Digitaliseret af | Digitised by

Forfatter(e) | Author(s):	Bentzon, Viggo.; paa Grundlag af J. H. Deuntzers Familieret ; ved Viggo Bentzon ; under Medvirkning af H. G. Bechmann.
Titel | Title:	Den danske Familieret
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : G.E.C. Gad, 1910
Fysiske størrelse | Physical extent:	viii, 450 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DEN DANSKE FAMILIERET

PAA GRUNDLAG AF
J. H. DEUNTZERS FAMILIERET

VED

VIGGO BENTZON

UNDER MEDVIRKNING AF H. G. BECHMANN

G. E. C. GAD — KØBENHAVN

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1910

DEN DANSKE FAMILIERET

PAA GRUNDLAG AF
J. H. DEUNTZERS FAMILIERET

VED

VIGGO BENTZON

UNDER MEDVIRKNING AF H. G. BECHMANN

G. E. C. GAD — KØBENHAVN

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1910

TRYKT MED BIDRAG AF

UNIVERSITETETS FRITRYKSKONTO

.....

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

FORORD

Nærværende Lærebog er en med Forfatterens Samtykke foretagen Bearbejdelse af J. H. Deuntzers „Den Danske Familieret“, 4. Udg. 1899, under Hensyntagen til senere Lovgivning og Praksis.

I August 1910

V. BENTZON

INDHOLD

Side

§§ 1 og 2. INDLEDNING ..... 1—5
§ 1. *Familierettens Opgave* ..... 1—2
§ 2. *Begreberne Slægtskab og Svogerskab.* Beregningsmaade og tekniske Benævnelser ..... 2—5
§§ 3—33. Første Afsnit. ÆGTESKAB ..... 6—253
§ 3. *Ægteskabets Begreb.* ..... 6—7
§§ 4—8. Første Kapitel. *Om Trolovelse og andre forudgaaende Forbindelser samt om Beliggelse som Forpligtelsesgrund til Ægteskab* ..... 8—33
§ 4. A. *Trolovelse* ..... 8—14
(8—10 Form og Virkning, 10—11 Ophævelse, 11—14 blev Trolovelse afskaffet i 1799?).
§ 5. B. *Jaord* ..... 15—16
§ 6. C. *Friseddelsforholdet* ..... 16—18
§ 7. D. *Simpelt Ægteskabsløfte* ..... 18—23
(18 Om dets Retsvirkning, 19—20 efter D. L., 21—22 efter Retsudviklingen i 18. Aarh., 22—23 efter gældende Ret).
§ 8. E. *Beliggelse uden eller i Forbindelse med Ægteskabsløfte* .. 23—33
(23—25 Besvangrelses Betydning efter D. L., 25 ff. Ægteskabsløfte efter Fr. 5. Marts 1734, 25—26 Besvangrelse kræves, 26—28 Løftets Form og Beviset for det, 28—30 Pligtens Betingelser, 31—33 dens Indhold og Fremtvingelse).
§§ 9—14. Andet Kapitel. *Ægteskabsbetingelserne* ..... 33—81
§ 9. *Begrebet Ægteskabsbetingelse* ..... 33—34
§ 10. 1. Betingelser vedrørende *Brudefolkenes Personer* ..... 35—45
(35—36 a en vis Alder, 36—37 b Fornuftens Brug, 37—45 c Forældres og andre Vedkommendes Samtykke).
§ 11. 2. Betingelser vedrørende *Brudefolkenes indbyrdes Forhold.* 45—55
(45—54 a for nært Slægtskab eller Svogerskab, 54—55 b begaaet Hoer).
§ 12. 3. Betingelser vedrørende *Forholdet til Tredjemand* ..... 55—66
(55—60 a andet endnu bestaaende Ægteskab, 60—63 b tidligere Ægteskab opløst ved Døden, 61—62 Sørgetid, 62 begyndt Skifte, 63—65 c tidligere Ægteskab ophævet ved Skilsmisse, 65—66 d Forpligtelse til at indgaa andet Ægteskab).
§ 13. 4. Betingelser grundede i forskellige *offentlige Hensyn* ..... 66—75
(66—67 a Trosbekendelse, 68—72 b Fattighjælp, 72—73 c Embedsmænds Enkeforsørgelse, 73—75 d Militæres Giftermaal, Hospitalsforstandere, Straffefanger).

Side

§ 14. Om *Forlovere, Lysning og Forbud mod Ægteskab* ..... 75—81
§§ 15—17. Tredje Kapitel. *Ægteskabets Stiftelsesakt* ..... 82—92
§ 15. *Vielsens historiske Udvikling og Betydning* ..... 82—84
§ 16. 1. *Kirkelig Vielse* ..... 84—89
(84—88 Ret og Pligt til at vie, 88—89 Vielsens Form og Sted).
§ 17. 2. *Borgerlig Ægteforening* ..... 89—92
(Betingelser, Form og Sted).
§§ 18—25. Fjerde Kapitel. *Ægteskabets Retsvirkninger* ..... 93—172
§ 18. *Begrebet Ægteskabets Retsvirkninger* ..... 93—95
§ 19. A. Ægteskabets *Indflydelse* paa Ægtefællernes *personlige Forhold* ..... 95—115
(95. 1. Retligt Baand i Henseende til Kønsforbindelser, 95—97. 2. Samlivspligt, 97—101. 3. Er Hustruen Manden underordnet? 101—103. 4. Hustruens formueretlige Myndighed, 103—108. 5. a—f Hustruens Retsstilling bestemt ved Mandens, 108—114. 6. Ægtefællers Forsørgelsespligt, 114—115 er Reglerne præceptive eller deklaratoriske?).
§§ 20—25. B. Ægteskabets *Retsvirkning* i Henseende til *Formueforholdet* ..... 115—172
§ 20. *Formuefællesskabets historiske Udvikling og Begreb* ..... 115—120
§§ 21—23. I. Den *almindelige lovbestemte Ordning* ..... 120—150
§ 21. A. *Formuerettighederne* ..... 120—124
(120—121 fælles, 121—123 særskilte efter Indholdet, 123—124 Fr. 11. Septbr. 1839 § 16).
§ 22. B. *Formueforpligtelserne* ..... 124—134
(Gældsansvaret, 124—126. 1. det personlige Ansvar, 126—128. 2. Fællesboets Hæften, 127—128 særlige Regler, 127 a Hustruens Selverhvervs Hæften, 127—128 b Hustruens Gæld under Ægteskabet, 128 de „normale fælles Interesser“ i det indbyrdes Forhold, 128 ff. Undtagelser herfra, 128—132 a Ansvaret i Følge L. 1899 §§ 13 og 16, 132—134 b Reglen i L. 1899 § 24).
§ 23. C. *Raadigheden over Boet* ..... 134—150
(134—137 Mandens Eneraadighed over Fællesboet, 137 ff. Undtagelser, 137—140. 1. Hustruens Raadighed over Selverhverv, 141—145. 2 a Hustruens Medraadighed efter § 11 1. Stk. 2. og 3. Pk.tum, 145—146 b Mandens Gaver af Fællesbo, 146—147 c Fledførelse, 147—150. 3 a Reglen i 5—1—13, 150 b Fr. 11. Sept. 1839 § 7).
§ 24. II. *Ægtepagt* ..... 151—168
(151—154 Stiftelsesbetingelser: L.s § 1 Form., § 2 Habilitet, § 3 Konfirmation, §§ 5—8 Tinglæsning og Paategning, 154—157 Gyldighedsbegrænsninger efter §§ 4 og 19 og 157—159 efter § 25 om Gaver, 159—161 Gældsansvaret, 161—164 om Raadigheden, 164—168 Retsvirkning overfor, 165—166. 1. Erhververe og 166—168. 2. Kreditorer).
§ 25. III. *Besondring* ..... 169—172
(Betingelser og Gennemførelse).
§ 26. Femte Kapitel. *Adskillelse i Henseende til Bord og Seng* 172—184

Side

(172—174 historisk Udvikling, 174—177 A. Betingelser (Mæglingerne), 177—184 B. Virkning, 177 Separationens Indtræden, 178—179 Hustruens Myndighed, 179—181 Formueforholdet og Skiftet, 181—183 Underholdspligten, 183—184, Ægteskabet bestaar dog, 184 Separationens Ophør).

§§ 27—33. Sjette Kapitel. *Ægteskabets Opløsning* ..... 184—253

§ 27. A. *Ved en Ægtefælles Død* ..... 184—194

(184—185 de personlige Forholds Ophør, 185—186 Gældsansvaret, 186—194 Kravene paa Fællesboet, 186—187. 1. Genstande til personlig Brug, 187. 2. Begravelsens Omkostninger, 187—188. 3. Fæstensgave o. lign., 188—189. 4. En Ægtefælles Erstatningskrav mod Boet, 189—194. 5. personlige Rettigheder, Livrenter o. lign., Arvingers og Kreditorers Stilling, 194 Boets Deling).

§§ 28—33. B. *Ægteskabets Opløsning i Ægtefællernes levende Live* 195—253

§ 28. *Nullitet af Ægteskab* ..... 195—202

(195—196 Systematik, 196 ff. absolutte Ugyldighedsgrunde, 196. 1. manglende Vielse, 196—198. 2. Blodskam og Bigami, 198—199. 3. manglende Samtykke, 199 ff. ingen Virkninger indtræder, dog, 199—201 Reglen i 3—16—16—8, 201—202 nyt Ægteskab efter Bigami).

§ 29. *Opløsningsaktens Nødvendighed eller Undværlighed*..... 202—205

§§ 30—32. I. Skilsmisse ved Dom ..... 205—243

§ 30 a. *De relative Ugyldighedsgrunde* ..... 205—216

(205—207. 1. Mangel af eller ved Samtykket, 207—208 ung Alder, 208 ff. 2. bristende Forudsætninger, 208—209 Impotens, 209—210 og 211 smitsom Sygdom, 210 ff. Analogiens Anvendelse, 211—212 undveget Straffefange, 212 ff. Forholdets Natur?, 213 Hustruens tidligere Lejermaal, 214 Tvangsindsigelsen, 215—216. 3. Tredjemands Krav).

§ 31 b. *De egentlige (efterfølgende) Skilsmissegrunde*..... 216—227

(216—218. 1. Hor, 218—219. 2. dobbelt Ægteskab, 219—224. 3. desertio, 224—225. 4. Borteblivelse, 225—226. 5. Landsforvisning, 226. 6. Fængsel paa Livstid, 226—227. 7. Ulovbestemte Grunde).

§ 32. *Skilsmissedommes Virkning* .. .. 227—243

(228 det afgørende Tidspunkt, 228—229 personlige Baands Ophør, 229—230 Underholdspligten, 230—231 er hun Enke?, 232—238 Formuens Deling ved Skifte, 238—242 nyt Ægteskabs Indgaaelse, 242—243 Parternes Genforening).

§ 33. II. *Skilsmisse ved Bevilling*..... 243—253

(243—244 med Ugyldighedsvirkning, 244 ff. Opløsning for Fremtiden, Betingelser for Bevilling, 245—246 udleveret af Overøvrigheden, 246—248 ved Justitsministeriet ad mandatum, 248—249 ved kgl. Resolution, 249—252 dens Virkninger, 252—253 nyt Ægteskab, 253 fraskiltes Genforening).

§§ 34—49. Andet Afsnit. SLÆGTSKAB..... 254—414

§ 34. *Ægte og uægte Børn*..... 254—264

(254—257 I. hvilke er ægte Børn?, 257 Legitimation, 258—261 II. hvilke er uægte Børn?, 258—259 Slegfredbørn, 259—261 Hore-

Side

børn, 261—264 III. Beviset for Ægtheden, 261—263 pater est, quem nuptiæ demonstrant, 263—264 Svangerskabets Længde).

§§ 35—39. Første Kapitel. *Forældre og ægte Børn* ..... 265—309

§ 35. *Indledende Bemærkninger* 265

§ 36. A. *Børnenes Underhold* ..... 266—275
(266 Forsørgelsespligtens Omfang, 267 dens Form, 267—270 Bidrags Udbetaling af det Offentlige, 270—271 Pligtens Ophør, 271—272 paahviler hver af Forældrene, 272—275 Vederlag af Barnets Formue?).

§ 37. B. *Børnenes Undervisning og Opdragelse* ..... 275—284
(275—277. 1. Skolepligten, 277—280. 2. religiøs Opdragelse, 280—281. 3. Levevej, 281. 4. Tilsyn med Børnenes Sædelighed og 281—282. 5. legemlige Vel, 282—284 Opdragelsespligtens Ophør).

§ 38. C. *Forældremagten* ..... 284—304
(284—286. 1. Forældremagtens Indhold, 287—289. 2. dens Varighed, 290—299. 3. Forældrenes indbyrdes Stilling til Forældremagten, 293—299 hvor Samlivet faktisk eller retligt er hævet, 299—300 Udøvelse ved andre, 300—304. 4. Berøvelse eller Begrænsning af Forældremagt ved det Offentlige, om Værgeraadsinstitutionen og Børneloven af 1905).

§ 39. *De øvrige Retsvirkninger af Slægtkabsforbindelsen mellem Forældre og ægte Børn* ..... 305—309
(305—306 Familienavnet, 306—307 Barnets Anmeldelse, 307—308 Adel, Indfødsret og Værnething, 308—309 Intet Forhold mellem Børnenes og Forældrenes Formue).

§§ 40—42. Andet Kapitel. *Forældre og uægte Børn* ..... 310—379

§ 40. *Indledende Bemærkninger* ..... 310—313
(særlig om den uægte Børn tidligere paahvilende „Plet").

§ 41. *Det uægte Barns familieretlige Stilling i Almindelighed og Raadigheden over Barnet* ..... 312—320
(312—314 Moderens Forældremagt, 315 Barnet følger Moderens Retsstilling, 315—316 Barnets Navn, 316—318 dets Krav paa at kende sin Moder, men ikke sin Fader, 318—320 Faderens Forhold til Forældremagten).

§ 42. *Det uægte Barns Underhold* ..... 321—379
(321—322 Moderens Underholdspligt, 322 ff. Faderens Bidragspligt, 322—334 I. Bidragspligtens Indhold, 322—323 a historisk Udvikling, 323—324 b Maalestokken for Barnets Underholdskrav. 324—325 Faderens Andel i Udgifterne, 325—326 c Faderens særlige Bidrag, 326 d Hjælp til Barselfærden, L. 1908 § 2, 327—331 e Kontrakter om Bidragspligten og Barnets Sikring, 331—332 f Pligtens Varighed, 332 g Kravet forfalder forud, 332—334 h Kravets særlige Forældelse, 334—356 II. Udbetalingen gennem det Offentlige, de administrative Sikringsforanstaltninger, de særlige Inddrivelsesmidler og Kravet mod Faderens Bo eller Enke, 334 Bidraget ikke betalt og Pligten fastsat ved det Offentlige, 334—340. 1. den offentlige Udbetaling, 334—335 offentlig Udbetalings Betingelser, 336—337 Udbetalingens Omfang og Maade,

Side

337—338 Regressen mod Faderen, 338 Normalbidraget og dets Fastsættelse, 338—339 Betingelser vedrørende Faderens Forhold, særlig hvis han er død eller udvandret, 340—344. 2. Sikringsforanstaltningerne efter L.s §§ 15—18, 344—351. 3. de særlige Inddrivelsesmidler, 345 Udpantning, 345—346 Forbud, 346—351 Afsoningens Betingelser og Omfang, 351—556. 4. L.s § 3, 351—352 historisk Udvikling, 352—355 Kravet mod Boet, Hensynet til Enken eller ægte Børn, 355—356 Kravet mod Enken, der sidder i uskiftet Bo, 356—364 III. Hvem kan gøre Kravet gældende og hvem tilkommer Rettigheden?, 356 Moderens og 356—357 og 359—360 de faktiske Opdrageres Stilling, L.s § 10, 357—359 Adoptivforældres Stilling, 360—361 det Offentliges Ret og dets Brug af sin Ret, 362—364 har Barnet Rettigheden?, 364—379 IV. Bidragspligtens konkrete Fastsættelse, 364—365 Systematiken, 365—369. 1. Spørgsmaalet om de flere Fædres Pligt og Ret, L.s § 14, 369—376. 2. den enkelte Sags Gennemførelse, 369—370 hvor tidlig kan Sag rejses? L.s § 13, 370—371 den særlige Politiretssag, 371—373 Faderens Ed, 373 Moderens Ed, 373—374 Edstemaet, 374—376 Dom over død eller bortrejst Mand, L.s § 15 1. og 2. Stk., 376—378. 3. Fastsættelsen af Bidragets Størrelse, efter Dom eller, 378 efter Vedtagelse, 379 Bidragsresolutionens Forkyndelse).

§§ 43—46. Tredje Kapitel. *Legitimation* ..... 379—399

§ 43. *Legitimationens Begreb* 379

§ 44. A. *Legitimation ved efterfølgende Ægteskab* ..... 380—383
(380—382 dens materielle og bevismæssige Betingelser, 382—383 dens Virkninger).

§ 45. B. *Legitimation ved Kuldlysning* ..... 384—396
(384—386 I. Form og Sted, 386—390 II. Betingelser, 391—396 III. Virkning).

§ 46. *Legitimation ved Bevilling* ..... 397—399
(Betingelse og Virkning).

§ 47. Fjerde Kapitel. *Adoption* .... 399—409
(399—400 Begreb, 400—402 I. Adoptionens Betingelser, 400 hvilke Børn kan adopteres, 400—401 Forældrenes Samtykke, 401—402 hvem kan være Adoptant, 402—405 II. Vederlag for Adoption, 405—409 III. Adoptionens Virkninger, 405—406 Arveret o. lign., 406—408 Forældremagt og Underholdspligt, 407 og 408 Ægteskab og Slægtskab, 409 IV. Adoptions Stiftelse og Ophør).

§ 48. Femte Kapitel. *Plejeforældre og Plejebørn* ..... 409—413
(særlig om, hvorvidt Forældremagten endeligt kan overdrages Plejeforældre).

§ 49. Sjette Kapitel. *Andre Slægtskabsforhold* ..... 413—414

§ 50. Tredje Afsnit. SVOGERSKAB ..... 415—421
(415—418 Stedforældres Underholdspligt, 418—420 kan Stedfaderen have Forældremagt?).

INDLEDNING.

§ 1.

Familierettens Opgave er at fremstille Familieforholdene, saaledes som de retligt er ordnede og beskyttede. Dens Genstand bliver derfor Læren om Ægteskab, Slægtskab og Svogerskab samt Fremstillingen af enkelte Forhold, som ifølge deres Øjemed slutter sig nøje dertil, saasom Adoptionsforholdet. Derimod plejer man nu med Rette ikke at henføre Tyendeforholdet under Familieretten[1]. At medtage Tyendeforholdet kunde forsvares, saalænge det retligt var en væsentlig Side ved dette Forhold, at det medførte et stærkt personligt Baand mellem Herskab og Tyende, en Indtrædelse under Familiemyndigheden, men nu da dets Hovedkarakter beror paa, at der mod Vederlag gives en Arbejdsydelse omend af særegen Beskaffenhed, er det naturligt at henvise det til Obligationsretten.

Læren om Værgemaal har tidligere sædvanligt fundet sin Plads i Familieretten[2], og dette kan støttes saavel paa Slægtens Ret og Pligt til Værgemaal som paa dettes Formaal at erstatte Manglen af den Umyndiges nærmeste fødte Beskytter. Da Værgemaalets væsentligste Øjemed imidlertid ikke er Forsorg for den Umyndiges Person, men det først og fremmest tilsigter en Bestyrelse af den Umyndiges Formue og at afhjælpe hans Mangel paa Evne til at forpligte sig ved Formueretshandler[3], og da visse Arter af Værgemaal alene har denne Betydning, vilde en Medtagelse af dette Emne

[1] Jfr. Gram. 2 Noten og Scheels Fortale til 2den Udgave af Familieretten, se derimod sidstnævnte Værks 1ste Udgave (1860), 706 ff.

[2] Saaledes hos Scheel og Gram.

[3] Gram. 275, Scheel. 525.

gøre det nødvendigt i Familieretten at inddrage mange Udviklinger, hvis Indhold staar temmelig fjernt fra Familierettens øvrige Stof men i nøje og naturlig Forbindelse med andre Dele af Retssystemet. Det stemmer derfor vistnok med en hensigtsmæssig systematisk Ordning ikke at optage Værgemaalsinstitutet i Familieretten, men fremstille det i Forbindelse med Læren om den retlige Handleevne[4].

§ 2.

Forinden der gaas over til Fremstillingen af Læren om Ægteskab, som efter Stoffets naturlige Inddeling bør danne Familierettens første Afsnit, er det nødvendigt at omtale Begreberne Slægtskab og Svogerskab og de sig dertil knyttende tekniske Benævnelser m. m.

Slægtskab betegner det Forhold mellem Personer, at den ene nedstammer fra den anden (Beslægtede i rette Linie) f. Eks. Fader-Søn, eller at begge nedstammer fra samme tredie Person uden tillige at staa i førstnævnte Forhold til hinanden (Beslægtede i Sidelinien) f. Eks. Broder-Søster. Slægtninge benævnes især i det ældre Lovsprog hyppigt Frænder, jfr. f. Eks. 5—3—1.

De Slægtninge i den rette Linie, fra hvilke en Person nedstammer, kaldes dennes Ascendenter eller Beslægtede i den opstigende Linie. De Slægtninge, der nedstammer fra en vis Person, kaldes dennes Descendenter, Afkom eller Beslægtede i den nedstigende Linie. I Lovsproget bruges undertiden Ordet „Børn“ som Betegnelse for hele Descendensen se f. Eks. Regl. 14 April 1752 § 2 og Arvelovens § 18, men sædvanligt omfatter det i Overensstemmelse med almindelig Sprogbrug dog kun den Paagældendes Sønner og Døtre se f. Eks. 3—16—9—1 og Fr. 21 Maj 1845 §§ 1 og 23[1]. Ordet „Forældre“ sigter vistnok aldrig til andre Ascendenter end Fader og Moder jfr. 3—16—9—1, L. om Arveafgift 19 Febr. 1861 § 2[2].

Slægtninge i Sidelinien siges at være beslægtede i den lige Sidelinie, naar de begge er beslægtede med deres

[4] Se Bentzon, Personretten.

[1] U. f. R. 1872. 869.

[2] U. f. R. 1871. 310 (Se H. R. D. i U. f. R. 1872. 457, H. R. Td. 71).

fælles Stamfader eller Stammoder gennem lige mange Mellempersoner f. Eks. Søskende, Søskendebørn. Derimod betragtes de som beslægtede i den ulige Sidelinie, naar Mellempersonernes Antal er forskelligt, og altsaa den ene staar den fælles Stamfader eller Stammoder nærmere end den anden, f. Eks. Farbroder-Brodersøn. Naar den ene af to i den ulige Sidelinie beslægtede Personer er Barn af det fælles Ophav, medens den anden er dettes Barnebarn eller endnu fjernere Afkom, siges respectus parentelæ at finde Sted, altsaa f. Eks. mellem en Person og dens Bedstefaders Broder eller Søster.

Slægtskabets Nærhed bestemmes ofte ved Grader nemlig ved Angivelse af det Antal Fødsler, hvorved Slægtskabst er blevet stiftet. Hertil er benyttet forskellige Beregningsmaader[3]. Den civile eller romerske Regnemaade sammentæller saavel i den rette Linie som i Sidelinien alle de Fødsler, som har begrundet Slægtskabet mellem de omspurgte Personer. Saaledes bliver Søskende beslægtede i 2den Grad, Farbroder og Brodersøn i 3die Grad, Oldeforældre og Børnebørnsbørn ligeledes i 3die Grad. Den kanoniske Beregningsmaade tæller i den rette Linie ligesom den romerske, men i den lige Sidelinie tælles kun paa den ene Side, og i den ulige Sidelinie tælles enten alene paa den længste Side eller tillige paa den korteste, saa at de udkomne to Tal ikke sammenlægges, men angives hver for sig. Gradnærheden angives altsaa ikke efter alle Fødslernes men efter Generationernes Tal. Saaledes bliver Søskende beslægtede i 1ste Grad, Farbroder og Brodersøn i 2den Grad eller i 1ste og 2den Grad.

Vor ældre Lovgivning frembyder enkelte Eksempler paa Anvendelsen af den romerske Beregningsmaade se 5—2—11 og 44[4]. Den kanoniske er hyppigere anvendt i Lovene se f. Eks. Fr. 10 Juli 1795 § 47 og Fr. 25 Jan. 1805 § 8, der maa forstaas overensstemmende med Bestemmelserne for ganske ensartede Forhold i Instr. 7 Dec. 1771 § 14 og Instr. 14 Jan. 1778 § 12, kfr. af nyere Love f. Eks. L. om Sø- og Handelsr. 19 Febr. 1361 § 4, Sagførerl. 26 Mai 1868 § 9 og Konkursl. 25 Marts 1872 §§ 53 og 66. Kun i de ældre Love findes Eksempler paa Gradnærhedens Angivelse ved to Tal jfr. 3—

[3] Ørsted. 2. 122.
[4] Ørsted. 4. 466.

16—9—3 og 5. Om der i et vist Lovbud sigtes til den ene eller den anden Beregningsmaade, maa afgøres ved Fortolkning i hvert enkelt Tilfælde. De ovenciterede nyere Love viser, at man nutildags foretrækker utvetydigere Angivelser end ved Tal alene.

En Persons Beslægtede i Sidelinien henregnes til 1ste, 2den, 3die osv. Sidelinie, eftersom de nedstammer fra Personens Ascendenter i 1ste, 2den, 3die osv. Grad. Til f. Eks. 2den Sidelinie hører altsaa en Persons Forældres Søskende og deres Afkom. Da den her omtalte Inddeling beror paa Afstanden mellem den fælles Stamfader eller Stammoder og en af de omspurgte Slægtninge, vil to Personer, der er beslægtede i den ulige Sidelinie, komme til at staa i en forskellig Linie, eftersom der gaas ud fra den ene eller den anden af dem. En Farbroder staar saaledes i 2den Sidelinie, naar der gaas ud fra hans Brodersøn, hvorimod denne staar i 1ste Sidelinie, naar Farbroderen er Udgangspunktet.

Udtrykkene fædrene og mødrene Frænder jfr. f. Eks. 5—2—70 og 72 betegner de Slægtninge, med hvilke en Person er beslægtet henholdsvis gennem sin Fader eller sin Moder.

Agnater betegner efter vore nyere Systemer de Beslægtede, der er forbundne med hinanden gennem Mænd, medens Udtrykket Kognater angiver, at et eller flere Mellemled alene dannes af Kvinder[5]. Herefter kan baade Mænd og Kvinder være saavel Agnater som Kognater. Saaledes er en Mands Sønnedatter hans Agnat, hans Dattersøn hans Kognat. Ifølge Begrebsbestemmelsen maa f. Eks. en Kvindes Sønnedatter være hendes Agnat. Fremmede Forfattere forstaar ved Agnater kun Mænd, der er beslægtede med hinanden gennem Mænd, og kender derfor ikke kvindelige Agnater eller Agnationsforhold til en Kvinde[6].

Søskende benævnes Helsøskende, naar de har baade Fader og Moder tilfælles, og Halvsøskende, naar de kun har enten samme Fader eller samme Moder. Det Slægtskab, der

[5] Scheel. 4, Gram. 9, Collett. 7.

[6] Jfr. f. Eks. Bluntschli, Deutsches Privatrecht, 3die Opl. (1864). 559. Det i Teksten omtalte Agnationsforhold er forskelligt fra det romerretlige, der havde Hensyn til Sammenhørelse under én patria potestas, se Lassen, Romerret. 64—66 og 69—70.

finder Sted mellem Fuldsøskende eller stiftes gennem dem, kaldes fuldbyrdigt i Modsætning til halvbyrdigt Slægtskab, der finder Sted mellem Halvsøskende eller stiftes gennem dem.

Naar Slægtskab grunder sig alene paa ægte Fødsler, betegnes det som lovligt eller ægte, men i modsat Fald som ulovligt eller uægte. Saaledes er en Person ulovligt beslægtet med dens uægte Barns ægte eller uægte Barn saavelsom med dens ægte Barns uægte Barn. Uægte Slægtskab kan ved Legitimation blive ægte.

Svogerskab betegner det Forhold mellem to Personer, at den ene er beslægtet med den, med hvem den anden er gift eller har haft Samleje. Det stiftes altsaa enten ved Ægteskab, ligegyldigt om dette har medført Samleje eller ej, eller ved Samleje udenfor Ægteskab. Naar Svogerskab grunder sig paa Ægteskab, kaldes det lovligt, i modsat Fald ulovligt. Mellem Ægtefællernes eller Konkumbenternes Slægtninge indbyrdes finder intet Svogerskab Sted, f. Eks. ikke mellem Ægtemandens Broder og Hustruens Broder. Undertiden kaldes dog dette Forhold middelbart Svogerskab, men det savner enhver retlig Betydning, jfr. 3—16—9—4.

Det omtalte egentlige Svogerskab benævnes undertiden Svogerskab af 1ste Slags, og i Modsætning dertil tales der da om Svogerskab af 2den Slags (der i Fr. 14 Dec. 1775 II Nr. 2 e. mindre heldigt kaldes „anden Grad af Svogerskab") nemlig mellem en Ægtefælle eller Konkumbent og den andens Besvogrede af 1ste Slags f. Eks. mellem Personer, hvis Hustruer er Søskende. Paa tilsvarende Maade kunde der tænkes Svogerskab af 3die, 4de osv. Slags, nemlig mellem en Ægtefælle eller Konkumbent og den andens Besvogrede af 2den, 3die osv. Slags.

Svogerskabets Nærhed angives sædvanligt efter den Regel, at i samme Linie og Grad, hvori en Person er beslægtet med en anden, i samme bliver dens Ægtefælle eller Konkumbent besvogret med sidstnævnte. En Person er f. Eks. besvogret med sin Svigersøn i den rette Linies 1ste Grad.

FØRSTE AFSNIT.

ÆGTESKAB.

§ 3.

Ved Ægteskab i retlig Forstand forstaas den paa Kønsforskellen grundede mellem en Mand og en Kvinde ved en Overenskomst stiftede fuldstændige, stedsevarende og udelukkende Livsforbindelse, eller som Ørsted[1] har defineret det: en mellem Personer af forskelligt Køn, med Hensyn til Kønsforskelligheden, under offentlig Autoritet indgaaet Forbindelse for Livstid. Denne Forbindelse anerkender og beskytter Retsordenen under visse Betingelser, hvortil navnlig hører, at Forbindelsen er indgaaet under en vis Form. Mangler de nødvendige Betingelser, især Formen, foreligger der retligt intet Ægteskab, selv om Forholdet er støttet paa en Overenskomst af det ovenangivne Indhold (Samvittighedsægteskab). Herved kan erindres, at „forargeligt Samliv" mellem Personer af forskelligt Køn endog er forbudt og paadrager Straf, naar de Paagældende ikke efter foregaaende Advarsel fra Øvrigheden ophæver deres Forbindelse se Straffel. § 178 jfr. 6—13—3 og Pl. 12 Juni 1827[2]. Derimod er den i 6—13—1 fastsatte Straf for Lejermaal bortfaldet ved Pl. 12 Juni 1812[3].

Forskellige Arter af Ægteskab med forskellige Retsvirkninger findes ikke, uden forsaavidt som Kongen og vistnok ogsaa de kongelige Prinser kan indgaa et morganatisk Ægteskab (Ægteskab til venstre Haand)[4]. Ved et saadant Ægteskab, som iøvrigt ikke omtales i vor Lovgivning, bliver vel

[1] Ørsted. 2. 89.

[2] Se nærmere Goos, Strafferettens spec. Del, 1. 542.

[3] Jfr. Goos, anf. V. 510 Noten.

[4] Jfr. Reskr. 1 Jan. 1856 i Departementstd. 1 og Matzen, Statsforfatningsret, 2. 13—14. Derimod kender svensk Ret „ofullkomnade äktenskap", jfr. Winroth, Äktenskaps ingående. 15—21.

Kvinden ægte Hustru og Børnene ægte, men de erholder ikke de særlige Stands- eller politiske Rettigheder, som tilkommer Hustru og Børn ifølge et almindeligt Ægteskab. Forøvrigt maa de sædvanlige Retsvirkninger af Ægteskab indtræde navnlig ogsaa i Henseende til Formueforhold og Arveret. Benævnelsen morganatisk Ægteskab skriver sig vel fra, at Hustruen ikke erholdt større Andel i Mandens Formue end den Morgengave (morganatica), som han ved Ægteskabets Indgaaelse havde lovet; men efter vor Ret kan en saadan Begrænsning kun gøres, naar den særligt er aftalt, og kan da gøres ved ethvert Ægteskab.

Man har saavel fra ældre som nyere Tid Eksempler paa, at en Kvinde har faaet Bevilling til at anses som Ægtehustru[5], naar hendes Giftermaal med en Mand, med hvem hun har været trolovet eller forlovet og avlet Barn, er blevet forhindret. Disse Bevillinger, hvis Virkning beror paa deres nærmere Indhold, har ikke blot Karakteren af en Æresoprejsning, men har tillige det Formaal at yde den Paagældende den retlige og dermed sammenknyttede faktiske Samfundsstilling, som ellers kun et Ægteskab giver; det er dog klart, at disse Bevillinger ligesom andre retlige Handlinger af lignende Art, saasom Kuldlysning eller Legitimation af uægte Børn, i mangt og meget ikke formaar at frembringe den sociale Virkning, som de tilstræber. Noget Ægteskab stifter de ikke[6]. De er ogsaa undertiden givne meget længe efter vedkommende Mands Død[7], eller skønt den paagældende Mand var gift med en anden[8].

[5] Bev. 10 Febr. 1710 (utr.), Reskr. 14 Okt. og 4 Nov. 1740 (begge i Registr. under „Egteskab A"), Bev. 4 Jan. 1833 og Resol. 4 Febr. 1875 (Nr. 33).

[6] Jfr. Koll. Tid. 1845. 549-550, Bornemann, Arveret. 44-45 og Deuntzer, nordisk Familie- og Arveret. 6-7.

[7] Saaledes Bev. 25 Marts 1769 (utr.) 24 Aar efter Mandens Død.

[8] Saaledes ifølge den utrykte Forestilling i det i Resol. 4 Febr. 1875 omhandlede Tilfælde.

FØRSTE KAPITEL.

OM TROLOVELSE OG ANDRE FORUDGAAENDE FORBINDELSER SAMT OM BELIGGELSE SOM FORPLIGTELSESGRUND TIL ÆGTESKAB.

A. Trolovelse.

§ 4.

Chr. V.s Lov foreskriver, at alle Uprivilegerede, som agter at indgaa Ægteskab, først skal troloves og derpaa efter Lysning fra Prædikestolen sammenvies, 3—16—10 og Kirkerit. 25 Juli 1685 Kap. 8. Trolovelsen skulde foregaa i Overværelse af Præsten og mindst fem andre Vidner enten i Præstens eller i Parternes eget Hus; den skulde ske i Overensstemmelse med en i Kirkeritualet paabudt Formular og indføres i Kirkebogen, 3—16—11, 2—8—7 og Kirkerit. a. S. Forinden den foretoges, skulde de for Præsten ubekendte Personer fremvise Skudsmaal eller stille Forlovere, og Betingelserne for Trolovelse var i alt væsentligt de samme som for Vielse. Trolovelsen kunde forhindres ved Nedlæggelse af Forbud, som derefter maatte forfølges ved Søgsmaal, 3—16—13.

Trolovelsens Hovedbetydning angives i Almindelighed at bestaa i, at den retskraftigt forpligtede begge Parter til at ægte hinanden, men dermed er ikke det væsentlige i Forholdet fremhævet. Til Forstaaelse heraf maa henses til de ældre Regler om Ægteskabs Stiftelse, hvoraf kun Hovedpunkterne her kan anføres[1].

Efter den kanoniske Ret stiftedes Ægteskab solo consensu nemlig ved Parternes gensidige Erklæring om at ville være Ægtefæller. Der krævedes ingen Form for Erklæringen, og heller ikke at Vielse, Samleje eller anden efterfølgende Akt havde fundet Sted. Erklæringen maatte dog gaa ud paa, at Parterne straks vilde være Ægtefæller (sponsalia de præsenti),

[1] Jfr. nærmere Nellemann, Retshistoriske Bemærkninger om kirkelig Vielse i Hist. Tidsskr. 5 R. I. 363 samt R. Volf, Vielse eller borgerlig Ægteforening (1885), se ogsaa Matzen, Retshistorie, Familieret. 62—66.

og et gensidigt Tilsagn om i Fremtiden at ville være Ægtefæller (sponsalia de futuro) havde ikke samme Virkning. Imidlertid tillagdes der dog ogsaa sponsalia de futuro en anden og større Betydning end den alene at forpligte Parterne indbyrdes, og navnlig var det anerkendt, at sponsalia de futuro, som efterfulgtes af Samleje, uden videre stiftede Ægteskab. Efter Reformationen blev det efterhaanden fastslaaet som Betydningen af sponsalia de futuro, at der derved grundedes et begyndt Ægteskab i Modsætning til et fuldbyrdet Ægteskab. Allerede Parternes gensidige Ægteskabstilsagn, Trolovelsen, Fæstningen, stiftede et Forhold mellem dem, der vel i mange Henseender var forskelligt fra det fuldbyrdede Ægteskab, men dog medførte flere af de Virkninger, der karakteriserer Ægteskab, navnlig at Parterne var udelukkede fra enhver anden Kønsforbindelse, og at de af dem avlede Børn var ægte. Ved Ordin. 19 Juni 1582 blev der foreskrevet en vis Form for Trolovelse for at afværge de Ulemper, der fulgte af, at dette vigtige Forhold kunde indgaas aldeles formløst.

Denne Retstilstand er i Hovedsagen bevaret i Chr. V.s Lov. Allerede Trolovelsens Form og den Omstændighed, at den skal indgaas, viser, at der maa være Tale om mere end en blot Forpligtelse til Ægteskab, og det samme fremgaar af 3—16—16—2, hvorefter Trolovelse selv uden Beliggelse kunde omstøde et senere Ægteskab med en Anden jfr. ogsaa den strænge Straf i 6—13—22. Det Offentlige tvang endog ved Straf Parterne til at lade sig vie inden en passende Frist se Kirkerit. Kap. 8, hvorefter 3—16—12 maa forstaas, forsaavidt som den synes kun at ville fremtvinge Vielse, naar de Trolovede har begyndt Samlivet[2]. Endvidere kan mærkes 5—2—33, der dog indskrænker den ældre Ret, idet de efter Trolovelsen avlede Børn kun holdes for ægte, hvis Fæstemanden er død, efterat Vielsen er berammet. At man i Praksis var sig denne Trolovelsens ejendommelige Karakter bevidst endnu langt ind i forrige Aarhundrede, fremgaar af mangfoldige Domme[3]. Ikke blot benævnes Trolovelse ganske almindeligt „det begyndte Ægteskab“, hvilken Terminologi dog

[2] Jfr. Reskr. 20 Febr. 1756, 22 Jan. 1762 og 12 Jan. 1775 (alle i Registr. under „Egteskab A“).

[3] Jfr. ogsaa H. Ussing, Den danske Kirkeforfatning IV, 2 (1789). 523.

ikke findes brugt i Lovbogen, men det erkendtes, at der kunde afgives retskraftige Ægteskabsløfter, der var ganske forskellige fra Trolovelse, idet de netop skulde opfyldes ved Trolovelse og derpaa følgende Vielse, jfr. nedenfor.

Trolovelse kunde ikke ensidigt ophæves uden lovlig Grund og da kun ved Dom. Af 3—16—14 sammenlignet med Lovbogens Regler om Ægteskabsskilsmisse ses det, at det vel var lettere at erholde en Trolovelse hævet end et Ægteskab, kfr. f. Eks. 3—16—14—6 med 3—16—16—6, men at der dog ikke stilledes ringe Fordringer. Adskillige Bevillinger synes at vise, at man har anvendt Reglen om, at den Ægtefælle, hvis Brøde har forvoldt Skilsmissedom, ikke maa gifte sig igen, paa den Trolovede, hvis Brøde har bevirket Trolovelsens Ophævelse[4]. Nægtede den ene Part at fuldbyrde Trolovelsen ved Vielse, kunde den anden ved Søgsmaal tvinge den dertil[5].

Ved fælles Samtykke kunde Trolovelse ikke hæves[6]. Først Fr. 19 Febr. 1783 § 3 tillod Parterne at hæve Trolovelsen ved Overenskomst under Iagttagelse af en vis Fremgangs-

[4] Jfr. f. Eks. Bev. 17 Apr. 1719, 1 Dec. 1721 og 7 Nov. 1727 (alle utrykte). Kfr. en Dom af 1579 hos Vedel-Simonsen, Odense Byes Historie II. 2. 190.

[5] Jfr. H. R. D. 16 Juli 1715 og Kskr. 13 Sept. og 6 Dec. 1788 (begge i Registr. under „Egteskab A"). Flere Domme af denne Art findes ogsaa i Konsistoriums Tamperretsprotokol.

[6] I Praksis har dette vistnok altid været anerkendt. Den ovennævnte Tamperretsprotokol indeholder en Erklæring af 15 Sept. 1700, hvori Konsistorium udtaler, at en Trolovelse ikke kan ophæves ved Overenskomst, og at det fraraades at give Bevilling dertil, alene fordi begge Parter ønsker det. Saadanne Bevillinger er dog ikke sjældent meddelte jfr. f. Eks. Reskr. 28 Sept. 1753 (i Registr. under „Egteskab A"), Bev. 15 Aug. 1714 og 16 Dec. 1768 og allerede før Lovbogen Resol. 17 Jan. 1629 (de tre sidste utrykte). Tamperretsprotokollen indeholder ogsaa flere Domme, der vidner om, at fælles Samtykke ikke var en Opløsningsgrund. I Litteraturen har Spørgsmaalet været omtvistet jfr. Højers Kollegium (1742). 151, der finder det tvivlsomt, medens Udgaven af 1769. 157 synes at nægte Ophævelse ved Overenskomst, hvorimod Hesselbergs Jur. Koll. (1763). 64 antager, at en saadan Ophævelse kan finde Sted. Denne sidste Mening deles af de fleste nyere Forf. jfr. Scheel. 32, men deres Hovedbetragtning, at det under Lovens Tavshed maa have Formodningen for sig, at Parterne kan ophæve Trolovelse lige saa vel som andre Overenskomster, beror sikkert paa Misforstaaelse af Trolovelsens sande Betydning. Collett. 84 antager endog, at Parterne kunde hæve Trolovelsen rent privat uden Dom.

maade, og de saaledes Adskilte maatte ikke indgaa ny Trolovelse eller Ægteskab med hinanden uden kgl. Dispensation.

Foruden at privilegerede Personer ifølge 3—16—10 var fritagne for Trolovelse, blev der i Overensstemmelse med, hvad der allerede før Lovbogen var i Brug, ved Bevilling ofte givet Uprivilegerede Fritagelse derfor[7], og det blev efterhaanden saa almindeligt at løse en saadan Bevilling, at det i 1765 hedder, at Trolovelse „nu om Dage ikke bruges uden af Folk i den allernederste Klasse“[8]. Trolovelsespligten hvilede saaledes faktisk kun paa Almuen og foraarsagede store Ulemper, blandt hvilke den betydeligste var, at de Trolovede flyttede sammen inden Vielsen, „hvortil de tage Anledning tildels af Loven, som befaler, at alle Børn for Ægtebørn skal anses, som af Trolovede er avlede, og tildels af de Spørgsmaal, som i Ritualen ved Trolovelser er foreskrevne, og næsten i alle essentielle Stykker indeholder det samme, som efter Ritualen ved Brudevielsen spørges og loves“[9]. Man paatænkte derfor allerede 1739 og paany 1777[10] at reformere Institutet og gennemførte det ved Fr. 19 Febr. 1783, der dels søgte at forhindre de med Trolovelse forbundne Luksusudgifter, dels at bevirke at Vielsen snarest muligt fandt Sted[11]. Endelig bestemte Fr. 4 Jan. 1799, at „Trolovelser skal herefter være aldeles afskaffede, og maa enhver, som vil indgaa Ægteskab, lade sig vie i Kirken uden forudgaaende Trolovelse“.

Efter Ordene i Fr. 1799 er det klart, at ikke blot Nødvendigheden af at indgaa Trolovelse, før Vielse kan ske, er bortfaldet, men at det end ikke er muligt for dem, som maatte ønske det, at indgaa Trolovelse paa samme Maade som forhen[12]. Derimod er der iøvrigt Uenighed om den sande Betydning af Forordningens Bud. Mange har nemlig ment, at

[7] Reskr. 2 Sept. 1699, Anordn. 2 Marts 1708 § 51 (i Reskriptsaml.) m. fl.

[8] Stampes Erkl. 4. 775.

[9] Reskr. 17 Juli 1739,

[10] Kollpr. 11 Okt. 1777 i Registr. under „Egteskab A“.

[11] At Reformen paa et væsentligt Punkt ikke lykkedes, viser Biskop Balles i Anledning af Fr. 4 Jan. 1799 afgivne Betænkning, hvor det erklæres, at Folk blandt Almuen anser sig i Almindelighed for ægteviede fra det Øjeblik, de er trolovede, og følgelig holder sig til hinanden jfr. ogsaa H. Ussing, Den danske Kirkeforfatning IV, 2. 529.

[12] Ørsted 2. 112.

det kun er den i Chr. V.s Lov og Kirkeritualet anordnede Trolovelsesakt eller Trolovelsesform, der er ophævet, men at selve Trolovelsesforholdet ikke er afskaffet. Til Støtte herfor anføres, at Ordet „Trolovelse“ lige saa vel kan betyde Trolovelsesakten som Trolovelsesforholdet, og at man bør foretrække den førstnævnte mindre omfattende Betydning, som vil medføre den mindste Forandring i den ældre Ret, saalænge der ikke kan paavises særlige Grunde til at antage den mere omfattende Betydning. Desuden benævner Fr. 1799 baade i sin Overskrift og i Præmisserne Trolovelsen som en Ceremoni og bruger altsaa Ordet i Betydning af Trolovelsesakt. Hertil kunde føjes, at det samme gælder om Krigsartbr. 29 Juli 1756 § 403, hvor Paategning paa en Friseddel for Søetatens Vedkommende sættes i Stedet for Trolovelse, thi Paategningen kan naturligvis kun erstatte Trolovelsesakten, men ikke Trolovelsesforholdet.

Antager man i Henhold til det anførte, at kun Trolovelsesakten er afskaffet ved Fr. 1799, synes heraf at følge, ikke at selve Trolovelsesforholdets Indgaaelse er afskaaret, men blot at de, som ønsker at indgaa det, maa stifte det paa anden Maade. Der opstaar da Spørgsmaal om, paa hvilken Maade Trolovelse kan stiftes efter 1799. Nogle[13] antager, at et gensidigt Løfte ikke hertil er tilstrækkeligt, men at der desuden maa kræves Lysning fra Prædikestolen, dels fordi Lysning er en ved Fr. 1799 ikke ophævet men udtrykkeligt stadfæstet Del af de Formaliteter „hvorved Foreningen tilforn erholdt den offentlige Karakter, hvortil dens Retskraft knyttede sig“, dels fordi Foreningen ellers vilde blive en hemmelig Trolovelse og derfor ugyldig ifølge 3—16—6. Andre[14] mener, at der ganske vist maa fordres en offentlig Akt, for at Trolovelsen ikke skal blive ugyldig efter 3—16—6, men Lysning er ikke ubetinget nødvendig, idet ogsaa andre Handlinger, hvorved Parternes Forening konstateres for det Offentlige, maa være tilstrækkelige f. Eks. Bestilling af Lysning, Indgivelse af Ansøgning om Vielsebrev. Lysning dannede nemlig ikke før 1799 nogen Del af Trolovelsesceremonien, men var en efter Trolovelsen følgende Akt til Underretning for Trediemand,

[13] Ørsted. 2. 106.

[14] Larsen, Saml. Skr. II. 3. 41.

jfr. 3—16—10. Rigtigst er det uden Tvivl at fastholde, at hvis Trolovelse kan stiftes endnu efter 1799, behøves dertil kun et simpelt gensidigt Tilsagn. 3—16—6 indeholder nemlig, som nedenfor skal vises, vistnok kun den Regel, at ethvert hemmeligholdt Ægteskabsløfte er ugyldigt, men berettiger ikke til at betragte enhver ikke for det Offentlige konstateret Forbindelse som hemmeligholdt. Naar den ved Ord. 19 Juni 1582 indførte Trolovelsesform afskaffes og ingen anden sættes i Stedet, maa Trolovelse ligesom før Ordinansen kunne stiftes ved en simpel Overenskomst.

Den hele Antagelse af, at Trolovelsesforholdet endnu kan stiftes, er imidlertid sikkert ugrundet, skønt det maa indrømmes, at Trolovelse meget vel kan betyde Trolovelsesakten. Det maa nemlig fremhæves, at efter Lovordene har Fr. 1799 ikke ophævet den ældre Regel om, at Trolovelse for at være gyldig skal stiftes ved en vis Akt, men alene afskaffet selve denne Akt. Heraf følger, at Trolovelses Stiftelse for Fremtiden er en Umulighed, da ingen Præst længere med Virkning kan foretage den Akt, som er den ufravigelige Betingelse for Forholdets Stiftelse. Hvis det af andre Lovdata kunde sluttes, at Trolovelse endnu efter Fr. 1799 kan indgaas, eller hvis dette maatte betragtes som selvfølgeligt efter Sagens Natur, maatte man ganske vist forstaa Fr. 1799 saaledes, at dens Mening kun var at ophæve Nødvendigheden af at iagttage den foreskrevne Form; men da der ikke foreligger nogen saadan særlig Grund til at antage, at Trolovelse endnu maa kunne finde Sted, er det uberettiget at fravige den korrekte Opfattelse af Lovordene i Fr. 1799. Det vilde ogsaa være lidet naturligt, om et Forhold med saa betydelige og ejendommelige Virkninger skulde kunne stiftes ved en rent privat Akt, og selv om der fordres Lysning eller lignende, opnaas ikke det Tilsyn med Forholdets Stiftelse, som det Offentlige efter Forbindelsens Karakter synes at burde have.

Som positivt Datum for, at Trolovelsesforholdet endnu kan indgaas, har man anført Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 3. Det paalægges her Præsten at forvisse sig om, at ingen af Brudefolkene er bundet ved noget foregaaende Ægteskab eller lovgyldig Forpligtelse til at indgaa andet Ægteskab, og herved maa formentligt være forudsat, at saavel

Kvinden som Manden kan være bundet ved en saadan lovgyldig Forpligtelse. Kvinden kan imidlertid kun være saaledes bundet, hvis et Løfte i Forbindelse med Lysning eller desl. forpligter hende, hvorimod der for Mandens Vedkommende kunde være tænkt paa den ifølge Fr. 5 Marts 1734 af Ægteskabsløfte og Besvangrelse opstaaede Forpligtelse for ham, hvorom nedenfor. Til denne Argumentation maa bemærkes, at da saavel Kvinden som Manden kan være bundet ved Ægteskab, er Ordene „ingen af dem“ sprogligt korrekte[15], selv om kun Manden kunde være bundet ved Ægteskabsforpligtelse, jfr. ogsaa Motiverne[16], der viser, at man netop er gaaet ud fra, at de i Lovbogen brugte Udtryk er korrekte, selv om vore Love ikke hjemler anden Forpligtelse til Ægteskab end den ved Fr. 5 Marts 1734 begrundede. Endvidere maa det erindres, at Kvinden kunde være bunden ved Jaord, hvorom nedenfor, og at der, som i det følgende vil blive fremstillet, kunde tænkes en retskraftig Forpligtelse til Ægteskab, der dog ikke var Trolovelse.

Man har fremdeles paaberaabt sig et Reskr. 26 Jan. 1802, som tillader en Kvinde, for hvem der var lyst til Ægteskab med en Mand der senere blev afsindig, at indlade sig i andet Ægteskab, uden at den skete Lysning deri skulde være hende hinderlig. Heraf kan dog intet udledes, da Bevillingen kan være givet, skønt den ikke var strængt nødvendig, for at fjerne de Vanskeligheder, som paa Grund af Spørgsmaalets Tvivlsomhed kunde rejse sig imod det andet Ægteskab, og i alt Fald kan en Forudsætning i en saadan speciel Bestemmelse ikke begrunde en iøvrigt ikke i vor Ret hjemlet Sætning[17].

Endel administrative Udtalelser fra forrige Aarhundredes Begyndelse synes at forudsætte, at Trolovelse endnu kunde stiftes[18], men flere andre[19] synes at hylde et modsat Standpunkt, og med dette stemmer nogle nyere Domme[20].

[15] I L. 7 April 1899 § 4 sidste Pkt. findes en lignende Sprogbrug.

[16] Kollegialtid. 1824. 256.

[17] Scheel. 42 bemærker ogsaa, at Reskriptet ikke var en Bevilling, men kun „en Besked til Geistligheden“, men den utrykte Koncept viser, at det var en Bevilling.

[18] Kskr. 17 Juli 1802, 26 Marts 1814 og 10 Sept. 1816.

[19] Kskr. 18 Mai 1799 ad Nr. 2 (i Lovsaml. som Note til Fr. 4 Jan. 1799), 2 Marts og 4 Sept. 1802, 7 Apr. 1804 og 14 Sept. 1830.

[20] J. U. 7. 759 og U. f. R. 1867. 438 se derimod J. T. 32. 50.

B. Jaord.

§ 5.

Som foran bemærket, kunde Adelige og Rangspersoner lade sig vie uden forudgaaende Trolovelse og Lysning, 3—16—10, hvilket gjaldt, naar blot Brudgommen hørte til de Privilegerede[1]. Hvis de nævnte Personer ønskede det, kunde de imidlertid afgive „fuld Ægteskabs Løfte“ ved at give hinanden Jaord i seks fælles Venners Overværelse, 3—16—11. At dette Jaord var retskrafligt, betvivledes ikke, men der opstod Spørgsmaal om, hvorvidt det stiftede samme Forpligtelse som Trolovelse, hvilket vistnok var Meningen, jfr. Fr. 13 Marts 1683 II § 2, men efter Indholdet af 3—16—11 jfr. 12 ikke kunde anses som aldeles sikkert. Fr. 6 Febr. 1694 foreskrev derfor, at Jaord i alle Henseender skulde have samme Virkning som Trolovelse, og paabød tillige, at de ved Jaordet tilstedeværende Venner snarest muligt skulde give de Forlovedes Skriftefader skriftlig Meddelelse derom, hvorpaa denne skulde føre det til Bogs og indberette det til Biskoppen. Efter Udtrykket i Lovens sidste Stykke, jfr. Ordet „da“, er denne Anmeldelse og Indførelse i Kirkebogen en Betingelse for at tillægge Jaordet Trolovelsesvirkning, og dette synes ret vel stemmende med denne Forbindelses Natur. Mange antager dog under Henvisning til Forordningens Ord „til des bedre Bevis om slige Ægteskabsløfter“, at Forsømmelse af den nævnte Meddelelse ikke paavirkede Jaordets forpligtende Kraft[2].

Indgaaelse af Jaord har næppe nogensinde været almindelig. De Privilegerede indgik vel ofte formelle, sædvanligt skriftlige Aftaler om Ægteskab[3], der utvivlsomt betragtedes som retskraftige, men man plejede ikke derved at iagttage de for Jaord foreskrevne Former. Endnu henimod Midten af det 18de Aarhundrede har dog Jaord i de rette Former været benyttet om end meget sjældent[4], men det var ude af

[1] Reskr. 16 Febr. 1720, 3 Juni 1754 og Kskr. 28 Jan. 1823.

[2] Ørsted. 2. 91, Scheel. 24, Collett. 81.

[3] Jfr. f. Eks. Chr. Bruun, Frederik Rostgaard og hans Samtid 1. 85 og 2. 104.

[4] H. R. D. 13 Febr. 1744.

Brug, da Fr. 19 Febr. 1783 udkom[5]. Det omtales dog i denne Forordnings § 7 og kan ikke anses for afskaffet ved Fr. 4 Jan. 1799, hvis Ord og Tanke kun angaar Uprivilegeredes Trolovelse. Det er først ophævet ved Grundloven af 1849 § 97.

C. Friseddelsforholdet.

§ 6.

Krigsartbr. for Landtjenesten ved Søetaten 29 Juli 1756 § 403 jfr. Reskr. 30 Nov. 1758 bestemmer, at vedkommende Chefs Tilladelse for Underofficerer og Menige til at indgaa Ægteskab (Friseddel) skal paategnes af Holmens Provst, og „denne Paategning skal gælde i Stedet for Trolovelse, som herved aldeles ophæves".

Da det her uden nærmere Tilføjelse siges, at Paategningen skal gælde i Stedet for Trolovelse, antages det sædvanligt, at den skal gælde lige saa meget, altsaa ikke blot afløse Trolovelse som det overfor det offentlige nødvendige forberedende Skridt til Vielse, men ogsaa stifte samme Forhold mellem Parterne som Trolovelse[1]. Dette bestyrkes ved, at Krigsartbr. § 406 under visse Betingelser betragter den efterlevende af de ifølge Friseddel Forlovede som den afdødes Ægtefælle, thi da Forholdet saaledes paa dette Punkt har endnu stærkere Virkning end Trolovelse jfr. 5—2—33, synes det rimeligt, at det i andre Henseender ikke har mindre Kraft. Den i § 403 omtalte Formular indeholder ogsaa en Anmodning til Provsten om ved sin Paategning at erklære de paagældende for „Trolovede", men de benævnes iøvrigt i Krigsartbr. §§ 403 og 406 „Forlovede".

Hvad der imidlertid maa vække Tvivl om, at Friseddelens Paategning begrundede et Trolovelsesforhold eller overhovedet en retlig Forpligtelse til Ægteskab, er, at saavel § 403 og den her nævnte Formular som § 406 viser, at Friseddelen var ugyldig, naar Vielse ikke skete inden 8 Uger. Rigtignok behøvede dette kun at betyde, at efter de 8 Ugers Forløb

[5] Efter Stampes Erkl. 4. 775 var Jaord gaaet af Brug 1765, og ifølge Hurtigkarls Privatret 1. 127 før Fr. 1783.

[1] Scheel. 37.

gælder Friseddelen ikke længere som Ægteskabstilladelse fra de militære Foresatte, medens Parterne dog indbyrdes vedbliver at være bundne; men herimod taler, at den eneste Bestemmelse, som Krigsartikelbrevet indeholder om Parternes indbyrdes Forhold, nemlig § 406, netop viser, at dette efter de 8 Ugers Forløb er et andet end forinden. Hertil kommer, at Friseddelens Paategning, der foregaar uden Parternes Nærværelse og uden Undersøgelse af, om Trolovelsesbetingelserne er til Stede, jfr. § 404 hvorefter Forlovere først stilles naar Vielsen skal foregaa, er en Akt af en fra Trolovelse ganske forskellig Natur, til hvilken det næppe er naturligt i det hele at knytte Trolovelsens Retsvirkninger. Det er derfor tvivlsomt, om Friseddelsforholdet medfører nogensomhelst anden Virkning for Parterne indbyrdes end den i § 406 nævnte, hvoraf maaske dog følger, at de avlede Børn ligesom efter 5—2—33 maa holdes for ægte, jfr. nedenfor i § 34.

Hvis sidstnævnte Resultat antages, har Fr. 4 Jan. 1799 naturligvis ikke kunnet have noget Indflydelse paa Friseddelsforholdet. Derimod kan der, naar man betragter Friseddelens Paategning som stiftende samme Forhold som Trolovelse, spørges, om ikke dets Virkning for saavidt er bortfaldet ved Fr. 4 Jan. 1799, thi naar Trolovelse afskaffes, „er der Grund til at antage, at heller ikke det skal vedblive, som for visse Personer er traadt i Stedet for Trolovelse“ [2]. Spørgsmaalet maa vistnok besvares benægtende, thi bortset fra, at Friseddelsforholdet i alt Fald ikke er ganske det samme som Trolovelsesforholdet jfr. Krigsartbr. § 406 og 5—2—33, maa det erindres, at Trolovelsesforholdet kun bortfaldt ved Fr. 1799, fordi denne Lov afskaffede den eneste Akt, hvorved det kunde indgaas, hvorimod Friseddels Meddelelse og Paategning ikke er berørt ved Fr. 1799. En Admiralitetsskr. 10 Juni 1805 indeholder en ny Friseddelsformular, hvori Forlovelsen udtrykkeligt erklæres for ophævet, naar Vielse ikke er sket inden 8 Uger, og hvori Parterne benævnes snart „Trolovede“ snart „Forlovede“. I de nu brugelige Frisedler findes intet om Trolovelse eller Forlovelse, men de indeholder (efter en Udtalelse om, at der meddeles Vedkommende Ægteskabstilladelse) blot følgende: „Præsten ved Holmens Menighed anmodes om,

[2] Scheel. 44 og 130.

dersom intet Lovbud derfor er til Hinder, at fuldbyrde Vielsen inden 8 Uger fra Dato, efter hvilken Tid dette Dokument er sat ud af Kraft".

D. Simpelt Ægteskabsløfte.

§ 7.

Det er efter Chr. V.s Lov utvivlsomt, at Trolovelse (og Jaord) kun var gyldig, naar den var indgaaet paa den foreskrevne Maade, og at altsaa et Forhold med de til Trolovelse knyttede Retsvirkninger ikke paa anden Maade kunde stiftes. Dette udelukker imidlertid ikke, at et simpelt Løfte om Ægteskab kunde være retskraftigt som begrundende et Forhold af ganske andet Indhold og med ganske andre Virkninger end Trolovelse, nemlig en Forpligtelse der skulde opfyldes ved Trolovelse og efterfølgende Vielse.

Efter vor Lovgivnings almindelige Grundsætninger kan der ikke tillægges det simple Ægteskabsløfte en saadan Kraft[1], at det lovede Ægteskab direkte kan fremtvinges saasom ved Fængsel eller Tvangsmulkter. Man kan vel næppe mod en saadan Tvangs Anvendelse anføre, at den maa anses som stridende mod Ægteskabets sædelige Karakter, da Fr. 1734 jo netop i visse Tilfælde udtrykkelig hjemler den, saa at den altsaa ikke er fremmed for vor Lovgivnings Tanke. Paa den anden Side kan der ikke udledes noget af, at Lovgivningen hjemlede direkte Tvang til Vielse overfor Trolovede; thi dette hidrørte utvivlsomt fra, at Ægteskabet ved Trolovelsen opfattedes som begyndt, saa at der blot var Tale om Fuldendelse af dets Stiftelse. Snarere kunde Ægteskabsløftets Uigennemtvingelighed udledes modsætningsvis af den bestemt begrænsede Regel i Fr. 1734 og af de i D. L. 3—16—12 indeholdte Tvangsregler, overfor hvilke Bestemmelser en Tvang til Løftets Opfyldelse vanskelig kunde anerkendes uden positiv Hjemmel. Det har ogsaa Vægt, at de praktiske Betragtninger, der ligger bag ved hele Ægteskabsinstitutets Ordning bestemt taler imod at anerkende Ægteskabsløftet for retskraftigt i den her omhandlede Forstand.

[1] Jfr. ogsaa B. G. B. § 1297.

Disse reale Betragtninger[2] taler vel ogsaa imod at tillægge Ægteskabsløfter — fra Mænd saa vel som fra Kvinder[3] — den svagere Retsvirkning, at den, som ubeføjet nægtede at opfylde sit givne Ægteskabsløfte, blev pligtig at give den anden en passende Erstatning eller Hjemgift for den tilføjede Krænkelse og Tabet af Udsigten til den lovede Forbindelse. Men ligesom de ovennævnte Slutninger e contrario fra positive Lovbud her virker med langt mindre Styrke, saaledes er ogsaa de reale Modgrunde mindre absolute. I det følgende tænkes der ved Ægteskabsløftets Retskraft alene paa en saadan Erstatning.

Mod at tillægge simple Ægteskabsløfter Retskraft har man paaberaabt sig 3—16—6, hvorefter hemmelige Bepligtelse- eller Trolovelse-Breve ikke skal agtes eller for fulde anses. Idet man gaar ud fra, at Udtrykket „hemmelig“ sigter til Manglen af de foreskrevne Former for Trolovelse, antages det, at Artiklen, skønt den kun omtaler Breve, saa meget snarere maa anvendes paa ethvert uhøjtideligt Ægteskabsløfte, og den fastsætter da, at ethvert saadant er ugyldigt. Nogle ældre Forfattere[4] har vel ment, at da 3—16—6 blot erklærer, at Brevene ikke skal anses „for fulde“, ligger heri, at de dog skal have nogen Retsvirkning, og at Meningen maa være, at de vel ikke bevirker, at selve Ægteskabet kan fremtvinges, men dog, at Brud paa Løftet forpligter til Erstatning. Men hertil er med Rette bemærket, at 3—16—6 tillige siger, at Brevene ikke skal agtes, hvilket sprogligt kun kan betyde, at de ingen Retsvirkning skal have, jfr. f. Eks. 3—17—34; og at dette er Tanken, bestyrkes ogsaa i høj Grad ved Artiklens nøje Forbindelse (jfr. Ordene „ej heller“) med 3—16—5, som aabenbart ikke tillægger de heri omhandlede Forhold nogen Retskraft.[5]

Til den anførte Fortolkning af 3—16—6 maa bemærkes, at det vel ikke er umuligt, at Udtrykket „hemmelige“ Bepligtelse- eller Trolovelse-Breve efter Datidens Sprogbrug kan betegne Breve, der ikke er afgivne i de foreskrevne Tro-

[2] Jfr. herom nærmere Ørsted. 2. 99—101.
[3] Jfr. Ørsted. 2. 99 og Jur. Tidsskr. 32. 50.
[4] Saaledes Hurtigkarl, Privatr. 1. 132.
[5] Scheel. 48, Ørsted. 2. 103—105.

lovelsesformer, men at det ingenlunde er sikkert, at det betyder andet, end hvad der dog nærmest ligger i Ordene, nemlig Breve, der er hemmeligholdte jfr. 3—16—3[6], og at der saaledes i hvert Fald ikke er Hjemmel i 3—16—6 til at anse andre Ægteskabsløfter for uretskraftige end hemmelige Breve og vel ogsaa andre hemmeligholdte Løfter. 3—16—6 har kun det negative Indhold at udtale, at vedkommende hemmelige Akter ikke har Retsvirkning. Man kan derfor ikke modsætningsvis slutte noget om en vis Gyldighed af ikke-hemmelige Akter. Paa den anden Side bliver det tvivlsomt, om det skal antages, at 3—16—6 fraskriver det hemmeligholdte simple Ægteskabsløfte enhver Retsvirkning, thi 3—16—6 maa efter sin Plads vistnok antages alene at sigte til Trolovelser og saadannes Retsvirkning[7].

Heller ikke andetsteds i Chr. V.s Lov kan der med Sikkerhed paavises nogen Forskrift, der udelukker fra at anerkende simple Ægteskabsløfters Retskraft, naar de ikke er hemmeligholdte. Man har endelig bemærket, at da der ikke haves Bestemmelser om, af hvilke Grunde et simpelt Ægteskabsløfte ensidigt kan tages tilbage, kan det ikke med Sikkerhed benægtes at være en tilstrækkelig Grund, naar den tilbagetrædende paaberaaber sig Uoverensstemmelse i Tænkemaade; men skal denne Grund, hvis Sandhed ikke let kan afbevises, være nok, faar Løftets Retskraft faktisk ingen Betydning[8]. Hertil maa svares, at Lovgiveren ikke behøver at nævne Tilbagetrædelsesgrundene, men uden Betænkelighed kan overlade det til Domstolenes Skøn, om den Tilbagetrædende har godtgjort, at væsentlige Forudsætninger for Løftet mangler, og herefter vil den blotte Paastand om Uoverensstemmelse i Tænkemaade ikke kunne faa Betydning.

[6] Paulus Cypræus de jure connubiorum (Lips. 1622), 456 jfr. 448 fortolker den med 3—16—6 ordret stemmende Regel i Ord. 19 Juni 1582 saaledes, at den kun angaar Trolovelse af dem, der ikke er sui juris, medens Trolovelsesbreve ellers er gyldige, skønt de paabudte Trolovelsesformer ikke er iagttagne. Jfr. om en anden lignende Fortolkning af 3—16—6 Lübeckers Applikationsudtog 2. 553.

[7] Scheel. 49.

[8] Scheel. 46. Jfr. dog B. G. B. §§ 1298—1300, der giver Regler om en saadan Tilbagetræden fra en Forlovelse „af en vigtig Grund“. Se Planck S. 13.

Den Regel, at et simpelt Ægteskabsløfte er forpligtende, er ikke bortfaldet ifølge nogen efter Chr. V.s Lov udgivet Lov. Man har dog i saa Henseende fremhævet, at efter Fr. 5 Marts 1734 begrunder Ægteskabsløfte i Forbindelse med Besvangrelse kun Forpligtelse til Ægteskab for den 25aarige Mand og kun under visse Betingelser, og at det efter Forordningen er klart, at i de Tilfælde, hvor Løftet og Besvangrelsen ikke forpligter til Ægteskab, er der heller ingen Forpligtelse til at give Erstatning, idet Fr. § 6 danner en særlig Undtagelse. Hvis der nu ved Siden af Reglerne i Fr. 1734 bestod den Regel, at Brud paa et simpelt Ægteskabsløfte paadrager Erstatningspligt, vilde man komme til det besynderlige Resultat, at en Mand, der havde givet et Ægteskabsløfte, som han ikke ønskede at holde, kunde, hvis han var under 25 Aar eller nogen anden af de i Fr. 1734 foreskrevne Betingelser manglede, fri sig fra ethvert Ansvar ved at forføre sin Forlovede[9]. Til hele denne Betragtning maa bemærkes, at Beliggelsen endsige Besvangrelsen jo ikke afhænger alene af Mandens Forgodtbefindende, og at Lovgiverens Tankegang i Fr. 1734 sandsynligvis er, at der i de omhandlede Tilfælde, saasom naar Manden er under 25 Aar eller Kvinden er Enke, ikke er tilstrækkelig Undskyldning for hendes Fald, og at det derfor ikke er urimeligt, at hun stilles ringere end den Kvinde, der har bevaret sin Kønsære. Men vilde man dog anse dette for unaturligt og vilde tillægge denne Anomali den Virkning at forandre den ældre Regel om simple Ægteskabsløfters Kraft, synes man i alt Fald ikke at kunne gaa videre end til at nægte Løftets Gyldighed i de Tilfælde, hvor det efter Fr. 1734 vil være uforbindende, naar Besvangrelse er sket, men ikke i de Tilfælde, hvor det er forbindende efter Fr. 1734, naar Besvangrelse har fundet Sted.

Den ovenfor hævdede Anskuelse om simple Ægteskabsløfters Retskrav har været fast antaget af Højesteret fra Lovbogens Tid og gennem hele det 18de Aarhundrede uden Hensyn til Fr. 5 Marts 1734[10]. I Teorien har den nævnte

[9] Scheel 47, Ørsted 2. 101.

[10] Saaledes H. R. D. 11 Marts 1699, 26 Maj 1702, 14 Okt. 1706, 10 Dec. 1720, 22 Dec. 1721, 8 Dec. 1732, 20 Juni 1741, 10 Jan. 1746, 15 Nov. 1752, 15 Jan. 1770, 10 Febr. 1783, 19 April 1785 o. fl. At ogsaa Kvinder blev

Anskuelse vistnok ligeledes været almindelig[11], og den synes[12] først opgivet ifølge Ørsteds Autoritet[13]. Det 19. Aarh.s Praksis har nægtet simple Ægteskabsløfters Retskraft og har ikke givet Erstatning for Torten, navnlig har Højesteret i et Tilfælde, hvor alle Betingelserne efter Fr. 1734 forelaa undtagen netop Besvangrelse, frifundet en Mand for at betale sin Forlovede Erstatning for at have hævet Forlovelsen, „da der mangler Lovhjemmel til efter den derom nedlagte Paastand at tilkende hende Hjemgift“[14]. Dette støttes som ovenfor berørt paa, at der ikke positivt er tillagt Ægteskabsløfter Retskraft; det maa derfor afgøres efter de til enhver Tid gældende Anskuelser, om saadanne Løfter efter deres Natur falder ind under Retssfæren[15]. At gaa den Mellemvej at tilkende Erstatning, men kun for positivt Formuetab, lader sig heller ikke gøre uden positiv Hjemmel[16]. En Overenskomst,

idømte Reparation, viser f. Eks. de anførte Domme af 1721 og 1732. Der findes sikkert ikke et eneste Tilfælde, hvor Højesteret har nægtet Reparation, naar et simpelt Ægteskabsløfte blev brudt uden tilstrækkelig Grund. En H. R. D. 1 Juni 1718 dømte endog til Ægteskab paa Grund af et saadant Løfte, men denne Dom er ganske enkeltstaaende. Til Forstaaelse af Dommene i Konsistoriums Tamperretsprotokol fra 1698—1754 maa erindres, at Tamperretten ikke var kompetent til at idømme Reparation, jfr. Højers Koll. (ved Hedegaard). 405. Herpaa grunder det sig, at den for Brud paa et simpelt Ægteskabsløfte Sagsøgte hyppigt blev frifundet ved Tamperretten, som iøvrigt ofte (urigtigt) dømte til Ægteskab ifølge et saadant Løfte, jfr. Matzen, Københavns Universitets Retshistorie, 1879, S. 227. Se endvidere en Dom af 1789 i Schjøttz' Efterretninger om Sjællands Landsthing. 242.

[11] Lübeckers Applikationsudt. 2. 554, Brorson, Fort. af Lovens 3die Bog. 2. 181 og endnu Hurtigkarls Privatret. 1. 132.

[12] Ørsted. 2. 99.

[13] Dom 26 Aug. 1801 i Fyenbo Landsthings Extr., J. T. 25. 1. 32. 50, J. U. 2. 411 og U. f. R. 1867. 438.

[14] U. f. R. 1897. 256 (O. R. D. i U. f. R. 1895. 464) H. R. T. 1896. 770.

[15] Jfr. Munch-Petersen, Borgl. Ret. 25—26, der henviser til, at Forholdet ikke omfattes af de formueretlige Regler i D. L. 5—1—1 og 2, og at „Erfaringerne fra Lande som England og Nordamerika, hvor der er Adgang til at forlange Erstatning for Brud paa Ægteskabsløfter, ogsaa viser, hvor let denne kan misbruges til Ægteskabsspekulationer fra Kvindernes Side“.

[16] Jfr. Munch-Petersen, Borgl. Ret. 26 og Bentzon, Retskilderne § 13 særlig S. 169—72; jfr. hertil ogsaa B. G. B. §§ 1298—1301.

hvorved der vedtages en Konventionalstraf for det Tilfælde, at nogen af Parterne bryder sit Ægteskabsløfte, synes derimod at maatte erkendes for gyldig. Dog kunde der være Mulighed for at hævde, at slige Overenskomster strider mod Lov og Ærbarhed, 5—1—2[17].

Det er en Selvfølge, at under alle Omstændigheder Erstatningspligt indtræder, naar et Ægteskabsløfte bruges som Middel til at besvige den Paagældende[18].

Under Udtrykket Fæstefolk indbefatter Lovbogen ligesom den ældre Ret ikke blot Trolovede, men overhovedet alle der har givet hinanden Ægteskabsløfte, jfr. f. Eks. 5—2—33[19]. Ligesom derfor Bestemmelsen i 3—17—11 gælder om Forlovede, saaledes er Reglerne om Fæstensgave i 5—2—25, jfr. Fr. 21 Maj 1845 § 16 og nedenfor i § 27, endnu anvendelige. Efter 5—4—1 maatte Fæstefolk ikke give hinanden mere, end Politiordningen tillader, men da ingen Bestemmelse herom er udkommet, er der ingen Grænse. Man har vel villet søge den i Chr. IV.s Store Reces 2—8—3[20], men denne gør kun Indskrænkning i Henseende til Gaver af visse Luksusgenstande og sætter ikke nogen almindelig Grænse for Fæstensgavens Værdi.

E. Beliggelse uden eller i Forbindelse med Ægteskabsløfte.

§ 8.

Ifølge 6—13—4, hvis Kilde er Ord. 19 Juni 1582, var den, der havde bedet om en Dannemands Datter og beligget hende, inden han havde faaet endeligt Svar, pligtig til at ægte hende, hvis hendes Forældre eller Værge vilde samtykke, og til at give hende en hæderlig Hjemgift, hvis de ikke vilde samtykke; og denne Regel maatte selvfølgelig ogsaa gælde, hvis Beliggelsen var sket, efter at han havde faaet endeligt gunstigt Svar. 6—13—5 giver dernæst den Regel, som ikke findes i den ældre Ret, at det samme skal gælde, naar nogen

[17] Saaledes B. G. B. § 1297, 2. Stk.; jfr. en vis Parallel i U. f. R. 1907 918. Et Salærbevis udstedt til et Ægteskabskontor for at have bragt et Parti i Stand, er erkendt gyldigt, jfr. U. f. R. 1904 A. 37.

[18] Ørsted. 2. 103, Gram. 46, Scheel 50.

[19] O. Weylles Glossarium under „Festemand".

[20] Ørsted. 1. 70 og 5. 389.

beligger anden Mø eller Enke, som hidtil har været uberygtet. Denne Artikel fordrer altsaa ikke foregaaende Anmodning om Kvindens Haand, men blot at hun er uberygtet, og hvis den ikke aldeles skal opsluge 6—13—4, maa da dette sidste Lovbud forudsætte, at Kvinden ikke behøver at være uberygtet, men at dette opvejes ved den stedfundne Ægteskabsbegæring, hvorved det dog sikkert er underforstaaet, at Manden kendte Kvindens Berygtethed, da han begærede hende til Ægte, jfr. 3—16—14—2[1]. De nævnte Artikler fordrer kun Beliggelse, ikke Besvangrelse[2], men naar denne sidste ikke paafulgte („ingen Kendsgerning findes dertil" jfr. Reskr. 30 Nov. 1759), var ifølge 6—13—6 Kvinden undergivet Tremarksstraf, hvis hun ikke kunde bevise Samlejet, og i Praksis synes man at have fordret Besvangrelse[3].

Endvidere bestemmer 6—13—2, hvis Regel ikke findes i de ældre Love, at den Formynder, som beligger sin Myndling, og den Lavværge, som beligger den under hans Værgemaal staaende Enke, skal ægte Kvinden, om han er ledig og hun vil. At Kvinden skal være uberygtet, kan her ikke fordres. Vil hun ikke ægte ham, eller kan han ikke ægte hende fordi han er gift, forbryder han sin halve Boeslod til hende. Nogle[4] har villet opfatte dette ikke som Erstatning, men som Straf, og Bestemmelsen er da forandret ved Fr. 24 Sept. 1824 og ophævet ved Straffel. § 308. Herfor paaberaabes Slutningen af 6—13—2, hvor det hedder, at Mandens hele Boeslod forbrydes til lige Dele mellem Kvinden og Herskabet; thi da herefter den ene Halvdel (til Herskabet) forbrydes som Straf, er det rimeligt at ogsaa Tabet af den anden Halvdel bør betragtes som Straf. Dette er dog af

[1] Jfr. ogsaa en Dom i Konsist. Tamperretsprotokol 21 Dec. 1699. Collett. 97 betragter dog 6—13—5 som en blot Fortsættelse af 6—13—4, saa at begge Artikler forudsætter Ægteskabsbegæring, men dette er næppe rigtigt, og man har vistnok aldrig anvendt 6—13—5 saaledes, jfr. Hedegaards Anmærkn. 2. 301 ff.

[2] Ved Revisionen af Udkastet til Lovbogen blev til Ordet „beligger" 6—13—1 og 4 føjet „og avler Barn med hende", men senere blev dette atter strøget, jfr. Secher og Stöckel 2. 219 og 390.

[3] Jfr. Domme i Kons. Tamperretsprot. 28 Febr. 1702 óg 17 Dec. 1704 se ligeledes H. R. D. 11 Nov. 1723.

[4] Scheel. 52.

meget ringe Vægt, og heller ikke er den Bemærkning afgørende, at der ikke kunde være Grund til at give Kvinden Erstatning, naar Manden var gift, eftersom hun ikke vel kan være ubekendt herned. En saadan Grund kan Lovgiveren nemlig have fundet i det ved Beliggelsen skete Brud paa Værgens særlige Beskyttelsespligt. Man kunde endelig anføre, at Straffel. § 308 ophæver Straffebestemmelsen i 6—13—2 og derved maa sigte til den halve Boeslods Forbrydelse til Kvinden, thi Bøderne til Herskabet og dets Ret til den halve Boeslod er allerede bortfaldne ved Fr. 12 Juni 1812; men dette er allerede af den Grund ikke bevisende, at Straffeloven i sin Ophævelsesfortegnelse har medtaget adskillige allerede ophævede Bestemmelser. Saavidt skønnes, maa det under Henblik til 6—13—4 og 5 anses for den naturligste Opfattelse, at 6—13—2 i det mindste tillige[5] gaar ud paa at skaffe Kvinden Erstatning, og Artiklen er da i denne Henseende uberørt af den senere Lovgivning. Her kan iøvrigt erindres, at Straffel. § 166 jfr. § 303 ikke vil kunne anvendes i ethvert Tilfælde, hvor en Formynder har beligget sin Myndling[5a].

Endelig fastsatte 6—13—16 jfr. Ord. 19 Juni 1582, at den, der voldtog en ærlig Mø- eller Enke, skulde, hvis han ved Benaadning undgik den derfor forskyldte Livsstraf, ægte Kvinden, om hun og hendes Formyndere og Frænder vilde, men hvis de ikke vilde, give hende en Hjemgift. Denne Bestemmelse er ophævet ved Straffel. § 308.

De ovennævnte Regler er væsentligt forandrede ved Fr. 5 Marts 1734, udvidet til Island ved Reskr. 14 Juni 1740. Ifølge Fr. § 1 kan Beliggelse af en uberygtet Dannemands Datter eller Mø kun begrunde Forpligtelse til at ægte hende, naar Manden forinden Samlejet[6] har givet hende Ægteskabsløfte. Endvidere maa Beliggelsen have medført Besvangrelse[7], thi dette fordres i Forordningens Overskrift og paa de væsentligste Steder i Teksten. Vel bruger §§ 5, 6 og 7 Udtrykket „beligge“, uagtet de aabenbart ikke vil opstille andre Betingelser end Lovens øvrige Bestemmelser, men

[5] Bentzon, alm. Retslære. 135.

[5a] Goos, Straffer, spec. Del, I. 490.

[6] U. f. R. 1897. 313, stadf. 1898. 728 (H. R. Td. 297).

[7] U. f. R. 1897. 256 (H. R. Td. 1896. 770), jfr. O. R. D. i U. f. R. 1895. 464.

dette Ord maa da forstaas i Overensstemmelse med Lovens øvrige Indhold. Nogle mener iøvrigt, at skønt Fr. 1734 ikke omhandler den blotte Beliggelse, maa denne endnu have den forpligtende Virkning, som Lovbogen tillægger den, dog saaledes, at de Betingelser, som Fr. 1734 stiller for det Tilfælde at Besvangrelse foreligger, maa kræves, eftersom den ikke besvangrede Kvinde selvfølgelig ikke kan stilles bedre end den besvangrede[8]. Dette kan dog ikke erkendes for rigtigt, allerede fordi det vilde være højst forunderligt og vildledende at kræve Besvangrelse i Fr. 1734, naar dog Beliggelse havde den samme Virkning. — At den besvangrede Kvinde skal have født et levende Barn, kan hverken efter Forordningens Ord eller dens sandsynlige Tanke kræves. Nægter Manden at have besvangret Kvinden, og hun ikke kan bevise det, maa han ifølge 6—13—5 fralægge sig det med Ed, selv om hun ikke kan fremføre nogetsomhelst til Bestyrkelse af sin Paastand.

I Henseende til Løftet siger Fr. § 3, at Kærlighedsbreve og løse Ord og Løfter skal ej forbinde nogen til Ægteskab, men Ægteskabsløfte regnes alene for at være, naar en Mandsperson under sin Haand og Segl med to bekendte gode Mænds Underskrift til Vitterlighed har forpligtet sig til at ægte en Kvindesperson, eller og han i to eller flere bekendte gode Mænds Overværelse mundtligt og tydeligt har lovet Ægteskab. Nogle[9] har villet opfatte dette som en Forskrift om en ubetinget nødvendig Form for Løftet, saaledes at ethvert paa anden Maade afgivet Tilsagn, om end Manden under Processen tilstod Løftet eller ikke turde nægte det, var uforbindende og efter Lovgiverens Anskuelse maatte henregnes til „Kærlighedsbreve eller løse Ord og Løfter“. I Overensstemmelse hermed maatte da Fr. §§ 1 og 2, der ganske almindeligt taler om Ægteskabsløfte, indskrænkes til kun at angaa saadanne, der er givne i de i § 3 nævnte Former; og naar det i Fr. § 2 siges, at den beskyldte med sin Ed maa værge sig „derfor“, maatte Meningen være: for at have givet et Løfte i den i § 3 angivne Form[10]. Denne Fortolkning

[8] Scheel. 53, U. f. R. 1878. 272.
[9] Collett. 100—102.
[10] Ørsted. 2. 95.

overser imidlertid, at det i Fr. § 3 kun siges, at Ægteskabsløfte, naar det skal bevises, skal have en vis Form; og da der ikke er Grund til at frakende de udhævede Ord Betydning, kan det ikke være nødvendigt, at den foreskrevne Form er iagttaget, naar Løftet ikke behøver at bevises, navnlig fordi Manden indrømmer at have givet det, jfr. ogsaa Ordene i § 2, der synes at forudsætte, at den i § 3 omtalte Form kun har Betydning, forsaavidt Løftet skal bevises. Det kan maaske ogsaa fremhæves, at det af Fr. § 6 modsætningsvis fremgaar, at den, der besvangrer en Kvinde efterat have begæret hende til Ægte af hendes Forældre eller Værge og faaet Ja, er pligtig at ægte hende, uden at der er mindste Antydning af, at dette dog kun skulde gælde, naar Ægteskabsbegæringen var sket i en vis Form. Overhovedet vilde det vistnok være uforstaaeligt, hvorfor et klart og veloovervejet Løfte, som Manden tilstod, skulde regnes for et løst Ord og derfor var uforbindende, blot fordi den omhandlede Form ikke var iagttaget. Derimod bliver Forordningens Tankegang let forstaaelig, naar man agter paa Ordene „naar det skal bevises“. Lovgiveren maa antages at være gaaet ud fra, at det ofte kan være tvivlsomt, om det mellem Parterne forefaldne bør opfattes som løse Ord eller som et alvorligt Løfte. Det angives da i Fr. § 3, under hvilke Omstændigheder Løftets Alvorlighed skal anses som givet. Foreligger disse Omstændigheder ikke, er det efter Lovgiverens Anskuelse altid muligt, at det kun er løse Ord, og i Stedet for at lade Afgørelsen heraf foregaa efter et Skøn over alt det i hvert enkelt Tilfælde foreliggende, bestemmes det, at Udfaldet da skal bero paa, om Manden indrømmer at have givet et alvorligt Løfte eller i alt Fald ikke med Ed tør fralægge sig det. Denne Løsning er ganske vist til Ugunst for Kvinden, men selve Indholdet af Fr. 1734 sammenholdt med den ældre Ret viser ogsaa, at Lovgiveren vil begrænse den besvangrede Kvindes Ægteskabsret stærkt og navnlig indskrænke den til de Tilfælde, hvor der er en vægtig Undskyldning for hende[11].

[11] Hesselberg, Jur. Koll. 62 Note 1 angiver som Grund til Fr. 1734, at letfærdige Kvindfolk havde misbrugt Loven ved at forlokke deres Husbond eller dennes Sønner til Utugt og derpaa afpresset dem anselige Summer til Medgift.

At et bestemt Ægteskabsløfte er tilstrækkeligt ifølge Fr. 1734, selv om det ikke er afgivet under de omtalte Former, naar Manden ikke benægter det eller ikke tør aflægge Benægtelsesed, er og har lige fra Forordningens Udgivelse været den almindelige Mening[12] og fast antaget i Praksis[13].

Efter Fr. § 2 kan Kvinden fordre, at det paalægges Manden at aflægge Benægtelsesed, selv om hun ikke kan oplyse noget der giver Formodning for Rigtigheden af hendes Paastand; men paa den anden Side er hun altid nødt til at finde sig i, at Sagen kommer til at bero paa den nægtende Mands Ed, naar hun ikke kan opfylde de i Fr. § 3 foreskrevne Betingelser. Dette sidste fastholdes dog ikke strængt i Praksis[14], navnlig synes man ikke at tage Hensyn til Mandens Paastand om, at Ægteskabsløftet ikke fra hans Side var alvorlig ment, naar det er givet, at han har været offentlig forlovet med Kvinden[15]. Iøvrigt kan erindres Bestemmelsen i Fr. § 3 om, at Vidner om mundtligt Ægteskabsløfte skal føres inden Aar og Dag, thi efter den Tid maa Dommeren ikke engang modtage dem. Det maa dog være tilstrækkeligt, at Vidnesagen er tilstævnet inden den anførte Frist[16].

Et Ægteskabsløfte i Forbindelse med paafølgende Besvangrelse forpligter dog kun efter Fr. 5 Marts 1734, naar visse nærmere Betingelser foreligger:

1. Manden maa have endt sine fulde 25 Aar, da[17] han gav Løftet, Fr. § 4. Det er ret sandsynligt, at Lovgiveren kun har villet fastsætte, at Manden skal være fuldmyndig; men da dette dog ikke er udtalt, og en bestemt Alder er nævnt, kan det ikke være nok, at Manden er fuld-

[12] Højers Kollegium (1742). 414.

[13] Dette fremgaar af Konsist. Tamperretsprotokol, jfr. ogsaa af nyere Domme J. T. 37. 334, J. U. 5. 573 og 6. 865, U. f. R. 1870. 338, 1874. 143 (H. R. Td. 1873. 418) og 1875. 107.

[14] Jfr. ogsaa Collett. 101.

[15] U. f. R. 1871. 912, jfr. H. R. D. 1874. 143, 1875. 107, 1887. 1166, 1888. 1025 (H. R. Td. 237), 1898. 86 og navnlig 1897. 256, hvor H. R. udtrykkelig udtaler, at en offentlig erklæret Forlovelse maa sættes lige med det i § 3 omhandlede Ægteskabsløfte.

[16] U. f. R. 1880. 246, Ørsted. 2. 96, Munch-Petersen, Civilproces I. 333, men dog Scheel. 57.

[17] U. f. R. 1897. 313, jfr. 1898. 728 (stadfæstende H. R. D.).

myndig ifølge Bevilling. Det er iøvrigt en Selvfølge, at naar en tidligere indgaaet Forbindelse fortsættes efter Mandens 25de Aar, ligger der heri en gyldig Ratihabition af Løftet[18].

2. Kvinden maa være uberygtet paa Beliggelsestiden, Fr. §§ 1 og 2, vistnok „have sin Kønsære ubeskaaret“[19]. Hun kan derfor ikke vinde Ægteskab, naar Manden kan oplyse, at hun tidligere har begaaet Lejermaal[20]. Er det Besvangreren selv, som tidligere, forinden han gav hende Ægteskabsløfte, har haft Samleje med Kvinden, følger det allerede af Ordene i § 1 „førend han med hende fik sin Villie“, at han ikke er bundet[21]. Efter Fr. § 8 er det endog tilstrækkeligt til at berøve Kvinden Ægteskabsret, at Manden kan overbevise hende om at være berygtet for nogen Slags Letfærdighed[22]; dog kan Kvinden tilintetgøre Virkningen heraf ved at godtgøre sin skikkelige og tugtige Opførsel paa ethvert Sted, hvor hun fra sin Ungdom har opholdt sig, med redelige og ærbare bekendte Folks Vidnesbyrd. Har Vanrygtet Hensyn til bestemte Fakta, synes det at maatte være nok, at hun beviser sin Uskyldighed i saa Henseende. At Manden har været vidende om Kvindens Berygtethed, da han gav Løftet eller belaa hende, er ligegyldigt[23].

3. Naar Kvinden staar i en Dannemands Brød eller Tjeneste og lader sig beligge af Husbonden, hans Søn eller den, han i sit Hus som Søn, Slægt eller Svoger[24] antaget haver og beskærmer, kan hun ikke vinde Ægteskab, Fr. § 7[25]. Den sammesteds fastsatte Straf for Utroskab er bortfaldet ved Straffel. § 310.

Heller ikke kan den Kvinde vinde Ægteskab, som i Barnsnød eller for Præsten har gjort urigtig Bekendelse om sin Barnefader, Fr. § 9.

4. Enker, der lader sig beligge af Andre end

[18] U. f. R. 1874. 143 (H. R. Td. 1873. 418).

[19] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 400.

[20] U. f. R. 1867. 438.

[21] J. T. 28. 343, J. U. 1871. 186.

[22] Jur. Maanedstid. 1803. 2. 24 og J. U. 5. S. 573, der udtaler en saadan Bevisbyrderegel.

[23] U. f. R. 1867. 438. [24] Se nedenfor i § 48 i Slutn.

[25] U. f. R. 1899. 674 (H. R. D.), hvor denne højst uretfærdige Regel bringes til Anvendelse.

deres Lavværge, kan ikke vinde Ægteskab, i hvad Løfte der end er givet dem, se Fr. § 5, hvor Grunden hertil angives at være, at „Enke bør ligesaa vel værge sin egen Ære som sit Gods“. Da nu efter L. 29 Dec. 1857 ogsaa ugifte fuldmyndige Kvinder selv værger deres Gods, kunde man spørge, om de ikke i Henseende til Ægteskabsret maa undergives den samme Regel som Enker; men dette maa benægtes, da det ikke af Fr. § 5 kan udledes, at der til enhver Kvinde, som selv værger sit Gods, kan stilles samme Fordring om selv at værge sin Ære som til Enken[25a]. Fraskilte Hustruer maa derimod i den heromhandlede Henseende stilles i Klasse med Enker.

Har en Lavværge beligget den Enke, han er Værge for, er det efter Fr. § 5 klart, at han kan være forpligtet til at ægte hende; men der kan spørges, om hans Forpligtelse skal bedømmes efter 6—13—2, eller om den er afhængig af, at de i Fr. 1734 foreskrevne Betingelser, altsaa bl. a. et foregaaende Ægteskabsløfte, er tilstede. Det første maa antages, da der mangler tilstrækkelig Grund til at anse 6—13—2 for bortfaldet ved Fr. 1734. Dennes § 10 viser nemlig, at Forordningen ikke tilsigter at omfatte hele Emnet om de af Besvangrelse opstaaende Ægteskabsforpligtelser, og Fr. §§ 1—4 og 6 angaar efter Ordene alene „Dannemands Datter eller Mø“ (kun med Hensyn til § 3 kan der være Tvivl), hvorunder Enker ikke falder. Derimod synes Fr. § 7 efter selve Ordene anvendelig paa Enker, der lader sig beligge af Lavværgen, og det samme bør maaske antages om §§ 8 og 9 paa Grund af deres almindelige Udtryk.

Da Bestemmelsen i 6—13—2 om Enker efter det anførte endnu maa anses for gældende, er det naturligt at antage, at Fr. 1734 overhovedet kun har forandret Lovbogens almindelige Regel om Ægteskab paa Grund af Beliggelse, men ikke de for særlige Forhold givne Regler, og at derfor ogsaa det, som 6—13—2 bestemmer om Formyndere der beligger deres Myndlinge, endnu maa være gældende med de samme ved Fr. 1734 tilføjede Modifikationer som for Enker[26].

Naar Betingelserne for Kvindens Berettigelse efter Fr. 1734

[25a] Saaledes ogsaa udtalt af H. R., jfr. U. f. R. 1874. 143 Noten.

[26] Ørsted i J. T. VII, 2. 271.

er tilstede, kan hun paastaa Manden dømt til at ægte hende og, indtil Ikrafttrædelsen af L. om Rettens Pleje af 26 Marts 1909, under sædvanlig Tvang nemlig en daglig Mulkt som er det i vor hidtidige Ret almindeligt hjemlede Tvangsmiddel, jfr. Fr. 6 Apr. 1842, hvorimod Fr. 1734 selv intet indeholder herom. Retsplejelovens Kap. 45 §§ 484—491 indfører imidlertid nye Regler om Fuldbyrdelsen af Domme, der ikke lyder paa Udredelsen af Penge; § 484 fastslaar som den almindelige Hovedregel, at Eksekutionen sker ved, at Domhaverens Interesse i Dommens Efterkommelse anslaas i Penge, hvorhos § 490 giver Regler om Straf for dem, der modvillig undlader at efterkomme en saadan Dom. Der kan herefter næppe være Tvivl om, at disse Bestemmelser er udtømmende og derved ophæver de ældre saavel almindelige som særlige Bestemmelser om samme Emne. Da nu Domme efter Fr. 1734 ikke findes blandt de i Lovens Kap. 45 nævnte Undtagelser, kan de kun eksekveres paa den i § 484 angivne Maade, og Kvinden er indskrænket til overfor den modvillige Mand at anvende Straffebestemmelsen i L.s § 490. Dansk Ret kender ikke noget til den andetsteds hjemlede Form, at Manden dømmes til at „være gift“ med Pigen; denne erholdt da sin Ret ved selve Dommen, der blev den ægteskabsstiftende Akt, og havde ikke Brug for nogen Eksekution[27]. Vil hendes Forældre eller Værge ikke samtykke i Giftermaalet, kan hun i Stedet derfor maaske kræve en hæderlig Hjemgift efter hans Formue, se 6—13—4 og 5, der vel er forandrede ved Fr. 1734, forsaavidt angaar Betingelserne for Ægteskabspligtens Stiftelse, men ikke med Sikkerhed er ændrede i Henseende til Ægteskabspligtens Følger[28]. Fremdeles kan det ikke betvivles, at Kvinden kan fordre Hjemgift i Stedet for Ægteskab, naar Manden paa Grund af senere indtraadte eller allerede ved Beliggelsen tilværende men for Kvinden ubekendte Omstændigheder ikke kan ægte hende, f. Eks. fordi han er gift[29]. Om Kvinden udenfor de nævnte

[27] Jfr. Koll.tid. 1845. 549—550, Bornemann, Arveret. 44—45 og om svensk Ret Deuntzer, nordisk Familie- og Arveret. 6—7.

[28] Jfr. dog U. f. R. 1898. 590 og Fr. 1734 § 6.

[29] Jfr. flere ældre H. R. D. f. Eks. en af 29 Marts 1786 og Jur. Maanedstid. 1803, 1. 139.

Tilfælde kan indskrænke sig til at fordre Hjemgift, er noget tvivlsomt; men da hverken 6—13—4 eller Fr. 1734 giver hende frit Valg mellem Ægteskab og Hjemgift, synes der at mangle Hjemmel dertil; og dette maa da vistnok antages, selv om der oplyses saadanne for hende hidtil ubekendte Omstændigheder, der vilde gøre Ægteskabet langt misligere for Kvinden end hun havde Anledning til at antage, f. Eks. naar Manden lider af en af de i 3—16—14—7 omtalte Sygdomme[30]. Kvinden kan iøvrigt efter Fr. 1734 alternativt paastaa Ægteskab eller Hjemgift, saaledes at Manden faar Valget; thi dette kan kun være til hans Fordel.

Det synes antageligt, at Mandens Forpligtelse efter Fr. 1734 bortfalder, naar saadanne Grunde foreligger, som vilde berettige ham til ensidigt at hæve en Trolovelse[31] jfr. 3—16—14—3, 5, 6 og 7[32].

Naar den besvangrede Kvinde ikke er ægteskabsberettiget efter Fr. 1734, kan hun i Reglen heller ikke paastaa Repara-

[30] Scheel. 63, Olsens Maanedsskr. 81 og J. U. 3. 788, men dog J. U. 6. 865.

[31] Jfr. Bentzon, Retskilderne § 13 særlig S. 176 ff.

[32] Scheel. 61, Deuntzer. 35. Dette kan vel ikke, saaledes som man har villet gøre det, støttes paa en a fortiori Slutning, idet man har sagt, at der ganske vist er en væsentlig Forskel, da Trolovelse stiftede et begge Parter bindende Forhold, der ikke kunde løses ved Overenskomst, medens det staar Kvinden frit for, endog efterat Dom er faldet, at give Afkald paa sin Ret, men at heraf kun følger, at Trolovelse er et langt stærkere bindende Forhold, og at de samme Omstændigheder, der berettigede en Mand til at bryde dette, ogsaa maa berettige ham til at bryde den i Fr. 1734 grundede Forpligtelse. Grundene til Forpligtelsen i de 2 Tilfælde er nemlig ikke ganske de samme, idet der bag Fr. 1734 ligger en Hensigt om at skaffe Kvinden Oprejsning, som naturligvis ikke laa bag ved Trolovelsesinstitutet, og det vilde derfor godt kunne tænkes, at en Aarsag, der var stærk nok til at bryde en Trolovelse, ikke kunde frigøre for Pligten efter Fr. 1734. Det maa derfor bero paa en Undersøgelse af hver enkelt af Ophævelsesgrundene for Trolovelse, om der foreligger tilstrækkelig Aarsagernes Lighed til analogisk at erkende dem for Ophævelsesgrunde for Forpligtelsen efter Fr. 1734. Dette kan nok siges om de i 3—16—14, Nr. 3, 4, 6 og 7 omhandlede. Det i 3—16—14—5 omtalte Forhold, desertio malitiosa, kan her ikke godt tænkes; men en lang umotiveret Undladelse fra Kvindens Side af at forfølge sin Ret maa vistnok kunne bringe Mandens Forpligtelse til at ophøre, jfr. H. R. D. 14 Juni 1731 og U. f. R. 1880. 1150 men dog 1881. 41.

tion[33]. En Undtagelse hjemler Fr. 1734 § 6, idet den Mand, der har besvangret en Kvinde efter at have begært hende til Ægte men faaet Nej af Forældre eller Værge, skal give hende Hjemgift efter sin Formue og uvillige Mænds Sigelse, hvis han ikke vil ægte hende. Det er utvivlsomt forudsat, at Begæringen vilde have forpligtet Manden til Ægteskab, hvis han havde faaet Ja, altsaa navnlig at Manden er 25 Aar og Kvinden uberygtet. Det bemærkes iøvrigt i Almindelighed, at ved Fr. 1734 § 6 er modsætningsvis 6—13—4, der omtaler Beliggelse før der er givet Svar paa Ægteskabsbegæringen, bekræftet, og at denne Artikel derfor ikke er bortfaldet ved Fr. 1734[34]. Da det imidlertid erkendes, at 6—13—4 dog kun forpligter Manden, naar alle de i Fr. 1734 opstillede Betingelser er tilstede, er Meningen kun den, at Fr. 1734 § 6 sammenholdt med 6—13—4 viser, at en endnu ikke antaget eller forkastet Ægteskabsbegæring maa betragtes som et Ægteskabsløfte[35].

ANDET KAPITEL.

ÆGTESKABSBETINGELSERNE.

---

§. 9.

Ved Ægteskabsbetingelser sigtes til de Fordringer, der stilles, for at den offentlige Akt, hvorved Ægteskab stiftes, lovligt tør foretages, og hvis Mangel derfor vil være en Ægteskabshindring, idet den afskærer fra at erholde den nævnte Akt udført.

Forskellige fra Ægteskabsbetingelser i denne Forstand, som „Indgaaelses"- eller „Stiftelsesbetingelser", er Betingelserne for Ægteskabets Gyldighed[1]. Paa den ene Side kan et Ægteskab være ugyldigt, skønt alle Ægteskabsbetin-

[33] N. Jur. Ark. 2. 197 og J. U. 1850. 508.

[34] Gram. 50, Scheel. 60.

[35] Ørsted. 2. 94.

[1] Jfr. Platou: Forelæsninger over Ægteskabs Stiftelse og Skilsmisse 1899. 30—31.

gelserne foreligger, nemlig paa Grund af Mangler ved selve Stiftelsesakten, paa den anden Side kan et Ægteskab være gyldigt, skønt en eller flere Ægteskabsbetingelser mangler. Naar nemlig desuagtet Stiftelsesakten er foretaget, vil Ægteskabet i de allerfleste Tilfælde ikke kunne omstødes. Kun Mangel af de Betingelser, der efter Ægteskabets Væsen maa anses for absolut nødvendige, har tilintetgørende Virkning, hvorimod Ægteskabets Ophævelse i de andre Tilfælde, hvor der er Tale om Tilsidesættelse af mindre væsentlige Betingelser, vilde være et uforholdsmæssigt stort Onde, for Parterne som for Samfundet, og den stedfundne Lovovertrædelse kan rammes tilstrækkeligt ved Straf eller andre Følger. At vor Ret i det hele anerkender dette som almindelig Grundsætning, fremgaar af mange Lovsteder, se f. Eks. 3—16—9—7 der viser, at en bevidst Tilsidesættelse af de dispensable Forbud mod Ægteskab mellem Beslægtede eller Besvogrede ikke gør Ægteskabet ugyldigt, 3—16—16—2, hvorefter det Ægteskab, der indgaas til Trods for en Trolovelse med en Anden, kun under visse Omstændigheder ophæves, og 3—16—2 samt Forudsætningen i Fr. 30 Marts 1827 § 2. Forsaavidt der kan lægges den Embedsmand, hvem Tilsynet med Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse paahviler, noget til Last, vil han ifalde Ansvar efter Reglerne om Embedsforseelser, og ligeledes vil der kunne blive Spørgsmaal om Ansvar for Forloverne, hvorom nedenfor. Iøvrigt vil det ved hver enkelt Betingelse blive angivet, hvilken Virkning dens Tilsidesættelse medfører, derunder hvorvidt den bevirker Ægteskabets Ugyldighed.

Hovedreglerne om Ægteskabsbetingelserne findes i Fr. 30 April 1824, udvidet til Vestindien med nogle Forandringer ved Reskr. 18 Mai 1827 og til Færøerne og Island ved Reskr. 7 Dec. 1827. Ogsaa naar Udlændinge vil indgaa Ægteskab her i Riget, er det nødvendigt og tilstrækkeligt at paase, at de fastsatte Ægteskabsbetingelser foreligger, forsaavidt ingen særlig Forskrift er givet[2].

[2] Kmskr. 12 Oktbr. 1888 (G. S.), Jmskr. 12 Marts 1891 (Nr. 92) og nedenfor i § 14, Note 9 og 23.

1. Betingelser vedrørende Brudefolkenes Personer.

§ 10.

a. En vis Alder. Brudgommen maa være mindst 20[1], Bruden mindst 16 Aar, Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 1 jfr. 3—16—5[2].

En Mangel i den foreskrevne Alder kan selvfølgelig ikke afhjælpes ved Forældres eller Værges Samtykke. Hvis Aldersbetingelsen kun fordredes, naar Forældre eller Værge ikke samtykkede, vilde Bestemmelsen derom være saa godt som intetsigende, eftersom det kun er rent undtagelsesvis, at Personer paa 20 eller 16 Aar kan indgaa Ægteskab uden Forældres eller Værges Samtykke jfr. Fr. 1824 § 3 Nr. 6 og 3—16—1 og 3 samt nedenfor. Hensigten med Aldersforskriften er at hindre Personer fra Giftermaal, saalænge de ikke kan antages at være i Besiddelse af den fornødne fysiske og aandelige Modenhed (Nubilitet), og en Mangel i saa Henseende kan ikke afhjælpes ved Andres Samtykke. Denne Opfattelse var vistnok allerede før Fr. 1824 grundet i rigtig Fortolkning af 3—16—5[3]; men sædvanligt forstodes den nævnte Artikel dog saaledes, at den ikke foreskrev en ufravigelig Aldersbetingelse for Trolovelse men kun tillod dem, der var blevne trolovede inden den i 3—16—5 fastsatte Alder, at træde tilbage fra Forbindelsen[4]. I Praksis var det derfor antaget, at der ikke var paabudt nogen bestemt Alder for Indgaaelse af Ægteskab, og i Norge synes denne Mening endnu at være herskende hos Administrationen[5]. Før Chr. V.s Lov var ingen bestemt Alder foreskrevet, og der findes i den nærmeste Tid før Lovbogen mange Eksempler paa, at Kvinder blev gifte i en Alder af 13 eller 14 Aar[6].

Ved kgl. Bevilling, der meddeles af Justitsministeriet ad

[1] Kskr. 23 Apr. 1831 anser 19 Aar for nok for grønlandske Mænd.
[2] Jfr. B. G. B. § 2 og § 1303. I svensk Ret er Alderen henholdsvis 21 og 17 Aar.
[3] Ørsted. 2. 146 og Kanccirk. 29 Jan. 1820.
[4] Hurtigkarl, Privatret 1. 153.
[5] Hesselberg, Jur. Koll. (1763). 53 Noten, Kskr. 8 Jan. 1791, Collett. 52.
[6] Jfr. om den ældre Ret Kolderup-Rosenvinge i N. Jur. Ark. 7. 203.

mandatum ifølge Resol. 11 Aug. 1824[7], kan der dispenseres[7a] fra den ovenfor nævnte Bestemmelse. Forhen stilledes temmelig strænge Betingelser for Opnaaelsen af en saadan Bevilling, navnlig var det ikke tilstrækkelig Grund, at Manden ved Ægteskab ønskede at oprette Følgerne af en Besvangrelse[8], hvilket derimod nu er den vigtigste Grund til Bevillingens Meddelelse, og i Praksis nægtes den saa at sige aldrig, naar denne Grund foreligger og Manden er henved 19 Aar. I det hele opnaas den nu i Reglen uden synderlig Vanskelighed af Mænd, der er 19 Aar og tilstrækkeligt udviklede aandeligt og legemligt. Til Mænd mellem 18 og 19 Aar er Dispensation ikke sjældent givet, naar Omstændighederne talte derfor. For Kvinders Vedkommende er Afvigelse fra Aldersgrænsen vanskeligere[9] at opnaa, men dog ikke ukendt.

Indgaas Ægteskab uden Dispensation, uagtet nogen af Parterne ikke har den foreskrevne Alder, vil det ikke i Almindelighed kunne omstødes[10], men kun i det forøvrigt næppe tænkelige Tilfælde, at Vedkommende er saa ung, at dens Ægteskab vilde være en Urimelighed. Ganske vist var ifølge 3—16—5 en Trolovelse aldeles uforbindende for den Part, som var under den fastsatte Alder, men heraf kan ikke sluttes, at det samme gælder om Ægteskab, da dettes Opløsning overhovedet er vanskeligere end Trolovelsens jfr. foran § 4. Brudefolkene kan næppe straffes, alene fordi de har ladet sig ægteforene før den lovbestemte Alder[11].

b. Fornuftens Brug. Da det overensstemmende med Ægteskabets Væsen er nødvendigt, at begge Parter under Stiftelsesakten selv tilkendegiver deres Villie til at indgaa det, er de, der mangler Fornuftens Brug, udelukkede fra Giftermaal, Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 9 jfr. 3—16—5, ligegyldigt om Manglen skyldes vedvarende eller forbigaaende Aarsager f. Eks. Beruselse, men i sidste Fald selvfølgelig kun saalænge

[7] Denne Resolution, der omtales i Noten til Resol. 18 Mai 1827, som bemyndiger den stedlige Regering i Vestindien til at meddele disse Bevillinger, er ikke trykt, men indeholder iøvrigt kun, at Kancelliet bemyndiges til efter Omstændighederne at give denne Art Dispensationer.

[7a] Jfr. nærmere Hindenburg. 57. [8] Ørsted. 6. 502.

[9] Jfr. derimod B. G. B. § 1303.

[10] Kanccirk. 29 Jan. 1820.

[11] Goos, Straffer. spec. Del, 1, 443.

Tilstanden varer. Blot aandssvage Personer kan derimod indgaa Ægteskab, forudsat at de kan afgive en paa en fornuftig Forestilling om den tilsigtede Forbindelses Betydning grundet Villieserklæring[12].

Har Ægteforeningen fundet Sted, skønt den ene eller begge Parter manglede Fornuftens Brug, vil Ægteskabet kunne omstødes paa Grund af den foreliggende Mangel i Stiftelsesakten, jfr. nærmere herom i Læren om Ægteskabets Ophør.

Hvad Parternes fysiske Egenskaber angaar, bemærkes, at ifølge Kirkerit. 25 Juli 1685 Kap. 8 maa de, der er vitterligt udygtige til Ægteskab saasom Gildinger, ikke tillades at komme i Ægteskab med Nogen; men da dette ikke er gentaget i Fr. 30 Apr. 1824, maa det vistnok betragtes som bortfaldet. Ingen anden fysisk Mangel findes omtalt i Lovene som Ægteskabsbetingelse, jfr. Fr. 1824 § 16 og Pensionslov 5 Jan. 1851 § 9, hvorefter Ægteforening kan ske paa Dødslejet, og Kirkerit. a. St., som udtaler, at Døve, Stumme og Blinde kan gifte sig „saafremt de ellers paa en eller anden Maade kan give deres Villie og Samtykke fornøieligt tilkende“[13]. Paa Island maa dog Spedalske ikke indgaa Ægteskab[14].

c. Ufuldmyndige[15] skal have Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke[16]. 3—16—1 til 4 foreskriver, at der skal indhentes Samtykke til Ægteskabet fra Kvindens Forældre eller rette Værge. Denne Bestemmelse er optaget fra J. L. 1—33, hvor den har Hensyn til den særegne Ret (Giftemandsret), som tilkom en Kvindes Slægtninge, og hvorefter deres Samtykke var nødvendigt til hendes Ægteskab. At den ikke var en Følge af de almindelige Værgemaalsregler, fremgaar allerede deraf, at den bortfaldt, naar der ikke fandtes Slægtninge, uagtet Kvinden ikke derved blev fri for Værgemaal. For Mandens Vedkommende tilkom der ikke Slægten en tilsvarende Ret. Den senere Udvikling, hvorom nedenfor, medførte, at man tildels tabte dette historiske Grundlag af

[12] Imskr. 6 Apr. 1852 (G. S.), jfr. Bentzon, Personret. 143.

[13] Kskr. 6 Jan. 1821 og Kmskr. 10 Mai 1872 (Nr. 147) om Døvstummes Ægteforening.

[14] Reskr. 28 Marts 1776 og 7 Dec. 1827, Jmcirk. 30 Mai 1848.

[15] Jfr. Bentzon, Retskilderne 273—75, Matzen. 59.

[16] B. G. B. §§ 1304, 1305, 1308.

Syne og støttede Nødvendigheden af Samtykke paa, at „den Ære og Lydighed kræver Gud i det fjerde Budord“ jfr. Ord. 19 Juli 1582, hvilket konsekvent maatte lede til, at ikke blot Kvinden men ogsaa Manden maatte have det omtalte Samtykke jfr. ogsaa Udtrykkene i Ord. 1582 og Krigsart. 9 Marts 1683 § 6. Chr. V.s Lov kræver imidlertid kun Samtykke for Kvindens Vedkommende og blot fra hendes Forældre eller „rette Værge efter Loven“, hvilket Udtryk vistnok kun betegner den fødte Værge[17]. 3—16—3 kunde vel efter Ordene smhldt med Kilden Ord. 1582 synes at kræve Forældres Samtykke ogsaa for Mandens Vedkommende; men det naturligste er dog at antage, at denne Artikel ligesom 3—16—1, 2 og 4 kun angaar Kvinden, og dette var ogsaa den almindelige Opfattelse[18]. Men skønt Chr. V.s Lov saaledes maa siges at anerkende den gamle Giftemandsret og altsaa grunder Nødvendigheden af Samtykke paa en Slægten tilkommende særlig Beføjelse, har man dog opfattet den som en Følge af den Umyndighed, hvori den ugifte Kvinde efter Lovbogen befandt sig uden Hensyn til Alder. I Praksis anvendte man saaledes Reglerne i 3—16—1 og 4 ogsaa paa satte Værger og antog, at den Kvinde, der „er sin egen Værge“ nemlig ifølge Bevilling til at være myndig under Kurator, ikke behøvede det omtalte Samtykke til sit Ægteskab[19].

Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 6 paabød, at ikke blot Bruden skal have Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke, hvis hun ikke er Enke, men at det samme skal gælde om Brudgommen, saafremt han ikke er fuldmyndig. Denne Bestemmelse hviler væsentlig paa det Synspunkt, at de almindelige Regler om formueretlig Inhabilitet bør nødvendiggøre Kurators Samtykke, da „Ægteskabet indeholder Kilden til saa mange Forpligtelser for Manden, der gaa ud paa hans Gods og Formue“, om end tillige Hensynet til at styrke den faderlige Myndighed og forebygge ubesindige Ægteskaber har gjort sig gældende[20].

[17] Scheel. 74.

[18] Jfr. dog med Hensyn til ufuldmyndige Mænd Stampes Erkl. 1. 249 og 368 og Brorsons Fort. af D. L. 3die Bog, 2. 164.

[19] Hesselberg, Jur. Koll. 54, H. R. D. 1 Sept. 1692.

[20] Kollegialtid. 1824. 258 og 259, Ørsted. 2. 91 og 150.

De reale Grunde til denne Bestemmelse berettigede til at fortolke den saaledes, at det omhandlede Samtykke maatte være unødvendigt til enhver Fuldmyndigs Ægteskab og derfor ogsaa for ugifte Kvinders Vedkommende, naar de var fuldmyndige ifølge Lov 29 Dec. 1857[21], omend selve Lovens Ord passede mindre godt til denne Fortolkning[22]. Derimod maatte Samtykket kræves til alle ikke fuldmyndige Personers Ægteskab, derunder ogsaa Enker, som har faaet fast Lavværge efter 3—17—42[23]. Fr. 1824 nævner vel uden Indskrænkning Enker som undtagne fra at skulle indhente det omhandlede Samtykke, men dette kunde dog ikke forstaas som gældende uden Begrænsning, da i saa Fald heller ikke Enker, der var umyndiggjorte efter 3—17—1, behøvede dette Samtykke. Med Enker maatte fraskilte Hustruer sættes i Klasse, men ikke Enkemænd eller fraskilte Mænd, da disses Myndighed ikke er større, end om de ikke havde været gifte. Mænd, der var fuldmyndige ifølge Bevilling, behøvede ikke Samtykket, hvilket derimod udkrævedes for umyndiggjorte Mænds Vedkommende.

Samtykke skulde efter Fr. 1824 indhentes fra Forældre eller andre Vedkommende, hvilket sidste Udtryk kun kunde sigte til Værger, Kuratorer eller Lavværger. Levede begge Forældre, antoges efter de almindelige Regler om Forældremagtens Udøvelse Faderens Vilje[24] for at være den afgørende[25].

Nu bestemmer L. Nr. 133, 27 Maj 1908 i §§ 4 og 5, at

[21] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 275 og Bentzon, Personret. 57 med Note 1.

[22] Jfr. Jmskr. 5 Juli 1858. — Da Kvinder i Sverige erholdt Myndighed med 25 Aars Alderen ved Fr. 15 Juni 1858 og L. 16 Nov. 1863, vedblev dog Giftemandens Samtykke at være nødvendigt til fuldmyndige Kvinders Ægteskab, og dette bortfaldt først ved L. 8 Nov. 1872, jfr. Nordisk Retsencyklopædi 2. 9 samt Fr. 17 Marts 1882. I flere fremmede Lande kræves Forældres Samtykke ogsaa til fuldmyndige Børns Ægteskab jfr. f. Eks. B. G. B. §§ 1305—1308 og § 3.

[23] Jmskr. 6 Mai 1896 (Nr. 139), herimod Scheel. Familieret. 707, jfr. ogsaa Bentzon, Personret. 57 Note 1.

[24] Jfr. Kskr. 12 Febr. 1828 og Kmskr. 30 Mai 1895 (G. S.).

[25] Om hvorvidt der ved Siden af Forældres Samtykke eller i Stedet derfor krævedes Samtykke af Værge eller Kurator, se Deuntzer, Familieret, 4. Udg. 43—45, Bentzon, Retskilderne. 273—275 og Jmskr. 6 Maj 1884 (Nr. 97), Kmcirk. 28 Jan. 1892 (Nr. 35), Kmskr. 30 Maj 1895 (G. S.) og Jmskr. 12 April 1905 (Nr. 164). Se iøvrigt Collett. 134, Deuntzer, nord. Retsencyklopædi 2. 9 og B. G. B. § 1305.

den, der skal have Samtykket, er en „ikke fuldmyndig Søn eller Datter“. Disse Ord er klare. Overensstemmende med hidtidig Praksis maa f. Eks. Samtykke indhentes af en Enke, der har fast Lavværge, men ikke af den Person, der har faaet Fuldmyndighedsbevilling.

Med Hensyn til, hvem der skal give Samtykket, indeholder L. 1908 ikke udtømmende Regler; den henholder sig saaledes for saavidt til Fr. 1824.s Ord „Forældre eller andre Vedkommende“, som den, der efter Forældrenes Død har Forældremagten (Værgen) eller er Kurator, da maa meddele Samtykket. Kun for Forholdet, naar nogen af Forældrene (eller Adoptivforældrene) lever og ikke har mistet Forældremagten, maa Lovens §§ 4—6 antages at ville give udtømmende Regler og dette endda kun for Moderens Retsstilling. Hovedreglen haves i § 5, 1 Stk.: Samtykke skal meddeles saavel af Fader som af Moder, naar de er Ægtefæller som samlever eller dog ikke er retlig adskilte eller separerede, af Moderen dog kun, saafremt hun har kendt Opholdssted[26]. Motiverne (S. 5, Sp. 1) udtaler, at hvis det er Faderen, hvis Opholdssted er ukendt, kan Moderen være eller blive beskikket til Værge (eller Kurator) jfr. L.s § 2, og da er hendes Samtykke tilstrækkeligt, medens baade hendes og en Værges Samtykke kræves, hvis en Tredjemand her er beskikket til Værge.

Hvis Forholdet ikke omfattes af § 5, 1 Stk., kræves kun Moderens Samtykke, naar Betingelserne i §§ 4 eller 6 er fyldestgjorte. Herefter kræves hendes Samtykke alene, hvis hun er Enke eller ugift (§ 4), eller dersom hun er fraskilt eller fraseparereret saaledes at hun har faaet Forældremagten over vedkommende Barn (§ 5, 2 Stk.). Dog fordres tillige Værges eller Kurators Samtykke, hvis der „haves anden Værge eller Kurator end Moderen“. Disse Regler gælder, selvom

[26] Meningen med dette sidste er, at da Regelen gælder ogsaa for det Tilfælde, hvor det faktiske Samliv er ophævet ved at Moderen har forladt Faderen, bør hendes Samtykke ikke være en absolut Betingelse for Ægteskabet, men kun, hvis der kan faas en Udtalelse fra hende. Det samme vil gælde, hvis hendes Udtalelse af andre Grunde ikke kan faas navnlig paa Grund af hendes Afsindighed. Loven nævner det ikke; men Analogien er fuldstændig. Ordene i § 5 „efter de samme Regler“ sigter til de almindelige udenfor L. 1908 givne Regler om Samtykket til Ægteskab, jfr. Motiverne S. 5, Sp. 1.

Moderen indgaar Ægteskab med en anden end Barnets Fader, § 4. Endelig giver Lovens § 6 tilsvarende Regler om Adoptivbørn, saaledes at med Hensyn til Samtykke hver af Adoptivforældrene indtager den Stilling, som ellers vilde tilkomme hver af de naturlige Forældre.

Hvor Lov 1908 er uanvendelig gælder hidtidig Ret uændret. Hvis saaledes Faderen alene har Forældremagten, f. Eks. som Enkemand eller fraskilt, udkræves hans Samtykke, og hvis der undtagelsesvis skulde være en særlig Værge eller Kurator, da tillige dennes; thi dette synes bedst stemmende med Tankegangen i Fr. 1824[27]. Hvis Forældremagten positivt er frataget Forældrene, eller hvis de ikke kan udtale sig, ikke blot[28] fordi de maatte være døde, men de f. Eks. er bortrejste eller forsvundne, maa Samtykke gives af Værge eller Kurator.

Forældre eller andre Vedkommende maa dog ikke nægte deres Samtykke, medmindre de har „nogen skellig[28a] eller lovlig Aarsag dertil". Som en saadan Aarsag kan det ifølge 3—16—4 anses, at Kvinden er under atten Aar; men iøvrigt giver Loven ikke nærmere Vejledning i denne Henseende. Til skellig Aarsag maa vistnok regnes f. Eks. Vedkommendes lastværdige Vandel og som oftest Brudgommens Mangel paa Evne til at forsørge en Familie[29]. Derimod har man antaget, at en Jøde ikke i Religionsforskellen havde tilstrækkelig Grund til at modsætte sig sin Datters Giftermaal med en Lutheraner[30]. Er der forøvrigt skellig Grund, kan den Omstændighed, at Bruden er besvangret, ikke afskære de Vedkommende fra at nægte Samtykke til hendes Ægteskab med Besvangreren jfr. 6—13—4, 10 og 16. Formener Parterne, at Samtykke til deres Ægteskab nægtes uden tilstrækkelig Aarsag, kan de klage til Øvrigheden, og hvis denne erklærer Nægtelsen for ubeføjet, ophører den at være Ægteskabshindring, 3—16—3 og 4 og Fr. 1824 § 3 Nr. 6.[31]

[27] Jfr. dog Jmskr. 12 April 1905 (Nr. 164), der synes at hævde, at Mindreaarige altid kun skal have Kurators Samtykke, men herimod Kmcirk. 28 Jan. 1892 (Nr. 35).

[28] Kmskr. 30 Maj 1906 (G. S.) om Udlændinge. [28a] Jfr. B. G. B. § 1308.

[29] Kskr. 22 Sept. 1832 jfr. Jmskr. 26 Marts 1896 (Nr. 105).

[30] Kskr. 20 Dec. 1821.

[31] Jmskr. 10 Dec. 1885 (Nr. 190), 29 Nov. 1890 (Nr. 314), 29 Apr. 1896 (Nr. 135) og 26 Okt. 1897 (Nr. 223) jfr. Ørsted. 2. 162 og Hindenburg. 60.

Det har altid været anerkendt, at det uden Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke indgaaede Ægteskab ikke derfor kan omstødes, og dette forudsættes ogsaa i 3—16—2. Ifølge denne Artikel bliver Følgen af, at Kvinden gifter sig uden sin Værges Samtykke, den, at han volder hendes Gods, mens hun lever, om han vil. Denne Bestemmelse har vel kun Hensyn til den fødte Værge, men da Fr. 1824 ikke i Henseende til Samtykkets Nødvendighed gør nogen Forskel mellem den fødte og den satte Værge, er det naturligt nu ogsaa at erkende sidstnævnte for berettiget efter 3—16—2[32], skønt dette rigtignok ikke er ganske stemmende med det Synspunkt, hvorpaa 3—16—2 hviler jfr. nedenfor. Har en Kvinde giftet sig uden Forældres Samtykke, er 3—16—2 anvendelig, hvis Faderen eller Moderen var Værge, men ellers ikke.

Beskaffenheden af Værgens Ret efter 3—16—2 er ikke ganske klar. Det er vel sikkert, at Kvinden ikke forbryder sit Gods, se Ordene „mens hun lever“; men der kan spørges, om Udtrykket „volde“ blot betyder, at Værgen har en Bestyrelsesret over hendes Formue, eller tillige berettiger ham til at nyde dens Renter og Frugter. Dette sidste var i J. L. 1—33 Meningen af Ordet „volde“; det kan dog ikke støttes alene paa selve Ordet, der andre Steder i samme Lov synes at have en videre Betydning, men maa især udledes af Slutningsbestemmelsen i det anførte Lovsted, der modsætningsvis udtaler, at naar Kvinden voldtages, taber hun ikke noget af sit Gods[33], hvortil kan føjes, at flere utrykte Herredagsdomme viser, at denne Ret var erkendt i Praksis. Men uagtet det er noget usandsynligt, at det samme Ord skal have en anden Betydning i 3—16—2 end i Kilden[34], maa dette dog antages, da Ordet ikke behøver at betegne mere end en Bestyrelse, da der ikke i Chr. V.s Lov saaledes som i Kilden findes særlige Data, der giver sikker Hjemmel til at gaa videre[35], og da dette vilde føre til en Regel, som for vor Tids Betragtning

[32] Jmskr. 10 Mai 1865.

[33] Kolderup-Rosenvinge i N. Jur. Ark. 7. 198.

[34] Ved Revisionen af Udkastet til Lovbogen paatænktes Ordet „volde“ rettet til „beholde“, men siden fastholdtes det førstnævnte Udtryk, jfr. Secher og Støckel. 2. 54.

[35] Bev. 22 Juni 1753 i Registr. under „Egteskab B“.

maatte staa som urimelig. Man[36] har vel indvendt, at 3—16—2 aabenbart ikke tilsigter at tjene til Kvindens Fordel ved at sikre hendes Gods imod at komme under Mandens muligvis ødelæggende Raadighed, men indeholder en Slags Straf, idet Værgens Raadighed vedbliver selv efter Mandens Død, medens hun efter de almindelige Regler kunde som Enke selv raade over sit Gods. Hertil maa svares, at Berøvelse af Bestyrelsen dog er et Onde saavel for begge Ægtefæller under Ægteskabet som for Kvinden som Enke. Efter Kilden gik Bestemmelsen forøvrigt ud paa at give Giftemanden en Erstatning for Krænkelsen af hans Ret, og et lignende Synspunkt kan underlægges 3—16—2, selv om den kun antages at hjemle Bestyrelse, idet Meningen da bliver den ganske naturlige, at Tilsidesættelsen af den fødte Værges Villie ikke skal medføre Ophøret af den Ret, som han, hvis Kvinden var forblevet ugift, vedvarende vilde have været i Besiddelse af og som ifølge 3—17—26 og 27 kunde bringe ham økonomisk Fordel. 6—13—10, som man har paaberaabt sig til Forsvar for den strængere Opfattelse, og som forøvrigt er ophævet ved Straffel. § 308, beviser intet, da den angaar et væsentlig forskelligt Forhold. Forstaaelsen af „volde“ i 3—16—2 som „bestyre“ har vistnok altid været den almindeligste.

Under Værgens Bestyrelse maa høre ikke blot, hvad Kvinden ejede ved Ægteskabets Indgaaelse, men ogsaa hvad hun senere erhverver paa en saadan Maade, at det efter de sædvanlige Regler vilde høre under Værgemaal, dog sikkert med Undtagelse af hvad hun erhverver ifølge Ægteskabet navnlig ved dettes Opløsning ved Mandens Død eller Skilsmisse. Værgens fortsatte Bestyrelse udelukker ikke Formuefællesskabet mellem Ægtefællerne, og naar Hustruen døer, gaar derfor hendes Gods ind i det fælles Bo, saa at ogsaa Manden bliver delagtig deri.

De forandrede Regler om Bestyrelsen af Umyndiges Midler har ikke ophævet Værgens Ret efter 3—16—2, men vel medført den Forandring, at han nu i Almindelighed kun kan opnaa, at Kvindens i Overformynderiet staaende Midler for-

[36] H. R. D. 6 Okt. 1716 og 19 Dec. 1718, Hesselberg, Jur. Koll. 55 Note d, Ørsted 2. 164, Scheel 75 jfr. derimod N. Jur. Ark. 7. 202 Noten og Collett. 60.

bliver der. Vil Værgen ikke selv fortsætte Værgemaalet, kan han efter Artiklens Tankegang ikke overdrage det til en anden[37], og hvis han dør, ophører Anvendelsen af 3—16—2[38]. At i alt Fald den nye Værge ligesom sin Forgænger kan frafalde Artiklens fortsatte Anvendelse, synes ikke tvivlsomt. Nogle antager iøvrigt, at Kongen i Kraft af sin Benaadningsret kan fritage for den i 3—16—2 fastsatte Straf, men herom bliver der ikke Spørgsmaal efter den ovenfor fremsatte Opfattelse af Artiklen.

At Værgen ikke har havt skellig Grund til at modsætte sig Ægteskabet, kan næppe gøre 3—16—2 uanvendelig; Parterne har under alle Omstændigheder fejlet ved at gifte sig uden først at henvende sig til Øvrigheden for at faa Værgens Modstand hævet. Naar dette fastholdes, synes Øvrigheden ikke at kunne bestemme, at Anvendelsen af 3—16—2 skal ophøre, fordi Værgen har savnet skellig Grund til sin Vægring[39].

Anvendelsen af 3—16—2 maa vistnok nu ophøre, naar Kvinden bliver atten Aar, og altsaa Værgebestyrelsen ifølge L. 29 Dec. 1857 vilde være ophørt, selv om hun var forblevet ugift. At dette maa gælde efter Lov 7 April 1899 § 10, synes utvivlsomt; thi nu hører jo Værgemaalet altid op med det fyldte 18de Aar. Da denne Lov paa den anden Side holder gift Kvinde under det almindelige Værgemaal til hendes 18de Aar, faar 3—16—2 for Fremtiden i det højeste den Betydning at udelukke Manden fra at blive beskikket som Værge efter L. 7 April 1899 § 10, 2det Stk. Paa Kvinder, der ved Ægteskabets Indgaaelse er mindreaarige, eller paa mindreaarige Mænd kan 3—16—2 efter selve dens Indhold ikke anvendes[40], da de ikke har nogen Værge, og det derhos vilde være noget ganske andet end det i Artiklen omhandlede fortsatte Værgemaal at tage Godset fra en Person, som ifølge 3—17—34 selv har annammet det at forestaa. Heller ikke Enkers Lavværger kan benytte sig af 3—16—2. I de allerfleste Tilfælde vil 3—16—2 saaledes være uanvendelig, og

[37] H. R. D. 19 Dec. 1718.
[38] Jfr. dog Scheel. 77.
[39] Scheel. 77 men dog Ørsted. 2. 165 og Collett. 62.
[40] U. f. R. 1892. 925.

nogen anden Følge for Parter, der gifter sig uden Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke, er ikke hjemlet, navnlig ikke Straf[41], og heller ikke tilkommer der Fattigvæsenet Erstatningskrav mod den Embedsmand, der har foretaget Ægteforeningen[42].

2. Betingelser vedrørende Brudefolkenes indbyrdes Forhold.

§ 11.

a. Slægtskab og Svogerskab. Den kanoniske Ret forbød Ægteskab mellem Beslægtede indtil 4de Grad iberegnet efter kanonisk Regnemaade, dog kunde der faas Dispensation i de fjernere Grader. Da Ægtefæller betragtedes som „una caro", var Svogerskab Ægteskabshindring i samme Grad som Slægtskab. Derhos dannede visse kunstige Slægts- og Svogerskabsforhold Ægteskabshindring saasom Forholdet mellem en Person og dens Daabsfaddere.

Efter Reformationen indskrænkede vor Lovgivning Ægteskabsforbudene til Sideliniens 3dje Grad iberegnet, og de nævnte kunstige Forhold ophørte at være Ægteskabshindring, Ord. 19 Juni 1582 og Store Reces 2—5—3. Man sondrede derhos udtrykkelig mellem de blot af verdslige Grunde opstillede Forbud, der var dispensable, og de i Guds ɔ: Mose Lov forbudte Forhold. Til de sidstnævnte henregnedes ikke blot de i Mose Lov nævnte Forhold (Forældre—Børn, Bedstefader—Datterdatter eller Sønnedatter, Søskende, Faster, Moster, Stedmoder, Steddatter, Stedsøns eller Steddatters Datter, Svigermoder, Svigerdatter, Broders og Farbroders Enke) men ogsaa andre Forhold i lige saa nære Grader[1].

Disse Regler genfindes i Chr. V.s Lov. Den forbyder Ægteskab i den rette Linie uden Hensyn til Grad og i Sidelinien indtil 3die Grad iberegnet, samt hvor respectus parentelæ finder Sted, 3—16—9—1, 2 og 3. Svogerskab er Ægteskabshindring i samme Omfang som Slægtskab, 3—16—9—4 og 5, og Ægteskab er forbudt med visse Besvogrede af 2den Slags, 3—16—9—6. Sondringen mellem Ægteskabsforbud af

[41] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 442 men dog Scheel. 73.
[42] U. f. R. 1876. 1140.
[1] Jfr. Ørsted. 2. 132—139.

positiv Natur og Forbud grundede i Guds Lov findes ogsaa i Chr. V.s Lov, se 6—13—13 og 14. Fra de førstnævnte gaves der ligesom forhen Dispensation jfr. Anordn. 2 Marts 1708 § 60 (i Reskriptsmlg.) og Pl. 20 Febr. 1717 1 B Nr. 18, og disse Bevillinger hørte til de mindre vigtige Sager, som ikke underskreves af Kongen selv, Reskr. 16 Sept. 1746. For enkelte isolerede Landsdele gjaldt Lempelser i de almindelige Regler[2].

Fr. 27 Dec. 1770 tillod Ægteskab uden Bevilling mellem Søskendebørn og Næstsøskendebørn samt mellem en Enkemand og hans afdøde Hustrus Søster eller Søsterdatter osv. nedad i samme Linie. Derefter fastsatte Fr. 3 April 1771, at alle ikke i Guds Lov udtrykkeligt forbudte Ægteskaber skulde være tilladte uden Bevilling. Begge disse Love blev vel ophævede ved Fr. 14 Dec. 1775, men det fremgaar af de utrykte Akter vedrørende denne Forordning, at den udelukkende skyldes rent finansielle Hensyn, „da Hans Majestæts Finanser ikke kan taale den Afgang, de have lidt ved Eftergivelse af, hvad der var vant at betales for Dispensationer i de af Loven ubevilgede Ægteskaber". Idet Fr. 1775 genindførte de før 1770 gældende Regler, gav den derfor udførlige Bestemmelser om, hvilke Tilfælde der skulde være dispensable, og fastsatte Grænsen i saa Henseende efter den i Fr. 3 Apr. 1771 anvendte Grundsætning, at kun de udtrykkeligt i Mose Lov nævnte Forhold er indispensable[3]. Bevilling 29 Okt. 1777 tilstod en almindelig Dispensation for en enkelt Landsdel.

De nyeste Regler om nærværende Emne indeholdes i Fr. 23 Maj 1800, 1ste Afdeling § 1 jfr. Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 4, der ogsaa gælder for Island, Kskr. 2 Aug. 1828, og Vestindien, Pl. 12 Aug. 1800. Fr. 23 Maj 1800 fastsætter følgende tre Hovedregler:

[2] Reskr. 18 Aug. 1680, 25 Juni 1756, Bev. 7 Dec. 1759, 5 Juni 1761 og Reskr. 12 Okt. 1764.

[3] Det blev befalet at bruge Fr. for Hertugdømmerne 27 Sept. 1775 som Mønster, og Fr. 14 Dec. 1775 er en næsten ordret Oversættelse af den tyske Lov, hvorved enkelte Fejl er indløbne, f. Eks. naar „ohne Unterschied des Grads" i I. 1 a og 2 a er gengivet ved „og saa fremdeles nedad", og naar „in secundo genere affinitatis" i II. 2 c er oversat ved „i den anden Grad af Svogerskab".

1. Alle Ægteskaber, hvortil kræves Dispensation ifølge Fr. 14 Dec. 1775, kan fremtidigt indgaas uden Bevilling[4].

2. Absolut forbudte er Ægteskaber i enhver Grad af Slægtskab eller Svogerskab i op- og nedstigende lige Linie saa vel som i den 1ste Grad i Sidelinien.

3. Til Ægteskab med Broders, Farbroders eller Morbroders Enke kan der erholdes Tilladelse ved kgl. Bevilling.

Fr. 1800 anerkender saaledes ikke, at alle de i Mose Lov nævnte Forhold bør danne absolute Ægteskabshindringer, men hviler paa den nyere Anskuelse, at visse af de mosaiske Ægteskabsforbud er grundede i Jødernes særlige Forhold[5].

De angivne Regler i Fr. 1800 er dog ikke udtømmende og lider derhos af Uklarhed, forsaavidt Svogerskab angaar.

I sidste Henseende bemærkes for det første, at ifølge Forordningens 2den Regel skulde Ægteskab med Besvogrede i Sideliniens 1ste Grad være aldeles forbudt, men dette vilde stride baade mod 1ste Regel, hvorefter Ægteskab med afdøde Hustrus Søster maa være frit tilladt, da det ifølge Fr. 1775 var dispensabelt, og mod 3die Regel, der udtrykkeligt nævner Ægteskab med Broders Enke som dispensabelt. Da derhos Fr. 1800 § 1 i den Gentagelse og nærmere Forklaring af Reglen om de absolut forbudte Grader, som findes i dens tredie Stykke, kun nævner Søskende, er man utvivlsomt berettiget til at indskrænke Forbudet mod Ægteskab i Sideliniens 1ste Grad til kun at angaa Beslægtede men ikke Besvogrede[6].

Dernæst maa det fremhæves, at Forordningens Regel om, at Besvogrede i enhver Grad af den op- og nedstigende lige Linie ikke maa ægte hinanden, er unøjagtigt gengivet i § 1 tredie Stykke ved Ordene „Stifforældre og Stifbørn, Svigerforældre og Svigerbørn samt alle disses Afkom i nedstigende

[4] Kskr. 11 Dec. 1802 (afdøde Stedfaders anden Hustru), 29 Juli 1817 og Jmskr. 22 Nov. 1860 (afdøde Hustrus Stedmoder).

[5] Svensk Ret har ingen dispensable Grader, og bliver derved, skønt den oprindelig var friere end dansk og norsk, strengere end disse, idet i al Almindelighed Ægteskab mellem en Person og hans eller hendes Søskendes Afkom er forbudt. Norsk Ret er i denne Henseende lig med dansk. Om tysk Ret se B. G. B. § 1310, jfr. §§ 1323 og 1327, om en engelsk Regel jfr. U. f. R. 1907 B. 224.

[6] Kskr. 19 Febr. 1825.

Linie uden Undtagelse". Disse Udtryk, der er hentede fra Fr. 14 Dec. 1775, er nemlig for saavidt urigtige, som Ægteskab mellem Svigerforældre og Svigerbørns Descendenter kun er forbudt — og da paa Grund af Slægtskab — naar disse er hines Afkom, hvorimod Ægteskab mellem en af Svigerforældrene og Svigerbarnets Descendenter af et andet Ægteskab er tilladt, da der mellem dem hverken bestaar Slægtskab eller Svogerskab. Endvidere er de nævnte Udtryk ufuldstændige, thi de omfatter ikke Ægteskab mellem Svigerbørn og Svigerforældres Ascendenter, som dog er aldeles forbudt paa Grund af Svogerskab i den rette Linie. Endelig passer Benævnelserne „Stifforældre, Stifbørn, Svigerforældre, Svigerbørn" ikke ganske, naar Svogerskabet er ulovligt, og heller ikke kan de Børn, som en Person avler med en anden efter at være skilt fra sin Ægtefælle, betegnes som dennes Stedbørn; men ogsaa i disse Tilfælde er Ægteskab dog forbudt paa Grund af Svogerskab i den rette Linie. Her kan iøvrigt mærkes, at Giftermaal mellem Stedbørn og Stedforældres Descendenter af et andet Ægteskab eller deres Ascendenter er tilladt, da der hverken foreligger Slægtskab eller Svogerskab jfr. 3—16—9—4 i Slutn. Mellem et Svigerbarn og Svigerforældres Afkom er der enten Slægtskab i den rette Linie eller Svogerskab i Sidelinien.

Reglerne i Fr. 1800 er ikke udtømmende, thi de indeholder intet om Ægteskab med Faster og Moster osv. opad eller med afdøde Hustrus Faster og Moster osv. opad. Ifølge Fr. 1775 hørte disse Tilfælde til de absolut forbudte; men dette gælder sikkert ikke efter Fr. 1800, thi dennes Bestemmelser om de aldeles forbudte Ægteskaber, der synes opstillede som udtømmende, forbigaar de her nævnte Forhold, skønt Forbudene opregnes to Gange, ligesom reale Grunde taler afgørende imod, at Ægteskab i disse Grader skulde være ubetinget forbudt. Paa den anden Side kan disse Ægteskaber ikke anses for frit tilladte, thi de omfattes ikke af den bestemt begrænsede Regel i Fr. 1800 om, hvilke af de ældre Forbud, der aldeles skal bortfalde. Man kan ikke slutte saaledes, at da Ægteskab med afdøde Hustrus Søster er tilladt ifølge Fr. 1800, maa det ogsaa være tilladt at ægte afdøde Hustrus Faster eller Moster, da der her jo er Svogerskab i en

fjernere Grad. Fr. 1775 viser, at en saadan Slutning vil være urigtig, thi den tillader netop betingelsesvis (Dispensation) Ægteskab i den nærmere Grad, men afskærer det ubetinget i den fjernere. Da Ægteskab i de omhandlede Tilfælde saaledes hverken kan anses som absolut forbudt eller som frit tilladt, maa det betragtes som dispensabelt, hvilket heller ikke strider mod Fr. 1800, da dens Regler om de dispensable Tilfælde ikke fremtræder som udtømmende. Dertil kommer, at man allerede længe før 1800 uden Hensyn til Fr. 1775 havde givet saadanne Dispensationer[7]. I Praksis har det ogsaa altid været antaget, at de nævnte Tilfælde er dispensable[8].

Ifølge det udviklede er Ægteskab aldeles forbudt:

a. Med Beslægtede og Besvogrede i enhver Grad af den rette Linie[9].

b. Med Søskende, hvad enten det er Hel- eller Halvsøskende, jfr. 3—16—9—2.

Dispensation kan erholdes til Ægteskab:

a. Med Beslægtede eller Besvogrede i den ulige Sidelinie, naar der er respectus parentelæ, og Kvinden staar Stamfaderen eller Stammoderen nærmest.

b. Med Broders Enke[10].

I alle andre Tilfælde er Ægteskab frit tilladt.

De angivne Regler gælder saavel om uægte[11] Slægtskab og Svogerskab som om ægte, hvilket ogsaa er fast antaget i Praksis. Rigtignok kan visse ulovlige Svogerskabsforhold ikke omfattes af de i Fr. 1800 § 1 sidste Stykke brugte Udtryk jfr. ovenfor S. 48, men det samme gælder om nogle af de i Fr. 1775 brugte Udtryk, uagtet denne Lov ved sin Henvisning til Chr. V.s Lovbog og derunder til 3—16—9—5 viser, at den tillægger ægte og uægte Svogerskab samme[12] Betydning som Ægteskabshindring. Den omtalte unøjagtige Ud-

[7] Ørsted. 2. 129.

[8] Resol. 31 Jan. 1813 (i Kollegialtid. 1815. 479), 14 Dec. 1849 og Jmcirk. 1 Nov. 1861.

[9] Jmskr. 11 Apr. 1856.

[10] Kskr. 9 Jan. 1819.

[11] Se S. 47 Note 6, Kskr. 9 Jan. 1819 og Jmskr. 1 Nov. 1861 ad 1 d.

[12] Jfr. derimod B. G. B. §§ 1310, 2. Stk., 1324 og 1327, hvorefter det uægte Svogerskab, skønt Ægteskabshindring, ikke gør det alligevel indgaaede Ægteskab ugyldigt.

tryksmaade kan i alt Fald ikke berettige til at forlade Grundsætningen i 3—16—9—5 jfr. Straffel. §§ 163 og 164[13]. Endvidere kan bemærkes, at det under Lovens Tavshed maa antages, at Adgangen til at ægte en Beslægtet eller Besvogret, som har været gift, er den samme, hvad enten Ægteskabet er hævet ved Døden eller ved Skilsmisse.

Bevilling i de dispensable Slægtskabstilfælde (Faster, Moster) meddeles af Justitsministeriet ad mandatum[14] og nægtes ikke, uden naar Kvinden er betydelig ældre end Manden, eller andre særlige Omstændigheder foreligger. Dispensation i Svogerskabstilfælde kan, naar den ønskes gratis, kun gives af Justitsministeriet, men meddeles, naar tidligere Ægtefælle er død, af Overpræsident og Amtmænd ved Udfyldning af trykte Blanketter underskrevne af Justitsministeren ad mandatum[15]. Dispensationen vil, hvad enten Svogerskabet er ulovligt eller ej, i Reglen ikke blive nægtet, naar der ikke er uforholdsmæssig Forskel i de paagældendes Alder. Dog har man undtaget det Tilfælde, at nogen af Ansøgerne bekender sig til den mosaiske Tro, og Meningen hermed var, at man vilde nægte Jøder Dispensation fra de efter den mosaiske Ret ubetingede Ægteskabsforbud[16]. Fra dette Synspunkt burde man forholde sig paa tilsvarende Maade overfor f. Eks. Katholiker og den kanoniske Ret, der iøvrigt vel tilsteder Dispensation fra de efter vor Ret dispensable Forbud, men kræver kirkelig Dispensation. Denne Hensynstagen til vedkommendes Trosbekendelse er sikkert ikke velgrundet. Thi lige saa lidt som selve vor Ægteskabslovgivning har gjort Forbehold med Hensyn til afvigende Trosbekendelser, lige saa lidt bør det ske ved Udøvelsen af Bevillingsmyndigheden, der danner et Supplement til vor Rets almindelige Regler, og kun fordi den var nødvendig som saadan, er bibeholdt ved Grundloven. Den ældre Praksis strider i alt Fald imod Tanken i Grl.

[13] Jfr. ogsaa Jmcirk. 1 Nov. 1861 ad § 1 d og de ældre hos Scheel. 98 citerede Domme og Skrivelser.

[14] Resol. 14 Dec. 1849, Reglen gælder for fraskilte ogsaa Svogerskab.

[15] Jmcirk. 1 Nov. 1861 § 1 d jfr. Reskr. 12 Okt. 1812 (i Kollegialtid. 1815. 478) og Resol. 31 Jan. 1813 (smstds. 479).

[16] Se den utrykte Forestilllng til den i Jmcirk. 1 Nov. 1861 indeholdte Resolution jfr. Kskr. 23 Juni 1827.

§ 79, der hjemlér alle lige Adgang til Nydelsen af borgerlige Rettigheder uden Hensyn til Trosbekendelse; men da Bevillingers Meddelelse formelt er en Naadessag, kan man ikke ad Domsvejen fremtvinge en ændret Regel. Iøvrigt har Justitsministeriet i de senere Aar meddelt Tilladelse til Ægteskab med Broders Enke ogsaa til Jøder[17].

Ifølge 3—16—9—7 skal de, der uvitterligt kommer i Ægteskab med hinanden i disse forbudne Led som Søskendebørn og andre, hverken adskilles eller straffes, men sker det vitterligt, da skal de straffes paa deres Formue og rømme den Provins, hvori de bor. Herved kan der dog ikke være sigtet til alle Forbud paa Grund af Slægtskab og Svogerskab, da det ikke kan være Meningen, at f. Eks. Fader og Datter, der uvitterligt havde ægtet hinanden, skulde kunne fortsætte dette Ægteskab, ligesom et af dem vitterligt indgaaet Ægteskab ifølge 6—13—14 blev straffet langt strængere end 3—16—9—7 foreskriver. Spørges der da, til hvilke Forhold 3—16—9—7 bør begrænses, ligger Oplysning herom allerede deri, at den nævner Søskendebørn; thi dette vilde være ganske overflødigt, hvis det ikke skulde angive en Grænse, men kun tjene som Eksempel. Desuden fastsætter Artiklen samme Straf som 6—13—13 („Landet“ er i Chr. V.s Lov ensbetydende med „Provinsen“), der kun angaar Søskendebørn og fjernere Grader, se derimod 6—13—14 om de nærmere Forhold. Utydeligheden i 3—16—9—7 forklares let ved at se hen til Kilden, Store Reces, 2—5—3. Her opregnes først meget udførligt alle mod Guds Lov stridende og derfor absolut forbudte Forhold, og umiddelbart derefter udtales det, at naar nogen ellers uvitterlig kommer med hverandre i de andre Leder saasom Søskendebørn og andre i Giftermaal, skal de hverken adskilles eller straffes, da det ikke strider mod Guds men alene mod menneskelig Lov. Ved Optagelsen i 3—16—9—7 af dette sidste Stykke af Kilden har man ikke været opmærksom paa, at det henviste til det første Stykke.

Efter 3—16—9—7 skulde altsaa uvitterlige Ægteskaber mellem Søskendebørn eller fjernere Beslægtede eller Besvogrede ikke ophæves, og af Modsætningen mellem Artiklens første

[17] Jvfr. den utrykte Resol. af Justitsministeriet „ad mandatum“ 4 Juli 1908.

og andet Stykke fremgaar det, at det samme skulde gælde, naar Ægteskabet blev indgaaet vitterligt, idet Følgen heraf kun var Straf. Dette er ogsaa klart efter Kilden, dels fordi den fremhæver, at saadanne Ægteskaber ikke er forbudte i Guds Lov, dels fordi den som Grund til den fastsatte Forvisningsstraf anfører, at det „den Lands Egn, hvor de sig forset have, kunde være uden Forargelse".

Hvad angaar Ægteskaber i nærmere Grad end de i 3—16--9—7 omtalte, indeholder Lovbogen ingen udtrykkelig Regel om, hvorvidt de kan blive bestaaende, hvilket vel er anset for overflødigt. Da Lovbogen ligesom den ældre Ret erkender et saadant Ægteskab for stridende mod Guds Lov, jfr. 6—13—14, kan der ikke være Tvivl om, at det ubetinget maatte opløses, hvad enten det var indgaaet i god Tro eller ej, i hvilket sidste Fald det forøvrigt vilde ophøre ved Iværksættelsen af den i 6—13—14 fastsatte Straf.

At Ægteskab i de nu absolut forbudte Grader ikke kan blive bestaaende, hvad enten det er indgaaet vitterligt eller uvitterligt, kan betragtes som en Selvfølge, og følger iøvrigt med Nødvendighed af den Grund, hvorpaa de ubetingede Forbud støttes i Fr. 1800, nemlig at Samleje mellem saadanne Personer er Blodskam og en Forbrydelse, der drager Livsstraf efter sig. At den Straf, som 6—13—14 foreskrev, nu er betydeligt formildet ved Straffel. §§ 161—4[18], er i den her omtalte Henseende uden Betydning.

Derimod kan der være nogen Tvivl med Hensyn til Ægteskaber i de nu dispensable Grader indgaaede uden Bevilling. 3—16—9—7 er ikke længere bogstaveligt anvendelig, thi i alle i den omhandlede Tilfælde er Ægteskab nu frit tilladt, og da Familieforholdet er langt nærmere i de nu dispensable Tilfælde end i de i 3—16—9—7 omtalte, kunde det synes tvivlsomt, om man nu kan anvende denne Artikels Grundsætning[19]. Hertil maa imidlertid erindres, at der før Fr. 1800 ikke havdes noget positivt Bud om, at de i de dengang absolut forbudte men nu dispensable Tilfælde indgaaede

[18] Jfr. Goos, Straffer. spec. Del, 1. 468 og ovenfor S. 49 ved Note 12.

[19] En Fr. 4 Juli 1800 for Hertugdømmerne erklærer Vielse af Personer i de dispensable Grader uden Bevilling for ugyldig, men dette kan ikke være bevisende for dansk Ret, jfr. nærmere Scheel. 104.

Ægteskaber ikke maatte blive bestaaende, men at dette fulgte af, at de antoges at stride mod en guddommelig Lov, og da denne Anskuelse nu er opgivet, idet Fr. 1800 tillader Dispensation, er dermed hele den Grund bortfaldet, hvorpaa deres ubetingede Ugyldighed hvilede. Der er i Virkeligheden heller ikke nogen Betænkelighed ved at anvende Grundsætningen i 3—16—9—7 (der ikke er udtrykkeligt ophævet, idet kun dens Straffebestemmelse er bortfaldet ved Straffel. § 308) paa de nu dispensable Forhold, fordi de er langt nærmere end de efter Lovbogen dispensable. Saasnart de nærmere Forhold bliver dispensable, erholder de derved som Ægteskabshindring betragtet samme Karakter som de fjernere Forhold, der tidligere var dispensable. At Ægteskabet forbliver bestaaende, er ogsaa stemmende med Sagens Natur, især naar Dispensationens Opnaaelse er saa lidet vanskelig som hos os. Det virkelig afgørende bliver altsaa atter her de reale Hensyn, jfr. ogsaa ovenfor S. 34, hvor det fremhæves som det almindelige Princip i vor Ret, at man kun højst nødig erklærer et indgaaet Ægteskab for ugyldigt. Man plejer forøvrigt endvidere at fremhæve, at da 6—13—14 efter Fr. 1800 ikke længere kunde anvendes paa de forhen absolut forbudte, men ifølge Forordningen dispensable Tilfælde, maatte disse fremtidigt falde ind under 6—13—13. Da nu denne Artikel foreskriver samme Straf som 3—16—9—7, og altsaa den ene Del af sidstnævnte Lovbud (Straffebestemmelsen) blev gældende for de nu dispensable Tilfælde, er det naturligt, at ogsaa den anden Del (Bestemmelsen om, at de ikke skal skilles) maatte blive anvendelig paa dem[20]. Men denne Argumentation er af ringe Vægt, da Spørgsmaalet netop er, om ikke Artiklens anden Del hviler paa særlige Betragtninger, der ikke passer paa de nærmere Forhold, selv naar disse bliver dispensable; hvorimod Straffebestemmelsens Anvendelse følger af, at det i det mindste maa være lige saa strafværdigt at undlade at søge Dispensation i de nærmere som i de fjernere Grader, og at ingen anden Straffebestemmelse findes. Den nu forskyldte Straf for vitterlig Indgaaelse af Ægteskab i de dispensable Grader uden Bevilling er foreskrevet i Straffel. § 165. I Praksis kendes intet Tilfælde, hvor et i Strid med

[20] Scheel. 103.

denne Paragraf indgaaet Ægteskab er kendt ugyldigt, eller hvor dette er paastaaet; man er derimod altid gaaet ud fra dets Gyldighed, hvilket ogsaa som af Goos [21] anført fremgaar deraf, at § 165 straffer det at indgaa Ægteskab, medens §§ 161—64 kun nævner den legemlige Omgang, fordi der i sidste Fald netop ikke saaledes som i første Tilfælde kan foreligge et gyldigt Ægteskab.

b. Begaaet Hor. Personer, der har begaaet Hor med hinanden, idet de med Vidende og Vilje har haft Samleie, uagtet den ene eller begge var gifte med en anden, maa ikke komme sammen i Ægteskab, 3—16—8 og Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 8; dog kan Dispensation erholdes, hvilket navnlig er naturligt, naar Brøden er begaaet af en frasepareret [22]. Ifølge Resol. 25 Maj 1844 § 3 og 16 Sept. 1893 (Nr. 196) meddeles denne Dispensation af Justilsministeriet ad mandatum (paa Island tidligere af Landshøvdingen, Bekg. 22 Febr. 1875 § 17, nu Ministeren for Island, L. Nr. 20, 3 Okt. 1903 § 1 og L. Nr. 21 s. D. § 6).

Naar et Ægteskab er indgaaet mod 3—16—8 uden Dispensation, kan det ikke af den Grund omstødes. Det modsatte kunde vel efter Omstændighederne synes at følge af Forbudets Hensigt, som væsentligst er at berøve ulovlige Kærlighedsforbindelser den Næring, som Udsigten til senere at komme i Ægteskab sammen kunde give, samt at beskytte den fornærmede Ægtefælles Liv for de Farer, som det kunde være udsat for, naar de paagældende efter dens Død kunde ægte hinanden. Efter romersk Ret var et saadant Ægteskab ogsaa ugyldigt, men efter kanonisk Ret kun under visse Omstændigheder. De nævnte Betragtninger fra Bestemmelsens Øjemed maa imidlertid anses for at være uden synderlig Betydning efter vor Ret; thi dette Øjemeds Gennemførelse er allerede opgivet, naar der kan erholdes Dispensation, idet der da er en ikke ringe Udsigt for de paagældende til ad

[21] Jfr. Goos, Straffer. spec. Del, 1, 472.

[22] Reskr. 6 Maj 1740 (i Registr. under „Egteskab A“) og Bev. 28 Juli 1815 jfr. Jmskr. 30 Nov. 1896 (Nr. 291). B. G. B. § 1312, der indeholder et lignende Forbud som 3—16—8, er ligeledes dispensabel, jfr. § 1328, hvorefter Ægteskab i Strid med Forbudet er ugyldigt, med mindre der faas Dispensation.

lovlig Vej at ægte hinanden. Man maa derfor anvende den i Ægteskabets Natur og Lovgivningens Grundsætninger hjemlede Regel, at et Ægteskab, til hvis Indgaaelse Dispensation kan erholdes, ikke bliver ugyldigt, fordi det er indgaaet uden Dispensation. Et Reskr. 15 Jan. 1740 (i Registr. under „Egteskab A“) synes vel som særlig Begunstigelse at tillade Fortsættelsen af et mod 3—16—8 indgaaet Ægteskab; men dels er det muligt, at Reskriptet i Virkeligheden kun angaar den forskyldte Straf, dels er en Modsætningsslutning fra en saadan speciel Bestemmelse usikker, saa meget mere som deslige Bevillinger ofte søgtes og gaves blot for at fjerne enhver Tvivl[23]. Overtrædelse af 3—16—8 er vistnok strafbar efter Analogien af Straffel. § 165[24].

3. Betingelser vedrørende Forholdet til Tredjemand.

§ 12.

a. Ingen af Parterne maa være bunden ved noget endnu bestaaende Ægteskab, Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 3.

Naar en gift Person, der vidste, at dens Ægteskab ikke var ophævet, har indgaaet Giftermaal med en anden, skal den ifølge 3—16—16—8, hvis Kilde er Ord. 19 Juni 1582, vende tilbage til sin første Ægtefælle, hvis denne vil tage Bigamen til Naade. Vil den ikke det, da maa Bigamen „dog ikke beholde den anden“, hvori synes at ligge, at det bigamiske Ægteskab under ingen Omstændigheder maa blive bestaaende. Dette er imidlertid meget omtvistet. Man har nemlig dels benægtet, at de udhævede Ord indeholder et ubetinget Forbud mod det bigamiske Ægteskabs Bestaaen, dels paastaaet, at Forbudet i alt Fald ikke angaar alle Tilfælde, men kun det, at Bigamens anden Ægtefælle er i ond Tro.

I første Henseende har man villet hævde, at Udtrykket „maa han ikke beholde“ blot betyder, at Bigamen ikke har nogen Ret til at fordre det bigamiske Ægteskab fortsat, men ikke indeholder noget om, hvorvidt dens anden Ægtefælle

[23] Ørsted. 2. 114 og 597, Scheel. 105.
[24] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 451, U. f. R. 1869. 855.

kan fordre det[1]. Herfor anføres, at det i 3—16—14—4 hedder, at den, der trolover sig med en Kvinde og derpaa uden at have beligget hende trolover sig med en anden og beligger denne, „skal ingen af dem beholde“. Dette kan ikke betyde, at ingen af de to Trolovelser maa blive bestaaende; thi da vilde den Besynderlighed foreligge, at Manden blot mod at erlægge de i 3—16—14—4 foreskrevne tredobbelte Lejermaalsbøder ved sit Retsbrud blev fri for enhver af Trolovelserne flydende Forpligtelse til Ægteskab, som han ellers ikke ensidigt kunde unddrage sig. Derhos vilde den første Fæstekvinde da blive uheldigere stillet, naar Fæstemanden trolovede sig med og belaa en anden, end naar han ægtede en anden; thi i sidste Fald skal efter 3—16—16—2 Ægteskabet paa Fæstekvindens Begæring ophæves, og Manden vende tilbage til hende, saafremt Hustruen ved Ægteskabets Indgaaelse var vidende om Trolovelsen. Ordene „skal ikke beholde“ i 3—16—14—4 kan derfor kun betegne, at Manden ikke har Ret til at fordre nogen af Trolovelserne opretholdt, og de næsten enslydende Udtryk i 3—16—16—8 maa da forstaas paa tilsvarende Maade. Bigamen har altsaa ingen Ret til at fordre det bigamiske Ægteskab fortsat, men om hans anden Ægtefælle har det, er ikke afgjort i 3—16—16—8 og maa da afgøres efter vor Rets Grundsætninger. Disse tilsiger, at naar den anden Ægtefælle har kendt Bigamiet fra først af, kan Ægteskabet ikke blive bestaaende jfr. 3—16—8 og især 3—16—16—2, og det samme maa antages, naar den efter Giftermaalets Indgaaelse erholder Kundskab om Bigamiet og dog fortsætter Samkvemmet med Bigamen, thi det siges i 3—16—16—8, at den da bedriver Hor. Hvis derimod den anden Ægtefælle er og vedbliver at være uskyldig, er der ingen Grund til at nægte Ægteskabets Fortsættelse, hvis den ønsker det, og Bigamens første Ægtefælle ikke vil tage ham til Naade. Ægteskabets Fortsættelse vil her stemme med Aanden i 3—16—16—8, hvorefter den uskyldige Ægtefælle ikke skal lide Skade paa Ære og Gods, og med den Retsgrundsætning, at et Ægteskab ikke annulleres, med mindre

[1] Ørsted. 2. 166, 192, 605 og 610.

dets Bestaaen strider mod en i Religion og Sædelighed grundet absolut Fordring[2].

Den anførte Fortolkning er imidlertid i Strid med Lovordenes naturlige Betydning, thi Udtrykket „maa ikke beholde“, betegner nærmest, at det ikke er Bigamen tilladt at beholde den anden Ægtefælle, men dette vilde ske, hvis det bigamiske Ægteskab kunde blive bestaaende, naar den anden Ægtefælle begærede det[3]. Bevisførelsen fra 3—16—14—4 er uden Vægt, thi om man end — hvad der efter Trolovelsens ejendommelige Karakter er noget tvivlsomt — kunde fortolke denne Artikel paa den angivne Maade, bliver det dog særlige Betragtninger over Artiklens Konsekvenser og Forhold til andre Lovbud, men ikke Lovordene selv, hvorpaa Fortolkningen støttes. De selvsamme Lovord findes i 3—16—16—2, og her er det af den efterfølgende Sætning „efterdi hun vidste, at han tilforn var trolovet“ klart, at de betegner et absolut Forbud.

3—16—16—8 maa saaledes forstaas som forbydende det bigamiske Ægteskabs Bestaaen, men der staar tilbage at undersøge, om dette Forbud gælder i alle Tilfælde. Efter Konstruktionen i Artiklen synes nemlig Forskriften om, at Bigamen ikke maa beholde den anden, kun at referere sig til det i Artiklens 2det Stykke omhandlede Tilfælde, at den anden Ægtefælle fortsætter Samkvemmet med Bigamen efter at have erfaret Bigamiet, men ikke til Artiklens 1ste Stykke, der angaar Forholdet, naar den anden Ægtefælle er i god Tro. Man plejer imidlertid herom at bemærke, at den første af de tre i Artiklens Slutning givne Regler, nemlig at Bigamen skal vende tilbage til sin første Ægtefælle hvis denne vil, aabenbart maa anvendes ogsaa naar Bigamens anden Ægtefælle er uskyldig, da den førstes gode Ret ikke derved kan blive mindre, og det samme maa gælde om den tredje Regel, at hende (Bigamens anden Hustru) skal det være frit for at tage en anden Mand, thi gælder dette, naar hun har været i ond Tro, maa det saa meget mere gælde, naar hun har været i god Tro. Da saaledes første og tredje Regel er anvendelige saavel i det i Artiklens første Stykke som i det

[2] Jmskr. 11 Marts 1857 Noten.

[3] Scheel. 82.

i dens 2det Stykke omhandlede Tilfælde, er det rimeligt, at den mellemliggende anden Regel, Forbudet mod det bigamiske Ægteskabs Bestaaen, ligeledes maa være anvendelig i begge Tilfælde[4]. Denne Betragtningsmaade er dog næppe ganske overbevisende. Den godtgør nemlig ikke mere, end at første og tredje Regel, selv om de kun er udtalte for det i Artiklens 2det Stykke omhandlede Tilfælde, dog efter Sagens Natur maa gælde ogsaa i det i 1ste Stykke nævnte Tilfælde; men for den anden Regels Vedkommende lader en saadan Slutning fra Sagens Natur sig ikke gøre, og det er da tvivlsomt, om man ikke maa nøjes med at anvende den i det Tilfælde, som den efter Artiklens Sætningsforbindelse alene refererer sig til.

I Virkeligheden giver Sætningsforbindelsen nu næppe Anledning til nogen Tvivl. Artiklen sondrer ikke mellem et Tilfælde, hvor Bigamens anden Ægtefælle er uskyldig, og et andet, hvor den fortsætter Samkvemmet i ond Tro; men den omtaler først Forholdet, saalænge Ægtefællen er uvidende om Bigamiet, og dernæst Forholdet, naar den er blevet vidende derom. I sidste Fald forudsætter Artiklen intet om, at den fortsætter eller afbryder Samkvemmet med Bigamen, men erklærer blot, at hvis den fortsætter det, bedriver den Hor. De tre Regler i Artiklens Slutning refererer sig derfor lige saa vel til det Tilfælde, at Ægtefællen afbryder Samkvemmet, som til det, at den fortsætter det. Disse tre Regler er overhovedet udtalt ganske almindeligt, og de maa derfor ogsaa gælde for den i 3—16—16—8 ikke nævnte Kombination, at Bigamens anden Ægtefælle fra først af kendte Bigamiet, hvilket iøvrigt efter Sagens Natur er en Selvfølge.

Det bigamiske Ægteskab maa altsaa efter 3—16—16—8 ikke blive bestaaende under nogen Omstændighed. Dette kan vel synes unødvendigt strængt, naar Bigamens anden Ægtefælle er uskyldig og den første ikke vil beholde Bigamen, men betragtedes utvivlsomt som en ubetinget Sædelighedsfordring, i alt Fald da Kilden til 3—16—16—8 Ord. 19 Juni 1582 udkom. I Konsistoriums Tamperretsprotokol findes flere Domme, der bestemt synes at gaa ud fra Bigami-

[4] Scheel. 79.

ægteskabets ubetingede Ugyldighed[5]. Der findes dog en H. R. D. 19 April 1701, der „af sær kongelig Naade og formedelst gode Skudsmaal“ tillod et bigamisk Ægteskabs Fortsættelse; og i den nyere Tid haves flere Eksempler paa, at det ved kgl. Resolution er tilladt, at det bigamiske Ægteskab maatte blive i Kraft, naar den første Ægtefælle ikke begærede at fortsætte Ægteskabet, og Omstændighederne iøvrigt talte derfor, navnlig naar Bigamen var adskilt i Henseende til Bord og Seng fra sin første Ægtefælle, eller Samlivet dog faktisk var aldeles ophørt og Forholdene saadanne, at Skilsmisse ved Dom eller Bevilling kunde være erholdt[6].

Om Straffen for Bigami, der efter 6—13—23 var Dødsstraf, se Straffel. § 160[7].

Indgaas Ægteskab i god Tro af en gift Person, idet den anser sin Ægtefølle for død, kommer 3—16—15—2 Nr. 6 til Anvendelse. Dette Lovbud forudsætter, at Beviserne for Ægtefællens Død er blevne prøvede og godkendte af Konsistorium paa den i 3—16—15—2 Nr. 5 omhandlede Maade, hvorom nedenfor, men er utvivlsomt ogsaa anvendeligt, hvor Beviserne blot er forelagte for og erkendte for tilstrækkelige af den Autoritet, der fungerer ved Ægteforeningen. Hvis den for død ansete Ægtefælle vender tilbage og begærer at fortsætte sit Ægteskab samt beviser, at den har forholdt sig tilbørligt og ikke forset sig med nogen anden, skal det andet Ægteskab ophæves. Derimod er det efter Bestemmelsens Indhold klart, at naar den første Ægtefælle ikke ønsker sit Ægteskab fortsat eller ikke kan føre de nødvendige Vidnesbyrd, bliver det andet Ægteskab bestaaende[8]. Hvis Beviserne ikke har været forelagt det Offentlige, idet den paagældende har fortiet sit ældre formentligt ophævede Ægteskab, men dog været i god Tro, maa utvivlsomt ligeledes Grundsætningen i 3—16—15—2 Nr. 6 anvendes. Dette maa vistnok endog gælde, selv om Beviserne ikke befindes tilstrækkelige, saa at

[5] Jfr. især Domme af 21 Sept. 1701 og 19 Sept. 1736.

[6] Saaledes Bev. 5 Febr. 1790, 25 Juli 1821, 21 April 1875 og 28 Juli 1877 (alle utrykte) se ogsaa Collett. 196.

[7] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 456.

[8] Scheel. 276, Reskr. 12 Jan. og Bev. 1 Juni 1753 (begge i Registr. under „Egteskab A“).

den paagældende ved at antage sit Ægteskab for opløst har handlet uagtsomt og derfor er undergivet Bigamistraf efter Straffel. § 160[9]. Den begaaede Forseelse er nemlig dog af en anden og langt ringere Natur end det med fuld Bevidsthed begaaede Bigami, hvortil 3—16—16—8 øjensynligt sigter[10].

b. Den, der har været gift, men hvis Ægteskab er opløst ved Ægtefællens Død, staar det altid frit for at indgaa nyt Giftermaal. Dødsfaldet maa bevises ved Dødsattest eller Udskrift af Kirkebogen eller, naar en saadan ikke kan skaffes, godtgøres paa anden Maade, saasom ved Tingsvidne. Ifølge 3—16—15—2 Nr. 5 skulde Vidnesbyrdene, „naar en Mand er bleven enten i Krig eller i andre Maader omkommen", prøves af Konsistorium, jfr. angaaende Militære i København Regl. 8 Februar 1724 § 6, og naar Beviset fandtes tilstrækkeligt, og den efterladte Ægtefælle godtgjorde at have skikket sig vel, erholdt den ved Dom Tilladelse til nyt Ægteskab. Da Dommen saaledes hvilede paa, at den ene Ægtefælle var død, var den ingen Skilsmissedom, hvilket ogsaa efter Konsistoriums Tamperretsprotokol tilkendegaves ved en fra Skilsmissedomme forskellig Affattelsesmaade, idet Dommen blot udtalte, at da der var ført lovligt Bevis for Dødsfaldet, tillodes nyt Ægteskab, hvorimod det ikke som i Skilsmissedomme erklæredes, at Ægteskabet var hævet. Denne retslige Bevisførelse er nu ganske gaaet af Brug, og derved er tillige den Bestemmelse i 3—16—15—2 Nr. 5 bortfaldet, at den efterladte Ægtefælle skulde bevise at have skikket sig vel, hvilket forøvrigt vistnok ikke var en Betingelse for, at den kunde gifte sig paany, jfr. 3—16—15—2 Nr. 1 og 2. Nu maa Beviserne for Dødsfaldet altid forelægges den Autoritet, der skal fungere ved Ægteforeningen. Finder den Beviset utilstrækkeligt, og viser en derpaa følgende Klage til højere Øvrighed sig frugtesløs, er den efterlevende Ægtefælle henvist til at søge Skilsmissedom, hvis Betingelserne herfor er tilstede navnlig efter Fr. 11 Sept. 1839 § 16, eller til at andrage om Skilsmissebevilling jfr. nedenfor. Forhen er der ikke sjældent givet Tilladelse til nyt Ægteskab, naar en Ægtefælles Død ikke fuldt kunde bevises, men dog var højst sand-

[9] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 454.

[10] J. T. 32. 6.

synlig[11]; men saadanne Bevillinger, der ikke gav Skilsmisse men tillod at betragte Ægtefællens Død som bevist, er vistnok ikke meddelte efter Fr. 11 Sept. 1839 og kan nu ikke erholdes.

Inden det nye Ægteskab indgaas, skal følgende Betingelser være opfyldte;

1. Den efterlevende Ægtefælle skal afvente en vis Tids Forløb (den saakaldte Sørgetid) fra den andens Død, Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 5[12], hvilken Frist for Enkemanden er tre Maaneder, for Enken et Aar. For Bønder og andre Almuesfolk, hvis Vilkaar og Tilstand ikke tillader dem længere at hensidde i ugift Stand[13], er Tiden dog afkortet til seks Uger for Enkemanden og tre Maaneder for Enken, med Hensyn til sidstnævnte dog kun forsaavidt der haves Vished for, at hun ikke er frugtsommelig ved sin afdøde Mand, i hvilken Henseende en autoriseret Læges eller Jordemoders Attest vil være tilstrækkeligt Bevis[14], jfr. Fr. 23 Maj 1800 § 4. Man har anset det for unødvendigt at oppebie den omtalte Frist, naar Ægtefællerne ifølge Bevilling har levet separerede i Henseende til Bord og Seng[15]. Denne Undtagelse har vel ikke Hjemmel i Lovens Ord, men da Lovens Grunde i Reglen vil være uanvendelige i dette Tilfælde, eftersom det Hensyn til at forhindre Enkens Giftermaal, medens hun er frugtsommelig ved sin afdøde Mand, der tildels har motiveret Lovbestemmelsen, sjældent her vil gøre sig gældende, er der formentlig ingen Betænkelighed ved at antage den. Desuden kan det fornævnte Hensyn ikke være det eneraadende, idet der iøvrigt ikke efter dansk Ret er noget til Hinder for[16], at en frugtsommetig Kvinde gifter sig med en anden Mand end den, ved hvem hun er frugtsommelig. Tilmed vil det jo ofte faktisk være denne sidste, med hvem hun nu vil gifte sig.

Man har villet hævde, at efter Ordene i Fr. 1824 maatte

[11] Reskr. 30 Sept. 1785, 16 Maj 1788 (begge i Registr. under „Egteskab A"), 5 Nov. 1802 og 8 Aug. 1825.

[12] Reglen er indispensabel, Jmskr. 18 Sept. 1896 (Nr. 241) og 13 Juni 1902 (Nr. 204), se derimod B. G. B. § 1313.

[13] Kmskr. 26 Juli 1876 (G. S.), om hvem der er Almuesfolk se Jmskr. 17 April 1899 (Nr. 117).

[14] Kskr. 30 Nov. 1824 § 2.

[15] Kskr. 23 Juli 1833, jfr. dog maaske Jmskr. 8 Dec. 1903 (Nr. 485).

[16] Jfr. nedenfor S. 64.

Tillysning ikke ske, før den almindelige Frist af tre Maaneder eller et Aar var udløbet, men at derimod, hvor den forkortede Frist var anvendelig, og de paagældende efter Fr.s Ord var berettigede til straks ved dens Udløb at indgaa Ægteskab, maatte Lysning kunne finde Sted den fornødne Tid forinden Fristens Udløb[17].

Denne Modsætning foreligger imidlertid næppe. Fr. 1824 § 3 siger kun, at Præsten forinden Tillysningen skal paase, at der intet er til Hinder for „det Ægteskab Personerne agter at indgaa", hvilket maa betyde, at han skal forvisse sig om, at paa den Dag, Parterne har bestemt til deres Bryllup, er samtlige Ægteskabsbetingelser (Indgaaelsesbetingelser) til Stede, altsaa at Fristerne efter § 3 Nr. 5 paa den Dag vil være udløbne. Fr.s Ord indeholder ikke nogen Hjemmel for at behandle de almindelige og de særlige Frister paa forskellig Maade, idet Udtrykkene, at Parterne skal „oppebie" Fristen og at de „maa indgaa nyt Ægteskab" efter Fristen, kun er varierede Betegnelser for den samme Tanke (se iøvrigt nedenfor S. 78).

2. Den efterlevende Ægtefælle skal have i det mindste begyndt et lovligt Skifte med den afdødes Arvinger, medmindre den ved et gyldigt Testamente eller paa anden lovlig Maade[18] derfor er fritaget, Fr. 1824 § 9 jfr. 2—8—4, 5—2—13, Kirkerit. 1685 Kap. 8, Fr. 23 Aug. 1793 § 4 og Reskr. 29 Apr. 1796. Der er herved sigtet til offentligt Skifte (derunder Skifte ved executores testamenti); thi kun naar Boet behandles offentligt, er Skiftets Begyndelse tilstrækkelig til at sikre Arvingernes Ret; og at Lovgiveren kun under denne Betingelse anser Skiftets Begyndelse for nok, fremgaar af Fr. 1824 § 9, som kræver Bevis for, at Skiftet er tilendebragt, naar der skiftes ved Samfrænder, hvilken Skiftemaade iøvrigt nu er bortfaldet[19]. Naar der skiftes privat, er det da ikke nok, at Skiftet er begyndt, men det maa bevises, at Arvingerne er fyldestgjorte eller har frafaldet Skifte[20]. Dette

[17] Deuntzer. S. 68 jfr. Kskr. 17 Okt. 1844, der dog antager, at Lysning ikke kan fordres foretaget umiddelbart efter Ægtefællens Død.

[18] Jfr. Bev. 17 Jan. 1751 og Kmskr. 15 Jan. 1898 (Nr. 25).

[19] Kollegialtid. 1824. 267.

[20] Kskr. 23 Jan. 1845 og Kmskr. 15 Jan. 1898 (Nr. 25).

gælder ogsaa i de Tilfælde af privat Skifte, hvor der ifølge Skiftel. 30 Nov. 1874 Kap. 7 føres et vist offentligt Tilsyn med Behandlingen[21]. Der kunde endog spørges, om det er tilstrækkeligt, at offentligt Skifte efter Skiftel. Kap. 5 er begyndt, da et saadant Skifte ikke berøver Ægtefællen Raadighed over Boet; men dette maa dog vistnok besvares bekræftende, da Skiftel. § 58 frembyder de fornødne Midler til Arvingernes Betryggelse[22].

5—2—69[23] fastsætter Følgen af, at Ægteskab ulovligt indgaas, uden at Skifte har fundet Sted. Den, der har forsømt at skifte, eller hans Arvinger skal bevise, hvor stort Boet var da det nye Ægteskab blev indgaaet, og heraf beregnes da den Arvingerne efter den første Ægtefælle tilkommende Lod. Kan det nævnte Bevis ikke føres, tilfalder der disse Arvinger en Tredjedel af det ved det andet Ægteskab opstaaede Fællesbo. 5—2—69 forudsætter, at Spørgsmaalet først opstaar ved det andet Ægteskabs Opløsning ved en af Ægtefællernes Død; men skulde det rejse sig forinden, maa dog Artiklens vistnok naturlige Regel følges.

c. Den, der har været gift, men hvis Ægteskab er opløst ved Skilsmisse, er ikke altid berettiget til at gifte sig paany:

Hvis Ægteskabet er ophævet ved Dom, er Domhaveren vistnok altid berettiget til nyt Ægteskab, og sin Ret dertil kan han efter derom nedlagt Paastand som oftest erholde udtrykkeligt udtalt i Skilsmissedommen, men i alt Fald vil Dommen sammenholdt med Lovreglerne indeholde tilstrækkelig Hjemmel for det nye Ægteskab. Hvad domfældte angaar, vil han i nogle Tilfælde, men ikke altid, være afskaaret fra nyt Ægteskab, indtil særlig Bevilling dertil er opnaaet. Dommen vil ikke indeholde noget om sagsøgtes Ret i saa Henseende og maa følgelig sammenholdes med Lovgivningens almindelige Regler, jfr. herom nærmere nedenfor i § 32. Er Skilsmissedommen afsagt ved en underordnet Ret, og den

[21] Jmskr. 6 Sept. 1876 (Nr. 169) og Skifteretten. 731.

[22] Skifteretten. 705. Om Tilfælde, hvor Attest for Skiftets Afholdelse ikke kunde skaffes, jfr. Jmskr. 10 Dec. 1872 (Nr. 317) og 4 April 1874 (Nr. 68) og Kmskr. 20 Jan. 1885 (G. S.), se ogsaa Jmskr. 22 Apr. 1902 (Nr 140).

[23] Jfr. U. f. R. 1876. 285 og 1898. 383.

dømte ikke giver Afkald paa at appellere, maa det nye Ægteskab først stiftes, naar den sædvanlige Appelfrist er forløbet, eller otte Uger er hengaaede, efter at Dommen er lovligt forkyndt for domfældte, uden at Ankestævning er udtaget, Fr. 23 Maj 1827.

Naar Skilsmisse er sket ved Bevilling, udtales det altid udtrykkeligt i denne, hvis den paagældende har Ret til nyt Ægteskab, jfr. Udtrykkene i Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 3[24]. I modsat Fald maa særlig Bevilling dertil søges.

Den ovenomtalte for Enkemænd og Enker foreskrevne Ventetid kan ikke være nødvendig for Fraskilte. Kun kan der spørges, om den Kvinde, der er frugtsommelig ved sin fraskilte Mand, kan ægte en anden, før Svangerskabet er forbi; thi Fr. 23 Maj 1800 § 4 erklærer det for stridende imod Sædelighed, at en Kvinde, medens hun er frugtsommelig ved sin afdøde Mand, gifter sig med en anden, og denne Opfattelse, hvortil der utvivlsomt er taget Hensyn i de nu gældende Regler i Fr. 1824 § 3 Nr. 5, synes med samme Styrke at gøre sig gældende i det her forudsatte iøvrigt lidet praktiske Tilfælde. Imidlertid kan det dog under Lovens Tavshed ikke nægtes hende at indgaa Ægteskab under de angivne Omstændigheder, og saa meget mindre kan da den udenfor Ægteskab besvangrede Kvinde anses uberettiget til, saalænge Svangerskabet varer, at ægte en anden end Besvangreren[25]. Man har ogsaa fremhævet, at det ifølge 3—16—14—2 og 3 staar til Brudgommen alene at afgøre, om han vil ægte sin af en anden krænkede Brud[26]; men dette er allerede af den Grund uden Betydning, at den Grundsætning, der skulde være til Hinder for Ægteskab under de her tænkte Omstændigheder, ikke findes i Lovbogen, men først i Fr. 1800.

Det er ikke foreskrevet og kan derfor ikke være en Betingelse for Fraskiltes nye Ægteskab, at Skifte med den forrige Ægtefælle er afholdt; og de Grunde, der kan antages at have motiveret Bestemmelsen derom, naar Ægteskabet er opløst ved Døden, vil heller ikke eller dog ikke i Reglen passe i

[24] Kskr. 9 Apr. 1833. Om udenlandske Domme jfr. Kmskr. 29 Okt. 1903 (Nr. 417).

[25] Kskr. 21 Febr. 1832 og 28 Dec. 1847 samt Kmskr. 7 Febr. 1855.

[26] Scheel. 107 og Kskr. 28 Dec. 1847.

Tilfælde af Skilsmisse[27]. Fr. 11 Sept. 1839 § 7, som man her plejer at nævne[28], viser blot, hvad der er ganske naturligt, at Skifte skal finde Sted, naar der er erhvervet Skilsmissedom over en forsvundet Ægtefælle, men indeholder intet om det, hvorom her spørges, nemlig om den Embedsmand, som skal fungere ved det nye Ægteskabs Indgaaelse, skal kræve Bevis for, at Skifte er sket, og nægte sin Medvirkning, hvis det ikke har fundet Sted.

d. Parterne maa ikke være bundne ved en lovgyldig Forpligtelse til at indgaa andet Ægteskab, Fr. 30. April 1824 § 3 Nr. 3. Hvorvidt en saadan Forpligtelse efter den nu gældende Ret kan paadrages, er fremstillet i §§ 7 og 8.

Naar den Mand, som er forpligtet til at ægte en Kvinde ifølge Fr. 5 Marts 1734, har giftet sig med en anden, kan der spørges, om dette Ægteskab kan omstødes paa Grund af Tilsidesættelsen af den førstnævnte Kvindes Ret. Det maa vistnok antages, at et efter Fr. 1734 forpligtende Ægteskabsløfte med efterfulgt Besvangrelse gaar foran en senere Trolovelse uden Besvangrelse, og denne maa efter 3—16—16—2 atter foretrækkes for et senere Ægteskab, saafremt den anden Ægtefælle var vidende om Trolovelsen. Da Ægteskabsløftet saaledes er stærkere end Trolovelsen, og denne stærkere end Ægteskabet, synes dette at maatte vige for Ægteskabsløftet[29]. Dette er dog næppe rigtigt. Man maatte i alt Fald kræve, at den besvangrede Kvinde ved at anlægge Sag eller paa anden Maade utvetydigt havde tilkendegivet sin Agt at gøre sin Ægteskabsret gældende; thi saalænge Forholdet i saa Henseende er uvist, bliver Ægtefællernes mala fides ikke saa ubetinget som i det i 3—16—16—2 omhandlede Tilfælde[30]. Men overhovedet kan det ikke deraf, at Mandens Ægteskabspligt overfor Kvinden er lige saa stærk, naar han har lovet hende Ægteskab og besvangret hende, som naar han er trolovet med hende, sluttes, at Forholdets Virkninger ogsaa

[27] Kmskr. 30 Nov. 1874 (G. S.), Jmskr. 10 Dec. 1897 (Nr. 273) og Collett. 220 men dog Kskr. 11 Jan. 1812 og 19 Sept. 1820.

[28] Scheel. 110.

[29] Ørsted. 2. 118.

[30] Scheel. 89.

iøvrigt er de samme[31]. At det senere mala fide indgaaede Ægteskab omstødes paa Grund af den ældre Trolovelse, skyldtes ikke udelukkende et Hensyn til den krænkede private Ret, hvilket fremgaar deraf, at Ægteskabet ifølge 3—16—16—2 ubetinget skulde ophæves, selv om den trolovede Kvinde ikke gjorde Paastand paa Ægteskab. Skulde derimod Ægteskabet bortfalde paa Grund af Mandens Forpligtelse efter Fr. 1734, vilde dette udelukkende være af Hensyn til den besvangrede Kvindes Ret; thi enhver Betydning af Mandens Forhold til hende bortfalder, naar hun ikke vil gøre denne sin Ret gældende, jfr. ogsaa H. R. D. 17 Juni 1720, der antog, at en Kvinde, der havde faaet Dom til Ægteskab efter 6—13—5, ikke kunde fordre et af Manden senere indgaaet Ægteskab med en anden ophævet.

4. Betingelser, grundede i forskellige offentlige Hensyn.

§ 13.

a. Betingelser vedrørende Trosbekendelse. Religionsforskel var tidligere for saavidt en Ægteskabshindring, som Jøder og Kristne ikke maatte komme sammen i Ægteskab uden med kgl. Bevilling, og denne fastsatte altid, at samtlige Børn skulde opdrages i den kristne Tro[1]. I andre Tilfælde af Religionsforskel var vel kgl. Tilladelse ikke nødvendig, men naar en Kristen udenfor Statskirken vilde ægte et Medlem af denne, maatte den ved Revers forpligte sig til at lade alle Børnene opdrage i den lutherske Lære, og Øvrigheden skulde paase, at dette blev overholdt, jfr. Reskr. 6 Sept. 1690, Priv. 17 Maj 1747 § 14, Fr. 19 Sept. 1766 §§ 2 og 6, Fr. 30 April 1824 § 13, Pl. 27 Dec. 1842 § 4 og om en Undtagelse for de Reformerte Reskr. 7 Sept. 1736, Bev. 31 Dec. 1772 og Resol. 22 Sept. 1841[2]. Nu er Nødvendigheden af Bevilling til Ægteskab mellem Jøder og Kristne bortfaldet i Henhold til Grundlovens §§ 81 og 84 se Bekg. 7 Jan. 1850, og i Henseende til Børn af blandede Ægteskaber

[31] Jfr. ogsaa Goos, Straffer. spec. Del, 1. 462.

[1] Reskr. 14 Dec. 1798 og 15 Febr. 1799 (begge i Registr. under „Egteskab A"), 23 Juni 1815, Resol. 19 Apr. 1817 og 25 Maj 1844 § 7.

[2] Ørsted. 2. 183 og Kskr. 18 Juli 1833.

bestemmer L. 13 April 1851 § 9 jfr. Anordn. f. Vestindien 19 Aug. 1874 § 9, at naar Personer, der ikke hører til samme Trossamfund, vil indgaa Ægteskab, være sig kirkeligt eller borgerligt, skal de forinden til den Embedsmand, for hvem Ægteskabet indgaas, afgive en Erklæring om, i hvilken Tro Børnene skal opdrages, jfr. herom nærmere nedenfor.

Ifølge Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 2 jfr. Kirkerit. 25 Juli 1685 Kap. 8 og Reskr. 5 Maj 1741 skulde begge Brudefolkene være konfirmerede og have annammet Nadverens Sakramente; men nu har Anordn. 1 Febr. 1909 § 9 bestemt, at det, „at Personer, der agter at indgaa Ægteskab ikke er konfirmerede eller har deltaget i den hellige Nadver, skal for Fremtiden ikke være nogen Hindring for, at de stedes til kirkelig Vielse." Herefter maa Præsten ikke blot som tidligere være berettiget, men han maa ogsaa være forpligtet til at vie dem, uden at de opfylder de nævnte Betingelser.

Konfirmationen og Nadverens Sakramente krævedes for alle Personer af anerkendte kristelige Trossamfund paa samme Maade som for Folkekirkens Medlemmer jfr. dog for Vestindien Reskr. 18 Maj 1827 § 3. Jøder maa ikke stedes til Ægteskab, før de har aflagt den befalede Prøve og offentlige[3] Trosbekendelse, forsaavidt Bestemmelserne herom overhovedet er anvendelige paa den paagældende, Anordn. 29 Marts 1814 § 17. For Personer, der ikke hører til noget anerkendt Trossamfund, traadte Attest for Udskrivning af Skolen i Stedet for Konfirmationsbevis, L. 13 April 1851 § 11[4]; om Nadverens Sakramente taler L. 1851 § 11 ikke, men det er en Selvfølge, at Bevis for dets Nydelse ikke skulde fordres.

I det foregaaende er der talt om Konfirmationen og Sakramentets Nydelse som (tidligere) Betingelse for kirkeligt Ægteskab. Naar de paagældende kunde og vilde indgaa borgerligt Ægteskab, blev der uden Hensyn til deres Trosbekendelse ikke Spørgsmaal om Nadverens Sakramente, og Attest for Udskrivning af Skolen[5] traadte i Stedet for Konfirmationsattest, L. 13 April 1851 § 5. Denne Attest maa nu efter Anordn. 1 Febr. 1909 § 9 være overflødig.

[3] Jfr. dog Kmskr. 26 Nov. 1806 (G. S.).
[4] Jmskr. 25 Nov. 1874 (Nr. 239) og 26 Apr. 1894 (Nr. 118).
[5] Kmskr. 26 Apr. 1894 og 29 Dec. 1896 (begge i G. S.).

b. Fattighjælp. Den Mandsperson, som i Løbet af de sidste fem Aar her i Landet[6] har nydt Fattigunderstøttelse, som ikke er tilbagebetalt, er uberettiget til at indgaa Ægteskab, medmindre Fattigbestyrelsen for hans Forsørgelseskommune dertil meddeler Samtykke[7], Fattigl. 9 Apr. 1891 § 42[8] og fær. Fattigl. 10 Apr. 1895 § 54.

Denne Bestemmelse maa, da ingen Undtagelse er gjort, være anvendelig paa enhver offentlig Understøttelse, der betragtes som Fattighjælp, og hvad enten den er modtaget til eget Brug[9] eller til dem, som den Vedkommende efter Loven er pligtig til at forsørge f. Eks. til Børn under 18 Aar, L. 1891 § 10. Omvendt er den Understøttelse, som er givet en Person, hvem en anden er pligtig at forsørge, f. Eks. til Børn under 18 Aar hvis Forældre lever, ikke at anse som ydet til førstnævnte selv, og heller ikke kan en Understøttelse givet til et forældreløst Barn under 18 Aar hindre dettes senere Ægteskab jfr. L. 1891 § 34.

Den Tanke, der ligger til Grund for den iøvrigt for Danmark særegne og haarde Regel i § 42, er, at den Mand, der har modtaget Fattighjælp, maa formodes ikke at kunne ernære en Familie, men at denne Formodning dog maa bortfalde, naar han i længere Tid har kunnet ernære sig selv, eller naar han ved at tilbagebetale Understøttelsen godtgør at være kommet i bedre Kaar. I Overensstemmelse hermed maa Ordet „tilbagebetalt“ i Loven forstaas i den snævrere Betydning, saa at det ikke sigter til enhver Afgørelse af det ved Understøttelsens Ydelse stiftede Skyldforhold, men kun til virkelig Betaling. Det er følgelig ikke nok, at Beløbet eftergives[10]; thi vel er Gælden herved afgjort, og Manden skylder altsaa intet, men derpaa kommer det ikke ubetinget an. Loven nægter ikke den paagældende at gifte sig,

[6] Jfr. Krieger, Fattigl. 105—111.

[7] Kmskr. 26 Maj 1894 (G. S.).

[8] Denne Regel er i alt væsentligt stemmende med den tidligere Bestemmelse i L. 29 Dec. 1857 (S. 328), jfr. derimod Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 10.

[9] Kskr. 30 Marts 1833.

[10] Jfr. dog Scheel. 115 Note 22, Indenrmskr. Nr. 398, 7 Dec. 1892 og (om Afsoning) Kmskr. 28 Sept. 1892 (G. S.). Spørgsmaalet med Hensyn til Afsoning har nu ikke mere Interesse, da L. (Nr. 130) 27 Maj 1908 § 19 bestemmer, at Betalingspligten ikke bortfalder ved Bidragets Afsoning.

fordi han er betynget med Gæld til Fattigvæsenet; den tillader saaledes Ægteskab efter fem Aars Forløb, skønt Gælden endnu staar ubetalt[11]. Derimod drager Lovgiveren af Fattighjælps Modtagelse en vis Slutning, der kun afkræftes ved det Bevis for forbedrede Kaar, som virkelig Betaling giver. Man kan vel indvende, at naar Gælden er blevet eftergivet, kan Manden ikke refundere den, og kunde altsaa, uagtet hans Omstændigheder forbedrede sig, udelukkes fra Ægteskab; men dertil maa svares, at det praktisk taget næppe vilde være vanskeligt at faa Kommunen til at modtage Refusionen, og at i alt Fald et bevisligt Tilbud derom maatte berettige ham til at indgaa Ægteskab, selv om Tilbudet blev afslaaet. Praksis har ogsaa altid anerkendt dette med Hensyn til Eftergivelse[12]. Dette var efter Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 10, som fordrede at hverken Kvinden eller Manden havde nydt Fattighjælp, af stor Betydning, thi det hindrede Kvindens Forsørgelseskommune fra ved Eftergivelse af den hende ydede Fattighjælp at sætte hende i Stand til at ægte en under et andet Forsørgelsesdistrikt hørende Mand, hvorved førstnævnte Kommune vilde blive fri for fremtidigt at forsørge Kvinden. Nu har Spørgsmaalet om en Eftergivelses Virkning mindre Interesse, men kan dog opstaa, naar Fattighjælpen er eftergivet inden de fem Aars Forløb, jfr. L. 1891 § 35, eller naar en Mand i de sidste fem Aar har faaet Understøttelse af en anden Kommune end sin Forsørgelseskommune, jfr. L. 1891 § 44. Denne anden Kommune kan efter det anførte ikke ved Eftergivelse af Understøttelsen eller ved at samtykke i Ægteskabet gøre Samtykke fra Forsørgelseskommunen overflødigt, og haves Samtykke fra denne sidste, behøves ikke Samtykke fra den førstnævnte.

Tanken i L. 1891 § 42 synes at kræve, at Refusionen maa være sket ved egne Midler og ikke ved andres Hjælp, thi i sidste Fald kan Tilbagebetalingen ikke vække Formod-

[11] Herved maa det erindres, at efter L. 1891 § 35 skal normalt Fattighjælp eftergives, naar den ikke har været nydt i 5 Aar, og den kan eftergives, naar den ikke har været nydt i 1 Aar.

[12] Kskr. 14 Jan. 1840, 1 Febr. 1849, Kollegialtid. 1824. 260 og 1840. 187—9 Noten, Kmskr. 6 Okt. 1891 (G. S.), jfr. ligeledes om Afsoning Kmskr. 28 Sept. 1892 (G. S.).

ning om forbedrede Kaar. Imidlertid kan man dog ikke gaa videre end til at tage Ordet „tilbagebetalt“ i dets snævreste Betydning nemlig som sigtende til virkelig Tilbagebetaling; men at fordre, at denne skal være sket ved egne Midler, vilde være en uhjemlet Indskrænkning af Lovordene[13].

Paa Island gælder endnu Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 10, saa at hverken Manden eller Kvinden maa have nydt urefunderet Understøttelse af Fattigvæsenet, siden deres Forsørgelse som Børn ophørte[14]. I Vestindien er den her omhandlede Ægteskabsbetingelse bortfaldet ved Anordn. 26 Sept. 1860. Udenlandske Mandspersoner, der ikke har vundet Forsørgelsesret i en dansk Kommune, kan ikke indgaa Ægteskab her i Landet, forinden de fra deres Hjemland tilvejebringer Bevis for, at de med Familie og eventuelt deres Enker og umyndige Børn i Trangstilfælde vil blive modtagne i dette, dog kan Indenrigsministeren bevilge Undtagelse fra denne Regel, L. 1891 § 42[15]. Pligten gælder ikke Norske, Svenske og Tyske[15a].

Indgaas et Ægteskab med Tilsidesættelse af de omtalte Bestemmelser, kan det ikke derfor ophæves. Derimod skal den Embedsmand, ved hvis Forsømmelse eller Skødesløshed Ægteskabet er kommet i Stand, anses af vedkommende Minister med en Bøde af indtil 400 Kr., L. 1891 § 42. Endvidere antages det i Praksis[16], at den forsømmelige Embedsmand maa være erstatningspligtig efter de almindelige Regler overfor Mandens Forsørgelseskommune, og at det i saa Henseende ikke er tilstrækkeligt, at han udreder det Beløb, ved hvis Tilbagebetaling Manden vilde have kunnet gifte sig uden Fattigbestyrelsens Samtykke, men at Embedsmanden maa godtgøre Kommunen det Tab, som den lider paa Grund af sin ved Ægteskabet forøgede Fattigbyrde, og derfor i Almindelighed udrede de Udgifter, som Familien volder Fattigvæsenet. Om dette er rigtigt, er dog noget tvivlsomt. For det første

[13] Imskr. 16 Febr. 1849 og 12 Aug. 1853.

[14] Departementstid. 1861. 163. Jfr. Krieger. 106.

[15] Imskr. 28 Sept. 1891 (Nr. 280). Jfr. Krieger. 110—111.

[15a] Jm.bek. 11 Sep. 1901 (Nr. 96).

[16] Jfr. ogsaa Krieger. 111, Nr. 3 og Lassen I. 283, Note 14 a. Jfr. herom nærmere Matzen og Timm, Kirkeret. 519—521 og Domme i J. U. 1854. 865, U. f. R. 1874. 153 og 737, 1875. 483, 1879. 478, 1884. 418 og H. R. Td. 1861. 106.

synes det at gaa for vidt, naar man lader en Embedsmand bøde for en udvist Uagtsomhed eller Imødekommenhed med et saa vidtrækkende Erstatningsansvar foruden den dog ret følelige Pengestraf, som han ifalder, og som i Almindelighed vil være tilstrækkelig til at sikre Overholdelsen af § 42. For det andet ligger det ret nær at antage, at § 42, sidste Stk. har villet positivt fastsætte det Ansvar i enhver Henseende, altsaa ogsaa civilretligt, som Embedsmanden paadrager sig ved at sidde Paragraffen overhørig, saa meget mere som den fastsatte Bøde ogsaa tilfalder Fattigvæsenet. Men endelig synes de almindelige Erstatningsregler, paa hvilke Erstatningspligten i Mangel af positiv Bestemmelse maa støttes, ikke at burde føre til et saadant Erstatningsansvar, i alt Fald ikke i det ovenfor angivne Omfang[17]. Der mangler det juridisk relevante Aarsagsforhold mellem Embedsmandens retsstridige Handling og den Kommunen forvoldte Skade. „Skaden", Forsørgelsespligten, for Samfundet foreligger i alle Tilfælde, forsaavidt den er givet med Parrets Eksistens, og forsaavidt som Børnene ofte vil blive avlede alligevel, selv om Ægteskabet hindres, idet den praktisk sædvanlige Aarsag til det saakaldte „forargelige Samliv" (Straffel. § 178) er den, at Parterne paa Grund af Fattigl. § 42 ikke kan blive gifte. Der vil altsaa i Reglen ikke ske andet end at Skaden, Forsørgelsespligten, efter Omstændighederne overflyttes fra en Kommune til en anden. Men dertil kommer, at for at den skal blive aktuel ɔ: Forsørgelsespligten skal blive gjort gældende mod Kommunen, maa der komme saa mange andre Omstændigheder til, der er uoverskuelige og uberegnelige, at Forholdet til den ulovlige Embedshandling bliver altfor fjernt. Men selv om man ikke vilde antage, at Handlingen herefter var uegnet til at paadrage Embedsmanden nogen Erstatningspligt, bør denne dog vistnok ikke udstrækkes udover, hvad den i Handlingsøjeblikket kan ses at være værd, nemlig det Beløb, der vilde kræves til Refusionen af den Brudgommen i de sidste 5 Aar ydede Fattighjælp. Naar man først maa antage, at Refusionen ikke behøver at ske af vedkommende selv (jfr. ovenfor S. 70 ved Note 13), vilde det være urimeligt, om Embedsmandens Ansvar, der i Vielsesøjeblikket kunde forebygges ved

[17] Jfr. maaske ogsaa U. f. R. 1898. 591.

Betaling af dette Beløb, efter dette Tidspunkt skulde kunne svulme op til at omfatte en hel Families Underhold. Har Hustruens tidligere Kommune svigagtigt bevirket Ægteskabet for at vælte hendes og hendes Børns Forsørgelse fra sig, kan det vistnok paalægges den at give Mandens Forsørgelseskommune Erstatning[18]. I Forbindelse hermed kan bemærkes Bestemmelsen i L. 1891 § 22 i Slutningen.

Udenfor det i L. 1891 § 42 omhandlede Tilfælde kan en Person ikke udelukkes fra Ægteskab, fordi han ikke kan antages at være i Stand til at forsørge en Familie[19]. Paa Færøerne skulde Almuesfolk forhen oplyse, hvorledes de agtede at ernære sig som gifte, Fr. 21 Maj 1777 § 8 og Reskr. 7 Dec. 1827, men dette er ophævet ved Pl. 11 Nov. 1846.

c. Embedsmænds Enkeforsørgelse. Alle i Embede eller paa Ventepenge staaende Embedsmænd, som er pensionsberettigede ifølge Pensionsloven jfr. L. 5 Jan. 1851 § 1 og og 24 Febr. 1858 § 1 og ikke har fyldt 70 Aar, skal, inden de indgaar Ægteskab, godtgøre at have sikret deres eventuelle Enker en livsvarig Overlevelsesrente i Statsanstalten for Livsforsikring til Beløb af mindst en Femtedel af de af deres Indtægter, som ifølge Pensionsloven kommer i Betragtning ved Pensionsberegningen, dog ikke over 1200 Kr. aarligt, L. om Overlevelsesrente 5 Jan. 1851 § 1 (udvidet til Færøerne ved L. 4 Jan. 1854, til Island med nogle Afvigelser ved Pl. 31 Maj 1855, til Vestindien med forskellige Forandringer ved Pensionslov 4 Dec. 1863 § 20), L. om Livrente- og Forsørgelsesanstalten 18 Juni 1870 § 22 og 1 April 1893 § 10. Ifølge L. 1870 § 22 kan Embedsmanden ogsaa fyldestgøre sin Forpligtelse ved at forsikre sit Liv for et Beløb, der mindst er 15 Gange saa stort som den foreskrevne Overlevelsesrente. De, som godtgør, at der paa anden Maade[20] er sikret deres eventuelle Enker en ikke ringere aarlig Indtægt end den anordnede, er fritagne for den omtalte Forpligtelse, L. 1851 § 2.

Ovennævnte Forpligtelse paahviler endvidere de ved Stats-

[18] Imskr. 13 Okt. 1851 men dog Kskr. 4 Aug. 1842. Jfr. U. f. R. 1898. 120 og 591, 1901. 276, jfr. Krieger. 109 og Kmskr. 2 Sept. 1902 (G. S.).

[19] Kskr. 16 Juni 1835. [20] Jfr. Jmskr. 26 Okt. 1858.

anstalten for Livsforsikring ansatte Fuldmægtige og højere Embedsmænd, Regul. 13 Juli 1871, og en lignende Pligt er paalagt Lærere ved Borger- og Almueskolerne udenfor København, L. 8 Marts 1856 § 21, 1 Apr. 1891 og 24 Marts 1899 § 28 samt fær. L. 29 Marts 1893 § 10[21]. Ogsaa Præster, men ikke Kaldskapellaner (tidligere Kapellaner pro loco jfr. L. Nr. 87 15 Maj 1903 § 2, 2. Stk.) eller Kapellaner pro persona[22], er forpligtede til, før de indgaar Ægteskab, at bevise at have sikret deres Enker Forsørgelse; men i Henseende til dennes Størrelse og Forsikringsmaaden vedbliver de ældre Regler at gælde, L. 1851 § 2 og Pl. 22 Febr. 1826[23].

Statens Bestillingsmænd i Almindelighed er forøvrigt vel pligtige at sikre deres Enker Forsørgelse, Regul. 19 Nov. 1870, L. 1 Apr. 1871, Regul. 13 Juli 1871 § 6 og 23 Aug. 1880, men denne Pligt er ikke sat i Forbindelse med deres Ret til at indgaa Ægteskab.

Den Embedsmand, som fungerer ved Ægteforeningen, skal ved behørig Attest forvisse sig om, at de foreskrevne Regler om Forsørgelse er iagttagne, under en Mulkt af 200 Kr. til Fattigvæsenet, Fr. 30 Apr. 1824 § 11, L. 13 Apr. 1851 § 5, 5 Jan. 1851 § 3[24]. Indgaas Ægteskabet, inden Forpligtelsen til Enkeforsørgelse er fyldestgjort, bortfalder naturligvis ikke Pligten dertil, men der anvendes da de sædvanlige Tvangsmidler til Forholdets Ordning, L. 1851 § 4 ff.

d. Militæres Giftermaal. De fast ansatte Officerer maa ikke indgaa Ægteskab uden særlig Tilladelse fra deres Foresatte, der nu saavel for Hæren[25] som Flaaden gives ved kgl. Resolution, Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 7, Fr. 17 Okt. 1731 og 20 Jan. 1808 § 13, og som kun kan ventes meddelt, naar det paatænkte Ægteskab kan anses for passende eller tjen-

[21] Kmskr. 14 Nov. 1859, 25 Nov. 1873 (Nr. 285), 19 Apr. 1875 (Nr. 94), Cirk. 27 Apr. 1893 (Nr. 118) m. fl. og U. f. R. 1874. 58.

[22] Kmskr. 26 Maj 1863 med Note.

[23] Jfr. Fund. f. Sjæll. Stifts Præsteenkekasse 6 Marts 1829 § 1, Kskr. 15 Apr. og 30 Dec. 1826.

[24] Fund. 6 Marts 1829 § 1, Kmskr. 23 Apr. 1860, 30 Marts 1861 og 27 Okt. 1873 (Nr. 256), Kanccirk. 21 Jan. 1884 (G. S.), Cirk. 29 Dec. 1893 (Nr. 362), Cirk. 18 Sept. 1907 (S. 237).

[25] Jmcirk. 24 Dec. 1886 (Nr. 168), Tjen.regl. 15 Nov. 1899 og Matzen og Timm, Kirkeret. 512.

ligt for dem, Reskr. 1 Dec. 1756 og Krigsartbr. 29 Juli 1756 § 399[26]. De ikke fast ansatte Officerer (Sekondlieutenanter og Lieutenanter af Forstærkningen) skal have Tilladelse af deres Afdelingschef[27], saalænge de er tjenestegørende, men behøver ingen Tilladelse, naar de er hjemsendte[28].

De til Hærens Mellem- og Understab hørende Personer, som ikke har over 800 Kroner i Gage, skal ligeledes have deres Foresattes Tilladelse, der er betinget af, at vedkommende beviser efter Ægteskabet at ville have en aarlig Indtægt af 800 Kroner foruden Gagen[29].

Underofficerer og dermed Ligestillede af Hæren skal have deres Afdelingschefs Tilladelse, der kun kan meddeles, naar de har fyldt 25 Aar, kan sætte Bo uden at gøre Gæld, har vist et upaaklageligt Forhold saavel i som udenfor Tjenesten, og der iøvrigt ikke skønnes at være noget at erindre mod den attraaede Forbindelse[30]. Underofficerer af Flaaden og dermed Ligestillede saavelsom hvervede Menige af begge Etater skal af deres Chef have Friseddel, Krigsartbr. 1756 § 401 og Krigsart. 9 Marts 1683 § 6.

Tjenestegørende Underkorporaler og Menige skal have en Erklæring fra deres Afdelingschef om, at der fra Tjenestens Side intet findes at erindre mod Ægteskabets Indgaaelse[31].

Den Militær, som indgaar Ægteskab uden den efter det udviklede nødvendige Tilladelse, ifalder Straf efter Straffelov for Krigsmagten 7 Maj 1881 § 158.

Anm. 1. 2—19—1 indeholder den Forudsætning, at Hospitalsforstandere ikke maa gifte sig uden særlig Tilladelse, og denne gaves oprindeligt ikke let, jfr. Anordn.

[26] En tidligere for Premierlieutenanter efter Resol. 14 Marts 1870 gældende Regel om en vis Indtægt som Betingelse for Tilladelsen er ophævet ved kgl. Resol. 8 Maj 1906.

[27] Tjenestegørende Sekondlieutenanter af Søofficerskorpset skal dog have Tilladelse af Kongen, Kmskr. 3 Okt. 1893 (G. S.).

[28] Jmcirk. 24 Dec. 1886 (Nr. 168).

[29] Gen. Komm. Koll. Cirk. 3 Aug. 1819.

[30] Resol. 10 Juli 1868 (Departementstid. 732) jfr. Kmskr. 10 Nov. 1870 og Skr. af 10 Dec. 1901 og 8 Marts 1905.

[31] Jmcirk. 24 Dec. 1886 (Nr. 168). Pl. 16 Dec. 1817, jfr. Kskr. 19 Sept. 1809, 1 Okt. 1811 og 13 Dec. 1817, maa anses for bortfaldet ved de forandrede Værnepligtsforhold, jfr. dog Scheel. 115.

2 Marts 1708 § 7 (i Reskriptsmlg.); men allerede i Voteringen til H. R. D. 1 Juni 1718 udtales det, at man ikke har Eksempel paa, at Dispensation nægtes, og Resol. 4 Juli 1800 § 9 overdrog Meddelelsen deraf til Kancelliet ad mandatum. Da det imidlertid ikke er paalagt den Autoritet, der foretager Ægteforeningen, at nægte at vie den Hospitalsforstander, der ikke har den omtalte Dispensation, hører 2—19—1 ikke herhen.

Anm. 2. Straffefanger vil selvfølgelig ved Frihedsberøvelsen være udelukkede fra at indgaa Ægteskab, men denne Hindring er dog nærmest af faktisk Natur og kan tænkes fjernet ved en Tilladelse af Fængselsmyndighederne navnlig Justitsministeriet. Om en saadan Tilladelse nogensinde er givet, vides ikke, men det er i alt Fald nu ikke sket i meget lang Tid. Derimod haves der flere Eksempler paa, at den til Ægteskabets Indgaaelse nødvendige Frihed er tilstaaet Arrestanter, der var dømte til Strafarbejde, men endnu ikke afleverede til Straffeanstalten[32].

Om Forlovere, Bekendtgørelse af og Forbud mod Ægteskab.

§ 14.

Ifølge Fr. 30 April 1824 § 4 skal Præsten, forsaavidt Ægteskabsbetingelsernes Natur tillader det, forsyne sig med autentiske Beviser for deres Tilstedeværelse[1], og samme Pligt er paalagt den Embedsmand, der fungerer ved borgerligt Ægteskabs Stiftelse, L. 13 April 1851 § 5 og Anordn. f. Vestindien 19 Aug. 1874 § 5. Udtrykket „forsyne sig" betegner blot, at Embedsmanden skal paase, at Beviserne er tilstede, hvorimod det selvfølgelig er Parternes egen Sag at fremskaffe dem.

Fremdeles skal der efter samme Lovbud afkræves Parterne udtrykkeligt Forløfte, nemlig to Forlovere, som skal være kgl. Embedsmænd eller bosatte Mænd, om hvis Paalidelighed ingen grundet Tvivl kan haves[2]. Ifølge Lov Nr. 133

[32] Jmskr. 11 Marts 1857 og 27 Juli 1859 kfr. ogsaa Jmskr. 4 Okt. 1880 (Nr. 130).

[1] Kmskr. 2 Febr. 1889 (G. S.) tillod, at to gode Mænds Erklæring maatte træde i Stedet for de manglende Beviser.

[2] Kmskr. 2 Maj 1874 (G. S.), Jmskr. 29 Aug. 1893 (Nr. 299).

27 Maj 1908 § 7 kan nu ogsaa Kvinder være Forlovere. Da Forlovere ikke efter Loven paadrager sig Formueansvar, er det tvivlsomt, om de, trods Udtrykkene i 1—23—12, behøver at være fuldmyndige. Ifølge 2—8—3 behøvedes Forlovere kun, naar Brudefolkene var Præsten ubekendte, og hver af dem borgede for en af Parterne; men nu er Forlovere altid nødvendige, og skal begge indestaa for begge Parter. Naar det efter Forlovernes Oplysningsgrad og borgerlige Stilling kan anses fornødent, skal den Embedsmand, der foretager Ægteforeningen, alvorligt indskærpe dem det strænge Ansvar, som Loven knytter til Forløfte for Ægteskab, se Straffel. § 155 jfr. Fr. 31 Aug. 1695 (ophævet ved Straffel. § 309). Forloverne skal afgive deres Forsikring enten i Kirkebogen eller den ved borgerligt Ægteskab benyttede Protokol eller ved et særskilt Dokument, og Præsten bør forvisse sig om Underskriftens Ægthed, Fr. 1824 § 5.

Af Fr. 1824 § 4 i Begynd. fremgaar det, at Forloverne skal indestaa for, at „intet andet“ end det, som efter sin Natur kan oplyses ved autentiske Beviser[3], er til Hinder for Ægteskabet, og i Overensstemmelse hermed maa man forstaa de mere almindelige Udtryk i §ns 3dje Stykke, hvorefter Forloverne indestaar for, „at der ingen lovlig Hindring gives mod det attraaede Ægteskab“, jfr. ogsaa med Hensyn til den ældre Ret 2—8—3 og Reskr. 3 Sept. 1790[4], men dog de vide Udtryk i Kirkerit. 1685 Kap. 8. De Punkter, for hvilke Forloverne indestaar, bliver herefter især, at ingen af Parterne er gift eller forpligtet til at indgaa andet Ægteskab, og at de ikke er for nær beslægtede eller besvogrede[5]. Særlig bemærkes, at Spørgsmaalet, om Brudgommen i de sidste fem Aar har modtaget Fattigunderstøttelse, hører til dem, der bør oplyses ved autentiske Beviser[6] og for hvilke Forloverne

[3] Bek. 24 Apr. 1900 (Nr. 85) om Attester til Brug ved Vielse i Preussen, jfr. Bek. 11 Sept. 1901 (Nr. 96) om Tyskeres Hjemstedsbeviser. Jfr. Krieger. 109—111.

[4] Jfr. H. R. D. 6 Okt. 1716 og J. T. 36. 112.

[5] Jfr. om 3—16—8 Kmskr. 14 Aug. 1888 (G. S.).

[6] Jfr. Krieger. 106—09, om Attestens Form Imcirk. (Nr. 245), 25 Okt. 1901, jfr. ogsaa Kmskr. 28 Aug. 1899 (G. S.) og Imskr. 3 Apr. 1903 (Nr. 122).

derfor ikke er ansvarlige[7]. Forloverne kan iøvrigt vel ved udtrykkelig Erklæring paatage sig et videregaaende Ansvar f. Eks. for den nysnævnte Betingelses Tilstedeværelse; men Embedsmandens Ansvar bortfalder ikke derved; og det er tvivlsomt, om en saadan Indestaaelse berettiger det Offentlige eller Tredjemand til at gøre Ansvar gældende mod Forloverne[8].

Efter Omstændighederne, og navnlig naar den Paagældende er fremmed[9], og det derfor kunde være ham meget vanskeligt at skaffe Forlovere, kan Fritagelse derfor erholdes[10] mod at Vedkommende med Ed inden Retten bekræfter, at der ikke formedelst foregaaende ægteskabelig Forbindelse eller gyldig Forpligtelse til andet Ægteskab (Slægtskab og Svogerskab omtaler Fritagelsen ikke udtrykkelig) er nogen lovlig Hindring mod Ægteskabet, og vedkommende Embedsmand skal da kræve nøjagtigt Bevis saavel for Fritagelsen som for, at Eden er aflagt. Fritagelsen meddeles af Justitsministeriet ad mandatum, Resol. 10 Juli 1813[11], jfr. for Vestindien Reskr. 3 Sept. 1790. Hvervede Underofficerer og Menige af begge Etater har Ret til at aflægge den nævnte saakaldte Kopulationsed uden særlig Tilladelse, Regl. 8 Febr. 1724 § 5, Krigsartbr. 29 Juli 1756 § 404 og Resol. 15 Marts 1870[12].

For at give mulige Indsigelser mod Ægteskabet større Lejlighed til at fremkomme, før det er sluttet, skal der finde en offentlig Bekendtgørelse Sted om, at det agtes indgaaet:

Naar Ægteskabet skal stiftes ved kirkelig Vielse, skal derom ske Bekendtgørelse ved Lysning af Præsten ved

[7] Jmskr. 2 Nov. 1872 (Nr. 288), 30 Juni 1881 (Nr. 118), Kmskr. 26 Marts 1889 (G. S.), J. U. 1854. 865, U. f. R. 1875. 483, se nærmere Matzen og Timm, Kirkeret. 517—521, Krieger. 111.

[8] Jfr. Kmskr. 6 Okt. 1852, J. U. 1854. 623 og 1864. 203.

[9] Jmbekg. 19 Okt. 1907 (Lovtid. A. 213) angaaende Konvention med Sverige om, at den Præst, der vil vie en svensk Undersaat, skal forlange forevist Attest for, at vedkommende efter svensk Lov har Ret til at indgaa Ægteskab, se Kmcirc. 7 og 19 Nov. 1907, jfr. Jmskr. 17 Dec. s. A. Jfr. ogsaa § 9 i Slutn. og Hindenburg. 64. Nr. 6.

[10] Jfr. Fr. 1824 § 4 in fine, Kmskr. 20 Marts 1905 (G. S.), Hindenburg. 60 og 66, Fattigl. § 50 og Krieger. 108.

[11] I Kollegialtid. 1815. 480. [12] I Departementstid. 1870. 261.

Højmessegudstjenesten fra Prædikestolen i den Menighed, hvor Bruden opholder sig, paa den i Kirkerit. 25 Juli 1685 Kap. 8 foreskrevne Maade og tre Søndage efter hverandre, Fr. 30 April 1824 § 2 jfr. 2—8—4 og 3—16—10[13]. Saafremt de Personer, for hvem der er lyst, ikke bliver viede sammen inden tre Maaneder derefter, maa ny Lysning foretages, hvis de senere vil vies, Fr. 1824 § 6[14]. Opgiver Parterne Ægteskabet efter Lysningen, er Aflysning unødvendig[15]. Lysningens Foretagelse kan ikke forhindres ved Nedlæggelse af Forbud[16]. Forinden Lysningen finder Sted, skal Præsten undersøge, om de foreskrevne Ægteskabsbetingelser er opfyldte, Fr. 1824 § 3, i hvilken Henseende det, hvor det drejer sig om Tidsfrister, f. Eks. Nubilitetsalderen, dog er nok, at de vil være udløbne paa Vielsetiden[17].

Efter Indholdet af den i Kirkeritualet fastsatte Lysningsformular passer den kun, naar begge Ægtefæller er kristne, og det har ogsaa tidligere været antaget, at Lysningsbestemmelsen var uanvendelig, naar to Jøder ægtede hinanden[18], men senere har man fulgt den Anskuelse, at Lysning efter dens Øjemed maa foretages, ogsaa naar begge Parter eller den ene er Jøde[19]. Denne Lysning maa finde Sted fra Folkekirkens Prædikestol med den fornødne Ændring i Formularen, medmindre Bruden hører til et anerkendt Trossamfund, og dette paa hendes Opholdssted har en Menighed, da Lysningen i saa Fald sker i dennes Kirke[20], eller hvis hun er Jødinde i Synagogen (om Lørdagen).

Selve Ordene i den foreskrevne Lysningsformular: „Dersom nogen haver noget derudi at sige, han sige det i Tide eller siden tie stille“ viser, at Lysningen har en prækluderende Virkning paa Tredjemands Indsigelser mod Ægteskabet. Denne Præklusion kan dog ikke anses for ubetinget, thi flere Lov-

[13] Jfr. nærmere Matzen og Timm, Kirkeret. 506 ff., jfr. Platou, Ægteskabs Stiftelse og Skilsmisse. 70 og Matzen. 64.

[14] Kmskr. 13 Marts 1888 (G. S.).

[15] Kskr. 18 Maj 1799 kfr. Kskr. 30 Dec. 1823.

[16] Kskr. 14 Maj 1839.

[17] Jfr. endvidere Kmcirk. 23 Apr. 1860.

[18] Kskr. 7 Okt. 1820 og 27 Jan. 1821.

[19] Bev. 12 Maj 1835, Kskr. 8 Sept. 1842, Jmskr. 11 Nov. 1857.

[20] Kmskr. 12 Okt. 1885 (G. S.) og 7 Marts 1892 (G. S.).

bud godtgør, at Indsigelser fra Tredjemand kan fremsættes endog efter Brylluppet, uden at antyde, at dette dog kun skal gælde i de — legalt betragtet undtagelsesvise — Tilfælde, hvor Vielsen har fundet Sted uden Lysning jfr. f. Eks. 3—16—2 og 3—16—15—2 Nr. 6; og det vilde ogsaa være lidet naturligt at tillægge Lysningen en saa stor Virkning, da den er en meget ufuldkommen Bekendtgørelsesmaade, allerede fordi den kun sker i Brudens Sogn. Man maa derfor antage, at Lysningen kun afskærer Indsigelser fra den Tredjemand, som har haft Kundskab om det tilsigtede Ægteskab, og Ordene i 3—16—10 og Kirkeritualet er heller ikke bestemt herimod[21]. Hvad angaar det Tidspunkt, da Præklusionen indtræder, hedder det i 3—16—10, at Indsigelser skal fremsættes, inden der lyses tredje Gang; men da dette vilde gøre den sidste Lysning temmelig intetsigende og stride mod Lysningens eget Indhold, tør det vistnok betragtes som ugældende ifølge Ritualets Bestemmelser, saa at Præklusionen først indtræder ved Vielsen. Det er iøvrigt en Selvfølge, at Præklusion overhovedet kan kan ramme de Indsigelser, som Tredjemand kan undlade at gøre gældende, hvorimod andre Indvendinger mod Ægteskabet altid kan fremsættes selv efter Vielsen.

Lysning kan undlades:

1. Naar nogen begærer at vies paa sit Sygeleje, og Omstændighederne ikke tillader at oppebie Lysning eller Bevilling til Fritagelse derfor, Fr. 30 Apr. 1824 § 16. Ved disse „Omstændigheder“ sigtes der til, at der er Fare for Vedkommendes Liv jfr. nedenfor om Hjemmevielse.

2. Naar der er meddelt Bevilling til Fritagelse for Lysning, det saakaldte Vielsebrev, der tillige giver Ret til at lade Vielsen foregaa hjemme i Huset og ved en anden Præst end den, der efter Loven skal fungere[22]. Vielsebreves Meddelelse mod Gebyrs Betaling nægtes aldrig[23], og Ansøgeren behøver derfor ikke at angive nogen Grund. De meddeles i København af Overpræsidenten og ellers af Amtmændene ved Ud-

[21] Ørsted. 2. 160, Schl. 2. 160.

[22] Jmskr. 8 Marts 1858 og Kmskr. 7 Dec. 1898 (G. S.). Jfr. Hindenburg. 67.

[23] Jmskr. 27 Juli 1863, men dog med Hensyn til Udlændinge Cirk. 5 Febr. 1883 (Nr. 5) og Jmskr. 12 Marts 1901 (Nr. 92).

fyldning af Blanketter udfærdigede af Justitsministeriet ad mandatum, Fr. 23 Maj 1800 III Nr. 15, dog kan kun Justitsministeriet meddele dem gratis.

Forhen tilkom der privilegerede Personer Ret til at vies uden Lysning, 3—16—10 og Fr. 1824 § 2, men dette er bortfaldet ved Grundlovens § 97[24]. Fr. 1824 § 2 synes endvidere at gaa ud fra, at Underofficerer og Menige af Søetaten er fritagne for Lysning ifølge Krigsartbr. 29 Juli 1756; men dette er en Fejltagelse, og saavel den til (den fuldstændige Udgave af) Krigsartikelbrevet føjede Friseddelsformular som den ved Admiralitetsskr. 10 Juni 1805 foreskrevne indeholdt ogsaa udtrykkeligt, at de nævnte Personers Vielse skulde ske efter foregaaende Lysning[25]. Den nu brugelige Formular omtaler forøvrigt ikke Lysning.

Naar borgerligt Ægteskab agtes indgaaet, skal Lysning fra Prædikestolen ikke finde Sted; men derimod skal det, mindst tre Uger før Ægteskabet stiftes, kundgøres til Thinge, at et saadant Ægteskab agtes indgaaet samt for hvilken Øvrighed. Denne Thinglysning skal ske ved det Steds Thing, hvor Bruden hører hjemme[26], og behøver kun at foregaa én Gang. Den maa gentages, hvis der hengaar over tre Maaneder, før Ægteskabet fuldbyrdes, L. 13 Apr. 1851 § 4 og Anordn. f. Vestindien 19 Aug. 1874 § 4. De Paagældende kan enten møde paa Thinge og der mundtligt begære Thinglysning eller indsende skriftlig Forlangende derom, og den stedfundne Thinglysning maa tilføres Retsprotokollen[27]. Den Ret, ved hvilken Thinglysningen sker, er ikke pligtig til at undersøge, om Ægteskabsbetingelserne er tilstede. Reglerne om Lysnings præklusive Kraft og om Fritagelse for Lysning i det i Fr. 1824 § 16 nævnte Tilfælde maa vistnok analogt anvendes paa den i L. 1851 foreskrevne Thinglysning. Derimod kunde Regeringen maaske synes at savne Myndighed til ved Bevilling at fritage for Thinglysningen, jfr. Grundlovens § 32 (27), hvilket i alt Fald er fast antaget i Praksis[28].

[24] Jmskr. 13 Dec. 1849 og Kmskr. 26 Jan. 1850.

[25] Jfr. ogsaa Kmskr. 26 Jan. 1850.

[26] Jmskr. 27 Juni 1876 (Nr. 134). [27] Jmskr. 20 Juni 1851.

[28] Jmskr. 29 Okt. 1859 jfr. ogsaa Jmskr. 6 Sept. 1894. (Der savnes Hjemmel til at meddele Tilladelse til borgerlig Ægteforening i Hjemmet; utrykt). Se endvidere U. f. R. 1907 B. 21 i Noten,

Flere Lovbud saasom 2—8—3, 3—16—10 og Fr. 1824 § 8 henviser Tredjemand, der formener, at et Ægteskab vil stride mod hans Ret, til at nedlægge Forbud mod det. Dette vil dog kun sjældent være nødvendigt, thi i Reglen vil den Omstændighed, at Ægteskabet er i Strid med Tredjemands Ret, medføre, at tilstrækkeligt Bevis for Ægteskabsbetingelserne mangler. Saaledes kan f. Eks. Forældre berolige sig med, at Ægteskab ikke kan indgaas af deres ufuldmyndige Børn, saalænge Attest for deres Indvilligelse mangler, eller nøjes med at henlede vedkommende Embedsmands Opmærksomhed derpaa. Der er først da Anledning til at nedlægge Forbud, naar det Offentlige ikke af sig selv kan eller vil nægte Ægteskabets Stiftelse, fordi der er fremskaffet alle fornødne Bevisligheder og stillet Forlovere. Den, der f. Eks. formener at være gift med en af Parterne eller at have en lovgyldig Ret til Ægteskab med ham, vil vel som oftest kunne hindre Ægteskabet ved privat at godtgøre sin Ret for vedkommende Embedsmand; men skulde denne nægte at indlade sig paa at bedømme Beviserne eller finder dem utilstrækkelige, vil det være nødvendigt at nedlægge Forbud ved Fogden for den Person, hvis Giftermaal agtes forhindret, og derefter paa sædvanlig Maade forfølge Forbudet ved Klage til Forligskommissionen og Rettergang. Forbudet og dets Forfølgning skal anmeldes for den Præst, som efter de almindelige Regler er berettiget til at udføre Vielsen, eller, hvis borgerligt Ægteskab skulde finde Sted, for Øvrigheden paa Brudens Hjemstavn; og hvis denne Præst eller Øvrighed ikke i det foreliggende Tilfælde skal fungere ved Ægteforeningen, skal den atter meddele Underretning om Forbudet til den Præst eller Øvrighed, som skal fungere, Fr. 1824 §§ 8 og 14, L. 1851 §§ 4 og 5, L. 4 Apr. 1855 § 4 og Anordn. f. Vestindien 19 Aug. 1874 § 4.

Virkningen af det lovligt nedlagte og anmeldte Forbud er, at Ægteskabet ikke maa fuldbyrdes, førend Forbudet ved Dom eller Undladelse af Forfølgning er bortfaldet, Fr. 1824 § 8 jfr. 2—8—3 og Kirkerit. Kap. 8.

TREDJE KAPITEL.

ÆGTESKABETS STIFTELSESAKT.

§ 15.

Kirkelig Vielse omtales allerede i Provinsiallovene og var vistnok længe før Ord. 19 Juni 1582 i almindelig Brug, men først efter at denne Lov var udkommet, blev Vielse betragtet som Betingelse for et fuldgyldigt Ægteskabs Stiftelse[1]. Hverken Chr. V.s Lovbog eller Kirkeritualet af 1685 udtaler udtrykkeligt, at Vielse er ubetinget nødvendig, men at dette dog er Meningen, er utvivlsomt og har heller ikke nogensinde været betvivlet. Ligesaa sikkert er det, at Ægteskabet straks ved Vielsen er fuldstændigt stiftet, saa at ingen efterfølgende Akt, saasom at Samleje har fundet Sted, dertil er nødvendig.

Vielsen var fra først af en rent religiøs Handling, men bragtes snart i Forbindelse med et andet Moment. Det var fra tidlig Tid sædvanligt, at den faktiske Fyldbyrdelse af en Ægteskabsaftale foregik derved, at Bruden i Slægts og Venners Overværelse af hendes Giftemand højtideligt overgaves til Brudgommen, og senere blev dette under den kanoniske Rets Indflydelse til, at begge Parter gaves til hinanden (gaves sammen). Denne Sammengivning var ikke nødvendig til Ægteskabets Stiftelse, men den var den almindeligt brugte Form ved Parternes offentlige Erklæring af deres Ægteskabsvillie, idet de skred til det ægteskabelige Samlivs Begyndelse. Sammengivningen kunde foretages af enhver, som Parterne dertil bemyndigede, og efter at Vielse var blevet almindelig, var det naturligt, at dens Foretagelse overlodes til Præsten[2]. Af denne udførtes Vielsen og Sammengivningen længe som to forskellige om end med hinanden forbundne Akter, i Reglen

[1] Nellemann, Retshistoriske Bemærkninger om kirkelig Vielse i Histor. Tidsskr. 5 R. 1. 363 ff.

[2] Jfr. saaledes Chr. III.s Odense Reces Art. 14, Thorkelins Kirkelove. 95, Palladii Visitatsbog (ved Grundtvig). 83, Fr. Vormordsens Haandbog (1539) og en liturgisk Haandbog af ukendt Forfatter (Malmø 1535).

saaledes at Parterne først blev givne sammen for Kirkedøren og derpaa førte ind i Kirken, hvor da den religiøse Akt Vielsen fandt Sted. Omtrent fra Midten af det 16de Aarhundrede[3] synes de to Akter at være sammenfattede til en eneste, der foregik i Kirken, og dette er nu Forholdet efter Kirkeritualet. Ved en historisk Udvikling af Retsopfattelse og Retspraksis i Tiden fra Kirkeordinancen 1582 til D. L. kommer da den Regel ind i vor Ret, at Vielsen er en retlig nødvendig Betingelse for Ægteskabets Stiftelse. D. L. 3—16—12 genspejler Udgangspunktet, at Ægteskabet stiftes ved Trolovelse plus copula carnalis, og at man kun ved Straf søger at bringe Parterne til at tage Kirkens Velsignelse (Vielse) af den forinden eller samtidig indgaaede Pagt. Derimod gaar 5—2—32 og 33 ud fra Afslutningen, at den, som trodser Loven, bør ingen Retsvirkninger opnaa: Vielsen er bleven Stiftelsesformen.

Det anførte, som iøvrigt nærmere maa udvikles i Retshistorien[4], vil give Svaret paa det Spørgsmaal, der undertiden opkastes, men hvis Afgørelse iøvrigt næppe har stor Betydning, nemlig om det, efter at Vielse er blevet nødvendig til Ægteskabets Indgaaelse, er Staten, der stifter Ægteskabet gennem Præstens Erklæring, for hvis Afgivelse Parternes Villieserklæring kun er en Betingelse, eller om det er Parterne selv, der stifter Ægteskabet ved deres Villieserklæring, men saaledes at dennes Retskraft er betinget af Præstens umiddelbart paafølgende Udtalelse. Den sidste Opfattelse synes den rette saavel ifølge den historiske Udvikling som efter Indholdet af Præstens Udtalelse, der kun gaar ud paa at anerkende og forkynde Ægteskabets Stiftelse i Kraft af Parternes Vilje; men den deles ikke af den gældende Retsopfattelse, jfr. nedenfor i § 28 Nr. 1 og 3 om den forskellige Virkning af, at en Præsts Erklæring mangler, og af, at der mangler Erklæring (Samtykke) fra en af Parterne[5].

[3] Alterbogen af 1556 taler baade om Vielse i Kirken og for Kirkedøren, men den af 1564 og alle senere taler kun om Vielse i Kirken. Ord. 19 Juni 1582 omtaler derimod begge Dele.

[4] Jfr. om den historiske Udvikling Matzen. 62—66, Platou. 1—18 og Nellemann, Historisk Tidsskrift 5 R. 1. 363 ff., særlig. 396—403.

[5] B. G. B. Art. 1317 og 1318 lader Parternes Samtykke høre med til Formen, jfr. til Art. 1317 Art. 1324 1. Stk. men til Art. 1318 Art. 1323. Om Mangler ved Samtykket se Art. 1325 og nedenfor i § 30 Nr. 1.

Ved L. 13 April 1851 jfr. Anordn. f. Vestindien 19 Aug. 1874 og L. f. Island 19 Febr. 1886 er borgerligt Ægteskab indført for visse Tilfælde. Ægteforeningen har her ikke nogen religiøs Karakter, men dens Betydning i retlig Henseende er den samme som Vielsens.

Naar en Lutheraner og en Katholik er blevne viede af en luthersk Præst, hvilket forhen ifølge Fr. 30 Apr. 1824 § 14 skulde ske, har der undertiden senere fundet en ny Vielse Sted ved den katholske Præst[6], fordi den kanoniske Ret ikke altid anser Ægteskab for tilbørligt stiftet ved den lutherske Vielse. Da den anden Vielse ikke i Strid med Landets Love maa gaa ud fra, at der intet Ægteskab foreligger, bør den indskrænke sig til at være en rent religiøs Akt. Efter L. 1851 § 8 kan Vielse af en Lutheraner og en Katholik nu altid ske ved den katholske Præst; men det kan dog endnu, saavel i dette som i andre Tilfælde hvor Parterne hører til forskellige Trosbekendelser, tænkes, at to Vielser ønskes, og den sidste bør da være af rent kirkelig Natur. Paa tilsvarende Maade bør der forholdes, naar Personer, der er borgerligt ægteforenede, senere, f. Eks. fordi de indtræder i Folkekirken, ønsker kirkelig Vielse[7].

1. Kirkelig Vielse.

§ 16.

De Regler, der bestemmer, hvilken af de til Folkekirken eller et anerkendt Trossamfund hørende Præster der i hvert enkelt Tilfælde skal forrette Vielsen, har ikke den Betydning at opstille Betingelser for Vielsens Retsgyldighed; men denne indtræder uden Hensyn til, hvem af de nævnte Præster der har fungeret, og selv om ingen af Brudefolkene tilhørte vedkommende Præsts Trossamfund[1]. De antydede Regler gaar alene ud paa at fastsætte, til hvilken Præst Parterne er be-

[6] Kskr. 16 Juni 1829.

[7] Kmskr. 15 Sept. 1879, 19 Apr. og 19 Nov. 1883 og 17 Febr. 1897 (alle i G. S.) samt Rigsdagstid. 1878—9 B. 461 kfr. endvidere Kmskr. 4 Okt. 1865.

[1] Matzen og Timm, Kirkeret. 500, Kmskr. 9 Maj 1876 (G. S.), Km. cirk. 4 Jan. 1884.

rettigede og pligtige at henvende sig om Vielsens Udførelse, og deres Overtrædelse indeholder en Tilsidesættelse af den paagældende Gejstliges Ret til at fungere og nyde de deraf flydende Indtægter og et Overgreb fra den fungerende Gejstliges Side udover det ham anviste Omraade.

Naar begge Parter hører til Folkekirken, skal Vielsen udføres af Præsten for den Menighed, hvoraf Bruden er Medlem, altsaa Sognepræsten paa Brudens Opholdssted paa Vielsestiden, eller hvis hun har løst Sognebaand, den Præst, til hvem hun har sluttet sig, Fr. 30 Apr. 1824 § 14, L. 4 Apr. 1855 §§ 1 og 2 jfr. 2—8—5[2]. Den nævnte Præst er ikke blot berettiget, men ogsaa forpligtet til at fungere, og naar de lovbestemte Ægteskabsbetingelser er tilstede, er han derfor uberettiget til at vægre sig, selv om han paa Grund af Parternes Vandel, eller fordi den ene eller begge er fraskilte Ægtefæller eller desl., maatte nære religiøse Betænkeligheder[3]. Præsten kan lade Vielsen foretage paa sine Vegne af enhver til Præsteembedet ordineret Person, eller samtykke i, at en anden til Præst for en Menighed beskikket Mand paa eget Ansvar forretter Vielsen[4].

Undtagelsesvis tilfalder Vielsen Brudgommens Præst, idet Vielse af Underofficerer og Menige, saavel af Hæren som af Flaaden, i København tilkommer Præsten ved den militære Menighed, Fr. 1824 § 14, Regl. 8 Febr. 1724 § 4, Krigsartbr. 29 Juli 1756 § 403. Det samme gælder om Hærens Officerer ifølge Reskr. 1 Aug. 1781 og i Henhold til dette Reskripts Præmisser ogsaa om Flaadens Officerer uanset Bestemmelsen

[2] Matzen og Timm, Kirkeret. 531, Kmskr. 1 Aug. 1893 (Nr. 275) og Jmskr. 18 Juni 1895 (Nr. 159) og 18 Febr. 1901 (Nr. 74).

[3] Kmskr. 6 Juni 1851 og 23 Febr. 1867 (G. S.). Nogen Afvigelse herfra er ikke anerkendt ved H. R. D. i U. f. R. 1903. B. 302; men denne Dom har heller ikke bestemt bekræftet den ovennævnte Opfattelse, jfr. Ordene: „selv om det maatte kunne anses for Tiltaltes Pligt under Strafansvar at efterkomme“ (Ministeriets Paalæg). Dommen synes nærmest at være Udtryk for en Uvillie hos den øverste Domstol mod at domfælde en Præst for forsætlig Embedskrænkelse, fordi han af religiøse Grunde har vægret sig ved at foretage en Vielse, jfr. om Dommen Afhandlinger af Ernst Møller i det ny Aarhundrede 1904. 417 og Niels Lassen i T. f. R. Vid. 1904. 307—310.

[4] Kskr. 30 Nov. 1824 ad Nr. 6.

i Krigsartbr. 1756 § 400. Officerer af Hæren, der ikke hører til Københavns Garnison eller har stadigt Ophold der, men rejser til København for at vies, skal i saa Henseende høre til Garnisonskirken[5]. Afskedigede Militære behandles i den heromtalte Henseende ligesom tjenestegørende, saalænge de ikke er indtraadte i et Embede eller en Bestilling under Civiletaten eller i en Næringsvej, hvortil Borgerskab fordres[6]. De anførte Bestemmelser tilsigter iøvrigt kun at ordne Forholdet mellem Præsterne i København og er uanvendelige, naar Vielsen efter de almindelige Regler overhovedet ikke skal ske i København, fordi Bruden bor andetsteds[7]. Udenfor København maa Garnisonspræsterne, hvor saadanne findes, paa lignende Maade anses berettigede til at foretage Underofficerers og Meniges Vielse, og det samme har man antaget at gælde om Officerers Vielse[8].

Der kan erholdes Bevilling til at lade Vielsen foretage af uvedkommende Præst, som dog skal være en ved en vis Menighed beskikket Præst, idet en anden ordineret Person kun paa en saaledes ansat Præsts Vegne kan vie[9], Fr. 30 Apr. 1824 § 14 jfr. foran i § 14 om Vielsebreve.

Den Præst, som forretter Vielsen, eller paa hvis Ansvar den sker, paahviler det at forvisse sig om Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse, og saafremt Vielsen efter de almindelige Regler skulde være udført af en anden, at forsyne sig med de i Fr. 1824 § 14 nævnte Attester.

Skønt de angivne Regler nærmest er givne med Folkekirken for Øje, er de dog ogsaa anvendelige, naar ikke begge Parter hører til Folkekirken. Dette tilsiges af Hensynet til at have en fast Regel om, i hvilken Ministerialbog Oplysning om Ægteskabet skal kunne findes, og det er bestemt forudsat i Fr. 1824 § 14 og L. 13 Apr. 1851 § 8 jfr. Anordn. f. Vestind.

[5] Se den i Kskr. 8 Jan. 1814 indeholdte Resol. 27 Dec. 1813.

[6] Reskr. 1 Aug. 1781, Kskr. 11 Marts 1827 og 11 Nov. 1834, Kmskr. 10 Nov. 1887 (G. S.).

[7] Kskr. 17 Sept. 1791 (i Registr. under „Egteskab A“) og 19 Febr. 1828 men dog Kancprom. 27 Apr. 1799, se nu Kmskr. 29 Juli 1905 (Min.-tid. 228).

[8] Kskr. 28 Jan. 1823.

[9] Kmskr. 20 Aug. 1878, 17 Marts 1881 og 4 Jan. 1884 (alle i G. S.).

19 Aug. 1874 § 8. Naar begge Parter hører til samme anerkendte Trossamfund, maa derfor Præsten for Brudens Menighed være berettiget til at fungere. At han ogsaa er pligtig dertil, forudsætter L. 1851 derved, at den ikke har givet Brudefolkene Adgang til borgerligt Ægteskab. Ifølge Resol. 6 Marts 1813[10] og Fr. 1824 § 13 var det forbudt Gejstlige af fremmede anerkendte Trossamfund at foretage nogen Vielse uden dertil gennem Kancelliet erhvervet speciel Tilladelse; men dette bortfaldt for jødiske Gejstlige ved Resol. 10 Maj 1849, forsaavidt begge Parter var af mosaisk Tro, og er nu ophævet ifølge Grundsætningen i L. 1851[11].

Hvis ikke begge Parter tilhører Folkekirken eller samme anerkendte Trossamfund, er ingen Præst pligtig til at vie dem[12], og Muligheden af kirkelig Vielse afhænger altsaa af, om nogen Præst godvillig vil foretage den. Under disse Omstændigheder kunde det synes naturligt, at der heller ikke var en Ret for nogen Præst til at fordre at fungere, men at Parterne havde fri Adgang til at henvende sig til enhver vielsesberettiget Præst, som de antog for villig til at opfylde deres Ønske. Dette stemmer imidlertid hverken med vor ældre Ret se Fr. 1824 § 14 eller med den nugældende. Ifølge L. 13 Apr. 1851 § 8, jfr. Anordn. 19 Aug. 1874 § 8, skal Vielsen, naar Parterne tilhører forskellige anerkendte Trossamfund, kunne forrettes saavel af Brudgommens som af Brudens Præst, men i første Tilfælde skal dog Anmeldelse om Vielsen ske til Brudens Præst, for at Bemærkning derom kan optages i hans Ministerialbog. Parterne skal altsaa benytte den enten til Brudgommens eller Brudens Trossamfund hørende Præst, som forestaar dette Trossamfunds Menighed henholdsvis paa Brudgommens eller Brudens Opholdssted[13], medmindre de løser Vielsebrev, i hvilket Fald de synes at maatte kunne benytte enhver enten til Brudgommens eller til Brudens Trossamfund hørende Præst eller maaske en hvilkensomhelst Præst[14].

[10] I Kancprom. 27 Marts 1813.

[11] Om de ældre Regler, der endnu gælder paa Færøerne, se Ørsted. 2. 184.

[12] Kmskr. 24 Maj 1851, 28 Jan. 1861 og 10 Juli 1879 (G. S.).

[13] Kmskr. 12 Okt. 1885 (G. S.).

[14] Matzen og Timm, Kirkeret. 503 synes at antage dette, dog kun forsaavidt Folkekirkens Præster angaar.

Hører Bruden til et anerkendt Trossamfund, men Brudgommen ikke, synes Lovgivningens Grundsætninger at henvise Parterne til Præsten for hendes Trossamfunds Menighed paa hendes Opholdssted. Er derimod Bruden ikke Medlem af noget anerkendt Trossamfund, maa Parterne, hvad enten Brudgommen tilhører noget saadant Samfund eller ikke, vistnok være frit stillede, saa at de kan vies af enhver Præst i Folkekirken eller et anerkendt Trossamfund[15].

Folkekirkens Præster skal holde sig den foreskrevne Vielsesformular efterrettelig[16], Fr. 30 Apr. 1824 § 1 jfr. Bekg. 24 Marts 1897, og Præsterne ved dissenterende Trossamfund skal bruge den efter deres Kirkeforfatning paabudte Formular[17]. Parterne maa begge være nærværende, idet Vielse ved Befuldmægtiget ikke kan tilstedes. Vidners eller Forloveres Nærværelse ved Vielsen er ikke paabudt som en Bestanddel af Formen og kan derfor ikke være nødvendig, selv om Vielsen sker udenfor Kirken[18], da Præstens Bevidnelse efter almindelige processuelle Regler maa være tilstrækkelig.

Vielsen skal foregaa i Kirken, medmindre Bevilling til at lade sig vie i Huset er meddelt, Fr. 1824 § 15 jfr. foran i § 14 om Vielsebreve og Reskr. 8 Dec. 1851. Uden Bevilling kan Vielse i Huset finde Sted, naar nogen paa sit Sygeleje begærer at vies, og Omstændighederne (nemlig Faren for vedkommendes Liv derimod navnlig ikke Kvindens Svangerskab) ikke tillader at oppebie Bevilling[19], Fr. 1824 § 16 jfr. for Vestindien Reskr. 18 Maj 1827 § 3. Endvidere plejer man at antage, at Jøder ikke er pligtige at lade sig vie i

[15] Scheel. 140 synes at antage en Begrænsning i Valget.

[16] Om Døvstummes Vielse Kskr. 6 Jan. 1821 og Kmskr. 10 Maj 1872 (Nr. 147), Lempelser ved Fraskiltes Vielse, Kmskr. 10 Okt. 1857, Resol. 18 Okt. 1858 jfr. Kmskr. 6 Juli 1859, Vielse af en Jøde og en Kristen Kmskr. 28 Jan. 1861, Vielse i et fremmed Sprog og efter fremmed Ritual Kmskr. 20 Aug. 1878, 30 Maj 1879 og 29 Sept. 1880 (alle tre i G. S.).

[17] Kskr. 16 Juni 1827 ad Nr. 20.

[18] Kskr. 11 Jan. 1848, men dog Kmskr. 18 Maj 1854. Se iøvrigt L. 13 April 1851 § 6 og B. G. B. Art. 1318 jfr. 1324.

[19] Kskr. 29 Marts 1834, Kmskr. 4 Febr. 1852, Jmskr. 24 Juli 1875 (Nr. 162), Kmskr. 4 Juni 1896 (G. S.) m. fl. jfr. Kmskr. 7 Febr. 1852 kfr. om Døvstumme Kskr. 6 Jan. 1821.

Synagogen og derfor ikke behøver Vielsebrev til Hjemmevielse[20]. Hvis dette er rigtigt, synes det samme at maatte gælde om alle Vielser, der foretages af Præster ved andre Trossamfund end Folkekirken.

Vielse maatte i Købstæderne efter Fr. 1824 § 17 kun foregaa paa Søgnedage[21], medmindre Bevilling til Hjemmevielse havdes. Nu gælder, efter Bekg. Nr. 197, 4 Aug. 1906, her den samme Regel som paa Landet, nemlig at Vielsen kan forrettes ogsaa paa Søn- og Helligdage. Vielsen kan finde Sted paa enhver Tid af Dagen, og Præsten bør saavidt muligt rette sig efter Parternes Ønske i saa Henseende, Fr. 1824 § 17[22], dog at efter Bekg. 1906 de ordinære Tjenester ikke ved Vielsen maa opholdes eller hindres.

Om den udførte Vielse skal der ske Tilførsel i den Præsts Ministerialbog, som har forrettet Vielsen, og hvis det er en anden end Præsten paa Brudens Opholdssted tillige i dennes Kirkebog, undtagen hvor Reglerne om Militæres Vielse kommer til Anvendelse, Fr. 1824 § 1, L. 13 Apr. 1851 § 8 og 4 Apr. 1855 § 3.

2. Borgerlig Ægteforening.

§ 17.

Borgerlig Ægteforening[1], eller som den undertiden, se f. Eks. Vedt. 30 Dec. 1857 § 3, kaldes „borgerlig Vielse“, er indført ved L. 13 Apr. 1851, Anordn. f. Vestindien 19 Aug. 1874 og L. f. Island 19 Febr. 1886. I flere fremmede Lande, f. Eks. Frankrig, Tyskland, Østerrig og Italien er borgerligt Ægteskab obligatorisk, idet Ægteskab kun gyldigt kan indgaas for den verdslige Øvrighed, medens den kirkelige Vielse er uden retlig Betydning. Andre Steder, f. Eks. i England, er borgerligt Ægteskab fakultativt, idet Parterne frit kan

[20] Jmskr. 11 Nov. 1857.

[21] En speciel Undtagelse fandtes i Kmskr. 13 Marts 1852, og i København overholdtes Reglen ikke i Praksis jfr. Kmskr. 12 Dec. 1893 (G. S.).

[22] Kskr. 2 Apr. 1831 jfr. Kskr. 4 Sept. 1824 ad E og F og 30 Nov. s. A. ad Nr. 7.

[1] jfr. Platou. 75—79.

vælge mellem at lade sig forene borgerligt eller kirkeligt. Hos os, ligesom i Norge og Sverige[2], er borgerligt Ægteskab kun kendt som Nødhjælp nemlig for at forhindre, at Personer paa Grund af deres religiøse Anskuelser bliver ude af Stand til at stifte noget gyldigt Ægteskab[3]. L. 1851 tillader i Overensstemmelse hermed borgerligt Ægteskab kun i de Tilfælde, hvor der ikke findes nogen kompetent Præst der er forpligtet til at vie Parterne, eller hvor disse, selv om nogen Præst fandtes villig til at vie dem, kunde have religiøse Betænkeligheder ved at underkaste sig denne Vielse. Borgerligt Ægteskab kan derfor kun indgaas, naar hverken Brudgom eller Brud hører til Folkekirken eller til et Trossamfund, som her i Landet har af Staten anerkendte og til at forrette Vielse berettigede Præster, eller naar Parterne hører til forskellige om end her i Landet anerkendte Trossamfund, under hvilket sidste Udtryk Folkekirken selvfølgelig maa være indbefattet, L. 1851 §§ 1 og 2. Under Lovordene falder det Tilfælde, at begge Parter er uden Trosbekendelse eller ikke tilhører noget bestemt Trossamfund[4]; og at borgerlig Vielse ogsaa kan finde Sted i det i Loven ikke udtrykkelig omtalte Tilfælde, at den ene Part er konfessionsløs, medens den anden tilhører et Trossamfund, er efter Lovens Tanke utvivlsomt[5]. I de angivne Tilfælde er borgerligt Ægteskab tilladt men kirkeligt Ægteskab ikke forbudt, saa at det staar Parterne frit for at benytte kirkelig Vielse, naar de kan finde nogen dertil villig og kompetent Præst, jfr. L. 1851 § 8[6]. Derimod er det omvendt ikke tilladt at benytte borgerlig Vielse udenfor de lovhjemlede Tilfælde, altsaa f. Eks. ikke naar begge Parter er Lutheranere eller Jøder.

[2] jfr. Platou, Ægteskabs Stift. 75—79 og Winroth, Äktenskaps Ingående etc. 4—15.

[3] I 1902 fremsatte Regeringen Forslag til Lov om Ægteskabs Indgaaelse indeholdende Regler om almindelig obligatorisk borgerlig Ægteforening ved en „Ægteskabsforstander“, hvilken Stilling ikke kunde beklædes af Præster; Tyngdepunktet i Stiftelsesakten var Underskrivelsen af en Formular i en Protokol, „Ægteskabsbogen“.

[4] Jmskr. 23 Sept. 1859 og 25 Maj 1881 (G. S.).

[5] Jmskr. 25 Nov. 1874 (Nr. 239).

[6] Kmskr. 24 Maj 1851.

Naar nogen begærer henholdsvis borgerlig eller kirkelig Vielse under Henvisning til sin Udtrædelse af eller Indtrædelse i Folkekirken, maa Reglerne derom i Anordn. 22 Marts 1897[7] iagttages, men for andre anerkendte Trossamfund findes der ikke tilsvarende Bestemmelser. En Persons blotte Erklæring til den Øvrighed, der skal fungere ved Ægteforeningen, om nu at være udtraadt af et saadant Trossamfund maa derfor vistnok[8] være tilstrækkelig til at betragte ham som ikke længere tilhørende det. Er det omvendt givet, at de paagældende ikke tidligere har tilhørt et saadant Trossamfund, men de begærer kirkelig Vielse under Angivelse af nu at være indtraadte deri, maa de godtgøre at være optagne i vedkommende Trossamfund, hvortil fordres en Medvirkning fra dettes Side, for hvilken iøvrigt bestemte Former ikke er paabudte.

De, der agter at indgaa borgerligt Ægteskab, skal indgive skriftlig Begæring derom til Øvrigheden, nemlig Magistraten, hvor en saadan findes, i København 1ste Borgmester, og ellers Byfogden, Herredsfogden eller Birkedommeren paa det Sted, hvor Ægteskabet agtes fuldbyrdet, hvilket Sted Parterne frit kan vælge. Øvrigheden skal forvisse sig om Ægteskabsbetingelsernes Tilstedeværelse, om at den paabudte Kundgørelse om Ægteskabet er sket, og om at intet Forbud er anmeldt. Paa den til Ægteforeningen bestemte Dag, der saavidt muligt vælges efter Parternes Ønske, møder disse personligt paa Byens Raadhus eller Jurisdiktionens Thingsted. I Praksis[8a] er det antaget, at der ikke haves Hjemmel til, at Ægteforeningen kan ske i Hjemmet. Denne Forstaaelse af Loven, der i Sygdomstilfælde kan virke meget uheldigt, kan næppe anses for nødvendig ifølge rev. Grl. § 27 jfr. ovenfor § 14 ved Note 28. Thi vel er Forholdene vedrørende borgerlig Ægteforening ordnede ved en senere Lov, der ikke indeholder ud-

[7] Om Udtrædelsen giver Præsten en gratis Attest (§ 1). Udtrædelsen tilføres Kirkebogen (§ 3). Naar Personer, der er døbte i Folkekirken, begærer borgerlig Ægteforening, maa de enten bevise, at de har Ret hertil „ved Indtrædelse i et andet Trossamfund“, eller de maa producere hin Attest (§ 4). Genindtrædelse i Folkekirken kan ske, naar Præsten skønner, at Beslutningen er alvorlig (§ 6).

[8] Jfr. dog Hindenburg. 69.

[8a] Jmskr. 6 Sept. 1894 (Nr. 241).

trykkelig Hjemmel for Meddelelse af Dispensationer; men Dispensationer fra det for Ægteskabs Indgaaelse fastsatte Sted var jo i Brug før Grl. (se ovenfor S. 79—80), og den deraf følgende almindelige Regel maa antages at beherske ogsaa de af den senere udgivne specielle Lov omfattede Tilfælde. Ægteforeningen foretages af Øvrigheden i Overensstemmelse med den ved Cirk. 20 Juni1851 foreskrevne Formular[9]. Handlingen foregaar offentligt, og hvis Øvrigheden kun bestaar af én Person, tilkalder den to Vidner. Ægteforeningen indføres i en dertil indrettet Protokol[10], hvoraf Udskrift (paa ustemplet Papir ifølge Stempell. 19 Febr. 1861 § 74 f) meddeles Ægtefællerne til Vidnesbyrd om Ægteskabets Indgaaelse. Ligeledes skal Øvrigheden inden otte Dage tilstille Sognepræsten i Brudens Sogn før Ægteskabet en Udskrift til Indførelse i hans Ministerialbog L. 1851 §§ 3—7.

Ved L. 19 Febr. 1892 har Udenrigsministeriet erholdt Beføjelse til at meddele danske Konsuler i Udlandet Bemyndigelse til, at der for dem kan indgaas borgerlige Ægteskaber, naar enten begge de vordende Ægtefæller eller den ene af dem er dansk[11]. Ved Lov Nr. 269, 14 Dec. 1906 er disse Bestemmelser udvidede saaledes, at Regeringen i § 1 er blevet bemyndiget til under Forudsætning af Gensidighed at slutte Overenskomster med fremmede Stater om Gyldigheden af Ægteskaber indgaaede her i Landet mellem ikke danske for diplomatiske eller konsulære Embedsmænd; medens § 2 indeholder Regler om Autorisation for danske Embedsmænd i Udlandet til der at yde en tilsvarende Medvirkning ved Ægteskabs Indgaaelse, jfr. Grundsætningen i L. 19 Febr. 1892. De nærmere Regler svarer i det væsentlige til de ifølge L. 13 Apr. 1851 gældende.

[9] Jmskr. 19 Dec. 1896 (Nr. 308),
[10] Jmskr. 20 Juni og 30 Sept. 1851 og 16 Febr. 1852.
[11] Jfr. de instruktoriske Bestemmelser i Lovtid. 1893. 980.

FJERDE KAPITEL.

ÆGTESKABETS RETSVIRKNINGER.

§ 18.

Ved den følgende Fremstilling af Ægteskabets Retsvirkninger lades Forholdet til Børnene ude af Betragtning, idet Udviklingen heraf vil blive givet nedenfor under Læren om Slægtskab. Ligeledes forbigaas her Reglerne om Ægtefællers Arv efter hinanden, da de bør fremstilles i Arveretten i Forbindelse med de øvrige arveretlige Forhold. Af lignende Grund maa de forskellige Virkninger, som Ægteskabet kan medføre i processuel Henseende jfr. f. Eks. 1—13—16 eller i strafferetlig Henseende jfr. f. Eks. Straffel. §§ 56, 109 og 110 o. lign., her forbigaas eller kun berøres.

Det maa erindres, at det kun er Ægteskabets Retsvirkninger, men ikke dets blot sædelige Virkninger der skal fremstilles, hvilken Sondring hyppig ganske overses[1]. Saaledes nævnes undertiden[2] som en fælles gensidig Retsvirkning for Ægtefællerne en „Ret til, at Samlivet svarer til Ægteskabets Formaal", og denne Ret angives at medføre, at de skal „afholde sig fra alt, hvad der kan være til Fordærvelse for den anden Ægtefælles legemlige eller aandelige Vel og navnligen fra alle Efterstræbelser og Mishandlinger", hvorhos de „skulle ei alene i det daglige Liv være hinanden til gensidig Hjælp, men navnligen skal ogsaa den ene bære den Ulykke, der kan ramme den anden, som et Kors, og yde denne i saadan Anledning al mulig Bistand." Den her omtalte Pligt til at afholde sig fra Efterstræbelser og Mishandlinger er vel en Retspligt, men den haves overfor alle Mennesker, og Ægtefællernes særlige Forhold til hinanden viser sig i denne Henseende kun i de strængere Straffebestemmelser jfr. Straffel. §§ 191, 202 og 203[3]; for saavidt har altsaa dog denne Pligts Ikkeopfyldelse en særlig retlig Virkning. At

[1] Jfr. dog Collett. 129 og navnlig. 46—48.
[2] Scheel. 148.
[3] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 106.

dernæst de øvrige nævnte Pligter ikke i den Almindelighed kan være retlige, er af selve deres Indhold klart. 6—5—7, 8 og 9, der paalagde Straf for „tyrannisk og ukristelig“ Behandling samt „ond Forligelse“ og „forargeligt Levned“, kræver langt mere, end at de nævnte Pligter ikke opfyldes. Disse Artikler er iøvrigt nu ophævede ved Straffel. § 308. Lignende Bemærkninger gælder om den saakaldte Ægteskabspligt, der af vore Forfattere almindeligt betragtes som en Retspligt[4], uagtet dens Opfyldelse ikke kan fremtvinges ved Retsmidler[5], og heller ikke Skilsmissedom, men vel Skilsmissebevilling kan faas af den Grund (desertio non localis). Noget andet er, at Samleje mellem Ægtefæller ikke indeholder nogen Krænkelse af Hustruens Kønsære, og at derfor f. Eks. Straf for Voldtægt ikke kan anvendes mod den, der med Magt tiltvinger sig Samleje med sin Hustru, i alt Fald ikke naar Ægtefællerne samlever. Er Samlivet derimod ophævet, er Spørgsmaalet tvivlsomt; men i alt Fald forsaavidt Hustruen har haft en af Retsordenen anerkendt Grund til at afbryde Samlivet maa hun vistnok nyde samme Beskyttelse overfor Manden som overfor enhver anden. Hvis Samlivet er hævet ved lovformelig Separation, kan dette ikke være tvivlsomt.

Selve Ægteskabets Retsvirkninger kan saaledes vise sig i større eller mindre Grad, de kan gøre sig gældende med større eller mindre Styrke, saaledes som det saa ofte er Tilfældet, hvor Retsordenen knytter sine Virkninger til et eller andet af Livets Forhold. Nogle af Pligterne er af den Karakter, at de direkte kan fremtvinges f. Eks. Forsørgelsespligten, eller at en Handlen derimod er retlig ugyldig (Bigami); andre drager ved Ikkeopfyldelsen eller Krænkelsen Straf efter sig (Hor); andre medfører Erstatningspligt (L. 7 April 1899 §§ 11, 13, 16, 24); endelig er der nogle, hvis Retsvirkning viser sig deri, at deres Misligholdelse giver den anden Part Ret til at „hæve Kontrakten“ ɔ: erholde Skilsmisse, f. Eks. Unddragelse fra Samlivspligten. At de nu i alle Tilfælde maa betegnes som Retspligter synes klart, saa vist som Retsordenen knytter bestemte Virkninger til dem. Alligevel kan det undertiden være vanskeligt bestemt at skelne mellem

[4] Ørsted. 2. 188, Gram. 109, Scheel. 146.

[5] Jfr. dog Reskr. 29 Okt. 1756 i Registr. under „Egteskab A“.

Retspligt og blot sædelig Pligt, navnlig f. Eks. i saadanne Tilfælde, hvor det beror paa Administrationens Skøn, om det paagældende Forhold, der kan opfattes baade som en Pligts Misligholdelse og som en Forudsætnings Bristen, giver tilstrækkeligt Grundlag til at begære Ægteskabet opløst, se nærmere i det følgende[6].

Det vil være hensigtsmæssigt først at omtale de Virkninger, der væsentligst har Hensyn til Ægtefællernes personlige Forhold, og derpaa at fremstille Ægteskabets Indflydelse paa Formueforholdet.

A. Ægteskabets Indflydelse paa Ægtefællernes personlige Forhold.

§ 19.

1. For begge Ægtefæller bevirker Ægteskabet et retligt Baand, der ikke blot afskærer fra Indgaaelse af andet Ægteskab (3—16—16—8 og Straffel. § 160) men ogsaa gør Kønsforbindelser med andre (Hor) retsstridige. Det sidste viser sig navnlig deri, at Hor er strafbart, Straffel. § 159[1], ligesom det ogsaa kan erindres, at Skilsmissedom kan faas af den Grund, jfr. nedenfor.

2. Ægtefællerne er gensidig forpligtede til at leve sammen[2]. Da det er Manden, der bestemmer det fælles Hjem, gaar hans Forpligtelse i den heromtalte Henseende nærmest ud paa at modtage Hustruen hos sig, og Hustruens paa at følge Manden. Dog er det vistnok almindeligt antaget, at Hustruen ikke er pligtig at følge Manden udenfor Riget, hverken naar han landsforvises, jfr. 3—16—16—6 og 7, eller naar han frivillig drager bort, „da Lovene ikke kunne betrygge hendes Rettigheder i et fremmed Land“[3]. Den ene Ægtefælle er vistnok ikke beføjet til at hæve Sam-

[6] Jfr. B. G. B. §§ 1353—1362, mærk navnlig Skønsbegrebet „Misbrauch seines Rechtes“ i §§ 1353, 1354, 1357, 1358.

[1] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 444.

[2] B. G. B. §§ 1353 og 1354 jfr. § 10.

[3] Ørsted. 2. 210, Scheel. 289, Collett. 133, U. f. R. 1876. 125 og 1883. 184 (H. R. Td. 1882. 632). Disse Domme har dog kun i deres Præmisser forudsat Reglen.

livet uden det Offentliges Tilladelse, medmindre der foreligger et Faktum, som berettiger den til at fordre Skilsmisse[4]. Dog maa det herved erindres, at den ene Ægtefælles Adfærd overfor den anden kan være en saadan, at den i Virkeligheden indeholder en Nægtelse af det ægteskabelige Samliv. Naar saaledes Manden sætter Hustruen som Tyende i sit Hus under en anden Kvindes Myndighed[5], eller naar den ene Ægtefælle udøver Voldsomheder o. desl. mod den anden, der sætter dennes Liv eller Velfærd i Fare eller dog danner en fortsat uværdig Behandling, er den lidende Ægtefælle ikke pligtig at fortsætte et Samliv, under hvilket den ikke indtager en Ægtefælles Stilling. Derimod kan andre Omstændigheder, der gør Samlivet endog i høj Grad pinligt jfr. 3—16—16—3 og 5, og selv om de er Ægtefællen tilregnelige[6], ikke berettige til at bryde Samlivet.

I ældre Tider antoges det, at saavel Manden som Hustruen ved Straf kunde tvinges til at leve sammen[7]; men det er nu almindeligt erkendt, at Manden ikke ved Retsmidler kan tvinges til at modtage Hustruen hos sig, jfr. Forudsætningen i Pl.-5 Juli 1796, og at heller ikke Manden kan tvinge Hustruen til Samliv, navnlig hverken lade hende føre til sig ved Politiets eller Fogdens Hjælp eller erholde Dom, hvorved hun forpligtes til at indfinde sig hos ham under en daglig Mulkt[8]. Derimod vil en ubeføjet Ophævelse af Samlivet under visse Betingelser, se nedenfor § 31 Nr. 3, give den krænkede Ægtefælle Ret til Skilsmisse og ifølge L. 7 Apr. 1899 § 30 berettige denne til at fordre Formuefællesskabet ophævet, ligesom den vil kunne faa Indflydelse paa Under-

[4] J. U. 1872. 155, U. f. R. 1893. 1206 og 1895. 466. Ogsaa disse Domme indeholder dog kun Forudsætninger om Reglen.

[5] Jfr. maaske J. U. 4. 769, se B. G. B. §§ 1356 og 1357.

[6] U. f. R. 1874. 646.

[7] H. R. D. i Astræa. 2. 78 og mange andre Højesteretsdomme f. Eks. af 12 Dec. 1718 og 23 Sept. 1720 samt Reskr. 16 Febr. 1753. Da en Hustru, som ved H. R. D. 16 Jan. 1741 var tilpligtet at vende tilbage til Manden og leve kristeligt med ham, ikke vilde efterkomme Dommen, blev Manden ved H. R. D. 20 Dec. s. A. kendt berettiget til selv at anholde hende, hvor hun fandtes, jfr. Reskr. 29 Okt. 1756 og 9 Sept. 1757, se iøvrigt nedenfor § 33 Nr. 3.

[8] J. T. 18. 326, jfr. Ørsted. 2. 209—210.

holdspligten m. m. Det kan ogsaa bemærkes, at en Ægtefælle, saa længe Samlivet ikke er hævet, ikke, saaledes som en Fremmed, af den anden kan begæres udsat af dennes Bolig ved Politiets eller Fogdens Hjælp, selv om Boligen er tilvejebragt udelukkende ved Rekvirentens særlige Midler, og at den paagældende Ægtefælle efter Omstændighederne maa være berettiget til Nødværge mod Forsøg paa at forjage den fra den andens Bolig.

3. Lovgiveren gik i ældre Tid ud fra, at Hustruen er Manden underordnet og skylder ham Lydighed[9·10]. I Lovsproget kaldtes han i Forhold til hende Husbonde ligesom i Forhold til Børn og Tyende jfr. f. Eks. 1—23—10 og 5—3—8, og han benævnedes hendes Værge jfr. f. Eks. 3—17—38, Reskr. 7 Febr. 1794 § 21, se endnu L. om gift Kvindes Raadighed 7 Maj 1880 § 1, hvilket sidste dog nærmest har Hensyn til Formueforholdet. Mandens Vilje maatte derfor være afgørende ikke blot, hvad der er en Selvfølge, hvor det modsatte ikke kunde ske uden Benyttelse af Formuemidler hvorover han alene var raadig, men ogsaa hvor der ikke var Spørgsmaal om Anvendelse af saadanne Midler. Manden bestemte Familiens Opholdssted og Indretningen af Husvæsenet, hvilket Hustruen var forpligtet, men ogsaa berettiget til at styre i Overensstemmelse med hans Vilje, og overhovedet betragtedes hun vistnok i det hele som pligtig at adlyde Manden, saalænge hans Vilje ikke gik ud paa noget lovstridigt eller usædeligt jfr. 6—2—5 og Fr. 13 Jan. 1741 § 6[11].

Mandens omtalte Myndighed, den saakaldte Husbondret har, som foran bemærket, tidligere for saavidt kunnet gennemføres ved Domstolenes Hjælp, som Hustruen er blevet tilpligtet under Straf at forny det afbrudte Samliv eller er blevet idømt Straf, naar hendes Forhold faldt ind under 6—5—8 og 9; men om en Gennemførelse af Husbondretten i det enkelte ved offentlig Magt har der dog næppe nogensinde været Tale. Nu vil i hvert Fald ikke Domme af den

[9] Jfr. B. G. B. §§ 1354—1358

[10] Se Bentzon, Personret § 11.

[11] Scheel. 149, Matzen, Personret. 32—33 (om J. L. II. 82) og Ørsted. 2. 193.

nævnte Art kunne erholdes. Heller ikke var Manden efter D. L. berettiget til at anvende legemlig Revselse mod Hustruen. D. L. nævner hende ikke som Hustugt undergivet, men omtaler i 6—5—5 kun Børn og Tyende som underkastede Husbondens Revselsesret, skønt dette Lovsteds Kilde J. L. 2—82 tillige nævnede Hustruen. At Lovbogens Undladelse af at medtage hende netop er sket i den Hensigt at ophæve Mandens Revselsesret over hende, fremgaar af Forhandlingerne om Lovbogen[12]. Denne fastsætter ganske vist ingen Straf for Manden, der revser sin Hustru, men at dette beror paa en Forudsætning om, at der faktisk ikke vil blive Tale om Sagsanlæg for blotte Hug og Slag, fremgaar af, at der heller ikke er fastsat Straf for Hustruen, der slaar sin Mand, idet 6—5—4 kun angaar det Tilfælde, at hun slaar ham og gør ham Skade. At ogsaa Manden under samme Betingelse var Straf undergivet, er ganske utvivlsomt jfr. 6—5—5[13]. Straffel. § 200 maa nu være anvendelig, naar Manden har udøvet Vold mod Hustruen, der dog ikke er en „Mishandling“ jfr. § 202 og L. 1 Apr. 1905 § 1, 1. St. 2. Pkt.; men begge disse Lovbud gælder lige saa meget om Hustruen, der har behandlet Manden paa den angivne Maade. Om Anvendelse af § 200 vil der dog faktisk ikke let blive Tale.

Man har bemærket[14], at skønt Manden ikke har Revselsesret over Hustruen, kan han dog gøre sin Husbondret gældende ved privat Magt, „uden at denne, naar den ej antager Naturen af en Forbrydelse, kan berettige Hustruen til nogen Klage“. Forsaavidt der herved er tænkt paa Bevogtning, Indespærring eller desl., kan der dog næppe være Tvivl om, at Manden er uberettiget til ved saadanne Midler at fremtvinge Hustruens Lydighed eller straffe hendes Ulydig-

[12] I Revisionskommissionens Forhandlingsprotokol findes herom følgende: „Den 23 Marts 1681. Efter H. Winds, J. Juels, O. Juels, M. Vibes og Reesens Mening blev den 5 Paragr. udslet, at mand ei maatte slaa sin Hustru, mens Vinding og Scavenius formente, at det burde blive staaende, hvorom ogsaa blev handlet den 21 Marts næst tilforn.“ I det Udkast, som forelaa, var Hustruen anført som Hustugt undergivet, jfr. Secher & Støckel. 2. 194, 386 og 508.

[13] Ørsted. 2. 194.

[14] Scheel. 150.

hed. Derimod kan Manden f. Eks. unddrage Hustruen Midlerne til at udføre den af ham forbudte Handling eller indskrænke de Goder, som han ellers lader hende nyde, dog at hun underholdes forsvarligt, jfr. L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 2; eller han kan med Magt hævde den almindelige Husorden f. Eks. ved at holde Dørene aflaasede om Natten eller ved at forbyde Tyendet at være Hustruen behjælpelig med visse Foretagender. Dels er dette imidlertid blot en Følge af Mandens Eneraadighed over Boet og kan ikke udstrækkes til Midler, hvorover Hustruen selv har retlig Raadighed, dels gaar det ikke ud paa at tilføje Hustruen noget Onde i retlig Forstand, og at de nævnte Tvangsmidlers berettigede Anvendelse ikke forudsætter nogen Husbondret, viser sig ogsaa deri, at de kan bruges mod Personer, der ikke staar i nogetsomhelst retligt Afhængighedsforhold til Husbonden f. Eks. en trængende Slægtning, som Manden frivilligt giver Forsørgelse i sit Hus. Heller ikke kan Manden selvfølgelig være berettiget til paa Grund af Hustruens Ulydighed at bortvise hende fra den fælles Bolig.

Vil man saaledes bestemme Hustruens Stilling i vor nugældende Ret, ses denne at være undergaaet en stor Ændring, ikke saa meget gennem ny Lovgivning, som ved den Udvikling, den moralske eller konventionelle Betragtningsmaade, der ikke mere ser Manden som Hustruens Hoved, hvad man derimod paa D. L.s Tid gik ud fra som noget selvfølgeligt. Manden har endnu kun den, ganske vist fremtrædende, retlige Fortrinsberettigelse fremfor Hustruen, der ligger deri, at hans Vilje af vore Domstole anses for den afgørende i visse Konfliktstilfælde (Bolig, Børnene, jfr. ovenfor S. 95—97 og i § 38), hvilket for Hustruen har den Betydning, at hun ved ikke at rette sig efter ham udsætter sig for visse retlige Følger saasom Tabet af sit Underholdskrav eller Berøvelsen af Samlivet med Børnene[15]. At Hustruens Stilling paa disse Punkter bør blive en Ligeberettigelse, synes at maatte erkendes[16].

Naar en retlig Lydighedspligt for Hustruen overfor Man-

[15] Jfr. B. G. B. § 1354.

[16] Jfr. „Kvinden og Samfundet“ 1908 Nr. 12 og det deri trykte private Forslag til en ny Lov om disse Forhold.

den ikke anerkendes, kan der ikke være Tvivl om, at Hustruen er myndig i personlig Henseende, og det modsatte er i i alt Fald uforeneligt med den Myndighed i formueretlig Henseende, som ved L. 7 Maj 1880 og 7 Apr. 1899 er tillagt hende. Nogle[17] har iøvrigt villet hævde den Anskuelse, at Hustruen vel er personlig myndig men dog har en retlig Lydighedspligt overfor Manden, idet Forholdet skulde være det, at hun vel ikke er inhabil til paa egen Haand at raade over sine personlige Forhold men derimod er inkompetent dertil, da det vilde stride mod Mandens Ret[18]. Naar saaledes Hustruen paa egen Haand har indgaaet en Retshandel, hvorved hun forpligter sig til personligt Arbejde f. Eks. en Tyendekontrakt, antages det, at hun vel ikke selv vilkaarligt kan hæve Kontrakten, uden at de i Tyendel. 10 Maj 1854 § 47 angivne Virkninger indtræder, men at derimod Manden i Kraft af sin ældre Ægteskabsret kan fordre den hævet, naar Hustruen er villig til at vende hjem; og Meningen hermed maa være, at Tyendeforholdet da bortfalder, uden at de i Tyendel. 1854 § 47 nævnte Følger indtræder, thi ellers gjaldt der ikke andet, end hvad der ogsaa gælder, naar Forholdet brydes uden nogensomhelst Grund. Disse Resultater følger imidlertid næppe af Udgangspunktet, at Hustruen er inkompetent til at binde sin personlige Virksomhed. Medkontrahenten maatte da efter Sagens Natur og almindelige Kontraktsregler have Ret til Erstatning, naar han har været uvidende om Ægteskabet, da det ikke ses, hvorfor Kvinden, der ikke kan opfylde en gyldig Kontrakt paa Grund af en ældre Forpligtelse, skal være fritaget for Erstatningspligt. Imidlertid kan en saadan Inkompetence sikkert ikke antages i vor Ret uden positiv Hjemmel. Efter de almindelige Myndighedsregler maa Hustruen frit kunne forpligte sig. En anden Regel vilde ogsaa skabe stor Usikkerhed, der navnlig let vilde hindre den forladte Hustrus Kontraheren[19].

Hustruens personlige Myndighed betinges undertiden af, at hun er over atten Aar[20], men dette er ikke rigtigt. Der

[17] Gram. 112, Scheel. 150, Collett. 134.
[18] Jfr. i en saadan Retning B. G. B. § 1358.
[19] Jfr. Lassen II. 632—633 og U. f. R. 1908. 260.
[20] Gram. 112, Scheel. 150.

findes nemlig intetsteds den mindste Antydning af, at Manden skulde have en særegen større Myndighed over Hustruen, naar hun er yngre end atten Aar, og det er ganske uantageligt, at nogen anden, f. Eks. hendes Forældre, skulde have Ret til at bestemme over hendes personlige Forhold, indtil hun opnaaede den nævnte Alder[21].

Som Hustruens Værge antages Manden i Almindelighed at kunne paatale hendes personlige Rettigheder uden at behøve at godtgøre nogen Fuldmagt fra hende[22]; men at dette, der ikke har nogen særlig positiv Hjemmel, er fastholdt, selv efterat Hustruens personlige Myndighed var anerkendt, er vistnok en Levning af den ældre Opfattelse af Hustruens uselvstændige Stilling. Skal det støttes paa, at Manden dog stadig er Hustruens naturlige Talsmand, synes det samme at maatte gælde om Sager angaaende Hustruens selverhvervede Gods eller hendes Særeje. Man tør derfor næppe gaa videre end til at opstille en Formodning for, at Manden har Fuldmagt fra Hustruen, hvilket han da, naar det benægtes, maa godtgøre. Det kan i alt Fald ikke betvivles, at Manden ikke kan optræde paa hendes Vegne, naar hun protesterer derimod, og ligesom hun selv kan indtale de nævnte Rettigheder f. Eks. anlægge Søgsmaal for Fornærmelser[23] eller til Skilsmisse, saaledes kan hun forbyde Anlæg af Sag desangaaende. Hvad derimod angaar de af Hustruens Formuerettigheder, der er Mandens Eneraadighed undergivne jfr. nedenfor, er det ham alene, der bestemmer, om Sag skal anlægges[24].

4. Efter den før L. 7 Apr. 1899 gældende Ret blev Hustruen ved Ægteskabet umyndig i formueretlig Henseende, hvad enten hun før Ægteskabet var myndig eller ikke. De Lovbud, som sædvanlig paaberaabtes herfor, navnlig 3—17—38, 5—3—9, 1—23—10 og 5—1—13, var vel ikke ganske afgørende, thi de viser kun, at Hustruen var inkompetent til at raade over Fællesboet, ikke derimod at hun var inhabil til paa egen Haand at forpligte sig personlig; men de forud-

[21] Se nærmere Bentzon, Personret. 46—47.

[22] Scheel. 149, Collett. 135, Schl. 1. 718 og U. f. R. 1885. 502.

[23] Jfr. Bentzon, Personret. 134—135, Zahlmann i U. f. R. 1899. 767—768 og U. f. R. 1874. 350, 1892. 296 og 1896. 530.

[24] J. U. 7. 427 og 1851. 686.

sætter dog sikkert hendes Umyndighed, da det i Almindelighed taget vilde savne fornuftigt Øjemed eller endog være til hendes Skade at erkende hende for myndig, naar hun dog ingen Formue havde at raade over. Hustruens Umyndighed, ligesom den Gang alle andre Kvinders undtagen Enkers, har derfor lige fra Lovbogens Tid været fast antaget[25].

Ifølge L. 1899 § 10 tilkommer der nu Hustruen samme Myndighed i Formueforhold som en ugift Pige[26]. Hustruen er altsaa efter sin Alder umyndig, mindreaarig eller fuldmyndig og kan gøres umyndig under samme Betingelser som en ugift Pige. Manden kan under hendes Ufuldmyndighed beskikkes til Værge eller Kurator for hende; men der er ikke tillagt ham nogen Ret til at erholde en saadan Beskikkelse overhovedet eller fremfor Hustruens Slægt, og han kan ikke uden Beskikkelse fungere i de nævnte Egenskaber[27]. Er Hustruen umyndig, bliver hendes Formue at indsætte i Overformynderiet efter de almindelige Regler, dog gælder dette kun om hendes Særeje, hvorimod ogsaa hendes Andel i Fællesformuen er under Mandens Raadighed uden Hensyn til hendes Myndighed eller Umyndighed; dog over hendes Selverhverv har hun selv fri Raadighed, jfr. nedenfor.

Lovgiveren har imidlertid fundet det nødvendigt at gøre en betydelig Indskrænkning i Hustruens Myndighed for at afværge den Fare for hende, at det skulde blive almindeligt, at den, der indlod sig i Retshandler med en gift Mand, i alt Fald naar de var af større Betydning fordrede Hustruens Medunderskrift, hvilken hun i Reglen vanskeligt kunde nægte, naar Manden anmodede derom. I L. 1899 § 15 er det derfor bestemt, at Retshandler, hvorved Hustruen gør sig ansvarlig eller medansvarlig for Gæld eller Forpligtelser

[25] I Praksis har der næppe nogensinde hersket Tvivl derom, jfr. f. Eks. U. f. R. 1907. 926, og i Theorien kun sjældent, jfr. Hesselberg Jur. Koll. (1763). 419 Noten og U. f. R. 1885. 289 jfr. 433 og 577, jfr. nærmere Bentzon Personret. 44 og nedenfor § 23 i Begyndelsen.

[26] I Norge har Hustru faaet samme Myndighed som ugift Kvinde ved L. om Formueforholdet mellem Ægtefæller 29 Juni 1888, der i mange Henseender er Kilden til den danske L. 7 Apr. 1899. Ogsaa i Sverige er Hustruen myndig.

[27] jfr. Bentzon, Personret. 119—121.

stiftede af Manden, er uforbindende for hende, ligegyldigt under hvilken Form de fremtræder, med mindre der for dem haves eller erhverves Godkendelse af Overøvrigheden paa det Sted, hvor Hustruen har fast Bopæl[28]. Denne Bestemmelse omfatter baade det Tilfælde, at Manden allerede har stiftet en Forpligtelse, og det hvor Mand og Hustru transigerer[29] i Forening; men den kan kun anvendes, hvor Manden selv forpligtes overfor Tredjemand, og ikke naar denne indskrænker sig til at tage Hustruen alene som Skyldner. I sidste Fald er der i og for sig intet til Hinder for, at Manden senere medforpligter sig eller kaverer eller desl., men hvis Forholdet da stiller sig som en Omgaaelse af § 15, bortfalder Hustruens Forpligtelse. Under Lovordene falder ogsaa det Tilfælde, at Manden først paadrager sig en Forpligtelse, men Kreditor senere kvitterer al Tiltale mod ham imod at faa Hustruen som Skyldner.

Endvidere er Retshandler, hvorved Hustruen frafalder en hende tilkommende Sikkerhed i Mandens eller Fællesboets Gods, uforbindende for hende, medmindre de godkendes af Øvrigheden[30], L. 1899 § 15, 2. Stk. Derimod er, efter den Maade, hvorpaa L. 1899 § 10 bestemmer Hustruens Myndighed, det almindelige Forbud i 1—23—10 mod, at Hustruen er Forlover eller Borgen, nu bortfaldet[31].

5. I flere Henseender er Hustruens Stilling sat i en vis Afhængighed af Manden og hans Stilling.

a. Hustruen faar Mandens Familienavn. Det er dog først i den nyere Tid blevet brugeligt, at Hustruen bærer Mandens Navn, og dette er vistnok endnu ikke almindeligt

[28] Om Forholdet mellem L. 1899 § 15 og § 27 jfr. Jmskr. 7 Sept. 1905 Nr. 311 (M. T. 344) og 14 Juni 1907 Nr. 185 (M. T. 175), U. f. R. 1905. 563, 1907. 490 og 880, 1908. 263 og 401 og 1909. 237.

[29] U. f. R. 1908. 263.

[30] jfr. Jmskr. 20 Aug. 1901 (M. T. 148) om at Godkendelsen kun bør meddeles efter Hustruens Begæring, eller dog efter at hun, saa vidt mulig personlig, er afhørt af Overøvrigheden, der paaser, at hun frit og med fuld Forstaaelse har underskrevet. Se fremdeles Jmskr. 1 Febr. 1902 (M. T. 60), jfr. U. f. R. 1901. 992.

[31] Jfr. U. f. R. 1889. 531 og 1898. 116, 1899. 637. ændret ved H. R. D. i U. f. R. 1901. 53, jfr. 1898 772 stadf. 1899. 916, 1901. 992. Se Bentzon Personret. 62.

i Bondestanden[32] Nogen Ret eller Pligt i saa Henseende findes ganske vist intetsteds direkte hjemlet i Lovgivningen, men i Lov om Navneforandring Nr. 89, 22 Apr. 1904 § 5 og til Dels i § 1, 3. Pkt. synes der at indeholdes en Forudsætning (hvorom nedenfor) om, at en saadan Pligt var hjemlet allerede i den før Loven bestaaende Retstilstand. Denne Forudsætning er dog sikkert urigtig. En saadan Pligt kunde under Lovgivningens Tavshed kun støttes paa Retssædvanen; men dels var den Skik, at Hustruen bærer Mandens Navn endnu ikke trængt helt igennem, idet navnlig, som berørt, Bondestanden for en stor Del ikke havde optaget den, dels var den ikke tilstrækkelig gammel til, at der paa den kunde støttes en positiv Regel, der gik bestemt imod, hvad der var uomtvistelig Ret i ældre Tid.

De faa Afgørelser, der fra Tiden før Navneloven haves i det paagældende Emne tyder ogsaa nærmest paa, at en saadan Pligt ikke anerkendtes som Retspligt. Det er saaledes i en Højesteretsdom[33] blevet antaget, at en gift Kvinde, der underskrev sig med sit Pigenavn ikke herved gjorde sig skyldig i Falsk, og det er i en administrativ Skrivelse[34] udtalt, at Ministeriet vel fandt det heldigst til Fremme af Ensartetheden, at gifte Kvinder uden Hensyn til den paa Egnen stedfindende Skik og Brug indførtes i Ministerialbøgerne med deres Mands Familienavn, men at man dog ikke ansaa det fornødent, at der skete Rettelse i de hidtidige Indførelser. Ligeledes har man antaget[35], at Enkers og fraskilte (forladte) Hustruers uægte Børn skulde døbes med Moderens Pigenavn og ikke med Ægtemandens Navn. Paa den anden Side er der meddelt baade fraskilte[36], og som noget ganske undtagelsesvist, fraseparerede[37] Hustruer Bevilling til at genoptage deres Pigenavn; men der er ogsaa blevet givet en fraskilt Hustru Afslag paa en Ansøgning om en saadan Be-

[32] Jmskr. 6 Febr. 1897 (Nr. 37).

[33] U. f. R. 1879. 924 (H. R. Td. 198).

[34] Jmskr. 19 Dec. 1893 (utrykt).

[35] Kmskr. 2 Okt. 1886 (G. S.), Kmskr. 28 Aug. 1897 (G. S.) og Kmskr. 3 Nov. 1898 (G. S.), jfr. Jmskr. 29 Apr. 1896 og 22 Juli 1898 (begge utrykte), jfr. Kancskr. 4 Okt. 1828; men herimod Kmskr. 9 Sept. 1891 (G. S.).

[36] utrykt Resol. af Justmin. ad mandatum 4 Febr. 1901.

[37] utrykt Resol. af Justmin. ad mandatum 20 Novbr. 1903.

villing[38]. Administrationens Stilling til Spørgsmaalet har saaledes ikke været fuldt ud konsekvent, og man kan derfor næppe i den lige omtalte Bevillingspraksis finde noget afgørende Bevis for, at der i Tiden før Navneloven havde uddannet sig den i og for sig unaturlige og med de danske historiske Forhold lidet stemmende Retsregel, at den gifte Kvinde var pligtig at tage sin Mands Navn.

Spørgsmaalet bliver herefter, om Forudsætningen i Navneloven, der iøvrigt allerede fandtes i Justitsministeriets Bekendtgørelse angaaende Udfærdigelse af Navnebeviser af 30 Maj 1903, er af en saadan Art, at Loven i Kraft af den kan siges ad indirekte Vej at have indført den omtalte Pligt som en ny Regel. Hvad Lovens § 1[39] angaar, saavelsom den ovennævnte ministerielle Bekendtgørelse, finder den tilstrækkelig Forklaring i Hustruens Ret til at bære Mandens Navn og behøver slet ikke at forudsætte nogen Pligt for hende hertil; paa denne Bestemmelse kan Reglen i alt Fald ikke støttes. Derimod er Pligten vistnok forudsat i § 5 om, at den fraskilte Hustru, der vil genoptage sit Pigenavn, har Ret til at forlange Øvrighedsbevis herfor, hvilket ogsaa Udkastets Motiver tyder paa. Og selve Bestemmelsen, navnlig ved dens Begrænsning til fraskilte Hustruer med Forbigaaelse baade af Enker og af fraseparerede, peger jo stærkt hen paa, at andre gifte Kvinder ikke kan have Ret til at bære deres Pigenavn, da den fraskilte Hustru ellers ikke kunde have nogen Interesse i at faa et Bevis som det i Paragraffen nævnte. Alligevel synes det lidet naturligt at anerkende, at en saadan positiv Regel, der fratager en Kvinde Retten til hendes ved Fødslen erhvervede Navn, saaledes at hun endogsaa vilde kunne straffes for at bruge det (Navnel.s § 8), skulde kunne indføres ad Forudsætningens Vej gennem en Bestemmelse af mere suplerende Karakter som Navnel.s § 5; og denne vilde jo ogsaa, uden at en saadan Regel antages, faa tilstrækkelig Betydning som en ex tuto Regel, særlig med Fortidens Bevillingspraksis for Øje. Endelig maa det mærkes, at Loven af 22 Apr. 1904 er en Lov om Navneforandring, og der-

[38] Jmskr. 7 Febr. 1884 (utrykt).

[39] „Af Ægtefæller, hvis Ægteskab ikke er endelig opløst, kan Retten kun udøves, naar begge Ægtefæller er enige derom."

for kun giver Regler om, under hvilke Betingelser Personer, der har baaret ét Navn, kan komme til at bære et andet; men den omhandler ikke det Spørgsmaal, om en gift Kvinde, der fra først af er vedblevet at bære sit Pigenavn og saaledes aldrig har forandret sit Navn, er berettiget hertil, idet § 5 jo forudsætter det sædvanlige Tilfælde, at Hustruen under Ægteskabet har baaret Mandens Navn. Man kan herefter vistnok sige[40], at der i dansk Ret vedblivende ikke eksisterer nogen Pligt for den gifte Kvinde til at antage sin Mands Navn og heller næppe, naar hun først har antaget det, til at vedblive at bære det[41].

b. Hustruen bliver delagtig i Mandens Rang og Stand, jfr. Priv. 25 Maj 1671 § 3 (2), Fr. 14 Okt. 1746 i Slutn., Bekg. 12 Aug. 1808, Pl. 22 Febr. 1841 m. fl. Hustruen taber derfor ved Ægteskabet den højere Rang eller Stand, som hun tidligere maatte have besiddet, navnlig ophører en adelig Kvinde vistnok at være adelig, naar hun ægter en uadelig[42]. Dog bestemmer Priv. 25 Maj 1671 § 26 (23), at Lensgrevers og Lensfriherrers Døttre beholder deres Rang som saadanne „om de end ikke saa lige med Herrestands Personer ere gifte“; og endvidere kan bemærkes, at naar Hustruen har en Bestilling, der medfører Rang, beholder hun denne uden Hensyn til Mandens lavere Rang, jfr. Fr. 14 Okt. 1746 og Pl. 22 Febr. 1841.

c. Hustruen deltog forhen i de paa Mandens Stand grundede særlige Værnething efter 1—2—6, 7, 11, 12 og 14, og en lignende Regel gælder endnu i et enkelt Tilfælde ifølge Pl. 20 Maj 1814 § 2, jfr. § 1, hvorefter Militæres Hustruer ellers ikke i Almindelighed hører under Krigsret. For-

[40] Jfr. Folketingstid. 1903—04 Sp. 4676 og „Kvinden og Samfundet“ 1904. 161—163.

[41] O. R. D. i U. f. R. 1909. 540 kan ikke paaberaabes herimod, da den deri omhandlede fraskilte Kvinde efter at have giftet sig igen og antaget sin anden Mands Navn, paany lod sig skille og derefter genoptog ikke sit Pigenavn, men sin første Mands Navn, iøvrigt efter at Bevilling hertil var nægtet hende af Ministeriet. En saadan Bevilling og ikke blot et Bevis efter § 5 maatte efter Navnelovens direkte Indhold være nødvendigt, for at hun paa denne Maade skulde kunne forandre sit Navn. Tilsvarende Regler maa gælde en Enke, der gifter sig igen.

[42] Jmskr. 8 Juli 1859, men dog Scheel. 154.

saavidt Værnethinget afhænger af Bopælen, har Hustruen kun samme Værnething som Manden, hvis hun bor i samme Retskreds, men ellers ikke[43].

d. Naar Manden paa Grund af sine personlige Forhold f. Eks. som Militær hører til en egen Menighed indenfor Folkekirken, maa det antages, at Hustruen hører til samme Menighed, hvis hun er Medlem af Folkekirken og bor indenfor den specielle Menigheds lokale Omraade, jfr. Regl. 8 Febr. 1724 § 2[44]. Naar Manden løser Sognebaand ifølge L. 4 April 1855 eller slutter sig til en Valgmenighed ifølge L. 15 Maj 1868 og 7 Juni 1873, gælder dette ogsaa for Hustruen, forsaavidt hun lever sammen med ham.

e. Mandens Forsørgelseshjem er ogsaa Hustruens, selv om hun opholder sig paa et andet Sted, og selv om de er separerede, ja endog naar en Kvinde i god Tro ægter en Bigam[45], Fattigl. 9 April 1891 § 22 og fær. Fattigl. 10 Apr. 1895 § 38. Den nævnte Regel, der angaar Fordelingen af Fattigforsørgelsesbyrden mellem Kommunerne og er grundet i Mandens Pligt til at forsørge Hustruen, vil i Almindelighed medføre, at hun i Tilfælde af Trang vil blive hjemsendt til Mandens Forsørgelsessted, hvis hun opholder sig andetsteds, men nødvendigt er det i og for sig ikke, jfr. L. 1891 § 51.

f. Hustruer kan ikke erholde Næringsbevis, medmindre de er forladte af deres Mænd, Næringsl. 29 Dec. 1857 § 7[46]. Om end Grunden til denne Regel maaske nærmest er, at naar Hustruen lever sammen med Manden, vil Næringen paa Grund af Formuefællesskabet faktisk blive drevet for hans Regning, maa Bestemmelsen dog blive anvendelig, ogsaa naar denne Grund ikke passer, fordi der ikke er Formuefællig mellem Ægtefællerne[47].

[43] Nellemann, Processens alm. Del. 504 og Munch-Petersen, Civilproces I. 41.

[44] Kskr. 8 Jan. 1814 § 4, Reskr. 19 Juni 1816, 1 Sept. 1819, 15 Sept. 1819 § 2, Kskr. 8 Juni 1849.

[45] Jfr. nærmere Krieger. 53—54.

[46] Jfr. U. f. R. 1907. 963.

[47] Jfr. Deuntzer, Næringsret. 41—42 og Scheel, Personret. 572—573 om hvorvidt en Kvinde, der har Næringsbevis, taber sin Næringsret ved Ægteskab. Jfr. endvidere U. f. R. 1893. 1271 og 1894. 20 (jfr. 1893. 878 og H. R. Td. 1893. 578) men nu 1900. 447.

Om Ægteskabets Indflydelse paa Kvindens Indfødsret, Statsborger- og Undersaatsforhold henvises til Statsretten.

6. Manden er forpligtet til at forsørge Hustruen, selv om de ikke lever sammen, og uden Hensyn til, om der bestaar Formuefællesskab imellem dem; og denne Pligt paahviler ham baade overfor Hustruen og overfor det Offentlige, Fattigl. 9 April 1891 § 2 og fær. Fattigl. 10 April 1895 § 18.

Saalænge Hustruen forsørges forsvarligt ved at leve sammen med Manden, er dennes Underholdspligt dermed i Almindelighed opfyldt. L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 2 bestemmer i saa Henseende, at dersom Manden undlader efter Evne at sørge forsvarlig for Hustru og Børn, kan han af Overøvrigheden tilpligtes at yde Bidrag til Husholdningen og til Hustrus og Børns øvrige Fornødenheder, saaledes at Hustruen faar Raadigheden over Bidraget. Denne Regel, der, skønt uomtalt i L.s § 15, maa gælde alle de ægteskabelige Samliv der bestod ved eller er opstaaede efter Lovens Ikrafttræden, maa vistnok medføre, at Hustruen ikke blot saaledes som tidligere antaget[48] har Krav paa et nødtørftigt Underhold, men maa kunne fordre et „standsmæssigt“ Underhold ɔ: efter Mandens Kaar jfr. Ordene „efter Evne“ og „forsvarlig“. Vægrer Manden sig ved at opfylde denne sin Forpligtelse, vil Hustruen ikke blot som tidligere lovlig kunne ophæve Samlivet, men hun vil kunne lade Øvrigheden fastsætte Bidraget og derefter i Medfør af Loven § 3 (jfr. § 15) inddrive det paa samme Maade som forladte og fraseparerede Hustruer[49], jfr. nedenfor.

Reglen i § 2 udtrykker et ganske nyt Princip. Man har anset den for billig overfor Hustruen og Børnene; men den vil vistnok i Praksis ofte virke uheldigt, netop fordi Samlivet fortsættes, og dette forudsætter nogen Fordragelighed.

Naar Ægtefællerne ikke lever sammen, gaar Hustruens Ret ud paa enten at modtages af Manden til Forsørgelse i hans Hus eller at erholde de fornødne Midler af ham til sin

[48] Jfr. Deuntzer, Familieret. 113, men imod denne Lære Analogien af Fr. 5 Juli 1796 („efter Billighed“) og Fattigl. § 9 (Mandens „Kaar og andre Omstændigheder“).

[49] Smlign. B. G. B. § 1360 jfr. §§ 1610 og 1611.

Forsørgelse andetsteds. Da Manden ikke kan tvinges til at modtage Hustruen, afhænger Valget mellem disse Alternativer af ham i alle Tilfælde, hvor han er berettiget til at leve sammen med hende, og hun kan altsaa i disse Tilfælde intet fordre, naar hun ikke vil vende tilbage til ham, uagtet han tilbyder at modtage hende. Derimod kan hun fordre sig Forsørgelsesmidler udbetalt, naar hun ikke er pligtig til at leve sammen med ham, eller naar han nægter at modtage hende, og dette ikke blot naar han modvillig har forladt hende og vægrer sig ved at forny Samlivet, men ogsaa naar hans Vægring er berettiget, f. Eks. fordi hun har begaaet Hor[50].

Den Pligt til at udbetale Forsørgelsesmidler, som efter det anførte kan paahvile Manden, kan Hustruen ikke gøre retligt gældende, naar Manden selv er trængende til Understøttelse, thi ifølge Fattiglovens § 9 kan Overøvrigheden i saa Fald ikke paalægge ham at svare noget, og Hustruen kan i Mangel af mindelig Overenskomst kun gennem Øvrighedens Resolution faa hans Ydelse bestemt[51]. Endvidere maa det anses som en Følge af nævnte Lovbud, at Øvrigheden ikke kan tilpligte Manden at betale noget, naar han vel ikke trænger til Understøttelse, men vil blive trængende, hvis han skal svare Hustruen noget. Er Manden derimod ikke selv trængende, skal Overøvrigheden ifølge Fattigl. § 9 paalægge ham at betale Hustruen et under Hensyn til hans Kaar og andre Omstændigheder, der herved egner sig til at tages i Betragtning, fastsat Beløb. Mandens Pligt er altsaa ligesom efter den ældre Ret[52] ikke begrænset til, hvad hendes nødtørftige Underhold kræver, men maa rette sig efter hans Formueforhold og Stand. Paa den anden Side fastsætter Loven ikke, at han altid skal udrede alt, hvad der er nødvendigt til hendes Underhold; men efter Omstændighederne, f. Eks. naar hun har Særformue eller kan drive Selverhverv,

[50] Dette stemmer med den ældre Ret, ifr. H. R. D. 13 Apr. 1698 og J. U. 1863. 10, U. f. R. 1907. 209, 1909. 212 og 271 (stadf. H. R. D. i U. f. R. 1907. 870), se ogsaa 1909. 807.

[51] Jmskr. Nr. 61 — 1909. Spørgsmaal om selve Forpligtelsens Eksistens kan derimod bringes for Domstolene, jfr. U. f. R. 1891. 885.

[52] Pl. 5 Juli 1796 „efter Billighed".

kan hans Ydelse indskrænkes til et Underholdsbidrag, som Hustruen selv maa søge at suplere.

Inddrivelse og Afsoning af Bidragene sker efter de om Fædres Underholdsbidrag til uægte Børn gældende Regler, Fattigl. § 9 jfr. nedenfor i §§ 26 og 33. I Forslaget til Lov Nr. 131, 27 Maj 1908 § 4 hed det, at Bidrag til „forladte Hustruer til dem selv og de hos dem værende Børn, hvis Forsørgelse paahviler Manden", skulde kunne forskudsvis udbetales af det offentlige efter de for uægte Børn gældende Regler. Lovens § 4 er imidlertid blevet formuleret saaledes, at den kun taler om „Bidrag . . . af en Mand til hans Ægtebørn". Da nu derhos L.s § 3 siger og forudsætter, at Lovgivningens Regler, jfr. Fattigl. § 9 om Retsmidler til Inddrivelse af Underholdsbidrag som er hjemlede for uægte Børn, gælder for Bidrag til forladte og fraseparerede Hustruer og for Hustruer og Børn efter § 2, saa udtrykker Loven ikke blot — saaledes som det positivt er sagt i § 4 sidste Stk. —, at Bidraget efter § 2 aldrig kan faas udbetalt af det offentlige; men det samme maa gælde Bidrag til Hustruer, med hvem Samlivet er ophævet, og enhver Analogi fra hvad der gælder om Bidrag til Ægtebørn maa være udelukket[53].

Det offentliges Ret overfor Manden gaar ud paa, at Hustruen ikke maa falde Fattigvæsenet til Byrde[54]. Det kan derfor først gøre noget Krav gældende, naar det maa yde Hustruen Hjælp, og det kan da fordre fuld Erstatning for alle i den Anledning hafte Omkostninger. Dette gælder ikke blot, naar Manden med eller uden Føje forlader Hustruen, men ogsaa naar Fattigvæsenet har maattet tage sig af en uden eller med lovlig Grund bortgaaet Hustru, og selv om Manden har været villig til at forsørge hende[55], men f. Eks. fordi hendes Opholdssted var ham ukendt, har været ude af Stand dertil, Fattigl. § 10. Denne Pligt for Manden er uafhængig af, om han har Evne til at udrede noget. Mangler han en saadan Evne, viser Betydningen af hans Forpligtelse

[53] jfr. Jmskr. Nr. 64 — 1909.

[54] Om udenlandske Hustruers Forsørgelseskrav overfor det offentlige jfr. Fattigl. § 23 og L. Nr. 42, 19 Marts 1898 § 3 jfr. § 11, se Krieger Fattigl. 62 Nr. 6. Se ogsaa Steincke i U. f. R. 1909 B. 273—283.

[55] U. f. R. 1903. 772 (stadf. 1904 B. 345) og 1908. 671.

sig nærmest deri, at den til Hustruen ydede Hjælp betragtes som oppebaaret af ham selv og derfor medfører for ham de med Modtagelse af Fattighjælp forbundne Virkninger, Fattigl. § 10. Fattigvæsenet kan fordre sine Udgifter erstattede af Manden efter de almindelige Regler i Fattigl. § 34 ff., og ved Siden af denne Ret, der om fornødent maa gøres gældende ved almindeligt Søgsmaal, kan Fattigvæsenet, naar Manden ikke selv er trængende, benytte Fattigl. § 9, saa at det ved Øvrighedsresolution paalægges Manden at udrede et Bidrag til Hustruens Underhold[56], der kan inddrives paa samme Maade som Fædres Underholdsbidrag til uægte Børn. Naar en Hustru, der falder ind under en af de i Fattigl. § 61 nævnte Kategorier (Blinde, Døvstumme, Idioter, Sindssyge) eller de i L. Nr. 35 af 20 Marts 1901 omhandlede (Epileptikere, Vanføre, lemlæstede, tuberkuløse, skrofuløse, Luspuspatienter), anbringes paa en Statsanstalt eller en af Staten godkendt Anstalt[57], eller, jfr. L. Nr. 117 af 27 Maj 1908, naar hun af en saadan Anstalt under dennes vedvarende Tilsyn er anbragt hos private, gælder for saavidt en særlig Regel, som det offentliges Udgifter i den Anledning ikke betragtes som Fattighjælp. Heraf følger, at de i Fattigl. Kap. 4 givne Regler, derunder Bestemmelserne om Omkostningernes Erstatning, ikke kan anvendes mod Manden eller hans Bo under de angivne Forudsætninger. Derimod bortfalder iøvrigt Mandens Forpligtelse ikke, fordi det findes nødvendigt at anbringe Hustruen paa en af de nævnte Maader, og navnlig kan det af Overøvrigheden paalægges ham at udrede det fornødne, naar han ikke selv er trængende til Understøttelse[58].

Hustruen har overfor det offentlige en retlig Pligt til at underholde Manden, idet der, naar han falder Fattigvæsenet til Byrde, af Overøvrigheden kan paalægges hende at yde Bidrag til hans Underhold, Fattigl. § 12. En Betingelse herfor er det dog efter dette Lovbud, at hun har „særegne Midler eller Indtægter“, og herunder hører ikke blot Særeje, men sikkert ogsaa fælles Midler, hvorover

[56] U. f. R. 1898. 491.

[57] L. 1901 nævner foruden Underhold og Forsørgelse ogsaa „Kur og Pleje“.

[58] Imskr. 6 Juni 1895 (Nr. 148).

hun ifølge L. 7 Apr. 1899 § 27 er eneraadig (Selverhverv). Fattigl. § 13 bestemmer derhos, at Hustruens Underholdsbidrag kan inddrives ved Udpantning, men ikke fordres afsonet. Denne Regel er ikke ophævet ved L. Nr. 131, 27 Maj 1908. L.s § 3 fastsætter vel, at det særlig begrundede Underholdsbidrag, der undtagelsesvis kan paalægges en Hustru efter L. § 1, kan inddrives ved de særlige Retsmidler, hvorved Underholdspligten overfor forladte og fraseparerede Hustruer haandhæves; men det er sikkert uberettiget analogisk at udvide § 3 til ogsaa at omfatte den i Fattigl. § 12 begrundede Pligt overfor det offentlige, endsige da den i L. 7 April 1899 § 23 omhandlede Pligt til at yde Bidrag til Husholdningen. Snarere maatte man kunne slutte modsætningsvis[59].

Tvivlsomt kunde det kun være, om ikke allerede før L. 1908 Pligten efter Fattigl.s § 13 har kunnet haandhæves paa den i Konkursl. § 161 omtalte Maade ved Forbud mod Udbetaling af Arbejdsløn m. v. § 13 undtager udtrykkelig kun Afsoning, og selv om man ikke kunde slutte modsætningsvis herfra, da den ligesaa udtrykkelig kun nævner Udpantning, synes Spørgsmaalet at staa aabent og maatte afgøres efter Indholdet af Konkursl. § 161; at nu denne ikke nævner den deromhandlede Regel har allerede sin Grund i, at den dengang ikke eksisterede, saa at man ikke derved er afskaaret fra en Anvendelse efter Analogi. L. 1908 § 3 kan næppe have nogen Indflydelse paa dette Spørgsmaal.

En retlig Pligt for Hustruen overfor Manden til at bidrage til hans Underhold havde forhen ingen Hjemmel[60], jfr. ogsaa Fattigl. § 12 smhldt. med § 2; men ifølge L. 7 Apr. 1899 § 23 er nu Hustruen, naar Udgifterne ved Husholdningen ikke kan afholdes af Fællesboet, pligtig at yde Bidrag dertil af sit Særeje, forsaavidt saadant haves[61]. Udgifterne til Husholdningen omfatter muligvis ikke Mandens hele Underhold, f. Eks. ikke Udgiften til hans Beklædning, men kun de

[59] Ifølge Lovforslagets § 2 skulde Kravene mod Hustruen efter Skilsmissen kun kunne inddrives ved Udpantning.

[60] Scheel. 151, Collett. 136.

[61] Denne Bestemmelse kan kun antages at ville give en Ret for Ægtefællerne indbyrdes og ikke for det offentlige.

fælles Udgifter saasom Husleje, Folkeløn, Fødevarer; denne Sondring har dog næppe stor Betydning. Bestemmelsen har sin naturlige Grund i, at Hustruen selv deltager i Husholdningens Goder; og det er derfor, som ogsaa Udtrykkene og Sammenhængen i Loven viser, at hun kun til den fælles Husholdning er pligtig at bidrage af sit Særeje, saa at Manden kun kan gøre denne Pligt gældende mod hende, saalænge hun virkelig er delagtig i Husholdningen, idet hun samlever med Manden, eller i alt Fald Adgang dertil staar hende aaben og hun tillige er forpligtet til at leve sammen med Manden. Opnaas der ikke mindelig Afgørelse af Mandens Krav, hvilket, selvom Ægtefællerne lever sammen, kan tænkes, især naar Hustruen ikke selv er raadig over sit Særeje, bestemmer Overøvrigheden, hvormeget der skal bidrages, hvorved den bør tage billigt Hensyn til alle foreliggende Omstændigheder. Udpantning eller anden ekstraordinær Retshjælp til Gennemførelse af Overøvrighedens Bestemmelse er ikke hjemlet.

L. 1899 § 23 forudsætter som en given Sag det i sig selv naturlige, at Udgifterne ved den fælles Husholdning først og fremmest skal bæres af Fællesboet; men da Manden selv i Almindelighed er raadig over dette, bliver der for saavidt ikke Spørgsmaal for ham om at gøre noget Krav gældende mod Hustruen, førend i alt Fald naar Boet skiftes. Imidlertid maa det dog erindres, at der er visse til Fællesboet hørende Genstande, hvorover Manden dels slet ikke er raadig (Hustruens Selverhverv) dels kun kan raade med hendes Samtykke jfr. L. 1899 § 11, og for saavidt kan der rejses Spørgsmaal, om Manden har retligt Krav paa, at Hustruen yder Bidrag til den fælles Husholdning. Dette synes at maatte besvares bekræftende, da Hustruen selv er Deltager i Husholdningen; men Lovgiveren har ikke anset det for nødvendigt at give nærmere Regler i saa Henseende, f. Eks. om hvorvidt der skal gives Bidrag af Hustruens Selverhverv saalænge Husholdningen kan føres ved Fællesboets øvrige Midler, og heller ikke har man henlagt de herhenhørende Spørgsmaals Afgørelse til Øvrigheden, skønt de ikke ret egner sig til Behandling ved Domstolene.

L. 1899 § 23 fastsætter iøvrigt samme Pligt for Manden overfor Hustruen til at bidrage til Husholdningen af sit

Særeje; men for hans Vedkommende opsluges dens Bestemmelse i den heromhandlede Henseende af de foran omtalte Regler om hans Forsørgelsespligt.

De i det foregaaende omtalte Retsvirkninger, særlig de der angaar de personlige Forhold, er gennemgaaende af en saadan Art, at de efter de almindelige Regler for Forholdet mellem præceptiv og deklaratorisk Lovgivning[62] maa høre til den første Klasse, jfr. ogsaa herfor D. L. 3—16—16—9; dette vil gælde overalt, hvor der kan paavises en offentlig Interesse i en vis Retsvirkning, men da ogsaa selv om Virkningen ikke direkte vedrører Tredjemand eller det offentlige men kun Parternes indbyrdes Forhold. Det maa iøvrigt mærkes, at selvom derfor en Overenskomst mellem Ægtefællerne er ugyldig og uforbindende, kan den faa en vis Betydning, saalænge det i Aftalen liggende Samtykke til en given Handlemaade ikke er tilbagekaldt; thi da vil den ene Ægtefælle efter Omstændighederne ikke kunne betragte den andens Adfærd som retsstridig; saaledes vil f. Eks. Manden, der har samtykket i Hustruens Bortdragen, ikke kunne behandle hende som den, der uretmæssig hæver Samlivet, saalænge han ikke forgæves har opfordret hende til at vende tilbage[63].

Dog kan Reglerne i visse Undtagelsestilfælde fraviges ved Aftale, hvor det almindelige Kontraktsfrihedens Princip særlig tilsiger, at Parterne frit maa kunne ordne deres indbyrdes Forhold. Saaledes kan det vistnok[64] antages, at visse Indskrænkninger i Mandens Stilling som den ledende i en Række Familieanliggender kan vedtages, f. Eks. at Familiens Opholdssted ikke maa forandres uden Hustruens Samtykke. Men selv, hvor det gælder det økonomiske, raader dog Kontraktsfriheden ikke ubetinget. Saaledes synes det ikke at kunne vedtages (jfr. L. 7 April 1899 § 4), at den ene Ægtefælle i Forhold til den anden skal være fritaget for den lovhjemlede Underholdspligt; men Ægtefællen maa alligevel kunne gøre Kravet gældende, paa samme Maade som det positivt er hjemlet ved Fattigl. § 10, 2. Stk., at en saadan Overenskomst er

[62] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 52—54 og Collett. 47—48.

[63] Kskr. 12 Juni 1821 og 9 Maj 1829, U. f. R. 1885. 484 (stadf. 1886. 962, se H. R. Td. 245), 1907. 209 og 1909. 807.

[64] Herimod dog Deuntzer, Familieret. 118 a og Gram, om Ægtepagter. 12 ff.

uforbindende for det offentliges Krav paa den forsørgelsespligtige. Derimod er der ikke noget til Hinder for Overenskomster om Formueydelser, f. Eks. at et vist Beløb aarligt skal stilles til Hustruens Disposition; men deslige Aftaler maa bedømmes efter de Regler om Ægtepagter, der skal fremstilles i det følgende (§ 24).

B. Ægteskabets Retsvirkning i Henseende til Formueforholdet.

§ 20.

Retshistorien[1] viser, at der oprindelig kun herskede Formuefællesskab mellem Ægtefæller, forsaavidt det særlig var aftalt, men at der efterhaanden udviklede sig et lovbestemt Fællesskab af stedse større Omfang, og at Chr. V.s Lov afløste en Retstilstand, under hvilken Ægtefællernes hele Formue var fælles med Undtagelse af Jord paa Landet, der var købt før Ægteskabet eller arvet.

At Chr. V.s Lov hjemler et lovbestemt Formuefællesskab, er hævet over al Tvivl, jfr. f. Eks. 5—2—14, 19, 20 og 23 og 5—3—33. Der kan kun være Usikkerhed med Hensyn til dette Formuefælligs Omfang, idet man kan spørge, om det er det samme som efter den ældre Ret eller et andet. Det kan i saa Henseende betragtes som givet, at Fællesskabet ikke har et mindre Omfang end tidligere, og dette følger allerede deraf, at en klar Lovudtalelse derom mangler. Det er nemlig en Selvfølge, at en Hovedforandring i en i alle Forhold saa dybt indgribende og saa almindelig kendt og anvendt Retsregel som den om Ægtefællers Formueforhold vilde være blevet bestemt og udtrykkeligt udtalt, hvis det havde været Meningen at indføre den. Der findes ganske vist i Lovbogen flere Artikler, som forudsætter Særeje jfr. nedenfor, men deraf kan i det højeste sluttes, at Fællesskabet ligesom tidligere ikke er fuldstændigt, hvorimod der ikke uden største Vilkaarlighed af dem kan udledes en ganske ny Grænse for Formuefælliget[2].

[1] Matzen. 69—72.

[2] Hjelm i de norske jur. Samlinger 2. 381 og 4. 156 har paastaaet,

Spørgsmaalet drejer sig saaledes alene om, hvorvidt Formuefælliget er fuldstændigt, eller om Jord paa Landet ligesom tidligere er undtaget derfra. Efter det foran bemærkede bør det førstnævnte Alternativ, Afvigelsen fra den ældre Ret, ikke antages uden en aldeles utvivlsom positiv Hjemmel, men en saadan foreligger ogsaa i 5—2—19. Her fastsættes det, at de efterladte Midler skal skiftes lige mellem den efterlevende Ægtefælle og de fælles Børn, og det opregnes meget udførligt, hvad der forstaas ved de efterladte Midler, hvoriblandt udtrykkeligt nævnes „Jordegods, Købegods og Arvejord". Artiklen viser saaledes den omhyggeligste Stræben efter at fremhæve, at ingen Art af Jord, saaledes som tidligere, er udenfor Fællesboet, og at dette var Hensigten, kan ogsaa historisk oplyses[3]. Efter 5—2—19 synes det afgjort, at al Ejendom, rørlig og urørlig, maa være fælles, da det selvfølgelig ikke kunde paalægges den efterlevende Ægtefælle at dele sit Særeje med den afdødes Livsarvinger eller, omend kun betingelsesvis efter 5—2—20, med dens Udarvinger.

Imidlertid har man dog anført adskillige Lovsteder, der skulde kunne vække Tvivl, om Chr. V.s Lov virkelig foreskriver fuldstændigt Formuefællig. Af disse Lovsteder er 6—5—4 uden Betydning. Hvis der er fuldstændigt Formuefællesskab mellem Ægtefællerne, fører denne Artikel ganske

at efter Chr. V.s Lov i det væsentlige kun Frugterne af de indbragte Midler, og hvad der erhvervedes ved Ægtefællernes Flid og Vindskibelighed, var fælles Ejendom, se derimod Ørsted. 4. 533 og i J. T. XVI, I. 203.

[3] I 3die Revisionskommissions Protokol 1680—1681 findes herom følgende: „Den 27de Jan. 1681. Blev atter begyndt det 2det Kapitel i den 5te Bog om Arv. Ved den 19de Paragr. blev voteret, om den efter Projekten skulde blive staaende eller ei, mens som de ei herom kunde komme overens, blev det optaget at referere Hs. Kgl. Majestæt. Den 28de Jan. 1681. Udi den 5te Bog i næst forskrifne Capit. istæden for den 19de § blev opsat denne efterskrevne „Haver Husbond og Hustru" (osv. ligesom den nuværende 5—2—19 dog uden dennes sidste Punktum). Udi denne Mening var alle tilstedeværende Kommissarier, undtagen Hr. O. Juel, som formente, at man ikke burde vige fra den gemene Praxin efter den forrige gamle Lov, mens Arvejord burde den følge, som det i Boen indbragt haver og dens Arvinger etc." I det omtalte „Projekt" til 5—2—19 var det kun Løsøre og Jord købt under Ægteskabet, der skulde deles lige, jfr. Secher og Støckel, 2. 104 og 500.

vist til, at Manden, der mishandles af Hustruen, selv af Fællesboet maa udrede de derfor forskyldte Bøder; men at deslige besynderlige Følger kan indtræde[4], beviser ikke, at Formuefælliget ikke er fuldstændigt. Skal den nævnte Lovovertrædelse straffes med Bøder, kan de omtalte Besynderligheder ikke forhindres, medmindre der aldeles intet Formuefællig finder Sted. Heller ikke 5—2—21 er af nogen Vægt. Den bestemmer, at naar Husbond og Hustru dør straks efter hinanden, skal deres Fællesbo deles lige mellem begges Arvinger, medmindre det med klar og oprigtig Dokument og Specifikation kan bevises, hvad hver Ægtefælle har indført i Boet, thi da bør dens Arvinger nøjes dermed. Her forudsættes det jo netop, at fuldstændigt Fællig er den lovbestemte Ordning, og det udtales blot, at Fællesskabet, eller dog dets Konsekvenser ved Arvedelingen, kan udelukkes ved særlig kontraktmæssig Ordning, nemlig Oprettelse af et Specifikationsdokument. Vilde man nægte, at der tænkes paa en kontraktmæssig Vedtagelse, og forstaa 5—2—21 saaledes, at den anser Boets lige Deling mellem begges Arvinger for noget, der kun bør finde Sted, naar den almindelige Delingsmaade er umulig paa Grund af Mangel af tilstrækkeligt Bevis[5] for, hvad hver Ægtefælle indførte, maatte dette betragtes som en paa særlige Grunde hvilende Regel. Den er nemlig lige saa lidt forenelig med ufuldstændigt som med fuldstændigt Fællesskab mellem Ægtefællerne, men vilde først blive i Konsekvens med Forholdet mellem dem, hvis der aldeles ikke er Formuefællig.

Derimod er 5—3—9, 5—3—16, 17 og 33, 5—4—3 og 4 og 5—14—46,2 af større Betydning. 5—3—9 taler om, at Hustruen afhænder noget af sit Gods, og dette Ord „sit“, som ikke fandtes i Kilden J. L. 3—44, saavelsom Artiklens øvrige Indhold viser klart, at der tales om Gods som er Hustruens Særeje. Det samme gælder om 5—3—16 og 17, hvilket ikke blot fremgaar af Udtrykket „Hustruens Jord“,

[4] Jfr. ogsaa Jmskr. 6 Aug. 1877 (Nr. 152).

[5] H. R. D. 20 Nov. 1738 statuerer, at den i 5—2—20 omtalte Specifikation ikke kan erstattes ved andet Bevis for, hvad hver Ægtefælle har indført. I Voteringen siges det, at dette aldrig til denne Dag har været betvivlet.

men ogsaa af Bestemmelsen om, at Husbonden, der uberettiget har disponeret over Hustruens Jord, eller hans Arvinger ifalder Ansvar overfor Hustruen eller hendes Arvinger; thi dette vilde være uforklarligt, hvis ogsaa den solgte Jord var fælles. Det Tab, som Hustruen eller hendes Arvinger kunde lide ved Jordens Salg, vilde da være Halvdelen af dens Værdi; men dette opvejedes jo ved, at de fik halv Andel i den for Jorden erhvervede Købesum, undtagen i alt Fald naar den var solgt under gangbar Pris. Fremdeles maa 5—3—33 forudsætte, at Jord købt før Ægteskabet er Særeje, da Artiklen ellers bliver ganske vildledende. Man kan navnlig ikke forklare 5—3—33 saaledes, at den før Ægteskabet købte Jord vel er fælles, men dog for saavidt særligt betragtes som Erhververens, som han efter 5—2—19 og 20 har Udløsningsret[6]; thi dels er det i alt Fald meget tvivlsomt, om ikke Udløsningsret havdes, naar blot Købekontrakten var sluttet før Ægteskabet, dels maa det dog, hvad enten Udløsningsret haves eller ikke, erkendes, at Jorden er „begge deres“ naar den er fælles. Endvidere maa 5—4—3 og 4 og 5—14—46,2 forudsætte Særeje, da der jo ikke kan være Tale om Formueretshandler mellem Ægtefæller, naar Overdragelsesgenstanden er fælles og erhverves saaledes, at den vedbliver at være fælles. 5—4—3 og 4 angaar, som sidstnævnte Artikel synes at forudsætte, maaske kun Særjord[7]. I den oprindelige Kilde, J. L. 3—43, findes der vel intet derom, men i Chr. IV.s autoriserede Udgave af J. L. af 1590 er der tilføjet „Jord og Ejendom“, sikkert fordi nu kun Jord var i Særeje.

5—3—33, der forudsætter at Jord legalt kan være i Særeje, er i bestemt Strid med Hovedreglen i 5—2—19; men efter almindelige Fortolkningsgrundsætninger maa denne Forudsætning vige for den bestemte og udførlige Regel i 5—2—19, der fastslaar Hovedvirkningen af det fuldstændige Formuefællig. De andre ovennævnte Lovsteder er ikke i absolut Strid hermed; thi de behøver ikke at forudsætte, at Særeje, navnlig af Jord, er den lovbestemte Ordning, men blot at der kan være Særeje navnlig ifølge Ægtepagt. Imidlertid bør dog denne Forklaring ikke erkendes for den rette med Hensyn

[6] Scheel. 167.
[7] Collett. 29.

til 5—3—9, 16 og 17, idet saavel deres Indhold som Retshistorien godtgør, at de sigter til legalt Særeje. Det bør antages, at man, da det paa et temmelig sent Stadium i Lovarbejdet besluttedes at ophæve Særejet i Jord, har overset, at da navnlig 5—3—9, 16, 17 og 33 burde ændres.

I den senere Lovgivning er det flere Steder anerkendt, at Formuefælliget er fuldstændigt, jfr. f. Eks. Fr. 6 Dec. 1743 § 21, Fr. 21 Maj 1845 §§ 3 og 16 og navnlig L. 7 Apr. 1899 § 1[8] der endeligt afgør Spørgsmaalet, ligesom Reglen altid har været antaget i Praksis[9].

Ligesom al Formue, hvad enten den medbringes ved Ægteskabets Stiftelse eller erhverves under dets Bestaaen, er fælles Ejendom med lige stor Andel for hver Ægtefælle, saaledes er ogsaa i væsentlig Grad Gælden fælles, og vor Lovgivning kan derfor siges at hvile paa Grundsætningen om Identitet i Ægtefællernes økonomiske Interesser om end med vigtige Afvigelser paa adskillige Punkter. Især tyske Forfattere[10] har udførligt drøftet Spørgsmaalet om den rette tekniske Betegnelse af Ægtefællernes retlige Stilling under

[8] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 338 Note 1.

[9] Norsk Ret er med Hensyn til Formuefælliget mellem Ægtefæller væsentlig lig med dansk Ret jfr. L. 29 Juni 1888. Svensk Lovgivning har fastholdt deres gamle Ret, der følger lignende Regler som dansk Ret før Chr. V (altsaa kun Arvejord paa Landet som Særeje), og har endog i den seneste Tid (Lov af 1898) udvidet dette Særeje til at omfatte Arvejord i Købstæderne. Tysk Ret (B. G. B. §§ 1363—1563) har som legal Ordning det romerretlige Dotalsystem i noget ændret Skikkelse. Hver Ægtefælle ejer sit, men Manden har Brugs- og Styrelsesret over Hustruens „eingebrachtes Gut"; dog har hun Raadigheden over „Vorbehaltsgut" ɔ: hendes personlige Sager, hendes Selverhverv, samt hvad der ved Ægtepagt gøres til hendes Vorbehaltsgut (§§ 1365—68). Mandens Kreditorer kan ikke søge Fyldestgørelse i hendes „eingebrachtes Gut", § 1410, medens Konens Kreditorer kan gøre det, naar Kravet er fra før Vielsen, §§ 1411 og 1412. Desuden har B. G. B. opstillet tre omfattende deklaratoriske Ordninger, der stemmer med Ordningerne efter ældre Ret i vigtigere Dele af Riget, og som derfor antoges at ville blive vedtagne ret ofte ved Ægtepagt, jfr. §§ 1432—1436, nemlig [1]) alm. Formuefællesskab (§§ 1437—1518); [2]) Særeje i Almindelighed, men Fælleseje af hvad de erhverver under Ægteskabet (§§ 1519—1548); [3]) „Fahrnisgemeinschaft" lig [2]) dog tillige Fælleseje af alt Løsøre (§§ 1549—1557).

[10] Jfr. f. Eks. H. Dernburg, Preuss. Privatr. 3. 105, se ogsaa H. Scheel. 6. og Winroch, Äktenskaps Rätsverkningar, 1900. 58 ff.

Formuefællig: om de udgør en juridisk Person eller danner en Enhed, eller om hver af Ægtefællerne maa siges at være Subjekt for hele Formuen o. s. v.; men man plejer nu at erkende, at der her kun foreligger et ejendommeligt Sameje med Hensyn til hele Formuen, et legalt ordnet Interessentskab, hvor begge Ægtefæller nøje forenede er Formuens Retssubjekter. Nogen afgørende Betydning for Opfattelsen af den positive Ret har dette Spørgsmaal ikke.

Lovreglerne om fuldstændigt Formuefællig kan ved Ægtefællernes Overenskomst fraviges i større eller mindre Omfang, og under visse Betingelser kan den ene Ægtefælle fordre, at Fællesboet skal deles og Formuefælliget aldeles ophøre. Fra disse særlige Tilfælde (Ægtepagt, Bosondring) bortses der foreløbigt, saa at kun den almindelige lovbestemte Ordning haves for Øje, og for nærmere at fremstille denne maa der særskilt handles om de under Boet hørende Rettigheder (§ 21), om Forpligtelserne (§ 22) og om Raadigheden over Boet (§ 23).

---

1. DEN ALMINDELIGE LOVBESTEMTE ORDNING.

A. Formuerettighederne.

§ 21.

Alle Formuerettigheder bliver fælles, uden Hensyn til paa hvilket Grundlag de hviler, f. Eks. Arv, Gave, Erstatning, og uden Hensyn til, hvad de angaar, f. Eks. Ejendomsret, Brugsret, Arbejdsydelse. Rettighederne bliver uden videre fælles ved Ægteskabets Indgaaelse, eller saa snart de tilfalder den ene Ægtefælle. Naar f. Eks. en Person, der ejer en fast Ejendom, gifter sig, bliver Ejendommen straks fælles, uden at Skøde til den anden Ægtefælle eller Thinglæsning om dens Erhvervelse behøves, og det samme gælder, naar en fast Ejendom sælges til en gift Person, saaledes at Skødet kun lyder paa dens Navn[1]. Hvis Hustruen indbringer Ejen-

[1] Collett. 147.

dommen i Fællesboet, vil Manden ved at fremføre Bevis for Ægteskabets Indgaaelse være tilstrækkelig legitimeret som Medejer, jfr. Fr. 28 Marts 1845 § 10[2] og Skibsregistrl. 1 Apr. 1892 § 41.

Det er en Selvfølge, at Rettighedernes Indhold ikke forandres ved Ægteskabet. Heraf følger bl. a., at en Rettighed ikke kan blive fælles, naar dette efter selve dens Indhold er udelukket. Dette finder Anvendelse i de Tilfælde, hvor en Tredjemand før eller efter Ægteskabet har givet en af Ægtefællerne en Gave i levende Live eller ved Testamente med det Vilkaar, at den skal være udenfor Formuefælliget med Gavemodtagerens nuværende eller eventuelle Ægtefælle. Man kan ikke ligestille disse Tilfælde med saadanne, hvor Fælliget indskrænkes ved Ægtepagt. Thi de Hensyn, der betinger Ægtefællernes Ret til selv at omordne det legale Formueforhold mellem dem, gør sig ikke gældende, hvor Spørgsmaalet er om at respektere Tredjemands Vilje. Heraf følger, at de særlige Betingelser for Gyldigheden af en Ægtepagt ikke kræves for, at en Tredjemand gyldigt kan skænke eller testere noget paa det omtalte Vilkaar[3]. Dette, der allerede tidligere var anerkendt i Praksis, er nu udtrykkeligt udtalt i L. 7 Apr. 1899 § 19, der tillige giver enhver Arvelader Ret til at træffe Bestemmelse om, at Arven, selvom den er Tvangsarv, skal holdes udenfor Arvingens Formuefællig med dens nuværende eller tilkommende Ægtefælle[4]. Deslige Bestemmelser forudsætter ikke nødvendigt en udtrykkelig Udtalelse derom i Testamentet, idet man undertiden, uagtet det ikke ligefrem er sagt, efter hele Dispositionens Indhold ikke kan være i Tvivl om, at det er Meningen at gøre Arven til Særeje; men den Omstændighed alene, at Arven er baandlagt, er ikke tilstrækkelig Grund til at antage det[5]. L. 1899 § 19 hjemler iøvrigt ikke Adgang til Baandlæggelse i større Omfang

[2] Jmskr. 24 Juni 1857.

[3] Jfr. Bentzon, Arveret. 125.

[4] H. Scheel, Om Ægtefællers Formuesforhold efter norsk Ret (1892). 22.

[5] U. f. R. 1870. 591 (H. R. Td. 30), 1883. 290 (ændr. 888) 1886. 1127, 1907. 271 og 471, 1908. 820.

end tidligere, men Konfirmation er nu overflødig for at holde Arven udenfor Fællesboet.

Det ovenfor fremhævede Synspunkt gør sig gældende i flere andre Tilfælde, og i Overensstemmelse dermed fastsætter L. 1899 § 18, at udenfor Formuefællesskabet er ikke blot personlige Rettigheder, omend de kan afgive Indtægt, saasom Forfatterrettigheder o. lign.[6] (der ikke er Formuerettigheder i almindelig Forstand), men ogsaa saadanne Formuerettigheder, som er uadskilleligt knyttede til den berettigede Person, og som altsaa efter deres Indhold ikke tillader hel eller delvis Overgang til andre. Som Eksempler nævner Loven Pensioner, Livrenter, Overlevelsesrenter, Aftægtsrettigheder[7], fideikommissariske Rettigheder, uoverdragelige Brugsrettigheder, derunder Fæsterettigheder, Næringsrettigheder, personlige Privilegier; men det ligger ikke i Loven, at alle disse Rettigheder altid er uoverdragelige, f. Eks. Livrente, Aftægt, og har de ikke denne Karakter, hører de til Fællesboet.

De Indtægter, som under Ægteskabet[8] erhverves ved Rettigheder der efter deres Art eller Indhold ikke tilhører Fællesboet, bliver fælles, L. 1899 § 18, dog selvfølgelig kun, hvis Indtægten efter sit Indhold kan være fælles. Ordet „Indtægt“ omfatter enhver økonomisk Erhvervelse gennem Særrettigheden altsaa ikke blot Renter og Frugter af denne, men f. Eks. ogsaa det Beløb, der opnaas ved Opgivelse af Rettigheden. Dette stemmer, som i Lovens Motiver bemærket, med Sagens Natur, da det kun er Rettighedens ejendommelige Art eller Indhold, der udelukker den fra Formuefælliget, og denne Grund ikke gælder for det ved Rettighedens Ophør indvundne Beløb. Naar Særejet skyldes en Arveladers eller Givers Bestemmelse, kommer det dog først og fremmest an paa, om det udtrykkeligt eller stiltiende er tilkendegivet i vedkommende Disposition, at det, der erhverves ved eller i Stedet for Særrettigheden, skal være Særeje; og dette er i L. 1899 § 19 antydet ved Udtrykket

[6] Se Vinding Kruse i T. f. R. Vid. 1907. 221—227.

[7] U. f. R. 1902. 477.

[8] Om Reglens Anvendelse, hvor der hensiddes i uskiftet Bo, jfr. Bentzon, Arveret § 28 samt U. f. R. 1908 B. 829 og 307 og 1909 B. 28.

„naar og i det Omfang“ jfr. Motiv. 24—25. Giver Dispositionen ingen særlig Grund til at betragte Indtægten m. v. af Særejet som Særeje, maa den indgaa i Fællesboet; men dette gælder dog snarere egentlig Indtægt, saasom Renter, end Surrogater, f. Eks. Erstatningen for en brændt Ejendom eller Købesummen for en solgt Ting[9]. Der bestaar altsaa for det her omhandlede Særeje en anden Regel end den, der ifølge L. 1899 § 22, 1. Stk. gælder om Indtægt af eller Anskaffelser for Særeje efter Ægtepagt. Ligeledes angaar Bestemmelsen i § 22, 2. Stk. kun Særeje efter Ægtepagt; thi vel udtrykker § 22, 2. Stk., Lin. 1—2 sig bredere; men Begrænsningen fremgaar dels af §'ens 1. Stk., dels af, at dens 2. Stk. Lin. 4 benytter Udtrykket Ægtepagten og saaledes viser, at der kun er Tale om Særeje ifølge Ægtepagt. Naar der af Fællesboets Midler eller den ene Ægtefælles Særeje er anvendt Udgifter til Forbedring eller Udvidelse af en Genstand, der er den anden Ægtefælles Særeje uden Ægtepagt, haves altsaa ikke den i § 22 nævnte Erstatningsret, men kun et Krav paa Godtgørelse, forsaavidt det har Hjemmel i vor Rets almindelige Regler om Erstatning for Forbedringer.

En særlig Udelukkelse i en enkelt Henseende af Fællesskabets Virkninger indeholder Fr. 11 Sept. 1839 § 16, der foreskriver, at den Arv, som en forladt Ægtefælle har erhvervet paa en Tid, da det ikke vides, om dens bortrejste Ægtefælle er i Live, ikke skal indføres i Boet ved dets Deling med den borteblevnes Arvinger. Dette er anset som et Retfærdighedskrav, fordi der, hvis nogen af den forsvundnes Slægt dør paa en Tid, da det ikke vides om den forsvundne er i Live, ikke vil tilfalde denne, og altsaa ikke det fælles Bo, nogen Arv efter den afdøde Slægtning[10]. Efter Ordene og Sætningsforbindelsen i Fr. 1839 § 16 tænkes der paa det Tilfælde, at den borteblevnes Ægtefælle har erhvervet Skilsmissedom paa Grund af Borteblivelse og derefter skifter med den borteblevnes Arvinger, hvilket forudsætter, at de har taget Dom til Ejendom eller dog til Rentenydelse af den borteblevnes Formue. Har Arvingerne ikke erhvervet en saadan Dom, er det ikke med dem, men med den forsvundne, at

[9] Jfr. noget afvigende Motiverne til § 19 (§ 18). 25.

[10] Viborg Stændertid. 1838 1. 427 og Bentzon, Arveret § 30.

den efterladte og nu fraskilte Ægtefælle skal skifte; men man kan vistnok anvende Reglen i Fr.s § 16 ogsaa i dette Tilfælde, da der næppe kan tænkes nogen Grund til at gøre Forskel, og det vel kan antages, at Udtrykket Boets Deling med Arvingerne blot skal betegne Fællesskabets Opløsning ved Skifte. Det er iøvrigt kun ved Delingen af Boet med den forsvundne eller dens Arvinger, at Arven kan holdes ude, hvorimod den maa medtages, forsaavidt det kræves til Kreditorernes Fyldestgørelse. Om andre Erhvervelser end Arv gælder den omtalte Undtagelse fra Fællesskabet ikke, saaledes f. Eks. ikke om selverhvervet Gods.

Anm. At 5—2—58 til 60, der iøvrigt forlængst har tabt enhver praktisk Betydning[11], skulde indeholde nogen Undtagelse fra Reglen om Formuefællig, kan næppe antages[12].

B. Formueforpligtelserne.

§ 22.

En Gennemførelse af Formuefælliget for Forpligtelsernes Vedkommende kunde, i Analogi med hvad der gælder Rettighederne, strækkes saa vidt, at begge Ægtefæller var Skyldnere for enhver Gæld, som en af dem lovlig havde stiftet før eller under Ægteskabet. En saadan Regel har dog ikke Hjemmel i vor nugældende Ret, saa lidt som den har haft det i vor ældre Ret; thi et passende Hensyn til hver Ægtefælle personlig og til den Særraaden over Fællesboet, som vor Ret hjemler — oprindelig kun for Manden, efter 1880 ogsaa delvis for Hustruen — tilsiger en helt anden Ordning af Gældsansvaret. Spørgsmaalet herom har to Sider. Dels den: kan en given Forpligtelse søges fyldestgjort af Fællesboet, eller dog af en Del af dette, og da af hvilken Del? Dels den: hvilken af Ægtefællerne hæfter personlig for en given Forpligtelse, og hvorvidt hæfter den ene Ægtefælle personlig for en Forpligtelse, som den anden Ægtefælle har stiftet ved Kontrakt eller paadraget sig ved Delikt? De sidste Spørgsmaal behandles først.

1) Betydningen af at bære det personlige Ansvar er

[11] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 97.

[12] Jfr. de udførlige Undersøgelser hos Ørsted. 4. 570, Gram. 140, Scheel. 208 og Bornemann, Arveret. 150 samt Kollegialtid. 1847. 196.

navnlig den, at den ansvarlige ikke kan nøjes med at henvise sin Kreditor til at holde sig til Fællesboet, men hæfter med hele sin nuværende og tilkommende Formue, altsaa ogsaa med sit Særeje og hvad der erhverves efter at Formuefælliget er ophørt. Ligeledes afhænger det af det personlige Ansvar, mod hvem Kreditor processuelt kan rette sin Forfølgning til Gældens Inddrivelse[1], og kun den for Gælden ansvarlige Ægtefælle kan undergives Arrest paa Person for den.

Angaaende Ægtefællernes personlige Gældsansvar gælder følgende Regler:

Det har altid været anerkendt, at Manden vedbliver at hæfte for den Gæld, som han medbringer i Ægteskabet, og at Hustruen ikke ved Ægteskabet paadrager sig et personligt Ansvar for den, hvilket sidste ogsaa fremgaar af 5—2—86, Skiftel. § 68 og L. 1899 § 12 modsætningsvis. Endvidere har det lige fra Lovbogens Tid[2] været uomtvistet, at Manden uden videre ved Ægteskabets Stiftelse bliver personlig ansvarlig for enhver Gæld, der ved Ægteskabets Indgaaelse paahvilede Hustruen; og denne Regel[3], der staar i naturlig Forbindelse med at Manden ved Ægteskabet erhverver Raadighed over Hustruens Formue (L. 1899 § 11), er nu udtrykkeligt udtalt i L. 1899 § 12. Derimod var det forhen noget omstridt, om Hustruen selv vedbliver at hæfte for sin i Ægteskabet medbragte Gæld; men efter L. 1899 § 12 jfr. Ordet „tillige“ er det nu udenfor al Tvivl, at hendes personlige Ansvar vedbliver.

At de Forpligtelser, som Manden under Ægteskabet paadrager sig, ikke tillige hviler paa Hustruen personlig, har altid været betragtet som en Selvfølge, og at L. 1899 gaar ud derfra, er efter dens § 15 aldeles klart, jfr. ogsaa Skiftel. § 68.

Paadrager Hustruen sig under Ægteskabet Forpligtelser ved skadegørende Handlinger udenfor

[1] Jfr. Zahlmann i U. f. R. 1899. 767—768.

[2] H. R. D. 15 Okt. 1681, 21 Aug. 1682, 30 Okt. 1689.

[3] Jfr. Deuntzer, Familieret, 1892. 129 og Scheel, Familieret. 174; se Kskr. 4 Okt. 1831 og U. f. R. 1870. 510—511 og 1887. 196.

Kontraktsforhold eller ved strafbart[4] Forhold, maa Manden ifølge L. 1899 § 13, 2. Stk. vel finde sig i, at der for disse Forpligtelser søges Fyldestgørelse i det fælles Bo; men til at paalægge ham et personligt Ansvar haves der ingen positiv Hjemmel, og det synes ikke at stemme med Sagens Natur, thi her er der Tale om Handlinger, der er skete uden hans Vilje, maaske endog trods hans Modstand, og Forholdet er et andet end med Hensyn til Hustruens i Ægteskabet medbragte Gæld, thi om dennes Omfang er der dog en Mulighed for at erholde Kundskab, førend Ægteskabet indgaas.

Andre Forpligtelser, som Hustruen under Ægteskabet paadrager sig, kan ikke tillige hvile paa Manden, da de ifølge L. 1899 § 13, 3. Stk. endog ikke kan fordres fyldestgjorte af det under hans Raadighed værende Fællesbo.

2. Uden Hensyn til, om begge Ægtefæller eller kun en af dem bærer det omtalte personlige Ansvar, har det fra ældre Tid været en Hovedsætning, som mange Lovbud har anerkendt jfr. f. Eks. 5—2—14 og 19 og Pl. 16 Sept. 1778 om Bøder, at enhver gyldig stiftet Gæld skulde betales af det fælles Bo og bæres af dette og ikke blot af den enkelte Ægtefælles Andel deri, uanset fra hvilken af Ægtefællerne Gælden stammede. Denne Sætning var bestemmende saavel i Forhold til Kreditorerne som i Forholdet mellem Ægtefællerne selv og deres Arvinger. Men i den nyeste Tid er dette Princip, som det i det følgende skal udvikles, i væsentlige Henseender blevet fraveget. Vel gælder Reglen for Forholdet til Kreditorerne endnu, forsaavidt angaar Erstatningskrav udenfor Kontraktsforhold og Udgifter bevirkede ved strafbart Forhold, naar det er Hustruen, der under Ægteskabet har paadraget sig saadanne Forpligtelser, ligesom Reglen gælder for alle Hustruens før Ægteskabet paadragne Forpligtelser, jfr. L. 1899 §§ 12 og 13. Men iøvrigt fastholdes efter L. 1899 §§ 11, 13 og 27 det Princip, at kun den Del af Fællesboet, hvorover vedkommende Ægtefælle er raadig, hæfter for de Forpligtelser, som Ægtefællen har paadraget sig. Dette har været en naturlig Følge af, at man gav Hustruen Raadighed over Selverhverv (allerede i 1880) og Myndighed som ugift Pige. For Forholdet mellem Ægtefællerne ind-

[4] Jmskr. 6 Aug. 1877 (Nr. 152).

byrdes er hint første Princip fraveget ved Reglerne i L. 1899 §§ 13, 16 og 24 (hvorom straks nedenfor).

a. I det Gods, der som Hustruens Selverhverv er undergivet hendes Eneraadighed, kan der vel søges Fyldestgørelse for enhver af hende selv før eller efter Ægteskabets Indgaaelse stiftet Gæld, men ikke i hendes levende Live for Gæld, som Manden har stiftet, medmindre hun har samtykket i, at Gælden maa søges dækket deraf, L. 1899 § 27[5]. Ved „Gæld, som Manden har stiftet" maa vistnok forstaas alle Forpligtelser, ogsaa de deliktmæssigt paadragne. I Kilden til denne Bestemmelse, L. 7 Maj 1880, hed det „medmindre Hustruen har samtykket i Gældsstiftelsen", og den derfra forskellige Udtryksmaade i L. 1899 § 27 tilsigter ifølge Landsthingsudvalgets Betænkning at vise, at det ikke er nok, at Hustruen simpelthen giver sit Samtykke til, at Manden stifter en vis Gæld[6]. Bliver Ægteskabet opløst ved Skilsmisse eller ved Mandens Død, kunde det maaske have ligget nær at antage, at § 27 kun vilde medføre, at Hustruen udtager Halvdelen af sit Selverhverv (uden Hensyn til at den af Manden stiftede Gæld saa ikke bliver dækket); men Højesteret[7] har statueret, at efter Mandens Død kan der overhovedet ikke søges Fyldestgørelse i Hustruens Selverhverv for Gæld, der er stiftet uden hendes Samtykke, idet der, som det hedder i Dommen, „mangler Føje til ved en indskrænkende Fortolkning af L. 7 Maj 1880 in fine at udelukke dennes Anvendelse paa Skiftet efter Manden". Denne Fortolkning maa herefter ogsaa anvendes paa L. 7 Apr. 1899 § 27[8]. Derimod forholdes der efter de almindelige Regler, naar Hustruen dør, idet der efter Lovordene ikke er tillagt hendes Arvinger Ret til at modsætte sig, at Mandens Kreditorer holder sig til hele Selverhvervet. Om Mandens Selverhverv gælder ingen særlig Regel.

b. Af den Gæld, som Hustruen under Ægteskabet paadrager sig, kan kun Erstatningskrav udenfor Kon-

[5] U. f. R. 1904. A. 127.

[6] Jfr. ogsaa U. f. R. 1895. 975 ændret ved 1897. 41 (H. R. Td. 1896. 574).

[7] U. f. R. 1902 B. 88—91. Jfr. U. f. R. 1907 B. 14—16 og 68—70.

[8] jfr. Motiverne til § 27 (26) og nedenfor S. 137 ff.; jfr. ogsaa Bentzon, Retskilderne. 105 Note 1.

traktsforhold samt Udgifter bevirkede ved hendes strafbare Forhold kræves udredede af hele Fællesboet, medens hendes andre under Ægteskabet paadragne Forpligtelser ikke kan søges dækkede af det fælles Gods, uden forsaavidt det er hendes Selverhverv, L. 1899 § 13. Ved disse „andre Forpligtelser" er især tænkt paa hendes Forpligtelser ifølge Kontrakter; men Udtrykket omfatter ogsaa de saakaldte kvasikontraktmæssige Forpligtelser samt Forpligtelser, der mere umiddelbart hviler paa Loven f. Eks. Skattepligt[9]. Derimod sigtes der selvfølgelig ikke til Forpligtelser, som tillige paahviler Manden personlig, f. Eks. Pligten til at forsørge Hustruens under Ægteskabet avlede ægte eller uægte Børn, jfr. nedenfor.

Reglen om Gæld, der skal udredes af Fællesboet, betyder i Forholdet mellem Ægtefællerne selv eller deres Arvinger, at saavel medens Formuefælliget bestaar, som naar Boet skal deles, skal Udgiften til Kreditorernes Fyldestgørelse ramme alle Lodtagere lige stærkt nemlig i Forhold til deres Andelsberettigelse, altsaa bæres af hele Boet og ikke alene eller fortrinsvis af den Ægtefælle (eller dens Arvinger), der har stiftet Gælden, selv om denne er paadraget udelukkende i Gældsstifterens egen Interesse. Dette er Princippet om „normalt fælles Interesser".

Herfra er der gjort følgende Undtagelser:

a. Naar der af Fællesboet er udredet Erstatningskrav udenfor Kontraktsforhold eller Udgifter bevirkede ved strafbart Forhold, og Kravet eller Udgiften er paadraget under Ægteskabet, kan den Ægtefælle, der ikke er ansvarlig derfor, fordre Fyldestgørelse af den ansvarlige Ægtefælles Særeje eller af dens Lod i Fællesboet ved dettes Deling eller, hvis Hustruen er den ansvarlige, af hendes Selverhverv, L. 1899 §§ 13 og 16.

Den nævnte Ret til Fyldestgørelse er selvfølgelig betinget af, at Ægtefællen ikke tillige selv er ansvarlig overfor Tredjemand eller dog har været enig med den anden Ægtefælle om dennes tabforvoldende Handlemaade. Endvidere er det en Selvfølge, at Fyldestgørelsen bør tilsigte, at den berettigede

[9] H. Scheel. 87, se ogsaa U. f. R. 1908. 545, 699 og 920.

Ægtefælle bliver stillet, som om Fællesboet ikke var blevet formindsket ved Udgiften.

Efter Udtrykkene i §§ 13 og 16 maa den omtalte Erstatning kunne kræves berigtiget straks af Særeje (eller Hustruens Selverhverv), endnu medens Formuefælliget bestaar. Er Hustruen den berettigede, vil hun saaledes kunne fordre Fællesboets Tab erstattet ved, at det fornødne Beløb overføres fra Mandens Særeje til Fællesboet[10]; men da dette er under Mandens Raadighed, vil hun ganske vist ikke vinde synderligt derved udenfor de Undtagelsestilfælde, hvor Manden ikke selv har denne Raadighed f. Eks. paa Grund af Umyndighed. Derimod vil det for Manden, naar han er den berettigede, være af Betydning, at han kan kræve, at der straks af Hustruens Særeje eller Selverhverv afleveres Fyldestgørelse til Fællesboet. At noget af Hustruens Selverhverv afleveres til Fællesboet, vil egentlig kun sige, at det bringes ud af Hustruens Raadighed og ind under Mandens Raadighed; men Fællesboet kan ikke derved blive større, eftersom hele Hustruens Selverhverv hører til Fællesboet, jfr. nedenfor. Man kunde derfor spørge, om ikke Manden først kan fordre, at det Tab af Raadighed over Fællesboets Midler, som han har lidt ved at maatte bruge dem til at udrede den ved Hustruens Brøde foraarsagede Udgift, erstattes ham ved, at et tilsvarende Beløb af Hustruens Selverhverv undergives hans Raadighed, og derpaa senere, ɔ: ved Delingen, kan forlange Fællesboets Formindskelse erstattet for sit Vedkommende ved Hjælp af Hustruens Lod i Fællesboet. Den nærmeste Forstaaelse af Ordene i § 13 er imidlertid, at Manden overhovedet kan faa Fyldestgørelse af Hustruens Selverhverv, hvilket aldrig vilde være muligt, hvis han kunde fordre baade Raadighedstabet og Fællesboets Formindskelse erstattet; og den naturlige Lovtanke er, at Manden, naar han ikke vil vente med sit Krav til Fællesboets Deling, men foretrækker straks at holde sig til Hustruens Selverhverv og af dette faar Udgiften dækket, ikke har mere at fordre, idet han i saa Fald bliver stillet ganske, som om Hustruen selv havde betalt Tredjemand den ved hendes Adfærd tilføjede Skade

[10] H. Scheel. 135.

af sine selverhvervede Midler[11]. At der ogsaa, naar Hustruen havde gjort dette, altsaa egentlig opvejet Tabet ved sit Arbejde, skulde tilkomme Manden Erstatningsret efter § 13, da Udgiften dog er udredet af Fællesboet[12], vilde næppe stemme med hele den Stilling, som Hustruen med Hensyn til sit Selverhverv indtager overfor Manden, og har ikke sikker Hjemmel i § 13; thi her tales der vel om Udgifter udredede af „Fællesboet", men de fleste Steder i L. 1899 Kap. 2 betegner dette Udtryk kun Fællesboet bortset fra Hustruens Selverhverv, jfr. saaledes § 11, 1. og 2. St., § 13, 1. St. og § 14.

I saadanne Tilfælde maa altsaa Manden vælge imellem, om han straks vil have sit Raadighedstab dækket eller senere have Formuetabet erstattet i selve det samlede Fællesbos Substans. Saafremt den berettigede Ægtefælle ikke eller ikke fuldtud har erholdt Fyldestgørelse forinden, kan den nemlig kræve denne eller det resterende deraf udredet ved Fællesboets Deling, hvad enten Delingen foregaar med den anden Ægtefælle eller med dens Arvinger. At al Gæld først maa betales eller fradrages, følger næsten af sig selv og ligger i alt Fald i Udtrykket „Lod i Fællesboet".

Lader den berettigede Ægtefælle Bodelingen foregaa uden at rejse noget Krav paa den omtalte Erstatning, maa det muligvis allerede paa Grund af denne Tavshed antages, at den ikke senere kan fremsætte sit Krav. Men Spørgsmaalet, om den berettigede Ægtefælle efter Bodelingen kan fremkomme med sin Fordring og søge den betalt af hvad den anden Ægtefælle efter Bodelingen har erhvervet, opstaar i alt Fald, naar den berettigede Ægtefælle har gjort sit Krav gældende ved Bodelingen, men paa Grund af Boets Tilstand ikke eller ikke fuldtud har kunnet faa Fyldestgørelse. Angaaende dette Spørgsmaal bemærkes, at det ikke i L. 1899 er anerkendt som en almindelig Grundsætning, at den ene Ægtefælle skal staa den anden til Ansvar for den Forringelse

[11] Det mærkes, at § 16 for saavidt giver Hustruen for lidt, som hun i Analogi med § 13, 2. Stk., burde kunne kræve, at en tilsvarende Del af „Fællesbo under Mandens Raadighed" straks overførtes til hendes Raadighed som hendes „Selverhverv".

[12] H. Scheel. 133.

af Fællesboet, som den ved sin Adfærd foranlediger, men at det i § 13 omhandlede Krav paa Fyldestgørelse, der var ukendt efter den tidligere Ret, er en særlig Undtagelse. Det kan derfor ikke anses for hjemlet i videre Omfang, end Lovordene bestemt medfører, og derfor kun gøres gældende i Særeje, Boeslod eller Hustruens Selverhverv, hvorved bemærkes, at Udtrykkene Særeje og Hustruens Selverhverv henviser til et bestaaende ægteskabeligt Forhold og ikke til, hvad en ugift Person (Enkemand, Enke, fraskilt Ægtefælle) ejer eller erhverver. Det vilde ogsaa være vildledende i §§ 13 og 16 at nævne Særeje, Selverhverv og Boeslod, hvis Meningen var, at Fyldestgørelse ogsaa kunde søges i Erhvervelser skete efter Ægteskabets Opløsning. I § 13, 3. St., hvor der tales om de „andre Forpligtelser", som Hustruen under Ægteskabet paadrager sig, nævnes ganske vist ogsaa kun Særeje, Selverhverv, Boeslod og uskiftet Bo, uagtet der ikke kan være mindste Tvivl om, at hendes Kreditorer tillige kan holde sig til alt, hvad hun efter Ægteskabets Ophør erhverver; men dette beror paa, at man i § 13, 3. St. kun tilsigter at bestemme Betydningen af Hustruens „andre Forpligtelser" saalænge Ægteskabet bestaar, medens det er givet ved de almindelige Regler om Skyldneres Ansvar for deres Gæld, hvorledes hendes Stilling er, naar Ægteskabet er ophørt. Om den i § 13, 2. St. og § 16 omhandlede Ret mellem Ægtefæller findes derimod intetsteds ellers nogen Regel eller Grundsætning, der kan medføre et udover Lovens Ord gaaende Ansvar. L. 1899 §§ 11, 22 og 24, hvor lignende Erstatningsregler findes, gaar ogsaa aabenbart ud paa at sætte en Grænse for Kravet, navnlig synes dette tydeligt efter § 11, hvor de opstillede Præskriptionsregler ellers vilde være temmelig uforklarlige. Det maa saaledes antages, at §§ 13 og 16 ikke hjemler dem et almindeligt Erstatningskrav, men et ejendommeligt Krav med Hensyn til Opgørelsen af deres formueretlige Forhold.

I §§ 13 og 16 er kun vedkommende Ægtefælle nævnt som den berettigede, men der kunde spørges, om ikke dens Ret efter de almindelige Regler maa tilkomme dens Arvinger, og besvares dette bekræftende, maa Ægtefællens Krav ogsaa kunne rejses af dens Konkursbo og kunne

være Genstand for Kreditorers Eksekution. Imidlertid vil det næppe være rigtigt at betragte den omtalte ejendommelige Erstatningsret som andet end en rent personlig Ret for Ægtefællen[13]. Retten til Fyldestgørelse er, som bemærket, ikke givet i §§ 13 og 16 som Anvendelse af en almindelig Grundsætning, men er et exceptionelt indrømmet Krav, der vel i Almindelighed men ingenlunde altid vil stemme med Billighed, f. Eks. ikke naar hele Fællesformuen skaffes tilveje ved Mandens Arbejde, og han under dette ved Uagtsomhed tilføjer Tredjemand en Skade. En passende Hensyntagen til, hvad der efter alle de foreliggende Omstændigheder er billigt, kan der være Haab om, naar det er den anden Ægtefælle selv, der bestemmer om Kravet skal rejses eller ej; men skal Tredjemand være Herre derover, kan det ikke ventes, at andet end Hensynet til hans økonomiske Fordel vil blive afgørende. Havde §§ 13 og 16 ment, at ogsaa Ægtefællens Arvinger skulde have Erstatningsret, vilde det være ganske inkonsekvent, at der ikke er hjemlet dem en saadan, naar den anden Ægtefælle sidder i uskiftet Bo og i denne Tid paadrager Fællesboet de omtalte Udgifter. Iøvrigt maatte, selvom Udgiften er paadraget under Ægteskabet, Arvingernes Ret vistnok bortfalde, naar den forpligtede Ægtefælle sidder i uskiftet Bo, da denne ifølge sin uindskænkede Raadighed over Boet synes at maatte kunne godkende, at Udgiften er afholdt af Fællesboet. At §§ 13 og 16 ikke udtrykkeligt siger, at Erstatningsretten er rent personlig, er en Bemærkning, der lige saa vel gælder om § 11, hvor Erstatningskravet dog utvivlsomt er rent personligt, jfr. nedenfor. Det er overhovedet en Grundtanke i L. 1899, at Arvingernes Ret beror paa, hvorledes Fællesboet er ifølge Ægtefællernes Vilje, og der findes ikke i Lovordene Grund til at forstaa §§ 13 og 16 anderledes; dog maa det antages, at hvis Ægtefællen allerede har anlagt Sag om Fyldestgørelse, kan dens Arvinger benytte sig deraf[14].

b. L. 1899 § 24 har med Hensyn til Ægtefællernes indbyrdes Forhold fastsat, at Forpligtelser, der ved Ægteskabets Indgaaelse paahviler nogen af Ægte-

[13] Jfr. Bentzon, Arveret. 6.

[14] Jfr. Munch-Petersen, Civilproces I. 69—72 og Bentzon, Arveret. 10.

fællerne, først skal dækkes af dens Særeje, forinden de falder Fællesboet til Last. Denne Bestemmelse, der er beslægtet med § 23 i den norske Lov af 1888, omfatter hele den indbragte Gæld, endog den, der er sikret ved Pant i en Ting, der hører til Formuefælliget; men naar der er Særeje ifølge Ægtepagt, kan det maaske anses for stiltiende vedtaget, at Pantegælden fortrinsvis skal dækkes ved den behæftede Ting.

Endvidere bestemmer § 24, at naar den ene Ægtefælles ved Ægteskabets Stiftelse medbragte Forpligtelser er indfriede af Fællesboet eller den anden Ægtefælles Særeje, kan Erstatning derfor kræves af den paagældende Ægtefælles Særeje eller i fornødent Fald af sammes Lod i Fællesboet, naar det skiftes. Disse Ord „i fornødent Fald osv." synes at maatte betyde, at Erstatning altid først kan fordres af Særejet, og hvis intet saadant findes, eller det der er viser sig utilstrækkeligt, da af den paagældende Ægtefælles Lod i Fællesboet; og Tanken vilde da være, at i Forholdet mellem Ægtefællerne indbyrdes skal den af den ene indførte Gæld saavidt muligt kun falde den selv til Last. Denne Sætning vil imidlertid ikke blot være en vidtgaaende Indskrænkning af Formuefællesskabets normale Følger, men endog en aabenbar Urimelighed, naar den ikke forstaas med en vis Begrænsning. Man maa nemlig fastholde, at „Gæld" i § 24 fornuftigvis ikke kan betyde, hvad en Ægtefælle overhovedet maatte skylde bort naar den gifter sig, uden Hensyn til om den maaske ejer Aktiver der langt overstiger Gælden, men selvfølgelig kun betegner den af Ægtefællen i Boet indførte negative Saldo eller m. a. O.: det Beløb hvormed dens Passiver overstiger dens Aktiver[15]. I Lovudkastet fandtes ikke Slutnings-

[15] Til Vejledning ved Reglens Benyttelse skal her anføres nogle Eksempler. Hvis en Mand, der intet ejer, gifter sig med en Kvinde, der ejer 20 og skylder 10, vil, hvis Formuen forbliver uændret, det Bo der kommer til Deling være $20 \div 10 = 10$, og hver altsaa faa 5. Hvis hun derimod ejer 10 og har en Gæld paa 20 og gifter sig med en Mand der ejer 20, bliver hendes Lod i Fællesboet ikke $^1/_2 \times 30 = 15$, hvormed hun skal betale 20, men $^1/_2 \times 20 = 10$, hvormed hun skal dække en Gæld paa $20 \div 10 = 10$, saa at Resultatet altsaa bliver, at hun vel intet faar, men bliver fri for sin Gæld, medens det uden § 24 vilde blive, at fra Formuen 20 trækkes Gælden 10, hvorefter Resten 10, som udgør Fællesboet, deles med 5 til hver. Det er den deri liggende Uretfærdighed mod den ikke

ordene i § 24 „eller i fornødent Fald af sammes Lod i Fællesboet, naar det skiftes“, og Meningen var altsaa klart nok den, at Erstatning kunde fordres af Særejet og ikke videre; men Landsthingsudvalget[16] tilføjede de nævnte Ord for ogsaa at hjemle et Krav mod den paagældende Ægtefælles Lod i Fællesboet „hvilket formentligt er stemmende med Lovforslagets Mening“. Det bemærkes endnu, at Indfrielse af den ene Ægtefælles indbragte Gæld efter Omstændighederne kan give den anden Ægtefælle Ret til Godtgørelse efter de almindelige Retsregler, ligesom hvis en Fremmed havde indfriet Gælden, f. Eks. naar Hustruen af sit Særeje indfrier en af Manden indført Gæld efter Overenskomst med ham, og i saa Fald bliver der ikke Anvendelse for det begrænsede Erstatningskrav, som § 24 hjemler.

Ogsaa § 24, ligesom §§ 13 og 16, kan kun Ægtefællen men ikke dens Arvinger gøre gældende.

C. Raadigheden over Boet.

§ 23.

I L. 1899 § 11 udtales det, at Raadigheden over Fællesboet tilkommer Manden alene[1], dog sigtes der herved kun til Raadigheden i levende Live jfr. L. 1899 § 17 og Arveretten. Ogsaa efter den tidligere Ret var Manden eneraadig over Boet jfr. f. Eks. 1—23—10, 5—1—13, Fr. 21 Maj 1845 § 12 og Skiftel. §§ 58 og 64, og denne Sætning var ingenlunde et blot Udtryk for eller en Følge af Hustruens Umyndighed, thi deraf kunde kun følge, at hun var ude af Stand til selv at træffe nogen Disposition, men ikke udledes,

gældbundne Ægtefælle, som Paragrafen vil fjerne. Paa den anden Side maa man heller ikke gøre Beregningen saaledes, at man siger: Fællesboet er 20, herfra trækkes Gælden 10, Rest 10; hvers Anpart bliver altsaa 5, og af denne skal saa den gældbundne erstatte den anden Fællesboets Udgift ved Gældens Betaling med 10, hvorefter den endelige Anpart altsaa vilde blive $5 \div 10 = \div 5$, eller en lignende Urimelighed som hvis man ved Gælden forstod den faktiske Skyld ikke Differencen mellem Aktiver og Passiver.

[16] Rigsdagstid. 1898—99, Tillæg B. Sp. 1136—37 og Landsthingets Forhdlr. Sp. 1352. Jfr. Bentzon, Retskilderne. 278.

[1] H. Scheel. 39 ff.

at heller ikke andre kunde raade over Fællesboet i hendes Navn. Efter den nu i L. 1899 § 10 givne Regel om Hustruers Myndighed er det klart, at den omtalte Sætning alene indeholder en Indskrænkning i Hustruens Kompetence men ikke i hendes Habilitet; hun er ikke udelukket fra at indgaa Retshandler med forpligtende Virkning for hende selv, men de kan ikke gøres gældende mod Manden eller Fællesboet, forsaavidt de strider mod hans Ret til at raade over Boet. — Over Særeje har den paagældende Ægtefælle selv alene Raadighed, dog kan Bestyrelsen deraf ved særlig Bestemmelse f. Eks. af Arvelader eller Giver være henlagt til Overformynderiet eller Andre, L. 1899 § 21.

Mandens Eneraadighed over Fællesboet er en lovbestemt Beføjelse for ham som saadan; den udøves i hans eget Navn og paa egne Vegne omend for Fællesboets Regning, og den berettiger ham ikke til tillige eller alene at handle i Hustruens Navn med forpligtende Virkning for hende. At Hustruen er umyndig, har ingen Indflydelse paa Mandens Raadighed, og de almindelige Regler om Indsættelse af Umyndiges Formue i Overformynderiet er uanvendelige paa umyndige Hustruers Andel i Fællesboet. Er Manden mindreaarig, udøves Raadigheden over Boet af ham og Kurator i Forening. Er Manden umyndiggjort og Hustruen ufuldmyndig, bestyrer Mandens Værge Fællesboet efter de almindelige Regler om Behandling af Umyndiggjortes Formue; og er Hustruen fuldmyndig, tilkommer det vel hende i Forbindelse med Værgen, hvorved kun kan menes Mandens Værge, at bestyre Fællesboet, L. 1899 § 14, men dette fremtræder som en særegen Ordning af Værgemaalet for Manden[2], og det er i hans Navn at Hustruen og Værgen handler.

Efter Ikrafttrædelsen af L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 2 vil Hustruen kunne beskikkes til Værge for Manden; men da det i Praksis[2a] formentlig antages, at hun ikke derved i Medfør af L. 1899 § 14 bliver berettiget til alene at bestyre Fællesboet, idet der tværtimod vil være at forholde med dette som ellers med umyndiggjortes Midler, vil Beskikkelse af Hustruen næppe være anbefalelsesværdig. Om Praksis kan siges at

[2] Jfr. Bentzon, Personret. 133—134.

[2a] Jmskr. 5 Nov. 1908 (Nr. 387) og 8 Dec. 1908 (Nr. 396).

stemme med Tanken saa vel i L. 1908 som i L. 1899 § 14 synes noget tvivlsomt.

Mandens Eneraadighed gælder saavel i Forhold til Tredjemand som i Ægtefællernes indbyrdes Forhold.

Kun Manden er kompetent til ved Retshandler at forpligte Fællesboet, hvad enten der er Tale om en direkte Disposition, f. Eks. Salg eller Pantsættelse, eller om at stifte Gæld saaledes, at den kan søges betalt af Fællesboets Midler. Hustruen savner derimod Kompetence til en saadan Raadighed; har hun overdraget noget af Fællesboet til Tredjemand, kan det derfor søges tilbage af Manden efter de almindelige Regler (følgelig bl. a. normalt ikke naar det er rede Penge[3]), og har hun paataget sig en Gældsforpligtelse, kan den ikke fordres dækket af Fællesboet, L. 1899, § 13, 2. og 3. Stk. Saafremt hun har haft den fornødne Habilitet til at forpligte sig overfor Tredjemand, bliver hun selv personlig forpligtet, og denne Forpligtelse kan søges fyldestgjort, forsaavidt det kan ske uden at berøre Mandens Eneraadighed over Fællesboet, altsaa af hendes Særeje eller Selverhverv eller Lod i Fællesboet, naar dette skiftes, og endvidere, som foran bemærket, af hvad hun efter Boets Deling maatte erhverve.

Ligeledes kan den søges fyldestgjort af Fællesboet, naar hun sidder i uskiftet Bo, L. 1899 § 13, 3. Stk. Det synes vel en farlig Regel af Hensyn til Børnene, at Gæld, som gift Kone har gjort „paa sin kommende Lod i Fællesboet", kan søges fyldestgjort i hele dette; men den er en uundgaaelig Følge af den i uskiftet Bo hensiddende Enkes Raadighed over Boet, der jo til enhver Tid gør hende det muligt at optage Laan i Fællesboet til Dækning af gammel Gæld.

Derimod er Mandens Eneraadighed ikke til Hinder for, at der af Fællesboet kan søges Fyldestgørelse for Erstatningskrav udenfor Kontraktsforhold mod Hustruen f. Eks. paa Grund af hendes forsætlige eller uagtsomme Ødelæggelse af Tredjemands Ting samt for Udgifter bevirkede ved hendes strafbare Forhold f. Eks. Aktionsomkostninger i Anledning af en af hende begaaet Forbrydelse, L. 1899 § 13, 2. Stk.[4].

[3] U. f. R. 1890. 980; se Bentzon, Personret. 78.

[4] Jmskr. 6 Aug. 1877 Nr. 152.

I Forholdet mellem Ægtefællerne indbyrdes er Manden eneberettiget til at bestemme, hvorledes der skal forholdes med Fællesboet, og Hustruen maa ikke uden hans udtrykkelige eller stiltiende Samtykke bruge, forbruge eller ødelægge Fællesboets Ting. Overtrædelse heraf kan dog ikke i Almindelighed paadrage hende noget Ansvar til Straf f. Eks. for Tyveri[5], men derimod vel til Erstatning efter Analogien af § 13, 2. Stk. jfr. §§ 11, 3. Stk. og 24. Mandens Bestyrelse af Fællesboet er ikke undergivet noget særligt Tilsyn saasom af Hustruen eller Pupilautoriteterne; han er ikke pligtig til at aflægge Regnskab derfor ved Boets Deling og bærer kun i de særligt i §§ 11, 16 og 24 omtalte Tilfælde Ansvar overfor Hustruen for Tab, som han har paaført Boet.

I ældre Tider forekom det undertiden[6], at Øvrigheden, naar Manden misbrugte sin Stilling, fratog ham Raadigheden over Boet eller en Del deraf og overgav den til Hustruen eller bestemte, at hun skulde deltage i Boets Bestyrelse; men dette synes at være ophørt, efterhaanden som Separationsinstitutet udviklede sig. Derimod har nu L. 1899 § 28 givet Hustruen Adgang til at forlange Formuefælliget ophævet (Bosondring) under de antydede Omstændigheder, jfr. nærmere nedenfor i § 25.

Fra Reglen om Mandens Eneraadighed over Fællesboet findes flere vigtige Undtagelser. Som saadanne skal først omtales visse Tilfælde, hvor Mandens Raadighed er udelukket og Hustruen eneraadig; dernæst Tilfælde, hvor Manden kun kan udøve Raadighed med Hustruens Samtykke; og endelig Tilfælde, hvor Hustruen kan raade over Fællesboet paa Mandens Vegne, skønt disse sidste Tilfælde strengt taget ikke danner virkelige Undtagelser.

1. Ifølge L. 1899 § 27, der omtrent ordret[7] gentager den ældre Bestemmelse i L. 7 Maj 1880 § 1, er Hustruen

[5] Goos, Straffer. spec. Del. 2. 328—330.

[6] Reskr. 31 Okt. 1696 (Registr. under „Gjeld"), 22 Apr. 1740 (Registr. under „Egteskab A"), 13 Apr. 1742 (Registr. under „Egteskab B") og flere utrykte Bevillinger f. Eks. Bev. 16 Apr. 1751.

[7] Mærk ved § 27, at Motiverne mener, at L. 7 Maj 1880 i det hele har svaret til sit Formaal, „og for at der ikke skal opstaa nye Fortolkningsspørgsmaal — jfr. f. Eks. H. R. D. i U. f. R. 1902. B. 88 — synes det hensigtsmæssigst at bibeholde dens Indhold ordret".

eneraadig over, hvad hun erhverver ved selvstændig Virksomhed[8], som ikke grundes eller vedligeholdes væsentligt ved Mandens eller Fællesboets Midler, og hvad bevisligt er anskaffet for sligt Erhverv. Udtrykket „Fællesboets Midler“ maa forstaas som betegnende andre fælles Midler end Hustruens Selverhverv og indeholder ikke en Forudsætsætning om, at dette skulde være Hustruens Særeje[9]. Den i § 27, 1. Pkt. ved Ordene „i levende Live“ udtrykte Begrænsning af Hustruens Raadighed til ikke at omfatte testamentariske Dispositioner vilde være aldeles vildledende, hvis Selverhvervet var Særeje, jfr. L. 1899 § 17; og Forudsætningen i § 27, 2. Pkt. om, at der i Hustruens Selverhverv kan søges Fyldestgørelse for Mandens Gæld, naar det blot ikke sker i hendes levende Live, er uforenelig med, at det skulde være Særeje; jfr. endelig §§ 18 og 19, der aabenbart udtømmende angiver, hvad der er Særeje. Overhovedet giver Hustruens Eneraadighed over Selverhverv lige saa lidt Grund til at betragte det som hendes Særeje som Mandens Eneraadighed over Fællesboet til at anse dette for hans Særeje.

Det Erhverv, hvortil § 27 sigter, er kun hvad Hustruen erhverver efter Ægteskabets Stiftelse[10], men ikke hvad hun forinden som ugift eller i andet Ægteskab har erhvervet, og det omfatter kun, hvad hun erhverver ved Selvvirksomhed altsaa f. Eks. ikke Arv. Hustruens Eneraadighed strækker sig ogsaa til Indtægten af Selverhvervet, og uagtet Loven bruger Udtrykket „anskaffet“, kan der af reale Grunde ikke være Tvivl om, at der sigtes til alt, hvad der træder i Stedet for Selverhvervet, selv om det ikke kan siges at være anskaffet af hende, f. Eks. Erstatningskrav mod den Trediemand, der har ødelagt en til Selverhvervet hørende Ting[11].

Angaaende Bevisbyrden for, at en vis Ting er Hustruens Selverhverv eller anskaffet ved Hjælp af det, bemærkes, at naar det er bevist eller in confesso, at Tingen hører til Ægte-

[8] U. f. R. 1886. 1079, se ogsaa Munch-Petersen i U. f. R. 1907 B. 243.

[9] U. f. R. 1883. 290 og 888 (H. R. Td. 232) og 1889. 1005.

[10] Erhvervelsen maa derhos være sket, efterat L. 7 Maj 1880 traadte i Kraft, U. f. R. 1883. 290.

[11] H. Scheel. 82.

fællernes Fællesbo, maa det betragtes som det almindelige, at den er undergivet Mandens Raadighed; og den, der paastaar, at Tingen er Hustruens Selverhverv, maa derfor bevise det, jfr. ogsaa Ordet „bevislig“ i § 27, eller dog anføre særlige Grunde, der gør det antageligt, at Tingen ikke er undergivet Mandens Raadighed, f. Eks. at hun er Hovederhververen, eller hvor begge er jævnbyrdige Erhververe, at Tingen nærmest hører til hendes Erhvervsart[12].

At der tilkommer ikke blot den fuldmyndige men ogsaa den umyndige eller mindreaarige Hustru Ret til paa egen Haand at raade over sit Selverhverv, stemmer med, at § 27 udtrykkeligt angiver Værges Samtykke som unødvendigt; det stemmer ogsaa med L. 7 Maj 1880, der netop tillod den efter de da gældende Regler umyndige Hustru at raade paa egen Haand, og med den vistnok almindeligt antagne Sætning, at de, der er myndige i personlig Henseende, hvorunder Hustruer, kan raade over Selverhverv paa egen Haand. Rigtignok har man ved i L. 1899 at optage Indholdet af L. 7 Maj 1880 udeladt dennes § 2 „eftersom det, naar Hustruen bliver fuldmyndig, er en selvsagt Ting, at hun kan gøres umyndig“, men man har vistnok herved kun tilsigtet at udtale, at særlige Regler om Umyndiggørelse er unødvendige: for fuldmyndige Hustruer, fordi de almindelige Regler er anvendelige; for ufuldmyndige Hustruer, fordi der, hvis man vil mene, at de almindelige Regler om Umyndiggørelse er uanvendelige paa dem der blot i personlig[13] Henseende er myndige, i alt Fald ikke er større Grund til at tillade Umyndiggørelse af blot personligt myndige Hustruer end af andre personligt Myndige.

Efter L. 7 Maj 1880 kunde der være nogen Tvivl om Udstrækningen af Hustruens Raadighed over Selverhverv, navnlig om Udtrykket „raade over“ skulde tages i den snevrere Betydning, hvori det undertiden forekommer i Lovsproget f. Eks. i Pl. 18 Jan. 1788 §§ 2 og 4, 27 Nov. 1839 § 1 og 10 Apr. 1841 § 1, og hvorefter det kun sigter til Retshandler om bestemte individuelle Genstande, eller om det skulde have

[12] U. f. R. 1889. 1005, der peger ret stærkt i Retning af en friere Bevisbedømmelse jfr. nedenfor S. 156 om Særeje. Se derimod B. G. B. § 1362.

[13] Jfr. herom Bentzon, Personret. 60—61.

den ogsaa forekommende videre Betydning jfr. f. Eks. Konkursl. §§ 1 og 72 og Skiftel. § 58, hvorefter det tillige omfatter Stiftelse af Gæld saaledes, at denne kan søges fyldestgjort af Selverhvervet. Den videre Betydning maatte vistnok allerede efter L. 1880 foretrækkes, og efter L. 1899 er det klart, at forsaavidt Hustruen er fuldmyndig, raader hun over sit Selverhverv ganske i samme Omfang som en fuldmyndig Mand raader over sit Gods jfr. § 13, 3. Stk. Hvis hun derimod er ufuldmyndig, maa i Medfør af § 10, i Overensstemmelse med hvilken den almindeligt holdte Regel i § 27 maa forstaas, de almindelige Regler om ufuldmyndiges Raadighed over deres Selverhverv komme til Anvendelse[14].

Hustruens Raadighed over Selverhvervet er iøvrigt ikke blot den samme som Mandens over det øvrige Fællesbo men endog noget større. Saaledes kan der ikke for Mandens før Ægteskabet stiftede Gæld eller for Forpligtelser paa Grund af hans skadegørende Handlinger udenfor Kontraktsforhold eller hans strafbare Forhold søges Fyldestgørelse i Hustruens Selverhverv, hvorimod der for lignende Krav stiftede af Hustruen kan søges Fyldestgørelse i det under Mandens Raadighed værende Fællesbo, jfr. foran S. 136. Endvidere kan Hustruen frit bortskænke sit Selverhverv i levende Live, medens der er sat visse Grænser for Mandens Ret til at give Gaver af Fællesboet jfr. nedenfor. Heller ikke er der givet Manden Adgang til at faa Bosondring paa Grund af Hustruens uforsvarlige Formindskelse af Selverhvervet eller Misbrug af Raadigheden derover, hvorimod Hustruen paa Grund af tilsvarende Forhold paa Mandens Side kan kræve Bosondring jfr. nedenfor S. 169.

Ifølge L. 1899 § 4 kan Hustruen hverken ved Ægtepagt eller paa anden Maade vedtage[15], at hendes Selverhverv skal være Mandens Særeje eller hans udelukkende Raadighed underkastet. Dette Forbud, der paa tilsvarende Maade gælder ogsaa om Mandens Selverhverv, angaar, som Ordene viser, kun fremtidigt Selverhverv men ikke allerede erhvervet Gods, jfr. iøvrigt nærmere nedenfor S. 155—156.

[14] Jfr. Bentzon, Personret. 72.

[15] Om ældre Ret, hvor det modsatte antoges gældende, jfr. H. R. D. i U. f. R. 1902. B. 88.

2 a. L. 1899 § 11 foreskriver, at Manden ikke uden Hustruens Samtykke kan afhænde, pantsætte eller paa usædvanlige Vilkaar eller for usædvanlig lang Tid overdrage Brugsrettigheder over fast Ejendom, om hvilken Adkomstdokumenterne oplyser, at den er indført i Fællesboet af Hustruen, eller afhænde, pantsætte eller kvittere Gældsbreve, Aktier, Policer, Sparekassebøger og deslige Dokumenter, som er indførte i Fællesboet lydende paa hendes Navn. Under fast Ejendom maa henføres ogsaa Dele af en fast Ejendom og saavel Ejendomme i By som paa Land.

Denne Bestemmelse giver Hustruen en forhen i vor Ret ukendt Medraadighed over en Del af Fællesboet, og ved dette første Forsøg i denne Retning har Lovgiveren uden Hensyn til rent teoretisk Konsekvens anset det for rigtigt at drage positivt vilkaarlige Grænser, dels for ikke at komme til at genere Manden for stærkt i hans økonomiske Virksomhed som Forretningsmand eller Næringsdrivende, dels for at ikke Tredjemand skulde svæve i Uvished om, hvorvidt han turde indlade sig i Retshandler med Manden alene. Hustruens Samtykke kræves kun til Dispositioner over fast Ejendom, Gældsbreve og deslige Dokumenter, som af hende er indførte i Fællesboet, være sig ved Ægteskabets Stiftelse eller senere[16], men ikke naar der er Tale om at raade over andre af hende indførte Ting saasom rede Penge, Skibe, Løsøre, Brugsrettigheder, og naar en til førstnævnte Klasse henhørende Ting er afløst af en under sidstnævnte Klasse hørende, f. Eks. naar en fast Ejendom eller en Aktie er gjort i Penge, er Hustruens Samtykke ikke nødvendigt for at raade over det saaledes erhvervede. Men selv med Hensyn til faste Ejendomme, Gældsbreve o. desl., der er indførte af Hustruen, kræves hendes Samtykke kun, naar Adkomstdokumenterne oplyser, at den faste Ejendom er indført af hende, og naar Gældsbrevet er indført lydende paa hendes Navn. Der maa efter disse Udtryk lægges Vægt paa det formelle Punkt, den skriftlige

[16] Ordene „om hvilke Adkomstdokumenterne oplyse, at den er indført i Fællesboet af Hustruen“ giver derfor et mere træffende Udtryk for Lovtanken end Ordene „indførte i Fællesboet lydende paa hendes Navn“, jfr. Munch-Petersen i U. f. R. 1899. 408.

Konstatering af, at Hustruen var Ejer i Indførelsesøjeblikket, hvilket ogsaa stemmer med det væsentlige Hensyn, der ifølge Lovens Motiver er taget til, at Forholdet kan være let kendeligt for Trediemand. Hustruens Samtykke til Afhændelse af en til Fællesboet hørende fast Ejendom kunde derfor synes at maatte udkræves, naar hun før Ægteskabet havde Skøde paa den, selvom hele Købesummen først betales efter Ægteskabets Stiftelse og af fælles Midler. Dog kunde det ogsaa hævdes, at en saadan Ejendom ikke er indført i Fællesboet af Hustruen. Hvis det langt mere praktiske Tilfælde foreligger, at omvendt Hustruen før Ægteskabet har betalt Købesummen, men endnu ikke erholdt Skøde paa Ejendommen, vil Købekontrakten ofte, navnlig naar den er thinglæst, kunne betragtes som et af de i § 11 nævnte Adkomstdokumenter, og Hustruen vil da kunne fordre, at hendes Ret ogsaa kommer til at fremgaa af Skødet. Naar den faste Ejendom eller Værdipapiret skyldes en Gave fra en Tredjemand, vil det komme an paa, om Giveren udsteder Skøde paa Hustruens Navn eller overleverer Værdipapiret lydende paa hendes Navn. Arver Hustruen en bestemt fast Ejendom eller et bestemt Værdipapir, vil Udlægspaategningen i Overensstemmelse med den sædvanlige Form lyde paa hendes Navn (udlægges til Fru N. N. i Ægteskab med N. N.). Angaar Arven ikke en bestemt Genstand, maa det imidlertid følge saavel af Tanken med § 11 som af hendes personlige Myndighed, at hun maa kunne fordre[17], at hvad Boet saaledes erhverver i Kraft af hendes Arveret, ogsaa i det ydre fremtræder som indført af hende, og hvis Arven udlægges i rede Penge, vil hun da kunne kræve disse indsatte i en Sparekassebog, der noteres paa hendes Navn, eller anbragte i Værdipapirer, der faar Paategning om Indførelsesmaaden. Det samme maa gælde, naar det af Hustruen indførte med Hensyn til hvilket Paategning er sket, ombyttes med andre Værdier, f. Eks. Erstatnings- eller Forsikringssummer. Hvad endelig angaar det Spørgsmaal, om Manden eller Hustruen paa Skiftet skal have Indflydelsen paa, om Arven skal udlægges i Ting som § 11 omfatter eller i andre (f. Eks. Løsøre), maa Skifteretten efter Omstændighederne afgøre, om Mandens eller Hustruens Inter-

[17] Jfr. U. f. R. 1899. 406—411 og 1907 B. 242—243, se ogsaa 139—140.

esse bør være den overvejende[18]. Særlig med Hensyn til Sparekassebøger bemærkes, at de kun undtagelsesvis lyder paa noget Navn, og at Lovgiveren derfor sandsynligvis har haft det sædvanlige Tilfælde for Øje, at de i Sparekassens egne Bøger er noterede paa Hustruens Navn. Den, der af en gift Mand vil købe en Sparekassebog, maa derfor skaffe sig Oplysning om, paa hvis Navn den er noteret, hvilket heller ikke vil være særlig besværligt, da det dog i Almindelighed vil være nødvendigt for med Sikkerhed at kunne indlade sig paa Retshandler om Sparekassebøger[19].

Man har iøvrigt fremsat den Anskuelse[20], at det kun overfor Tredjemand er en Betingelse for Hustruens Medraadighed efter § 11, at Adkomstdokumentet lyder paa hendes Navn, medens det i Forholdet mellem Ægtefællerne indbyrdes kun kommer an paa, om Ejendommen eller Værdipapiret er indført i Boet af Hustruen. Naar blot dette er Tilfældet, antages Manden at være uberettiget til at raade over Tingen uden Hustruens Samtykke, og handler han uden dette, kan Retshandlen vel ikke omstødes, men Hustruen kan da kræve Erstatning. Denne Lære støttes paa, at Lovens Motiver omtaler Adkomstdokumentets Lydelse paa Hustruens Navn som en alene af Hensyn til Tredjemand foreskrevet Betingelse, og paa at Bestemmelsen herom i Forholdet mellem Ægtefællerne indbyrdes skulde savne „praktisk Mening“. Dette er dog næppe rigtigt. Læren vilde konsekvent føre til, at § 11, 2. Stk., maatte omfatte alt hvad Hustruen indførte i Boet, og dette vilde afgjort stride mod Paragrafens Ord. Men hertil kommer, at hvis Reglen om, at Adkomstdokumenterne skal oplyse at Tingen er indført af Hustruen, ikke skal gælde mellem Ægtefællerne indbyrdes, vil dette kun have praktisk Mening, naar Reglen samtidig indskrænkes til at være en blot Legitimationsregel. I saa Fald vilde imidlertid § 11, 2. St. i alt for høj Grad og langt mere end tilsigtet komme til at indskrænke Mandens frie Dispositionsret, idet Tredjemand herefter kun, forsaavidt som han er i god Tro ved Rets-

[18] Se Munch-Petersen i U. f. R. 1899. 411.

[19] Jfr. Bentzon, Retskilderne 277—278, men imod Teksten Munch-Petersen U. f. R. 1899. 410 i Noten. Se ogsaa Ax. Borgen, Sparekasse-Kontrabøger, 1906. 45—51.

[20] Jfr. ovenn. Afhandling af Munch-Petersen. 406 ff.

handler med Manden vilde kunne erhverve Ret over Fællesboets Ejendele, og derfor ofte ikke vilde turde indlade sig paa saadanne Retshandler uden forinden at anstille nærmere Undersøgelse. Det bør derfor hævdes, at Hovedformaalet med § 11, 2. St., er at give Hustruen en Medraadighed, og denne bør ikke tilstaas hende i andre Tilfælde, end hvor den kan gøres gældende overfor Tredjemand. Hvad Motiverne angaar, kunde det med samme Styrke fremhæves, at de ikke indeholder den svageste Antydning af en saa vigtig Sondring som den anførte; men Lovordene er iøvrigt saa klare, at de ikke kunde fraviges, selv om Motiverne var i Strid dermed.

Følgen af, at Manden indgaar en Retshandel med Tilsidesættelse af Hustruens Medraadighed efter § 11, er at hun kan angribe Retshandlen, hvilket dog maa ske ved at begynde Retsforfølgning mod Erhververen inden et Aar fra Retshandlens Indgaaelse eller dens Thinglæsning. Denne Præskription af Paataleretten maa ifølge Lovordene og Lovens Motiver, der betoner Hensynet til Tredjemand, indtræde, selvom Hustruen først efter Fristens Udløb erfarer noget om Retshandlen. I Udtrykket „angribe“ ligger, at hun kan fordre Retshandlen omstødt, hvilket ogsaa stemmer med Lovens Tanke, ligesom det fremgaar af § 11, 2. Pkt. i Begyndelsen: „dog kan han uden Hustruens Samtykke ikke afhænde“. Ved Omstødelsen bortfalder Overdragelsen som ugyldig; men Erhververen kan ifølge vor Rets almindelige Regler kræve sin Ydelse tilbage og efter Omstændighederne tillige Skadeserstatning, navnlig naar Manden urigtigt har angivet at have Hustruens Samtykke. Er den omspurgte Genstand gaaet videre fra Erhververen til en anden Person, kan Hustruen ogsaa overfor denne gøre sin Ret gældende; thi da den sidste Erhvervelse hviler paa Mandens Retshandel, gaar ogsaa Hustruens Søgsmaal mod sidste Erhverver ud paa at angribe Mandens Retshandel, og det stemmer med den vidtstrakte Vindikationsret, som vor Ret hjemler.

Angaaende Spørgsmaalet om, hvorvidt Hustruens Arvinger indtræder i hendes omtalte Ret, henvises til Bemærkningerne foran S. 132 om §§ 13 og 16, hvortil kan føjes, at det vistnok i sig selv vilde være besynderligt, at Arvingerne skulde kunne omstøde en Retshandel, selv om den ikke havde

forvoldt Boet Tab. Desuden vil jo Hustruens Samtykke ofte foreligge stiltiende, ligesom hun alene bør kunne skønne over, om Manden virkelig har krænket hendes Interesser.

Hustruen kan dog i Stedet for at angribe Retshandlen kræve Erstatning hos Manden paa samme Maade, som i § 11, 2. St. er bestemt med Hensyn til Gaver, og denne Vej kan Hustruen bl. a. tænkes at ville foretrække, naar Manden uden hendes Samtykke har bortgivet en af de i § 11, 1. St. omhandlede Genstande. Ogsaa Gaveretshandler omfattes af Ordene i § 11, 1 St. jfr. „afhænde“ og paa „usædvanlige Vilkaar .... overdrage Brugsrettigheder“[21]; og det vilde desuden være urimeligt, at Mandens Medkontrahent skulde kunne beholde f. Eks. en paa Hustruens Navn lydende Aktie, naar han havde faaet den som Gave, men ikke naar han havde købt den.

Medens Hustruen efter det anførte er sikret mod, at de nævnte Retshandler afsluttes uden hendes Samtykke, er der ikke hjemlet hende nogen Beskyttelse mod, at Mandens Kreditorer gennem Retsforfølgning søger Fyldestgørelse i de omtalte Genstande[22]. Dog tør det maaske antages, at Manden ikke uden hendes Samtykke kan paavise dem som Eksekutionsobjekter, saalænge der er andet fælles Gods, hvori Udlæg kan ske.

b. L. 1899 § 11, 2. St. bestemmer, at Manden ikke i noget Aar uden Hustruens Samtykke ved Gaveløfte maa forbinde Fællesboet for mere eller af samme bortgive mere end 5 pCt. af, hvad Fællesboets Nettoformue udgjorde ved Udgangen af det sidst forløbne Aar, hvorved bemærkes, at det i sig selv er rimeligt og stemmer med den sædvanlige Sprogbrug i L. 1899, at Hustruens Selverhverv ikke medregnes til Fællesboet i denne Henseende. Om Bortgivelsen sker paa én Gang eller i flere Gange i Aarets Løb, til samme Person eller til flere Personer, er ligegyldigt.

Handler Manden mod den nævnte Bestemmelse, kan Hustruen fordre Erstatning af hans Særeje eller ved Fællesboets Deling af hans Lod deri; i sidste Fald maa hendes Krav gøres gældende inden en Maaned fra Be-

[21] Se H. Scheel. 54 og norsk L. 1888 § 14.

[22] H. Scheel. 59.

gyndelsen af Skiftet, og i første Fald maa hun begynde Retsforfølgning eller forbeholde sit Krav ved Notarialbeskikkelse inden et Aar, efter at hun er blevet vidende om den Omstændighed hvorpaa hendes Krav begrundes. Denne „Omstændighed“ kan ikke være andet end det, at Gaven vilde komme til at overstige den tilladte Grænse, og Præskriptionsfristen kommer altsaa først til at løbe fra det Øjeblik, da Hustruen bliver bekendt med saavel Nettoformuens Størrelse ved Udgangen af det sidst forløbne Aar som de Gaver, der af Manden er bortskænkede i det løbende Aar, hvilket sjældent sker før men oftest efter dette Aars Udløb. Erstatningen kan ikke gaa ud paa mere end det Beløb, hvormed Gaven overstiger de 5 pCt., og dette er ogsaa udtalt i Lovens Motiver, jfr. iøvrigt om Erstatningen foran S. 128 ff.

Derimod har Hustruen ingen Ret til at omstøde Gaven efter § 11, 2. St., hvilket vel følger af sig selv, hvis Gavemodtageren har været i god Tro, men ogsaa maa gælde, hvis det kan oplyses, at han har været bekendt med, at Giveren overskred Gavegrænsen; thi det fremgaar tydeligt saavel af Modsætningen mellem § 11, 1. St. og § 11, 2. St. som af Lovens Motiver, at Hustruen aldrig har mere end et Erstatningskrav efter § 11, 2. St.

For det i § 11 omtalte Samtykke fra Hustruen er ingen særlig Form foreskrevet, og det kan derfor ogsaa gives mundtligt eller stiltiende. Det kan gives før Retshandlen indgaas eller bagefter, men ikke meddeles en Gang for alle, L. 1899 § 4. Er Hustruen ufuldmyndig, maa det vistnok afgives for hende af Værgen eller af hende med Kurator; maaske kan dog her Analogien af § 2 anvendes, saaledes at de samme Regler gælder for umyndige og for mindreaarige.

c. L. 1899 § 11, sidste St. har ladet det have sit Forblivende ved 5—1—10, hvorefter Manden ikke maa afhænde sine Midler ved Fledførelse, medmindre Hustruen er enig med ham derom[23]. Dette gælder iøvrigt, selvom der ikke er Formuefællig mellem Ægtefællerne, og Bestemmelsen indeholder altsaa mere end en Indskrænkning i Mandens Raadighed over Fællesboet. Da egentlig Fledførelse ikke forekommer i Praksis, og da 5—1—10 ikke kan anvendes paa Af-

[23] Lassen. II. 559.

tægtsforhold o. desl. jfr. Lovens Motiver S. 21, har den omtalte Regel ingen praktisk Betydning.

3. a. Ifølge 5—1—13, jfr. L. 1899 § 13, er Husbond pligtig at svare til den Gæld eller Kontrakt, som hans Hustru gør, medens hun er i Fællig med ham, naar det klarligt bevises, at saadant er sket med Husbondens Vilje og Videnskab eller og til fælles Nytte og uomgængelig Fornødenhed[24], og hendes Retshandler er altsaa under de nævnte Betingelser forbindende for Manden og Fællesboet, hvilket ogsaa udtrykkeligt siges i L. 1899 § 13.

Denne Regel har gennem Tiderne spillet en ret stor Rolle i Retslivet; „med Husbondens Vilje og Videnskab“ er en Anvendelse af Fuldmagtsreglerne; „til fælles Nytte og uomgængelig Fornødenhed“ er beslægtet med Reglerne om uanmodet Forretningsførelse[25]. Ved Ordene „er i Fællig“ maa i Nutiden forstaas, at Hustruen lever sammen med Manden, medens det ikke kan fordres, at de lever i Formuefællesskab[26].

Efter Reglen om „Vilje og Videnskab“ bliver da Manden forpligtet, naar hans Fuldmagt eller „Samtykke“ til at forpligte ham personlig og derigennem Fællesboet foreligger enten udtrykkelig eller stiltiende. Der skal foreligge et virkeligt Samtykke, en blot Viden er ikke nok[27]; men en af Hustruen paadragen Forpligtelse kan Manden senere have anerkendt[28]. Samtykket kan være at antage uden særligt Bevis herfor, hvor enten Udgiften nærmer sig til at være „fornøden“[29], eller Samtykket fremgaar af hele den foreliggende Situation (hvorom straks nedenfor[30]), eller hvor det gælder de Husvæsenet vedkommende Anliggender, som efter Skik og Brug overlades Hustruen, særlig det at fæste Tyende paa sædvanlige Vilkaar og at give dem Opsigelse derefter[31].

[24] Jfr. B. G. B. § 1357 (fra gammel Tid kaldet „Schlüsselgewalt“).

[25] Lassen II. 851 ff.

[26] Se herom U. f. R. 1892. 18, 1899. 200, 1904. 576, 1905. 244 og 1909. 92 og 305, jfr. dog 1893. 189 og 1907. 875.

[27] U. f. R. 1909. 92.

[28] U. f. R. 1876. 505, 1881. 170, 1888. 541, 1889. 911 og 1908. 441.

[29] U. f. R. 1887. 263.

[30] U. f. R. 1886. 652, 1887. 263.

[31] U. f. R. 1890. 1055, 1897. 332 og 1898. 823. I sidste Fald drejer

Men ellers maa Mandens Samtykke positivt bevises af Medkontrahenten, jfr. 5—1—13's „klarligen bevisis“ [32].

Et stiltiende Samtykke til at stifte Gæld kan ogsaa foreligge, hvor Hustruen med Mandens Vidende (Samtykke) driver en vis Forretning [33] eller anden Virksomhed [34], især hvis Udbyttet indgaar i fælles Kasse [35]. Mandens Samtykke omfatter da normalt ikke blot de Retshandler, som Forretningens Drift efter sin Natur uundgaaelig medfører, f. Eks. Salg af de Varer hvormed der handles, men ogsaa de Forpligtelser, som Hustruen efter hendes, Manden bekendte, Forhold maa indgaa for at kunne føre Forretningen overhovedet, eller i det Omfang hvori hun faktisk fører den, herunder særlig Køb paa Kredit [36]. Men har han forbudt Kreditgivning, gælder dette ikke [37]; og i hvert Fald, hvor Tredjemand maatte være vidende om Forbudet, maa dette dække Manden [38].

Har Manden givet hende en udtrykkelig, men almindelig holdt Fuldmagt („kvittere og underskrive Mandens Navn“), maa dette forstaas med naturlige Forbehold [39].

Om end Mandens Fuldmagt eller Samtykke mangler, er Hustruens Retshandel dog forpligtende for ham og Fællesboet (§ 13, 1. Stk. og 5—1—13), hvis den skyldes „fælles Nytte og uomgængelig Fornødenhed“. I disse Ord ligger naturligst, at Nødstilstand er tilstrækkelig, men at fælles Nytte ikke er nok og paa den anden Side er overflødig, hvis Udgiften er fornøden for Hustruen (og for Børnene); der er i Praksis en vis Tilbøjelighed til at anvende denne Del af

det sig egentlig om en i Praksis udviklet deklaratorisk Retsregel, som legitimerer Hustruen til en vis Optræden paa egen Haand.

[32] U. f. R. 1893. 189, 1899. 200 og 1910. 51.

[33] U. f. R. 1892. 334 og 1893. 259.

[34] U. f. R. 1890. 440 og 1892. 334.

[35] U. f. R. 1892. 334.

[36] U. f. R. 1876. 492, 1877. 724, 1879. 333, 1884. 537. At tegne Vekselgæld falder dog ikke derfor indenfor hendes Kompetence, jfr. U. f. R. 1867. 317 og 1889. 911.

[37] U. f. R. 1888. 223 og 541.

[38] U. f. R. 1886. 652 og 1904. 407.

[39] U. f. R. 1908. 920 jfr. 699 (Kaution paa 15000 Kr. i Mandens Fraværelse trods en saadan Fuldmagt anset for ugyldig).

5—1—13, selvom Manden har hævet Samlivet[40]. Vort Retsliv anvender Reglen ikke blot, hvor det drejer sig om uundværlige Midler til Familiens Livsophold, men ogsaa hvor det gælder det daglige Livs sædvanlige[41] Udgifter, og dette sidste selv om det kan oplyses, at Udgiften er afholdt „uden Mandens Vidende og Vilje“[42]. Men positivt mod hans Vilje gælder Reglen kun, hvor Udgiften virkelig var fornøden[43]. Reglen faar iøvrigt særlig vid Anvendelighed, naar Manden er bortrejst eller syg[44].

Før 1880, da Konen var helt umyndig, kunde der kun blive Spørgsmaal om et Ansvar for Manden personlig og for Fællesboet. Efter L. 7 Maj 1880 kunde hun tillige forpligte sit Selverhverv; og efter L. 1899 maa hun kunne forpligte sig selv personlig, forsaavidt hun er myndig. L. 1899's Motiver (S. 22) gaar ud fra, at „Hustruen, om hun vil, kan paatage sig personligt Ansvar i de her omhandlede Tilfælde“, hvilket de ikke i Almindelighed finder udelukket ved Reglen i § 15. Loven afgør dog ikke, i hvilke Tilfælde § 15 er uanvendelig; men i alt Fald hvor Udgiften ikke er til Konen personlig eller skyldes uomgængelig Fornødenhed, bør man vistnok anvende § 15 og til hendes Medansvar kræve Overøvrighedens Godkendelse. Desuden kan der maaske lægges nogen Vægt paa, om det var Medkontrahenten bekendt, at 5—1—13 var anvendelig, idet han, naar dette var ham ubekendt, maa kunne vælge at holde sig til Hustruen personlig[45], ligesom han ofte vil have et saadant Krav, naar der er ydet noget til hende personlig[46].

Det er fremdeles et aabent Spørgsmaal, om den Medkontrahent, der vælger at holde sig til Hustruen personlig,

[40] Jfr. ovenfor Note 26.

[41] U. f. R. 1902. 156 og 161, men derimod om det mindre sædvanlige 1898. 142, 1906. 871, 1909. 92.

[42] U. f. R. 1896. 268. Dette stemmer vel med vor Rets almindelige Grundsætninger, jfr. Lassen. II. 852 Note 7 og 860 Note 28.

[43] U. f. R. 1887. 263, 1907. 875 og 1909. 92; men herimod J. U. 1853. 894, der selv da vil udelukke Hustruen fra Reglen.

[44] U. f. R. 1871. 572, 1902. 156, jfr. 1908. 920.

[45] U. f. R. 1905. 244.

[46] U. f. R. 1907. 78 (Hustruens Klinikophold) og 923 (Genstande til personlig Brug).

tillige kan søge Manden[47]. Det vil vistnok som Hovedregel være det naturligste her at statuere et alternativt, men ikke et egentligt solidarisk Ansvar[48].

Hvis Retshandlen angaar Hustruens personlige Arbejde eller hendes Selverhverv, kommer 5—1—13 ikke til Anvendelse[49]. Manden kan ganske vist paatage sig et Medansvar her, ligesom hvor hun disponerer over sit Særeje, men herom gælder kun de almindelige Kontrakts- og Fuldmagtsregler.

b. Ifølge Fr. 11 Sept. 1839 § 7 tilkommer det Hustruen, naar Manden er forsvundet, at bestyre Boet med en dertil beskikket Værges Samtykke. Tidligere antog man, at det ikke var for Manden men for Hustruen at Værgen beskikkedes, hvoraf fulgte, at de indgaaede Retshandler forpligtede Hustruen personlig og Fællesboet men ikke Manden personlig[50]. Nu siger L. 1899 § 13, at Manden forpligtes personlig ved de omtalte Retshandler, og Lovens Motiver gaar ud fra, at det er for Manden at Værgen beskikkes[51]. Hustruen, der optræder i Henhold til denne Lovbestemmelse[52], paadrager sig derfor ikke derved noget personligt Ansvar og kan end ikke paatage sig det uden Overøvrighedens Godkendelse efter L. 1899 § 15. I Praksis har man anvendt Analogien af Fr. 1839 § 7 i Tilfælde, hvor Manden vel ikke var forsvundet men saa langt borte, at hans Samtykke ikke kunde afventes, eller paa Grund af Sygdom eller lign. var ude af Stand til at handle[53]. Den i de angivne Tilfælde for Manden beskikkede Værge indtager nærmest samme Stilling som en Kurator for en Mindreaarig, og hans og Hustruens Bestyrelse af Boet er ikke undergivet Pupilautoriteternes Tilsyn[54], med mindre Hustruen selv beskikkes til Værge[55].

Om Hustruens Bestyrelse af Boet, naar Manden umyndiggøres, er talt ovenfor S. 135.

---

[47] Forudsat i U. f. R. 1907. 78. [48] Jfr. U. f. R. 1905. 244.
[49] Jfr. dog Deuntzer, Familieret. 153.
[50] Scheel. 183—84 og 634—636, U. f. R. 1876. 79 og 1878. 1140.
[51] Se nærmere herom Bentzon, Personret. 136—137.
[52] Jfr. derimod U. f. R. 1903. 674 og 1904. A. 127.
[53] U. f. R. 1880. 1036.
[54] Jmskr. 6 Febr. 1877 (Nr. 34).
[55] Se Jmskr. 8 Decbr. 1908 (Nr. 396).

II. ÆGTEPAGT.

§ 24.

Fra den almindelige Regel om fuldstændigt („almindeligt") Formuefællesskab mellem Ægtefæller kan der efter L. 1899 ligesom efter den tidligere Ret ske Afvigelse ved Ægtefællernes Overenskomst, Ægtepagt, der kan indgaas saavel før som efter[1] Ægteskabets Stiftelse, jfr. L. 1899 § 1.

En Ægtepagts Gyldighed er betinget af, at den er oprettet skriftligt[2] under Parternes Haand, L. 1899 § 1, hvorimod Vitterlighedsvidner ikke er nødvendige. En Notarialattest om Underskrifterne er praktisk, jfr. Motiverne.

For at kunne oprette en Ægtepagt fordres, at begge Ægtefæller er fuldmyndige eller, hvis nogen af dem er mindreaarig eller umyndig, at tillige dens Kurator eller Værge samtykker, L. 1899 § 2. Værgen kan altsaa ikke alene oprette Ægtepagt for en umyndig eller umyndiggjort Ægtefælle; men denne maa ogsaa selv tage Beslutning, hvoraf følger, at Ægtepagts Oprettelse er umulig, naar nogen af Ægtefællerne er afsindig. Pupilautoriteters Samtykke udkræves aldrig.

Indgaas Ægtepagt efter Ægteskabets Stiftelse, kræves endvidere, at den forsynes med kgl. Konfirmation[3], hvorimod denne er unødvendig, naar Ægtepagten er indgaaet før Ægteskabets Stiftelse, L. 1899 § 3. Før denne Lov ansaa man Konfirmationen for nødvendig, for at Ægtepagten kunde have forbindende Virkning for andre end Ægtefællerne selv og deres Arvinger, men da uden Hensyn til Oprettelsestiden. Konfirmationen tilsigtede altsaa især at betrygge Tredjemands Stilling, medens den nu, som ogsaa Lovens Motiver viser, væsentligst maa have til Hensigt at værge den ene Ægtefælle mod Tryk eller Overtalelse fra den anden Ægtefælles Side,

[1] Lignende Regler gælder efter norsk Ret. I svensk Ret er kun Ægtepagt, indgaaet før Vielsen, gyldig.

[2] Om Stempling af Ægtepagter (2. Kl.s Takst) jfr. Stplls. § 22.

[3] Jfr. Jm.circ. 30 Dec. 1905 Nr. 378 (M. T. 1905. S. 399) om, at en Ægtepagt, der fuldstændig ophæver Formuefælliget, utvetydigt skal angive, hvorledes det forhaandenværende Bo skal deles. Jfr. U. f. R. 1909. 662. Jfr. endvidere Jmskr. 2 Decbr. 1905 Nr. 380, og 25 April 1906 Nr. 164 og 27 Juni 1908 Nr. 201.

omend den konfirmerende Autoritet ikke skal eller bør se bort fra, hvorledes en foreliggende Ægtepagt vil virke paa Tredjemands Retsstilling, jfr. § 4, der ganske almindeligt forbeholder den paagældende Myndighed Ret til at nægte Konfirmationen i det hele eller for en Del „naardette skønnes rigtigt“ [4].

Naar en Ægtepagt er oprettet i Overensstemmelse med det anførte, er den forbindende for Ægtefællerne selv og for deres Arvinger, L. 1899 § 3, og senere Forandring [5] eller Ophævelse kan kun ske ved Ægtepagt, L. 1899 § 1. For at den kan være forbindende ogsaa for Tredjemand, maa selvfølgelig de samme Betingelser foreligge; men dette er ikke ubetinget tilstrækkeligt, idet Lovgiveren, navnlig for at beskytte den, der indlader sig i Retshandler med en gift Person, mod at lide Tab ved at handle i den Formening at det sædvanlige Formuefællig finder Sted, har fordret at der skal gives Tredjemand Lejlighed til at erholde Kundskab om Ægtepagten.

En Ægtepagts Gyldighed mod Tredjemand er derfor i Almindelighed betinget af, at den thinglæses ved Mandens personlige Værnething [5a] eller, hvis han ikke her i Riget har et saadant, ved Landsover- samt Hof- og Stadsretten i København, L. 1899 § 6. Den sidstnævnte Bestemmelse sigter alene, jfr. ogsaa Ordene i § 6 sidste Pkt., til det Tilfælde, at Manden, uagtet han for Tiden ingen Bopæl har i Riget, dog er hjemmehørende her; idet § 33 viser, at der, naar Manden har Hjemsted i Udlandet, gælder den Regel, at Ægtepagten er forbindende for Tredjemand, naar den thinglæses inden en Maaned, efter at han har taget Bopæl her i Riget [5b]. Tager en saadan i Udlandet hjemmehørende Mand ikke Bopæl her i Riget, vil Spørgsmaalet, om Ægtepagten er gyldig i Forhold til Tredjemand, i Almindelighed afhænge af de paa Mandens Hjemsted gældende Regler.

At Thinglæsningen, naar den én Gang gyldigt er sket, ikke siden skal gentages fordi Manden har faaet et andet personligt Værnething, er efter Indholdet af L. 1899 §§ 5 og

[4] Jfr. Jmskr. 16 Sept. 1899 Nr. 219, 26 Sept. Nr. 227 og 1 Okt. 1900 Nr. 237.

[5] Jfr. Jmskr. 9 Marts 1900 Nr. 79 og 17 Juni 1902 Nr. 206 og Jmcirk. 23 Jan. 1903 Nr. 19.

[5a] Jmskr. 21 Maj 1908 Nr. 166 (paa Thinglæsningsdagen).

[5b] Jmskr. 12 Marts Nr. 91 og 2 Juni Nr. 194, 1908.

9 aldeles klart. I § 9, jfr. Bekg. 9 Juni 1899 (Nr. 91), foreskrives det, at der ved Justitsministeriets Foranstaltning skal føres et Register over thinglæste Ægtepagter paa Grundlag af Indberetninger fra Retsskriverne, og at enhver af dette Register kan begære Oplysning om, hvorvidt et vist Ægtepar har afsluttet Ægtepagt, og da naar og hvor den er thinglæst. Desuden skal der ske maanedlige Bekendtgørelser i Statstidende (Bekg. 19 Marts 1904 Nr. 39. Pkt. 14) om, hvad der er optaget i Registret.

Skal en Ægtepagt udstrække sin Virkning til Retshandler med Tredjemand om faste Ejendomme, maa den tillige thinglæses (og registreres) særligt med Hensyn til disse, altsaa læses baade ved Mandens personlige Værnething og ved Ejendommens Værnething eller, hvis dette er det samme som Mandens, særligt for Ejendommens Vedkommende, L. 1899 § 7. Endvidere maa Gældsbreve, Aktier, Policer og deslige Dokumenter forsynes med Paategning om Ægtepagten, for at denne kan paaberaabes mod Tredjemand, der har indladt sig i Retshandler om de nævnte Dokumenter, L. 1899 § 8; men tillige maa naturligvis efter den almindelige Regel i § 5 Thinglæsning ske af Hensyn saavel til godtroende Erhververe (generel Erhvervelse) som navnlig til Kreditorer. Endelig bemærkes, at ved Retshandlers Indgaaelse har Tredjemands virkelige Kundskab om Ægtepagten (naar den kan bevises at have været tilstede) samme Betydning som den formodede Kundskab, der opnaas ved Thinglæsning L. 1899 §§ 5 og 7, ligesom Kundskab om Ægtepagten ifølge § 8 erstatter Paategning paa de der nævnte Dokumenter.

Naar Ægtepagten er thinglæst inden Ægteskabets Indgaaelse, har den ifølge L. 1899 § 5 „Gyldighed mod Tredjemand[6] fra Ægteskabets Stiftelse“. Er den derimod først thinglæst efter Ægteskabets Indgaaelse, hvad enten den er oprettet forinden eller ej, har den først Gyldighed mod Tredjemand fra Thinglæsningsdagen. Dog undtages det Tilfælde at Ægtepagten inden Ægteskabets Stiftelse er begæret thinglæst, saasnart ske kan; thi i saa Fald har den Gyldighed fra Ægteskabets Indgaaelse mod den Tredjemand, hvis Krav er stiftet før Ægteskabet; medens den først har Gyldig-

[6] Om Betydningen af Begrebet Gyldighed mod Tredjemand, se S. 164—168.

hed fra Thinglæsningen mod den Tredjemand, hvis Krav er stiftet efter Ægteskabet. Grunden til denne af Landsthingsudvalget indsatte Undtagelse er, at det undertiden kan være en betydelig Ulempe for Brudefolkene at skulle vente med Vielsen indtil Thinglæsningen, der kun kan ske en Gang ugentligt, har fundet Sted, og at den, hvis Krav er ældre end Ægteskabet, ikke saaledes som den, hvis Krav er yngre end Ægteskabet, kan paaberaabe sig, at han er gaaet ud fra, at Ægtefællerne levede i det sædvanlige Formuefællig.

For at en Ægtepagt kan paaberaabes af en Tredjemand mand til hans Fordel, kræves kun, jfr. § 3, at den er forbindende for Ægtefællerne selv, og det er altsaa for saavidt ligegyldigt, om den er thinglæst eller var bekendt for Tredjemand, da hans Krav opstod.

At en hvilkensomhelst Bestemmelse, der findes i en Ægtepagt, som opfylder de i L. 1899 krævede Betingelser i Henseende til Habilitet, Form og Kundgørelse, skulde være forbindende, er selvfølgelig ikke Meningen og fremgaar ogsaa af Loven. Ikke blot indeholder dens § 4, 2. Stk. visse særlige Begrænsninger; men § 4, 1. Stk. jfr. § 1 viser, at Loven overhovedet kun angaar Overenskomster, hvorved Ægtefællerne ordner Formueforholdet mellem sig paa en fra det ellers stedfindende almindelige Formuefællesskab afvigende Maade. Derhos sætter § 4 den selvfølgelige Grænse, at Ægtepagten kun maa ordne Formueforholdet med Iagttagelse af Bestemmelserne i L. 1899 og paa en iøvrigt lovlig Maade jfr. § 19 in fine[7], altsaa ikke maa stride mod Sædelighed eller andre præceptive Retsregler men kun mod dem, der indeholder den sædvanlige Ordning af Ægtefællers Formueforhold. Det kan derfor f. Eks. ligesaa lidt ved Ægtepagt som ellers være tilladt at overdrage ventendes Arv[8] eller at betinge sig højere Rente, end Aagerloven tillader.

Under Lovens Omraade falder ifølge det anførte kun Aftaler om Formueforholdet men f. Eks. ikke Overenskomster om Opdragelsesretten over Børnene, om Familiens Opholdssted o. desl., og forsaavidt saadanne Overenskomster

[7] Munch-Petersen, U. f. R. 1899. 401—406.

[8] Jfr. nærmere Munch-Petersen l. c. 403.

kan indgaas, er Hjemmelen dertil og Betingelserne derfor i alt Fald ikke at søge i L. 1899, jfr. ovenfor S. 114—115.

Loven tillader endvidere kun, at Ægtefællerne maa ordne Formueforholdet mellem sig, og omfatter altsaa ikke Bestemmelser, der alene angaar Forholdet mellem en Ægtefælle og en Tredjemand eller mellem Tredjemænd indbyrdes. Hvis deslige Bestemmelser ellers ikke gyldigt kan træffes, f. Eks. Arveløsgørelse af Tvangsarvinger, faar de ikke større Kraft ved at indsættes i en Ægtepagt; og hvis de overhovedet gyldigt kan træffes, f. Eks. Indsættelse af en testamentarisk Arving, er de kun forbindende, naar Ægtepagten opfylder de herfor foreskrevne Betingelser, altsaa i det anførte Eksempel stemmer med Testationsreglerne. En ganske anden Sag er det, at en Ægtepagt, lige saa vel som enhver anden Overenskomst, maa eller kan faa Indflydelse paa Tredjemænds retlige Stilling, naar denne beror paa en Afledning fra Ægtefællernes egen Stilling (Refleksvirkning). Naar f. Eks. Ægtepagten bestemmer, at Hustruens faste Ejendom skal forblive hendes Særeje, vil dette faa Virkning for Ægtefællernes Arvinger, da Omfanget af disses Arveret afhænger af, hvad deres Arvelader ejede. Derimod vilde f. Eks. en Bestemmelse i Ægtepagten om, at en Ting kun da skulde betragtes som Hustruens Særeje, naar hun skiftede med Mandens Arvinger, ikke vedrøre Ægtefællernes indbyrdes Forhold, og derfor kun være gyldig, naar den opfyldte Betingelserne for at være en gyldig testamentarisk Disposition. Ægtepagten kan fastsætte, at en vis Ting skal være den ene Ægtefælles Særeje og derigennem fremkalde den Følge for Tredjemand, at der ikke i Tingen kan søges Fyldestgørelse for Gæld, som alene paahviler den anden Ægtefælle; men det kan ikke i Ægtepagten bestemmes, at en fælles Ting skal betragtes som Særeje for den ene Ægtefælle, naar den andens Kreditorer vil gøre Eksekution.

I Henseende til Vedtagelser om, hvad der skal være Særeje, er Ægtefællerne indskrænkede dels ved L. 1899 § 19, hvorefter Bestemmelser af Arvelader eller Giver om Særeje ikke kan forandres ved Ægtepagt, dels ved Forbudet i § 4, 2. Stk. mod, at den ene Ægtefælles hele saavel nuværende som tilkommende Formue eller hvad den erhverver

ved selvstændig Virksomhed gøres til den anden Ægtefælles Særeje[9]. Derimod er det ikke forbudt, at den ene Ægtefælles hele nuværende Formue gøres til den andens Særeje, eller at dens hele fremtidige Formue med Undtagelse af dens Selverhverv gøres til den andens Særeje; dog kan der herved kun sigtes til den fremtidige Formue, der opstaar, medens Ægteskabet varer. Allerede vundet Selverhverv kan, som foran bemærket, gøres til den anden Ægtefælles Særeje.

§ 4 2. Stk. er for saavidt uheldigt affattet som den synes at hjemle en e contrario Slutning til, at en Ægtepagt er gyldig naar blot en nok saa lille Del af den ene Ægtefælles nuværende eller fremtidige Formue undtages fra at være den andens Særeje. Dette er dog sikkert ikke Meningen, jfr. Motiverne til § 4 om, at Hustruen ikke gyldigt kan give Manden Generalfuldmagt til Raadighed over hendes Særeje, jfr. ligeledes det almindelige Princip om Ugyldighed af Retshandler, der sigter til Lovens Omgaaelse.

Saavel af Hensyn til Bevisbyrden for, hvad der er Særeje, som for faktisk at sikre Særejets Tilstedeblivelse kan det, naar bestemte Ting undtages fra Formuefælliget, være hensigtsmæssigt, at de nøje specificeres, og at de holdes ude fra Fællesboets eller den anden Ægtefælles Besiddelse; men dette er hverken nødvendigt i Forholdet mellem Ægtefællerne indbyrdes eller i Forhold til Tredjemand[10], idet L. 1899 i Modsætning til den norske Lov (§§ 21 og 22) har overladt det til vedkommende Ægtefælle selv at sørge for sit Tarv i saa Henseende.

Det ved Ægtepagt begrundede Særeje omfatter, naar andet ikke er vedtaget, ogsaa Indtægten af Særeje og hvad derfor anskaffes samt hvad der erhverves i Stedet for Særeje eller anvendes til Forbedring eller Udvidelse af Genstande hørende til Særeje; dog kan der, hvis der i sidstnævnte Øjemed er anvendt Udgifter af Fællesboet eller den anden Ægtefælles Særeje, fordres Erstatning herfor af den paagældende Ægtefælles Særeje eller Lod i Fællesboet, naar

[9] Jfr. ogsaa Jmskr. 26 Sept. 1900 (M. T. S. 254).

[10] Steenbuch-Jensen i U. f. R. 1909 B. 6—9, jfr. U. f. R. 1897 1054 og 1904 A. 3.

dette skiftes, L. 1899 § 22 jfr. ovenfor S. 128 ff.[11]. Der er dog naturligvis intet til Hinder for, at Ægtefællerne indgaar en almindelig Retshandel med hinanden om Forbedring eller Udvidelse af en i den enes Særeje værende Ting, f. Eks. at Manden paatager sig at reparere Hustruens Hus, og da maa Godtgørelse derfor udredes, ligesom hvis Retshandlen var indgaaet med en Tredjemand.

Da der ikke findes Hjemmel for Ægtefæller til at bevirke Afvigelser fra Formuefællesskabet paa anden Maade end ved Ægtepagt, kan Ægtefæller, der lever i sædvanligt Formuefællig, ikke ved nogen anden indbyrdes Retshandel gøre noget til Særeje. Bestemmelsen i L. 1899 § 25 om, at Gaver mellem Ægtefæller skal ske ved Ægtepagt, er derfor i det nævnte Tilfælde selvfølgelig og ikke særlig for Gaver. Naar derimod Ægtefæller fuldstændigt eller tildels lever i Særeje, kan Retshandler mellem dem, hvorved noget overføres fra den enes Særeje til den andens eller fra Fællesboet til Særeje eller fra Særeje til Fællesboet, meget vel afsluttes uden at komme i Strid med den stedfindende Ordning af deres Formueforhold, og altsaa uden at de særlige Forskrifter om Ægtepagter behøver at iagttages. Men da Retshandlen, hvis den er en Gave, vil kunne have ganske samme reelle Betydning som en Forandring af Ægtepagten, har § 25 bestemt, at Gaver mellem Ægtefæller for at være gyldige skal ske ved Ægtepagt, og altsaa naar de gøres paa anden Maade hverken er forbindende for Ægtefællerne selv eller deres Arvinger eller Kreditorer. Resultatet bliver herefter, at de enkelte Ting eller Krav vel kan overføres fra den enes Særeje til den andens og vistnok ogsaa fra Fællesbo til Særeje og omvendt uden Ægtepagt; men Summen af hver Ægtefælles Særeje maa ikke søges forrykket eller m. a. Ord: det ene Særeje maa ikke beriges paa det andets Bekostning uden at Gavereglerne, altsaa Reglerne om Ægtepagt, anvendes. Maaske burde dette efter § 1 endog fordres ved enhver Overførelse fra Fællesbo til Særeje[12].

Som Gaver behandles ogsaa de i Konkursl. § 26 omtalte Tilfælde, hvor Retshandlen udvortes fremtræder under Form

[11] U. f. R. 1902. 367 og 436.

[12] Se om Spørgsmaalene Munch-Petersen U. f. R. 1899. 402.

af et Salg, Magelæg, Lejemaal eller en lignende Overdragelse, men det paa Grund af Misforholdet mellem de gensidige Ydelser eller iøvrigt efter Omstændighederne skønnes, at Retshandlen i Virkeligheden indeholder en Gave; dog er Giveren i saa Fald pligtig at tilbagebetale, hvad Modtageren fra sin Side har erlagt. Endvidere er Reglen naturligvis anvendelig, naar Gaven skænkes en Tredjemand og af denne overdrages til den anden Ægtefælle, saafremt der deri skønnes at ligge en Omgaaelse af Loven. Kun Gaver af Genstande til personligt Brug, hvis Værdi ikke staar i Misforhold til Giverens Kaar, eller af Livsforsikring, Overlevelsesrente eller lignende[13] Forsørgelser, der af Manden sikres Hustruen, er gyldige uden Ægtepagt. Den førstnævnte Undtagelse er let forstaaelig, og den sidstnævnte har sin Grund i, at Manden som oftest baade legalt og faktisk er Hustruens Forsørger, og at det derfor er ønskeligt at gøre ham det saa let som muligt at sikre hendes Eksistens efter hans Død. Derimod er det forsætligt undladt, saaledes som i den tilsvarende Bestemmelse i den norske Lov, at medtage Livrenter for Hustruen under Undtagelsen; thi Fristelsen for Manden til at anvende Boets Penge til dette Brug er meget større end til at skaffe Hustruen Overlevelsesrente eller Livsforsikring, eftersom han under Forudsætning af det sædvanlige Samliv mellem Ægtefæller selv bliver Mednyder af Livrenten. At den omhandlede Undtagelse ikke omfatter Livsforsikring o. desl., som Hustruen sikrer Manden, fremgaar baade af Lovens Ord og dens Grund. Bestemmelsen i § 25 udtaler iøvrigt kun, at Ægtepagt i Reglen er en Betingelse for de nævnte Gavers Gyldighed, men ikke at Gaven altid er gyldig, naar den er sket ved Ægtepagt; den vil f. Eks. kunne omstødes, naar Konkurslovens Afkræftelsesregler er anvendelige, jfr. L. 1899 § 26. En saadan „Forsørgelse“, der „sikres“ Hustruen, er dog ofte ingen virkelig Gave, idet Manden beholder Raadigheden i levende Live over Forholdet til Forsikreren[14]; men det gør ikke § 25's Regel mindre anvendelig.

Andre Retshandler end Gaver mellem Ægtefæller kræver

[13] Se dog U. f. R. 1904 A. 42.

[14] Jfr. Bache i T. f. R. Vid. 1908. 432—435.

ikke de særlige Ægtepagtsbetingelser, naar der er fuldstændigt eller delvis Særeje; Ægtefæller, der har Særeje, kan saaledes endog indgaa en omfattende Interessentskabskontrakt. Retshandler mellem Ægtefæller, der falder ind under L. 1899 § 15, er ugyldige, medmindre de godkendes af Øvrigheden, jfr. ovenfor S. 102—103.

Hvad Gældsansvaret angaar, maa det være Ægtefællerne tilladt i Ægtepagten at vedtage andre Regler end de almindelige, forsaavidt Vedtagelsen kun vedrører deres indbyrdes Forhold; og dette er udtrykkeligt udtalt i L. 1899 § 24 for det dér omhandlede Tilfældes Vedkommende. Derimod kan det ikke i Ægtepagten vedtages, at en af Ægtefællerne skal være fri for personligt Ansvar for sin Gæld eller lign.; thi Kreditorerne har selvfølgelig en af Ægtefællernes Vilje uafhængig Ret til at holde sig til deres Skyldner. L. 1899 § 12 viser ved Ordene „paahviler tillige Manden personlig", at Hustruen ikke ved Ægteskabet undgaar at hæfte personlig for sin tidligere Gæld, hvorom man i ældre Tid var i Tvivl. § 12 indeholder tillige en Forudsætnieg om, at det ved en før Ægteskabet oprettet og thinglæst Ægtepagt kan vedtages, at Manden ikke skal være personlig Skyldner for Hustruens før Ægteskabet paadragne Forpligtelser. Denne Forudsætning er vel ganske almindelig, men medfører dog ikke med Nødvendighed hverken at en udtrykkelig Vedtagelse i Ægtepagten altid skulde være nødvendig for at fri Manden for det nævnte Ansvar, eller at en saadan Vedtagelse altid er gyldig. I førstnævnte Henseende kunde man spørge, om det ikke ligefrem følger af sig selv, at Manden er fri for Ansvaret, naar Ægtepagten bestemmer, at der aldeles intet Formuefællig skal være mellem Ægtefællerne; og det tør muligvis antages, at Mandens Ansvarsfrihed da er stiltiende vedtaget eller dog en naturlig Forudsætning[15], i alt Fald naar der ikke ved Ægtepagten er overført noget fra Hustruens Formue til Mandens. I sidstnævnte Henseende er den Anskuelse blevet fremsat[16], at da Reglen om Mandens Medansvar for Hustruens indbragte Gæld tilsigter at beskytte hendes Kreditorer, naar han faar Raadig-

[15] Saaledes U. f. R. 1907. 904 og 1908, 859.

[16] Jfr. Munch-Petersen i U. f. R. 1899. 405—406.

hed over hendes Formue derved at den bliver fælles eller hans Særeje, kan det ikke vedtages at lade Manden være fri for Ansvaret, medmindre han „juridisk helt undlader at befatte sig med Hustruens medbragte Formue, idet han lader den forblive hendes Særeje“; og Vedtagelsen synes herefter at være ugyldig overfor Kreditorerne, saasnart blot den mindste Del af Hustruens medbragte Formue bliver fælles eller Mandens Særeje. Denne Lære er dog ikke stemmende med L. 1899 § 5; thi denne Bestemmelse viser ikke blot, at Hustruen ikke bliver personlig ansvarlig for Mandens Gæld, naar han overfører hele sin medbragte Formue til hende som hendes Særeje, men hjemler endog direkte, at naar Hustruen ved Ægtepagt har beholdt alt sit indbragte Gods som Særeje og fritaget Manden for Ansvar for hendes medbragte Gæld, men derpaa ved ny Ægtepagt overdrager sit Særeje til Manden som hans Særeje, har hendes Kreditorer aldeles ikke noget Krav paa Manden personlig. Sagen er den, at L. 1899, naar Formueforholdet mellem Ægtefæller er viljebestemt, ikke følger det ældre Princip[17], at den, der overtager en Formuemasse til Raadighed, derved bliver personlig ansvarlig for Gælden, men hviler paa den allerede i Skifteloven anvendte Grundsætning, at en Persons Kreditorer ikke har Krav paa at beskyttes mod, at hans Formue gaar over til andre, naar han blot ikke bliver insolvent derved. Lovgiveren har derfor ikke kunnet betragte det som uretfærdigt mod Kreditorerne, at Mandens Ansvar fjærnes ved Ægtefællernes Vedtagelse, men har overladt det til disse, om Hustruen skal beholde den Betryggelse, der for hende selv ligger i, at Mandens Ansvarlighed gør ham ligesaa interesseret i at betale hendes indbragte Gæld som enhver anden ham paahvilende Gæld[18]. Snarere kunde man spørge, om Ægtefæller kan vedtage Mandens Ansvarsfrihed, naar de iøvrigt lader de almindelige Regler om Formueforholdet gælde, idet man kan betvivle, at en Overenskomst, der kun har det antydede Indhold men ikke træffer nogen fra den sædvanlige afvigende Ordning af Formueforholdet mellem Ægtefællerne, virkelig kan betragtes som en Ægtepagt. Efter Ordlyden af § 12 maa dette Spørgsmaal

[17] Lassen. I. 603 og 801 om 5—1—12 og 5—4—8.

[18] jfr. Motiverne til § 12.

nærmest besvares bekræftende; men selv om man mente at kunne besvare det benægtende, idet Begrebet Ægtepagt, jfr. § 1, ikke skulde omfatte blotte Aftaler om Gældsansvaret[19], vilde dette dog ikke have synderlig praktisk Betydning, da Ægtefæller, som ønsker at fritage Manden for det nævnte Ansvar, ikke vil have Vanskelighed ved at udfylde Overenskomsten med Bestemmelser, der uden Ulempe for dem gør den til en virkelig Ægtepagt.

Her kan endnu bemærkes, at Hustruen ifølge L. 1899 § 27 kan samtykke i, at den af Manden stiftede Gæld søges dækket af hendes Selverhverv; men dette Samtykke behøver ikke at være givet i en Ægtepagt.

Hvad angaar Ægtefællernes Formueraadighed, viser L. 1899 § 21, 1. Stk., at den almindelige Regel, at hver af Ægtefællerne raader over sit Særeje, kan fraviges, idet Bestyrelsen af Særeje ved Ægtepagt kan være henlagt til Overformynderiet eller andre; og at herved sigtes til en Bestyrelse ikke som blot Fuldmægtig men af en saadan Art, at den forringer vedkommende Ægtefælles Raadighed (Kompetence), er selvfølgeligt. Saavel efter Henvisningen til Overformynderiet som ifølge Sammenstillingen med Bestemmelser af Arvelader eller Giver maa der endog i det mindste tillige være tænkt paa en Bestyrelse af et saadant Omfang, at den udelukker Ægtefællen saavel fra direkte Raadighed over Særejet som fra indirekte at raade derover gennem Stiftelse af Gæld.

At en saadan fuldstændig Udelukkelse af Ægtefællens Raadighed over dens Særeje altid kan ske ved Ægtepagt, kan ikke udledes af § 21; men det maa i saa Henseende komme an paa de almindelige Regler om, hvorvidt en Person ved Overenskomst kan udelukke sit Gods fra Tredjemands Eksekution for Gæld. Overensstemmende med disse Regler, som nærmere maa udvikles andetsteds i Systemet[20], maa det antages, at en Ægtepagt, hvorved noget af den ene Ægtefælles Gods gøres til den andens Særeje, gyldigt kan fastsætte, at sidstnævnte (Manden eller Hustruen)

[19] Jfr. U. f. R. 1899. 406.

[20] Nellemann, Execution. 117—126, Deuntzer, Skifteret 1885. 155—168 (jfr. Skifteret 1897. 23), jfr. Bentzon, Retskilderne. 159—161.

ikke skal kunne raade derover; og ligeledes maa vistnok en tilsvarende Bestemmelse kunne træffes i en Ægtepagt, hvorved fælles Gods overgaar til Hustruens Særeje[21]. Derimod kan hverken Hustruen eller Manden, naar de først har erhvervet noget til Særeje med fri Raadighed, ved Ægtepagt udelukke denne, om end dette efter Omstændighederne kunde naas ad en Omvej, f. Eks. ved at Hustruen først lod sit Særeje blive fælles Gods og derpaa ved ny Ægtepagt fik det tilbage fra Fællesboet til Særeje.

Naar Raadigheden over Særejet fuldstændigt er betaget Ægtefællen, kan Bestyrelsen være henlagt til Overformynderiet eller andre; men under disse „andre" kan ikke indbefattes den anden Ægtefælle, thi ifølge L. 1899 § 4 kan det ikke vedtages, at den ene Ægtefælles Særeje skal være den anden Ægtefælles udelukkende Raadighed underkastet[22].

Efter vor Rets almindelige Regler kan saaledes Aftalen (Ægtepagten) gyldigt give andre en Medraaden (eller Eneraaden), medens ensidig paalagte Raadighedsindskrænkninger ikke er gyldige. Herfra gør dog § 21, 2. Stk. en Undtagelse. En Begrænsning[23] af Ægtefællens Raadighed over sit Særeje til en almindelig Medraadighed derover kan nemlig ifølge § 21, 2. Stk. ske for Hustruens Vedkommende, idet Ægtepagten kan bestemme, at hun, uagtet hun er fuldmyndig, for at raade over sit Særeje behøver Samtykke af Manden eller en Tilsynsværge. Hustruen bliver ikke derved fuldstændig umyndig, og den af hende paa egen Haand stiftede Gæld kan derfor søges dækket af hendes Selverhverv og hendes Gods, som er erhvervet efter Ægteskabets Ophør; men forsaavidt hendes Særeje angaar, bliver hendes Handleevne kun som en Mindreaarigs. Lovens Ord og Motiver viser, at § 21, 2. Stk. er en af Hensigtsmæssighedshensyn given Undtagelsesbestemmelse, og at derfor en tilsvarende Medraadighed over Mandens Særeje ikke ved Ægtepagt kan tillægges Hustruen

[21] H. Scheel. 262.

[22] Den nævnte Bestemmelse i § 4 blev indsat under Rigsdagsforhandlingerne, medens § 21 blev beholdt uforandret som den var efter Lovudkastet.

[23] Jfr. Bentzon, Personret. 63 og 139 om, at dette er en undtagelsesvis tilladt „Selvumyndiggørelse".

eller en Tilsynsværge uden i alt Fald i de Tilfælde, hvor Raadighed over Særejet ifølge det ovenfor bemærkede aldeles kan betages ham.

Mindre omfattende Indskrænkninger i en Ægtefælles Raadighed (Kompetence) over Særejet, f. Eks. at den ikke uden den anden Ægtefælles Samtykke kan sælge en vis Ting eller lignende, vil maaske kunne vedtages for Hustruens Vedkommende[24] ifølge en Slutning fra § 21, 2. Stk. fra det større til det mindre, og efter samme Slutningsmaade i de ovenfor omtalte Tilfælde hvor Raadigheden aldeles kan betages Ægtefællen. Om saadanne bestemt begrænsede Indskrænkninger kan paalægges Manden ogsaa i andre Tilfælde end de nysnævnte, beror paa, om han efter almindelige Retsregler kan begrænse sin Raadighed paa denne Maade ved Overenskomst, hvilket vistnok maa indrømmes at være muligt, naar Overenskomsten stifter en tilsvarende virkelig Ret for Medkontrahenten.

Om Hustruens Selverhverv gælder det ifølge L. 1899 § 4, at det ikke kan underkastes Mandens udelukkende Raadighed, og paa den anden Side viser § 27, at hun kan samtykke i, at han lige saa vel som hun selv raader over det ved Gældsstiftelse. Da en almindelig Medraadighed, hvorved Hustruen ikke uden Mandens eller en andens Samtykke kunde raade over Selverhvervet, vilde formindske Hustruens Habilitet, kan den ikke vedtages, og om bestemt begrænsede Indskrænkninger gælder det samme som ovenfor med Hensyn til Mandens Særeje bemærket.

Angaaende Raadigheden over det øvrige Fællesbo fastsætter § 4 udtrykkeligt, at den udelukkende Raadighed over Mandens Selverhverv ikke kan tillægges Hustruen, og at Manden ikke kan betinge sig Fritagelse for de ham efter § 11 paahvilende Forpligtelser. Lovgiveren har saaledes ubetinget afskaaret visse Vedtagelser, der forekom ham absolut uheldige; men heraf kan ikke med Sikkerhed drages den Modsætningsslutning, at alle andre Indskrænkninger i Raadigheden over Fællesboet kan vedtages, f. Eks. at Raadigheden

[24] Jfr. dog herimod Jmskr. 16 Sept. 1899 (M. T. A. 206), hvorefter den efter § 21, 2. Stk., vedtagne Raadighedsregel „maa affattes som ensartet for hele Hustruens Særeje".

fuldstændigt overgik til en Tredjemand. Det synes ogsaa lidet rimeligt, at en gift Mand mere end en ugift Mand skulde kunne gøre sig selv umyndig eller mindreaarig, saaledes som det vilde ske, hvis Ægtepagten kunde give Hustruen den udelukkende Raadighed over Fællesboet (undtagen Mandens Selverhverv) eller gøre hendes Samtykke nødvendigt til enhver Disposition derover. Derimod maa Manden vistnok kunne forpligte sig til ikke at sælge en vis Ting uden Hustruens Samtykke eller til af Fællesboet at betale hendes under Ægteskabet stiftede Gæld o. desl., hvilket ikke er andet, end hvad han ogsaa kunde forpligte sig til overfor en Tredjemand.

Ovenfor (S. 151—154) er omtalt Reglerne i L. 1899 §§ 1—9 om Betingelserne for en gyldig Oprettelse af Ægtepagt, særlig i §§ 5—7 om den Thinglæsning ved Mandens personlige eller hans faste Ejendoms Værnething, som skal finde Sted, og i § 8 vedrørende Paategning om Ægtepagten paa Gældsbreve og andre Dokumenter. Disse sidste Foranstaltninger har Betydning overfor Tredjemand, der ved Retshandler har erhvervet obligatorisk Krav eller tinglig Ret overfor en Ægtefælles Formue eller enkelte Dele af denne[25]. Medens Fortolkningen af §§ 6—8 i saa Henseende ingen Vanskelighed volder, gælder det modsatte om § 5[26], særlig om Forholdet mellem dens 1. og 2. Stk.

Indledningsvis skal det betones, at en Ægtepagt oprettet før Ægteskabet kan have navnlig to Slags Indhold: enten helt eller delvis at udelukke Formuefællesskab, altsaa at hindre den Forandring i de to Ægtefællers Formueforhold, som ellers vilde indtræde ved Vielsen, eller i et eller andet Omfang at overføre Formuedele fra den ene til den anden af Ægtefællerne, saaledes at de bliver den andens Særeje. Naar det siges[27], at det senere indtrædende Ægteskab er en Betingelse for, at en Ægtepagt skal faa Retsvirkning („træde i Funktion"), saa er dette en retlig Nødvendighed overfor Aftalerne om Formuefællesskabet; men ligesom Overførelserne af

[25] Jfr. U. f. R. 1907. B. 73—76.

[26] Jfr. Afhandlinger i U. f. R. B., af Bulmer i 1906. 253—254 og 1907. 56, af Boeg, Byrdal og Magnussen 1907. 19—26. 53—56 og 73—79.

[27] Jfr. U. f. R. 1907 B. 20, 55 og 73.

Formuedele kan være foretagne allerede ved Ægtepagtens Oprettelse, og den senere Vielse kun er en Betingelse for at Transaktionerne ikke skal gaa tilbage, saaledes kan Parterne selvfølgelig aftale, at Overførelsen skal være endelig og uafhængig af, om Vielsen derpaa sker, før eller senere. For saavidt maa man altid overfor en Aftale mellem vordende Ægtefæller erindre, at den kan være gyldig som en almindelig Retshandel ved Siden af dens Funktion som Ægtepagt for det paatænkte Ægteskab.

Ved Fortolkningen af § 5, 1. Stk., maa det haves for Øje, at L. 1899 vil give de nærmere Regler om Gyldigheden overfor Tredjemand i § 5, 2. Stk., og i §§ 7 og 8. Det er sikkert unaturligt at ville finde en materiel Hovedregel om Forholdet i Ordene i § 5, 1. Stk. „har Gyldighed mod Tredjemand". Thi man kommer derved i Kollision med de andre Regler, idet Ægtepagten til den ene Side dog ingen Gyldighed har i visse Tilfælde (§ 8), og navnlig til den anden Side har megen Retsgyldighed forinden Tidspunkterne i § 5, 1. Stk., nemlig overfor ikke-godtroende Erhververe, og overfor Kreditorerne (§ 5, 2. Stk.) saa langt deres positivt begrænsede Anfægtelsesret ikke naar. Den Opfattelse af § 5, 1. Stk., synes derfor langt naturligere[28], at den kun vil sige: Den Gyldighed overfor Tredjemand, som efter §§ 5, 2. Stk., 7 og 8, i visse Situationer først indtræder eller dog først faar sit fulde Omfang paa et senere Tidspunkt end Ægtepagtens Oprettelsesøjeblik, skal være knyttet til følgende Terminer, nemlig — foruden, hvad der anses for selvfølgeligt, til Ægteskabets Indgaaelse — til Thinglæsningsdagen eller, undtagelsesvis, til Begæringen om Thinglæsning saasnart ske kan[29].

Hovedreglen om Retsvirkningen overfor Tredjemand haves i § 5, 2. Stk. Der maa her skelnes mellem 2 Grupper:

1. Stiftelse af tinglige Rettigheder over Ægtefællernes Ejendele. Med Hensyn hertil kommer det, som L. 1899 § 5 viser, alene an paa, om Stiftelsen af Rettigheden

[23] Jfr. ogsaa Motiverne S. 13, Sp. 2: „I § 5, 2det Stykke, gives der Svar paa det Spørgsmaal, hvad det vil sige, at Ægtepagten har Gyldighed mod Tredjemand".

[29] Jfr. i en noget lignende Retning O. K. Magnussen i U. f. R. 1909 B. 73—79.

er sket i god Tro forinden Ægtepagtens Thinglæsning. For den Regel, at en Ægtepagt, naar den er thinglæst før Ægteskabet, har Gyldighed mod Tredjemand fra Ægteskabets Indgaaelse, altsaa først fra et senere Tidspunkt end Thinglæsningen, bliver der i den her omhandlede Henseende ingen Anvendelse; thi denne Regel maa antages kun at sigte til Kreditorer jfr. § 5 1. Stk. „hvis Krav er stiftet" og § 5, 2. Stk. L. 4 f. o. „Kreditorer, hvis Krav er ældre". Heller ikke, at en Ægtepagt før Ægteskabets Indgaaelse er begæret thinglæst saa snart ske kan, har i den hernævnte Henseende nogen Betydning, men det er alene Thinglæsningstiden hvorpaa det kommer an.

De førend Thinglæsningen i god Tro stiftede Rettigheder over Ægtefællernes Ejendele vedbliver at være i fuld Kraft, saa at f. Eks. den, der før det nævnte Tidspunkt har købt en Ting af Manden, bevarer sin Ejendomsret dertil, uagtet den forinden Købet ved Ægtepagt var blevet Hustruens Særeje. Naturligvis er det kun af Ægtepagten, at Rettigheden staar uberørt, men ikke af andre Tredjemænds Ret. Har f. Eks. en Person, der vidste, at Tingen var Hustruens Særeje, købt den af hende, og dernæst en anden i god Tro og før Ægtepagtens Thinglæsning har købt den samme Ting af Manden, maa førstnævnte Persons Ejendomsret opretholdes.

De efter Thinglæsningen eller med Kundskab om Ægtepagten indgaaede Retshandler om Rettigheder over Ægtefællernes Ejendele kan ikke stifte nogen mod Ægtepagten stridende Ret. Den, der f. Eks. har købt af Manden en Ting, som ifølge Ægtepagt er Hustruens Særeje, erhverver ikke derved Ejendomsret over Tingen, hvorimod han muligvis efter de almindelige Regler faar et Erstatningskrav mod Manden.

2. Fyldestgørelse af Kreditorers Krav. Det antoges tidligere, at naar en Ægtepagt ikke havde Gyldighed overfor Kreditorerne, kunde disse søge deres Fyldestgørelse uden Hensyn til Ægtepagten, ganske som om denne ikke eksisterede. En saa vidt gaaende Beskyttelse for Kreditorerne er ukendt efter L. 1899; denne har indskrænket sig til en videre Gennemførelse af den allerede tidligere i vor Ret fremtraadte Sætning, jfr. 5—14—46, 2 St. og Konkursl. § 28, at Kreditorerne har Krav paa, at deres Skyldner ikke ved Rets-

handler med sin Ægtefælle gør sig insolvent; kun forsaavidt dette er sket ved en Ægtepagt, kan Kreditorerne tilsidesætte den, men ikke ellers[30]. De nærmere Regler findes i L. 1899 § 5, 2. Stk., hvorom bemærkes:

Kun Kreditorer, hvis Krav er ældre[31] end Ægtepagtens Thinglæsning og enten ikke rejser sig af Retshandler eller rejser sig af Retshandler, der er afsluttede uden Kundskab om Ægtepagten, kan tilsidesætte Ægtepagten. Af de nævnte Kreditorer er derhos særligt undtagne de, hvis Krav er stiftede i Tiden mellem en inden Ægteskabets Indgaaelse indgiven Begæring om Thinglæsning af Ægtepagten og Ægteskabets Indgaaelse, hvilke Kreditorer altsaa lige saa lidt som de, hvis Krav først er stiftet efter Ægtepagtens Thinglæsning, kan gøre Eksekution uden Hensyn til Ægtepagten. I den heromhandlede Henseende er det alene Ægtepagtens Thinglæsning ved Mandens personlige Værnething, der har Betydning, men ikke dens Thinglæsning ved den faste Ejendoms Værnething og heller ikke Paategning derom paa Gældsbreve m. m., hvilket ogsaa Ordene i L. 1899 §§ 7 og 8 viser.

Ægtepagten kan først tilsidesættes, efter at Kreditor forgæves har søgt at erholde Fyldestgørelse ved Eksekution i det Gods, som ifølge Ægtepagten tilhører den Ægtefælle, der er hans Skyldner. Naar saaledes dennes nuværende Insolvens er godtgjort[32], kan Kreditor holde sig til det, der ved Ægtepagten er overført[33] til den anden Ægtefælle som dennes Særformue, med mindre det bevises, at Skyldneren paa den Tid, Ægtepagtens Gyldighed mod Tredjemand begyndte (Ægteskabets Indgaaelse efter Indgivelse af Begæring om Ægtepagtens Thinglæsning eller Ægtepagtens Thinglæsning) havde tilstrækkelige Midler til at dække alle sine Forpligtelser. Loven foreskriver altsaa, at Kreditor ikke i det hele kan holde sig til den anden Ægtefælles Særformue men kun til den Del af denne, der er overført til den ved

[30] U.f.R. 1907. 428, jfr. 291.

[31] U.f.R. 1908. 309; 1909. 221.

[32] Vib. O.R.D. i U.f.R. 1902. 795, 1904. A. 410 og 1906. 796, jfr. ogsaa (om Konkls. § 28) 1905 A. 183.

[33] U.f.R. 1909. 479.

Ægtepagten, være sig at Overførelsen er sket af det, som den gældsansvarlige Ægtefælle ejede før Ægteskabet, eller af dens Særeje eller af Fællesformuen, derunder Hustruens Selverhverv. Kreditor kan uden nyt Eksekutionsgrundlag søge Fyldestgørelse i det saaledes overførte Gods, og det kan ikke være nødvendigt, at dette endnu findes i samme individuelle Skikkelse, som da det overførtes, idet Lovens Mening, for at dens Hensigt kan naas, maa være, at den overførte Værdi kan tages til Dækning af Kreditor.

Som det vil ses, er Lovtanken den, at Kreditor aldeles intet Krav har paa, at hans Skyldner skal undlade ved Ægtepagt at afskære sig fra Erhvervelser, som efter de almindelige Regler om Ægtefællers Formueforhold vilde tilfalde ham, og at Kreditor heller ikke kan beklage sig, fordi Skyldneren ved Ægtepagt formindsker sin nuværende Formue, men at Kreditor først da lider Uret, naar Ægtepagten gør Skyldneren insolvent eller mere insolvent, end han forud var. Det er imidlertid, i Modsætning til hvad der gælder efter Konkl. § 28, ikke Kreditor, der skal bevise Insolvensen paa det afgørende Tidspunkt, men Ægtefællerne, der skal bevise Solvensen paa denne Tid, hvilket selvfølgelig er en væsentlig Fordel for Kreditorerne. I god Harmoni hermed staar ogsaa Bestemmelsen i § 5, sidste Pkt., der, naar Ægtepagten overfører fremtidig Erhvervelse til den ene Ægtefælles Særeje, udelukker den anden Ægtefælles Kreditorer fra at holde sig dertil, hvis Erhvervelsen først er sket efter Ægtepagtens Thinglæsning; thi i saa Fald er det givet, at Skyldneren ikke ved Ægtepagten har afstaaet en Formue, som han ellers vilde have haft. Ved fremtidige Erhvervelser er især tænkt paa Gaver, hvorom der ikke haves bindende Tilsagn, men som antages at ville finde Sted, og paa ventendes Arv. Vel kan en saadan Arv ikke overdrages ved Ægtepagt jfr. foran S. 154; men naar Ægtefæller lever i Formuefællig, og det da ved Ægtepagt bestemmes, f. Eks. at Hustruens ventendes Arv efter hendes Fader skal være hendes Særeje, foreligger der ingen Overdragelse af ventendes Arv men Overførelse af en fremtidig Erhvervelse fra Fællesboet til Hustruens Særeje.

Om Skifte af Fællesbo, der hæves ved Ægtepagt, se L. 1899 § 32 og nedenfor S. 171—172.

III. BOSONDRING.

§ 25.

L. 1899 har indført en hidtil i vor Ret ukendt Adgang for en Ægtefælle til ved sin ensidige Begæring at erholde Formuefællesskabet ophævet[1], saa at fuldstændigt Særeje indtræder uden at dog Separation eller Skilsmisse finder Sted. Denne Bosondring kan begæres:

a. Saavel af Hustruen som af Manden, naar den anden Ægtefælle ulovligt ophæver Samlivet, L. 1899 § 30.

b. Af Hustruen, naar Manden i væsentlig Grad har formindsket Fællesboet uden tilstrækkelig Undskyldning herfor i Omstændighederne, eller har givet velgrundet Anledning til Frygt for Misbrug af hans Raadighed over det, L. 1899 § 28, eller naar Fællesboet[2] kommer under Konkurs i Mandens levende Live, L. 1899 § 30. Disse Betingelser behøver næppe nærmere Forklaring, kun kan det bemærkes, at Anvendelse af Fællesboets Midler til at skaffe Manden selv eller hans Slægt særlige Fordele f. Eks. en Livrente, saavelsom betydelige Bortgivelser, efter Omstændighederne kan være at anse som Misbrug af Raadigheden over Fællesboet.

Fremgangsmaaden for at erholde Bosondring er den, at vedkommende Ægtefælle maa indgive skriftlig Begæring til Overøvrigheden, som træffer Afgørelse efter at have erhvervet de fornødne Oplysninger og saavidt muligt givet Manden Lejlighed til at erklære sig. Dette er foreskrevet i L. 1899 § 29, der vel nærmest refererer sig til § 28 men som fornuftigvis ogsaa maa komme til Anvendelse i de i § 30 nævnte Tilfælde; kun kan for disse Tilfældes Vedkommende Begæringen, naar de fastsatte Betingelsers Tilstedeværelse oplyses, ikke afslaas, hvorimod Indrømmelse af Bosondring i de

[1] Om Grundene til disse Regler, se Motiverne til §§ 28—32 (Udkastets §§ 27—31). Jfr. B. G. B. §§ 1418—1425.

[2] Saaledes udtrykker Loven sig, skønt i Virkeligheden kun Manden (jfr. Motiverne S. 30 Sp. II) eller Hustruen og ikke Fællesboet kan gaa fallit. At Fællesboet gik fallit kunde maaske vel ske efter Hustruens Død, naar der blev Tale om Indfordring af Gæld efter § 13. 2. Stk., for hvilken Fællesboet men ikke Manden personlig hæftede; men til dette Tilfælde kan § 30 jo ikke sigte.

i § 28 angivne Tilfælde er overladt til Overøvrighedens Skøn. Da der ved dette Skøn kan ventes bl. a. at ville blive taget fornødent Hensyn til, hvor lang Tid der er hengaaet, siden Manden har foretaget de Handlinger der lægges ham til Last, har man ikke fundet det nødvendigt at sætte en Frist for Indgivelsen af Hustruens Begæring om Bosondring. Hvad de i § 30 omhandlede Tilfælde angaar, maa Bosondring kunne fordres paa ethvert Tidspunkt, saalænge den ulovlige Ophævelse af Samlivet vedvarer; medens det, naar Hustruen begærer Bosondring paa Grund af Mandens Konkurs, utvivlsomt er Meningen med Ordene „kommer under Konkurs“, at Begæringen maa indgives, inden Konkursen er sluttet[3].

Over Overøvrighedens Beslutning, hvad enten denne gaar ud paa at tilstede eller at nægte Bosondring, kan der ifølge § 29 klages til Justitsministeriet; men Skifteretten kan da paa Hustruens Begæring træffe de til at sikre Boets Tilstedeværelse fornødne Foranstaltninger navnlig ved at benytte Skiftel. § 58, 2. og 3. Stk., hvorefter Raadigheden over Boet kan fratages Manden og overgives til en god Mand, der som Værge skal bestyre Boet, hvilken Foranstaltning skal thinglæses og bekendtgøres i Aviserne efter de om Umyndiggørelse gældende Regler. Har Overøvrigheden forkastet Begæringen om Bosondring, vil dog Skifteretten ikke let finde Anledning til at træffe saadanne Foranstaltninger. Paa den anden Side følger det af § 29, at naar der er klaget over Overøvrighedens Indrømmelse af Bosondring, kan der ikke foretages mere end de nævnte foreløbige Foranstaltninger af Skifteretten, og Klagen har altsaa for saavidt suspenderende Virkning.

Overøvrighedens Beslutning om, at Bosondring tilstedes, gælder mellem Ægtefællerne indbyrdes fra Begæringens Indgivelse, § 31, og det samme maa gælde for deres Arvinger. Mod Tredjemand gælder Beslutningen først fra dens Thinglæsning ved Mandens personlige Værnething eller, hvis han har forladt Landet, ved hans sidste personlige Værnething her i Landet og med Virkning som af Thinglæsning af Ægtepagter efter L. 1899 § 5. Disse Udtryk henviser til, at ogsaa Thinglæsning ved de faste Ejendommes Værnething maa finde Sted, for at den i L. 1899 § 7 omhand-

[3] Jmskr. 27. Aug. 1909 (Nr. 312).

lede Virkning kan indtræde, og en tilsvarende Bemærkning gælder om L. 1899 § 8. At Kundskab om Bosondringen har samme Virkning som dens Thinglæsning, kan næppe betvivles efter Henvisningen i § 31, 2. Stk. i Slutn. Enhver af Ægtefællerne kan begære Boet skiftet paa den i Skiftel. Kap. 6 angivne Maade, hvori bl. a. ligger, at Manden beholder Raadigheden over det om end med Regnskabspligt overfor Hustruen.

Af Skiftelovens Bestemmelser skal dog ifølge § 31, 3. Stk. § 68, 2. og 3. Pkt. ikke finde Anvendelse, idet Lovgiveren ikke har villet tillægge Formuefælligets Ophævelse efter en Ægtefælles ensidige Begæring anden Virkning for Kreditorerne end dets Ophævelse ved Ægtepagt, jfr. § 32. I og for sig havde §§ 31 og 32 ikke behøvet at udelukke Reglen i Skiftel. § 68, 2. Pkt.; thi heller ikke efter Loven af 1899 bliver Hustruen paa noget Punkt ansvarlig for Boets Gæld ved at modtage sin Lod i det. Derimod har det Betydning, at Anvendelsen af § 68, 3. Pkt. udelukkes; thi derved, at Reglerne i L. 1899 § 5 anvendes, bliver Konkursbehandling unødvendig for at opnaa Afkræftelse, og Bevisbyrden lægges fra Kreditorerne over paa Ægtefællerne. Kreditorer, hvis Krav er ældre end Beslutningens Thinglæsning, kan nemlig subsidiært men direkte holde sig til, hvad der af Fællesboet er overført til den Ægtefælles Særeje, der ikke er deres Skyldner, med mindre det bevises, at den paagældende Ægtefælle paa den Tid, Bosondringens Gyldighed mod Tredjemand begyndte, havde tilstrækkelige Midler til at dække alle sine Forpligtelser. Herved bemærkes, at Overøvrighedens Beslutning om Bosondring lige saa lidt som en Ægtepagt, der blot i Almindelighed fastsætter at det hidtil mellem Ægtefællerne bestaaende Fællesskab ophæves, umiddelbart overfører noget fra Samejet til Særeje; men hertil kræves, at der i Henhold til Beslutningen eller Ægtepagten finder en Løsning Sted af Fælliget[4], og det er altsaa hvad der ved det Skifte, der iværksætter Beslutningen eller Ægtepagten, overføres fra Fællesbo til Særeje, hvortil Kreditorerne uanset Forholdet mellem Ægtefællerne kan holde sig, hvilket ogsaa er forudsat i § 32 i Begynd. Saalænge Skiftet ikke er sket, synes derfor

[4] Jfr. Jmskr. Nr. 378, 30. Dec. 1905.

de ældre Kreditorer at kunne holde sig til Fællesejet, og Bosondringens Gyldighed mod dem kan altsaa for saavidt ikke indtræde, før Skiftet er sket. Det maa da ogsaa være deres Skyldners Solvens paa dette Tidspunkt, hvorpaa det kommer an, naar Thinglæsningen af Beslutningen eller af Ægtepagten er sket før Skiftets Tilendebringelse, hvilket vel vil være det hyppigste Tilfælde. Kreditorer, hvis Krav er yngre end Thinglæsningen, kan kun holde sig til deres Debitors Part i Boets Overskud, opgjort efter Forholdene paa Thinglæsningsdagen. For Delingen mellem Ægtefællerne maa Forholdene, da Begæringen indgaves, lægges til Grund, jfr. L. Nr. 131, d. 27. Maj 1908 § 1.

L. 1899 giver ingen Regler om Ophævelse af Bosondring. Man kunde maaske mene, at Overøvrigheden da ogsaa efter en Analogi fra § 29 igen maatte kunne ophæve Bosondringen. Men da der i saa Fald vilde savnes en Ordning af Forholdet til Kreditorer og Successorer, er det rigtigere at kræve Ægtepagt til Bosondringens Ophævelse, jfr. § 3 i Slutn.

FEMTE KAPITEL.

ADSKILLELSE I HENSEENDE TIL BORD OG SENG.

§ 26.

Den kanoniske Ret[1], der saa godt som ikke tillod Skilsmisse, gav Adgang til Adskillelse i Henseende til Bord og Seng dels for bestandig navnlig paa Grund af Hor, dels for bestemt eller ubestemt Tid paa Grund af betydeligere Krænkelser af den ene Ægtefælle overfor den anden. Hensigten med dette Institut var væsentligst at tjene til Beskyttelse for den forurettede Ægtefælle, og det stod derfor altid denne frit for at begære Samlivet fornyet. Efter Reformationen blev der mindre Brug for denne Adskillelse, idet man i de vigtigste Tilfælde, hvor den havde fundet Anvendelse, tillod Skils-

[1] Jfr. til det følgende Nellemann, Ægteskabs Skilsmisse ved Bevilling, særlig. 45—60 og Matzen. 75—77.

misse. Efterhaanden benyttedes dog Adskillelse i Henseende til Bord og Seng — oprindeligt idømt af de gejstlige Retter[2], senere givet ved Bevilling — atter, hvor der ikke forelaa nogen lovlig Skilsmissegrund, men Ægtefællernes Samliv var slet hvad enten Skylden herfor maatte tilskrives begge Ægtefæller eller kun den ene. Længe forekommer dog saadanne Adskillelser, der ikke omtales i Chr. V.s Lov, meget sjeldent, jfr. som Eks. en i en utrykt Bev. 7 Aug. 1686 omtalt kgl. konfirmeret separatio quoad mensam et thorum mellem to Ægtefæller, der var „geraadede i nogen Uenighed og Misforstand"; men senere og især fra 1720 til 1730 findes de jævnligere. Bevillingen gik i Almindelighed ud paa, at Ægtefællerne „paa nogen Tid" maatte leve hver for sig, dog saaledes at Præsten flittigt skal besøge dem begge og søge at bringe dem til Forligelse. Deres Gods blev ved Rettens Middel opgjort og delt i to Dele, og der ansattes to Kuratorer „der med dem og deres Gods kunde have Opsyn og holde tilraade" jfr. f. Eks. Reskr. 25 Febr. 1724 (i Registr. under „Egteskab A") samt Bev. 7 Marts 1721 og 19 Marts 1728 (begge utrykte). Under Chr. VI gaves deslige Bevillinger kun sjældent; men fra Midten af forrige Aarhundrede blev de atter almindelige jfr. Højers Koll. (1742). 417, hvor det bemærkes om Separation, at „derpaa er 3 à 4 levende Exempler i Kjøbenhavn" og 2den Udg. af samme Værk (1769). 412, der meddeler, at der haves „adskillige Exempler" derpaa, samt Reskr. 26 Febr. 1768 Nr. 13, hvor disse Bevillinger henregnes til de mindre vigtige Sager, som Kongen ikke selv underskriver[3]. Det ses iøvrigt, at underordnede Domstole undertiden har dømt til Adskillelse i Henseende til Bord og Seng, men Højesteret har altid erklæret dette for aldeles lovstridigt jfr. f. Eks. H. R. D. 13 Apr. 1728 og 7 Febr. 1735[4].

Som det anførte viser, betragtedes den omtalte Adskillelse nærmest som et Middel til at hidføre bedre Forstaaelse mellem Ægtefællerne, idet den var et rent foreløbigt Forhold bestemt til at afløses af Ægtefællernes Genforening[5]. Efter-

[2] Nellemann l. c. 46—48 og 51.
[3] Jfr. nærmere Nellemann, l. c. 52.
[4] Jfr. Nellemann, l. c. 46—51.
[5] Stampe, Erkl. 3. 130.

haanden ophørte man at begrænse Adskillelsen til kun at vare „paa nogen Tid“ og særligt at paalægge Præsten at virke for Ægtefællernes Genforening; og henimod Slutningen af det 18de Aarhundrede, samtidig med at Separationerne blev langt hyppigere[6], aabnedes der Parterne en bestemt Udsigt til at erholde Skilsmissebevilling efter en vis Tids Adskillelse fra Bord og Seng jfr. nedenfor. Imidlertid er der dog intet til Hinder for, at Separation i Henseende til Bord og Seng vedbliver for bestandigt, og det er derfor urigtigt, saaledes som det sædvanligt sker, at omhandle dette Institut under Læren om Skilsmisse ved Bevilling som et foreløbigt Stadium for at erholde denne. Det er vel faktisk saaledes, at Adskillelsen fra Bord og Seng oftest ender med Skilsmisse; men dette er retligt lige saa lidt nødvendigt, som at den skal ende med, at Samlivet genoptages.

Ved Love og administrative Bestemmelser har der efterhaanden dannet sig temmelig faste Regler for Meddelelse af Bevilling til Adskillelse i Henseende til Bord og Seng[7] som i Lovgivningen ofte findes benævnt Separation jfr. f. Eks. Fr. 10 Aug. 1798, Næringsl. 29 Dec. 1857 § 7, Skiftel. 1874, Overskriften til Kap. 6 og § 67.

Separationsbevillinger, der oprindeligt meddeltes ved særlig kgl. Resolution, gives nu af Overøvrigheden paa Ægtefællernes Hjemsted[8], altsaa i København Overpræsidenten og ellers Amtmanden, Fr. 23 Maj 1800 § 5 og Vedt. 30 Dec. 1857 § 1 e; men i visse Tilfælde, jfr. nedenfor, maa der ske Indstilling til Justitsministeriet.

A. Betingelserne for at opnaa Bevillingen er:

1. Ægtefællernes Præst skal have haft Lejlighed til[9] at forsøge ved religiøse Forestillinger jfr. 2—9—8

[6] Nellemann l. c. 56—60.

[7] Jfr. norsk Lov 20 Aug. 1909 „om Adgang til Opløsning af Ægteskab“ §§ 1 og 2, se U. f. R. 1909 B. 185 og 188—189, jfr. ogsaa B. G. B. §§ 1575, 1576 og navnlig 1586, 1587 samt Nellemann. Ægteskabs Skilsmisse ved Bevilling særlig. 45—60 og Matzen. 75—77.

[8] Jmskr. 14 Dec. 1854. Har Ægtefællerne forskelligt Hjemsted, meddeles Bevillingen af den søgendes Overøvrighed, og søger de begge, bliver det den Overøvrighed, til hvilken Ansøgningen indsendes, der meddeler Bevillingen.

[9] Præsten kan fordre skriftlig Begæring om Mægling, Jmskr. Nr. 163, 23 April 1906. Se ogsaa Kmskr. 1 April 1908 (G, S.).

at bringe dem til at fortsætte Samlivet, Fr. 18 Okt. 1811 §§ 1 og 3, Fr. 30 Apr. 1824 § 18 jfr. L. 4 Apr. 1855 § 5[10]. Ægtefællerne maa derfor efter Tilsigelse[11] møde for Præsten, og den udeblivende kan ved Mulkt tvinges til at møde, Pl. 10 Febr. 1818. Fr. 30 Apr. 1824 § 18 indeholder udførlige Forskrifter om, hvorledes Mæglingen skal foretages, hvortil kan føjes, at naar Ægtefællerne, skønt hørende til samme Trossamfund, hver har sin Præst, maa den, der begærer Separation, møde for den andens Præst, medmindre de bor over fire Mil fra hinanden, da i saa Fald begge Præster hver mægler med sin Ægtefælle[12]. Mæglingen kan ikke undlades, fordi der er lovlig Skilsmissegrund[13], hvorimod den bortfalder, naar Ægtefællerne for Øvrigheden erklærer ikke at høre til noget her i Landet anerkendt Trossamfund, eller naar de hører til to forskellige Trossamfund, L. 13 Apr. 1851 § 12, under hvis Ord „Skilsmisse" vistnok ogsaa Separation indbefattes, thi Fr. 18 Okt. 1811, hvortil § 11 henviser, handler efter sin Overskrift om „Ægtefolks Adskillelse", medens § 1 giver Regler om egentlig Separation og § 2 om egentlig Skilsmisse.

Maaske kunde det antages, at Reglen i § 12 om Betingelsen for Fritagelse fra gejstlig Mægling nu er blevet saaledes nærmere bestemt ved Anordn. 22 Marts 1897 (jfr. Indledningen), at det herefter maa være nødvendigt at fremlægge den i Anordningen omhandlede Attest for Udtrædelse af Folkekirken. Dette synes dog at stride mod de klare Ord i § 12, og i Praksis ses en saadan Attest heller ikke at være blevet forlangt.

2. Den verdslige Øvrighed skal forsøge ved Mægling at bringe Ægtefællerne til at fortsætte Samlivet, Fr. 18 Okt. 1811 § 5 jfr. Instr. 28 Aug. 1795 § 8 d og Fr. 23 Maj 1800 § 5 samt om Mødetvangen Pl. 10 Febr. 1818.

Øvrigheden vil i Almindelighed, naar Mæglingen har vist sig

[10] Matzen og Timm, Kirkeret. 549 ff.

[11] Jmskr. Nr. 190, 8 Juni 1905.

[12] Kskr. 13 Sept. 1825 kfr. endvidere Kskr. 11 Nov. 1815 og 12 Juni 1821 jfr. Fr. 7 Nov. 1827 § 1 c og Kmskr. 1 Nov. 1873 (G. S.) samt for Vestindien Reskr. 18 Maj 1827 § 3.

[13] Kskr. 4 Marts 1817.

forgæves, søge at tilvejebringe Enighed mellem Parterne om Separationsvilkaarene[14]. Mæglingen udføres af den Øvrighed, der meddeler Bevillingen, eller ifølge dens specielle Bemyndigelse af den stedlige Underøvrighed[15]. Bor Ægtefællerne i forskellige Overøvrighedskredse, maa hver Øvrighed mægle med sin Ægtefælle i Lighed med Fr. 30 Apr. 1824 § 18.

Hvis de almindelige Regler om den gejstlige og verdslige Mægling af faktiske Grunde ikke kan iagttages, f. Eks. fordi den ene Ægtefælle opholder sig i Udlandet eller er afsindig, maa Sagen indstilles til Justitsministeriet[16].

Mægling ved Forligskommissionen behøver ikke at foretages og kan ikke træde i Stedet for den ovenomtalte verdslige Mægling[17]. Naar Sagen indbringes for Forligskommissionen, kan denne ikke bevilge Separation men kun modtage Parternes Overenskomst om de Vilkaar, paa hvilke de vil leve adskilte, hvis Separation bevilges dem, Fr. 10 Juli 1795 § 25[18], og Mægling om disse Vilkaar maa ikke ske, før den gejstlige Mægling har fundet Sted[19].

3. Naar de foreskrevne Mæglinger er forblevne frugtesløse, og begge Ægtefæller er enige om Separationen og dens Vilkaar, gives Bevillingen, uden at nogen særlig Grund behøver at bevises eller paaberaabes. Er derimod Ægtefællerne ikke enige, idet den ene protesterer mod Separation, eller dens Erklæring ikke kan faas, kan Bevillingen kun gives efter særlig Bemyndigelse af Justitsministeriet[20] og ikke ventes meddelt, medmindre der er lovlig Skilsmissegrund eller dog tilstrækkelig Grund til at retfærdiggøre Samlivets Ophævelse uden den ene Ægtefælles Samtykke, f. Eks.

[14] Jfr. Hindenburg. 93. Naar Foreningen om Vilkaarene indgaas for Øvrigheden, har den Retskraft, som om den var indgaaet for en Forligskommission, jfr. Jmskr. 28 Jan. 1859.

[15] Jmskr. 6 Sept. 1851 og for Island Kskr. 4 Jan. 1840.

[16] Kskr. 26 Jan. 1813, 13 Marts og 18 Nov. 1817 kfr. Jmskr. 18 Jan. 1862, Resol. 4 Dec. 1886 (Nr. 174) og Jmskr. 28 Aug. 1905 Nr. 302 (M. T. 315).

[17] Jmskr. 6 Sept. 1851.

[18] Kanccirk. 10 Aug. 1805.

[19] Kanccirk. 19 Aug. 1820.

[20] Kskr. 26 Marts 1803 og 15 April 1815, Jmskr. 8 Nov. 1856. Se ogsaa Nellemann l. c. 70—71, 74.

dens Drikfældighed eller Mishandling af den anden, hvilke Omstændigheder i Reglen vil kræves beviste ved Thingsvidne eller i alt Fald ved flere samstemmende Forklaringer til Politirapport. Naar Ægtefællerne vel er enige om at adskilles men uenige om Vilkaarene, kan disse ikke fastsættes af Overøvrigheden, hvorimod Justitsministeriet kan afgøre de omtvistede Punkter[21]. Efter Omstændighederne, f. Eks. naar den ene Ægtefælle kun vil samtykke i Separation saafremt visse Vilkaar fastsættes, kan det indtræffe, at Justitsministeriet ikke finder Anledning til at afgøre Tvisten om Vilkaarene, og da kan Bevilling ikke erholdes. Justitsministeriet kan forøvrigt ogsaa fastsætte Vilkaarene, naar Separationsbevilling gives mod den ene Ægtefælles Protest[22].

I Separationsbevillingen optages i Reglen de fastsatte Vilkaar, naar de ikke er konstaterede ved et særskilt Dokument. For at forebygge Misforstaaelse skal Bevillingen udtrykkeligt udtale, at den ikke giver Ægtefællerne Ret til at indgaa nyt Giftermaal[23], hvilket ogsaa skal tilkendegives Parterne mundtligt.

B. Separationens Virkninger indtræder normalt først fra Bevillingens Dato. Men L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 14 gør for saavidt en Undtagelse herfra som den hjemler Overøvrigheden Ret til, naar der er indgivet Ansøgning om Separation eller Skilsmisse eller indledet Sag om Skilsmisse, efter Hustruens „grundede“ Begæring at give Manden Tilhold om ikke at forrykke Fællesboets Stilling, indtil Sagen er endelig afgjort, og i dette Øjemed at indlevere en attesteret[24] Statusopgørelse (hvorpaa Boets Deling senere kan grundes). Overtrædelse af dette Tilhold medfører Straf, efter Omstændighederne for Bedrageri. Endvidere bestemmer § 14, 3. Stk., at det fra de samme Tidspunkter kan paalægges Manden at svare Bidrag til Hustruen og de hos hende værende Børn indtil Sagens Afgørelse foreligger, og paa disse Bidrag kom-

[21] Kskr. 12 Apr. 1803, 4 Apr. 1816 og 20 Jan. 1827, jfr. Jmskr. 13 Okt. 1860 og Hindenburg 94—95.

[22] Om Justitsministeriets Ret til at give Separationsbevilling jfr. U. f. R. 1907. 458 (Stadf. 1909. 288).

[23] Kskr. 31 Aug. 1813.

[24] Jfr. L. Nr. 225, 14 Apr. 1905.

mer Reglerne for Underholdsbidrag til forladte Hustruer og deres Børn til Anvendelse.

Separationens Virkning er væsentlig den, at Samlivet retlig ophæves og de dermed i Forbindelse staaende Retsvirkninger bortfalder.

1. Samlivspligten ophører ved Separationen, og der kan derfor ikke blive Spørgsmaal om Rømning efter 3—16—15—2.

2. Ved en lang og fast Praksis[25] er det antaget, at Hustruen ved Separation faar samme Myndighed som en Enke. De tidligere Regler om Hustruers Myndighed, der jo skrev sig fra en Tid, da Separation var ukendt i Lovene og saa godt som ikke anvendtes i Praksis, kunde ikke antages at omfatte de separerede Hustruer, hvis Stilling langt snarere var ensartet med Enkers. Man anvendte derfor analogisk de for disses Myndighed givne Regler paa de separerede, ligesom paa de fraskilte Hustruer[26], og fandt en yderligere Støtte herfor i Fr. 10 Juli 1795 § 25, der forudsætter, at Hustruen paa egen Haand kan kontrahere om Separationsvilkaarene[27]. Efter at L. 29 Decbr. 1857 om ugift Kvindes Myndighed er traadt i Kraft, og efter at L. 7 Apr. 1899 § 10 har givet gift Kvinde samme Myndighed som ugift Pige, kunde Spørgsmaalet om en Analogi herfra til den separerede (eller fraskilte) Hustru rejses. Men ligesom denne ikke ellers med Hensyn til formueretlig Myndighed og Kompetence kan behandles efter de særlige Regler i L. 7 April 1899, jfr. f. Eks. §§ 11 og 15, synes vedblivende Analogien med Enker at være den nærmestliggende, og Praksis derfor at burde fastholdes[28], jvfr. L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 1, 1. St. smholdt med 2. St. i Beg. („fuldmyndig Moder"). Da Enker praktisk taget er fuldmyndige, er Betydningen af det anførte den, at

[25] Se allerede en H. R. D. af 29 Apr. 1794.

[26] Jfr. Bentzon, Personret. 57 og nedenfor i § 32.

[27] Scheel. 341 og Personret. 207—208. Slutningen er dog ikke sikker, da denne Forhandling foregaar under Øvrighedens Kontrol, og da § 25 egentlig saa skulde forudsætte en formueretlig Myndighed hos den Hustru, som endnu ikke var separet.

[28] Jfr. Jmskr. 27 Juni 1908 (Nr. 201) om Konfirmation paa en Aftale ved Separationen om, at Hustruen skulde have en Tilsynsværge (se L. 7 April 1899 § 21, 2. Stk.). Jfr. iøvrigt Bentzon, Personret. 57.

en separereret Hustru er fuldmyndig, selv om hun er under 25 Aar, og at Bestemmelserne om Lavværgemaal for Enker kan finde Anvendelse paa hende.

3. Hvad Formueforholdet angaar, har det længe, om ikke altid, været fast antaget i Praksis, at de særlige Regler om Ægtepagter ikke er anvendelige paa Ægtefællers Vedtagelse i Anledning af Separation, og at Ægtefællerne navnlig kan vedtage at ophæve det mellem dem bestaaende Formuefællesskab, uden at kgl. Konfirmation dertil er nødvendig. Heri er der ikke sket Forandring ved L. 7 Apr. 1899; thi uagtet Vedtagelser mellem separerede Ægtefæller ikke udtrykkeligt er undtagne fra Reglerne i denne Lov, er det dog utvivlsomt, at den ikke har deslige Overenskomster for Øje. L. 1899 sigter ved Ægtepagt nærmest til en Ordning af det kommende Samliv; desuden er Separationsforeninger ikke rent private Vedtagelser, saaledes som Ægtepagter, idet de først træder i Virksomhed som en Bestanddel af Separationens Vilkaar, naar de bliver godkendte ved Øvrighedens Separationsbevilling [29].

I Almindelighed vil det være hensigtsmæssigt at vedtage Formuefælligets Ophør; thi vel er det tænkeligt, at Ægtefællernes økonomiske Stilling da kan udvikle sig saa forskelligt, at det kan svække Tilbøjeligheden til at fornye Samlivet, men dels kunde man dog ordne dette Punkt ved Ægtepagt, naar de ønskede at genforenes, dels er det et Spørgsmaal, om ikke netop Formuefællesskabets Vedtagelse vil give Grund til at befrygte Rivninger, der vil hindre Ægtefællernes Forsoning. Desuden tilsigter Parterne jo ofte netop kun endelig Skilsmisse (efter 3 Aar), og da er en Opløsning ved Separationen af Formuefællesskabet den eneste naturlige Ordning. Det er paalagt Øvrigheden at paase, at det tydeligt fastsættes, om de trufne Bestemmelser gaar ud paa at hæve Formuefællesskabet eller blot skal være Regler for Brugen af det fælles Bo under Separationen [30]. Overhovedet er der intet til Hinder for at vedtage, at Formuefælliget skal vedblive under Separationen, og om dette skal gælde eller Fællesskabet skal ophøre kan ogsaa uden udtrykkelig Vedtagelse fremgaa af de

[29] Om Stemplingen af Separationsforeninger se Stpls. § 23 og U. f. R. 1909. 310—311.

[30] Kskr. 27 Sept. 1828. U. f. R. 1901. 54 og 529 (se 1902 B. 55).

iøvrigt vedtagne Vilkaar. Men dels til Vejledning ved Udfindelsen heraf dels for det rigtignok lidet praktiske Tilfælde, at intet derom kan udledes af Vilkaarene, maa det undersøges, om der kan opstilles en almindelig Retsregel[31] om separerede Ægtefællers Formueforhold, og hvilken i saa Fald denne bør være. Da Hustruen nu maa have Krav paa Mednydelse af Fællesboet, synes Manden at savne Adkomst til vedblivende at besidde og raade over begges Formue[32], og Hustruen maa derfor være berettiget til at fordre Boet delt[33], hvilket nu synes forudsat i L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 14, 1. Stk., jfr. Ordene „skal tjene til Grundlag for Boets Deling". Nogle[34] antager imidlertid, at Boets Deling i og for sig ikke udelukker Formuefællesskabet, og at dette derfor maa vedblive, naar ikke andet vedtages, skønt det indrømmes, at Forholdet vil blive vanskeligt og uheldigt, især fordi begge Ægtefæller er myndige og raadige over en Del af Fællesboet, som de derfor maa kunne forpligte. Men den Art af Formuefællesskab, der herved vilde fremkomme, er Lovgivningen ganske ukendt, og som det let ses aldeles forskellig fra det lovbestemte. Man synes derfor at maatte slutte, at Separationen ophæver Formuefælliget[35], da den eneste Form herfor, som Loven kender, ikke kan finde Anvendelse[36]. At Fælleskabet skal vedblive, maa altsaa have særlig Hjemmel i de vedtagne Vilkaar[37], og er det vedtaget, maa i Mangel af yderligere Aftale Formodningen vistnok være for, at Manden skal besidde Boet og være raadig derover paa samme Maade som hidtil, alt efter Reglerne i L. 7 Apr. 1899. Formueforholdet kan forøvrigt ved Aftale ordnes paa mange andre Maader[38] end de i det foregaaende berørte f. Eks. saaledes, at en af Ægtefællerne beholder hele Boet som sin Ejendom[39], hvorved dog maa erindres Konkursl. § 28.

[31] Jfr. Bentzon, Retskilderne § 13.
[32] U. f R. 1904. 174 (jfr. 1904. 482).
[33] Kskr. 12 Apr. 1803, 20 Jan. 1827, J. T. 20. 355, Collett. 238.
[34] Ørsted. 2. 243, Scheel. 336.
[35] Saaledes norsk Lov 20 Aug. 1909 § 13.
[36] Jfr. ogsaa H. Scheel. 102 ff. og U. f. R. 1900. 350.
[37] Jfr. U. f. R. 1904. 482.
[38] Jfr. f. Eks. U. f. R. 1906. 225.
[39] Jfr. U. f. R. 1867. 971 og J. U. 1859. 826.

Naar Boet ifølge Separationen skal deles, kan Ægtefællerne selv foretage Skiftet, hvis ingen af dem er umyndiggjort eller fraværende; men i modsat Fald, eller naar en af Ægtefællerne begærer det, maa offentligt Skifte finde Sted. Om Skiftet gælder de samme Regler, som nedenfor vil blive omtalt under Læren om Skilsmisse.

Hvis Formueforholdet mellem Ægtefællerne ikke fuldstændigt opløses ved Separationen, maa der finde en endelig Ordning Sted, naar Ægteskabet ophører ved Døden eller Skilsmisse. Men selv hvor ethvert Formuefællig ophører ved Separationen, og derfor Ægteskabets Opløsning ikke vil have nogen Indflydelse paa Formueforholdet[40], er dog Ordningen for saavidt ikke endelig, som den af sig selv bortfalder, naar Ægtefællerne fornyr Samlivet. Heraf følger bl. a., at en Forandring af Separationsvilkaarene ligeledes er en ikke i alle Henseender endelig Ordning og derfor ikke med Hensyn til Stempelgebyrer o. desl. kan sættes i Klasse med almindelige endelige Retshandler[41]. At deslige Forandringer skulde kræve Øvrighedens Approbation for at være bindende, lader sig næppe antage[42].

4. Ved Separationen kan det Offentliges Ret til at fordre, at Hustruen underholdes af Manden, ikke bortfalde eller forringes, Fattigl. 9 Apr. 1891 § 2 jfr. § 10[43], og i Forbindelse hermed staar, at den separerede Hustru vedblivende har samme Forsørgelseshjem som Manden, Fattigl. 1891 § 22 og L. f. Fær. 10 Apr. 1895 § 38. Derimod synes Hustruen, naar intet derom er aftalt, ikke[44] at have Ret til at kræve Underhold af Manden; men det vedtages hyppigt, at en af Ægtefællerne navnlig Manden skal svare den anden et vist Underholdningsbidrag[45]. Dettes Størrelse kan i Almindelighed ikke fordres[46] nedsat eller forhøjet paa Grund af

[40] Bibl. f. Lovk. 1. 235 (H. R.) og J. U. 1848. 598.

[41] H. R. Td. 1868. 303, jfr. U. f. R. 1867. 971.

[42] Jfr. herom M(undt) i U. f. R. 1868. 92, men dog Dom i U. f. R. 1867. 971.

[43] Jfr. nedenfor i § 33, 2 e og § 42 II. 2 c.

[44] U. f. R. 1909. 214.

[45] Cirk. 19 Nov. 1894 (Nr. 235). Jfr. norsk Lov 20 Aug. 1909 § 14.

[46] U. f. R. 1908. 103, jfr. maaske ogsaa Analogien af Jmskr. 2 Juni 1903 (Nr. 240) der handler om fraskilte.

Modtagerens eller Yderens senere forandrede Forhold, naar et bestemt Bidrag er vedtaget mellem Parterne. Hvis derimod Ægtefællerne har overladt Fastsættelsen af Bidragets Størrelse til Øvrigheden, vil Bevillingen blot fastsætte, at Bidrag skal svares efter Overøvrighedens nærmere Bestemmelse, og da kan denne ændre det, naar Forholdene maatte begrunde det[47].

Naar Bidragene skal udredes af Manden ifølge stadfæstede Separationsvilkaar, kan de inddrives og afsones efter de i saa Henseende for Fædres Underholdningsbidrag til uægte Børn gældende Regler, L. 1891 § 9. Har Fattigvæsenet maattet tage sig af Hustruen, har det for sine Udlæg (jfr. L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 9) de samme Tvangsmidler, som efter det anførte tilkommer Hustruen[48]. Reglerne om Inddrivelsen er nu forudsat i L. Nr. 131 1908 § 3. Denne Lovs § 14, sidste Stk. medfører tillige en Adgang for Hustruen til at erholde Underholdsbidrag i Tiden fra Ansøgningens Indgivelse og indtil dens Bevilgelse, eller maaske endog indtil den nye Bidrags-Resolutions Udfærdigelse, jfr. herom S. 178; disse Bidrag kan da inddrives paa samme Maade. Derimod findes der ikke i Loven Hjemmel til at erholde nogen Art af Bidrag til fraseparerede Hustruer forskudsvis udbetalte af det offentlige. Der er ogsaa den Forskel i Reglerne om Bidrag til Hustruer (og iøvrigt ogsaa til ægte Børn) og Bidragene til uægte Børn, at medens de sidstnævnte efter L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 1 altid skal erlægges forud for hver Periode, gælder dette ikke de førstnævnte uden særlig Vedtagelse herom[49].

I Reglen maa vistnok den vedtagne Forpligtelse for Manden til at yde Underholdsbidrag antages blot at skulle svare til hans før Separationen eksisterende rent personlige

[47] Jfr. Kskr. 28 Maj 1846 og Jmskr. 28 Dec. 1903 (Nr. 457) jfr. Hindenburg. 93—94.

[48] Kanccirk. 10 Juni 1828, Jmskr. 19 Juli 1859, Imskr. 5 Aug. 1895 (Nr. 206), U. f. R. 1898, 491. Disse sidste Afgørelser synes at gaa ud fra, at Fattigvæsenet ikke kan kræve mere end hvad der var vedtaget eller paalagt Manden overfor Hustruen; dette synes dog at stride imod Fattigl. §§ 2 og 10.

[49] Se nærmere Steinckes Kritik i U. f. R. 1909 B. 113—117 af L. Nr. 131, 27 Maj 1908.

Underholdspligt, og Hustruen kan da ikke[50] efter Mandens Død fordre de fremtidige Beløb udbetalt af hans Bo[51]. Derimod kan hun i hans Konkursbo vistnok fordre ogsaa de Bidrag, der forfalder under Konkursbehandlingen, uagtet den med Fallenten samlevende Hustru ikke har den samme Ret; denne tilkommer iøvrigt heller ikke Fallentens forladte Hustru, da hans Pligt til under Konkursen at yde hende Bidrag hviler paa et Faktum, der er senere end Konkursen, nemlig hans fortsatte Undladelse af at leve sammen med hende. Efter de foreliggende Omstændigheder kan Mandens vedtagne Underholdspligt dog have en anden Karakter end ovennævnt, navnlig naar den maa antages at være fastsat som Vederlag for Hustruens Andel i Fællesboet, idet største Delen heraf er overladt Manden, og da kan hendes Krav gøres gældende i Mandens Dødsbo[52], og i hans Konkursbo som en Ret til Bidrag for hendes Livstid, ikke blot til de under Konkursen forfaldende Bidrag[53].

Ogsaa den Underholdningspligt, der ifølge Fattigl. 1891 § 12 paahviler Hustruen, vedvarer udover Separationen.

5. Ægteskabet vedbliver at bestaa uanset Separationen, der blot suspenderer en stor Del af dets Retsvirkninger. Saaledes vil Ægtefællernes Samleje eller Giftermaal med andre være Hor eller Bigami jfr. Straffel. §§ 159 og 160, og naar Manden dør under Separationen, vil Hustruen være hans Enke og som saadan f. Eks. kunne være pensionsberettiget eller berettiget til at fortsætte hans Næringsdrift eller tiltræde hans Fæste[54]. Hun vedbliver at bære Mandens Navn og bliver delagtig i den Rang eller Adel, som Manden efter Separationen maatte erhverve. Derimod er det i Fr. 21 Maj 1845 § 17 foreskrevet, at Ægtefællers gensidige Arveret efter Loven tabes ved Separation. En Dom i U. f. R. 1872. 204 har antaget, at der efter Parternes Forhold som Ægtefolk, om end separerede, ikke var

[50] U. f. R. 1909. 329.
[51] Jfr. J. U. 1848. 598.
[52] J. U. 1859. 826 og U. f. R. 1867. 971.
[53] Jfr. Deuntzer, Skifteret. 1885. 201.
[54] Kskr. 3 Nov. 1825; jfr. derimod L. om Arbejderforsikring 7 Jan. 1898 § 2 („og Samlivet ikke var ophørt").

tilføjet Hustruen Tort og Kreditspilde ved en af Manden ulovligt foretaget Indsættelsesforretning i hendes Fæstegaard.

6. Separationen er ikke begrænset til nogen vis Tid, den ene Ægtefælle kan ikke ensidigt paastaa Samlivets Fornyelse, og det Offentlige kan ikke anses berettiget til at tage Separationsbevillingen tilbage. Naar Ægtefællerne faktisk fornyr Samlivet og lægger for Dagen, f. Eks. ved at indsende Separationsbevillingen til Kassation, at de vil forny Ægteskabet[55], eller naar de blot har Samleje med hinanden, bortfalder Separationen, uden at nogensomhelst særlig Form behøver at iagttages. Alle Separationens Virkninger bortfalder straks saaledes, at Hustruen taber sin Fuldmyndighed hvis hun er under 25 Aar, at det samme Formueforhold som før Separationen atter indtræder m. m., og at ny Separation udkræver ny Separationsbevilling ganske efter de almindelige Regler[56].

SJETTE KAPITEL.

ÆGTESKABETS OPLØSNING.

A. Ægteskabets Opløsning ved en Ægtefælles Død.

§ 27.

Naar Ægteskabet ved den ene Ægtefælles Død ophører, bortfalder største Delen af dets Virkninger — ifølge disses eget Indhold — i Henseende til Ægtefællernes personlige Forhold, og den efterlevende kan indgaa nyt Ægteskab efter Sørgetidens Udløb. For Kvindens Vedkommende har dog den Omstændighed, at hun har været gift, Indflydelse paa hendes personlige Forhold i flere Retninger. Hun bliver saaledes uden Hensyn til Alder myndig efter de om Enker gældende Regler; hun beholder den Rang og Stand, som hun ved

[55] Jfr. U. f. R. 1900 310 (Fornyelsen blev ikke antaget).

[56] Jmskr. 4 Marts 1851, 5 Febr. 1863, J. U. 7. 939 men dog Kskr. 24 Febr. 1816; se nu navnlig Jmskr. 24 Jan. 1902 (Nr. 38) jfr. Hindenburg. 95.

Ægteskabet har erhvervet jfr. Priv. 23 Nov. 1661 § 4, og anses berettiget til vedblivende at bære Mandens Familienavn, jfr. Forudsætningen i L. Nr. 89, 22 April 1904 § 5, der hjemler den fraskilte Hustru Ret til at genoptage sit Pigenavn; se endvidere om hendes Forsørgelseshjem Fattigl. 9 Apr. 1891 § 22 og L. f. Fær. 10 Apr. 1895 § 38 og om hendes Adgang til at fortsætte Mandens borgerlige Næring L. 29 Dec. 1857 § 7. Iøvrigt maa om Enkers og Enkemænds Retsstilling i forskellige Henseender f. Eks. Arveret, Hensidden i uskiftet Bo m. m, henvises til de paagældende Steder i Systemet. Det ved Ægteskabet begrundede Svogerskab vedbliver at bestaa. Her er der kun Anledning til nærmere at omtale Formueforholdet.

Hvis den efterlevende Ægtefælle ikke kan og vil hensidde i uskiftet Bo eller ikke ifølge Testamentet er blevet Ejer af hele Boet, maa Fællesboet deles med den afdødes Arvinger ved offentligt eller privat Skifte[1].

Forsaavidt den efterlevende Ægtefælle under Ægteskabet var personlig ansvarlig for Boets Gæld, vedbliver dette Ansvar, og ingen Del deraf gaar over paa Arvingerne efter den afdøde, medmindre ogsaa denne hæftede for Gælden jfr. Skiftel. 1874 §§ 61 og 81[2]. Skønt Formuefællesskabet straks ved Dødsfaldet er ophævet for Fremtiden, og derfor Boets Tilstand, saaledes som den var ved Dødsfaldet, danner Udgangspunktet for Skifteopgørelsen, beholder alligevel den efterlevende Ægtefælle Besiddelsen af og Raadigheden over Fællesboet, medens Skiftebehandlingen varer, selvom denne foregaar ved Skifteretten, Skiftel. § 58; dens Bestyrelse sker dog ikke blot i egen men ogsaa i Arvingernes Interesse[3]. Er der særlig Grund til at befrygte, at den efterlevende Ægtefælle under Skiftet utilbørligt vil forrykke Boets Tilstand, kan Skifteretten af egen Drift eller paa Arvingernes eller deres Værgers Opfordring træffe de fornødne Foranstaltninger til at fratage den efterlevende Raadigheden og overgive den til en

[1] Jfr. Bentzon, Arveret §§ 20, 27 og 28.

[2] Jfr. Deuntzer, Skifteret. 1897 § 22 og Skifteret. 1885. 686—709; se ogsaa Hagerup, Skifte- og Arvebehandling 1907 §§ 18 og 19 og Bentzon, Arveret. § 27.

[3] Deuntzer, Skifteret. 1885. 701.

god Mand, der da som Værge bestyrer Boet under Skiftet. Denne Foranstaltning skal kundgøres efter de om Umyndiggørelse gældende Regler, Skiftel. § 58 og § 62, 2. Stk. jfr. Pl. 10 April 1841; og de derefter af Tredjemand med den efterlevende Ægtefælle indgaaede Retshandler kan da ikke gøres gældende i Boet jfr. Skiftel. § 62. Finder privat Skifte Sted, maa Arvingerne, der ønsker at sikre sig paa den omtalte Maade, først begære Boet overtaget til offentligt Skifte.

Naar derimod den efterlevende Ægtefælle ikke under Ægteskabet var personlig ansvarlig for Boets Gæld, vedbliver den at være uansvarlig, medmindre den deltager i Skiftet som Arving, da den i saa Fald, naar de almindelige Betingelser derfor er tilstede, paadrager sig det til dens Arveberettigelse svarende Gældsansvar. Derimod ifalder den intet Gældsansvar ved at modtage den Lod, der tilkommer den i Egenskab af Ægtefælle, eller Vederlag derfor, og Boets Kreditorer kan ikke søge Fyldestgørelse af det til den uansvarlige Ægtefælle udlagte Gods, uden forsaavidt det kan ske gennem Benyttelse af Konkurslovens Afkræftelsesregler, se Grundsætningen i Skiftel. §§ 61 og 68. Den for Gælden uansvarlige Ægtefælle har ingen Ret til at raade over Boet, medens Skiftet varer.

Iøvrigt kan der henvises til Skifteretten og Arveretten[4], idet der i Familieretten kun er Grund til at udvikle, hvad der tilkommer den efterlevende af Fællesboet i dens Egenskab af Ægtefælle:

1. I Praksis har man vistnok altid anset det for stemmende med Sagens Natur, og med den lempelige Maade hvorpaa Skifte mellem den længstlevende Ægtefælle og den førstafdødes Arvinger bør foregaa, at Genstande, der tjener til den efterlevendes personlige Brug, ikke inddrages under Skiftet[5], selv om de ikke er Særeje. Man plejer vistnok at undtage ikke blot de nødvendige Gangklæder m. m. men overhovedet alt, hvad der hører til den efterlevendes Paaklædning og Pynt, naar hertil ikke er anvendt mere, end hvad der efter Boets Tilstand kan anses for passende, og

[4] Deuntzer, Skifteret 1885. 686 ff., Bentzon, Arveret § 11 i Slutn. og § 27.

[5] Jfr. den i Højers Koll. 6 omtalte Sædvane.

Kreditorerne ikke lider derunder, ligesom det er Praksis, at Børnenes Klæder, Skolerekvisitter m. m. ikke inddrages under Skiftet[6]. Som Støtte for det anførte plejer man at henvise til Grundsætningen i Konkursl. § 160 jfr. § 1. Dette er for saavidt rigtigt nok, som det er en Selvfølge, at den afdødes Arvinger, lige saa lidt som dens Kreditorer, kan berøve den efterlevende dens nødvendige personlige Effekter, og at den derfor altid kan fordre at beholde disse, selv om da Arvingerne intet erholder. Derimod vilde det ikke stride imod Konkurslovens Grundsætninger, om den efterlevende Ægtefælle maatte finde sig i, at de nævnte Effekter beregnedes Boet til Indtægt, saa at deres Værdi tillige kom Arvingerne til Gode, naar dette ikke forhindrede, at den efterlevende beholdt disse Genstande, men blot bevirkede, at dens Andel af Boet blev noget mindre. Sætningen maa støttes paa den faste Praksis[7].

2. Den efterlevende Ægtefælle tager forlods af det beholdne Bo saa meget, som billigt er anvendt paa den afdødes Begravelse, 5—2—24 og 26 jfr. Fr. f. Island 25 Sept. 1850 § 16[8]. Forudsætningen er, at den afdøde er begravet paa Fællesboets Bekostning, og da denne Udgift er afholdt efter Formuefælligets Ophør, synes det naturligt, at den alene bør udredes af den afdødes Andel af Boet, hvilket opnaas ved Reglen i 5—2—24. Der kan derfor heller ikke være Tvivl om, at den, der flere Gange kommer i Ægteskab og overlever sin Ægtefælle, hver Gang kan tage det omtalte Begravelsesvederlag. Er Begravelsen sket ved den efterlevendes Særmidler eller efter dens Foranstaltning paa Kredit, kan den fordre Godtgørelse af Boet for denne Udgift som for anden lovlig Gæld jfr. Konkursl. § 31; og er Begravelsen betalt af den afdødes Særmidler eller i alt Fald sket uden Udgift for Fællesboet, kan den efterlevende ikke kræve Vederlag efter 5—2—24.

3. Den efterlevende Hustru har Ret til, efterat Gælden

[6] J. T. 28. 272, U. f. R. 1875. 812 Nr. 2 jfr. Bentzon, Retskilderne. 88 og 110 ff., jfr. ogsaa en norsk Overretsdom af 1861 i Ugebl. f. Lovk. 1. 172.

[7] Deuntzer, Skifteret 1885. 595.

[8] Kskr. 15 Juni 1832, U. f. R. 1875. 816. Nr. 13 og 1903. 211, jfr. herved ogsaa 1901. 685.

er betalt, at udtage sin Fæstensgave, 5—2—25 og 26. Ved Fæstensgave forstaas fra gammel Tid en Gave, som Fæstefolk gav hinanden i Anledning af Ægteskabsløftets Afgivelse, om end ikke ved selve Løftets Udtalelse. Som foran S. 23 bemærket, omfatter Fæstefolk ikke blot Trolovede men alle Forlovede, saa at Afskaffelsen af Trolovelse og Jaord ikke har gjort 5—2—25 uanvendelig. Da Fæstensgave imidlertid er et nedarvet konventionelt Begreb, der som saadant vistnok er gaaet helt af Brug, har Reglen i 5—2—25 og 26 tabt sin praktiske Betydning; thi den kan ingenlunde anvendes paa enhver Gave før Vielsen, som gaar ind under Formuefællesskabet. Om Gaver efter Vielsen jfr. L. 1899 § 25.

Ifølge 5—2—25 skal Hustruens Fæstensgave „af den Lod betales, som Husbondens Arvinger tilfalder, saafremt hun vil afstaa den Broderlod, som hende ellers tillagt er efter hendes Husbond“[8]. Dette sidste er ændret ved Arvel.s § 16, der ikke nævner Arveloddens Opgivelse som Betingelse for Fæstensgaven, skønt den omtaler begge udførligt og paa en saadan Maade, at der ikke kan være Tvivl om, at den vil ordne Forholdet udtømmende[9]. Arvel.s § 16 foreskriver udtrykkeligt, at Fæstensgaven skal udtages forlods af det fælles Bo inden sammes Deling, altsaa dog først ligesom efter 5—2—26 efterat Gælden er betalt.

I 5—2—25 og 26 omtales ogsaa Morgengave, hvorved forstaas en Gave, der skænkes Hustruen af Manden i Anledning af Brylluppet og efter Vielsen[10]. Lovbogen synes at gaa ud fra, at kun Privilegerede kunde give Morgengave jfr. 5—4—2, og deres Ret dertil er da bortfaldet ved Grundl. 1849 § 97; men i alt Fald maa en saadan Gave nu omfattes af Bestemmelsen i L. 1899 § 25, som der ikke er Grund til at indskrænke.

4. Da Fællesboet i Reglen først deles ved den ene Ægtefælles Død, vil de Regler om et Erstatningskrav ved Delingen fra den ene Ægtefælle mod den anden, som hjemles i L. 7 April 1899 §§ 11, 13, 16 og 24[11], oftest blive praktiske her. Disse

[8] Om den nærmere Fortolkning af disse Ord se Bornemann, Arveret. 130—133, Scheel. 223 og Deuntzer, Familieret. 189—190.

[9] Jfr. ogsaa Motiverne i Roesk. Stændertid. 1844. 190.

[10] Bornemann, Arveret. 132.

[11] Jfr. herom ovenfor i §§ 22 og 23. 128—130, 133—134, 145—146.

Regler maa vistnok anses for udtømmende, saaledes at der ikke ellers er hjemlet en Ægtefælle Erstatning for Udgifter afholdte til bedste for den anden Ægtefælle, medmindre der derom foreligger en gyldig Ægtepagt. Herefter er det udelukket at anvende, være sig direkte eller analogisk, Reglen i Fr. 7 Nov. 1788 om Erstatning til Manden for Indskud gjorte af ham i „den almindelige Enkekasse“ til bedste for Hustruen, som derpaa var død før Manden[12]. Ej heller kan Enken fordre sig erstattet den Udgift, som Manden af fælles Midler har afholdt for at sikre sig selv en Livrente, en Pension eller lign. Man kan navnlig ikke deraf, at L. 1899 § 25 som Regel kræver Ægtepagt, for at den ene Ægtefælle gyldigt kan skænke den anden noget, slutte, at Manden ikke uden Ægtepagt kan skaffe sig selv noget ved Fællesboets Midler f. Eks. købe sig en Fæsteret eller en Livrente. § 25 tilsigter at forhindre Omgaaelse af Reglerne om Ægtepagt og at beskytte den ene Ægtefælle mod den andens Indflydelse, men har ikke til Formaal at sikre den ene Ægtefælle mod Tab ved den andens egoistiske Adfærd. § 25 angaar derfor ikke blot Gaver af fælles Midler, der er under Mandens Raadighed, men ogsaa Bortgivelse af Særeje og af Hustruens Selverhverv, og at der skulde kræves Ægtepagt, for at en Ægtefælle kunde bruge sit Særeje til Anskaffelse af Særrettigheder for sig selv, kan der ikke være Tale om. Snarere kunde det siges, at da Manden ikke kan bortgive Fællesboets Midler til Fremmede udover den i L. 1899 § 11 fastsatte Grænse, kan han heller ikke til sig selv bortgive mere. Imidlertid kan § 11 dog ikke være direkte anvendelig i saa Fald, da der ikke kan tales om en Gave i egentlig Forstand, eftersom Manden ikke kan indgaa en Retshandel med sig selv; og Mandens Forbrug af fælles Midler i egen Interesse kan ikke sættes i Klasse med hans Bortgivelser til en Fremmed.

5. Rettigheder, som, uagtet der er Formuefællesskab, ikke hører til Fællesboet, fordi de efter deres Indhold er knyttede til den efterlevende Ægtefælles Person, forbliver hos denne[13], og den andens Arvinger kan naturligvis ikke have noget Krav paa Andel i Retten f. Eks. Fæste-

[12] Jfr. herom nærmere Deuntzer, Familieret. 190—192.

[13] U. f. R. 1879. 1009 (H. R. Td. 255), jfr. 1878. 1085. Se Bentzon, Arveret § 3.

ret, Ret til at besidde et Len eller Stamhus. Naar saaledes en Fæstebonde eller hans Hustru dør, kan den afdødes Arvinger ikke fordre, at den efterlevendes Fæsteret betragtes som hørende til Boet, saa at de kan faa Andel i dens Værdi. Frasiger Fæsterens Enke sig Fæstet, beholder hun selv den hele Aftægt, som efter L. om Fæstevæsenet 19 Febr. 1861 § 7 maatte tilkomme hende. Derimod hører den i L. 1861 § 3 omhandlede Ret — til under visse Betingelser at faa en Del af Indfæstningen tilbagebetalt — til Fæsterens og Hustruens Fællesbo og vil altsaa tillige komme Arvingerne til Gode jfr. L.s § 7.

Paa lignende Maade forholder det sig, naar der for den efterlevende Ægtefælle er stiftet en Pension, Overlevelsesrente, Livsforsikring eller desl. paa en saadan Maade, at Retten er knyttet til den efterlevendes Person, idet navnlig Debitor kun er berettiget og forpligtet til at betale til den efterlevende selv. Denne Ret eller dens Værdi hører da ikke til Fællesboet, og den Afdødes Arvinger kan følgelig ikke kræve nogen Andel deri. Dette er klart nok, naar det er Tredjemand der har indgaaet Forsørgelsesretshandlen til Fordel for den efterlevende Ægtefælle, eller naar Manden har afsluttet en saadan Retshandel, der giver ham selv en ikke til Fællesboet hørende Ret. Derimod kommer nogen Tvivl frem i det hyppige Tilfælde, at Manden indgaar deslige Kontrakter til Fordel for Hustruen, idet man tidligere mente, at da kun Manden er Kontrahent, kan ogsaa ifølge de almindelige Kontraktsregler kun hans Bo eller Arvinger være berettigede, medens Hustruen, der ikke har deltaget i Kontraktens Afslutning, ikke ved den har erhvervet nogen selvstændig Ret. Paa dette Sted behøver hertil kun at bemærkes, at ifølge Grundsætningerne om Retshandler til Fordel for Tredjemand og efter hvad man har antaget i vor Retspraksis, vil det normale være, at Hustruen straks ved Forsørgelseskontraktens Indgaaelse bliver den til Udbetalingen berettigede Person, men at Manden for saavidt vedblivende har Magt over Forholdet, som han ved Overenskomst med den, der skal yde Forsørgelsen, kan ophæve dennes Pligt mod eller uden Vederlag[14].

[14] Jfr. N. H. Bache i T. f. R. Vid. 1908. 400 ff., særlig 432, 434 og 436 ff. og U. f. R. 1907. 574 og 1909. 503 og 794. Om Arveafgiften jfr. L. Nr. 136, d. 27 Maj 1908 § 5[a], se U. f. R. 1909 B. 74—76.

Selve Retten til at oppebære Forsørgelsen tilkommer altsaa den efterlevende Hustru som en særlig ikke til Fællesboet hørende Ret. Derimod kunde man spørge, om ikke Mandens Opløsningsret efter hans Død maatte tilkomme hans Bo, som altsaa ved at benytte sig af den muligvis kunde faa Andel i Forsørgelsens Værdi. Efter Sagens Natur synes dog denne Opløsningsret at have en saa ejendommelig Karakter, at den kun kan udøves af Manden selv og derfor bortfalder ved hans Død[15], og dette er ogsaa for Kreditorernes Vedkommende forudsat i Konkursl. § 27[16], hvorefter endog Mandens Fallitbo kun under visse særlige Betingelser kan benytte hans Omstødelsesret. Naar Kreditorerne saaledes ikke i Almindelighed kan udnytte Retten, kan Arvingerne det sikkert ikke heller. Denne Slutning støttes ogsaa derved, at det gennemgaaende er det praktisk fornuftigste og bedst stemmende med Løftemodtagerens (Mandens) Ønsker, at kun han personlig har Opløsningsretten. Endelig er Dispositionen jo ogsaa en i Hustruens Interesse foretagen Disposition over Fællesboets Midler, der ofte vil være truffet efter Aftale med hende, og som, selvom dette ikke kan oplyses, er gyldig ogsaa uden Ægtepagt efter L. 7 April 1899 § 25, der iøvrigt med Urette synes at forudsætte, at en saadan Forsikring af Hustruen er at opfatte som en Gave til hende fra Manden.

Det maa nøje mærkes, at ingenlunde enhver Forsørgelsesretshandel gaar ud paa at stifte en saadan udenfor Fællesboet værende Ret, som i det foregaaende er forudsat. Navnlig er det meget almindeligt ved Livsforsikring, at den Forsikrede ved Policen erhverver en Forskrivning, som Debitor skal betale ved den Forsikredes eller en Andens Død, og som hører til den Forsikredes og Hustrus Fællesbo ligesom ethvert andet Gældsbrev[17]. Om Retten efter Forsørgelseskontrakten i det givne Tilfælde er af den ene eller anden Natur, kan ikke nærmere udvikles i Familieretten.

Naar en vis Rettighed er særlig for den efterlevende Ægtefælle, er det efter dens Indhold umuligt at inddrage den

[15] Jfr. Lassen I. 130 og Torp i T. f. R. Vid. 1890. 1 ff.

[16] Lassen I. 135 ad Note 16 og Torp l. c. 49—51.

[17] En saadan Disposition er f. Eks. ofte truffet til en Kreditors Sikkerhed.

under Fællesboet, og dette kan derfor hverken den afdødes Arvinger eller Kreditorerne fordre, men der kan i alt Fald kun være Tale om, at de kan rejse et Krav, fordi Fællesboets Midler er anvendt paa denne Maade.

Arvingerne kan imidlertid ikke gøre noget saadant Krav gældende, og den Tvivl i saa Henseende, der tidligere kunde være for Livsarvingernes Vedkommende, er bortfaldet, efterat L. 1899 § 25 har ophævet 5—4—3 og 4. Dette gælder dog kun med Sikkerhed, hvis der i levende Live er givet Hustruen en virkelig Ret over Policen ved et Løfte til hende herom. Thi ellers kunde man ud fra Reglerne om Testamenter og Dødsgaver rejse det Spørgsmaal, om ikke Arvingerne kan anfægte den Tredjemandsretshandel, der nævner hende som den, til hvem Udbetalingen skal ske. Hvorledes imidlertid end saadanne Spørgsmaal i Almindelighed besvares af Arveretten[18], synes det, naar Forsørgelsesretten er erhvervet for Fællesboets Midler og ikke for Mandens Særmidler, rettest at afskære Arvingerne fra ethvert Krav overfor hende. Thi Dispositionen kan i saa Fald næppe betegnes som en Gave, lige saa lidt som naar Manden ellers anvender det under hans Raadighed værende Fællesbo til Hustruens Fordel.

Hvad Kreditorerne angaar, bemærkes, at selve den Retshandel med Tredjemand, hvorved den efterlevende Ægtefælles særlige Ret er stiftet, f. Eks. Mandens Kontrakt med et Assuranceselskab om en Livsforsikring til Fordel for Hustruen, naturligvis kan afkræftes, naar de i Konkl. Kap. 4 foreskrevne Betingelser er tilstede, hvilket dog meget sjældent vil være Tilfældet. Bortser man fra en saadan Afkræftelse og fra L. 1899 § 25, er de Lovbud, om hvis Anvendelse der her kan blive Tale, Konkursl. §§ 27 og 28 og 5—14—46, 2.

Om 5—14—46, 2 og Konkursl. § 28 kan anvendes paa Retshandler, hvorved Manden stifter en Forsørgelse til Fordel for sig selv eller for Hustruen[19], synes noget tvivlsomt. Direkte tør de maaske ikke paaberaabes, men praktiske Grunde taler

[18] Jfr. Bentzon, Arveret § 21.

[19] Jfr. herved Forudsætningen i L. 7 April 1899 § 25, 3. Stk. om at en saadan Forsørgelsesretshandel med Tredjemand i Virkeligheden indeholder en Overdragelse af en Formueværdi til Hustruen.

stærkt for[20] at drage Analogien, om end Aarsagernes Lighed ikke er fuldkommen, hvor Hustruen faar en Sum hvis hun overlever Manden, da han ikke her, saaledes som i de i § 28 direkte omtalte Tilfælde, har Udsigt til en Mednyden af det der er overdraget Slægtningen. At Forsikringen ved Loven er fritaget for Retsforfølgning udelukker ikke, at den Retshandel, der har stiftet Forsikringen, anfægtes som skabende en mod Kreditorernes Ret stridende Begunstigelse for Manden eller Hustruen[21], og at vor Lovgivning skulde give Hjemmel for særligt at undtage Forsørgelsesdispositioner[22], kan næppe anses for grundet, naar bortses fra den for Embedsmænd og visse Bestillingsmænd lovbefalede Enkeforsørgelse. Kreditorernes Ret ifølge 5—14—46, 2 og Konkursl. § 28, jfr. Ordene „Ingen Afhændelser ... skulle komme Kreditorerne til ... Skade", gaar ud paa, at Enken skal overdrage sin ifølge Forsørgelsesretshandlen erhvervede Ret til Boet, forsaavidt dette er muligt, eller opgive sin Ret, forsaavidt derved kan vindes nogen Indtægt for Boet. Vil Enken godtgøre Boet, hvad hendes Forsørgelsesret er værd, eller hvad dens Tilvejebringelse har kostet Boet, kan dette ikke, jfr. § 28, stille større eller andet Krav til hende[23].

Konkursl. § 27 indeholder Berettigelse for Kreditorerne til, naar Manden har tegnet en Livrente eller desl. til Fordel for sig selv, og Fællesboet efter Hustruens Død behandles som Konkursbo, at fordre Opløsning af Retshandlen, saafremt derved kan erhverves en Indtægt for Boet, og forudsat, at de øvrige i § 27 opstillede Betingelser er tilstede[24]. Derimod er det meget tvivlsomt, om dette Lovbud kan anvendes, naar Forsørgelseskontrakten er indgaaet til Fordel for Hustruen, og Fællesboet efter Mandens Død behandles

[20] Jfr. dog herimod A. L. Salomonsen i U. f. R. 1901. 638 ff. og 827—29, se ogsaa Egm. Andersen smsteds. 737—42 og 879—80.

[21] Jfr. Scheel. 232 og Lassen II. 555 (§ 125, II. 4), men delvis imod ham Deuntzer, Familieret. 196—197. Jfr. ogsaa Lassen II. 17—18 og 22 (§ 77 ved Noterne 70—71 og 83—84).

[22] Aagesen, Singulærsucc. 152 Note 3. Jfr. om Spørgsmaalet nærmere Bentzon, Retskilderne. 159—161.

[23] Scheel. 236, Deuntzer, Skifteret 1885. 366.

[24] Deuntzer, Skifteret 1885. 344.

efter Konkurslovens Regler ifølge dens § 145. De fleste[25] benægter Anvendeligheden, fordi Forsikringen ved Mandens Død er blevet virksom, saa at der ikke kan være Tale om en saadan Ret til Opløsning, som Manden havde, medens han levede; idet Ordene „som Skyldneren selv kunde benytte“, vel forudsætter Ord som „hvis han ikke var bleven inkompetent ved Konkursen“, men ikke Ord som „hvis ikke Opløsningsretten var ophørt ved, at Forsikringskravet nu var blevet til det aktuelle Krav paa Udbetaling“. Det vilde endvidere være at gaa langt videre end § 27 hjemler, hvis man vilde anvende den saaledes, at hele den for Enken erhvervede Indtægt inddroges i Boet saavidt nødvendigt til Gældens Betaling[26].

6. Det beholdne Fællesbo deles i to lige Dele mellem den efterlevende Ægtefælle og den afdødes Arvinger, 5—2—19 og Fr. 21 Maj 1845 § 16. Er Gælden ikke betalt, maa der før Delingen afgives saa meget til den Ægtefælle eller de Arvinger, der hæfter for Gælden, som denne beløber sig til.

Ogsaa Hustruens Selverhverv bliver som hørende til Fællesboet at dele med Mandens Arvinger. Herved erindres, at naar Hustruen er den efterlevende, kan hendes Selverhverv ifølge L. 7 Apr. 1899 § 27 ikke uden hendes Samtykke tages til Dækning af den Gæld, som hun ikke selv har stiftet, se U. f. R. 1902. B. 88 jfr. ovfr. 127.

Den efterlevende Ægtefælle kan fordre sin Lod i Boet udlagt efter Vurdering, og kan endvidere mod at udløse Arvingerne efter Vurdering udtage hvilkesomhelst Genstande udover dens Andel eller endog begære sig hele Boet udlagt, samt i visse Tilfælde i Stedet for at udløse med rede Penge faa Henstand mod Sikkerhed efter thinglæst Skifteekstrakt[27].

Forsaavidt den efterlevende Ægtefælle har Særeje, bliver dette at udlevere den ligesom andre Genstande, der ikke hører til den afdødes Bo.

[25] Scheel. 234, Nellemann, Bidrag til Konkursl. Fort. 84.
[26] Deuntzer, Skifteret. 1885. 671—672.
[27] Jfr. nærmere Bentzon, Arveret. § 27.

B. Ægteskabets Opløsning i Ægtefællernes levende Live.

§ 28.

Den kanoniske Ret opstillede det som en næsten undtagelsesfri Regel, at et gyldigt indgaaet[1] Ægteskab ikke i Ægtefællernes levende Live kunde opløses; men efter Reformationen blev det anerkendt, at et saadant Ægteskab i visse Tilfælde kunde opløses ved Skilsmisse, og medens dette oprindeligt kun tillodes paa Grund af Hor og Rømning, blev Skilsmissegrundene efterhaanden talrigere jfr. allerede Ord. 19 Juni 1582. Derimod gjaldt det saavel før som efter Reformationen, at et Ægteskab, hvis Indgaaelse var ugyldig, skulde omstødes, naar Ugyldigheden hidrørte fra Forhold, som Parterne ikke var raadige over, og kunde omstødes, naar dets Ugyldighed beroede paa, at det stred mod en Privats Ret[2].

Hos de nyere Forf.[3] findes en hertil svarende Sondring mellem Ugyldighedsgrunde (Nullitetsgrunde) og egentlige Skilsmisseaarsager (Infirmitetsgrunde). Ugyldighedsgrunde betegner Omstændigheder, der medfører Ægteskabets Ugyldighed fra først af. De er enten ubetingede (absolute), nemlig naar de bevirker, at Ægteskabet slet ikke maa blive bestaaende men for den offentlige Sædeligheds Skyld skal tilintetgøres, og hertil henføres Slægtskab eller Svogerskab i de absolut forbudte Led og Bigami — eller betingede (relative), nemlig naar de blot begrunder en Ret for den ene Ægtefælle eller Tredjemand til at faa Ægteskabet opløst, men ikke hindrer, at det kan blive bestaaende, naar Opløsningsretten ikke benyttes. De egentlige Skilsmissegrunde ophæver derimod kun Ægteskabet for Fremtiden, men lader dets Gyldighed for den før Opløsningen forløbne Tid staa uanfægtet. De benævnes foregaaende, naar de har foreligget

[1] Jfr. ovenfor. 33—34.

[2] En stor Del historiske Oplysninger findes hos R. Volf, Ægteskabsskilsmisse og Fraskiltes Vielse (1885), jfr. Platou: Ægteskabs Opløsning og Skilsmisse 1899. 85 ff. samt. 31—44 om Ugyldighedsgrunde.

[3] Scheel. 272, Gram. 152, Larsen, Saml. Skr. II, 3. 66.

før Ægteskabets Stiftelse eller samtidigt hermed, og efterfølgende, naar de først er opstaaede efter Ægteskabets Indgaaelse. Nogle[4] synes dog blot at anerkende de absolute Ugyldighedsgrunde, medens de relative kun betragtes som egentlige Skilsmisseaarsager.

For at hele denne Betragtningsmaade og Sondring kan fastholdes som fyldestgørende maa imidlertid det Spørgsmaal først afgøres, hvorvidt et Ægteskab, der lider af en ubetinget Ugyldighedsgrund, overhovedet kan betragtes som et Ægteskab, eller om det er en ren Nullitet (ipso jure nullum). Dette beror paa, om der kræves en særlig Omstødelsesakt, navnlig en Dom der erklærer det for ugyldigt, saaledes at det, naar og saalænge som en saadan Akt ikke har fundet Sted, maa betragtes som et gyldigt bestaaende Ægteskab selv om Ugyldighedsgrunden er givet, eller om det uden en saadan særlig Akt i alle Tilfælde, hvor der bliver Spørgsmaal om dets Retsvirkning (f. Eks. naar Ugyldighedsgrunden først opdages, efter at begge Parterne er døde), maa betragtes som intet Ægteskab, saasnart Ugyldighedsgrunden er bevist.

1. At det formentlige Ægteskab uden særlig Opløsningsakt maa betragtes som intet, er uomtvistet, naar ingen kirkelig eller borgerlig Vielse har fundet Sted[5], naar ikke begge Parter var til Stede under Vielsen[6], eller naar Foreningshandlingen er foretaget af en Person, der ikke af Staten er anerkendt som berettiget til at vie[7]. At Lysning er forsømt, eller at der er begaaet Fejl mod Vielsesritualet o. desl., kan ikke paavirke Ægteskabets Gyldighed.

2. Derimod er Forholdet mindre utvivlsomt, naar der foreligger en absolut Ugyldighedsgrund, altsaa Slægtskab eller Svogerskab i de indispensable Grader eller Bigami. Efter den kanoniske Ret var det en fast Regel, at et saadant Ægteskab skulde erklæres ugyldigt ved Dom; og saa-

[4] Collett. 191.

[5] Jfr. ovenfor S. 83 nederst.

[6] Jfr. ovenfor S. 88.

[7] Reskr. 8 Okt. 1777 (i Registr. under „Egteskab A"), Jmskr. 22 Jan. 1857, Kmskr. 14 Jan. 1891 (G. S.) og Jmskr. 21 Juni 1897 (Nr. 142) jfr. dog særlige Tilfælde i Kmskr. 10 Nov. 1848 (G. S.) og Jmskr. 16 Febr. 1894 (Nr. 61). Jfr. ovenfor S. 85 og 91. Se ogsaa Kmskr. 4 Nov. 1908 (G. S.).

længe en saadan Dom ikke var afsagt, kunde dets Bestaaen ikke rokkes ved Indsigelse mod det, selv om Ugyldighedsgrunden kunde bevises. Denne Regel blev ogsaa efter Reformationen fulgt og var vistnok anerkendt i vor Praksis[8] lige til Tamperretternes Afskaffelse ved Fr. 1 Dec. 1797. I nyere Tid har derimod den Anskuelse gjort sig gældende, at der vel kræves en Dom, men at denne ikke behøver udtrykkeligt at udtale Ægteskabets Ugyldighed, idet en Straffedom for den begaaede Blodskam eller Bigamiet er nok[9]; da der forhen krævedes Tamperretsdom[10], maatte der nu efter Tamperretternes Bortfald kræves en Dom ved almindelig Ret. Hertil maa dog erindres, at naar det fordres, at Ægteskabets Ugyldighed skal være udtalt ved en Dom, kan det ikke undgaas, at man kan nødes til at erkende et Ægteskab for gyldigt bestaaende, skønt det vitterligt lider af en absolut Ugyldighedsgrund og derfor efter Lovgiverens Opfattelse er en sædelig Umulighed[11]. En Dom, der opløser Ægteskabet, kan nemlig ikke altid erholdes, heller ikke en Straffedom f. Eks. naar den Skyldige er død. Naar man tidligere krævede Tamperretsdom, havde dette en ganske særlig Grund, nemlig at Spørgsmaal om et Ægteskabs Gyldighed overhovedet kun kunde bedømmes af de gejstlige Domstole; men dette er ved Tamperretternes Ophævelse bortfaldet, og derfor maa nu

[8] I Konsist. Tamperretsprotokol findes mange Sager, hvorunder en Bigams anden Ægtefælle søger og opnaar Dom, der kender den fri for Bigamiægteskabet, jfr. f. Eks. Domme af 18 Maj 1701, 23 Maj 1714 og 12 Sept. 1749. Der findes ogsaa enkelte Domme, hvorved et Ægteskab eller en Trolovelse efter Øvrighedens eller Præstens Stævning erklæres ugyldigt paa Grund af for nært Slægtskab eller Svogerskab jfr. f. Eks. Domme af 18 Maj 1712 og 29 Dec. 1714. Endvidere haves der Eksempler paa Bevillinger, der tillader Bigamens anden Ægtefælle at gifte sig paany uden Skilsmissedom jfr. Bev. 13 Aug. 1723 (utr.).

[9] Scheel. 274, Collett. 211.

[10] Om gejstlige Retter jfr. Nellemann: Ægteskabs Indgaaelse og Skilsmisse. 115 ff., se ogsaa Platou. 54—55 om norsk Praksis, der stemmer med dansk Praksis og det i Teksten udviklede.

[11] Jfr. Munch-Petersen, Civilproces II. 44—51 om, at der ved Ægteskabs- og Skilsmissesager sker visse Indskrænkninger i Forhandlings- og Dispositionsmaksimen for at „værne det offentliges Interesse i, at Ægteskab ikke ophæves uden lovlig Grund". jfr. Retsplejeloven §§ 439—446 og nedenfor S. 223.

dette Spørgsmaal ligesom ethvert andet, der kan fremdrages under en Proces, kunne bedømmes af enhver Domstol. Krævede den nu gældende Ret en særlig Opløsningsdom, maatte den fornuftigvis — ligesom de mange fremmede Lovgivninger, hvor en saadan Dom fordres — give en meget vid Adgang for det Offentlige[12] eller enhver deri interesseret Tredjemand til at fremkalde Opløsningsdom; men dette, der i den ældre Praksis synes at have været anerkendt, vil man næppe betragte som hjemlet i de nugældende Procesregler. I Mangel af positive Bestemmelser maa det derfor antages, at det af en absolut Ugyldighedsgrund lidende Ægteskab er at betragte som intet, saasnart Ugyldighedsgrunden er bevist[13], og i saa Henseende er en Straffedom for Bigami tilstrækkelig men ikke nødvendig[14]. En meget bestemt Forudsætning herom findes ogsaa i Fr. 30 Marts 1827 § 2, der gaar ud fra, at et Blodskamsægteskab eller et bigamisk Ægteskab er en Nullitet uden at nogen særlig Opløsningsakt behøves.

3. Endvidere kan der være Tvivl, naar Vielse har fundet Sted, skønt der under den[15] ikke er afgivet noget Samtykke[16] fra den ene eller begge Parter; thi da mangler det egentlige Stiftelsesmoment[17]. Da imidlertid Anerkendelsen af et saadant Forhold som et Ægteskab ikke vil komme i sædelig Strid med andre bestaaende Forbindelser, og da der ikke i Ægteskabets Begreb skønnes at være noget til Hinder for en Ratihabition af Samtykket, medens Hensynet til Parterne og Samfundet i Almindelighed fører til at tendere i Retning af et Ægteskabs Bestaaen[18] trods Mangler ved dets

[12] Jfr. Munch-Petersen, Civilproces II. 44 og Retsplejelovens Kap. 41, særlig § 445 om Justitsministerens Ret til som Intervenient i Skilsmissesager at forhindre, at Dom tilsniges.

[13] Jfr. ovenfor S. 59 om, at Bevilling til dets Bestaaen dog kan faas.

[14] Kskr. 28 Dec. 1819, 3 Juni 1845, Jmskr. 19 Apr. 1860, Kmskr. 14 Juni 1889 (G. S.), Jmskr. 5 Apr. 1895 (Nr. 104). Herfor findes altsaa en fast administrativ Praksis, jfr. nedenfor S. 205 Note 5.

[15] Egentlig: forud for den, jfr. Km. Bek. 24 Marts 1897 (Nr. 45).

[16] Jfr. nedenfor S. 205—207.

[17] Larsen, Saml. Skr. II, 3. 67, Gram. 58, Collett. 200 og Kskr. 8 Nov. 1831, hvilken sidste fastholder den absolute Ugyldighed.

[18] Jfr. ovenfor. 34 og 57, se ogsaa Kskr. 8 Nov. 1831 og Jmskr. 11 Marts 1857 Noten.

Stiftelse, synes Vedkommendes efterfølgende Godkendelse at maatte gøre Ægteskabet gyldigt fra først af. Dog er Spørgsmaalet, som ikke ses afgjort i Praksis[19], tvivlsomt, da Parternes Samtykke i Forbindelse med Præstens Indvielse af dette er vor historisk udviklede Ægteskabsstiftelsesform[20]. Saalænge en saadan udtrykkelig eller stiltiende Godkendelse ikke har fundet Sted, maa den Paagældende være berettiget til at kræve det omstødt ved Dom; hvorimod en simpel Nægtelse af at anerkende sig for gift næppe kan være nok, netop fordi man mener, at Ægteskabet kan blive gyldigt ved en Godkendelse. Hvis imidlertid en saadan Nægtelse foreligger og Vedkommende er død kort efter, inden de fornødne Skridt til at omstøde Ægteskabet har kunnet gøres, synes man ikke at kunne nægte dens Arvinger Ret til at fordre Ægteskabet tilsidesat som en Nullitet. Ægteskabet er ogsaa absolut ugyldigt, hvis en afsindig, der ikke senere har faaet Fornuftens fulde Brug, er blevet gift uden Samtykke.

Naar et Ægteskab er en Nullitet, saa at ingen Opløsningsdom udkræves, er der dog intet til Hinder for, at der til Konstatering af det sande Forhold af den ene Part efter Stævning til den anden erhverves en Dom, hvorved Ægteskabets Nullitet anerkendes; men en saadan blot retsanerkendende Dom er forskellig fra en Skilsmissedom, der er retsbegrundende, idet den opløser et Forhold, der ellers kunde vedblive at bestaa. Ligledes kunde der vel meddeles en Erklæring fra det Offentlige[21] til Konstatering af, at Ægteskabet ikke eksisterer; men dette er noget andet end en Skilsmissebevilling eller en Resolution, der annullerer et Ægteskab som ellers kunde fortsættes.

Naar intet Ægteskab er kommet til Eksistens, er naturligvis ingen af Ægteskabets Virkninger indtraadt[22]. En Undtagelse herfra gør 3—16—16—8, hvorefter Bigamens

[19] Bortset fra Kskr. 8 Nov. 1831.

[20] Jfr. ovenfor S. 83 med Note 5, se nedenfor S. 205—206.

[21] Jfr. dog Jmskr. 5 April 1895 (Nr. 104), der udtaler, at en Skilsmissebevilling, som overflødig, ikke vil kunne udfærdiges i et Tilfælde, hvor den, der uskyldigt var bleven bigamisk gift, ønskede at indgaa nyt Ægteskab.

[22] Om Virkningerne med Hensyn til Arveret jfr. Arvel. § 17 og Bentzon, Arveret. 45 Note 1.

anden Ægtefælle ikke skal lide „Skade enten paa Ære eller Gods“, naar og saalænge som den er i god Tro. Disse Ord kunde vistnok i og for sig vel forstaas saaledes, at den Paagældende ikke skal lide Skade ved, at Ægteskabet er indgaaet, og derfor være berettiget til at erholde alt sit indbragte Gods tilbage eller faa Erstatning for det Tab, den ved Ægteskabet maatte have lidt[23]. Dette behøvede dog næppe at udtales, da det maa være en ligefrem Følge af, at der intet Ægteskab har bestaaet, og at der ikke kan lægges den Paagældende noget til Last. De citerede Ord kan imidlertid lige saa vel forstaas saaledes, at den Uskyldige ikke skal lide Skade ved, at Ægteskabet er ugyldigt, men at den i Henseende til Ære og Gods skal stilles lige saa godt, som om Ægteskabet var gyldigt og først nu ophævedes. At denne Opfattelse er den rette, bestyrkes dels ved historiske Grunde[24], dels følger den deraf, at det ikke blot om Ægtefællen men ogsaa om de i Bigamiet avlede Børn siges, at de ikke skal lide Skade paa Ære eller Gods. Da dette for Børnenes Vedkommende ikke kan betyde andet, end at de skal stilles, somom Ægteskabet var gyldigt, hvilket ogsaa altid har været antaget, og da de samme Ord ikke kan have forskellig Betydning i Forhold til Ægtefællen og i Forhold til Børnene, maa den Uskyldige have Valget mellem at fordre sin Del af Boet eller alt sit indbragte Gods. Vælger den det første, og Bigamens første Ægtefælle tillige kræver sin Part af Boet eller Fortsættelse af Ægteskabet, vil Hensynet til denne vistnok medføre, at den Uskyldige ikke vil kunne fordre Boets lige Deling[25]. Tilfældet er ulovbestemt, kun at vistnok begge Ægte-

[23] Scheel. 305, Collett. 229.

[24] I et Værk af Niels Hemmingsen: Libellus de conjugio, repudio et divortio (Lips. 1581), der øjensynligt paa mange Punkter har dannet Kilden til Ord. 19 Juni 1582 (i hvis Udarbejdelse Hemmingsen deltog) og derved til Chr. V.s Lov, hedder det S. 221 om Bigamens uskyldige Ægtefælle: „Hinc sequitur, quod in eo conjugio liberi suscepti legitimi habeantur, et quod justum sit, ut decepta persona non fraudetur bonis, quæ illi ut legitimæ uxori cum suis liberis debetur, reliqua bonorum parte cedente illi, sub cujus dominio adulter est.“ Samme Grundsætning findes i J. L. 1—24, jfr. ogsaa Rosenvinge Gl. Domme 2. 62 der dog gaar langt videre.

[25] Jfr. Scheel. 306, der anfører, at Boets lige Deling vilde være en

fæller og i hvert Fald den første kan gøre et Erstatningskrav gældende overfor Bigamen efter L. 7 April 1899 § 16 jfr. § 13, 2. Stk. Under disse Omstændigheder synes det naturligst at anvende Analogien af D. L. 5—2—69, saaledes at den Uskyldige maa nøjes med en Tredjedel. Man er ogsaa i Almindelighed tilbøjelig til at antage, at Bigamens uskyldige Ægtefælle har samme Myndighed som en Enke og er berettiget til at bære Bigamens Navn og nyde hans Rang og Adel[26], og man har endog anvendt Reglen om Hustruens Forsørgelseshjem paa Bigamens uskyldige Hustru[27]; men alt dette vilde være ganske uhjemlet, hvis 3—16—16—8 blot foreskrev, at den uskyldige Ægtefælle skulde stilles, som om Ægteskabet ikke var indgaaet.

Naar Bigamens anden Ægtefælle fra først af kendte Bigamiet eller fortsætter Samlivet efter at være bleven bekendt dermed, indtræder alle Følger af, at intet Ægteskab eksisterer jfr. om Straffen Straffel. § 160.

Særligt bemærkes, at medens Bigamen ikke kan gifte sig paany uden særlig Tilladelse, selv om dens første Ægteskab ophæves jfr. 3—16—15—1 Nr. 4, kan dens anden Ægtefælle frit indgaa Ægteskab, selv om den ikke er uskyldig og derfor ifølge 3—16—16—8 siges at bedrive Hor. 3—16—16—8 udtaler nemlig ganske almindeligt, at „hende skal det være frit for at gifte sig med en anden Mand“ uden at gøre nogen Indskrænkning, uagtet Lovgiveren umiddelbart foran i Artiklen har den Mulighed for Øje, at hun bedriver Hor ved at fortsætte Samkvemmet med Bigamen. Imidlertid er det ikke umuligt, at Ordet „hende“ i den udhævede Sætning sigter til Bigamens første Ægtefælle[28], og der findes da i 3—16—16—8 intet om, hvorvidt Bigamens anden Ægtefælle kan gifte sig paany. Ret hertil kan ikke nægtes, naar den er forblevet uskyldig; men har den fra først af kendt Bigamiet eller senere med Kundskab derom fortsat Samkvemmet, kan der være

Uretfærdighed mod Bigamens første Ægtefælle, naar denne har levet i Formuefællig med Bigamen og vil tage ham til Naade.

[26] Scheel. 316.

[27] Jmskr. 14 Juni 1856 og 11 Dec. 1858.

[28] Gram. 169, Scheel. 80, Platou. 54 Nr. 3 og Jmskr. Marts 1857 Noten. Jfr. nedenfor S. 204.

Tvivl, da Artiklen erklærer, at den bedriver Hor. Men da den Paagældendes Forhold, naar den selv er ugift, dog i Virkeligheden ikke er Hor, og da denne Benævnelse efter Sprogbrugen paa Lovens Tid kan omfatte andre ulovlige Kønsforbindelser end Ægteskabsbrud, jfr. f. Eks. Kirkerit. 1685 Kap. 3 Art. 3 i Beg., maa det antages, at der alene sigtes til, at Samkvemmet er ulovligt, og maaske at Horsstraffen skal anvendes, jfr. nu Straffel. § 160, medens nyt Ægteskab ikke forbydes[29].

De i 3—16—16—8 givne Regler kan vistnok analogt anvendes paa de Tilfælde, hvor Ægteskabet er en Nullitet paa Grund af Slægtskab eller Svogerskab.

§ 29.

Ifølge det udviklede bliver der ikke Tale om absolute Ugyldighedsgrunde, hvorefter et Ægteskab ubetinget skal omstødes, idet de Omstændigheder, som er blevet henregnede dertil, i Virkeligheden medfører, at der overhovedet ikke foreligger noget Ægteskab. Dernæst vil det af det efterfølgende fremgaa, at samtlige de af de ovenfor omtalte nyere Forf. til de foregaaende egentlige Skilsmisseaarsager henførte Omstændigheder er (relative) Ugyldighedsgrunde, hvilket ogsaa alle de ældre Forf. har antaget[1]. Der bliver da alene at sondre mellem: 1) Tilfælde, hvor der aldrig har foreligget noget Ægteskab (ipso jure nullum). 2) Tilfælde, hvor der foreligger et Ægteskab, som kan forblive bestaaende, men som ogsaa kan kræves omstødt ved en Akt med tilbagevirkende Kraft (ex tunc); der findes relative Ugyldighedsgrunde, eller som de undertiden mindre korrekt benævnes foregaaende Skilsmissegrunde. 3) Tilfælde, hvor en senere indtrædende Begivenhed (en efterfølgende egentlig Skilsmissegrund) giver Nogen Krav paa, at et Ægteskab skal opløses ved en særlig Akt (undtagelsesvis uden en saadan jfr. S. 203—204), saaledes at Ægteskabet for den før Opløsningen liggende Tid regnes for gyldigt (Virkning ex nunc).

[29] Kskr. 28 Dec. 1819.

[1] Jfr. f. Eks. Hesselberg, Jur. Koll. 68 jfr. 64 og Hurtigkarl, Privatret 1. 176, der billiges af Ørsted. 2. 195 og 609.

Opløsning af et bestaaende Ægteskab i Ægtefællernes levende Live (Skilsmisse) kræver en særlig Omstødelsesakt. En privat Overenskomst er aldrig i saa Henseende tilstrækkelig jfr. 3—16—16—9[2], som forøvrigt er ophævet ved Straffel. § 308. Lov om Overlevelsesrente 5 Jan. 1851 § 9 omtaler vel Ægteskabets Ophævelse „ved frivillig Overenskomst", men dette unøjagtige Udtryk sigter blot til den Adgang, som Ægtefæller, naar de derom er enige, har til at opnaa Separation og senere Skilsmisse ved Bevilling. Opløsningsakten maa være enten en Skilsmissedom eller en Skilsmissebevilling.

Som en Undtagelse fra Reglen om en Akts Nødvendighed plejer man at nævne det i 3—16—15—2 Nr. 5 og 6 omtalte nu ret upraktiske[3] Tilfælde. Naar nemlig en Ægtefælle, efterat den andens Død fejlagtigt er anset for bevist, har giftet sig paany, men den Forsvundne derpaa vender tilbage, er det denne overladt, om han vil have sit Ægteskab fornyet eller ej, og i sidste Fald har man antaget det for tilstrækkeligt, at han ikke rejser nogen Begæring om at faa Ægteskabet fornyet, saa at det uden Skilsmissedom maa betragtes som opløst ved det andet Ægteskabs Indgaaelse, hvis den hjemvendte Person ikke gør sin Ret gældende. Lovens Mening er imidlertid utvivlsomt den, at den Hjemvendte ikke kan opgive sin nævnte Ret uden ved at tage Skilsmissedom, hvorpaa flere Eksempler findes i Konsist.s Tamperretsprotokol[4]. Først naar han er død uden at have gjort noget Skridt, er det andet Ægteskab befriet fra den Omstødelsesgrund der hidtil har truet det, og først da betragtes det første Ægteskab som opløst fra det andets Indgaaelse. Vil den Hjemvendte have sit Ægteskab fornyet, maa dette ske gennem Dom, og disse Domme, hvoraf adskillige findes i den nævnte Protokol, maa betragtes som tillige opløsende det andet Ægteskab.

Som en anden Undtagelse opstilles sædvanligt, at naar en Ægtefælle begaar Bigami, ophører dens første Ægteskab,

[2] Jfr. Platou. 30.

[3] Jfr. dog U. f. R. 1901. 387.

[4] Jfr. f. Eks. en Dom af 14 Dec. 1698 se ogsaa Bev. 1 Juni 1753 (i Registr. under „Egteskab A") og Højer, Koll. 417 („for at forekomme scandalum"). Jfr. til Teksten ogsaa B. G. B. § 1350.

saafremt den krænkede Ægtefælle ikke vil tage Bigamen til Naade, uden at Skilsmisse ved Dom eller Bevilling behøves. Tidligere Praksis syntes at betragte Ægteskabet som bortfaldet uden videre ved Straffedommen for Bigami[5], men hvor vidt man end vil strække en saadan Doms Betydning, er dog dette næppe velgrundet, eftersom det ingenlunde er givet, at den krænkede Ægtefælle ikke vil tage Bigamen til Naade, fordi Straffedom er fældet. Snarere kan det antages, at Ægteskabet betragtes som ophævet ved Bigamiets Begaaelse[6], dog under den Betingelse, at Bigamen ikke tages til Naade. Det frembyder ganske vist Betænkelighed, at en Erklæring herom, for hvilken ingen Form er foreskrevet og ingen Frist sat, skal være det afgørende for Ægteskabets Bestaaen. Det er vistnok ogsaa en Misforstaaelse, naar man paaberaaber sig, at 3—16—16—8 forudsætter, at Ægteskabet bortfalder uden videre, navnlig uden Skilsmissedom. Thi Loven giver blot den krænkede Ægtefælle Ret til at bestemme, om den vil have Skilsmisse eller ej; men det kan efter de dengang endog om ubetingede Ugyldighedsgrunde gældende Regler ikke have været Lovens Mening, at Skilsmissen kunde ske uden Dom[7], og den ofte nævnte Tamperretsprotokol indeholder ogsaa en Mængde Skilsmissedomme mellem den krænkede Ægtefælle og Bigamen, ogsaa efterat Straffedom for Bigamiet er fældet[8]. Dette kan dog ikke være afgørende, efterat Tamperretterne er ophævede. Nogen senere egentlig Domsafgørelse af Spørgsmaalet har vi ikke; men der er en hundredaarig fast administrativ Praksis for, at selve Indgaaelsen af det bigamiske Ægteskab ophæver det tidligere Ægteskab uden at dertil yderligere kræves nogen Dom eller Bevilling, blot forudsat at den første Ægtefælle ikke vil tage Bigamen til Naade, jfr. navnlig Jmskr. 27 Jan. 1902 (Nr. 39). Ordene i 3—16—16—8 „hende skal det staa frit for“ kan ogsaa læses som pegende nærmest paa

[5] Kskr. 27 Febr. 1819, Jmskr. 20 Jan. 1862 og 25 Sept. 1875 (Nr. 209), jfr. S. 198 Note 14, se ogsaa Platou l. c. 88—89.

[6] Scheel. 217, Jmskr. 25 Sept. 1875 (Nr. 209), 27 Okt. 1881 (Nr. 176), 10 Jan. 1896 (Nr. 19), Jmskr. 27 Jan. 1902 (Nr. 39) og Indrmskr. 22 Febr. s. A. (Nr. 78), Krieger. 53.

[7] Saaledes Platou l. c. 88—89. Jfr. om gammel Praksis ovenfor S. 197 Note 8 i Slutn..

[8] Jfr. f. Eks. Domme af 13 Febr. 1704 og 3 Juni 1705.

denne Løsning, der tillige er den praktisk nemmeste. Der er derfor ingen Grund til at antage, at Domstolene her vil gaa imod Administrationens faste Praksis.

At et Ægteskab efter de for Ægtefællernes Trossamfund gældende religiøse Regler kan eller skal opløses paa anden Maade end den lovbestemte, er uden retlig Betydning jfr. om Jøder Anordn. 29 Marts 1814 § 7 og Pl. 14 Okt. 1828 § 2[9]. Heller ikke kan Skilsmissedom nægtes, fordi den paagældende tilhører et Trossamfund f. Eks. det katolske, efter hvis Kirkeret Skilsmisse ikke kan ske eller dog ikke i alle de Tilfælde, hvor den danske Lovgivning hjemler det. Derimod skal det[10] være sædvanligt ved Meddelelse af Skilsmissebevilling at tage Hensyn til, om Ægteskabets Ophævelse vil stride mod Ægtefællernes Trosbekendelse, men dette turde være mindre velbegrundet jfr. foran S. 50—51[11].

---

1. SKILSMISSE VED DOM.

a. De relative Ugyldighedsgrunde[1].

§ 30.

1. Mangel af eller ved en Parts Samtykke under Vielsen. Som omtalt ovenfor (198—199) kan selv fuldstændig Mangel paa Samtykke efter dansk Ret næppe antages at gøre Ægteskabet absolut ugyldigt. Men i alle Fald bør saadanne Mangler ved Samtykket, som at Parten under Vielsen paa Grund af Sindssygdom, Idioti, Hypnose eller lignende var ude af Stand til at afgive en gyldig Viljeserklæring[2], kun virke som en relativ Ugyldighedsgrund. Den paagældende Person eller hans Værge kan fordre Ægteskabet opløst, og da Grunden hertil nemlig Manglen ved Stiftelsesmomentet rammer Forholdet lige fra først af, maa Ægte-

[9] Jfr. Kskr. 14 Jan. 1804.

[10] Kskr. 16 Juni 1829.

[11] Jfr. Platou, Ægteskabs Stiftelse og Skilsmisse. 30—44; om norsk Lov af 20 Aug. 1909 se P. E. Müller i U. f. R. 1909. 185.

[1] B. G. B. §§ 1317—18, 1324—25, 1331—35 og 1343.

[2] Jfr. Platou. 32—33.

skabet erklæres ugyldigt[3]. Særligt bemærkes, at det anførte ogsaa gælder for den Part, der har været saa beruset under Ægteforeningen, at hans derunder afgivne Samtykke maa anses for ugyldigt, hvilket iøvrigt er et næppe tænkeligt Tilfælde. Det har i den heromhandlede Henseende ingensomhelst Betydning, at han før Vielsen har samtykket i dens Foretagelse, men han kan uden Hensyn dertil begære Ægteskabet omstødt[4]. At Paaberaabelse af Beruselse ikke skulde komme i Betragtning, naar den var selvforskyldt[5], er ganske ugrundet.

Naar den Paagældende efter at være blevet habil fortsætter Ægteskabet eller paa anden Maade tilkendegiver ikke at ville benytte sin Ret til at faa det omstødt, kan den ikke senere rejse Paastand herom, idet Ægteskabets Bestaaen da maa anses for godkendt. Ganske vist mangler der et væsentligt Moment i Ægteskabets Stiftelse; men da Parternes samtykkende Erklæring ikke hos os som i tysk Ret[6] er gjort til en Bestanddel af Formen for Ægteskabets Indgaaelse, er der ingen Grund til ikke her som i mange andre Tilfælde at anerkende en efterfølgende Ratihabition som tilstrækkelig. Dette er ogsaa bedst stemmende med de praktiske Hensyn og med de historiske Forhold, sammenlign ældre Rets Anerkendelse af Ægteskabs Stiftelse ved Hævd (3 Aars Samliv)[7] eller ved copula carnalis (efter forudgaaende Trolovelse).

Hvad angaar den Part, som har ægtet en ikke gyldigt samtykkende Person, har man[8] antaget, at den ikke har Ret til at kræve Ægteskabet opløst, saafremt den ved Ægteskabets Stiftelse var eller blev vidende om det manglende Samtykke. Dette er næppe rigtigt, naar Vedkommende havde afgivet sit Ja i den Forudsætning, at den anden Part afgav gyldigt Samtykke[9]. Men en senere stiltiende Godkendelse vil endnu lettere være

[3] U. f. R. 1876. 260.
[4] Jfr. dog Gram. 59, Scheel. 68, Collett. 200—201.
[5] Collett. 200.
[6] jfr. B. G. B. § 1324 jfr. §§ 1317 og 1325.
[7] J. L. I—27 jfr. Matzen. 64.
[8] Jfr. Deuntzer, Familieret. 209—210
[9] Jfr. Munch-Petersen, borgerlig Ret. 58—59.

at antage fra dens Side, som havde afgivet et i og for sig gyldigt Samtykke. I hvert Fald maa den kunne fordre Ægteskabet omstødt som ugyldigt fra først af, naar den var uvidende om Manglen hos den anden Part. For den ene som for den anden Part er Omstødelsesgrunden den, at Stiftelsesmomentet for Ægteskabet ikke er i Orden. Det kan derfor fordres annulleret straks, altsaa selvom f. Eks. den enes Sindssygdom er helbredelig, ja selvom Manglen kan siges at være bortfaldet, idet Sindssygdommen nu er helbredet, Beruselsen ophørt etc. Opløsningsretten bortfalder kun, naar den Vedkommende udtrykkeligt eller stiltiende har godkendt Ægteskabet. Er den derfor død saa kort efter Vielsen, at en Godkendelse ikke kan siges at foreligge, maa Ægteskabet være en Nullitet, og det kan ikke overlades til den Afdødes Arvinger at skønne over, om noget gyldigt Ægteskab er kommet til Eksistens.

Hvis den ene Ægtefælle tidligere har været sindssyg, men er helbredet i det Øjeblik hvor Ægteskabet indgaas, foreligger der ingen Mangel med Hensyn til Samtykket. Dog mærkes, at hvad man tidligere kaldte „Vanvid med lyse Mellemrum“ [10], af den nyere Lægevidenskab [11] ofte kun betragtes som en vedvarende Sindssygdom, hvorunder der vel undertiden foreligger en vis Tilbagetræden af Sygdomssymptomerne, men ingen saadan midlertidig Helbredelse, at Personen bliver tilstrækkelig normal til at kunne afgive et gyldigt Samtykke til Ægteskab.

I det foregaaende er Læren om Habilitet til at indgaa Ægteskab behandlet. Herhen hører ogsaa Spørgsmaalet om ung Alders Indflydelse. At nu den, der har indgaaet Ægteskab med rette Vedkommendes Samtykke, ikke senere kan anfægte det, fordi den ikke var fuldmyndig eller blot personlig myndig ved Indgaaelsen, synes utvivlsomt at maatte antages. Men det samme maa vistnok gælde, selvom Samtykket manglede [12], naar Ægtefolkene blot opfyldte Betingelserne om de 20 og 16 Aar. Derimod er Spørgsmaalet tvivl-

[10] Jfr. Deuntzer, Familieret. 311 og Platou. 32.
[11] Jfr. Torp, Strafferet. 330.
[12] Jfr. dog B. G. B. § 1331.

somt i det iøvrigt lidet praktiske Tilfælde, at Vielsen opnaas for yngre Personer uden Dispensation, og Grænsen er desuden ganske vag overfor de Tilfælde, hvor Personen var saa ung, at Ægteskabet maatte betragtes som absolut ugyldigt, jfr. ovenfor S. 36.

2. I det efterfølgende tales, der om Mangler ved Samtykket, i Reglen fremtrædende som bristende Forudsætninger[13], hos en Part, der iøvrigt var habil til at binde sig. Som almindeligt Princip gælder det, at man ingenlunde kan overføre Formuerettens Regler, navnlig ikke hvad der her gælder om de mere individuelle (subjektive) Forudsætningers Relevans. Reglen er, at der skal stærke og almindeligt anerkendte (objektive) Grunde til for at give Krav paa Ægteskabets Annullation jfr. ovenfor S. 34[14]. Først skal nævnes visse positivt afgjorte Forhold; dernæst en Række andre der maa afgøres efter Analogi og Forholdets Natur.

Impotentia. Naar den ene Ægtefælle har haft denne Brøst før Brylluppet og ikke i tre Aar kan blive helbredet, kan den anden fordre Ægteskabet opløst, 3—16—15—3; men dersom den Brøst kom efter Brylluppet, da skal de bære det som et andet Kors, der kan ramme Ægtefolk. Det er klart, at Artiklen giver Ret til Skilsmisse, fordi en væsentlig Forudsætning for Ægteskabet viser sig at mangle, og i Overensstemmelse hermed har det altid været antaget[15], at den anden Ægtefælle ikke kan fordre Ægteskabets Opløsning, naar den ved dets Stiftelse kendte Impotensen[16], og at den Impotente ikke selv kan paastaa Skilsmisse. Endvidere bør det, skønt Loven ubetinget foreskriver tre Aars Ventetid, vistnok antages, at naar Impotensen er uhelbredelig, maa Skilsmisse straks kunne fordres, da det i saa Fald vilde være urimeligt at vente en Tid „for at søge Raad".

Flere Forf. antager iøvrigt, at Impotens kun er en

[13] Jfr. Platou. 33—45, Munch-Petersen, borgl. Ret. 59—61, se om det tilsvarende Forhold i Obligationsretten Lassen I §§ 15—19 og i Arveretten Bentzon, Arveret § 14. 71—73.

[14] Se Platou. 35: „de ovennævnte Betragtninger, Hensynet til Ægteskabet som Institution, have dog været de stærkeste".

[15] Jfr. allerede Rosenvinge, Gl. D. 2. 50.

[16] U. f. R. 1880. 627.

„egentlig Skilsmissegrund“. Dette findes i Almindelighed ikke nærmere begrundet, men støttes vistnok paa[17], at 3—16—15—3 bruger Ordet „Skilsmisse“, at dette Lovbud er sat i umiddelbar Fortsættelse af Reglerne om Hor og Desertion, der ikke kan medføre Ægteskabets Annullation, og at den foreskrevne treaarige Frist synes at forudsætte, at Forholdet saalænge Fristen løber maa betragtes som Ægteskab. Det er imidlertid en fejlagtig Anvendelse af nyere Terminologier at forstaa Ordet Skilsmisse i Loven som ikke omfattende Annullation. Heller ikke kan der lægges Vægt paa Artiklens Plads, der skriver sig fra dens Kilde Ord. 19 Juni 1582; thi dennes Kilde N. Hemmingsens Værk, De conjugio, der opregner og behandler Skilsmisseaarsagerne i samme Orden som Chr. V.s Lov, fremhæver udtrykkeligt, at impotentia berettiger den krænkede Ægtefælle til at faa Ægteskabet annulleret „judex pronunciabit conjugium nullum fuisse[18]. At Ægteskabet under den treaarige Frist anses for betingelsesvis bestaaende udelukker ikke, at det, naar Betingelsen efter Fristens Udløb svigter, omstødes som ugyldigt fra først af. Da nu Ægteskabet er indgaaet under en falsk Forudsætning paa et saa væsentligt Punkt, maa den anden Ægtefælle kunne fordre det omstødt som ugyldigt[19].

Impotens omfatter i hvert Fald manglende Evne til overhovedet at fuldbyrde Samleje, men vistnok ogsaa Tilfælde af utvivlsom Sterilitet. Herved maa naturligvis mærkes, at den Omstændighed, at Ægteskabet faktisk er barnløst, ikke er tilstrækkelig; men det maa bevises, at dette virkelig skyldes manglende Avledygtighed hos den paagældende Ægtefælle, f. Eks. total Kastration eller Ovariotomi[20]. Heller ikke kan den Impotens, der kun skyldes præmaturt Giftermaal eller høj Alder paaberaabes som Ugyldighedsgrund.

Hvis en Ægtefælle før Ægteskabet har været besmittet

[17] Larsen, Saml. Skr. II. 3. 71.

[18] Jfr. bem. Værk (Udg. 1581). 193 og Rosenvinge, Gl. D. 2. 50.

[19] I Konsist. Tamperretsprot. findes kun en Dom af 15 Sept. 1745 om Skilsmisse af den omhandlede Grund, og den erklærer, at Ægteskabet „bør som ugyldigt være ophævet“, hvilket netop er den Affattelsesmaade, hvormed Datidens Praksis betegnede Annullation.

[20] Jfr. ovenfor S. 37 om, at „til Ægteskab vitterligt udygtige“ muligvis slet ikke maa indgaa Ægteskab.

med spedalsk Syge og ikke har aabenbaret det og derefter fordærvet den anden, kan denne fordre Skilsmisse, 3—16—16—4[21]. Skønt 3—16—16—4 kræver, at Smitte har fundet Sted, antages det dog sædvanligt[22] ifølge Analogien af af 3—16—15—3, at den krænkede Ægtefælle, selv om den ikke er smittet, kan fordre Skilsmisse efter tre Aars Forløb eller straks, hvis Sygdommen er ulægelig. Kan dette anses for rigtigt, hvad der dog er noget tvivlsomt, bliver 3—16—16—4 overflødig, naar Sygdommen er ulægelig, hvorimod den, naar Helbredelse er mulig, vil have den Betydning, at Skilsmisse straks kan faas, naar Smitte er sket, medens tre Aar maa hengaa, naar Smitte ikke har fundet Sted.

Den omhandlede Skilsmissegrund betragtes af flere Forf. ikke som en Annullationsgrund, men kun som en egentlig Skilsmisseaarsag, og herfor anføres særligt[23], at 3—16—16—4 bruger Udtrykkene „Husbond", „Hustru" og „Ægteskab"; men da Ægteskabet bestaar, naar og saalænge som der ikke rejses Paastand paa dets Omstødelse, er disse Udtryk korrekte, selv om Artiklen hjemler en Annullationsgrund. Snarere kunde det paastaas, at der her ikke er Tale om en foregaaende Skilsmissegrund (Sygdommen) alene, men tillige om en efterfølgende (Smitten). Imidlertid synes dog Udtrykkene i 3—16—16—4 „den, der saa bedragen er" at henvise til Sygdommens Fordølgelse som en væsentlig Skilsmissegrund ved Siden af Smitten og Forudsætningens Bristen.

Der kan ikke være Tvivl om, at de i det foregaaende i Loven nævnte Tilfælde ikke er udtømmende, men at man dels kan anvende de positive Regler analogisk, dels efter Forholdets Natur og vor øvrige Rets almindelige Regler kan anerkende Forudsætninger af helt anden Art for relevante. Dog maa det mærkes, at det maa dreje sig om lige saa vægtige Forudsætninger, jfr. f. Eks. modsætningsvis 3—16—14—8, hvis Kilde, Ord. 1582, særlig betoner, at der skal have været Vanskelighed for den anden Ægtefælle ved at skaffe sig Kundskab om Forholdet, „efterdi det synes en meget stor Letfærdighed, at nogen skulde sig udi den vigtige

[21] Jfr. norsk Lov 20 Aug. 1909 §§ 3 og 7.
[22] Scheel. 278.
[23] Larsen, Saml. Skr. II. 3. 72.

Handel med hverandre indlade, førend de vel kende hinanden". En Analogi fra 3—16—14, der handler om Trolovelsens Opløsningsgrunde, til Ægteskabets er ikke sikker, da f. Eks. 3—16—16—4 sammenlignet med 3—16—14—7 viser større Strenghed ved Ægteskabets end ved Trolovelsens Opløsning.

Det er antaget i Praksis[24], at 3—16—16—4 er anvendelig, hvor Sygdommen var Syfilis. Om der findes andre Sygdomme, der i Henseende til Helbredelighed, Smitsomhed og „Vederstyggelighed" (jfr. 3—16—14—7 om „faldende Sot", Epilepsi) kan stilles ved Siden af Spedalskhed[25], synes tvivlsomt. Saaledes kan Tuberkulose næppe i noget Tilfælde sidestilles med Tilfældet i 3—16—16—4. Snarere maatte dette antages at gælde visse Sindssygdomsformer, naar Sygdommen ikke er opstaaet efter Ægteskabet (3—16—16—5), men kun har været midlertidig helbredet, da Vielsen skete[26]. Vel er her Analogien fra 3—16—16—4 og 3—16—15—3 ikke sikker, eftersom disse angaar en mere vedvarende Hindring for ægteskabeligt Samliv end en periodisk optrædende Sindssyge[27]; og paa den anden Side kan man ikke slutte fra 3—16—16—5, at en modsat Regel skal gælde, hvis Sindssygdommen har vist sig allerede før Brylluppet[28]. Men da man her ret let kan faa Skilsmisse ved Bevilling, jfr. nedenfor i § 33, 2 f, synes der ikke at være tilstrækkelig praktisk Grund til at give Ægtefællen Krav paa Skilsmisse ved Dom.

Nogle[29] antager, at den, der i god Tro har ægtet en fra Straffeanstalten undveget Arbejdsfange, kan fordre Skilsmisse[30]: Er det en Livstidsfange, kan Skilsmisse i Analogi af Fr. 18 Dec. 1750 kræves straks, da den Omstændighed, at Skilsmissegrunden ligger før Ægteskabet og

[24] U. f. R. 1873. 310. Jfr. Platou. 38 og Ægteskabsord. 19 Juni 1582 „besmittelig Syge, som Spedalske eller Frantzoser".

[25] Jfr. ovenfor S. 37 om at Spedalskhed er en Ægteskabshindring paa Island. I Sverige er Epilepsi en saadan Hindring.

[26] Jfr. Gram. 173—175 og Larsen, Saml. Skrifter II, 3. 70.

[27] Jfr. Ørsted, 2. 200 og Deuntzer, Familieret. 211.

[28] Jfr. dog Platou. 32—33 og 36.

[29] Scheel. 280, Collett. 202—203, Ørsted 2. 201, men dog Platou. 41—42 der vil give Annullation overfor en Livstidsfange.

[30] Jfr. norsk L. 20 Aug. 1909 § 5.

er fortiet, maa give lettere Adgang til Skilsmisse, end naar den er indtraadt senere jfr. 3—16—15—3 og 3—16—16—3, 4 og 5. Er det derimod ikke en Livstidsfange, maa den anden Ægtefælle vente tre Aar for at se, om Fangen ikke kunde blive frigivet jfr. 3—16—15—2 Nr. 1 og 3—16—15—3. Denne Anskuelse er dog i flere Henseender næppe rigtig. Først maa det erindres, at det er forudsat, at Fangen atter paagribes og fængsles; thi sker dette ikke, f. Eks. fordi han er undveget fra et fremmed Lands Straffeanstalt, kan Ægteskabet ikke fordres hævet. Naar han derimod genindsættes i Straffeanstalten og er Livstidsfange, falder Tilfældet vistnok direkte ind under Fr. 18 Dec. 1750, der ikke kræver, at Straffedommen skal være afsagt efter Ægteskabets Indgaaelse; men i alt Fald er den analogt anvendelig, og der kan derfor fordres Skilsmisse efter syv Aars Forløb jfr. nedenfor S. 226. Derimod kan Skilsmisse ikke fordres straks. Der haves intet Lovbud, som viser, at der er lettere Adgang til Skilsmissedom, naar en vis Omstændighed ligger forud for Ægteskabet, end naar samme Omstændighed er indtraadt senere, og endnu mindre kan der findes nogen Vejledning om, hvor meget lettere Adgangen er; men 3—16—15—3 og 3—16—16—3 og 4 godtgør blot, hvad der er ganske naturligt, at visse Omstændigheder er Skilsmissegrunde, naar de er ældre end Ægteskabet, men slet ikke er Skilsmissegrunde, naar de er yngre. Heller ikke Analogien af 3—16—15—3, som iøvrigt næppe passer idet den der omtalte Omstændighed er langt vanskeligere at erfare end Egenskaben af undveget Straffefange, kan føre til øjeblikkelig Skilsmisse, da Lovgivningen selv forudsætter f. Eks. i Fr. 18 Dec. 1750, at sidstnævnte Egenskab kan bortfalde ved Benaadning. Er den Paagældende ikke Livstidsfange, kan Skilsmisse næppe erholdes, idet hverken Analogien af 3—16—15—2 Nr. 1 eller 3—16—15—3 passer men snarere 3—16—15—2 Nr. 4[31].

Det maa altid være meget tvivlsomt, hvorledes vor Praksis vil og bør stille sig overfor Tilfælde af Vildfarelse og bristende Forudsætninger, hvor der intet Holdepunkt haves i Analogier fra vor positive Lovgivning. Da denne er saa gammel og saa kasuistisk, ligger vel en Modsætnings-

[31] Collett. 203.

slutning ikke nær; men i modsat Retning virker den ovenfor omtalte Utilbøjelighed til at omstøde et en Gang indgaaet Ægteskab, jfr. ogsaa 3—16—14—8 om, at selv Svig med Hensyn til Formueforholdene ikke giver Modparten Krav paa at faa en Trolovelse hævet. Vi savner saa almindelig holdte Regler som dem i B. G. B. §§ 1333 og 1334 om Virkningen af bristende Forudsætninger (error in motivis) eller Svig, der lader et konkret Dommerskøn være afgørende. Her kan det kun betones, at en Vildfarelse om Ægtefællens Identitet[32], eller om at det overhovedet har drejet sig om en Vielse[33], snarere vil kunne anerkendes som en Omstødelsesgrund end Svig fra en Ægtefælles Side med Hensyn til Forhold, der var Modparten magtpaaliggende[34].

I sidste Henseende har man særlig rejst det Spørgsmaal, om Manden kan faa Ægteskabet omstødt, naar han har indgaaet det uden at vide, at Hustruen forinden havde begaaet Lejermaal. For at denne Omstændighed ikke er Skilsmissegrund, har man anført, at 3—16—14—2 tillader Manden at bryde en Trolovelse, naar Fæstemøen befindes krænket af en anden, medens ingen tilsvarende Regel er givet om Ægteskab[35]. Herfra kan dog kun drages en bindende Slutning for alle de Tilfælde, hvor hun ikke ved Ægteskabet var svanger med den anden, idet hun enten slet ikke var blevet besvangret af denne, eller Barnet var født før Ægteskabet. Men i modsat Fald synes Slutningen ikke bindende[36]. Ogsaa da kan det være tvivlsomt, om man ikke bør henvise Manden til at søge Skilsmissebevilling. Efter Omstændighederne, navnlig hvor hun havde udvist grovere Svig[37], burde der dog vistnok gives ham Skilsmissedom. Vor Praksis nægtede i ældre Tid gennemgaaende at give Dom, selvom hun fødte Barnet efter Ægteskabet, men har senere været noget vaklende[38] overfor saadanne Tilfælde.

[32] Jfr. Platou. 34.

[33] Jfr. B. G. B. § 1332.

[34] Jfr. Platou. 34—36 og Munch-Petersen, borgl. Ret. 59—60.

[35] Jfr. Ørsted. 2. 201.

[36] Jfr. Platou. 42—43.

[37] Jfr. et karakteristisk Tilfælde i J. U. 1865. 785.

[38] Mange Domme i Konsistoriums Tamperretsprotokol viser, at det den Gang var fast Praksis at nægte Skilsmissen, jfr. f. Eks. Domme af

Hvad endelig angaar Tvangsindsigelsen, der staar paa Overgangen mellem Habilitets- og andre Mangler ved Ægteskabserklæringen, udtaler 3—16—14—1, at Trolovelse, som nogen nødes til, bør ej at holdes, saafremt det gives tilkende før Brylluppet sker; men derefter at ville sige sig at være nødt dertil skal intet gælde. Den nævnte Regel kan dog ikke angaa mekanisk Tvang eller en Tvang, som ganske betager Vedkommende Besindelsen[40]. Men iøvrigt maa det maaske fastholdes, at den i al Almindelighed udelukker Tvangsindsigelsen her[41], hvor lidet det end stemmer med vor Tids Retsanskuelse at gaa videre end til at kræve, at Tvangen var af en vis Styrke, var ulovlig og blev fuldt bevist[42].

Man kan dog ogsaa læse 3—16—14—1 paa anden Maade: Paa D. L.s Tid og noget forinden var Ægteskabsformen Trolovelse i Forbindelse med efterfølgende Vielse. Det som D. L. fordrer af den tvungne er da at gøre Indsigelse straks efter at Tvangen har virket til det første bindende Skridt, Trolovelsen, jfr. Reglen i 5—1—4 om uopholdelig Vedersigelse til Thinge[43]. Men nu da Vielsen er det eneste Led i Stiftelsen passer Reglen slet ikke mere, og der er Plads for at anvende vor Rets almindelige Principper om Tvangs Virken til at gøre en Viljeserklæring ugyldig, kun at man stiller større Fordringer her end i Formueretten.

2 Marts 1746 og 16 Dec. 1750. Skilsmisse nægtedes ogsaa ved Domme i jur. Maanedstid. 1802, 1. 292, Nyt J. T. 2. 87 og J. U. 2. 518, men gaves ved H. R. D. 13 Febr. 1804, der stadfæstede en Underretsdom, hvorved Ægteskabet „kasseredes", saafremt Manden edeligt fralagde sig at være Fader til Hustruens før Ægteskabet avlede og efter dets Indgaaelse fødte Barn. Jfr. herved Bev. 1 Nov. 1765 og Stampe, Erkl. 4. 791, se Nellemann, Skilsm. v. Bev. 41—43. Endelig gaves Skilsm. ved O. R. Dom i J. U. 1865. 785. Det bør, særlig med den nævnte H. R. D. af 1804 for Øje, betones, at det er urigtigt, naar Platou (S. 42) mener, at Sætningen „pater est quem nuptiæ demonstrant" bør anvendes, naar Barnet er født efter Ægteskabet omend utvivlsomt avlet forinden, jfr. nedenfor i § 34.

[40] Jfr. herom rigtigt Platou. 39—40.

[41] Jfr. Deuntzer, Familieret, 215—216 om den Lære hos Collett (S. 200), at 3—16—14—1 skulde udtale alene det selvfølgelige, at det ikke kan nytte efter et frivilligt indgaaet Bryllup at sige, at man havde været tvunget til Trolovelsen.

[42] Jfr. Platou. 40 og B. G. B. § 1335.

[43] Jfr. Lassen I § 15. 77—78.

3. I det foregaaende er omtalt de Ugyldighedsgrunde, som kan fremføres af en af Parterne i Ægteskabet. I nogle Tilfælde, der iøvrigt har meget ringe praktisk Betydning, kan Ægteskabets Opløsning kræves af en Tredjemand. Dette gælder, naar en Ægtefælle, hvis Død fejlagtigt var anset for bevist, vender hjem og efter 3—16—15—2 Nr. 6 begærer sit Ægteskab fornyet; thi da maa det andet Ægteskab, som den Hjemmeblevne maatte have indgaaet, opløses som ugyldigt fra først af, idet man ellers kom til at statuere, at samme Person samtidigt havde levet i to gyldige Ægteskaber[44]. Den tilbageblevne Ægtefælle, som har indgaaet nyt Ægteskab, er der ikke tillagt Ret til at begære dette omstødt og det første fornyet. Selv naar det nye Ægteskab atter er blevet opløst, synes kun den hjemkomne, men ikke den tilbageblevne Ægtefælle berettiget til at fordre det første Ægteskab fornyet[45]. Derimod maa de begge være bundne ved Ægteskabet, naar den forsvundne vender hjem, før den anden har giftet sig paany[46]. Er der afsagt Skilsmissedom ifølge Fr. 11 Sept. 1839 § 16, er 3—16—15—2 Nr. 6 uanvendelig.

Et andet herhen hørende Tilfælde vil foreligge, naar det tænkes, at en Person efter at have erhvervet Skilsmissedom indgaar nyt Ægteskab med Tilsidesættelse af Forskrifterne i Fr. 23 Maj 1827, og Dommen dernæst ved Appel omstødes, thi da maa det første Ægteskab betragtes som aldrig opløst[47].

Naar nogen af de foran omtalte Skilsmissegrunde gøres gældende, bliver Ægteskabet ugyldigt fra først af. Hvis Opløsningsgrunden ligger i den ene Parts ved Ægteskabets Stiftelse udviste svigagtige Adfærd, kunde der være Spørgsmaal om at anvende Analogien af 3—16—16—8, saa at Ægteskabets Ugyldighed ikke kom den krænkede Ægtefælle til Skade paa Ære eller Gods; men det vilde næppe være rigtigt at antage dette, da Ægteskabet i det i 3—16—16—8 nævnte Tilfælde slet ikke kan bestaa, medens det her afhænger af den krænkede Ægtefælle, om det skal opløses eller ikke. Derimod synes det, skønt intet derom er udtalt i Lov-

[44] Scheel. 275. Jfr. B. G. B. § 1350.
[45] Ørsted. 2. 214.
[46] Scheel. 276.
[47] Scheel. 277.

givningen, at kunne antages, at Virkningen af Ægteskabets Ugyldighed ikke gaar videre end nødvendigt for at fyldestgøre den Persons Ret, efter hvis Vilje Opløsningen sker[48]. Derhos synes Sagsøgeren at maatte kunne indskrænke sin Paastand til, at Ægteskabet blot hæves for Fremtiden[49].

b. De egentlige (efterfølgende) Skilsmissegrunde.

§ 31.

1. Hor[1], hvorved forstaas det Samleje, som en gift Person under forsætlig Krænkelse af sin Troskabspligt har med en Anden end sin Ægtefælle, berettiger denne til at erholde Skilsmissedom, 3—16—15—1[2]. At Ægtefællerne lever separerede ifølge Bevilling, er herved uden Betydning jfr. Straffel. § 159 og mange Domme[3]. Et Samleje med en Fremmed, der ikke falder ind under Hor, f. Eks. fordi det er sket af en Fejltagelse eller paa Grund af Voldtægt, er ikke Skilsmissegrund, 3—16—15—1 Nr. 3.

Hvad angaar Beviset for Hor, bemærkes det ofte, at det ikke er nødvendigt at føre et umiddelbart Bevis for selve Handlingen, hvilket for Mandspersonens Vedkommende som oftest ikke vil være muligt; men at det er nok at oplyse saadanne Omstændigheder, der ikke efterlader nogen fornuftig Tvivl om, at Samleje har fundet Sted[4]. Det anførte er imidlertid ikke andet, end hvad der stemmer med de almindelige Bevisregler[5]. Mod en Kvinde vil et umiddelbart Horbevis foreligge, naar hun føder et Barn, til hvilket hendes Ægtemand ikke kan være Fader f. Eks. paa Grund af Fraværelse[6].

At den Sigtede erkender sig skyldig i Hor, er ifølge 3—

[48] Scheel. 299.

[49] J. U. 1865. 785 og U. f. R. 1873. 310, se B. G. B. Art. 1375 og Platou. 43—44.

[1] Jfr. Kskr. 30 Novbr. 1824 og B. G. B. § 1565; Goos, Strafferet spec. Del I. 445—48, hvis Indhold mærkes; se ogsaa Platou. 88—90.

[2] Jfr. norsk Lov 20 Aug. 1909 § 4.

[3] Jfr. f. Eks. U. f. R. 1876. 175.

[4] Jfr. f. Eks. J. U. 1857. 726 og U. f. R. 1876. 175.

[5] Ørsted. 2. 203—209; Scheel. 281—83.

[6] U. f. R. 1881. 556, 1909. 939 (H. R. D.).

16—15—1 ikke nok, da det er muligt, at Tilstaaelsen kun afgives for at faa Ægteskabet opløst. Hermed er imidlertid ikke sagt, at Tilstaaelsen slet ikke har Betydning, hvilket ogsaa vilde være lidet naturligt, da det, naar henses til den Skam og de andre ubehagelige Følger som Horsbrøden paadrager den Skyldige, dog ikke i Almindelighed er sandsynligt at Tilstaaelsen er usandfærdig. Meningen er blot, at egen Tilstaaelse alene ikke, saaledes som i andre civile Sager, er nok, hvorimod den vel kan danne et tilstrækkeligt Bevis i Forbindelse med andre Omstændigheder, og det foreliggende Tilfældes Beskaffenhed kan være en saadan, at der ikke vil være Grund til at stille store Fordringer til yderligere Bevis. Man forholder sig paa lignende Maade som i kriminelle Sager, hvorved bemærkes, at der i Praksis særlig af Højesteret skønnes temmelig frit[7].

Selv om Horsbrøden er bevist, kan Skilsmisse ikke erholdes i en Række Tilfælde — hvad der viser, at Loven anlægger et Retskrænkelses- eller Brødes-Synspunkt og ikke den ofte retfærdigere Betragning, om Ægteskabets naturlige Forudsætninger er bristede[8]:

a. Naar den anklagende Ægtefælle selv er skyldig i samme Forseelse. Dog kan den, der forbedrer sig, fordre Skilsmisse fra den anden, som vedbliver sit syndige Levned, 3—16—15—1 Nr. 1. En begaaet Horsbrøde kan altsaa ikke længere hindre den anklagende Ægtefælle fra at faa Dom, naar den ved at afbryde den ulovlige Forbindelse, ved længere Tids ulastelig Vandel eller desl. har vist virkelig Forbedring. At den anden Ægtefælle har tilgivet Brøden, er ikke nødvendigt.

b. Naar den anklagende Ægtefælle har givet den Skyldige mærkelig Aarsag til dens Brøde med Rufferi, Tyranni eller i andre Maader[9], som Dommeren skønner at være ret Aarsag til dens Fald, 3—16—15—1 Nr. 2. Der bør da ikke „lettelig“ gives Skilsmisse; men efter

[7] Jfr. f. Eks. U. f. R. 1875. 986, 1878. 1256, 1880. 964 og 1157, 1882. 1111, 1893. 174 (H. R. Td. 1892. 768), 1901. 248, 1904 B. 60. Jfr. nærmere Munch-Petersen, Civilproces II. 47—49, se ogsaa Retspll. s. § 444.

[8] Jfr. hertil B. G. B. § 1565, 2. Stk.

[9] U. f. R. 1881. 556, 1887. 376, 1893. 910 og 1899. 424.

det udhævede Ord synes det dog tilladt at opløse Ægteskabet, naar Omstændighederne særligt taler derfor. Det er forøvrigt ikke nok, at Sagsøgeren har gjort sig skyldig i Rufferi og desl., men Loven fremhæver udtrykkeligt og gentagne Gange, at dette lastværdige Forhold skal have været Aarsag[10] til den anden Ægtefælles Hor, og der maa derfor kunne paavises en vis Forbindelse mellem dette og hint[11].

c. Naar den krænkede Ægtefælle efter at have erfaret den andens Brøde søger Seng med den, kan der ikke erholdes Skilsmisse; men begaar den Paagældende paany Hor, og førstnævnte da afholder sig fra den[12], kan Skilsmisse fordres, 3—16—15—1 Nr. 4. Samme Virkning som det at søge Seng maa tillægges en paa anden Maade tilkendegivet Tilgivelse[12a]. Iøvrigt kan den krænkede Ægtefælle ogsaa uden at tilgive Brøden frafalde sin Ret til at søge Skilsmissedom f. Eks. ved efter Overenskomst at lade sig separere i Henseende til Bord og Seng[13].

Da Dommeren skal paase, at de anførte Betingelser er tilstede, maa Sagsøgeren sørge for, at de fornødne Oplysninger om hans Forhold fremlægges, selv om Indstævnte ikke begærer det[14].

2. Dobbelt Ægteskab. Naar den ene Ægtefælle indgaar andet Ægteskab, hvad enten dette sker i god Tro eller ej, kan den anden kræve Skilsmisse, 3—16—15—2 Nr. 6 og

[10] Hvorledes „Tyranni“ kan danne en saadan Aarsag, ses af Hemmingsens Værk De conjugio. 181: „exclusio nocturna, quum misera femina fugiens sævitiam mariti cogitur alienum tectum quærere ejecta domo a marito“, U. f. R. 1876. 986 og 1893. 910?

[11] U. f. R. 1881. 556, 1883. 1159, 1886. 1058, 1888. 526 og 1891. 442. Disse Domme viser en Del Vaklen, særlig hvor han har forladt hende; dette erkendes ikke altid for „ret Aarsag“, undtagen naar han har forladt hende i Nød.

[12] U. f. R. 1881. 1071.

[12a] J. T. 24. 268; U. f. R. 1872. 68; H. R. Td. 1875. 247; U. f. R. 1875. 1092, 1903. 726, jfr. B. G. B. § 1570.

[13] U. f. R. 1883. 655, 1881. 1074, 1899. 990.

[14] J. U. 1852. 487, 1857. 141; U. f. R. 1875. 986, 1886. 612, 1897. 1144 og 1899. 424. Dom bør vel ikke gives, naar Betingelserne ikke ses at foreligge, men Praksis synes dog at lægge en for streng Bevisbyrde paa Sagsøgeren, jfr. Udtrykkene i 3—16—15—1 Nr. 1 og 2.

3—16—16—8. Begaas Bigami, vil heri som oftest være indeholdt Hor, men nødvendigt er det dog ikke.

3. Desertio[15], 3—16—15—2. Desertio eller Rømning finder efter Loven Sted, naar den ene Ægtefælle „uden nogen skellig Aarsag eller den andens Samtykke forlader den anden og drager bort“. Ved disse Udtryk er vistnok nærmest tænkt paa en egentlig Bortrejse, men en blot Bortflytning til en anden Bolig paa samme Sted maa have samme Betydning, ligesom den har samme Indflydelse paa det ægteskabelige Samliv. I Modsætning til Bortrejse uden skellig Aarsag sættes det i 3—16—15—2 Nr. 3, at en Mand drager bort i Krig eller Købmandskab, hvilket ikke er desertio efter Lovens Sprogbrug; men da ogsaa Bortdragelse af en saadan Aarsag kan bevirke Skilsmisse, har man i Systemerne forlængst henført dette Forhold under Rømning og benævnt det den simple Rømning (desertio simplex) i Modsætning til den egentlige eller svigagtige Rømning (desertio malitiosa)[16].

Ifølge 3—16—15—2 forudsætter den svigagtige Rømning, at den forladte Ægtefælle ikke har samtykket i Bortdragelsen, og derhos at denne er sket „uden nogen skellig Aarsag“. Herved sigtes vel tildels til, at den forladte Ægtefælle ikke ved sin Opførsel har givet nogen grundet Anledning til Bortdragelsen jfr. 3—16—15—2 Nr. 1 i Slutn., men dette er ikke nok. Ikke enhver ensidig Bortdragen, hvortil den forladte ikke har givet Aarsag, er svigagtig Rømning, thi 3—16—15—2 Nr. 3 erklærer dette Begreb for uanvendeligt, naar Bortdragelsens Aarsag er Krig eller Købmandskab, og det samme gælder utvivlsomt om andre lignende Aarsager[17]. Svigagtig Rømning foreligger herefter i alle Tilfælde, hvor Bortdragelsen ikke har et saadant Formaal, at den Tilbageblevne maa anses pligtig til at finde sig i Fraværelsen, altsaa dels naar Formaalets Beskaffenhed ikke indeholder tilstrækkeligt Motiv for den ene Ægtefælle til mod den andens Ønske at afbryde Samlivet, dels naar det er oplyst, at Formaalet netop alene eller tillige er at unddrage sig det ægte-

[15] Se ovenfor S. 95—96, jfr. ogsaa sv. Giftermaalsbalk Kap. 13, §§ 4—6 og B. G. B. § 1567.

[16] Jfr. allerede Hesselberg, Jur. Koll. 69.

[17] U. f. R. 1899. 949.

skabelige Samliv. Det kan ikke fordres at den Bortdragende skal have den Hensigt aldrig at ville vende tilbage, og omvendt kan det ikke udelukke Begrebet at Vedkommende erklærer at ville komme tilbage. Svigagtig Rømning betegner saaledes blot en ensidig, uberettiget Ophævelse af Samlivet, medens det ikke er ubetinget nødvendigt at netop denne Ophævelse er Bortdragelsens Formaal. Naar f. Eks. Manden udvandrer efter forgæves at have opfordret Hustruen til med ham at forlade Riget, hvortil hun ikke er pligtig, vil han være at anse som desertor malitiosus, saafremt der ikke forelaa tilstrækkelig Grund for ham til at udvandre[18]. Iøvrigt bør der ved Bedømmelsen af, om Bortdragelsen har skellig Aarsag, tages Hensyn til alle foreliggende Omstændigheder, saasom Vedkommendes hele Stilling, Rejsens paatænkte Varighed m. m.[19]. Det kan kun kræves, at der for den Bortdragende er skellig Aarsag i Forhold til den Forladte, men ikke just at Aarsagen skal være lovlig. Saaledes vil Undvigelse for Gæld eller for at undgaa Straf ikke i og for sig[20] være svigagtig Rømning, hvorimod Sagen kan stille sig anderledes, naar den Bortdragne undlader at underrette den Forladte om, hvor den befinder sig.

Særlige Beskæftigelser kan nødvendiggøre megen Borteværen fra Hjemmet som f. Eks. naar Manden er Sømand, Militær eller Opdagelsesrejsende eller naar Hustruen er Artistinde eller Sygeplejerske, og deres Borteblivelse kan da ikke betegnes som desertio. Det afgørende bliver, hvad der kan siges at være de naturlige Forudsætninger ved Ægteskabets Indgaaelse; og selvom den paagældende Ægtefælle ikke allerede dengang beklædte en saadan Livsstilling, vil det senere Valg af den meget godt kunne være tilstrækkelig begrundet overfor den anden Ægtefælle, hvilket naturligvis altid noget vil være en Skønssag, jfr. Ordene i 3—16—15—2 „uden nogen skellig Aarsag".

3—16—15—2 Nr. 3 og 4 tænker kun paa Manden som desertor simplex, og faktisk vil Hustruen ogsaa sjeldnere have

[18] Jfr. U. f. R. 1895. 466 og Scheel. 289. Se endvidere Matzen, Statsret I. 195—198 og ovenfor S. 95.

[19] U. f. R. 1883. 882 (H. R. Td. 217) og 1899. 949.

[20] Jfr. dog maaske U. f. R. 1902. 571.

skellig Aarsag til Bortrejse i flere Aar; men udelukket er dette dog ikke, jfr. lige ovenfor, og i saa Fald kommer Reglerne om desertio simplex til Anvendelse paa hende, selvom hun har forladt Manden mod hans Vilje og uden at han har givet hende Aarsag til at forlade ham[21]. Iøvrigt er der den væsentlige Forskel i Hustruens og Mandens Retsstilling, som beror paa hans Fortrinsret til at bestemme Boligens Sted indenfor Landets Grænser, jfr. ovenfor S. 95—96, og som f. Eks. kan bevirke, at hendes blotte Vægring ved at flytte med ham kan blive en dersertio malitiosa for hende[22].

En oprindelig lovlig Fraværelse kan ved senere Begivenheder blive en svigagtig Rømning, nemlig naar den Bortrejste, efter at Rejsens Formaal er ophørt, ikke vender hjem uagtet det er ham muligt, jfr. Ordene i 3—16—15—2 Nr. 3 „af saadan Aarsag bliver længere borte“, eller naar han lægger for Dagen at han ikke vil vende tilbage. Tilkendegivelsen heraf kan ikke blot ske ved Ord[23] men ogsaa ved Handlinger f. Eks. ved at gaa i Kloster. Tidligere nævnedes her ogsaa Sømænds Desertion fra Skibet[24], ligesom der i Konsist. Tamperretsprotokol findes mange Domme, der betragter Soldaters Desertion paa samme Maade; men dette er urigtigt, da den omtalte Handling ikke tilkendegiver en Rømningsvilje overfor Hustruen, idet Hensigten med Sømænds Desertion muligvis blot er at faa bedre Hyre eller endog at vende hurtigere hjem til Hustruen[25].

Omvendt kan en svigagtig Rømning tabe denne sin Karakter, naar den forladte Ægtefælle senere samtykker i Fraværelsen[26]. Derimod kan den Bortrømte ikke selv betage sin Fraværelse dens Karakter ved senere at erklære, at han vil vende tilbage, uden dog at iværksætte dette inden den af Loven foreskrevne Frist. Om der end ikke er Grund til at betvivle, at Løftet om Tilbagekomst er oprigtigt ment, kan

[21] Jfr. saaledes Scheel. 289 og Munch-Petersen, borgl. Ret. 39—40, men herimod Deuntzer, Familieret. 221.

[22] Jfr. herom U. f. R. 1883. 882 (se 1882. 812), 1895. 466 og 1899. 949.

[23] U. f. R. 1876. 267.

[24] Ørsted. 2. 212, J. U. 1859. 799.

[25] Saaledes Scheel. 287, Platou. 90 og J. U. 1870. 569, U. f. R. 1870. 831 og 1888. 271.

[26] U. f. R. 1893. 1203.

dog den Bortrømte ikke derved tvinge den Forladte til at vente længere end ellers. Heller ikke kan det komme i Betragtning, at den Bortrømte muligvis er hindret fra at vende hjem f. Eks. ved Sygdom[27], og vistnok ikke engang at Forhindringen er bevist[28].

a. For at erholde Skilsmisse paa Grund af svigagtig Rømning, maa den forladte Ægtefælle bevise, at der er forløbet mindst tre Aar[29] efter Bortrømningen, og at den ikke har givet skellig Aarsag til Bortdragelsen. Før de tre Aar kan Skilsmisse ikke erholdes, og det er ikke nogen Undtagelse, naar 3—16—15—2 Nr. 1 nævner, at der straks kan faas Skilsmisse, hvis den Bortdragne „belegger sig med nogen anden", thi det er da paa Grund af Hor, hvilket bl. a. medfører, at de alene for desertio gældende processuelle Regler da ikke kan anvendes. Man har vel ment, at Skilsmissedom kunde gives inden Fristens Udløb, naar den Bortrømte f. Eks. paa Grund af idømt Frihedsstraf var afskaaret fra Muligheden af at vende hjem i betimelig Tid[30]; men det er dog aldrig sikkert, at Hindringen ikke vil blive hævet. Forsaavidt det fordres, at den forladte Ægtefælle ikke maa have givet skellig Aarsag til Bortdragelsen, kan det ikke være nok, at den har opført sig paa en stridig eller kivagtig Maade, men der maa fordres et Forhold, som berettiger den anden til at hæve Samlivet jfr. foran S. 96. Den Forladte skal endvidere bevise at have levet og holdt sig ærligt og vel under den Andens Fraværelse; men 3—16—15—2 Nr. 2 udtaler dog udtrykkeligt, at Forseelse i saa Henseende ikke hindrer nyt

[27] J. U. 1855. 654.

[28] Collett. 206.

[29] Fristen er ved norsk Lov 20 Aug. 1909 § 6 sat til 2 Aar for den Ægtefælle, som mod den førstes Vilje retsstridig har unddraget sig Samlivet; efter B. G. B. § 1567 er Terminen her 1 Aar; efter svensk Giftermaalsbalk Kap. 13 § 4 er ved Bortrejse til Udlandet af „ondska och motvilja" Terminen et Aar efter Lysning, naar den Bortrejstes Opholdssted er ukendt, ellers kan Skilsmisse straks søges. I saadanne Lande som Sverige og Tyskland, hvor Skilsmisse ved Bevilling er vanskelig eller ukendt, kan Dom for desertio malitiosa benyttes som en Form, der kan aabne derom enige Ægtefæller en let Adgang til „vedtagen Skilsmisse". Hos os har sligt været uden praktisk Betydning.

[30] Hurtigkarl, Privatr. 1. 183.

Ægteskab uden med den Person, med hvem den har forset sig.

De omtalte Omstændigheder skal bevises ved Thingsvidne og Præsteattest. Sidstnævntes Nødvendighed er indskærpet ved Fr. 30 April 1824 § 19, men den maa kunne erstattes af andre Beviser[31]. Endvidere maa Sagsøgeren for Retten afgive personlig Forklaring, der kan fordres beediget jfr. Fr. 29 Maj 1750. Denne Forordning tilsigter at yde den størst mulige Beskyttelse for den Fraværende. Den stiller derfor strenge Krav til Indstævningens Omhyggelighed og Citantens Bevisbyrde og paalægger ham navnlig at møde personlig og forklare under Ed med den Virkning, at Sagen afvises, hvis han vægrer sig ved at efterkomme disse Pligter (jfr. Principet i D. L. 3—16—16—9 og ovenfor S. 197, Note 11)[32].

Naar Sag er begyndt efter de tre Aars Forløb, hindres Skilsmissedoms Erhvervelse sikkert ikke ved, at Indstævnte møder og erklærer sig villig til at forny Samlivet, og dette synes ogsaa forudsat i Fr. 29 Maj 1750 § 1, der omtaler en eventuel Forkyndelse for Indstævnte personlig. Derimod antages det sædvanligt[33], at Dom ikke kan gives, hvis den Bortrømte efter de tre Aars Udløb, men før Skilsmissesag er begyndt, indfinder sig og tilbyder at forny Samlivet, hvilket Resultat vel nærmest maa støttes paa, at den Forladte maa betragtes som ventende paa den Bortrømte, saalænge den ikke har gjort sin Skilsmisseret gældende. Læren er dog urigtig, da Vedkommende har vundet en positiv Ret til Skilsmisse, og en saadan almindelig „Formodning“ ikke tør opstilles uden Hjemmel.

b. Som foran bemærket forudsætter simpel Rømning en Bortdragen, der enten ifølge sit Formaal eller den anden Ægtefælles Samtykke er berettiget, og Tanken i 3—16—15—2 Nr. 4 synes at være, at den hjemmeblevne Ægtefælle dog ikke i ubegrænset Tid behøver at finde sig i at Samlivet tilsidesættes. Haves der sikker Kundskab om, at den Bortdragne

[31] U. f. R. 1873. 986, hvorefter „Vandelsattesten“ er det afgørende.

[32] Jfr. Retsplejel.s §§ 441. 442 og 444 og Munch-Petersen, Civilproces II. 48—50.

[33] Scheel. 287, Collett. 207 jfr. U. f. R. 1893. 1206, der dog kun i sine Præmisser gaar ud fra denne Lære.

ved Fangenskab eller desl. mod sin Vilje er hindret fra at vende hjem, skal den anden „endelig fortøve ham efter“ og kan altsaa ikke faa Skilsmissedom. Naar derimod enten aldeles ingen Efterretning erholdes fra den Bortdragne, eller han vedbliver at være fraværende i sit oprindelige lovlige Ærinde, kan der faas Skilsmisse efter syv Aars Forløb. At den Bortdragne tilkendegiver at ville vende hjem, er uden Betydning. Har den Forladte givet Samtykke til Bortdragelsen, maa det komme an paa, for hvor lang Tid Samtykket kan antages at skulle gælde.

Da det i 3—16—15—2 Nr. 3 hedder, at den Forladte skal vente „i det mindste“ syv Aar, har man antaget, at Skilsmisse kan nægtes, skønt syv Aar er forløbne, naar der uden at være tilvejebragt et saadant Bevis, som Artiklens Nr. 4 forudsætter, haves Bevislighed for, at den Bortrejste vil komme tilbage[34]. I de nævnte Ord ligger imidlertid kun, at Ventetiden aldrig maa være kortere end syv Aar, men ikke at den nogensinde behøver at være længere. Artiklens Nr. 1 bruger ogsaa Udtrykket „tre Aar i det mindste“, men det efterfølgende Lovindhold viser gentagende, at tre Aar altid er nok[35].

Beviserne maa føres ligesom ved svigagtig Rømning, navnlig maa Sagsøgeren ogsaa her aflægge personlig Forklaring for Retten.

Ældre Forf. har ment, at naar Skilsmissedom for simpel Rømning var opnaaet og derefter nyt Ægteskab indgaaet, kunde dette ifølge 3—16—15—2 Nr. 6 fordres opløst af den Bortrejste, naar han kom tilbage og begærede sit Ægteskab fornyet[36]; men dette har næppe været antaget i Praksis[37], og det er nu almindeligt erkendt, at Artiklens Nr. 6 kun refererer sig til det i det foregaaende Nr. 5 omtalte Tilfælde, hvor ingen Skilsmissedom blev afsagt.

4. Borteblivelse. Ifølge Fr. 11 Sept. 1839 § 16 er

[34] Ørsted. 2. 210.

[35] Scheel. 290.

[36] Hurtigkarl, Privatr. 1. 184.

[37] I Konsist. Tamperretsprotokol er alle Domme paa Grund af simpel Rømning affattede med udtrykkelig Erklæring af, at Ægteskabet hævedes, hvorimod intet derom udtales i Domme i de i 3—16—15—2 Nr. 5 omtalte Tilfælde.

Ægtefællen berettiget til at søge Skilsmisse fra en bortebleven Person i de samme Tilfælde, hvor dennes Livsarvinger ifølge Fr.s §§ 8 og 14 kan erholde Indtægtsnydelsen af dens Formue, altsaa i Almindelighed naar der i fem Aar ikke er modtaget Efterretning om, at den Forsvundne er i Live, men straks eller efter kortere Tids Forløb, naar særdeles Omstændigheder vækker en til Vished grænsende Sandsynlighed for, at den Forsvundne er død. Da der under de angivne Omstændigheder efter Tanken i Fr. 1839 vel er en stærk Formodning for, at den Borteblevne er død, men den dog ikke anses for tilstrækkelig til med Hensyn til hans efterladte Formue fuldtud at gennemføre Konsekvenserne af hans Død, er det ikke uoverensstemmende med Fr.s Grundsætning, at Ægteskabet opløses ved egentlig Skilsmissedom og ikke erklæres for opløst ved Døden; men da Dommen dog hviler paa en Dødsformodning, synes det, at Skilsmisse maa nægtes, naar den Fraværende under Sagen indfinder sig[37a]. Lovbogens Regler om svigagtig og simpel Rømning bestaar uforandrede ved Siden af Fr. 1839 § 16; men det kan iøvrigt let tænkes, at et Tilfælde falder ind baade under 3—16—15—2 og Fr. 1839. Om den nærmere Fremgangsmaade for at opnaa Skilsmissedom henvises til Processen[38].

5. Landsforvisning eller Fredløshed, 3—16—16—6 og 7. Naar den ene Ægtefælle bliver landflygtig eller fredløs for uærlig Sag, kan den anden efter tre Aars Forløb erholde Skilsmisse, hvis Landflygtigheden ikke inden den Tid er hævet; men er det for ærlig Sag, maa der ventes syv Aar. Den Skilsmissesøgende skal bevise at have forholdt sig ærligt og vel i Ventetiden; men dette er dog næppe en Betingelse for Skilsmissen jfr. 3—16—15—2 Nr. 2 og Fr. 18 Dec. 1750, der i et nær beslægtet Tilfælde ikke fordrer saadant. Da Landsforvisning og Fredløshed nu er afskaffede som Straf, kan det anførte kun — og tilmed efter en noget tvivlsom Analogi — finde Anvendelse, naar en Ægtefælle udvises eller udbringes af Riget ifølge Straffel. § 16 eller L. 15 Maj 1875 §§ 2 og 13; men Skilsmissesags Anlæg her i Landet vil da i Almindelighed være umulig, idet den Udviste ikke her har sit

[37a] Jfr. ogsaa Scheel. 294.

[38] Jfr. Munch-Petersen, Civilproces II. 44—52.

Værnething. Iøvrigt bemærkes, at „uærlig Sag“ ɔ: Sag, der medfører Æreløshed, nu ikke længere kan forekomme, hvorfor Ventetiden altid er syv Aar.

6. Fængsel paa Livstid, Fr. 18 Dec. 1750. Den uskyldige Ægtefælle kan erholde Skilsmisse, naar den fængslede ikke inden syv Aars Forløb faar sin Frihed tilbage. Efter Fr. er Fristen kun tre Aar, naar Straffen er idømt for uærlig Sag, men dette er nu uden Anvendelse. I Klasse med Fængsel paa Livstid kan vistnok sættes Fængsel, indtil en uvis Begivenhed indtræder, navnlig Fængsel for Undsigelse efter Straffel. § 299. I sidste Tilfælde er Fængslingen ganske vist ikke en Straf; men det er heller ikke denne Karakter af Frihedsberøvelsen, hvorpaa Fr. 1750 lægger Vægt jfr. dens Præmisser. Tidsbestemt Fængsel, selv om det er for længere Tid end syv Aar, berettiger ikke den uskyldige Ægtefælle til at faa Skilsmisse ved Dom[39].

7. Ulovbestemte efterfølgende Skilsmisseaarsager. Man[40] plejer at bemærke, at da 3—16—15, uagtet den overskrives „Aarsager, hvorfor Ægtefolk maa adskilles“, ikke indeholder en udtømmende Angivelse af disse Aarsager, hvilket fremgaar af, at flere saadanne findes i 3—16—16, er man beføjet til blot at anse de i Loven nævnte Aarsager som Eksempler. Denne Slutningsmaade er nu vel næppe rigtig, da man ikke deraf, at 3—16—15 ikke er udtømmende, hvilket strengt taget heller ikke ligger i dens Overskrift, kan udlede, at Lovbogen ikke udtømmende angiver Skilsmisseaarsagerne men kun nævner Eksempler. Der er imidlertid paa den anden Side næppe noget til Hinder for at anvende de lovbestemte Regler analogt, naar de almindelige Betingelser herfor er tilstede; dog maa man her kræve særlig stærke[41] Grunde for at turde antage en Analogi, da Danske Lovs hele Behandling af Emnet lægger det nærmest at slutte modsætningsvis jfr. 3—16—15—3 in fine og 3—16—16—6, og da der haves Adgang til Skilsmisse ved Bevilling. Saaledes kan det muligvis sættes i Klasse med Hor, at en Ægtefælle bortfører eller rejser bort med en Person i den Hensigt at krænke

[39] Jfr. derimod norsk L. 1909 § 5.
[40] Scheel. 295—297 og Platou. 88 og 93—94.
[41] Jfr. Scheel. 295—297 og Nellemann, Ægteskabsskilsmisse. 3—4.

den ægteskabelige Troskabspligt, selv om denne Hensigts Fuldbyrdelse ikke kan bevises jfr. N. L. 6—13—22. Analogien af Reglerne om Rømning maa vistnok være anvendelig, naar den ene Ægtefælle stræber den anden efter Livet[42] eller paa anden Maade gør det umuligt for denne at fortsætte Samlivet; thi dette synes at kunne sættes i lige Linie med en Bortjagelse. Derimod er Tyranni eller Trættekærhed ikke tilstrækkelig[43], og heller ikke i og for sig Begaaelse af Forbrydelser, selv om de er nok saa grove jfr. 3—16—16—6, hvorefter endog uærlig Sag, som er halsløs Gerning, ikke berettiger til Skilsmisse[44]. Nægtelse af Ægteskabspligten (desertio non localis) kan ikke[45] stilles i Klasse med Rømning, der ophæver Samlivet ikke blot i en enkelt men i alle Henseender. Denne Nægtelse vilde iøvrigt allerede af den Grund vanskeligt kunne bevirke Skilsmisse, at den sjeldent vil kunne bevises, da egen Tilstaaelse ikke kan være nok, og den egner sig derfor i og for sig bedre til at tages i Betragtning af Bevillingsmyndighederne[46]. Efter Nogles[47] Mening skulde et attenteret bigamisk Ægteskab, som blev opdaget, inden det var fuldbyrdet men efterat dog bestemte Skridt i saa Henseende var gjorte f. Eks. Vielsen bestilt, berettige den krænkede Ægtefælle til Skilsmissedom, men herfor haves der næppe tilstrækkelig Analogi.

Skilsmissedommes Virkning[1].

§ 32.

I det foregaaende er omtalt Virkningen af, at Ægteskabet ved Skilsmisse opløses som fra først af ugyldigt, og her tænkes derfor blot paa Domme, der kun for Fremtiden adskiller Ægtefællerne. De allerede indtraadte Virkninger af

[42] B. G. B. § 1566.

[43] Se derimod den almindelige Skønsregel i B. G. B. § 1568, jfr. Nellemann, Ægteskabsskilsmisse. 4.

[44] Jfr. derimod norsk L. 20 Aug. 1909 § 4.

[45] Jfr. Ørsted. 2. 188—189, men derimod Platou. 93,

[46] Jfr. herom nedenfor S. 248 og Nellemann. l. c. 4 og 34.

[47] Ørsted. 2. 221—222.

[1] Scheel. 297 ff. Platou. 94—98.

Ægteskabet omstødes ikke, men alle fremtidige Virkninger udelukkes.

Det afgørende Tidspunkt er Skilsmissedommens Afsigelse[2]. Hvis Dommen appelleres, suspenderes Virkningerne jfr. ovenfor S. 215 om Reglerne i Fr. 23 Maj 1827 vedrørende nyt Ægteskabs Indgaaelse; ogsaa i andre Retninger, f. Eks. med Hensyn til Formueforholdet og Børnene, maa Skilsmissen regnes fra den endelige Doms Afsigelse[3]. Lige indtil da vedvarer Ægteskabets Virkninger uforstyrrede; men vor nugældende Ret hjemler dog i Modsætning til ældre Ret Hustruen visse Midler til at sikre sig mod Tab ved, at Manden benytter den ham tilkommende Raadighed over Fællesboet til Skade for hende. For det første giver L. 1899 hende Ret til at fordre Bosondring, dels ifølge § 30 naar Manden ulovligt ophæver Samlivet, dels ifølge § 28, 2. Punkt, naar han giver velgrundet Anledning til Frygt for Misbrug af sin Raadighed over Boet, hvilket jo netop hyppigt vil være Tilfældet naar en Deling af Boet er forestaaende. Men dernæst bestemmer L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 14, at der naar Skilsmissesagen er indledet kan træffes lignende Foranstaltninger imod at Manden forrykker Fællesboets Stilling, som de der er omtalt ovenfor S. 177 for Tilfælde hvor der søges Separation. Endelig følger det af de almindelige Regler og af L. 1899 §§ 16 og 11, 2. Stk., at Manden kan blive erstatningspligtig overfor Hustruen, hvis han har forringet Fællesboets Status med Ægteskabets Opløsning for Øje. Dette maa vistnok ogsaa gælde, hvor han har truffet Dispositioner til Fordel for sig selv, f. Eks. ved Køb af en Livrente; men i saadanne Tilfælde vil det for ham indvundne Formuegode ofte kunne betragtes som et Aktiv i Boet og altsaa komme til Deling, en Forsørgelsesret f. Eks. gennem dens Opløsning naar denne er mulig.

Naar Dommen er afsagt, er Skilsmissen uomstødelig, forudsat at Appel ikke finder eller kan finde Sted, og Parterne kan ikke ved at frafalde deres Ret efter Dommen bevirke, at Ægteskabet vedbliver.

Ved Skilsmissen ophører for Fremtiden ethvert paa

[2] Collett. 222 og U. f. R. 1893. 468 (H. R. Td. 1892. 886).

[3] Jfr. nærmere Munch-Petersen, Civilproces II. 168—170 og Platou. 95.

Ægteskabet grundet personligt Baand for Ægtefællerne. Den fraskilte Hustru erholder samme Myndighed som en Enke. Dette sidste er ikke positivt udtalt i Lovgivningen, men det er fast antaget i Praksis og følger af, at hendes Stilling i denne Henseende er ulovbestemt og ganske analog med Enkens, jfr. ovenfor S. 178. Den fraskilte Hustru beholder Mandens Rang og Stand, som hun engang lovligt har erhvervet; men senere Forandringer for Mandens Vedkommende i disse Henseender bliver uden Betydning for hende. Hun beholder ogsaa Retten til at bære Mandens Navn, og der findes ingen Hjemmel til, at han skulde kunne forbyde hende det, selv ikke hvor de er blevne skilte formedelst hendes Brøde[4]. Men hun har Ret til at genoptage sit Pigenavn, jfr. L. Nr. 89, 22 April 1904 § 5, Kmskr. 12 Dec. 1808 (G. S.) og ovenfor S. 105—106 med Note 41.

Ægtefællernes gensidige Underholdspligt ophører efter Fattigl. 9 Apr. 1891 §§ 2 og 12 og fær. Fattigl. 10 Apr. 1895 §§ 18 og 26, dog antages det at de ved særlig Overenskomst kan paatage sig Forpligtelser i denne Retning[5].

Undtagelse fra Hovedreglen i Fatl. § 2 gøres dog nu i L. Nr. 131, d. 27 Maj 1908 § 1. Det bestemmes her, at naar Hustruen opnaar Skilsmissedom over Manden paa Grund af hans Brøde, bliver det efter hendes Paastand i Dommen at udtale, at Manden skal svare Underholdsbidrag til hende efter Overøvrighedens nærmere Bestemmelse, dog kun indtil hun indgaar nyt Ægteskab. Denne i og for sig naturlige Regel stemmer, som det i Motiverne udtrykkes, med „den almindelige Grundsætning, at ingen kan opnaa Fordel paa andres Bekostning ved at begaa et Retsbrud“.

Lovens § 1 fastsætter endvidere, at hvor Hustruen dømmes i Brøde, kan det under „særlige Omstændigheder“ paa

[4] Jfr. derimod B. G. B. § 1577 og om et enkelt ældre Tilfælde af Skilsmissebevilling nedenfor (250 Note 26).

[5] U. f. R. 1873. 310, 1880. 964 og 1896. 1099; Jmskr. 24 Marts 1883 (Nr. 48): De foranstaaende Domme viser, at Underholdspligt kun er blevet anerkendt, naar den var aftalt, og at der ikke har været antaget nogen Erstatningspligt, jfr. nedenfor S. 237; se endvidere om Overenskomster U. f. R. 1893. 880, Jmskr. 2 Juni 1903 (Nr. 240) og Krieger, Fattiglov. 15 Nr. 4.

samme Maade bestemmes, at hun skal svare Bidrag til Manden[6].

Reglen kan vistnok anvendes analogisk af den ene Ægtefælle, naar den anden begaar Bigami og den første ikke vil tage ham til Naade.

Til Inddrivelse af de ovenfor omhandlede Underholdsbidrag giver Lovens § 3 den ene Ægtefælle mod den anden de samme Retsmidler, som haves til Bidrag for forladte og fraseparerede Hustruer, idet Ordene i § 3 „ifølge Øvrighedsbestemmelse“ ogsaa omfatter Tilfælde, hvor Bidragspligten beror paa Dom, jfr. Ordene i § 1 „efter Overøvrighedens nærmere Bestemmelse“.

Ifølge L. § 15 er dens § 1 anvendelig paa Retssager, der anlægges efter at Loven er traadt i Kraft (23 Juni 1908).

I Forbindelse med, at Underholdspligten mellem Ægtefæller saaledes normalt bortfalder ved Skilsmisse staar Reglen om fraskilte Hustruers Forsørgelsessted i Fattigl. 1891 § 22 og fær. Fattigl. § 38.

Naar Manden dør, kan hans fraskilte Hustru ikke betragtes som hans Enke, skønt hun undertiden mindre nøjagtigt benævnes saaledes, jfr. f. Eks. Pensionsl. 5 Jan. 1851 § 9 og L. Nr. 135 d. 20 Nov. 1876 § 8. Disse Love udtaler iøvrigt udtrykkeligt, at den Pension, der af det Offentlige ydes Em-

[6] Med Hensyn til, hvad der skal betragtes som saadanne særlige Omstændigheder, gives der Vejledning i Lovens Motiver, der som Eksempel nævner, at Hustruen har faaet Manden til ved Ægtepagt at overføre hele Fællesformuen til hende, og derefter gør sig skyldig i Brøde. Dette, der naturligvis kun er et Eksempel, er iøvrigt illustrerende for Lovgiverens Tanke. Ved paa denne Maade at fremdrage det praktisk saa almindelige Tilfælde, at Fællesboet overføres til Hustruens Særeje, udtrykker Motiverne, at dette ikke i og for sig er nok, naar det sker blot med det sædvanlige Formaal at sikre Boet mod Mandens Kreditorer, men at der yderligere maa kræves et Moment af egennyttig Selvbegunstigelse fra Hustruens Side. Idet Tanken saaledes er nærbeslægtet med den, der efter det ovenanførte ligger til Grund for Reglen om Hustruens Underholdskrav, at den ene ikke ved sit Retsbrud skal kunne forringe den andens Stilling, kan man vistnok som et andet Eksempel nævne, at en velstaaende Hustru, som har Særeje, har bevæget sin Mand til at opgive en tidligere Livsstilling og indtræde i en anden, der nødvendiggør større økonomiske Hjælpekilder, og derpaa ved sin Brøde bringer ham til at søge Skilsmisse.

bedsmænds og visse Bestillingsmænds Enker, ikke efter en saadan Funktionærs Død tilkommer hans fraskilte Hustru[7]. Hvad angaar anden Enkeforsørgelse, kan den fraskilte Hustru naturligvis ikke nyde den, førend Manden er død; men hun maa efter dette Tidspunkt være berettiget dertil, naar ikke andet fremgaar af særlige Bestemmelser, thi det vil i Almindelighed savne al Grund at tillægge Skilsmissen Indflydelse paa det Instituts eller den Tredjemands Forpligtelse, der skal yde Forsørgelsen, jfr. ogsaa f. Eks. Fund. 30 Aug. 1775 § 13 og L. om Overlevelsesrente 5 Jan. 1851 § 9. Noget andet er, at Manden muligvis efter Skilsmissen kan opløse Forsørgelseskontrakten eller bevirke at den ophører ved at undlade at betale Præmien jfr. L. 1851 § 9 og Regul. 19 Nov. 1876 §§ 1, 6 og 8. Lignende Bemærkninger gælder om en til Fordel for Enken tegnet Livsforsikring.

Er Manden Fæster, kan hans fraskilte Hustru ikke efter hans Død tiltræde Fæstet, da Retten dertil ifølge Fæstekontrakten kun tilkommer hans Enke, og Ægteskabets Bestaaen her er en virkelig Forudsætning for Retten. En særlig Bestemmelse indeholder Fr. 9 Marts 1838 § 6, hvorefter Hustruen, der erholder Skilsmisse fra en Fæster som ved Dom eller benaadende kgl. Resolution har forbrudt sin Frihed i mindst tre Aar, bliver med Hensyn til Gaardens Besiddelse at anse som Enke. Hun beholder følgelig Gaarden som sin Fæstegaard, uagtet Manden endnu lever, og hendes Fæsteret vedvarer, selv efterat han atter er blevet fri. Skilsmissen maa dog være opnaaet, inden Manden har genvundet sin Frihed; i modsat Fald overtager han selv atter Fæstet, som ved Hustruens Bestyrelse er bevaret for ham.

Endnu kan bemærkes, at der ikke tilkommer den fraskilte Hustru den Ret til uden selvstændig Næringsadkomst at fortsætte Mandens Næring, som ved Næringsl. 29 Decbr. 1857 § 7 er hjemlet Enken, og at Ægtefællers lovbestemte Arveret efter hinanden ophører ved Skilsmisse, Fr. 21 Maj 1845 § 17.

De omtalte Virkninger indtræder uden Hensyn til, om Skilsmissen er foranlediget ved den ene Ægtefælles Brøde;

[7] Kskr. 21 Sept. 1819.

jfr. dog L. Nr. 131 af 27 Maj 1908 § 1[8]. Tillige kan mærkes L. om Overlevelsesr. 5 Jan. 1851 § 9 jfr. Bekg. 25 Febr. 1871 § 6, hvorefter den fraskilte Embedsmand erklæres fri for videre Forpligtelse til hans fraskilte Hustrus Enkeforsørgelse, naar det er ham der har erhvervet Skilsmissedommen[9].

Hvad Formuen angaar, vil der, naar ikke Ægtepagt foreligger, i Skilsmissens Øjeblik bestaa et Formuefællig mellem Ægtefællerne, som enhver af dem kan fordre løst ved et Skifte. I Overensstemmelse med de almindelige Regler vil dette kunne ske privat, da begge Parter sædvanligt er myndige og tilstede; men offentligt Skifte skal finde Sted, naar begge eller blot den ene Part begærer det, og hvis en af dem maatte være umyndiggjort eller fraværende, er offentligt Skifte nødvendigt jfr. Fr. 11 Sept. 1839 § 7.

Om offentligt Skifte af Fællesboet haves der Regler i Skiftel. 30 Nov. 1874 Kap. 6[10], der er anvendelige med mindre Boet af Manden eller af en Kreditor i Henhold til Konkursl. 25 Marts 1872 § 145 begæres behandlet som Konkursbo jfr. Skiftel. § 69. Grundsætningen i Skiftelovens Kap. 6 er, at Skiftet kun tilsigter at løse det indbyrdes Forhold mellem de forrige Ægtefæller, men ikke skal være noget Retsmiddel for Kreditorerne. Disse skal derfor ikke engang

[8] Se B. G. B. §§ 1578—84.

[9] L. 1851 § 9 udtaler alene dette, at Embedsmanden i dette Tilfælde fritages for sin Enkeforsørgelsespligt; men en Modsætningsslutning herfra til, at Pligten i andre Tilfælde maa blive bestaaende, maa vistnok være berettiget jfr. Paragraffens 2. Punktum, der siger, at hvor Ægteskabet hæves ved frivillig Overenskomst ɔ: uden Dom, beror Pligtens Vedvaren paa Overenskomstens Indhold, idet den, jfr. 3. Punktum, vedvarer, naar dens Ophør ikke udtrykkelig er vedtaget; det samme forudsættes i Bekg. 25 Febr. 1871 § 6. Dette strider heller ikke mod Pensionsl. 5 Jan. 1851 § 9. Thi ganske vist bestemmer den, at den fraskilte Hustru ikke faar nogen Enkepension; men Forholdet er her, jfr. ovenfor S. 231, et væsentlig andet end ved Embedsmandens egen Enkeforsørgelse, idet denne normalt anskaffes for Fællesboets Midler, ligesom det normalt er Manden, der er i Brøde, naar Hustruen erhverver Dommen. Der er derfor intet unaturligt ved, om der gælder forskellige Regler for de to Arter af Forsørgelse.

[10] Jfr. til det følgende Deuntzer, Skifteret, 1897. 112 ned.—115 øverst og sammes Skifteret 1885. 740—46 jfr. ogsaa Hagerup, Skifte- og Arvebehandling §§ 48 og 49.

indkaldes, uden naar Manden begærer det, Skiftel. § 68, og om de end bliver indkaldte, har de ingen Stemme ved Afgørelsen af Boets Anliggender, selv om det er insolvent, og kan ikke fordre Betaling eller Sikkerhedsstillelse, før Boet deles, men kun til den Tid, som deres Rettigheders Indhold hjemler. Paa den anden Side er Kreditorerne ikke ved Skiftet hindrede i at forfølge deres Ret ganske paa samme Maade, som om intet Skifte fandt Sted, Skiftel. § 69[11]. Kreditor beholder naturligvis sin Ret mod sin Debitor, altsaa i Almindelighed mod Manden, og der er ingen Grund til, at han efter Skiftet skulde have større Ret, saa at ogsaa den forhen personligt uansvarlige Ægtefælle nu skulde være Debitor, Skiftel. § 68, jfr. § 70. Derimod kunde det før Skifteloven være tvivlsomt, om ikke Kreditor maatte kunne søge Fyldestgørelse i den Del af Fællesboet, der paa Skiftet blev udlagt til den ikke personligt ansvarlige Ægtefælle. Deraf, at Skiftet kun er en Affindelse mellem Ægtefællerne indbyrdes, følger blot, at der efter dets Slutning ikke kan paahvile nogen af dem et større Ansvar overfor Kreditorerne, end den i Forvejen havde. Spørgsmaalet var imidlertid, om den Pligt overfor Kreditorerne, der under Ægteskabet paahviler den for Gælden ikke personligt hæftende Ægtefælle til at finde sig i at dens Andel af Fællesboet tages til Betaling af Gælden, ikke maatte forblive uberørt af Skiftet mellem Ægtefællerne. Dette Spørgsmaal var man før Skifteloven maaske ikke med Urette i Praksis tilbøjelig til at besvare bekræftende[12]. Skifteloven har imidlertid nu fastsat, at den ikke personligt hæftende Ægtefælle ikke er pligtig at tilbagelevere til Kreditorernes Fyldestgørelse det som den har modtaget paa Skiftet, uden forsaavidt dette hjemles ved Konkurslovens Afkræftelsesregler, Skiftel. § 68 jfr. § 70; se L. 7 Apr. 1899 § 5, der har fastholdt de samme Grundprincipper ved Reglerne om Ægtepagt jfr. ovenfor S. 160 og 167—68. Kreditor kan altsaa ikke efter at have erhvervet Dom over sin Debitor gøre Udlæg i de Dele af det forrige Fællesbo, der befinder sig hos den anden Ægtefælle, eller søge denne til at udlevere dette Gods, saavidt det er fornødent til Gældens Dækning. Kreditor er henvist til efter

[11] U. f. R. 1902 A. 159.

[12] Jfr. f. Eks. J. U. 1871. 124 og U. f. R. 1874. 565.

de almindelige Konkursregler at foranstalte sin Debitors Bo taget under Konkursbehandling og da fordre Konkurslovens Afkræftelsesregler bragte til Anvendelse. Man[13] har bemærket, at en „Undtagelse“ herfra „synes“ at maatte gøres, forsaavidt som den Kreditor, der før Skiftet har gjort Arrest i noget af det til Hustruen udlagte Gods, maa beholde sin Ret til deri at søge Udlæg; men dette er hverken tvivlsomt jfr. 1—24—26 eller en Undtagelse, da det er en Selvfølge, at Skiftet ligesaa lidt kan befri Godset for dette som for andre særlige Baand.

Af Konkurslovens Afkræftelsesbestemmelser vil der her kun blive Tale om at anvende §§ 26, 27 og 28. Af disse Lovbud vil der ikke let blive Brug for § 27; og § 26 vil ofte ikke kunne anvendes paa Grund af Mangel paa de i den krævede Betingelser, navnlig vil der vistnok sjældent være Grund til at antage den mala fides hos den uansvarlige Ægtefælle, altsaa i Reglen Hustruen, som § 26 kræver. Derimod vil § 28 have den største Anvendelighed, da den hverken foreskriver, at Skifteudlægget skal have fundet Sted indenfor en vis Frist før Konkursen, eller at Udlægsmodtageren skal være i mala fides, men blot fordrer, at den ansvarlige Ægtefælle, da Udlægget skete, var insolvent, hvormed utvivlsomt maa sættes i Klasse, at den ved Udlægget blev insolvent, fordi Værdien af de Aktiver, som den beholdt, ikke kunde dække Gælden. Der er iøvrigt den Indvending mod her at benytte § 28, at den taler om Afhændelser mellem Ægtefæller, og denne Stilling indtager de fraskilte Personer ikke længere paa den Tid der skiftes; men da der her dog er Spørgsmaal om Løsning af det mellem dem ifølge deres Ægteskab opstaaede Forhold, og da der er stærk praktisk Trang til at kunne anvende § 28, nu da Princippet i 5—4—8 og 5—1—12 er uanvendeligt[14], kan denne Indvending næppe tillægges Betydning, uagtet Aarsagernes Lighed, netop fordi Ægteskabet hæves, er tvivlsom. Nogle[15] betvivler ogsaa, at Skiftet kan siges at bevirke en Afhændelse mellem dem; men dette er der ikke Grund til at nægte. I alt Fald er man enig om her at anse § 28 for anvendelig[16]. Kun hvis § 28 af disse Grunde anses for uanvendelig, kan der blive

[13] Scheel. 312. [14] Jfr. ovenfor S. 160 Note 17. [15] Scheel. 312.
[16] Scheel. 312, Nellemann, Bidrag til Konkursl.s Fortolkn. 78.

nogen Brug for § 26; en mala fides hos Hustruen kan jo nok foreligge, men den er iøvrigt let at skjule og vanskelig at bevise. Resultatet bliver saaledes, at den uansvarlige Ægtefælle i Almindelighed ikke kan tilpligtes at tilbagelevere noget af det modtagne, blot fordi den har faaet mere end der efter rigtig Opgørelse af Boet tilkom den, men kun forsaavidt den har faaet noget, skønt Boet var insolvent, eller har faaet saa meget, at den ansvarlige Ægtefælle ikke beholdt tilstrækkeligt til at dække Gælden.

Hvad angaar Forholdet mellem Ægtefællerne, naar der skiftes offentligt, bemærkes først, at Boet vel skal registreres og vurderes, Skiftel. § 65, men ikke tages i Besiddelse af Skifteretten. Ifølge Skiftel. § 64 maa Skiftet ikke medføre større Standsning i Mandens Benyttelse af Boet, end Hustruens Tarv nødvendigt kræver, og Manden beholder samme Raadighed over Boet som før, dog saaledes at han for sine Dispositioner maa aflægge Regnskab til Skifteretten, Skiftel. § 67. Det maa overhovedet være Boets Tilstand i Skilsmisseøjeblikket — eller ved Sagens Anlæg jfr. L. Nr. 131 af 27 Maj 1908 § 14 og ovenfor S. 177 —, der lægges til Grund for Skiftet, saa at Manden maa godtgøre Hustruen det Tab, der efter den Tid er lidt ved hans urigtige Forhold[17]; thi Formuefællesskabet er ophørt, og det gælder nu blot om at gøre Samejet op. Er der særlig Grund til at befrygte, at Manden vil forrykke Boets Tilstand, kan Skifteretten af egen Drift eller efter Hustruens Begæring fratage Manden Raadigheden og overgive denne til en god Mand, der som Værge bestyrer Boet under Skiftet; og at denne Foranstaltning er truffet, skal bekendtgøres efter de om Umyndiggørelse gældende Regler, Skiftel. § 64 jfr. § 69. En Umyndiggørelse af Manden er dette dog ikke; han kan blot ikke r a a d e over Fællesboet, men vedbliver at være myndig og beholder Raadigheden over det Gods, han maatte besidde udenfor Fællesboet. Han maa iøvrigt ogsaa kunne raade over den Andel af Fællesboet, der eventuelt bliver ham udlagt, f. Eks. sælge den.

I Henseende til Udlægsmaaden bestemmer Skiftel. § 65, at hver Ægtefælle kan fordre sin Andel udlagt efter Vurdering. Hvis de begge begærer samme Genstand, er den Ægtefælle

[17] Jfr. Deuntzer, Skifteret. 1885. 701—702 og 744; U. f. R. 1884. 867.

fortrinsberettiget, som har indbragt Tingen i Boet; men er den anskaffet ved fælles Midler, gør Lodtrækning Udslaget[18]. Iøvrigt henvises til Skifteretten[19].

Skifter de adskilte Ægtefæller privat, gælder Reglerne i Skiftel. Kap. 6, forsaavidt de efter deres Beskaffenhed er anvendelige, Skiftel. § 81. Navnlig bliver heller ikke her den personligt uansvarlige Ægtefælle ved Delingen ansvarlig for Boets Gæld, og Kreditor kan kun gennem Anvendelse af Konkurslovens Afkræftelsesregler opnaa Udlevering af det til denne Ægtefælle udlagte[20]. Manden beholder Raadigheden over Boet under Skiftet, og Reglerne i § 65 om Udlægsmaaden er anvendelige.

Parterne kan forøvrigt ved Overenskomst afgøre Skiftet paa den Maade, de anser for bedst, f. Eks. saaledes at Manden beholder hele Boet mod at tilsvare Hustruen en aarlig Ydelse. De kan ligeledes vedtage, at den ikke ansvarlige Ægtefælle skal overtage en Del af Gælden; men naar Kreditor ikke samtykker heri, er denne Vedtagelse selvfølgelig ikke bindende for ham. Naar ingen særlig Overenskomst træffes, har hver af Ægtefællerne Ret til Halvdelen af det fælles Bo, hvorved erindres, at forsaavidt Boets Gæld ikke er betalt, maa der forlods forinden Delingen beregnes den for Gælden ansvarlige et saa stort Beløb til Gode, som Gælden udgør. Særligt bemærkes, at ogsaa det Gods, som en af Ægtefællerne erhverver før Skilsmissedommen eller Sagens Anlæg, men efterat Skilsmissegrunden er indtraadt, er fælles[21], jfr. dog om Undtagelsen i Fr. 11 Sept. 1839 § 16 foran S. 123.

Det er foran S. 228 bemærket, at der bør tillægges Hustruen Erstatning, naar Manden i den Hensigt at forrykke Boets Tilstand til sin Fordel med den forestaaende Skilsmisse for Øje har forskaffet sig en Livrente eller anden særlig Ret. Men selvom en saadan svigagtig Hensigt ikke kan antages, synes meget at tale for, at saadanne Rettigheder erhvervede

[18] U. f. R. 1883. 275; 1895. 605.

[19] Deuntzer, Skifteret. 1885. 740—46.

[20] Det maa dog mærkes, at efter L. 1899 særlig § 27 vil Hustruen oftere end paa Skiftelovens Tid kunne være ansvarlig for en Del af Gælden. Jfr. Bentzon, Arveret § 27.

[21] Ørsted. 2. 230, jfr. ogsaa Nyt jur. Tidsskr. 3. 328; U. f. R. 1901. 529, stadf. 1902 B. 55 og 1906. 225; se ovenfor S. 180—181.

for fælles Midler for den ene Ægtefælle og beregnede paa at give Indtægt allerede medens Ægteskabet bestaar, saa at de maa forudsættes i Virkeligheden at være stiftede i begge Ægtefællers Interesse, tages i Betragtning paa Skiftet saaledes, at der tillægges den anden Ægtefælle Godtgørelse for dens Andel i Indtægten, indtil Ægteskabet ved Døden vilde være opløst[22].

De omtalte Regler vedrørende Formuen gælder lige saa vel for den skyldige[23] som for den uskyldige Ægtefælle. Man[24] har vel ment, at den Uskyldige maa have Valget mellem at dele lige og at udtage, hvad den har indført i Boet; thi den Skyldige har forbrudt sit Ægteskab og dermed ogsaa dets Virkning, Formuefællesskabet. Men uagtet det vistnok er Lovens Synspunkt, at den Skyldige „forbryder sit Ægteskab", hvilket Udtryk i den ældre Praksis benyttedes i Skilsmissedomme, følger heraf dog kun, at den for Fremtiden mister sine Rettigheder ifølge Ægteskabet, men ikke at de alt indtraadte Retsvirkninger bortfalder. Heller ikke kan det paastaas, at den Uskyldige maa have Ret til Erstatning for den Forværrelse i dens udvortes Tilstand, som Skilsmissen bevirker. Dog har Lovgivningen nu, jfr. L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 1, i visse Tilfælde hjemlet den uskyldige Ægtefælle Krav paa Forsørgelse af den anden jfr. ovenfor S. 229; medens den ældre Lovgivning, som det synes med Forsæt[25], ikke indeholdt mindste Antydning herom[26].

[22] Scheel. 309, jfr. J. U. 1858. 41—43 og 49—54.

[23] Jfr. derimod B. G. B. §§ 1574 ff.

[24] Jfr. Ussing, Anmærkn. til Personretten. 202—205.

[25] I Vindings „det første Projekt til en Lovbog" foreslog Revisionen i Stedet for den Regel, der nu findes i 5—2—52, at indsætte følgende: „Af hvad som helst Aarsag och Echteskab adskillis, da ere derudi aflede Børn egte Børn och dennem giøris Hofvedlod efter den Skyldige, vere sig Fader eller Moder, och Børnene blifver hos den Uskyldige, och om Børn døer, da arfver den Uskyldig dennem, nemlig Faderen allene, men Moderen med den Afdødis Sydskende, men den Skyldige arfver dennem icke. End hafver de icke Børn sammen, da nyder den Skyldige self, eller hvo deris Hofvedlod tager, ei mere end den Skyldige indførte i Echteskab, om endskiønt det er mindre end den Uskyldige indførte, mens hafde den Skyldige mere, da tage dog den Uskyldige Halfparten". Se Secher og Støckel. II. 110 og 112.

[26] Jfr. ogsaa Ørsted. 2. 228—229; Scheel. 310, Collett. 217 og U. f. R. 1873. 310 jfr. 1880. 962 (H. R. Td. 264), jfr. ovenfor S. 229 Note 5.

Hvorledes Forholdet stiller sig, naar der er fuldstændigt eller delvist Særeje, udledes af det foran ved Ægteskabets Opløsning paa Grund af en Ægtefælles Død bemærkede.

I Henseende til Retten til nyt Ægteskabs Indgaaelse[27] er der ingen Tvivl om, at Sagsøgeren altid efter opnaaet Skilsmissedom kan gifte sig paany. Det kræves vel undertiden, at den skal bevise ikke at have forset sig efter Skilsmissegrundens Indtrædelse jfr. 3—16—15—2 og 3—16—16—6; men førstnævnte Lovbuds Nr. 2 viser, at en saadan Forseelse dog kun udelukker fra at ægte den, med hvem Forseelsen er begaaet. I de nævnte Tilfælde plejer man dog ikke i Skilsmissedommen at udtale, at Sagsøgeren er berettiget til at indgaa nyt Ægteskab, medmindre han har godtgjort sin sædelige Vandel[28].

Hvad Sagsøgte angaar, foreskriver 3—16—15—1 Nr. 4, at den, hvis Horsbrøde har foraarsaget Skilsmissen, ikke maa gifte sig igen uden Kongens synderlige Bevilling, der først kan ventes efter tre Aars Forløb, og naar ærlig og kristelig Vandel efter Skilsmissen bevises, hvorhos den Skyldige ikke maa gifte sig eller maa blive boende i det Sogn, Herred eller By, hvor den Uskyldige bor. Ordene „gifte sig i det Sogn osv.“ bør vistnok ikke forstaas saaledes, at den ikke maa ægte nogen der hjemmehørende Person, men betegner blot, at Ægteskabet for at undgaa Forargelse ikke maa fuldbyrdes paa dette Sted. Udtrykket „Sogn, Herred eller By“ synes at medføre, at det ikke er nok, at den Paagældende forlader Sognet men bliver i et andet Sogn i samme Herred eller By[29]. Den omtalte Bevilling meddeles nu paa de i Loven foreskrevne Betingelser af Justitsministeriet ad mandatum ifølge Resol. 25 Maj 1844 § 3 jfr. for Island Bekg. 22 Febr. 1875 § 17 jfr. nu L. Nr. 20, 3 Okt. 1903; men Bevilling udenfor de lovbestemte Vilkaar kan gives ved kgl. Resolution. Forøvrigt erindres, at hvis den i Hor skyldige vil ægte den med hvem Forseelsen er begaaet, maa der tillige søges Dispensation fra 3—16—8[30].

[27] Jfr. Platou. 95—98.

[28] U. f. R. 1881. 459 (H. R. Td. 1880. 680), 1892. 1334, 1895. 199 og 1198, 1900. 284, men maaske 1889. 525. Jfr. ogsaa U. f. R. 1910 B. 76—79.

[29] Scheel. 322, men dog Ørsted. 2. 222.

[30] Jfr. Kmskr. 29 Apr. 1908 (G. S.).

Forsaavidt Skilsmissen er foraarsaget ved en anden Brøde end Hor, findes der ikke udtrykkelige Bestemmelser om Sagsøgtes Adgang til nyt Ægteskab. Reglen i 3—16—15—1 Nr. 4 maa nu vel gælde ogsaa for Bigamen, men burde ikke i videre Omfang anvendes analogt, da Lovgiveren overhovedet behandler Hor strengere end andre Skilsmissegrunde jfr. 5—2—52, hvilket vistnok har en historisk Grund i den særlige Maade, hvorpaa denne Forseelse allerede efter den kanoniske Ret betragtedes. Deraf, at 3—16—15—1 Nr. 4 er uanvendelig, følger ganske vist ikke nødvendigvis mere, end at ikke alle de i dette Lovbud foreskrevne Betingelser gælder for nyt Ægteskab, naar den Brøde der har forvoldt Skilsmissen er en anden end Hor, men ikke at Ægteskab i disse Tilfælde kan indgaas uden Bevilling. Imidlertid vilde det dog være temmelig besynderligt alene at omtale Bevillings Nødvendighed ved den groveste Skilsmissegrund Hor, hvis Lovgiverens Mening var, at den ogsaa i andre Tilfælde skulde fordres. Desuagtet har man ment, at Bevilling til nyt Ægteskab er nødvendig ogsaa for den i svigagtig Bortrømning skyldige; thi ellers vilde der, mente man, da der ingen Straf er fastsat for Rømning, aabnes Lejlighed til underfundig Overtrædelse af 3—16—16—9[30a]; men dette synes dog ikke tilstrækkeligt begrundet. Nogle har endog ganske almindeligt anset Bevilling for nødvendig ogsaa udenfor Horstilfælde for den, hvis Brøde har foraarsaget Skilsmissen, eftersom Loven paa flere Steder angiver, at Domhaveren maa gifte sig paany, jfr. f. Eks. 3—16—15—2 Nr. 1 og 2, uden at bestemme noget i saa Henseende om Modparten[31]. Denne Forstaaelse af Loven kan dog ikke anses for rigtig. Udtalelserne om, at Domhaveren maa gifte sig paany, synes de fleste Steder at være brugte som en blot Variation i Udtrykket i Stedet for, at han kan faa Ægteskabet opløst, jfr. saaledes 3—16—15—2 Nr. 1 og 3—16—16—6 og 7 jfr. ogsaa 3—16—14—5. Men bortset herfra maa det erindres, at hvis man slutter sig til, at Sagsøgte ikke har Ret til nyt Ægteskab, fordi dette ikke er udtalt, føres man meget for vidt, nemlig til at ogsaa den sagsøgte Ægtefælle, der er ganske uskyldig i Skilsmis-

[30a] Ørsted. 2. 323, men herimod Collett. 215—16 og Platou. 97.

[31] Scheel. 324 og Kskr. 25 Nov. 1820, men derimod Collett. 215—16 og Platou. 97.

sen, udelukkes fra nyt Giftermaal. Af Lovgiverens Tavshed om Sagsøgtes Ret til nyt Giftermaal kan saaledes ikke sluttes, at han er udelukket derfra; men det maa tværtimod deraf udledes, at han er berettiget dertil. Efter den protestantiske Kirkeret ophæver Skilsmisse i andre Lande Ægteskabet fuldstændigt for begge Parter, saaledes at det anses for selvfølgeligt, at de frit kan gifte sig igen, jfr. nedenfor S. 253[32]. Hvis den ene af dem da ikke maa gifte sig paany, er det derfor ikke en Virkning af Ægteskabet der vedbliver, men en særlig Straf der paalægges den skyldige[33], og dette synes ikke at kunne ske uden bestemt Hjemmel i Lovgivningen. En Erklæring af Konsistorium af 7 Sept. 1733 (utr.) udtaler ogsaa, at Loven kun forbyder Horeren men ikke Andre, end ikke desertor malitiosus, at indgaa nyt Ægteskab.

Imidlertid synes det dog i Praksis lige fra Lovbogens Tid at have været antaget, at den, hvis Brøde har foraarsaget Skilsmissen, ikke uden Bevilling kan gifte sig paany, selvom den ikke er skyldig i Hor; i det mindste er mangfoldige saadanne Bevillinger meddelte gennem hele 18de og 19de Aarhundrede. Denne Praksis, der ikke er nogen Domspraksis men Administrationens Praksis, og som væsentlig er støttet paa Kskr. 25 Nov. 1820, maa paaberaabe sig en Analogi fra 3—16—15—1—4. Som anført ovenfor gaar Praksis dog, selvom der maatte kræves egentlig Brøde mod Ægtefællen[34], alt for vidt, idet den ikke burde strækkes videre end til Forhold som Bigami eller Bortførelse, der kan sidestilles med Hor eller endog er mere graverende. Der turde derfor for Domstolene være Grund til kun med stor Varsomhed at anvende Analogien fra 3—16—15—1—4; ligesom Administrationen, der vel næppe uden særlig Hjemmel vil ændre sin Praksis paa dette Omraade[35], bør vise Lemfældighed i de Krav, der stilles for at Bevilling kan meddeles. Antages Betingelsen for nødvendig, maa den kræves, selvom Domhaveren er død.

[32] Jfr. f. Eks. norsk Lov 20 Aug. 1909 § 12, 2. Stk. e contr.

[33] Ørsted. 2. 237—242, Platou. 95 og Nellemann, Ægteskabsskilsmisse. 61—62.

[34] Jfr. herfor maaske Jmskr. 28 Nov. 1879, Nr. 194.

[35] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 120—123.

Naar Skilsmissen ikke er grundet paa Sagsøgtes Brøde, har det vistnok altid været antaget, at Sagsøgte uden Bevilling kan gifte sig paany[36].

Sagsøgeren kan ved at nedlægge Paastand derom erholde det udtrykkeligt omtalt i Skilsmissedommen, at han er berettiget til nyt Ægteskab. En Tid lang næredes der i Praksis Betænkelighed ved at give en saadan Udtalelse, fordi Domstolen „ikke anser sig kompetent til at give en saadan almindelig Dom til nyt Ægteskabs Indgaaelse“[37]. Dette beror dog paa en Misforstaaelse af den nævnte Udtalelses Betydning, der selvfølgelig kun skal være at konstatere, at det ophævede Ægteskab ikke er til Hinder for nyt Giftermaal, men ikke at afgøre, om alle de andre Betingelser for dette er tilstede, og nu gøres der ikke i Praksis Vanskeligheder i den omtalte Henseende udenfor de foran S. 238 omtalte Tilfælde jfr. 3—16—15—2 og 3—16—16—6. Hvis Sagsøgeren ikke særligt paastaar sig kendt berettiget til nyt Ægteskabs Indgaaelse, vil Dommen vistnok nu ikke indeholde nogen Udtalelse derom. Efter den ældre Praksis, saaledes som den findes i Konsist. Tamperretsprotokol, udtalte Dommen derimod altid, at Sagsøgeren var berettiget til nyt Ægteskab, hvad enten dette blev paastaaet eller ej.

Hvad Sagsøgte angaar, bemærkes det undertiden[38], at Dommen „sjældent“ vil indeholde en Udtalelse om hans Ret til uden Hinder af det ophævede Ægteskab at indgaa et nyt; men der findes sikkert intet Eksempel paa en Dom med et saadant Indhold, hvilket ogsaa vanskeligt vilde kunne forenes med de almindelige processuelle Regler, naar man antager, at der kræves særlig Paastand for at erholde deslige Udtalelser.

I Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 3 fordres det, at den fraskilte Ægtefælle, der vil gifte sig paany, skal forevise „Skilsmissedom, som tilsteder den nyt Ægteskab“ jfr. Fr. 23 Maj 1827 § 1; men heraf kan ikke sluttes, at kun den, hvem Dommen udtrykkeligt tillader nyt Ægteskab, er berettiget dertil

[36] Jfr. saaledes Jmskr. 28 Nov. 1879 (Nr. 194) om Skilsmisse efter 3—16—15—2 Nr. 3.

[37] Jfr. f. Eks. J. U. 1863. 684 og U. f. R. 1867. 444.

[38] Scheel. 323.

uden Bevilling. I saa Fald vilde Bevilling være nødvendig ikke blot for den skyldige men ogsaa for den uskyldige Indstævnte, ja endog for Domhaveren der har forsømt at nedlægge Paastand om den nævnte Udtalelse[39]. Meningen maa være, at Præsten skal paase, om Skilsmissedommen efter Lovreglerne tilsteder nyt Ægteskab eller ikke.

Naar de fraskilte Ægtefæller ønsker paany at leve i Ægteskab med hinanden, skal ifølge Resol. 20 Sept. 1815[40] Justitsministeriets Tilladelse forud erhverves. Parterne skal derefter for Præsten erklære, at de igen vil træde i ægteskabelig Forbindelse, samt stille Forlovere; hvorhos Præsten endvidere i sit Hus skal holde en Formaningstale til dem uden dog at bruge de Formularer eller Skikke, som finder Sted ved Vielse. Det er ikke usandsynligt, at Tanken i Resol. 1815 har været, at Forholdet ikke skulde betragtes som et nyt Ægteskab, men som en blot Fornyelse af det ældre, idet den oprindelige Foreningsakt atter traadte i Kraft[41]. Denne Opfattelse, hvorefter Genforeningen nærmest er en Kassation af Dommen eller Skilsmissebevillingen[42], skønnes imidlertid ikke at have nogen sikker Støtte i det om Resolutionens Tanke oplyste, og af dennes Indhold fremgaar intet derom, hvorhos det i sig selv synes temmelig unaturligt, at navnlig en Skilsmissedom saaledes skulde kunne

[39] Kmskr. 6 Maj 1884 (G. S.).

[40] I Kanccirk. 17 Okt. 1815.

[41] Fmskr. 22 Apr. 1862 med Note, jfr. Ørsted. 2. 224—225 med Note.

[42] Jfr. O. R. D. i J. U. 1866. 637—643. Det er tvivlsomt, hvilken Vægt man skal tillægge dette Præjudikat. Sagens Omstændigheder var følgende: En Embedsmand, der var blevet gift i 1832, og hvis Ægteskab var hævet ved Bevilling i 1858, blev i 1860 afskediget med Pension; derefter blev Ægtefællerne i 1861 genforenede efter Resol. 1815 og kort efter døde han. Administrationen nægtede hende Pension, idet hendes Ægteskab ansaas for indgaaet efter Mandens Afskedigelse (Pensionsl. 24 Febr. 1858 § 11); men O. R.-Dommen gav hende Pension, idet Resol. 1815 antoges at bestemme, at det er en Fortsættelse af det tidligere Ægteskab og ikke et nyt Ægteskab, som sker ved at Bevillingen kasseres og Parterne genforenes. I Sagen forelaa altsaa ikke Spørgsmaalet om Genforeningens Virkning, hvor Parterne havde været adskilte ved Dom eller havde været gifte i Mellemtiden. Medens nu Dommen in casu maaske er realt retfærdig, som en Fortolkning af Pensionslovens Regler om at Ægteskabet ikke

kasseres, ligesom det er i Strid med den protestantiske Kirkerets Grundsætninger.

Parterne er ikke berettigede til at lade sig vie paa sædvanlig Maade, men de skal forenes overensstemmende med Resol. 1815. Nogle[43] anser dog ny Vielse for nødvendig, hvis nogen af Parterne under Adskillelsen har levet i andet Ægteskab. Dette er ret naturligt, naar Resol. 1815 antages blot at gaa ud paa at forny det ældre Ægteskab; men i selve Resolutionens Indhold findes der intet om, at dens Anvendelse er saaledes begrænset; i Praksis[44] fastholdes dog denne Opfattelse.

Hvis Parterne vilde være berettigede til at indgaa borgerligt Ægteskab, maa Øvrigheden overtage den Præsten i Resol. 1815 tildelte Rolle. Om det oprindelige Ægteskab er stiftet ved kirkelig eller borgerlig Vielse, er vistnok uden Betydning, hvad enten Genforeningen betragtes som en blot Fornyelse af det ældre Ægteskab eller som et nyt Ægteskab.

II. SKILSMISSE VED BEVILLING.

§ 33.

Paa lignende Maade som ved Skilsmissedomme kan der ved Skilsmissebevillinger[1] sondres mellem Dekreter, hvorved et Ægteskab erklæres for ugyldigt (annulleres), og Dekreter,

maa være indgaaet efter at Manden er afskediget, synes den Konstruktion, hvorpaa den støttes, efter dens almindelige Konsekvenser, saaledes som i Teksten bemærket, at være ganske uantagelig: Genforeningen maa opfattes som et nyt Ægteskab.

[43] Kskr. 23 Jan. 1845 og Scheel. 322.

[44] Jfr. utrykt Resol. af Just.-Min. ad mandatum 19 Aug. 1909 og Jmskr. 16 Sept. s. A. (om borgerlig Ægteforening, ligeledes utrykt).

[1] Jfr. Matzen, Statsret II (1908). 223—230, hvor det paavises, at Grundlovens § 27 giver Hjemmel til Meddelelse af Bevillinger paa et vist almindeligt Omraade, naar det paa dette Omraade før og indtil 1849 har været i Brug at meddele Bevillinger, men ikke kræver, at Bevillinger i hver speciel Gruppe af Tilfælde skal kunne paavises at have været i Brug, jfr. ogsaa Nellemann, Ægteskabsskilsmisse. 11—14 ff., særlig 84 og T. f. R.-Vid. 1894. 70 ff.

hvorved det blot for Fremtiden ophæves, medens dets gyldige Bestaaen indtil nu lades uanfægtet.

Til en Opløsning af førstnævnte Art kræves altid en særlig kgl. Resolution. Denne kan ifølge Fr. 30 Marts 1827 § 2 afgives uden eller mod Ægtefællernes Vilje, naar de har ladet sig vie udenrigs i den Hensigt at omgaa de her gældende Forskrifter om Ægteskabsbetingelserne; men denne Bestemmelse er næppe nogensinde benyttet, og det er tvivlsomt, om den nu mere kan anvendes, jfr. Grundlovens § 27[2]. Udenfor dette Tilfælde kan Annullation kun ske efter den ene eller begge Parters Begæring[3] og kan vistnok kun[4] finde Sted, naar der foreligger et Forhold, der vilde berettige til Annullation ved Dom, eller naar dog meget væsentlige før Ægteskabets Stiftelse tilstedeværende Omstændigheder taler derfor.

[2] Hvis man nemlig opfatter den Kongen saaledes tillagte Ret som en Beføjelse til at gøre Undtagelse fra Lovene, hvilket efter dens Indhold synes at ligge nærmest, er den bortfaldet efter Grundloven ved, at dens Udøvelse ikke før den Tid har været i Brug, og det bliver heroverfor uden Betydning, at den findes hjemlet i en Bestemmelse af Lovgivningsindhold fra Tiden før Grundloven. Hvis man derimod fortolker Fr. 1827 § 2 saaledes, at den bestemmer, at Ægteskaber, indgaaede af danske Undersaatter i Udlandet for at omgaa de her gældende Regler, ikke skal være gyldige her i Landet, men af de danske Statsmyndigheder kan erklæres for ugyldige, bliver der ikke Tale om en Beføjelse til at gøre Undtagelse fra Loven, men om, hvad der er Lov, og det eneste, hvorved Beføjelsen faar en undtagelsesmæssig Karakter er, at den ikke altid skal udøves, men at den kan udøves. I saa Fald maa Reglen i Fr. 1827 § 2 endnu gælde.

[3] Bev. 27 Apr. 1849.

[4] I hvilket Omfang disse Bevillinger kan gives, vil bero paa, hvad man forstaar ved, at Bevillingerne „er i Brug“, jfr. Grundl. § 27 og ovenfor Note 1 (se U. f. R. 1907. 458). Hvis man nemlig vil anse det for tilstrækkeligt, at det overhovedet har været i Brug at give Skilsmissebevillinger efter Skøn over Omstændighederne, bliver der ingen Grænse for Kongens Myndighed i den omspurgte Henseende. Vil man derimod indenfor Skilsmissebevillinger sondre imellem nogle med Annullations-Virkning (ex tunc) og andre virkende som en egentlig Skilsmissedom (ex nunc), saaledes at det for hver Gruppe beror paa, i hvilket Omfang og under hvilke Betingelser Bevillinger af den Art har været givet, bliver det meget tvivlsomt, i hvilket Omfang der haves Hjemmel til at meddele Bevillinger ex tunc, der faktisk er meget sjeldne, jfr. Nellemann, Ægteskabsskilsmisse. 7. og 84. Der synes i hvert Fald ikke at være Hjemmel til at gaa videre end i Teksten anført.

Langt hyppigere er Ægteskabets Ophævelse ved Bevilling, saaledes at dets Virkninger bortfalder blot for Fremtiden. Saadanne Bevillinger gaves oprindeligt[5] kun sjeldent og var endog ude af Brug under Christian VI (1730—1746). Sædvanligt meddeltes de kun, hvor der var lovlig Skilsmissegrund og Begunstigelsen derfor væsentligst blot bestod i at fritage for at anstille Søgsmaal[6], eller hvor det kun drejede sig om Afkortning af de i Loven foreskrevne Ventetider[7]. Langt sjeldnere meddeltes Bevilling, naar ingen lovlig Skilsmissegrund forelaa; men enkelte saadanne Tilfælde forekommer dog[8]. Fra 1770 af blev Skilsmissebevillingerne noget talrigere[9]; men først fra 1790 skete der, som Registranterne viser[10], et betydeligt Omslag, idet der gaves mange Skilsmissebevillinger, uden at lovbestemt Grund forelaa, ikke blot efterat Parterne havde været separerede, men ogsaa uden det, og saaledes at der snart dannede sig temmelig faste Regler for Bevillingens Meddelelse efter foregaaende Separation jfr. Resol. 22 Jan. 1796[11]. Fra denne Tid har der regelmæssig været givet mange saadanne Bevillinger, og Danmark hører nu til de Lande, hvor Ægtefæller, naar de er enige, lettest opnaar Skilsmissebevilling[12].

Om den nuværende Tilstand bemærkes:

1. Naar Ægtefællerne efter Separationsbevilling har levet adskilte i tre Aar, gejstlig og verdslig Mægling er blevet foretaget efter de samme Regler som ved Separation, jfr. Fr. 18 Okt. 1811 §§ 2 og 5 og Fr. 30 Apr. 1824 § 18, og de begge ønsker Ægteskabet opløst samt er enige om Vilkaarene for Skilsmissen, kan en kgl. Skilsmissebevilling udleveres af Overpræsidenten i København og udenfor Køben-

[5] Jfr. Nellemann, Ægteskabsskilsmisse. 11 ff.

[6] Jfr. saaledes Bev. 21 Jan. 1682, 16 Maj 1685, 2 Dec. 1702 (alle utr.).

[7] Jfr. f. Eks. Bev. 4 Juli 1766 og 11 Nov. 1773 (begge utr.).

[8] Bev. 5 Jan. og 7 Aug. 1686 (begge utr.) og H. R. D. 25 Sept. 1682.

[9] Jfr. Nellemann l. c. 5 og 36—37.

[10] Jfr. ogsaa Ørsted. 2. 238 og Nellemann l. c. 42—45.

[11] I Kskr. 7 Maj (Kanccirk. 14 Maj) 1796.

[12] Norge stiller sig dog endnu friere ifølge Lov 20 Aug. 1909 § 8, og giver desuden Skilsmissedom i en Række Tilfælde, svarende til dem, hvor den ene Ægtefælle hos os kan faa Skilsmissebevilling (jfr. L.s §§ 4—7) uden den andens Enighed herom.

havn af Amtmanden, Fr. 23 Marts 1827 § 19, d og § 23, se for Færøerne Kskr. 1 Aug. 1837, for Vestindien Reskr. 3 Sept. 1830 og for Island Fr. 21 Dec. 1831 I d.

2. Skilsmissebevilling kan[13] meddeles af Justitsministeriet ad mandatum, paa Island tidligere af Landshøvdingen, Bekg. 22 Febr. 1875 § 17, nu af Ministeren for Island, jfr. L. Nr. 20, 3 Okt. 1903 § 1 og L. Nr. 21 s. D. § 6.

a. Naar Ægtefællerne har levet separerede i Henhold til Bevilling i 3 Aar og enten ikke har kunnet enes om Skilsmissen eller Skilsmissevilkaarene[14], eller naar Mæglinger kun har kunnet afholdes med den ene Ægtefælle, medens den anden enten forgæves er indkaldt gennem offentlig Indkaldelse ifølge Resol. 16 Nov. 1812, jfr. nedenfor under d, eller dens Erklæring er indhentet gennem vedkommende konsulære Myndighed.

b. Naar Ægtefællerne vel ikke ifølge Bevilling men dog faktisk har levet adskilte i tre Aar, efterat de for en Forligskommission eller Amtmanden havde indgaaet Separationsforening, eller de har levet adskilte i en længere Aarrække, i det mindste 6 Aar[15], uden formelig Overenskomst, Resol. 22 Okt. 1813[16] og Resol. 23 Dec. 1864 I Nr. 4, dog ifølge Praksis kun forsaavidt de er enige om at ønske Skilsmisse.

c. Naar den ene Ægtefælle modsætter sig Skilsmissen, men de har levet adskilte i tre Aar efter en for Forligskommissionen afsluttet Forening.

Dog bør Skilsmisse i de under a og c omhandlede Tilfælde ikke tilstaas, hvor Hensyn til Børnenes Forsørgelse gør det betænkeligt, hvorhos Manden, naar Hustruen modsætter sig Skilsmissen og ikke kan antages at have givet Anledning til Separationen, bør give hende samme Underholdsbidrag

[13] At Bevillingerne udleveres af Overøvrigheden betyder, at de gives, ganske kurant, uden Justitsministeriets Minde til hvert enkelt Tilfælde. I de andre Tilfælde afgør Justitsministeriet selv den enkelte Sag og udøver et virkeligt konkret Skøn. Jfr. Nellemann l. c. 70—75.

[14] I saadanne Tilfælde meddeles Skilsmisse i Reglen kun paa Separationsvilkaarene.

[15] Jfr. dog Bev. 2 Juli 1906 ($5^1/_2$ Aar) og 23 Jan. 1908 (5 Aar og 4 Maaneder); begge utr. Jfr. hertil Nellemann l. c. 78.

[16] I Kollegialtid. 1815. 481.

som under Separationen indtil hun indgaar nyt Ægteskab, Resol. 25 Maj 1844 Nr. 5.

d. Naar den ene Ægtefælles Opholdssted ikke vides, og den ikke melder sig efter tre Indkaldelser i Aviserne med seks Ugers Varsel, samt Ægtefællerne har levet separerede efter Bevilling i tre Aar, Resol. 16 Nov. 1812[17].

e. Naar den ene Ægtefælle er dømt til Forbedringshusarbejde eller højere Straf i tre Aar eller derover, og den anden, der søger Skilsmisse, er uden al Delagtighed i den førstes Forbrydelse og ellers har vist en ulastelig Opførsel. Om den straffede nægter sit Samtykke til Skilsmissen, er ligegyldigt, Resol. 25 Maj 1844 Nr. 4 jfr. Resol. 11 Marts 1812[18].

f. Naar den ene Ægtefælle er blevet afsindig, og Afsindigheden er uhelbredelig, eller der dog ikke er synderligt Haab om Helbredelse. Der skal gives den Afsindiges nærmeste Frænder eller efter Omstændighederne en beskikket Værge Lejlighed til at erklære sig over Sagen, og hvis det er Hustruen, der er afsindig, skal der sikres hende fuldstændigt Underhold eller et Bidrag dertil, medmindre Andrageren er uformuende, Resol. 25 Maj 1844 Nr. 6 og 23 Dec. 1864 I Nr. 5[19].

g. Naar der efter Ministeriets Skøn foreligger saadanne Omstændigheder, som ifølge Lovgivningens almindelige Regler giver den ene af Ægtefællerne Ret til at fordre Skilsmissedom, Resol. 16 Sept. 1893 (Nr. 196)[20].

I samtlige de under a—g nævnte Tilfælde er det derhos en Betingelse, at Mæglinger har kunnet afholdes i alt Fald med den ene Ægtefælle, Resol. 4 Dec. 1886 (Nr. 174), idet

[17] I Kollegialtid. 1815. 479 og Kskr. 9 Okt. 1832 jfr. Jmskr. 4 Sept. 1849, Imskr. 12 Aug. 1857 og Kmskr. 30 Nov. 1893 (Nr. 400), Jmskr. 29 Juli og 28 Aug. 1905 (Nr. 301 og 302).

[18] I Lindes Reskriptsamling jfr. Nellemann. 82.

[19] Jfr. H. Selmer, Om Ægteskabsskilsmisse i Tilfælde af Sindssygdom (1866), Nellemann l. c. 82, B. G. B. § 1583 og ovenfor S. 229 ved Note 5.

[20] Om analogisk Anvendelse af 3—16—15—1 se Bev. 7 April 1908 (Mandens Overtrædelse af Straffel. § 177) og 12 August 1907 (Uterlighed mod 8aarig Datter); begge utr.

i modsat Fald Skilsmisse kun kan meddeles ved kgl. Resolution.

3. Udenfor de nævnte Tilfælde kan Skilsmisse kun erholdes ved særlig kgl. Resolution, og der kan næppe angives nogen Grænse for Berettigelsen til at meddele den[21] jfr. ovenfor i nærv. § Note 1. I Reglen vil den

[21] Egentlige Regler for, hvornaar Skilsmissebevilling ved kgl. Resolution meddeles, kan næppe opstilles, idet Bevillingens Givelse altid beror paa et konkret Skøn. Som praktiske Tilfælde, i hvilke man i Reglen kan forvente Bevillingen meddelt, kan maaske dog nævnes følgende:

[1]) Naar iøvrigt Betingelserne for Bevillings Meddelelse ad mandatum foreligger, men Mæglinger f. Eks. paa Grund af Ophold i Udlandet ikke har kunnet afholdes med nogen af Ægtefællerne;

[2]) naar det maa formodes, at de almindelige Betingelser for Bevillings Meddelelse ad mandatum foreligger, men Bevis herfor ikke kan skaffes;

[3]) desertio non localis i 3 Aar, omend Praksis paa dette Punkt er noget vaklende;

[4]) naar Ægtefællerne har levet separerede i Henhold til Bevilling i 3 Aar og Ansøgeren bor i Udlandet, medens den anden Ægtefælle ikke kan findes, idet Resolutionen 16 Nov. 1812 da ikke kan anvendes;

[5]) naar Ægtefællerne har levet separerede i 3 Aar, men der i denne Tid har fundet Samleje Sted mellem dem uden at dog Samlivet kan siges at være fornyet;

[6]) naar Ægtefællerne har levet separerede i Henhold til Bevilling i kortere Tid end 3 Aar og ingen af dem modsætter sig Skilsmisse og derhos i alt Fald den ene kan paavise en særlig Interesse i allerede nu at faa sit Ægteskab ophævet, navnlig den at faa Adgang til nyt Ægteskab og den for Kvinden i Forbindelse dermed staaende økonomisk betryggede Stilling, men ogsaa f. Eks. den at ville udvandre, hvilket kan begrunde Partens Ønske om at faa sine Forhold herhjemme endelig ordnede; hvor lang Tids Separation der kræves kan ikke bestemt siges, men som Regel maa der være gaaet mindst 2 Aar, om der end haves Eksempler paa at Bevilling er meddelt efter kortere Tids Forløb;

[7]) under tilsvarende Forhold vil Bevilling ogsaa kunne meddeles paa Grund af faktisk Adskillelse i kortere Tid end 6 Aar;

[8]) naar Ægtefællerne har levet faktisk adskilte i 6 Aar, men Erklæring fra den ene Ægtefælle ikke kan skaffes;

[9]) naar Hustruen for Manden har hemmeligholdt, at hun er blevet beligget forinden Ægteskabet; her vil Skilsmisse vistnok kunne erholdes, i hvert Fald naar Beliggelsen har medført Besvangrelse og Manden ikke er vedblevet at leve med Hustruen efter at have faaet Rede paa Forholdet (i Analogi med „Tilgivelse“ ved Hor);

kunne ventes, naar den ene Ægtefælles Adfærd, om den end ikke berettiger den anden til Skilsmisse ved Dom[22], dog i meget høj Grad taler for at tilstaa den anden Skilsmisse.

For de Tilfælde, hvor Skilsmissebevilling meddeles af Justitsministeriet eller ved særlig kgl. Resolution, er det ikke i Lovgivningen udtalt at foregaaende gejstlig eller verdslig Mægling mellem Ægtefællerne eller dog med Andrageren skal finde Sted; men dette vil dog blive krævet før Ministeriet giver Skilsmisse, og ligeledes i Almindelighed blive fordret naar kgl. Skilsmisseresolution attraas[23].

Endvidere mærkes, at der ifølge Fr. 30 April 1824 § 19 skal, naar Skilsmissebevilling søges efter foregaaende Separation, fremlægges Præsteattest om Andragerens Vandel i Separationstiden eller dog Attest herom fra Personer, hvis Paalidelighed attesteres af Præsten[24]. Ifølge Fr. 23 Marts 1827 § 19 d er dog ikke Skilsmissebevillingens Meddelelse men blot Tilladelse til at indgaa nyt Ægteskab betinget af Oplysning om sædelig Vandel i Separationstiden. Heller ikke Justitsministeriets Myndighed til at give Skilsmissebevilling er betinget af Bevis for Andragerens ulastelige Forhold uden de Tilfælde, hvor det ovenfor udtrykkeligt er angivet jfr. S. 247 Litr. e.

Virkningerne af en Skilsmissebevilling er i det væsentlige de samme, som indtræder ifølge en Skilsmissedom; men enkelte Forskelligheder kommer dog frem.

Det er som oftest ikke nødvendigt, at der vedtages Skilsmissevilkaar, eller at saadanne fastsættes ved Bevillingen; idet Ægtefællernes indbyrdes Forhold er tilstrækkeligt bestemt ved de almindelige Retsregler. Hyppigt vil der imidlertid

[10]) Eksempel haves ogsaa paa Skilsmisse paa Grund af meget grov Mishandling fra den ene Ægtefælles Side, dog at der vil stilles strenge Krav af Hensyn til, at der her altid haves Adgang til Separation. Jfr. Nellemann. l. c. 34—35 og 82. — Om Bevillinger for andre end Folkekirkens Medlemmer se Nellemann l. c. 85—89.

[22] Jfr. Resol. 29 Aug. 1855.

[23] Jfr. Resol. 25 Maj 1844 Nr. 5, Kskr. 21 Sept. 1847 og Kmskr. 21 Jan. 1896 Nr. 34), Nellemann l. c. 85.

[24] Kanccirk. 5 Febr. 1828, jfr. ovenfor S. 238 Note 28.

blive aftalt særlige Vilkaar ved de Bevillingen forudgaaende Mæglinger eller iøvrigt; og i flere Tilfælde gives Bevillingen kun paa visse Betingelser, navnlig at Manden skal yde Underholdning til sin forrige Hustru jfr. ovenfor. Man har i Praksis ment[25], at Parterne i et Tilfælde, hvor intet andet var vedtaget, havde villet, at de ved Separationen fastsatte Vilkaar fremdeles skulde gælde; men noget saadant kan ikke i al Almindelighed antages eller formodes. Det vil saaledes sikkert ikke, uden hvor ganske særlige Omstændigheder taler derfor, kunne antages, at et Formuefællesskab skal vedblive, hvor dette var aftalt i Separationsvilkaarene. Thi det ægteskabelige Formuefællesskab, jfr. L. 7 Apr. 1899, kan slet ikke blive bestaaende. Hvad der maatte blive vedtaget af Fællesskab, muligvis under Henvisning til det hidtil bestaaende, er derfor retlig set kun et almindeligt Interessentskab og (eller) Sameje. Naar den ene Ægtefælle protesterer mod Skilsmissen, eller dens Erklæring ikke haves, eller den ikke vil gaa ind paa andre Skilsmissevilkaar end de af de almindelige Lovregler flydende, kan Skilsmissebevillingen vel i Reglen erholdes jfr. foran, men Administrationen kan ikke fastsætte Vilkaar, der lægger større Byrde paa Vedkommende end Lovreglerne medfører[26]. Her maa det mærkes, at L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 1 i Slutn. nu sætter bestemte Grænser for Administrationens Ret til at paalægge en fraskilt Ægtefælle at svare Bidrag til den anden Ægtefælle, idet det her som en Undtagelse bestemmes, at et saadant Bidrag kan paalægges Manden og kun paa Grund af hans Horsbrøde, der desuden skal være bevist ved hans egen Tilstaaelse, saaledes at det navnlig ikke er nok, at Administrationen skønner, at der paa anden Maade er skabt et saadant Indicium for hans

[25] Jmskr. 12 Okt. 1857.

[26] Jfr. U. f. R. 1892. 1022. Ved Skilsmisse efter Separation kan det vistnok siges at være Praksis ikke at gaa ud over Separationsvilkaarene. I andre Tilfælde, hvor der nu væsentlig kun vil blive Spørgsmaal om Fordeling af Forældremagten, skønner Administrationen mere frit. Om Underholdsbidrag til fælles Børn, over hvilke den anden Ægtefælle har faaet Forældremagten jfr. Jmskr. 30 Dec. 1907 (Nr. 381). Der haves et enkelt Eksempel paa, at Bevillingen efter Mandens Begæring og paa Grund af særlige Omstændigheder har erklæret Hustruen for uberettiget til at bære hans Navn, jfr. Bev. 12 Nov. 1823 (utrykt).

Brøde, at der findes et tilstrækkeligt Grundlag til at lade Ægteskabet opløse ved kgl. Resolution. Bestemmelsen er derfor under ingen Omstændigheder at forstaa som en Slappelse af Kravene i 3—16—15—1, hvis Regler i hvert Fald maa iagttages for at Bevilling skal kunne udfærdiges ad mandatum. Bestemmelsen, der maa berettige til en Modsætningsslutning med Hensyn til Paalæg af Bidrag i andre Tilfælde, gør derimod ingen Forandring i Administrationens Adgang til at stille visse Betingelser for at meddele Bevillingen. Da den nemlig overhovedet aldrig kan tvinges[27] til at give Skilsmissebevilling, kan den gøre dennes Meddelelse afhængig af, at Andrageren paatager sig visse Byrder, navnlig en Underholdspligt, som ikke efter Lovreglerne paahviler ham. Har Manden under Separationen været pligtig til at udrede Underholdsbidrag til Hustruen, og Skilsmissebevillingen ikke indeholder noget Paalæg derom, maa Spørgsmaalet, om hans Forpligtelse vedvarer, bero paa, om Bidraget maa antages blot at skulle træde i Stedet for hans legale Underholdspligt eller er en paa andre Grunde hvilende Præstation, saasom naar det indeholder Erstatning for Fællesboets Overladelse til Manden jfr. foran S. 183. I første Fald ophører Bidragspligten ved Skilsmisse, i sidste Fald ikke[28].

Om hvad der i det givne Tilfælde skal antages, er det vanskeligt at opstille nogen almindelig Regel. Det maa bero paa det konkrete Tilfældes Beskaffenhed, navnlig paa Aftalens Indhold og paa den faktisk stedfundne Fordeling af Formuegenstandene[29]. Hvis der ad denne Vej intet kan oplyses, maa man vistnok sige, at Formodningen er for, at Bidragspligten er rent personlig, uden at det kan gøre nogen Forskel, om den er „paalagt“ ved Bevillingen — hvilket jo oftest kun vil sige, at den er gjort til en Betingelse for dennes Meddelelse — eller „vedtaget“ mellem Ægtefællerne. Som Følge heraf vil Hustruen, naar hun ikke kan bevise at Bidragspligten in concreto hviler paa et andet Grundlag end

[27] Se dog Jmskr. 18 Okt. 1884 (utrykt) om, at Administrationen er uberettiget til at nægte kurante Bevillinger.

[28] J. U. 1865. 874, som dog næppe er rigtig.

[29] U. f. R. 1908. 120.

den almindelige Underholdspligt[30], ikke kunne gøre noget Krav gældende i Mandens Bo[31].

Hvis Underholdsbidrag til den fraskilte Hustru er betinget i Bevillingen[32] eller fastsat ved Overøvrighedsbestemmelse eller ved en af Overøvrigheden stadfæstet Overenskomst, haves der nu de samme Retsmidler til dets Inddrivelse som for Bidrag til forladte og fraseparerede Hustruer, derunder navnlig ogsaa Afsoning, L. (Nr. 131) 27 Maj 1908 § 3 jfr. § 14, 3. Stk. og ovenfor S. 230, medens Bidragene tidligere kun kunde inddrives ved Udpantning, L. 29 Marts 1873 § 1 Nr. 6[33].

Naar et Ægteskab hæves ved Bevilling, har dog ingen af de forrige Ægtefæller Ret til at gifte sig paany, uden forsaavidt Bevillingen indeholder en udtrykkelig Tilladelse dertil, Fr. 30 April 1824 § 3 Nr. 3[34]. Naar Skilsmissebevilling meddeles af Øvrigheden, kan den kun give Tilladelse til nyt Ægteskab til den Ægtefælle, som ved lovlig Attest har oplyst sin ulastelige Vandel, Fr. 23 Marts 1827 § 19 d, og der vil ogsaa i andre Tilfælde ved den nævnte Tilladelses Meddelelse blive taget Hensyn til den Paagældendes Vandel. Det er saaledes muligt, at kun den ene Ægtefælle faar Ret til at

[30] U. f. R. 1869. 615 (H. R. Td. 231).

[31] J. U. 1868. 22, jfr. U. f. R. 1868. 247.

[32] U. f. R. 1908. 120.

[33] De Lovbud, som hjemler Afsoning af Underholdsbidrag til fraseparerede Hustruer jfr. Fr. 10 Aug. 1798 og Fattigl. 9 Apr. 1891 §§ 2 og 9, kunde ikke anvendes analogt paa fraskilte Hustruer, da Underholdsbidrag til dem har en anden Karakter, idet Ægteskabet er ophørt. Tvivl opstod kun derved, at Fr. 16 Nov. 1836 § 5 forudsatte, at der var Tilfælde, hvor Underholdsbidrag til „fraskilte Hustruer i Overensstemmelse med Anordningerne skulde paa Vedkommendes Begæring afsones". Det fremgik af disse Udtryk saavel som af Lovens Motiver, Kollegialtid. 1836. 887, og Stænderforhandlingerne, Roeskilde Stændertid. 1835—36. 325, at man havde forudsat, at Afsoning allerede var hjemlet ogsaa for Bidrag til fraskilte Hustruer. Da denne Forudsætning imidlertid var urigtig, og det ikke havde været Meningen at udvide Afsonings Anvendelse, var man vistnok, jfr. L. 1908, berettiget til kun at anvende Fr. 1836 § 5 paa Bidrag til fraseparerede Hustruer, hvilket ogsaa syntes godkendt i Konkursl. § 162, der ikke nævner fraskilte men alene fraseparerede Hustruer. Jfr. Scheel. 349, Jmskr. 24 Marts 1883 (Nr. 48) og U. f. R. 1899. 567. (H. R. Td. 96).

[34] Cirk. 16 Okt. 1894 (Nr. 184).

gifte sig paany, eller at ingen af dem erholder Tilladelse dertil, hvortil Grunden iøvrigt ogsaa kan være den, at der kun er søgt om Skilsmisse men ikke om Tilladelse til nyt Giftermaal. Den, der ikke efter Skilsmissebevillingen er berettiget til nyt Ægteskab, maa dertil erhverve en særlig Bevilling. Naar denne tillader Ægteskab med en bestemt Person, og det med denne derefter indgaaede Ægteskab ophører ved Døden, skal den Paagældende[35] søge ny Bevilling, hvis den tredie Gang vil gifte sig, hvilket vistnok er en noget besynderlig Regel. Den hele Adskillelse, som der i Bevillingssystemet gøres mellem Ægteskabets Opløsning og Tilladelse til nyt Ægteskab, maa forklares ved Henvisning til de Regler som i saa Henseende sædvanligt antages at gælde ved Skilsmissedomme; men den stemmer næppe med Sagens Natur og ikke med den protestantiske Kirkeret. I tidligere Tider erkendtes det ogsaa for at være en Selvfølge, at naar Ægteskabet var aldeles ophævet ved Bevilling, kunde Parterne uden videre Tilladelse indgaa nyt Giftermaal[36].

Vil de fraskilte Ægtefæller fornye deres Ægteskab, skal der forholdes paa den i Resol. 20 Sept. 1815 foreskrevne Maade jfr. foran S. 242—243, hvor det tillige er bemærket, at man er tilbøjelig til at betragte Genforeningen som en blot Fortsættelse af det ældre Ægteskab og til at anse Resol. 1815 for uanvendelig, naar nogen af Parterne inden Genforeningen har været i andet Ægteskab. Man følger iøvrigt den (næppe nødvendige) Form, at Skilsmissebevillingen, efter Ansøgning derom, kasseres, efterat den i Resol. 1815 foreskrevne Fremgangsmaade er iagttaget[37]. Det er imidlertid en Selvfølge, at herved ikke ophæves Virkningerne af det Faktum, at Ægtefællerne har været adskilte, indtil Genforeningen fandt Sted. Naar derimod en Skilsmissebevilling kasseres, fordi den ikke indløses af Andrageren ved Erlæggelse af Gebyret, bliver Forholdet som om den aldrig havde været udstedt.

[35] Jmskr. 18 Sept. 1873 (Nr. 244).

[36] Se endnu Kancprom. 29 Dec. 1804 og Kskr. 10 Aug. 1805.

[37] Jmskr. 26 Sept. 1861, Fmskr. 22 Apr. 1862 med Note, Kmskr. 20 Aug. 1892 og 25 April 1896 (begge i G. S.).

ANDET AFSNIT.

SLÆGTSKAB.

Ægte og uægte Børn.

§ 34.

I. „Egtebørn ere de, som ere føde af Forældre, der ere egte viede med hin anden“ (D. L. 5—2—32)[1]. Et saadant Barn er ægtefødt, selvom det ikke er ægteavlet[2]. Ogsaa det Barn, hvis Forældre var gifte paa Avlingstiden, men hvis Ægteskab er opløst før dets Fødsel, ved Døden eller Skilsmisse, er ægte, jfr. Forudsætningen i 5—2—12 sammenholdt med 5—2—70 i Begyndelsen[3].

Da Egenskaben af ægte Barn afhænger af Forældrenes Ægteskab, kan den ikke uden særlig Hjemmel indtræde, hvor der kun tilsyneladende foreligger et saadant, idet Forbindelsen er en Nullitet, jfr. ovenfor i §§ 28 og 29[4]. Efter 3—16—16—8 er Bigamibørn imidlertid dog kun uægte, naar de er avlede efterat begge Ægtefæller havde Kundskab om Bigamiet, hvorimod det om de Børn, som er avlede af en Bigam og dens i god Tro værende anden Ægtefælle, foreskrives, at de ikke skal lide Skade paa Ære eller Gods[5]. Denne Bestemmelse

[1] Om ældre Ret jfr. Matzen. 83 ff. og 92 ff. Se ogsaa om Slægtskab Goos, alm. Retslære Kap. II, særlig §§ 16 og 20, og Goos, A. S. Ørsteds Betydning, alm. Retslære. 308—309.

[2] Om Barnet er avlet før eller efter Vielsen har ingen civilretlig Betydning, jfr. derimod Tronfølgelov 31 Juli 1853 Art. 2 og Matzen, Statsret II. 12—13.

[3] Jfr. Scheel. 353: „Ægte ere de Børn, der fødes af en Moder, som lever i Ægteskab med Barnets Fader, eller hvis Ægteskab med ham er blevet opløst i Svangerskabstiden, hvad enten ved hans Død eller paa anden Maade“.

[4] Jfr. herved B. G. B. §§ 1699—1704, særlig § 1699.

[5] Jfr. Platou. 21: Norsk Arvelov 1854 har intet der svarer til Reglen i 3—16—16—8 og har villet ophæve dens Regel om, at de heromhandlede Børn kan være at betragte som ægte.

medfører, at der tilkommer Børnene de samme Rettigheder[6] i Henseende til Ære og Formue, som hvis Ægteskabet var gyldigt, saa at de navnlig har Arveret efter begge Forældre som ægte Børn og ikke lider nogen Plet paa Æren, hvis en saadan paahviler uægte Børn. Da det endvidere siges i 3—16—16—8, at den uskyldige Ægtefælle ikke skal lide Skade paa Ære eller Gods, maa den overfor Børnene have samme Rettigheder og Pligter, som om Ægteskabet var gyldigt. Derimod kan 3—16—16—8 ikke hjemle Bigamen de Rettigheder overfor Børnene, der vilde tilkomme ham, hvis Ægteskabet var lovligt; men med denne Indskrænkning maa Reglerne om ægte Børn vistnok være anvendelige paa Bigamibørn under de her forudsatte Omstændigheder[7].

Reglen i 3—16—16—8 kan sikkert anvendes analogt paa Børn, avlede i et Ægteskab der paa Grund af Blodskam er ugyldigt, saa at de behandles som ægte forsaavidt den ene eller begge Forældrene var i god Tro paa Undfangelsestiden[8].

Naar Ægteskabet opløses af en Annullationsgrund (relativ Ugyldighedsgrund jfr. § 30), maa dog de i Ægteskabet avlede Børn anses for ægte. Dette maa støttes paa, at Annullationens Virkninger ikke bør strækkes videre end til at tilintetgøre enhver Følge af Ægteskabet for Ægtefællerne selv, hvorimod det vilde være besynderligt, om Børnene, der lige til Opløsningen er ægte selv om Opløsningsgrunden er bekendt, ved Skilsmissen skulde blive uægte[9]. I alt Fald er det antagne Resultat hjemlet ved Analogien af 3—16—16—8[10]. Naar endog Børn af et absolut ugyldigt Ægteskab kan være ægte, maa saa meget mere Børn af et kun betinget ugyldigt Ægteskab være det. Det staar ikke i Strid hermed, at den Ægtefælle, der gør Ugyldighedsgrunden gældende, næppe kan fordre 3—16—16—8 anvendt jfr. foran S. 215; thi dette er en Følge af, at Ægteskabets Ugyldighed beror paa

[6] Jfr. Scheel. 354.

[7] Jfr. saaledes om deres Forsørgelsessted Kskr. 19 Sept. 1822, Imskr. 14 Juni 1856 og 11 Dec. 1858.

[8] Scheel. 354.

[9] Scheel. 355.

[10] Larsen, Saml. Skr. II, 3. 72.

dens Vilje, hvilket for Børnenes Vedkommende er et ligegyldigt Moment.

Opløses et Ægteskab af en efterfølgende Skilsmissegrund, beholder naturligvis de allerede avlede Børn deres Egenskab af ægte.

Efter 5—2—33 skulde Børn avlede af Fæstefolk, efterat Trolovelsen havde fundet Sted, anses for ægte, naar den berammede Vielse blev forhindret ved Fæstemandens Død; men dette er nu efter Trolovelsens Afskaffelse uden Anvendelse. Derimod er der aldrig sket nogen udtrykkelig Ophævelse af Bestemmelsen i Krigsartbr. 29 Juli 1756 § 406, hvorefter den efterlevende af de ifølge Friseddel „Forlovede" anses som den afdødes Ægtefælle i alle Maader, naar de er flyttede sammen før Vielsen, og den enes Død er indtruffet inden den Tid da Brylluppet kunde være fuldbyrdet[11]. Om de af de Forlovede avlede Børn tales der vel ikke; men det synes selvfølgeligt, at de maa anses for ægte, hvis deres Forældre anses for Ægtefolk i alle Maader. Selvom imidlertid denne Regel i § 406 ikke tør antages at være bortfaldet dermed, at Fr. 4 Januar 1799 „afskaffede Trolovelser"[12], er Formuleringen af de nu brugelige Frisedler en saadan[13], at Spørgsmaalet om Anvendelsen af § 406 ikke opstaar i Praksis.

Foruden de i det foregaaende nævnte Børn kunde der være Spørgsmaal om til de ægtefødte at henregne dem, som omhandles i Arvel.s § 9[14]. Man har anset disse Børn for uægte[15], og herfor kan ogsaa anføres, dels at der savnes den fornødne positive Hjemmel for at de skulde være ægte, dels at § 9 i Slutningen udtrykkelig stiller dem i Modsætning til „Faderens ... ægte Børn". Dette sidste er dog ikke afgørende, da Sætningen meget vel kan læses saaledes: naar Lovgivningen giver en Mands ægte Børn særdeles Rettigheder ifølge hans Stilling, skal det underforstaas, at Børnene efter § 9 er undtagne[16]. Herefter maatte man endog snarere

[11] Jfr. dog Scheel. 130 og ovenfor S. 16—17.
[12] Jfr. ovenfor S. 11—14 og 17 men derimod Scheel. 44, 130 og 360.
[13] Jfr. ovenfor S. 17—18.
[14] Jfr. Bentzon, Arveret. 26 med Note 1 og. 27—30.
[15] Jfr. Gram. 213, Scheel. 359—60 og Deuntzer, Arveret. 30.
[16] Jfr. Koll.tid. 1845. 549—551.

slutte modsætningsvis saaledes, at Børnene fik alle de ægte Børns almindelige Rettigheder. Ejheller kan en udtrykkelig Lovhjemmel være fornøden. Reglen i 3—16—16—8 anvendes analogisk paa Blodskamsbørn; og saaledes maatte det vel være muligt at drage Slutninger fra andre Lovbud om Ægthed for Børnene efter § 9. I saa Henseende kan det anføres, at Arvel.s § 9 efter sine egne Ord vil afløse Reglen i 5—2—33, der „ikke længere efter sit bogstavelige Indhold er anvendelig", og som ansaa de Trolovedes Børn for ægte. Men da Trolovelse oprindelig stiftede Ægteskab og endnu paa D. L.s Tid var en vigtig Bestanddel af selve Stiftelsesformen, kan man ikke nu, da Trolovelser er afskaffede, støtte Ægtheden paa det historiske Forhold mellem Arvel.s § 9 og 5—2—33.

Derimod ligger det nær at ræsonnere saaledes: Da 5—2—70 gør det kuldlyste Slegfredbarn ægte, da Faderens Anerkendelse af Barnet som hans ogsaa kan siges at være udtrykt ved de i § 9 omhandlede Akter[17], og da navnlig de heromhandlede Børn faar en videreræk kende Arveret efter Fader og Fædrenefrænder end ifølge 5—2—70, maa de ogsaa anses for ægte.

Alligevel er det tvivlsomt, om der kan sluttes saaledes fra Arveretten til de øvrige med Ægtheden følgende Retsvirkninger[17a], ligesom den Anerkendelse som Faderens Barn, der omhandles i § 9, ikke saa direkte som den i 5—2—70[18] sigter paa at gøre Barnet ægte d. v. s. lovligt Medlem ogsaa af Faderens Familie. Spørgsmaalet bør derfor vistnok henstilles som aabent.

Et uægte født Barn kan senere faa Egenskaben af ægte, saaledes ved Forældrenes Ægteskab (jfr. 5—2—32 „om end skiønt de kunde være føde, før end Forældrene vare komne sammen i Egteskab"), ved Kuldlysning (5—2—70) eller ved Bevilling, jfr. nærmere nedenfor i §§ 43—46 om Legitimation. Et lignende Forhold vil indtræde, naar et bigamisk Ægteskabs Fortsættelse maatte blive tilladt[19].

[17] Jfr. Bentzon, Arveret. 28—29. [17a] Jfr. nedenfor S. 307, 353.
[18] Jfr. Matzen. 93.
[19] Jfr. Scheel. 355 med Note 6 og ovenfor. 59.

II. Uægte[20] (naturlige jfr. 1—2—2) er alle de Børn, som ikke efter det foregaaende er ægte. Man har plejet at henføre de uægte Børn til forskellige Klasser efter den forskellige „Brøde“, hvori Forældrene ved Avlingen har gjort sig skyldige. Nogle Forfattere[21] opstiller seks saadanne Klasser, nemlig Slegfredbørn, Børn der falder ind under Fr. 21 Maj 1845 § 9, Horebørn, Bigamibørn, Blodskamsbørn og Voldtægtsbørn, hvorimod disse Forf. ikke nævner Skøgebørn som en særlig Klasse[22], da den Omstændighed at Moderen er en Skøge „ikke har nogen særegen Retsstilling for Børnene til Følge“. At imidlertid de i Fr. 21 Maj 1845 § 9 omtalte Børn ikke kan danne en særegen Klasse efter den angivne Inddelingsgrund nemlig Samlejets Brødefuldhed, er klart. Vil man dog opstille den, fordi disse Børn har særlige Rettigheder der ikke tilkommer andre uægte Børn, maatte ogsaa thinglyste Slegfredbørn, der efter de nævnte Forfatteres Anskuelse er uægte Børn, danne en særlig Klasse. Men endog bortset fra, at samme Barn i Forhold til den samme af Forældrene kan falde ind under flere af de nævnte Klasser, er hele Inddelingen, der ikke findes i Lovene, ugrundet og kan let føre til Vildfarelser. En Klasseinddeling bør hvile paa Tilværelsen af særlige Retsvirkninger for hver Klasse, og herefter bliver der i vor Ret kun to, eventuelt tre, Klasser af uægte Børn: Slegfredbørn og Horebørn samt de i Fr. 21 Maj 1845 § 9 omtalte Børn, hvis man ikke regner disse for ægte Børn. Bigamibørn, Voldtægtsbørn osv. er kun tekniske Udtryk, idet de eneste Spørgsmaal som opstaar med Hensyn til dem er, om de er ægte eller uægte, og i sidste Fald om de er Slegfredbørn eller Horebørn i Forhold til den af Forældrene, hvorom der handles.

a. Slegfredbørn[23]. Efter dette Ords oprindelige Betydning betegner det en Persons Børn med en Frille eller Konkubine, med hvem han lever sammen; men i Chr. V.s Lov henføres derunder alle Børn avlede i et uægteskabeligt

[20] Nyere Lovgivning, særlig Lovene af 27 Maj 1908, vil undgaa det formentlig saarende Udtryk „uægte“ og taler om „Barn udenfor Ægteskab“, jfr. nedenfor i § 40.

[21] Gram. 210, Scheel. 357.

[22] Se derimod Larsen, Saml. Skr. II, 3. 96.

[23] Matzen. 92 ff. og Svend Bentzon, Uægte Børn. 1—19.

Samleje, men dog uden Krænkelse af den ægteskabelige Troskabspligt. Derfor hører til Slegfredbørn de Børn som en ugift Skøge føder, saavelsom Voldtægtsbørn i Forhold til Faderen naar han er ugift, og i Forhold til Moderen selvom hun er gift, da hun ikke ved det fremtvungne Samleje har begaaet Hoer jfr. 3—16—15—1 Nr. 3. Ældre Forfattere har iøvrigt villet anvende Analogien af 3—16—16—8 paa Voldtægtsbørn, saa at de ikke skulde lide Skade paa Ære eller Gods; men allerede fordi det nævnte Lovbud forudsætter et under Ægteskabets Form stedfundet Samliv, kan dets Analogi ikke her anvendes.

b. Horebørn. Herved forstaas Børn avlede i et ulovligt Samleje og med Krænkelse af den ægteskabelige Troskabspligt. Forudsætningen er altsaa, at i det mindste den ene af Forældrene er gift; er den anden ugift, er Barnet Slegfredbarn i Forhold til den, men Horebarn i Forhold til den anden. Voldtægtsbørn er Mandens Horebørn, hvis han er gift; Skøgebørn er Horebørn i Forhold til Faderen eller Moderen eller begge, eftersom den ene eller den anden eller begge er gifte. Da Bigami omfatter Hor, er de avlede Børn Horebørn i Forhold til Bigamen eller til begge Forældrene, hvis Ægteskabet for begges Vedkommende er bigamisk. Hvis den ene Ægtefælle er uskyldig, medfører imidlertid 3—16—16—8 som foran bemærket, at den staar i samme Forhold til Børnene som til ægte Børn, og at Børnene i Forhold til begge Forældre har ægte Børns Rettigheder. Hvis derimod Bigamens anden Ægtefælle vel ikke er bunden ved andet Ægteskab, men enten fra først af har kendt Bigamiet eller efter at have erfaret det fortsætter Samlivet, hedder det i 3—16—16—8 at den bedriver Hor, og det kunde derfor synes, at de derefter avlede Børn maatte være Horebørn ogsaa i Forhold til Bigamens anden Ægtefælle. Som foran S. 202 bemærket, er denne Ægtefælles Forhold imidlertid ikke i Virkeligheden Hor; men dette Udtryk maa antages brugt i en videre Forstand for at betegne Samlivets Ulovlighed, ligesom ogsaa de reale Grunde fører til at anse 5—2—71 for uanvendelig paa disse Børn, der derfor maa betragtes som Slegfredbørn i Forhold til Bigamens anden Ægtefælle. Paa Blodskamsbørn kan, som bemærket S. 254, Analogien af 3—

16—16—8 vistnok anvendes, forsaavidt Forældrene har været viede til hinanden og den ene eller begge har været uvidende om det mellem dem bestaaende Slægtskabs- eller Svogerskabsforhold. Naar derimod begge Forældre har været vidende om dette Forhold, antager Nogle at Børnene maa betragtes som Horebørn, og naar kun den ene af Forældrene har haft en saadan Kundskab, skal dens Stilling til Børnene bedømmes efter Reglerne om Forholdet til Horebørn. Dette støttes paa, at Grunden til at Horebørns retlige Stilling er ringere end Slegfredbørns, ligger i at Forældrenes Brøde er større i første Tilfælde end i sidste, og da Blodskam er en endnu større Brøde end Hor, maa Blodskamsbørn behandles i Analogi med Horebørn[24]. (Dette fører dog ikke til, at ogsaa Voldtægtsbørn maa behandles som Horebørn i Forhold til Voldtageren; thi den for hans Gerning satte Straf er vel større end Horsstraffen, men hans Handling krænker ikke som Hor og Blodskam et andet kønssædeligt Forhold). Det er imidlertid tvivlsomt, om Horebørns ringere Stilling alene skyldes deres Forældres større Brøde eller tillige er motiveret ved Hensynet til de ægte Børn og den krænkede Ægtefælle[25]. Man har vel bemærket, at Horebørn ifølge 5—2—71 er udelukkede fra Arv, hvad enten den Skyldige har ægte Børn eller ej, skønt i sidste Fald Hensynet til disse ikke kan gøre sig gældende; men dette beviser ikke, at man ikke ved Fastsættelsen af Reglerne om Horebørn tillige har haft de nævnte Hensyn for Øje. Spørgsmaalet er, om det ligger realt nærmest at anvende 5—2—71 eller 5—2—72, og da dette er tvivlsomt og det saaledes ikke er sikkert at Blodskamsbørn skal behandles efter de strængere Regler om Horebørn, maa de mildere Bestemmelser om Slegfredbørn anvendes[26]. Dette gælder, naar Forældrene ikke har været sammenviede, hvad enten de har kendt det mellem dem bestaaende Forhold eller ej, og, naar de har været viede til hinanden, saafremt de begge har været vidende derom, medens Analogien af 3—16—16—8 er anvendelig, naar den ene eller begge har været i god Tro. Det kan selvfølgelig tænkes, at Blodskams-

[24] Ørsted. 1. 512 og 2. 312, Bornemann, Arveret, 39 og 95.
[25] Scheel. 362.
[26] Saaledes U. f. R. 1884. 917.

børn tillige er Bigamibørn eller Horebørn eller Voldtægtsbørn, eller endog at et Barn baade er Blodskamsbarn, Horebarn og Voldtægtsbarn.

III. Bevis for, at Nogen er ægte Barn[27], kræver dels Oplysning om at de Personer, der paastaas at være hans Forældre, er eller har været gifte, dels Paavisning af at den Paagældende virkelig er Barn af disse Personer. I førstnævnte Henseende er intet særligt at bemærke om Beviset, der i Reglen vil kunne føres ved Vielsesattest.

I sidstnævnte Henseende kommer den vigtige Regel til Anvendelse, at naar det paa sædvanlig Maade er bevist, at Vedkommende er Hustruens Barn, og at det kan være undfanget efter Brylluppet, anses det for at være avlet med Ægtemanden, indtil det modsatte bevises (pater est quem nuptiæ demonstrant)[28]. Denne Sætning er ganske vist ikke udtalt i Lovgivningen[29]; men den er og har sandsynligvis altid været fast antaget i Praksis og stemmer vistnok ogsaa med Sagens Natur. Thi man bør i disse Forhold ikke nøjes med Dommerens konkrete Fordeling af Bevisbyrden. Man trænger til den faste Regel, der giver Tryghed i Familieforholdene og skærmer mod at Barnets Ægthed og Hustruens Troskab anfægtes ved en Mistænkeliggørelse, hvorfor der dog i de fleste Tilfælde ikke kan føres det afgørende Bevis. Hertil kommer at Sætningen i de overvejende fleste Tilfælde udtrykker, hvad der er det faktiske[30]. Sætningen forstaas saaledes, at den der benægter Barnets Ægthed maa føre Bevis for at det ikke kan være ægte, enten fordi Ægtemanden paa Undfangelsestiden ikke kan have haft Samleje med Hustruen f. Eks. paa Grund af Fraværelse, eller fordi han bevislig var impotent[31], eller endelig fordi han faktisk ikke har haft hint

[27] Svend Bentzon, Uægte Børn. 135—153 om fremmed Ret og 153—156 om dansk Ret.

[28] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 169—171; se B. G. B. §§ 1591—1600.

[29] D. L. 5—2—12 („det vel kand prøvis og forfaris“ osv.) taler nærmest for Sætningen, jfr. Bentzon, Arveret. 13—15.

[30] Jfr. om dette sidste „statistiske“ Moment Lassen I. 148 Note 19a og Svend Bentzon, Uægte Børn. 140.

[31] Jfr. ovenfor . 209 og Knud Pontoppidan I. 47 ff. Se ogsaa denne S. 123—124 om et Mulatbarn, født af en hvid Kvinde hvis anden Konkumbent (Ægtemanden) ogsaa var hvid.

Samleje. Dette sidste Bevis vil dog kun sjældent kunne føres, da det ikke er nok, at Moderen erkender ikke til denne Tid at have haft Samleje med Ægtemanden[32], og det heller ikke kan være tilstrækkeligt, at tillige Mandens dermed overensstemmende Erklæring haves, jfr. Grundsætningen i 3—16—15—1[33]. At en Tredjemand vedkender sig Paterniteten, kan ligeledes ikke være afgørende, da det ikke udelukker at ogsaa Ægtemanden har haft Samleje med Hustruen i Svangerskabstiden[34]. Det bliver saaledes meget vanskeligt at bevise Barnets Uægthed, naar den omtalte Sætning finder Anvendelse[35]. Naar Ægtefællerne paa Avlingstiden levede separerede ifølge Bevilling, er der vel en Mulighed for at Barnet kan være Frugten af et lovligt Samleje; men der mangler her den praktiske Præsumtion for Samleje mellem Ægtefællerne, som gælder under ægteskabeligt Samliv, allerede af den Grund at Samlejet vilde ophæve Separationen; og Formodningen om, at Ægtemanden er Barnets Fader, synes derfor ikke her at kunne gælde[36]. Det samme maa vistnok antages, hvor Forældrene levede faktisk adskilte. Om end man ikke herfor direkte kan paaberaabe sig L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 14, sidste Stk., der vistnok ikke tilsigter at gøre nogen Forandring i den materielle Ret, idet Reglen nærmest angaar den processuelle Fremgangsmaade, saa bestyrkes dog den Sætning, at almindelig Bevisret bør anvendes ogsaa hvor Ægtefællerne lever faktisk adskilte[37], og saaledes endmere, at dette gælder, hvor der var lovformelig Separation.

Reglen „pater est quem nuptiæ demonstrant“ er natur-

[32] U. f. R. 1867. 226, 1882. 1004, 1892. 670, 1894. 113, 1899. 640, 1901. 255, 1902. A. 550 (jfr. 1903. B. 223), 1909. 295 og 749. Spørgsmaalet kommer undertiden frem til Skade for Barnet (jfr. S. 366), idet Sætningen: pater est osv. maa antages at udelukke Alimentationskrav mod andre end Ægtemanden, jfr. herom Redakt.bem. i U. f. R. 1867. 227—31, Bentzon, Retskilderne. 170, 2. Stk., Svend Bentzon, Uægte Børn. 155—156 og Munch-Petersen, Civilproces I. 426.

[33] U. f. R. 1888. 567 og 1892. 670.

[34] Kskr. 17 Aug. 1830, Jmskr. 4 Nov. 1859.

[35] Jfr. f. Eks. U. f. R. 1867. 226, 1884. 1072, 1890. 704, 1894. 113, 1902. A. 550, 1903. B. 223.

[36] U. f. R. 1868. 695, 1873. 156, 1882. 448, 1899. 640, 1901. 107, men derimod ældre Domme i Schlegel 3. 190 og J. U. 1856. 118.

[37] Jfr. Bentzon, Retskilderne . 170.

ligvis anvendelig, selv om Ægteskabet er opløst ved Døden[38] eller Skilsmisse paa den Tid, Barnet fødes, naar det blot bestod paa Undfangelsestiden. Derimod kan den som bemærket ikke anvendes, naar Barnet er født før Brylluppet eller dog saa kort derefter, at det maa være undfanget før Ægteskabet. I saa Fald er det med Rette antaget[39], at Forældrenes Anerkendelse af det som deres Barn i Almindelighed vil være tilstrækkeligt Bevis[40], naar intet taler mod denne Vedkendelses Rigtighed f. Eks. at den er afgivet under saadanne Omstændigheder at den var til Forældrenes egen Fordel. At Moderen tidligere har udlagt en Anden som Barnefader kan næppe komme i Betragtning, i alt Fald ikke naar den Sigtede har fralagt sig Paterniteten. Derimod vil Ægtemandens senere Vedkendelse, efter at han tidligere med Ed har benægtet at være Fader, ikke kunne tillægges Troværdighed.

I Henseende til Beviset for, at nogen er en Persons uægte Barn, haves der flere særlige Regler, der hovedsagelig faar Betydning med Hensyn til Faderens Underholdspligt, og som derfor skal omhandles nedenfor (i § 42). S. 316 omtales ogsaa Reglen i L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 12 om Bevis for, hvem Moderen er til et paa Fødselsstiftelsen født Barn; thi uagtet Reglen efter sin Ordlyd angaar ogsaa dér fødte ægte Børn, har den dog kun praktisk Betydning for de uægte Børn. Paa dette Sted skal kun henvises til, at den nys omtalte særlige Bevisregel om Forældrenes Anerkendelse ogsaa kan faa Betydning, naar der spørges om et uægte Barns Forældre[41].

Ved de ovenfor omtalte Spørgsmaal vil det ofte være af Vigtighed at kende Svangerskabets Længde[42]. Naar det f. Eks. drejer sig om, hvorvidt et Barn, der er født af en gift Kvinde, kan være avlet efter Brylluppet, er det nødvendigt at vide, hvor kort Svangerskabsperioden kan være, og naar en Enke føder et Barn, der paastaas at være avlet med hendes afdøde Mand, spørges der, hvor lang denne Periode kan være. Endelig faar Spørgsmaalet stor Betydning, naar

[38] D. L. 5—2—12, Kmskr. 21 Juli 1891 (G. S.), B. G. B. § 1593 og § 1600.

[39] Jfr. nedenfor S. 381.

[40] Kskr. 4 Maj 1816, J. T. 19. 303, U. f. R. 1888. 552 (H. R. Td. 1889. 233), 1899. 414 og B. G. B. §§ 1596, 2. Stk. og 1598.

[41] J. T. 25. 152, H. R. Td. 1857. 695, U. f. R. 1868. 303.

[42] B. G. B. §§ 1592 og 1600, Kn. Pontoppidan, I. 113—124.

der søges Underhold til et uægte Barn, se f. Eks. nedenfor S. 367 om Reglen i L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 14. 3. Stk. Hvad der i saa Henseende skal antages, har Lovgiveren med Rette overladt til de lægevidenskabelige Fagmænds Afgørelse. Der findes vel herhenhørende Forudsætninger i Lovene jfr. f. Eks. Fr. 23 Maj 1800 § 4 og 8 Maj 1829 § 14, der tager til Udgangspunkt for deres Regler at ni Maaneder er Svangerskabets sædvanlige Varighed; men det har naturligvis ikke været Meningen at fastslaa en ufravigelig Regel herom. En Undersøgelse af, hvorvidt visse Lovbud f. Eks. 5—2—12, Fr. 24 Jan. 1844 § 4 og Fattigl. 9 Apr. 1891 §§ 19 og 20 indeholder nærmere Forudsætninger herom[43], er derfor uden Interesse. Den gamle Regel om 40 Uger eller 280 Dage som den normale Tid regnet fra den sidste Menstruation før Graviditeten, eller 270 Dage regnet fra det befrugtende Samleje, kan vel fastholdes som tilnærmelsesvis rigtig[44]. Paa begge Sider af det angivne Tidsrum ligger der imidlertid et Spillerum, og det er umuligt med Bestemthed at angive den korteste eller længste Termin efter Samlejet for et Barns Fødsel som fuldbaarent[45]. Sundhedskollegiets Praksis har været noget vaklende, idet Vægt ogsaa er blevet lagt paa Barnets individuelle Udvikling; en Tidlang satte man Grænsen ved 238 og 310 Dage[46]. Drejer det sig om et Barn, der bærer Præg af at være ufuldbaarent, bliver Grænsen nedad lavere, 196 Dage, maaske som B. G. B. (§ 1592) 181 Dage, maaske endnu lavere[47]. Tidligere nævnedes derimod Udløbet af den 30te og 44nde Uge som de yderste Grænser[48]. I Tvivlstilfælde maa der indhentes et sagkyndigt Skøn[49]. Kan Fagmændene[50] ikke komme til et bestemt Resultat, og Spørgsmaalet er om Barnet er ægte eller ej, maa det første antages i Konsekvens af Reglen pater est osv.

[43] Ørsted. 1. 520, Scheel. 375. [44] Jfr. Kn. Pontoppidan. I. 113—115.

[45] Sundhedskollskr. 14 Nov. 1871 (Nr. 418) jfr. U. f. R. 1875. 181, 1882. 275 og 1199, 1907. 754 jfr. 1907 B. S. 303—308.

[46] Jfr. Kn. Pontoppidan. I. 115-120. [47] Jfr. Kn. Pontoppidan. I.120-123.

[48] Kskr. 29 Juni 1776 kfr. 22 Juni 1793 (begge i Registr. under „Geistligheden A"), 1 Maj 1802, 7 Juli 1827, S.koll.skr. 22 Aug. 1840.

[49] Jmskr. 9 Dec. 1871 (Nr. 418) kfr. Kskr. 7 Juli 1827.

[50] Nu Retslægeraadet, jfr. L. Nr. 111, 30 Apr. 1909 §§ 3 og 10 og Bekg. Nr. 135, 29 Maj 1909.

FØRSTE KAPITEL.

FORÆLDRE OG ÆGTE BØRN.

§ 35.

Lige saa lidt ved Forældreforholdet som ved Ægteskabet har Lovgivningen kunnet anerkende alle de af Forholdet flydende moralske Virkninger i deres fulde Omfang som retlige; men under Retsordenen falder Forholdet kun i Henseende til visse Sider og indenfor visse Grænser.

De nyere danske Forfattere plejer i Fremstillingen at sondre mellem Forældrenes Rettigheder og Pligter og Børnenes Rettigheder og Pligter; men dette er systematisk urigtigt, allerede fordi det maa medføre en idelig Gentagelse af det samme[1]. Hensigtsmæssigere er det først at fremstille den mest fremtrædende retlige Virkning af Forholdet mellem Forældre og Børn, nemlig Retten og Pligten til Omsorg for Børnene og den dermed nøje forbundne Underkastelse af Børnene under Forældrenes Myndighed, og dernæst at omhandle de øvrige Retsvirkninger af Forholdet.

De førstnævnte Virkninger betegnes ofte[2] som „Virkninger mellem dem selv (ɔ: Forældrene og Børnene) indbyrdes"; men dette er ikke ganske korrekt, thi her er der ikke alene Spørgsmaal om Ret og Pligt overfor Børnene, men tillige om Ret og Pligt overfor det Offentlige[3]. I det følgende vil der særskilt blive handlet om Børnenes Underhold (§ 36), om deres Undervisning og øvrige Opdragelse samt anden Omsorg for dem (§ 37) og om Forældremagten (§ 38); men disse forskellige Punkter griber i Virkeligheden i mange Henseender ind i hinanden, og Sondringen mellem dem skyldes væsentligt Hensynet til lettere Overskuelighed.

[1] Collett. 250—252 og 257.

[2] Jfr. f. Eks. Scheel. 379.

[3] Om det Offentliges Tilsyn, jfr. nedenfor i §§ 37 og 38 og S. 300 ff., 327 ff. og 412[9].

A. Børnenes Underhold.

§ 36.

Efter den tidligere gældende Ret maatte det vistnok antages, at Forældres Retspligt til at underholde deres ægte Børn kun strakte sig til at sørge for, at de ikke faldt det Offentlige til Byrde, saa at der ikke kunde afkræves dem mere end nødvendigt til Børnenes nødtørftige Underhold. Forældrenes Forsørgelsespligt vedvarede ifølge Forudsætningen i Pl. 19 Nov. 1828, indtil Forældremagten ophørte, dog maatte de selv efter dette Tidspunkt forsørge afsindige Børn, saafremt de dertil havde Evne.

Nu er Forældrenes Pligt til at forsørge deres Børn nærmere ordnet ved Fattigl. 9 April 1891 §§ 3 og 9, L. 1 Apr. 1905 (Straffelovstillægget) §§ 15 og 16 og L. 14 Apr. 1905 (Børneloven) § 48[1]. Denne Pligt maa antages at paahvile dem ikke alene overfor det Offentlige, men ogsaa overfor Børnene selv, og at kunne gøres gældende af den hvem Opdragelsesretten maatte tilkomme. Dette udtales vel ikke udtrykkeligt i Fattigl.s § 3; men dennes Ord er saa almindelig holdte, at de naturligt kan antages at omfatte ogsaa en Pligt overfor Børnene, hvilket i sig selv er det rimeligste og stemmer bedst med Nutidens Opfattelse af Forholdet mellem Forældre og Børn. Ganske vist viser §§ 8, 1. Stk. og 10, 2. Stk., der begrænser visse Aftalers Gyldighed overfor det Offentlige men iøvrigt ikke opstiller Regler om deres Betydning, at Fattigl. ikke her har tilsigtet at løse Spørgsmaalet om Børnenes egen Ret; men paa den anden Side gaar Fattigl.s § 9 ved sin Regel om, at Bidraget skal fastsættes „under Hensyn til den forpligtedes Kaar og andre Omstændigheder“ langt udover, hvad Fattigvæsenet kan fordre, og maa altsaa have Børnenes egen Ret for Øje. Endelig fremgaar det med Sikkerhed af L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 2, at Pligten til at underholde Børnene ikke alene er paalagt overfor det Offentlige.

Forældrenes Forsørgelsespligt opfyldes normalt derved, at

[1] Jfr. Jmskr. Nr. 299, 19 Juni 1906 om, at der paahviler Forældrene Betalingspligt for Børnenes Anbringelse udenfor Hjemmet efter Børnel.s § 11

Børnene uden at lide Nød lever i Forældrenes Hus. Den i L. Nr. 131, 1908 § 2 omhandlede Ret kan ikke gøres gældende selvstændig paa deres Vegne, men kun af Hustruen. Der vil derimod kunne blive Spørgsmaal om Anvendelse af Børnel.s § 1 c og § 10, der giver Værgeraadene Adgang til at skride ind, hvis Børn under 15 Aar lider saadan Nød, at deres Sundhed udsættes for alvorlig Fare, og til efter Omstændighederne at anbringe dem udenfor Hjemmet paa Forældrenes Bekostning jfr. Børnel.s § 48. Paa samme Maade maa Forældrene ogsaa i andre Tilfælde, hvor de enten ikke har Ret til Samliv med Børnene eller ikke vil modtage disse hos sig, refundere de med deres Underhold forbundne Udgifter, Fattigl.s § 10. Derimod kan de næppe med Magt tvinges til at modtage Børnene hos sig, da en saadan Foranstaltning, der ogsaa i sig selv vilde være lidet formaalstjenlig, ikke findes hjemlet noget Sted i Lovgivningen, heller ikke i Fattigloven.

De Beløb, som Forældrene saaledes kan tilpligtes at udrede til Børnenes Underhold, kan paa Foranledning af Børnenes Værge eller Fattigvæsenet fastsættes ved Overøvrighedens Resolution; de er, som Fattigl.s § 9, jfr. ogsaa L. Nr. 131, 1908 § 2, viser, ikke begrænsede til hvad der kræves til Børnenes nødtørftige Underhold, men bestemmes under Hensyn til de Forpligtedes Kaar og Ydeevne, og de inddrives og afsones efter de i saa Henseende for Fædres Bidrag til uægte Børn gældende Regler, Fattigl.s § 9, 2. Stk., jfr. nedenfor i § 42. Efter § 9 kunde Bidrag derhos ikke paalægges Forsørgelsespligtige, der selv er trængende til Understøttelse. Men ligesom denne Bestemmelse ikke er til Hinder for, at den Hjælp, som det Offentlige maa yde til de af saadanne Personers Forsørgelsespligt omfattede Trængende, ifølge Fattigl.s § 10 betragtes som en til dem selv ydet Fattighjælp[2], saaledes kan § 9's Fritagelse for Paalæggelse af Bidrag, efter at L. Nr. 131, 27 Maj 1908 er traadt i Kraft, heller næppe udelukke, at der ved Overøvrighedens Bestemmelse[2a] (eller direkte ved Skilsmisse- eller Separationsbevilling eller ved Overøvrighedens Sanktion af en privat Overenskomst) paalægges en saadan

[2] Jfr. dog de ovenfor S. 111 citerede Love, der hjemler visse Undtagelser. Se ogsaa Jmskr. Nr. 118. 23 Marts 1906.

[2a] Jfr. herfor Jmskr. 5 Aug. 1910.

Mand at svare Bidrag til sine hos hans fraskilte, forladte eller fraseparerede Hustru værende Ægtebørn[3], da disse nu altid har Interesse i, at et saadant Bidrag fastsættes, efter at der ved L.s § 4 er blevet aabnet hende en Adgang til at faa Bidraget forskudsvis udbetalt af det Offentlige, hvilket tidligere kun var hjemlet med Hensyn til uægte Børn.

At Adgangen til offentlig Udbetaling kun gælder Børn, der faktisk eller retligt er undergivne Moderens Forældremagt og Forsorg, synes at fremgaa af selve Affattelsen af L. 1908 § 4 („kan Moderen fordre Bidraget") og er antaget i Praksis[4], uagtet det, især naar Moderen er død og Børnene

[3] Jfr. Jmskr. Nr. 61, 13 Jan. 1909 og 18 Aug. 1909 (sidste utrykt), der udtaler at Bidragsresolution kunde udfærdiges i Henhold til Skilsmissebevilling paa Vilkaar: Bidrag efter Overøvrighedens Bestemmelse, skønt Manden var indlagt paa en Sindssygeanstalt for Fattigvæsenets Regning; jfr. ogsaa Jmskr. 27 Dec. 1909 (utrykt), der udtaler, at Overøvrigheden kan paalægge en Mand, der intet ejer og som er Arrestant, at betale Normalbidraget; han var skilt paa Vilkaar: Bidrag efter Overøvrighedens Bestemmelse. Dette medfører ganske vist en Anomali, hvis man, naar Faderen er fattig men dog har nogen Betalingsevne, nedsætter Bidraget under Normalbidraget, medens man, naar han er saa fattig at han intet formaar at yde, ansætter det til Normalbidraget.

[4] Jfr. Jmskr. Nr. 340, 7 Septbr. 1909. Praksis kan iøvrigt ogsaa støttes paa Forholdet mellem L. Nr. 131 og de tilsvarende Bestemmelser i L. Nr. 130, 1908 §§ 4—8, til hvilke Bestemmelser det oprindelige Lovforslags § 4 indskrænkede sig til at henvise, hvorhos Paragrafen var formuleret saaledes, at den gjaldt Bidrag „tillagte forladte Hustruer til dem selv og de hos dem værende Børn". Paa Rigsdagen blev Forslaget saaledes omformet, at de paagældende Regler indsattes i selve Loven, og idet Bestemmelsen samtidig udvidedes til ogsaa at omfatte fraskilte og fraseparerede Hustruer fik den sin nuværende Affattelse „Bidrag, som . . . skal udredes af en Mand til hans Ægtebørn"; men Rigsdagsforhandlingerne (Folketh.s Forh. 1906—07 Sp. 7118 ff. og Landsth.s Forh. 1907—08 Sp. 1421—22) viser, at det ikke var Meningen hermed at udvide Bestemmelsen udover det oprindelig bestemte Omraade. Ligeledes synes den Omstændighed, at L. Nr. 131 ikke indeholder nogen til § 10 i L. Nr. 130 s. D. svarende Bestemmelse om at Retten til forskudsvis Udbetaling kan gøres gældende af Barnets Værge eller den, der efter Moderens Død, Bortrejse eller lign. udøver den faktiske Opdragermyndighed, at tyde paa at Retten alene kan gøres gældende af Moderen selv, og derfor navnlig ved hendes Død maa betragtes som bortfalden, jfr. Jmskr. Nr. 340, 7 Septbr. 1909. Paa den anden Side tyder den oprindelige Henvisning til Loven om uægte Børn paa, at det ikke har været Meningen, at Reglen skulde være uanvendelig fordi Faderen selv var trængende.

saaledes har mistet deres ene Forsørger, kunde synes paakrævet, at de hjælpes ved den offentlige Udbetaling og ikke er henviste til Fattigvæsenet.

Det maa derhos antages at være stemmende med Lovens Tanke — og med dens nøje Forbindelse, jfr. ovenfor, med L. Nr. 130, 1908, hvis Bestemmelser paa en enkelt Undtagelse nær, jfr. L. Nr. 130 § 17, 1. Stk. 3. Pktum., kun er anvendelige paa selve Barnefaderen —, at Reglen i L. Nr. 131, 1908 § 4 kun kan anvendes med Hensyn til Bidrag, der kan paalægges den virkelige Fader til det paagældende Barn, jfr. ogsaa Ordene „en Mand til hans Ægtebarn“ [5].

Da Retten til Udbetaling af det Offentlige udtrykkelig kun er hjemlet med Hensyn til Bidraget til Børnene og ikke gælder det til Hustruen, vil det være mest hensigtsmæssigt, at den paagældende Overøvrighedsbestemmelse fastsætter Bidraget til Hustru og Børn hver for sig [6]. Hvis Bidraget er sat under ét, vil undertiden de forud for Ansættelsen gaaede Forhandlinger indeholde Oplysning om, hvorledes Bidraget er tænkt beregnet for de enkelte Forsørgelsesberettigede; men hvis Oplysning ikke ad denne Vej kan faas, maa vedkommende Overøvrighed kunne afgøre Spørgsmaalet. Derimod haves der næppe Hjemmel til i et saadant Tilfælde at ud-

[5] De ovenfor citerede Udtryk i Regeringsforslaget, hvis Tanke man ved Omredaktionen som berørt næppe har haft til Hensigt at forandre, har vel en større Rækkevidde; men dette kan ikke føre til at anse Bestemmelsen for anvendelig paa andre „Mænd“, hvem der kan paalægges Bidrag til Ægtebørn, f. Eks. Adoptiv- og Stedfædre, jfr. Jmskr. Nr. 279, 13 Juli 1909 og 30 Sept. 1909 (utrykt), der udtaler, at det Bidrag der er paalagt en Mand til hans Hustrus i Ægteskabet indbragte Barn, ikke kan kræves udbetalt af det Offentlige. Jfr. ogsaa Steincke i U. f. R. 1909 B. 181. I det højeste kunde den Maade, hvorpaa Fattigl.s § 7 sidestiller Adoptivforældre med virkelige Forældre, føre til, at L. 1908 § 4 kunde blive analogisk anvendelig paa et Adoptivbarn, hvis Adoptivforældres Samliv var ophævet, saaledes at Barnet var forblevet hos Adoptivmoderen, men heller ikke dette kan vistnok antages, jfr. Jmskr. Nr. 170, 23 Apr. 1909 Derimod vilde Barnets virkelige Moder, hvem Barnet i et saadant Tilfælde blev overladt, i hvert Fald aldrig kunne anvende § 4 overfor Adoptivfaderen. Med Hensyn til en Moderen (Adoptiv- eller Stedmoderen) paalagt Bidragspligt vil Reglen under ingen Omstændigheder kunne gøres gældende.

[6] Saaledes er det f. Eks. Praksis i København.

betale hele Beløbet, jfr. ogsaa den ovenfor omtalte Omredaktion af Bestemmelsen, der er af Betydning paa dette Punkt fordi Forslaget ogsaa hjemlede Moderen Retten for hendes eget Bidrag, hvilken man ved den ændrede Affattelse netop vilde fratage hende.

At Ordene i § 4 ikke udtrykkeligt omfatter det Tilfælde, at Bidraget er paalagt ved selve Skilsmisse- eller Separationsbevillingen, er selvfølgelig uden Betydning[7]. Derimod er det af Vigtighed, at § 4 betinger Reglens Anvendelse af, at Samlivet mellem Ægtefællerne er ophævet; thi heraf følger, at Bidraget efter § 2 ikke vil kunne faas udbetalt af det Offentlige. Bidraget kan fastsættes for Børnene under ét, jfr. §§ 2, 4 og 9, der taler om Ægtebørn, medens L. Nr. 130 jo nævner Barnet. Da Bidraget normalt bør ophøre, naar 18-Aars Alderen opnaas, er det praktisk at ansætte et Bidrag for hvert Barn.

Om de øvrige Betingelser for, og om Fremgangsmaaden ved Anvendelsen af Reglen i § 4 (jfr. §§ 5—13), henvises til Udviklingen nedenfor om de tilsvarende[8] Regler om uægte Børn. Kun skal det bemærkes, at der i den her omhandlede Lovs § 5 ikke findes den i L. Nr. 130 § 5 indeholdte Henvisvisning til L.s § 8 „dog kun med de i § 8 nævnte Beløb", hvilket man formentlig har anset for overflødigt, idet det i hvert Fald følger af § 8, at Bidraget aldrig vil kunne faas udbetalt med mere end Normalbidraget. Om Lovens Anvendelse „i Tiden" se dens § 15.

Har det Offentlige maattet yde midlertidig Hjælp til et Barn er Forældrene altid, selv om det ikke skyldes deres Forsømmelse, pligtige at godtgøre Fattigvæsenet alle dets Udgifter, men disse maa i fornødent Fald søges inddrevne ved almindelig Rettergang, jfr. Fattigl.s § 10 sammenholdt med § 9.

Forældrenes Underholdspligt ophører, naar Børnene har fyldt det 18de Aar[9], og for Døtrenes Vedkommende allerede forinden, saafremt de bliver gifte, Fattigl.s § 3. Skulde Datteren blive Enke eller fraskilt Hustru inden sit 18de Aar, kan det dog ikke antages, at Forældrenes Forsørgelsespligt

[7] Jfr. Jmskr. Nr. 103, 8 Febr. 1909.
[8] Jfr. f. Eks. Jmskr. Nr. 264, 13 Aug. 1908. [9] Jfr. U. f. R. 1903 A. 500.

genopvaagner, jfr. Ordene i § 3 „ikke forinden er indtraadte“ osv. Hvis Børnene bliver adopterede af Andre, bortfalder Forældrenes Forsørgelsespligt ikke derved; men den faar en subsidiær Karakter, idet den ikke kan gøres gældende saalænge nogen af Adoptivforældrene er i Stand til at forsørge Børnene, L. 1891 § 7.

Med Børnenes fyldte 18de Aar ophører Forældrenes retlige Underholdspligt fuldstændigt. L. 1891 § 67 har ophævet den i Pl. 19 Nov. 1828 hjemlede Pligt til at underholde voksne afsindige Børn, og ved L. 1891 § 3 er det afgjort, at Underholdspligten ikke, saaledes som Nogle[10] tidligere antog, vedvarer, naar Forældrene beholder de voksne Børn hjemme og disse enten er arbejdsføre eller paa Grund af forsømt Opdragelse mangler Arbejdsevne. En anden Sag er det, at Forældre der ønsker at beholde et voksent Barn hjemme, ikke kan være sikre paa at Barnet bliver hos dem, medmindre de sørger for dets Underhold; thi af Fattigvæsenet kan ingen Understøttelse dertil faas, uden at Barnet bliver underkastet dettes Bestemmelse i Henseende til dets personlige Forhold jfr. L. 1891 § 39. Det samme gælder med Hensyn til enhver voksen Person, som en Husfader ønsker at beholde i sit Hjem. Hvad enten det er hans ægte Barn eller en Fremmed, er der i saa Fald kun Tale om en frivillig Forsørgelse, og skulde den i Huset optagne Person blive trængende til Fattighjælp, maa denne ydes til ham og ikke til hans Forældre eller Husfaderen.

Efter den ældre Ret paahvilede der Børn, forsaavidt de havde Evne, en Pligt til at forsørge deres Forældre, naar disse blev vanvittige, Pl. 19 Nov. 1828, men ikke i andre Tilfælde[11]; og efterat nævnte Lovbud er bortfaldet ved L. 1891 § 67, eksisterer der nu ingen retlig Pligt for Børn til at underholde deres Forældre[12.13].

Underholdspligten paahviler „Forældre og hver især af

[10] Scheel. 387, Gram. 220.

[11] Ørsted. 2. 267—268. Jfr. nedenfor i § 49.

[12] Jfr. derimod B. G. B. § 1601: Verwandte in gerader Linie sind verpflichtet, einander Unterhalt zu gewähren.

[13] Om Island jfr. isl. Fattigl. Nr. 64, 10 Novbr. 1905, se Krieger. 206—207.

dem", L. 1891 §§ 3 og 8, altsaa dem begge fuldtud. Man kan for alle Børns og for hele Beløbets Vedkommende holde sig til den ene af Forældrene, og saaledes til Moderen førend til Faderen; og naar den ene er død, bærer den efterlevende hele Byrden. Endvidere er det i den her nævnte Henseende ganske ligegyldigt, om Forældrene lever sammen eller hver for sig uden eller ifølge Overenskomst, Separation eller Skilsmisse[14]; og den Aftale, som Forældrene indbyrdes har sluttet om, hvem af dem der skal forsørge Børnene, er naturligvis uforbindende for det Offentlige, L. 1891 § 8.

I Forbindelse med det anførte staar det Spørgsmaal, om Forældre kan fordre Vederlag af Børnenes Formue[15] for det Underhold, de giver dem. I Lovgivningen findes der udtrykkelig Hjemmel for, at en Enke skal have billig Betaling for hendes Børns Underhold og Opdragelse, 3—17—16 og 19, og der antydes intet om at Betalingen ikke maa angribe Børnenes Kapital men alene kan erholdes af deres Rentepenge[16]. Kun forsaavidt Enken efter at have indgaaet nyt Ægteskab ønsker at beholde Børnene over syv Aars Alderen hos sig, skal hun give dem fri Kost[17], 3—17—17 og 18. Om Enkemandens Ret til Vederlag taler Loven ikke; men det kan næppe betvivles, at han i saa Henseende ikke er ringere stillet end Enken og altsaa kan fordre Godtgørelse, saa længe han er berettiget til at beholde Børnene hos sig; thi D. L.s Tavshed havde sin naturlige Grund i, at Faderen paa Lovbogens Tid beholdt hele Børnegodset under sin Bestyrelse som Værge uden andres Tilsyn (jfr. 3—17—14); men efter Indførelsen af den nuværende Overformynderibestyrelse foreligger der sikkert tilstrækkelig Aarsagernes Lighed til analogisk at anvende Reglen om Enker ogsaa paa Enkemænd. Fremdeles foreskriver Reskr. 7 Febr. 1794 § 2, at naar den efterlevende Ægtefælle har skiftet med Børnene, saaledes at der er givet dem Udlæg for deres Lod ved thinglæst Skifteekstrakt[18],

[14] U. f. R. 1904 B. 60.

[15] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 167—168 og Munch-Petersen, borgerlig Ret. 67, B. G. B. §§ 1602, 1648 og 1649.

[16] Jfr. Scheel. 407 men dog Collett. 267—268.

[17] U. f. R. 1892. 980.

[18] Jfr. Bentzon, Arveret. 286 med Note 7.

skal ingen Rente svares Børnene, naar den efterlevende Ægtefælle besørger deres Opdragelse og Underhold. Dette synes i Praksis at forstaas saaledes, at den efterlevende Ægtefælle som Vederlag for Opdragelsen og Underholdet er fritaget for at svare Renter, selv om disse langt vilde overstige dens Udgifter, men paa den anden Side ikke faar større Vederlag end Renten, selv om denne er utilstrækkelig til at dække dens Udgifter[18].

Da saavel 3—17—16 til 19 som Reskr. 1794 forudsætter, at den Efterlevende har skiftet med Børnene, er det muligt, at de nævnte Lovbud særligt har taget Hensyn til, at Børnene ved Skiftet har faaet udlagt en Del af den Formue, ved hvis Hjælp deres Underhold skulde ske, og de kan da ikke tjene som sikker Støtte for at anse Forældrene berettigede til Erstatning for Børnenes Underhold i de Tilfælde, hvor Skifte ikke har fundet Sted. Det er imidlertid lige saa vel muligt, at Lovgiveren her som saa ofte andetsteds er gaaet ud fra det faktisk almindelige, at umyndige Børn overhovedet ikke har Formue førend de ved Arv og Skifte efter en af deres Forældre erhverver noget, og at der derfor ikke var synderlig Grund til at give positive Regler for andre Tilfælde end de nævnte. I Lovgivningen findes der saaledes vistnok intet til Hinder for at tillægge Forældrene Krav paa Godtgørelse for Børnenes Underhold udenfor de lovbestemte Tilfælde. Det er i saa Henseende ikke uden Interesse, at det Offentlige ikke er pligtig at yde Understøttelse til Børn, forsaavidt de har egen Formue hvoraf deres Underhold kan udredes. Dette var allerede tidligere antaget[19] og synes nu forudsat i Fattigl. 1891 § 34, sidste St.; thi naar det her tillades Fattigvæsenet at søge Dækning i et inden dets 18de Aar afdød forældreløst Barns Dødsbo for den til det givne Understøttelse, skønt denne ikke kan betragtes som Fattighjælp til Barnet[20], er det vistnok, fordi man ikke

[18] Jfr. Jmskr. 3 Nov. 1851 med Anm., 31 Jan. 1855 og navnlig 19 Sept. 1854, hvorimod Anord. f. Vestind. 5 Maj 1830 § 16 i Slutn. er noget afvigende.

[19] Jmskr. 2 Dec. 1851 og 24 Apr. 1855.

[20] Jfr. Fattigl.s § 10, hvis Regel om, at Hjælp fra det Offentlige til en Trængende, hvis Forsørgelse paahviler en Anden, betragtes som oppebaaren af denne, maa forstaas saaledes, at en saadan Hjælp, uanset om

har anset Fattigvæsenet for pligtig til at træde til, saa længe Barnets egen Formue kan dække det fornødne. Ganske vist kan man ikke heraf slutte, at der da heller ikke kan paahvile Forældrene nogen Underholdspligt overfor Børn der selv har Formue; thi der kunde være Grund til at paalægge Forældrene en saadan Pligt, selv om det Offentlige er fritaget for den, og der er intet til Hinder for at Pligten kan paahvile Forældrene overfor Børnene personlig, selvom den ikke paahviler dem overfor det Offentlige. Men Reglen viser, at den Tanke ikke er fremmed for Lovgiveren, at det Barn, som er i Stand dertil, ogsaa er pligtig til selv at sørge for sit Underhold[21].

Hvorvidt man skal antage at Barnet hæfter overfor Forældrene, maa da bero paa om man andetsteds kan finde tilstrækkelige Holdepunkter for at statuere en saadan Pligt for Barnet og for at bestemme dens Omfang. Man kan nu her vistnok antage, at Reskr. 1794 § 2 i Forbindelse med Fr. 23 Maj 1800, jfr. L. 26 Maj 1868 § 10, om at der af et Barns i Overformynderiet indestaaende Kapital kun under særlige Forhold, naar det behøves til Barnets Opdragelse, kan udbetales det i saa Henseende fornødne, indeholder tilstrækkeligt Grundlag for den i sig selv naturlige og praktiske Regel, at Forældrene af Barnets Rentepenge og øvrige Indtægter kan faa Vederlag for Forsørgelsen, medens de iøvrigt selv maa bekoste denne[22]. Dette stemmer med Praksis[23], der kun hvor Arven henstaar efter thinglæst Skifteekstrakt, giver Forældrene Ret til at beholde alle Rentepengene, selvom de overstiger, endog betydeligt, det passende Vederlag. Forøvrigt maa det erindres, at der jævnlig ikke vil kunne tillægges Forældrene noget Vederlag, naar de ikke har betinget sig det, fordi de da kan antages at have frafaldet et saadant Krav. Men dette staar ikke i Forbindelse med Spørgsmaalet,

den Forsørgelsespligtige er død, aldrig betragtes som Fattighjælp til en saadan Trængende selv, forsaavidt det er en Person under 18 Aar.

[21] Jfr. B. G. B. § 1602, 2. Stk.

[22] Jfr. Ørsted. 2. 258, Scheel. 407 og Bentzon, Retskilderne. 167.

[23] Jfr. Jmskr. 19 Sept. 1854 og 7 Decbr. 1882 (Nr. 227) og U. f. R. 1882 . 83. Om Bedsteforældres og Stedforældres Krav se nedenfor i §§ 49 og 50.

om Forældrene overhovedet kan fordre Vederlag, hvilket bl. a. viser sig i, at det samme ogsaa gælder 'overfor voksne Børn og vel ogsaa andre Slægtninge, som Vedkommende frivilligt har underholdt uden at betinge sig Vederlag[24].

Har Barnet ingen Formue, er dets Underhold en Retspligt for Forældrene, og de kan ikke fordre, at de dertil medgaaede Udgifter skal betragtes som en Gæld der senere kunde fordres betalt[25].

B. Børnenes Undervisning og Opdragelse[1].

§ 37.

1. Forældrene er overfor det Offentlige pligtige[2.3] at sørge for, at Børnene fra Begyndelsen af det første Skolehalvaar efter deres fyldte syvende Aar erholder Undervisning, og skal derfor lade dem besøge de offentlige Skoler, L. 24 Marts 1899 § 1, 29 Marts 1904 § 1, Fr. 20 Marts 1844 § 45, L. f. Fær. 1 Marts 1854 §§ 13, 35 og 40 jfr. L. 28 Febr. 1872 § 16, medmindre Børnene paa anden Maade erholder en mindst lige saa god Undervisning, L. 2 Maj 1855 § 1, L. om Skolevæsenet i København 29 Dec. 1857 § 4 (S. 456), L. 30 Sept. 1864, L. f. Fær. 1 Marts 1865 §§ 20 og 35[4].

I København modtages alle Børn til den offentlige Under-

[24] Forsete 1822. 181, jfr. ogsaa U. f. R. 1882. 83 (H. R. Td. 1881. 440).

[25] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 167—168.

[1] Axel Petersen, det offentlige Børnetilsyn. 47—55 og Henrik Lehmann, Haandbog i Lovgivningen om den danske Folkeskole. 1909.

[2] Personer, som kun midlertidigt opholder sig i Landet, er undtagne jfr. Kmskr. Nr. 202, 24 Maj 1904; fritagne er døvstumme, aandssvage og blinde jfr. Kmskr. 25 Juli 1906.

[3] Tuberkuloselov 14 Apr. 1905 § 10 giver Lempelser, jfr. Kmcirk. Nr. 293, 17 Okt. 1906 og Jmskr. Nr. 9, 11 Jan. 1907.

[4] Jfr. Kmskr. 8 Febr. 1855 og om døvstumme Børn Pl. 11 Apr. 1817, Imskr. 31 Aug. 1849, Kmskr. 3 Sept. 1883 (G. S.), Imskr. 7 Febr. 1888 (Nr. 24) og 1 Marts 1893 (Nr. 85), se i det hele H. V. Skibsted, Almueskolevæsenet i de danske Købstæder og Landdistrikter (1876), H. Lehmann l. c. og om den ældre Ret 3—18—7, Fr. 23 Jan. 1739 §§ 16 og 36 og Kanccirk. 21 Aug. 1802.

visning i Friskolerne, selvom Forældrene ikke er trængende (der findes dog ogsaa Betalingsskoler); denne Ordning er indført gennem Praksis, se derimod Fr. 20 Marts 1844 § 13. Udenfor København kan Skolebestyrelsen fastsætte, at der skal betales Skolepenge dog med Fritagelse eller Nedsættelse for de Forældre der behøver Lettelse, L. om Borger- og Almueskolevæsenet 8 Marts 1856 § 11 jfr. Grundl. § 85 (90)[5], se for Fær. L. 1 Marts 1854 § 19.

Undervisningspligten ophører med Slutningen af det Skolehalvaar, i hvilket Barnet har fyldt 14 Aar, eller med en henimod Slutningen af dette Halvaar aflagt Prøve; dog kan Barnet under visse nærmere Betingelser efter Forældrenes Begæring udskrives en kort Tid forinden, L. 24 Marts 1899 § 1[6] og L. 29 Marts 1904 § 1.

Naar Forældre uden lovlig Grund lader deres til den offentlige Skole henviste Børn forsømme Skolen, kan der paalægges dem Bøder efter Kommunalbestyrelsens, eller i København Skoledirektionens, Bestemmelse, L. 1899 § 2, Fr. 20 Marts 1844 §§ 33, 46 og 52 Nr. 1, L. f. Fær. 1 Marts 1854 §§ 20 og 40[7]. Desuden giver Børnel. 14 April 1905 §§ 2 og 18 Regler om, at Barnet i Tilfælde af alvorligere Skoleforsømmelser kan anbringes i indtil 6 Maaneder udenfor Hjemmet. Skolemulkter kan efter L. 1899 § 2 inddrives ved Udpantning; men for København er Bestemmelsen herom bortfaldet ved ikke at være optaget i L. 29 Marts 1873, og ny Hjemmel er ikke senere givet da L. 1899 § 2 ikke gælder for København jfr. § 34[8]. Mulkterne kan fordres afsonede efter L. 16 Febr. 1866. I fornødent Fald kan Børnene tages fra Forældrene jfr. nedenfor, og er Børnene selv skyldige i Forsømmelsen, anvendes Skolestraffene paa dem, Anordn. 29 Juli 1814 Bilag A § 27, Fr. 20 Marts 1844 Bilag B § 20[9].

[5] Kmskr. 8 Nov. 1862 og om Fremmedes Børn Kmskr. 15 Juli 1863.

[6] Kmskr. 3 Okt. 1899 (Nr. 245) og Kmcirk. 29 Nov. s. A. (Nr. 232).

[7] Kskr. 7 Jan. 1845.

[8] Denne Særstilling for København iagttages vistnok i Praksis, jfr. dog H. Lehmann, Haandbog i Lovgivningen om den danske Folkeskole, 1909, se S. 87 og 435.

[9] Jfr. Kskr. 10 Dec. 1822 og 27 Aug. 1833 om ekstraordinære Straffe, som dog næppe kan anvendes uden Forældrenes Samtykke.

Naar Børn, der undervises andetsteds end i de offentlige Skoler, ikke erholder de fornødne Kundskaber, paalægges det Forældrene at lade dem søge de offentlige Skoler. Tilsyn i den nævnte Henseende føres derved, at Børnene efter Tilsigelse maa møde til Eksamen i de offentlige Skoler, L. 2 Maj 1855 § 1, jfr. L. 30 Sept. 1864 § 1; dog kan en privat Skole under visse Betingelser fordre at Skolebestyrelsen skal afholde Eksamen paa selve den private Skole, L. 30 Sept. 1864 § 2. Sker Undervisningen ved en ifølge Anordn. 1814 § 25 (18) autoriseret Hjemmeundervisning eller autoriseret privat Skole, finder et saadant stadigt Tilsyn ikke Sted; men det Offentlige kan dog paa given Anledning forvisse sig om Undervisningens Behørighed.

2. Hvad Børnenes religiøse Opdragelse angaar, mærkes, at ifølge L. 13 Apr. 1851 § 9 skal Ægtefæller, der „ikke høre til samme Troessamfund", forinden Vielsen (hvad enten denne er kirkelig eller borgerlig) afgive en Erklæring om, i hvilken Tro Børnene skal opdrages. Denne Erklæring kan senere forandres ved Ægtefællernes Overenskomst, eller, hvis den ene Ægtefælle er død eller paa anden Maade har mistet Forældremyndigheden, af den anden med Kultusministeriets Samtykke; men „Børnene skulle i ethvert Tilfælde opdrages i en Troesbekjendelse, til hvilken En af Forældrene hører, eller i Folkekirkens Tro, og er Barnet uægte i Moderens eller i Folkekirkens Tro"[10]. Da Ordene „ikke høre til samme Troessamfund" vistnok maa læses som „høre til forskellige Troessamfund", — hvilket stemmer med Reglens Lovgrund, nemlig Faren for Børnenes Velfærd naar de paavirkes af to Trossamfunds Lærdomme — kan den omtalte Erklæring næppe affordres Forældrene, naar den ene af dem eller de Begge erklærer at være „Fritænkere"[11].

Efter den i L. 1851 § 9 indeholdte Bestemmelses Indhold og Karakter[12] synes den omtalte Erklæring, saalænge den ikke lovlig er forandret, at være bindende ikke blot i Ægtefællernes indbyrdes Forhold men ogsaa overfor det Offentlige. Dette synes atter at forudsætte, at andre Forældre end de i L.

[10] Jfr. Kmskr. 9 Dec. 1881 (G. S.) og nedenfor i § 41.
[11] Saaledes Jmskr. 21 Maj 1881 (Nr. 100).
[12] Folkethingstid. 1850. 5062 ff.

1851 § 9 omtalte ikke overfor det Offentlige kan have større eller mindre Frihed, men at ogsaa de er pligtige til at lade Børnene opdrage enten i deres egen Tro eller i Folkekirkens[13]. Som Følge heraf maa f. Eks. Forældre, der begge hører til Folkekirken, være pligtige til at lade deres Børn opdrage i denne; og om de end begge er enige om at lade dem opdrage i en anden Trosbekendelse, er dette først gyldigt overfor det Offentlige, naar begge Forældrene eller den ene af dem selv gaar over til denne Trosbekendelse.

Saafremt begge Forældre eller den ene af dem ikke hører til noget Trossamfund, være sig anerkendt eller ikke anerkendt, bestaaende her i Landet eller ikke, men dog ikke nægter at have nogen Trosbekendelse (L. 1851 § 9 i Slutn.) omend af meget individuel eller negativ Art, maa de være berettigede til at opdrage deres Børn til samme religiøse Anskuelse[14]. Men hvis den ene af Forældrene erklærer ikke at have nogen „Trosbekendelse", har man, hængende sig i dette Udtryk i L. 1851 § 9, ment[15], „at der maa angives en Tro eller et Religionssamfund, i hvis Lære Børnene skulle opdrages", og at derfor her Børnene skulde opdrages i den Trosbekendelse som den anden Ægtefælle har eller i Folkekirkens, og altsaa i Folkekirkens hvis begge Forældrene var „Fritænkere". Dette kan dog ikke anses for rigtigt[16]. Det er urimeligt at drage Grænsen her, naar man ikke vil kræve et anerkendt eller dog her i Landet bestaaende Trossamfund; det er i Strid med Tanken i Grl.s § 79, idet man maa anerkende Forældrenes religiøse Opdragelsesret medmindre sædelige Indvendinger kan rejses imod dem (Grl. § 76 og Reglem. 5 Juli 1803 § 7 (11); og der haves religiøs Garanti nok i Reglen i L. 1851 § 11 („moralske og almindelige religiøse Begreber")[17].

De forhen i Fr. 30 Maj 1828 foreskrevne Tvangsmidler for at bevirke Børnenes Daab, naar Forældrene hørte til

[13] Jmskr. 2 Marts 1863 og nedenfor S. 280 ved Note 23.

[14] Jmskr. 3 Dec. 1863 (utr.).

[15] Se dog Jmskr. 27 Marts 1885 (Nr 58).

[16] Jmskr. 21 Maj 1881 (Nr. 100) og Kmskr. 2 Febr. 1892 (G. S.).

[17] Jfr. herimod Deuntzer, Familieret. 271—272 og Matzen og Timm, Kirkeret. 89—95.

Folkekirken eller et andet kristeligt Samfund, eller dog Børnene skulde opdrages i en kristelig Trosbekendelse, er bortfaldne ved L. 4 Marts 1857 (S. 117) uden at anden Retstvang er sat i Stedet. Forpligtelsen ifølge Fr. 13 Jan. 1736, 25 Maj 1759 o. fl. til at lade Børn konfirmere og derefter nyde Nadverens Sakramente kan der ikke være Tale om, naar Barnet ikke er døbt; men selv om dette er sket, synes det at følge af Aanden i den nyere Lovgivning om Kirkeforholdene, navnlig L. 4 Marts 1857, at de nævnte kirkelige Akter ikke kan fremkaldes ved Retstvang mod Forældrene[18].

Derimod er Forældrene pligtige at lade de Børn, som skal opdrages i Folkekirkens Tro, deltage i Religionsundervisningen hvis de besøger de offentlige Skoler, og til at skaffe dem fornøden Religionsundervisning hvis de nyder Undervisning andetsteds jfr. L. 30 Sept. 1864 § 1, og Opfyldelsen af denne Pligt kan fremtvinges ved de ovenomtalte for al Undervisning hjemlede Tvangsmidler. Fremdeles er det bestemt, at Børnene stadigt eller jævnligt skal møde i Kirken med Forældrene eller Skolelæreren for at overvære Gudstjenesten og Katekisationen, og at Forsømmelse heraf har samme Følger som Forsømmelse af Skoleundervisningen. Reglen herom i 6—3—6 er vel ophævet ved Straffel.s § 308, og Fr. 12 Marts 1735 § 7 kan vistnok anses som bortfaldet ved Fr. 26 Marts 1845 § 20; men Anordn. 29 Juli 1814 §§ 26 og 27 (19 og 20) og Fr. 20 Marts 1844 § 27 er endnu uophævede. Reglen overholdes dog gennemgaaende ikke[19] og er saaledes vistnok bortfalden ved desvetudo[20]. Efter Grl.s § 79 bør Tvangen sikkert kun angaa Deltagelse i Skolens religiøse Undervisning, jfr. L. 13 Apr. 1851 § 11.

Skal Børnene ikke opdrages i den lutherske Religion, kan de forlanges undtagne fra Undervisningen i denne i de offentlige Skoler; men Skolebestyrelsen skal paase, at de ikke savner Oplysning om de moralske og almindelige religiøse Begreber, og at de, forsaavidt de hører til et kristeligt Trossamfund, erholder Kundskab om Bibelhistorien. Forsømmes Børnene i denne Henseende, er Forældrene pligtige

[18] Jmskr. 18 Juli 1861 og Bentzon, Retskilderne. 96, nederst.
[19] Kmskr. 31 Marts 1864 og 3 Dec. 1880 (G. S.).
[20] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 96 nederst.

at lade dem modtage den fornødne Undervisning derom i Skolen, L. 1851 § 11 jfr. L. 30 Sept. 1864 § 1[21]. Denne Regel omfatter ogsaa Børn, der skal opdrages i den mosaiske Tro, og det kan derfor ikke anses for Retspligt for deres Forældre at sørge for, at de aflægger den i Anordn. 29 Marts 1814 §§ 14—16 omhandlede Religionsprøve, som heller ikke nødvendigvis skal finde Sted inden en vis Alder, men som forøvrigt dog indirekte fremtvinges derved at den er Betingelse for Nydelsen af adskillige Rettigheder[22].

Af det ovenfor bemærkede vil det fremgaa, at det Offentliges Ret er indskrænket til, at en vis Religionsundervisning gives Børnene, men ikke gaar saa vidt, at de kan fordres indlemmede i et bestemt Trossamfund, jfr. L. 13 Apr. 1851 § 9. Der haves ingen Hjemmel til at tage Børnene fra Forældre, der undlader dette sidste. Heller ikke kan det forbydes Forældrene at lade Børnene undervise i Skoler, der tilhører et andet Trossamfund end det, hvori de skal opdrages, naar Forældrene dog ikke forsømmer deres Pligt i Henseende til Børnenes religiøse Undervisning[23], f. Eks. at en 16-aarig luthersk Pige sendes et Aarstid til en katolsk Klosterskole i Frankrig.

3. Forældrene maa ifølge 3—18—7 ikke holde Børnene hos sig til Ørkesløshed, men skal sætte dem til ærlige Tjenester, Købmandskab eller Haandværker. Forsømmer Forældrene dette, kan Øvrigheden efter foregaaende Advarsel anbringe Børnene i en passende Beskæftigelse, jfr. 2—7—1 og Anordn. f. Vestindien om Løsgængeri 18 Aug. 1853 § 5[24]. Om Anvendelse af denne Øvrighedsmyndighed vil der dog ikke let blive Spørgsmaal, naar Børnene nyder tilbørlig Undervisning jfr. S. 304, ikke begaar lovstridige Handlinger og ikke falder det Offentlige til Byrde, men i Almindelighed kun naar Forældrene er under Fattigvæsenets Myndighed,

[21] Kmskr. 28 Okt. 1891 (Nr. 312).

[22] Kmskr. 10 Nov. 1848. Jfr. dog herved Bentzon, Retskilderne. 96 nederst.

[23] Kmskr. 23 Maj 1873 (Nr. 145), 13 Febr. 1880, 9 Dec. 1881 og 17 Okt. 1882 (de tre sidste i G. S.). Jfr. isl. L. 19 Febr. 1886 § 8 („maa ikke opdrages i en anden Troesbekjendelse“).

[24] I Tillæg til Lovsaml. f. 1854.

jfr. Pl. 1 Juli 1799 § 139, Regl. 5 Juli 1803 § 39 (43)[25] og Fattigl. 1891 § 40 (jfr. L. 14 April 1905 § 50).

4. Forældrene skal vaage over Børnenes Sædelighed og afholde dem fra ulovlige Handlinger. Forsømmelse heraf vil kunne bevirke, at Børnene tages fra Forældrene, jfr. L. 14 Apr. 1905 § 1 og nedenfor i § 38. I adskillige Tilfælde er der fastsat Straf for Forældrene, naar Barnets Forseelse skyldes Mangel paa Tilsyn, jfr. saaledes Politivedt. f. Kbhvn. 18 Jan. 1869 § 93, L. om Politiet udenfor Kbhvn. 4 Febr. 1871 § 6, Jagtlov 1 Apr. 1871 § 18, L. om Mark- og Vejfred 25 Marts 1872 § 8, L. om Fabriksarbejde 23 Maj 1873 § 16, Jagtl. f. Fær. 7 Maj 1881 § 7 jfr. ogsaa L. om Betleri 3 Marts 1860 § 3, der vistnok kun angaar Børn under 18 Aar, jfr. Ordene „som er hans Myndighed undergivet", samt de nu forældede Bestemmelser i 6—2—4 og 5. Udenfor de særligt bestemte Tilfælde kan Forældrenes Mangel paa Tilsyn paadrage dem Straf for Børnenes Lovovertrædelser efter Reglerne om Uagtsomhed, hvoraf iøvrigt følger, at i Almindelighed intet Ansvar kan ramme Forældrene for Børnenes under Straffeloven faldende Forbrydelser[26]. Overfor den Tredjemand, der har lidt Skade ved Børnenes retsstridige Handlinger, maa Forældrene være ansvarlige naar de har tilsidesat deres Tilsynspligt; men i modsat Fald maa den Skadelidte holde sig alene til Barnet selv og dets nuværende eller tilkommende Formue, forsaavidt overhovedet Erstatningsret mod det haves efter 1—24—9[27].

5. Forældrene skal føre Tilsyn med Børnenes legemlige Vel, navnlig paase, at de ikke kommer til Skade, og at der anvendes Lægehjælp og anden Pleje i Sygdomstilfælde. Forsømmelse heraf kan bevirke, at Børnene tages fra Forældrene jfr. L. 14 Apr. 1905 § 1 og nedenfor i § 38, ligesom det Offentlige uden endeligt at fratage Forældrene Barnet kan om fornødent foranstalte det henlagt paa et Sygehus eller desl. indtil dets Helbredelse[28]. Forsaavidt

[25] Kskr. 5 Jan. 1819.

[26] Goos, Strafferet, alm. Del. 1. 221, Noten.

[27] Ørsted i Nyt jur. Ark. 22. 120. Den i Fr. 13 Dec. 1793 § 92 fastsatte Undtagelse er bortfaldet ved Strfl.s § 309.

[28] Jmskr. 2 Okt. 1852, 21 Nov. 1856 og 6 Apr. 1858, jfr. Jmskr. 16 Jan. 1906 (Nr. 40) og 24 Febr. s. A. (Nr. 61).

Barnet er skolepligtigt, og Forsømmelsen af dets Helbredelse indeholder en Tilsidesættelse af Skoletvangen, kan der herfor anvendes Mulkt, Anordn. 29 Juli 1814 § 21 (14), Fr. 20 Marts 1844 § 31. Særligt er det paalagt Forældrene under Straf af Bøder at sørge for, at Børnene bliver vaccinerede, L. 4 Febr. 1871 § 1. Efter Politivedt. f. Kbhvn. 18 Jan. 1869 § 19 jfr. §§ 91 og 93 vil Mangel af Tilsyn med Børnene under visse Omstændigheder paadrage Forældrene Straf, selvom Børnene ikke kommer til Skade, jfr. ogsaa Straffel.s § 197 der dog ikke blot angaar Forældre og umyndige Børn[29]. Om Forældres Mishandling af deres Børn findes en særlig Straffebestemmelse i Straffel.s § 202, jfr. L. 14 Apr. 1905 §§ 40 og 43, se ogsaa L. Nr. 71, 11 Apr. 1901 §§ 9, 10, 13, 15, 16, 25 og 26[30].

De ovenfor omtalte Pligter gaar i det væsentlige ud paa en personlig Virksomhed for Barnets Vel, og da Betingelsen for at kunne udøve den er at den Paagældende har Myndighed over Barnet, paahviler Pligten den der har Forældremagten. Naar Forældrene lever sammen i Ægteskab, vil det derfor i Almindelighed være Faderen alene, til hvem det Offentlige holder sig; men hvor Forældremagten alene udøves af Hustruen f. Eks. paa Grund af Mandens Fraværelse eller Afsindighed, paahviler de nævnte Pligter hende. Efter Ægteskabets Opløsning ved Døden er det den Efterlevende, være sig Manden eller Hustruen, hvem Ansvaret for disse Pligters Opfyldelse paahviler. Lever Ægtefællerne separerede, eller er deres Ægteskab opløst ved Skilsmisse, beror det paa, hos hvilken af dem Børnene er forblevne saaledes at Vedkommende har faaet Forældremagten, jfr. herom nedenfor (S. 293 ff.). Naar Forældremagten med eller uden Forældrenes Vilje er gaaet over til Andre, paahviler de omhandlede Pligter disse. Ligeledes bærer den Husbonde, hos hvem Barnet er sat i Tjeneste, Ansvar for Skolepligtens Opfyldelse, jfr. Anordn. 29 Juli 1814 §§ 24 og 25 (17 og 18) og Fr. 20 Marts 1844 § 33 jfr. endvidere Udtrykkene i de fleste ovenfor under Nr. 4 anførte Lovbud.

Med Hensyn til Tidspunktet for Ophøret af de nævnte

[29] Goos, Straffer., spec. Del, 1. 148, og Torp, Angreb paa Liv og Legeme, 1908. 61—63, 76 og 82—83.

[30] Se Axel Petersen, det offentlige Børnetilsyn. 28—29.

Pligter, der under Et kan benævnes Opdragelsespligten, synes Nogle[31] at betragte det som indtraadt med Skolepligtens og den obligatoriske religiøse Undervisnings Ophør, men antager at dog Opdragelsesretten vedbliver, og at der saalænge Børnene vedbliver at opholde sig hos Forældrene ikke lader sig sætte bestemte Grænser for den, hvilket navnlig gælder i Henseende til den sædelige Opdragelse. At enhver Opdragelsespligt skulde ophøre med Undervisningspligten, er i alt Fald urigtigt; thi det er ikke blot i Strid med en hel Række positive Lovbud jfr. ovenfor Nr. 4, men overhovedet uforeneligt med den Grundsætning i vor Ret, at Børnene indtil deres attende Aar er personligt uselvstændige og undergivne Forældrenes Myndighed. Naar det fremdeles paastaas, at Opdragelsesretten vedbliver ubegrænset i Tid naar Børnene opholder sig i Forældrenes Hus, beror dette vistnok paa Antagelsen af, at Forældremagten under disse Omstændigheder vedvarer, hvilket ikke kan erkendes for rigtigt. Bortset herfra er det uklart, hvori Opdragelsesretten efterat Børnene er blevne atten Aar skulde bestaa. Der er muligvis tænkt paa den moralske Ret til at indvirke paa Børnene; men denne, der iøvrigt lige saa meget er en moralsk Pligt, vedrører overhovedet ikke Retsordenen. En lignende Uklarhed er det, naar det undertiden[32] bemærkes at „hvad den sædelige Opdragelse angaar kan der ikke sættes nogen bestemt Grænse for Forældrenes Pligt og Ret til at opdrage Børnene“.

Det maa vistnok fastholdes, at enhver retlig Opdragelsespligt ophører med Forældremagtens Ophør[33], allerede fordi der efter dette Tidspunkt ikke tilkommer Forældrene noget Retsmiddel til at fremtvinge Barnets Lydighed, jfr. næste §. Dernæst maa det antages, at den retlige Opdragelsespligt vedvarer lige indtil Forældremagtens Ophør. Forældremagt, Underholdspligt og Opdragelsespligt staar i Virkeligheden i nøje indbyrdes Forbindelse, idet de alle hviler paa samme Grundsynspunkt: Børnenes personlige Uselvstændighed. Dette udelukker selvfølgelig ikke, at enkelte Sider af

[31] Scheel. 419.
[32] Gram. 232 og Scheel. 419.
[33] B. G. B. § 1626.

Opdragelsespligten kan bortfalde tidligere, hvilket navnlig, som foran under Nr. 1 og 2 paavist, gælder om Undervisningspligten. Derhos kan det bemærkes, at de ovenfor under Nr. 4 angivne Lovbud i Almindelighed kun omtaler Børn under femten Aar, og at man deraf maaske kan udlede den Grundsætning, at Forældres blotte Mangel paa Tilsyn ikke paadrager dem Strafansvar for Handlinger af deres Børn over denne Alder.

C. Forældremagten.

§ 38.

1. Ved Forældremagten forstaas[1] Beføjelsen (og Pligten) til at tage Bestemmelse om Børnenes personlige Forhold[2], derunder deres Underhold, Undervisning og Opdragelse efter de foran angivne Regler.

Særligt bemærkes, at Forældrene kan bestemme, til hvilken Livsstilling Børnene skal uddannes, og anbringe dem i denne jfr. 3—18—7. Nogle[3] antager, at der dog maa være Rekurs til Øvrigheden mod aldeles unaturlig og urimelig Tvang i denne Henseende; men dette er meget tvivlsomt, naar Forholdet ikke er et saadant, at Børnene kan tages fra Forældrene eller dog disses Forældremagt kan begrænses efter Børnel. 14 Apr. 1905 § 1. Det kan ikke støttes paa Analogien af 3—16—4, hvor ganske andre Hensyn kommer frem[4]; men

[1] Jfr. B. G. B. § 1631: „Die Sorge für die Person des Kindes umfasst das Recht und die Pflicht, das Kind zu erziehen, zu beaufsichtigen und seinen Aufenthalt zu bestimmen“, jfr. § 1627.

[2] B. G. B. §§ 1626 ff., 1627—83 om Faderens, 1684—98 om Moderens Forældremagt.

[3] Gram. 224.

[4] I Norge antages det endog, at Barnets egen Vilje maa tages i Betragtning, naar det har naaet en saa stor Modenhed, at det med nogenlunde Oversigt kan bedømme de borgerlige Forhold, og naar dets Mening ikke er aabenbar ufornuftig, navnlig naar der er Tale om Valg af en Leveplan for det. Forsaavidt dette støttes paa Analogien af 3—16—1, erindres, at denne Bestemmelse er af ganske særegen Natur og Oprindelse og derhos angaar et uopløseligt Forhold. Naar det endvidere paaberaabes, at Straffen for Indskrænkninger i Barnets Frihed efter Straffeloven er betydelig mildere, naar de er skete med Barnets Vilje,

paa den anden Side kan der heller ikke sluttes e contrario fra denne Bestemmelse. Tvertimod maa det antages, at da Tilfældet ikke falder ind under L. 14 Apr. 1905 § 1 og denne Lov udtømmende angiver ethvert Tilfælde af Berøvelse af Forældremyndighed, vil der ikke af Myndighederne kunne udøves noget Indgreb i Afgørelsen paa det omspurgte Punkt. Helt sikkert er dette dog ikke, da L. 1905 § 50 ikke klart viser, i hvilket Omfang Loven er udtømmende, jfr. Udtrykkene: „kan Børns Anbringelse paa de i denne Lov hjemlede Maader ... kun ske i Henhold til denne Lov“[5]. En norsk L. 15 Juni 1881 § 1 foreskriver, at Lærekontrakter kun kan indgaas med den umyndige Lærlings eget Samtykke; men dette gælder ikke efter dansk Ret, se Fr. 21 Marts 1800 § 14 og Lærlingel. 30 Marts 1889 §§ 3, 5, 13, 2 Stk. og 16, der forudsætter Kontraktens Indgaaelse enten af Lærlingen (naar han er over 18 Aar) eller af den der har Forældremagten.

I Almindelighed kan Forældrene ikke binde Barnet ved Retshandler om dets personlige Arbejde for længere Tid end Forældremagten varer, jfr. Tyendel. 10 Maj 1854 § 1 og L. f. Fær. 16 Febr. 1856 § 1; men de har dog faaet[6] en videregaaende Myndighed i et Forhold, hvor det er en nødvendig eller sædvanlig Betingelse for overhovedet at kunne anbringe Barnet i en vis Stilling at det bindes for længere Tid, jfr. Fr. 21 Marts 1800 § 14 og Lærlingel. 30 Marts 1889 § 3[7] (ikke udover 5 Aar og ikke udover det 20. Aar). Om denne Lov kan anvendes analogisk, er et aabent Spørgsmaal.

Endvidere kan det særligt bemærkes, at Forældrene er berettigede til at bestemme Børnenes Opholdssted jfr. 3—18—7. De kan endog vistnok medtage Børnene, naar de udvandrer[8]; medens det er noget tvivlsomt, om de altid kan

er dette vistnok her uden Betydning, og i alt Fald har den danske Straffelov ikke nogen saadan Regel. Jfr. Collett. 271.

[5] Jfr. Axel Petersen, det offentlige Børnetilsyn. 147—148 og sammes „Samfundet og Børnene“. 74 ff. Se ogsaa Fattigl.s § 40.

[6] Jfr. Bentzon, Personret. 119.

[7] U. f. R. 1869. 367, 1874. 828, Scheel, Personret. 109.

[8] Jmskr. 28 Nov. 1855 jfr. Kmskr. 19 Nov. 1855, Jmskr. 24 April 1856 og 1 April 1859, jfr. Matzen, Statsret I. 173 og Federspiel, Internat. Privatret. 331—32 og 339—342.

sende dem til Udlandet uden selv at udvandre; i hvert Fald maa her Pupilautoriteterne føre et vist Tilsyn[9], naar Værgen f. Eks. efter Forældrenes Død, har Forældremagten.

Forældrene har en Revselsesret over Børnene, der dog ikke maa udarte til Mishandling jfr. Straffel.s § 202[10]. Vel er 6—5—5 jfr. 6—9—4, der positivt hjemlede Revselsesretten, ophævet ved Straffel. § 308[11]; men selve Retten kan, som altfor dybt begrundet i Sagens Natur, ikke derved anses for bortfaldet. Revselsesretten er, naar den ikke overskrider de rette Grænser, ikke betinget af at dens Anvendelse i det givne Tilfælde er velgrundet[12]; men dens fortsatte ugrundede Benyttelse vil dog kunne medføre, at Børnene fratages Forældrene, jfr. L. 14 Apr. 1905 § 1 c, jfr. § 50.

Ved Revselsesretten eller anden privat Tvang vil Forældrene kunne sikre sig Børnenes Lydighed, hvorimod der ikke kan faas Dom over dem til at vise Lydighed, eller anvendes offentlig Straf for deres Ulydighed. Den Ret, som ifølge Pl. 9 Jan. 1741 tilkom Forældre til uden Dom at lade vanartede Børn sætte i Tugthuset, bortfaldt ved Pl. 8 Apr. 1771. Forlader Børnene egenmægtigt Forældrene, kan de føres tilbage ved privat Magt eller det Offentliges Hjælp, og hvis de opholder sig hos Andre, der nægter at udlevere dem, kan disse ved Søgsmaal tvinges til at give dem tilbage[13], ligesom Børnene ved Fogedforretning kan fratages de Uberettigede, jfr. Pl. 7 Aug. 1792[14]. Om Straf for Bortlokkelse eller Bortførelse af Børn under femten Aar se Straffel.s § 213, jfr. Børnel.s § 42. Endnu kan bemærkes, at efter 6—5—1 kunde Forældre gøre ulydige Børn arveløse[15]; men denne Bestemmelse, der iøvrigt ogsaa angik voksne Børn, er bortfaldet ved Straffel.s § 308, jfr. § 304.

[9] Jmskr. 1 April 1859, og om Værgens Udvandring med Barnet, naar Forældrene er døde, Federspiel l. c. 339—340.

[10] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 488, Torp, Angreb paa Liv og Legeme, 1908. 61—63 og B. G. B. § 1631, 2. Stk. jfr. § 1686.

[11] Jfr. nedenfor S. 290 Note 27.

[12] Jfr. om den tilsvarende Regel med Hensyn til Tyende, U. f. R. 1877. 1138.

[13] J. U. 1864. 502.

[14] Nellemann, Exek. 298, U. f. R. 1882. 442 og 1902 A. 746.

[15] Ørsted. 2. 260 og Bentzon, Arveret. 219 Note 1.

2. I Henseende til Forældremagtens Ophør viser 3—17—38, at Sønner, der har fyldt atten Aar, er berettigede til at fare fra Faderen, og det samme antages allerede efter Lovbogen at gælde om Døtre af samme Alder[16] og er i alt Fald hjemlet i flere senere Love f. Eks. Tyendel. 10 Maj 1854 § 1[17]; mærk ogsaa Fattigl.s § 30, 1. Stk., der siger at Børn, hvis Forældre er under Fattigvæsenet, forbliver under Fattigvæsenets Myndighed og Tilsyn til deres 18de Aar. Benytter Børn over atten Aar sig af Retten til at forlade Fædrenehjemmet, er det klart at Forældremagten ophører, og dette gælder naturligvis ogsaa om den Datter under atten Aar der bliver gift. Derimod antager Nogle[18], at naar Børnene efter deres attende Aar forbliver i Forældrenes Hus, vedvarer Forældremagten, idet Forældrenes Opdragelsesret, Ret til at indvirke paa Børnenes Levevej og til at fordre Hustjeneste uden Vederlag vedbliver, hvorimod Revselsesretten ophører. Denne Anskuelse beror vistnok paa en Forveksling af en faktisk og en retlig Tilstand. Det Barn som efter sit attende Aar ønsker at forblive i sine Forældres Hus, maa naturligvis underkaste sig de Vilkaar som Forældrene udtrykkeligt eller stiltiende fastsætter derfor; men det samme gælder om enhver der vil blive og nyde Underhold i et Hus hvor han ikke har Ret til at være, og det forudsætter altsaa ikke at Forældremagten vedvarer. Det voksne Barns Lydighed er for saavidt en aldeles frivillig Sag, som det naarsomhelst kan forlade Forældrene. Naar der tales om „en Ret til at indvirke paa Børnenes Levevej“ kan derved kun tænkes paa den samme Ret, som Forældrene kan have med Hensyn til Andre, nemlig til at nægte at beholde dem i Huset naar de ikke vil følge en vis Livsbane; thi at Forældrene ikke uden de voksne Børns Samtykke kan binde dem ved Retshandler til en vis Stilling, er sikkert nok. Hvad Hustjenesten[19] angaar erindres, at naar Børnene nægter at arbejde, haves

[16] Ørsted. 2. 264.

[17] Scheel, Personret. 105, Bentzon, Personret. 43—44, B. G. B. § 1626 „solange es minderjährig ist“ jfr. §§ 2 og 3.

[18] Scheel. 419, jfr. ogsaa Gram. 233 hvor dog Fremstillingen er mindre bestemt.

[19] B. G. B. § 1617.

der intet Retsmiddel til at tvinge dem dertil, men kun den samme Udvej som overfor Andre der frivilligt opholder sig i Huset, nemlig at nægte dem Underhold eller bortvise dem. Kommer Spørgsmaalet frem saaledes, at Børnene efter at have arbejdet kræver Vederlag[19a], behøver man ikke at paaberaabe sig Forældremagten for at nægte dette; men Afgørelsen beror paa, at det ikke er en ubetinget Regel, at Enhver der har arbejdet for en Anden kan fordre Betaling, og at det, særligt hvor det er voksne Børn eller andre Slægtninge der uden Overenskomst nyder gratis Ophold i en Persons Hus, ikke stemmer med Forholdets Natur at der skulde tilkomme dem Betaling for Hustjeneste. Med Hensyn til Revselsesretten, der efter den ældre Lovgivning, jfr. 6—9—4 og J. L. 2—82[20], vistnok vedvarede saalænge Børnene blev i Forældrenes Hus, er Alle enige om at den ophører med Barnets attende Aar, idet den nu, efterat 6—5—5 jfr. 6—9—4 er ophævet, kun hjemles ved Forholdets Natur som et Middel for Opdragelsen; men det er da inkonsekvent at antage at der ingen Grænse er for Opdragelsesretten. Nogle[21] formener iøvrigt, at Revselsesretten ophører inden Barnets attende Aar, naar „den almindelige Opdragelse“ er fuldendt, hvorved synes at være sigtet til Skolepligtens Ophør; men hertil haves næppe Hjemmel, da den retlige Opdragelsespligt ikke ophører før Forældremagten.

Det maa efter det anførte antages, at Forældremagten og derunder Revselsesretten ophører, naar Barnet er atten Aar og, hvis det er en Datter, desuden ved hendes Giftermaal[22]; dog bestemmer nu L. 14 Apr. 1905 § 36, at Myndigheden over saadanne Børn, der er anbragte paa Opdragelsesanstalter for særlig vanskelige Børn, jfr. L.s § 29, kan udstrækkes i indtil 3 Aar efter deres Indsættelse i denne Anstalt, selvom de 18 Aar derved overskrides. Man har vel ment[23] at Forældremagten maatte vedblive, naar Barnet ved det 18de Aar var afsindigt; men dette er næppe

[19a] Jfr. B. G. B. § 1618.
[20] Ørsted. 2. 264.
[21] Scheel. 419.
[22] B.-G. B. §§ 1633 og 1661.
[23] Kollegialtid. 1828. 909, se iøvrigt Bentzon, Personret. 58.

rigtigt. Forsorgen for en voksen Afsindig kan nok strække sig lige saa vidt og have i alt væsentligt samme Virkning som Forældremagten over umyndige Børn; men den hviler dog paa en ganske anden Grundvold, idet den gaar ud paa at raade Bod paa en anomal Mangel paa Evne til Selvbestemmelse, medens Forældremagten skyldes Hensyn til at fremme en normalt ufuldkommen Udvikling og Hensyn til Familielivet. Noget andet er, at den Raaden over den Afsindige, hvis skarpeste Udtryk er Tvangsindlæggelsen paa en Sindssygeanstalt, frembyder en Analogi til Forældremagten, ligesom Faderen eller Moderen i deres Egenskab af Værge vistnok vil være de nærmeste til at udøve den, i alt Fald hvor Ægtefællen ikke er i Stand dertil eller den Afsindige er ugift[24].

Undertiden antages det, at Børnene i kirkelig eller religiøs Henseende ophører at være Forældrene undergivne ved Konfirmationen, saa at de derefter selv kan vælge deres Religion og løse Sognebaand, og Forældrene ikke uden deres Samtykke kan lade dem skifte Trosbekendelse[25]. Det sidste kunde være ret naturligt, men nogen Hjemmel for den hele Opfattelse vides ikke. Om Børn, der ikke er konfirmerede men dog over den sædvanlige Konfirmationsalder (14 Aar), er Forældrene undergivne i religiøs Henseende uden Hensyn til deres eget Ønske, kan være tvivlsomt[26]; men maaske kan man i L. (Nr. 100) 19 Apr. 1907 § 2. 2, Stk., der giver Personer over 15 Aar Ret til at forlange „borgerlig Begravelse“, søge Støtte for en Regel om, at Børn i den Alder i religiøs Henseende betragtes som selvstændige Personer[26a].

Kun i én Henseende kan det (bortset fra Børnel.s § 36) siges, at Forældremagten vedvarer udover Børnenes attende Aar, nemlig forsaavidt Forældrenes Samtykke udkræves til deres Ægteskab indtil de er fuldmyndige, jfr. Fr. 30 Apr. 1824 § 3 Nr. 6 der dog som foran S. 38 bemærket tillige hviler paa andre Hensyn, se nu L. Nr. 133, 27 Maj 1908 §§ 4—6.

[24] Jfr. Bentzon, Personret. 146.

[25] Gram. 233, Matzen og Timm, Kirkeret. 474, jfr. Jmskr. 5 Marts 1861 (Justitsministeriet burde her have virket som Pupilautoritet).

[26] Kmskr. 13 Okt. 1868, 9 Apr. 1875, 8 Febr. 1881, 27 Sept. 1887 men dog 31 Aug. 1879 og 10 Juni 1893 (alle i G. S.) samt Jmskr. 31 Marts 1896 (Nr. 124).

[26a] Jfr. ogsaa L. Nr. 51 om Ligbrænding, 5 Marts 1910.

3. Af 6—5—6, der forøvrigt nu er ophævet ved Straffel.s § 308[27], fremgaar det, at der tilkommer Hustruen lige saa vel som Manden en Forældremagt over Børnene, jfr. ogsaa 3—16—1, 3—18—7 og mange andre Lovbud, der i herhenhørende Tilfælde bruger Udtrykket „Forældre".

Det har dog altid været antaget saavel i Theori[28] som i Praksis[29], at saalænge Forældrene lever sammen i Ægteskab, er det Faderens Vilje der i Tilfælde af Uenighed er den afgørende[30]. Denne Regel har ingen direkte Lovhjemmel; men man har tidligere kunnet støtte den paa Sætningen om Mandens Husbonderet over Konen[31]; og i Nutiden har man, uagtet denne Sætning næppe mere anerkendes, dog fastholdt Reglen „i Kraft af den Stilling som Familiens Overhoved, som han efter Lovgivningens Opfattelse indtager"[32]. Vor Praksis synes at ville gennemføre Reglen med en vidtstrakt Konsekvens, der kun tager ringe Hensyn til Moderens Ønsker eller Interesser, idet der gives Manden en diskretionær Myndighed til at bestemme over Børnenes Opdragelse, saa at han endog kan fjerne dem fra Moderen, hvis han skønner dette bedst[33].

[27] Indtil 1866 var det altsaa positivt hjemlet i Lovgivningen, at ogsaa Hustruen havde Revselsesret. Straffeloven vil vistnok kun fjerne Strafferegelerne, mærk at § 308 under ét ophæver 6. Bog 4—9. Kap., dog kunde der sluttes e contrario fra § 308, 2. Stk., der hæver Straffebestemmelserne alene i f. Eks. 6—13—2 og 6—14—7, medens hele 6—5—6 jfr. 5 er omfattet af Strfl.s § 308 1. Stk.

[28] Jfr. Scheel. 378, Collett. 135, Deuntzer, Familieret. 283 og Mot. 4—5 til L. Nr. 133, 27 Maj 1908.

[29] H. R. Td. 1865. 646—47, U. f. R. 1881. 493 (H. R. Td. 1880. 755), 1899. 653 og 949 og 1900. 561, se ogsaa Jmskr. 28 Novbr. 1855.

[30] Herpaa har man endvidere støttet den Regel, at Ansvaret for Tilsidesættelsen af de til Forældremagten knyttede Pligter (jfr. ovenfor §§ 36 og 37) i Reglen vil falde paa Faderen, se f. Eks. Jmskr. 17 Nov. 1881 (Nr. 191).

[31] Jfr. ovenfor . 97—99.

[32] Deuntzer, Familieret. 283.

[33] Jfr. H. R. D. i U. f. R. 1900 . 561: En Ægtemand havde mod Hustruens Vilje efterhaanden fjernet alle Børnene, hvoraf den yngste var en femaarig Pige, fra Hjemmet, havde anbragt dem i Pleje hos fremmede og holdt Opholdsstedet skjult for hende. Hun søgte forgæves at faa det yngste Barn udleveret ved Fogden fra Plejefaderen. H.Ret stadfæstede Fogdens Nægtelse, tilføjende: „idet den Omstændighed, at Indstævnte har

Denne Praksis maa siges at være altfor vidtgaaende, selv paa Grundlag af de nedarvede Forestillinger. Netop fordi Husbonderetten er bortfaldet, burde Domstolene i større Omfang end det er sket indlade sig paa en Prøvelse af de individuelle Forhold[34].

Hvis den nedarvede Opfattelse fastholdes[35], er Moderens retlige Forældremagt kun af underordnet Betydning under normale Samlivsforhold. Det synes saaledes meget tvivlsomt om hun, efter D. L. 6—5—6, er berettiget til at revse Barnet

holdt skjult for Appellantinden, hvor han havde anbragt det i Sagen ommeldte Barn, og søgt at afholde hende fra Samkvem med dette, ej heller kan medføre Berettigelse for hende til at kuldkaste den af ham med Hensyn til Barnet trufne Disposition."

[34] Dette kunde gøres omtrent som efter B. G. B., der vel principielt giver Manden det afgørende Ord (§§ 1634 og 1354), men som aabner Domstolene en Udvej ved at sige, at Hustruen ikke er pligtig at følge Mandens Afgørelse, hvis denne fremtræder som et „Misbrug af hans Ret" (§ 1354 jfr. §§ 1357 og 1358). I det i forrige Note omtalte Tilfælde havde Manden paastaaet, at „Børnenes Opdragelse i høj Grad blev forsømt fra hans Hustrus Side". Hvis Dommen havde indladt sig paa en Prøvelse af denne Paastand og fundet den begrundet, vilde Dommens konkrete Retfærdighed have været godtgjort, uden at Mandens diskretionære Ret over Børnene havde maattet anerkendes, hvilket netop er det der gaar Moderens naturlige Ret altfor nær.

[35] Det er almindelig europæisk Ret at Manden har den overvejende Forældremagt, jfr. f. Eks. B. G. B. § 1634 og Schweizerisches Zivilges. b. 1907 § 274 („sind die Eltern nicht einig, so entscheidet der Wille des Vaters"). Denne klare Uretfærdighed mod Hustruen (jfr. U. f. R. 1907 B. 233—237 og 240—241) synes dog ikke blot opretholdt ved nedarvede Rester af en „etisk" Opfattelse af Manden som den Overordnede, men ogsaa ved den retstekniske Vanskelighed, at der maa skabes en Udvej, naar Ægtefællerne ikke kan enes og der dog maa handles positivt med Barnet (se om at Reformen har store Vanskeligheder Mot. 4—5 til Lov Nr. 133, 27 Maj 1908, men imod disses Betragtninger U. f. R. 1907. B. 233—34 og 240—241 samt Bemærkningerne til det af Dansk Kvindesamfund udarbejdede Forslag til ny Lovordning, se „Kvinden og Samfundet" 1908 Nr. 12). Det rette synes her at være (i Lighed med Reglen i D. L. 3—16—4) at gøre Øvrigheden til en Opmand der afgør Konflikten ved at vælge en af de Løsninger, som hver af Ægtefællerne holder paa. Maaske burde der til Afgørelse af slige Tvistigheder dannes et særligt Nævn, f. Eks. af en Mand og en Kvinde, der samvirkede med Øvrigheden, jfr. § 10 i det ovennævnte Forslag fra Dansk Kvindesamfund. Derimod burde vore Værgeraad næppe have med saadanne Sager at gøre, hvor ikke Hensynet til Børnene krævede at Forældrenes Forældremagt sattes til Side.

mod Faderens Protest. Dog har Lovgivningen undtagelsesvis givet hende en Medbestemmelsesret, dels ved L. Nr. 133, 27 Maj 1908[36] med Hensyn til Barnets Giftermaal (se ovenfor S. 39—41) dels ved L. 13 April 1851 § 9 med Hensyn til Børnenes religiøse Opdragelse[36a]. Denne § 9 siger, at den Bestemmelse herom, som, forinden Ægteskabet indgaas, skal vedtages naar Ægtefællerne er af forskellig Trosbekendelse, ikke senere ensidigt kan forandres af Manden men kun ved fælles Overenskomst. Da Grunden til, at Lovgivningen ikke fordrer nogen foregaaende Vedtagelse om Børnenes Religion naar begge Ægtefæller tilhører samme Tro, kun synes at kunne være den, at det i saa Fald anses for givet at Børnene skal opdrages i Forældrenes Religion, maa det vistnok antages, at Manden heller ikke udenfor de i L. 1851 § 9 omtalte Tilfælde uden Hustruens Samtykke kan bestemme, at Barnet skal opdrages i en anden Tro end den der ved Ægteskabets Indgaaelse var begge Ægtefællers, og dette maa gælde om han end selv skifter Trosbekendelse, og selv med Hensyn til de derefter fødte Børn[37].

Det tør vistnok antages[38], at Ægtefællerne gyldigt kan vedtage Bestemmelser, hvorved Hustruen i Henseende til Forældremagtens Udøvelse stilles paa en mere lige Fod med Manden. Hvis saadanne Aftaler ikke er trufne, faar Reglen om, at Hustruen har en selvstændig omend kun subsidiær Forældremagt, sin retlige Betydning, saasnart Faderens Forældremagt maa træde tilbage. Naar saaledes Faderen af en eller anden Grund f. Eks. Sindssygdom eller Fraværelse[39] er ude af Stand[40] til at afgive nogen Bestemmelse, kan Moderen umiddelbart i Kraft af sin Forældremagt, og derfor uden at det er fornødent at beskikke en Værge[41] (f. Eks.

[36] Jfr. ogsaa L. Nr. 51, 5 Marts 1910, 2. Stk.

[36a] Men herfra kan der hverken sluttes analogisk eller e contrario.

[37] Jmskr. 3 Maj 1858, Kmskr. 16 Okt. 1873, 21 Apr. 1874 og 9 Okt. 1877 (de tre sidste i G. S.) samt Jmskr. 25 Marts og 9 Okt. 1896 (Nr. 98 og 284), jfr. Matzen og Timm, Kirkeret. 89—95.

[38] Jfr. ovenfor . 114 og Bentzon, Retskilderne. 171—172.

[39] Jfr. B. G. B. §§ 1676, 1677 og 1685.

[40] Dette maa fordres, jfr. Jmskr. 17 Juni 1901 (Nr. 211) hvorefter Faderens Forældremagt ikke bortfaldt derved at han, paa Grund af Drikfældighed, blev gjort umyndig.

[41] Jfr. Imskr. 10 Marts 1894 (Nr. 83).

hende selv) raade over Barnet, dog selvfølgelig saaledes at ikke Udøvelsen af Faderens Forældremagt, naar han atter kan tilkendegive sin Vilje, uden Nødvendighed præjudiceres derved[42].

Derimod kan det efter herskende Praksis[43] ikke udvide Moderens Forældremagt at Faderens Opførsel imod hende og Børnene eller hans Evne til at ernære dem lader meget tilbage at ønske, med mindre hun derved foranlediges til at søge Samlivet ophævet, og Spørgsmaalet saaledes falder ind under Reglerne for Forældremagtens Fordeling hvor Forældrene lever faktisk adskilte.

Hvis Forældrene efter Overenskomst lever faktisk adskilte og har truffet en særlig Aftale om Fordelingen af Forældremagten, synes vel, som foran omtalt, en Aftale af sidstnævnte Art at være gyldig; men herved maa dog erindres, at Aftalen om Forældremagten hyppigt vil forudsætte Gyldigheden af Overenskomsten om at leve faktisk adskilte. Da imidlertid vor Praksis gentagne Gange har underkendt de sidstnævnte Overenskomster[44], vil en Aftale om Forældremagten let blive uvirksom overfor en Ægtefælle som, f. Eks. naar den sagsøges til at udlevere Børnene, begærer Samlivet fornyet og henviser Modparten til at opnaa Samliv med Børnene ved at opfylde sin retlige Samlivspligt[45].

Hvis Forældrene lever faktisk adskilte uden Overenskomst derom, maa Reglen være, at den som er uskyldig i Samlivets Ophævelse har Krav paa Forældremagten. Naar saaledes Konen ulovligt forlader Manden[46], kan hun ikke derved indskrænke hans Forældremagt eller ophæve hans Ret til Samliv med Børnene, men kan ved Dom tilpligtes at udlevere samtlige Børn til ham[47] og kan ikke kræve Udlevering af noget af de hos Faderen forblevne Børn. Det tilsvarende maa gælde i det omvendte Tilfælde at Faderen ulovlig forlader

[42] J. U. 1864 . 502.

[43] Jfr. U. f. R. 1881. 493 og 1899. 653 og 949.

[44] Jfr. U. f. R. 1907. 870 (stadf. H. R. D. 1909. 271).

[45] Jfr. J. U. 1854. 872, men dog maaske U. f. R. 1884. 271.

[46] Jfr. ovenfor . 95—96. 107 og 219—221, og U.f.R. 1907 B. 236—237.

[47] H. R. D. 16 Okt. 1783, H. R. Td. 1865. 646, U. f. R. 1883. 182 H. R. Td. 1882. 632).

Moderen[48], og vistnok ogsaa naar Manden uden Hustruens Billigelse forlader Danmark[49].

Naar Hustruen lovligt forlader Manden, vil hun ikke kunne kræve Børnene udleverede, blot fordi hun kan fordre Separation eller Skilsmisse paa Grund af hans Opførsel. Men hvis hun har taget Børnene med sig, vil hun dog ikke i saadanne Tilfælde altid kunne tilpligtes at udlevere dem, navnlig ikke hvis kun hun kan forsørge Børnene tilstrækkeligt[50]; thi er dette sidste Tilfældet synes Hustruen efter Omstændighederne at kunne vægre sig ved at følge Manden der vil skifte Bopæl, hvis hendes Valg af Bopæl kan være afgørende for hendes og Børnenes Forsørgelse, jfr. ovenfor S. 95 og 220—21.

Naar Ægteskabet er opløst ved Døden, har den Efterlevende Forældremagten over Børnene[51]. Ifølge L. 13 Apr. 1851 § 9 kan hverken Enkemanden eller Enken forandre den om Børnenes Trosbekendelse trufne Aftale eller stiltiende forudsatte Bestemmelse uden Kultusministeriets Samtykke[52].

Medens en Enkemand beholder Forældremagten, selvom han indgaar nyt Ægteskab, indeholdt D. L. en noget forskellig Regel for Enkens Vedkommende. Naar hun gifter sig paany, skal Børnene ifølge 3—17—17 til 19 blive hos hende indtil de er syv Aar gamle, og hvis hun begærer fremdeles at have dem og især Døtrene hos sig, bør de ikke tages fra hende saafremt hun vil give dem deres Kost frit, og deres Frænder kan kende at de opdrages vel hos hende. Disse Regler hviler sandsynligvis paa en Frygt for et mindre godt Forhold mellem Stedfaderen og hans Stedbørn, der ytrer sig ogsaa andre Steder i Lovbogen, jfr. 3—17—9. At den senere Lovgivning ikke delte denne Frygt, jfr. Reglerne om Stedforældres Hensidden med Børnemidler efter thinglæst Skifteekstrakt eller i uskiftet Bo, kunde ikke ophæve Reglerne i D. L. 3—17—17 til 19; og heller ikke er disse bortfaldne derved, at

[48] U. f. R. 1881. 493 (H. R. Td. 1880. 755).

[49] Jfr. Forudsætningen i U. f. R. 1883. 182 (H. R. Td. 1882. 632).

[50] Saaledes Domme i U. f. R. 1881. 493, og 1899. 653 og 949.

[51] Jmskr. 24 Apr. 1856, Kmskr. 19 Apr. 1869 (G. S.), Jmskr. 10 Marts 1894 (Nr. 83).

[52] Se Kmskr. 24 Dec. 1868 (G. S.) om et Tilfælde, hvor Manden var bortrejst og forsvunden, og hvor Konens Samtykke ansaas tilstrækkeligt til, at fælles Børn skiftede Trosbekendelse.

Fr. 24 Jan. 1844 § 9 og Fattigl. 1891 §§ 4 og 5 har paalagt Stedfaderen en Underholdspligt overfor Stedbørnene; thi denne faar ingen Betydning, naar der intet Krav om Underhold stilles til Stedfaderen. Derimod maa Reglerne i 3—17—17 til 19 anses for bortfaldne derved, at L. Nr. 133, 27. Maj 1908 § 1 har bestemt, at Enke er født Værge for sit ægte Barn og vedbliver hermed, selvom hun indgaar nyt Ægteskab[53]. Thi den fødte Værge har fra gammel Tid (jfr. nedenfor. 299) haft Forældremagten, naar der ikke fandtes Forældre, hvem den tilkom fremfor Værgen[54].

Bliver Forældrene separerede eller adskilte ved Bevilling, vil der i Almindelighed være truffet fornøden Aftale om, hvem der skal beholde Børnene, hvorunder hele Forældremagtens Udøvelse maa antages indbefattet[55]. Ogsaa naar Skilsmisse ved Dom har fundet Sted, kan det tænkes at en saadan Aftale er truffet[56].

Naar ingen Aftale er sket, og Skilsmisse ved Dom finder Sted, kunde det synes at være en naturlig Retsregel[57], at den, hvis Brøde har forvoldt Skilsmissen, maa være uberettiget overfor den uskyldige Ægtefælle til at fordre at beholde noget af Børnene[58]. Man kan vel ikke deraf, at f. Eks. Manden, naar Hustruen ulovligt forlader ham, kan fordre at beholde alle Børnene, slutte, at han ogsaa har Ret dertil, naar han paa Grund af Bortdragelsen har taget Skilsmissedom; thi i første Fald er der kun Spørgsmaal om en foreløbig Ophævelse af Forældremagten, som Hustruen kan genvinde ved at vende tilbage. Derimod kunde det hævdes at være stødende, at den uskyldige Ægtefælle skulde miste sin Forældremagt, og navnlig at den skulde være pligtig at udlevere Børnene til den Skyldige, efterat den maaske i lang Tid alene har maattet sørge for dem, medens den anden

[53] Jfr. Munch-Petersen, Tillæg 1908 til Borgerlig Ret. 8.

[54] Vilde man antage, at 3—17—17 til 19 gjaldt endnu (jfr. dog Bentzon, Retskilderne. 97), maatte Ordet „mand“ i 3—17—18 sikkert forstaas saaledes, at Pupilautoriteterne (se Kskr. 20 Dec. 1817 og Scheel. 410) har Skønnet over, om Barnet bør tages fra Moderen.

[55] Jfr. U. f. R. 1893. 880. Om anden Aftale se f. Eks. U. f. R. 1907. 467.

[56] U. f R. 1879. 420 (Aftale med Hensyn til forventet Skilsmisse).

[57] Se Bentzon, Retskilderne 175—180.

[58] B. G. B. §§ 1635 og 1636.

Ægtefælle retsstridigt har unddraget sig Samlivet. Hertil kommer, at Børnene selv oftest har Interesse i at forblive samlede, og det maatte da være hos den uskyldige Ægtefælle. Paa den anden Side vil det som en gennemført Regel kunne blive for haardt overfor den Skyldige, om denne ved enhver Art af Brøde skulde udlevere alle Børnene.

Efter de Udtryk, der tidligere benyttedes i Skilsmissedomme, naar Ægteskabet hævedes paa Grund af den ene Parts Brøde, og som lød paa at den skulde have sit Ægteskab forbrudt, er det sandsynligt, at man har anset den Skyldiges Forældremagt for ophørt. I den positive Lovgivning findes imidlertid ingen sikker Støtte for den omtalte Sætning i dens Almindelighed. Hvad Bigami angaar, maa det vel antages, at Bigamens anden uskyldige Ægtefælle ifølge 3—16—16—8 maa have Ret til at beholde alle Børnene, da den ikke skal lide Skade paa Ære og Gods, og dette vistnok maa forstaas saaledes, at den kan kræve de samme Rettigheder, derunder Ret til Samliv med Børnene, som om Ægteskabet var gyldigt, jfr. foran S. 200. Men om Reglen i 3—16—16—8 kan anvendes i andre Tilfælde, hvor Ægteskabet hæves paa Grund af den ene Ægtefælles Brøde og denne er en Krænkelse imod den anden Ægtefælle f. Eks. Hor[59], er tvivlsomt, da det nævnte Lovbud handler om et Ægteskab, der uden Hensyn til den uskyldige Persons Vilje ikke maa blive bestaaende. Derimod kan man særligt med Hensyn til Hor paaberaabe sig Grundsætningerne i 5—2—52 og Fr. 21 Maj 1845 § 3 som Hjemmel for den krænkede Ægtefælles Ret til at beholde alle Børnene. Det maa vel vække nogen Betænkelighed, at Kilden til 5—2—52 J. L. 1—24 udtrykkeligt fastsatte, at Børnene skulde blive hos den uskyldige Ægtefælle, medens dette er udeladt i Chr. V.s Lov, jfr. ogsaa foran S. 237 Note 25. Imidlertid er det utvetydigt antaget i Praksis, idet Højesteret[60] har frakendt en separeret Hustru, hvem

[59] Scheel. 301.

[60] U. f. R. 1899. 540. Dommen henviser til Lovgivningens Grundsætninger, navnlig 5—2—52 og Fr. 21 Maj 1845 § 3. Jfr. den tilsvarende O. R. D. i U. f. R. 1890. 1062 og Ørsted. 2. 231, men dog Collett. 226. I H. R. D. i U. f. R. 1904 B. 60, der fastholder Praksis, var der tillige individuelle Forhold der talte stærkt imod den Skyldige.

de fælles Børn ved Separationsbevillingen var tillagt, Retten til disse, da det var bevist, at hun i Separationstiden havde begaaet Hor, medens Manden havde godtgjort at have ført en sædelig Vandel. Er Skilsmissegrunden en anden Brøde end Bigami eller Hor, kan der næppe paavises positiv Hjemmel til at frakende den Skyldige Forældremagten, og det ligger da nær at slutte e contrario fra Reglerne om Hor, som jo altid behandles med særlig Strenghed, idet det naturlige Udgangspunkt af Hensyn til begge Forældres Krav vistnok maa blive lige Deling, saavidt dette er faktisk gørligt. Dog er man vistnok i Administrationens Praksis tilbøjelig til at anse den uskyldige Ægtefælle for berettiget til Børnene.

Ialtfald opstaar der Spørgsmaal om Forældremagtens Fordeling, naar Skilsmissedommen ikke grunder sig paa den ene Ægtefælles Brøde mod den anden, eller naar Skilsmisse eller Separation er sket ved Bevilling uden at der er truffet Bestemmelse om Børnene. Positive Bestemmelser om Fordelingen af Børnene mellem Forældrene findes ikke, og det kan derfor i Almindelighed kun siges, at den bør være ligelig. Af 3—17—17 ses vel, at det findes naturligt, at Børn under syv Aar bliver hos Moderen fremfor at overgives til en Værge, og efter den givne Begrundelse „at de Moders Hjælp ei kunde miste“ kunde dette ogsaa synes at maatte anvendes, naar der er Tale om at fordele Børnene mellem Forældrene. Endvidere viser 3—17—18, at det med Hensyn til Børn over syv Aar findes særligt stemmende med Forholdets Natur, at Døtrene bliver hos Moderen. Men at fordele Børnene mellem Forældrene efter den Regel, at Børnene under syv Aar og Døtrene blev hos Moderen, medens Faderen beholdt de andre, vilde tilsidesætte den ene Ægtefælles Ret, naar alle eller de fleste Børn er over eller under den nævnte Alder eller er af samme Køn[61]. Derhos synes det ubilligt mod Moderen, at hun, efterhaanden som Børnene blev syv Aar, skulde afgive dem; thi en saadan Varetægt alene i de spæde Aar kan ikke siges at fyldestgøre hendes Krav paa Forældremagt, og at 3—17—17 kun gav hende en saaledes begrænset Ret, var grundet i den væsentlige Forandring for Børnene, som hendes nye Ægteskab kunde medføre. Det synes rettest at se bort

[61] Jfr. dog B. G. B. § 1635.

fra 3—17—17 og 18 — paa hvilken der ogsaa af den Grund intet kan støttes, at der i det af Artt. omhandlede Tilfælde ikke findes nogen anden Ægtefælle at tage Hensyn til — og dele Børnene ligeligt og endeligt mellem Forældrene. Er der kun ét Barn, maa det vel i Reglen tillægges Moderen hvis det er en Pige, og Faderen hvis det er en Dreng[62], og paa samme Maade kan der forholdes med det overskydende Barn, naar der er et ulige Antal. Som i det foregaaende forudsat, kan Forældrenes Ret i Henseende til Børnenes Fordeling gøres gældende ved Domstolene, skønt det kunde være ret hensigtsmæssigt, om dette Punkt var overladt til Øvrighedens Afgørelse[63], især fordi der vanskelig kan opstilles nogen bestemt Retsregel[64].

Naar Børnene er fordelte mellem Forældrene efter Overenskomst, uden at det er aftalt at den ene skal yde den anden noget Bidrag til de hos den værende Børns Underhold, synes Formodningen at være for, at et saadant Bidrag ikke kan fordres[65]. Det samme vil i Almindelighed gælde, naar Børnene er fordelte ligeligt ved Dom; thi man maa forudsætte, at herved Ret og Byrde saavidt muligt er fordelt lige mellem Forældrene, og det maa anses som en almindelig Grundsætning, at Forældre indbyrdes bør dele Opdragelsesudgifterne, jfr. Fr. 14 Oktbr. 1763[66]. Denne Grundsætning medfører da, at naar den ene af Forældrene ved Dommen har faaet alle Børnene, idet man har anset den som den Uskyldige for beretiget dertil, eller har faaet det eneste Barn eller et Barn mere end den anden, synes der ikke at kunne nægtes den Ret til at erholde Opfostringsbidrag hos den anden[67]. Det samme maa antages, naar alle eller de fleste af Børnene er forblevne hos den ene af Forældrene, idet den anden ikke fordrer at faa noget af dem udleveret eller endog vægrer sig ved at modtage dem. Det Bidrag, som kan kræves, bør ansættes til Halvdelen af, hvad Barnets Opdragelse og Underhold koster;

[62] Reskr. 7 Sept. 1736, Bev. 31 Jan. 1772.

[63] Scheel. 300, Collett. 227, U. f. R. 1883. 957, men dog Gram. 186 og noget tvivlende Ørsted. 2. 234.

[64] Jfr. B. G. B. § 1635.

[65] U. f. R. 1887. 1062.

[66] Kskr. 20 Dec. 1836.

[67] U. f. R. 1904 B. 60.

dog kan der ikke ses hen til Barnets nødtørftige Underhold, men Forældrenes Stand og Vilkaar bør tages i Betragtning[68], jfr. Fattigl. 1891 §§ 3 og 9 og ovenfor S. 267. Det kan ikke paalægges den af Forældrene, hvis Brøde har forvoldt Skilsmissen, at give større Bidrag eller fuldt Underhold til de hos den anden værende Børn; dog bør der maaske i det i 3—16—16—8 omhandlede Tilfælde ved Beregningen af den Erstatning, som tilkommer den bedragne Person for det Tab denne har lidt ved det formentlige Ægteskabs Indgaaelse, tages Hensyn til de Udgifter, som den har anvendt eller kommer til at anvende paa de hos den værende fælles Børn. Man kunde iøvrigt spørge, om ikke den ene af Forældrene, som har alle Børnene hos sig eller flere end der kan tilkomme den, i Stedet for at kræve Underholdsbidrag kunde søge den anden til at modtage nogle af Børnene til Underhold; men Dom herfor kan dog næppe erholdes, hvorimod der naturligvis ikke kan være noget til Hinder for at paastaa, at Sagsøgte enten skal modtage Børnene eller erlægge Underholdsbidrag. Om den ene af Forældrenes Ret overfor den andens Dødsbo eller Konkursbo maa de foran S. 182—183 angivne Grundsætninger være gældende[69].

For det Offentlige er det, som foran bemærket, i Henseende til Underholdspligten ligegyldigt, hvorledes Børnene er fordelte mellem Forældrene.

Forældrene kan lade den dem tilkommende Magt over Børnene udøve paa deres Vegne ved Andre, f. Eks. Lærere eller dem hos hvem Barnet sættes i Kost. Endvidere kan selve Udøvelsen af Forældremyndigheden medføre, at et vist Herredømme over Børnene overføres til andre Personer, f. Eks. naar Barnet bortfæstes som Tyende. Derimod kan det ikke antages, at en fuldstændig og uigenkaldelig Opgivelse og Overdragelse af Forældremagten altid gyldigt kan ske ved en privat Overenskomst[70], medens den kan ske under det Offentliges Medvirkning, jfr. nedenfor. Er begge Forældrene døde eller af anden Grund ude af Stand til at udøve Forældremagten, vil denne, forsaavidt Barnet ikke maa tages under

[68] Scheel. 304.

[69] U. f. R. 1884. 919.

[70] Jfr. Bentzon, Retskilderne. 171—172 og nærmere nedenfor i § 48.

Fattigvæsenets Forsorg, tilkomme Barnets Værge, jfr. 3—17—17 og 18, 3—16—1 og 4, L. 10 Maj 1854 § 1 og 30 Marts 1889 §§ 5 og 16[71. 72].

4. Forældremagten kan berøves Forældrene af det Offentlige. Hjemmel herfor findes allerede i 3—18—7, naar Forældrene holder Børnene hos sig i Ørkesløshed, og mere almindeligt i Regl. 5 Juli 1803 f. Købst. § 7, f. Landet § 11, naar Forældrenes „Forstand, Helbred eller Sæder ere saaledes beskafne, at Børnenes Opfostring og Opdragelse ikke til dem bør betroes", samt særligt med Hensyn til Forsømmelse af Barnets Undervisning, Anordn. 29 Juli 1814 f. Købst. § 24, f. Landet § 17, jfr. Fr. 20 Marts 1844 § 34 og 3—18—7, se endvidere Anordn. f. Vest. om Løsgængeri 18 Aug. 1853 § 5. Nu har L. Nr. 72, 14 Apr. 1905 (Børneloven)[73] givet udførlige og indenfor et vist Omraade (jfr. L.s § 50) udtømmende Regler om det Offentliges Tilsyn med Børnene, derunder om Børns Anbringelse udenfor Hjemmet og den i Forbindelse dermed satte Berøvelse af Forældremagten[74]. Loven har derhos indført en særlig Myndighed, Værgeraadsinstitutionen, hvorunder de heromhandlede Forhold henhører, Børnel.s Kap. II og III. I hver Kommune dannes (mindst) ét Værgeraad bestaaende af 5 Medlemmer, der vælges paa forskellig Maade, se nærmere L.s § 3 (jfr. § 5); i Kjøbenhavn og Kommuner med mindst 10,000 Indbyggere bestemmer Justitsministeriet Raadenes Antal, og de bestaar her af 7 Medlemmer, L.s § 4 (jfr. § 5)[75].

Ifølge § 8 er der dannet et Overværgeraad i København, bestaaende af Overinspektøren for Opdragelsesanstalterne (jfr. §§ 24 ff.) som Formand og to henholdsvis af Justitsministeriet og af Kultusministeriet udnævnte Medlemmer. Om dettes Virksomhed, se nedenfor.

[71] Jfr. Bentzon, Personret. 118—19, se ogsaa B. G. B. § 1665.

[72] Om Fadderes Pligter her, jfr. Kskr. 25 Jan. 1848 og Kmskr. 6 Sept. 1859.

[73] Jfr. vedrørende Gennemførelsen af L. Nr. 72, 14 April 1905 Jmcirk. Nr. 310, 11 Nov. 1905 og Bekg. Nr. 235, 15 Okt. 1908 Lov. T. A. 918.

[74] Om Børneloven jfr. Axel Petersen, det offentl. Børnetilsyn, 1905, særlig. 44—55, 56 ff., 70, 75—82, 89—90 og 147—148, jfr. ogsaa A. Schou i Tidsskr. f. R. Vid. 1905. 386—397 og om den historiske Udvikling af Børnetilsynet, Axel Petersen, Samfundet og Børnene, særlig. 58—65.

[75] Bekg. Nr. 146, 28 Sept. 1905; se nærmere Jmcirk. Nr. 310, 11 Nov. 1905 med efterfølgende Vejledning for Værgeraadene.

Værgeraadets Opgave er at vaage over, at de i Distriktet værende Børn, fortrinsvis under 15 Aar, faar en forsvarlig Opdragelse, Pleje og Undervisning og ikke gør sig skyldige i retsstridige Handlinger, navnlig ikke i Forbrydelser. Ifølge L.s § 1 er Loven og altsaa Værgeraadsmyndigheden anvendelig paa[76]: a) Personer under 18 Aar, der har begaaet en strafbar Handling, som vidner om sædelig Fordærvelse eller Vanrøgt, og Personer under kriminel Lavalder, der har begaaet en tilsvarende Handling, der kun paa Grund af deres Alder er straffri. b) Børn under 15 Aar, som uden at have begaaet nogen saadan Handling findes at være sædeligt fordærvede, eller som paa Grund af Forældres eller andre Opdrageres Lastefuldhed, grove Forsømmelighed eller Mangel paa Evne til at opdrage dem eller føre det fornødne Tilsyn med dem findes at være udsatte for sædelig Fordærvelse. Denne Regel kan derhos under særlige Omstændigheder, i Reglen kun efter Forældres eller Værgers Begæring, anvendes paa Personer mellem 15 og 18 Aar. c) Børn under 15 Aar, som af Forældre eller andre Opdragere mishandles, eller som hos disse lider saadan Nød at deres Sundhed eller normale legemlige Udvikling derved udsættes for alvorlig Fare.

Endelig bestemmer L.s § 2 (jfr. § 18), at et skolepligtigt Barn paa Grund af betydelig Dovenskab eller meget slet Opførsel i Skolen i en Tid af indtil 6 Maaneder kan anbringes udenfor Hjemmet, naar Advarsler har vist sig frugtesløse. Beslutningen herom fattes af Skolekommissionen[77], i København Skoledirektionen, og kan indankes for Overværgeraadet (§ 18).

Naar der med Hensyn til de saaledes angivne Personer foreligger noget af de nævnte Forhold[78], tager Værgeraadet[79] Bestemmelse om, hvad der vil være at foretage (§ 9, jfr. dog § 18). Det kan indskrænke sig til (§ 10) at tildele Bar-

[76] Om Lovens Anvendelighed paa Personer, der ikke har Forsørgelsessted her i Landet se Jmskr. 27 Febr. 1906 (Nr. 68) og 16 Nov. 1906 (Nr. 391); se ogsaa Jmskr. 4 Sept. 1908 (Nr. 307) og Jmskr. 20 Juli 1909 (Nr. 284) samt L. Nr. 117, 27 Maj 1908; om Børn forsørgelsesberettigede paa Island se Jmskr. 7 Aug. 1909 (Nr. 306).

[77] Jfr. Jmskr. Nr. 124, 12 Apr. 1907.

[78] Jmskr. 3 Marts 1906 (Nr. 90).

[79] Jmskr. 27 Dec. 1905 (Nr. 396), 19. Nov. 1906 (Nr. 342) og 1 Okt. 1907 (Nr. 310).

net eller Forældrene en Advarsel, inden der foretages videre Skridt overfor Vedkommende, og det kan (§ 10) beskikke Barnet en „Tilsynsværge“ [80], der for Pigebørn og Børn under 7 Aar i Reglen bør være en Kvinde. Tilsynsværgen skal paase, at Opdragerne gør deres Pligt, og hjælpe dem med Raad og Vejledning i saa Henseende. Værgeraadet kan ogsaa selv give Forældrene de fornødne Paalæg med Hensyn til Opdragelsen, og det skal, hvor det skønnes at være slette økonomiske Forhold der forvolder Barnets Vanrøgt, henlede Bestyrelsen for „de fattiges Kasse“s [80a] eller Kommunalbestyrelsens Opmærksomhed paa Hjemmet. Desuden tilkendegiver det Forældrene, at hvis de givne Paalæg ikke efterkommes, vil Barnet blive anbragt til Opdragelse udenfor Hjemmet. Ved Skolepligtens Ophør drager Værgeraadet Omsorg for, at Barnet anbringes i en passende Stilling, L.s § 23, jfr. § 22.

Men Værgeraadet kan ogsaa (§ 11), hvor det anser saadant for nødvendigt, tage Beslutning om, at Barnet skal anbringes udenfor Hjemmet [81] enten i en privat Familie [82], paa et Børnehjem eller i en Opdragelsesanstalt, dog at denne Beslutning altid skal godkendes af Overværgeraadet, der samtidig træffer Bestemmelse om (§ 13), hvem Forældremagten over Barnet skal tillægges, efter Omstændighederne selv overtager denne, L.s § 13; denne Bestemmelse kan dette Raad altid selv forandre. Værgeraadet kan dog paa egen Haand (§ 11) foretage en foreløbig Anbringelse af Barnet udenfor Hjemmet, naar en saadan ikke uden Fare kan udsættes. Men dets Beslutninger, der altid saa vidt muligt skal forkyndes for vedkommende Forældre eller dem der træder i disses Sted (§ 16), kan naar de gaar ud paa Fjernelse fra Hjemmet (§ 17) af de Paagældende altid indankes for Overværgeraadet, hvis Afgørelse er endelig. Paa samme Maade maa det antages, jfr. L.s § 24, at Værgeraadets Bestemmelse om intet at ville fore-

[80] Om Retsbetjentes Pligt til paa Værgeraadets Begæring at foretage Værgebeskikkelse se Jmskr. 3. Marts 1909 (Nr. 120).

[80a] Nu „Hjælpekassen“, jfr. L. Nr. 125, 4 Maj 1907.

[81] Jmskr. Nr. 382, 16 Dec. 1905 (Anbringelse i Lære), Jmskr. Nr. 40, 16 Jan. 1906 (Anbringelse paa et Sygehus), Jmskr. Nr. 61, 24 Febr. 1906 (Anbringelse paa en Abnormanstalt). Jfr. foran. 281 Note 28.

[82] Jmskr. 2. Jan. 1909 (Nr. 55) om at Drenge trods Børnel.s § 21 undtagelsesvis kan anbringes hos enligstillede Kvinder.

tage maa kunne underkendes af Overværgeraadet[83], ligesom der maa tilkomme dette en selvstændig Ret til Indgriben i de herhenhørende Forhold.

De nærmere Regler for Værgeraadets Virksomhed og navnlig for Børnenes Anbringelse gives i L.s §§ 5—7, 12 og 14, 19—23[84].

Den saaledes anordnede offentlige Opdragelse, der i Reglen ophører med det 18de Aar, men undtagelsesvis kan udstrækkes til det 21de, L.s § 36 jfr. § 29, kan efter Overværgeraadets Beslutning (§ 37) ogsaa ophøre paa et tidligere Tidspunkt, naar dens Formaal skønnes at være naaet, jfr. § 39. Ved Forholdets Ophør skal Barnet forsynes med de fornødne Klæder og Rejsepenge og saa vidt muligt anbringes ved et passende Erhverv, L.s § 38 jfr. § 23.

Til Beskyttelse af Børnene og til Haandhævelse af Værgeraadets Autoritet har L.s § 40 givet det en Ret til at lade Forældre og andre Opdragere, der gør sig skyldige i Forførelse eller grov Vanrøgt af de dem betroede Børn, tiltale til Strafs Lidelse, ligesom L.s §§ 41 og 42 sætter Straf for dem der lægger Hindringer i Vejen for de ved Loven paabudte Foranstaltninger og Undersøgelser, undlader at efterkomme de dem givne Paalæg eller understøtter Undvigelse af en i Henhold til Loven anbragt Person[85].

Bidrag til Omkostningerne ved den i Loven paabudte Anbringelse af Børn paalignes Forældrene[86], dog kun for Børn under 15 Aar, medens de for Personer over denne Alder afholdes af Statskassen, L.s §§ 44—48[87].

Om Behandlingen af Børn mellem 14 og 18 Aar, der har begaaet strafbare Handlinger, se L. 1 Apr. 1905 §§ 15 og 16, jfr. Børnel.s § 9 (og § 1 a)[88]. Til Gennemførelse af Lo-

[83] Jfr. Jmskr. 22 Jan. 1907 (Nr. 29).

[84] Jfr. Jmcirk. 11 Nov. 1905 (Nr. 310).

[85] U. f. R. 1908. 904.

[86] Om Børnenes Betalingspligt se Jmskr. 18 Nov. 1907 (Nr. 360).

[87] Om Forholdet, hvor Forældrene nyder vedvarende Fattigunderstøttelse se L.s § 50, jfr. Fattigl.s § 40; Jmskr. 16 Jan. 1906 (Nr. 40), 19 Nov. 1906 (Nr. 342), 5 Marts 1907 (Nr. 88) og 31 Okt. 1907 (Nr. 290).

[88] Jfr. Jmskr. 23 Juni 1909 (Nr. 232) om at den Omstændighed, at en Person, der i Medfør af L. 1 Apr. 1905 § 16 er fritaget for Tiltale mod at undergives Værgeraadets Tilsyn, senere paa Grund af ny For-

vens Paabud er heri anordnet Oprettelsen af adskillige Opdragelsesanstalter, med hvilke Tilsyn føres af den ovenfor nævnte Overinspektør, L.s §§ 24—35[89].

Fattigvæsenet kan efter dertil fra Overøvrigheden erhvervet Bemyndigelse tage Børnene fra Forældrene, naar disse nyder vedvarende Fattigunderstøttelse og uagtet given Paamindelse ikke forsørger eller behandler Børnene forsvarligt, eller naar de vedblivende lader dem forsømme Skolen, eller holder Børnene til Betleri eller ikke afholder dem derfra, Fattigl. 1891 § 40, jfr. Børnel.s § 50 (f. Fær. 1895 § 52), jfr. Pl. 1 Juli 1799 §§ 136 og 139 f. Kbhvn., Regl. 5 Juli 1803 § 39 (43) og Pl. 21 Dec. 1825 § 3[90]. Naar Fattigvæsenet har taget Børnene fra Forældrene, tilkommer Forældremagten den offentlige Autoritet eller den Person, til hvem Myndigheden af det overdrages, Fattigl.s 1891 § 30 (f. Fær. 1895 § 45) jfr. Pl. 1 Juli 1799 § 76, Regl. 5 Juli 1803 § 9 (13)[91].

Udenfor de i det foregaaende anførte Tilfælde, der ganske vist rækker meget vidt, kan en Fratagelse af Forældremagten vistnok ikke finde Sted; med Hensyn til uægte Børn mærkes dog Værgeraadets diskretionære Myndighed efter L. Nr. 130, d. 27. Maj 1908 § 9, 1. og 3. Stk., hvorom S. 313—314. Det kan iøvrigt fremhæves, at en Dom, der i Forholdet mellem Forældrene indbyrdes afgør hvem af dem der skal have Forældremagten over Barnet, selvfølgelig ikke udelukker det Offentlige fra at tage Barnet fra den efter Dommen berettigede og efter Omstændighederne anbringe det hos den anden af Forældrene.

brydelse tiltales og straffes, ikke medfører at Værgeraadstilsynet bortfalder.

[89] I samme Retning virker ogsaa de anerkendte Børnehjem, se L.s § 25, mærk ogsaa de anerkendte private Foreninger, der arbejder for Børnesagen.

[90] Om Kompetenceforholdet mellem Værgeraadsinstitutionen og Overøvrigheden, der virker efter Fattigl.s § 40 (Tilsyn med Børn af Forældre, der nyder vedvarende Fattigunderstøttelse), se Børnel.s § 50, Jmcirk. Nr. 342, 19 Nov. 1906, Jmskr. Nr. 88, 5 Marts 1907 og Krieger. 101.

[91] Jmskr. 26 Jan. 1856, Kmskr. 12 Juli 1870 (G. S.); jfr. Pl. 7 Aug. 1792.

De øvrige Retsvirkninger af Slægtskabsforbindelsen mellem Forældre og ægte Børn.

§ 39.

Som lovlige Medlemmer af den af Faderen ved Ægteskabet stiftede Familie er de ægte Børns Retsstilling i flere Henseender bestemt ved Faderens.

Børnene er saaledes forpligtede og berettigede til at bære Faderens Familienavn. Dette er først foreskrevet ved Fr. 30 Maj 1828 § 18, men var allerede forinden almindeligt undtagen i Bondestanden, hvor Børnenes Efternavn sædvanligt dannedes af Faderens Fornavn med Tilføjelsen „sen“ eller „datter“, eftersom det var en Dreng eller en Pige. Skønt Fr. 1828 kun udtaler, at ethvert Barn skal ved Daaben benævnes „ikke blot ved et Fornavn men ogsaa med det Familienavn eller Stamnavn, som det i Fremtiden bør bære“, er det Meningen, at alle Børn af samme Fader skal have det Familienavn som han bærer, eller forsaavidt han intet har, det som han vælger — en Valgret, som selvfølgelig forlængst er bortfaldet —, og at det engang antagne Navn skal vedblive ogsaa for de efterfølgende Generationer[1], hvilke Regler det jævnligt har været fornødent at indskærpe[2]. I L. 13 Apr. 1851 § 10 og L. 4 Marts 1857 § 2 tales der vel om Anmeldelse af det Navn, som Forældrene „ville have Barnet tillagt“; men dette sigter kun til Fornavnet.

Familienavnet kan som Regel kun forandres ved kgl. Bevilling[3], jfr. L. Nr. 89, 22 April 1904 § 6[4]. Ved L.s § 1, jfr. § 9, er der desuden for et Tidsrum af 10 Aar, regnet fra 1 Juli 1906[5], aabnet enhver myndig dansk Mand eller Kvinde Adgang til at faa Øvrighedsbevis for at have antaget et andet

[1] Kskr. 4 Okt. 1828, 22 Okt. 1829, 7 Febr. 1837, Kmskr. 6 Aug. 1856 og 19 Nov. 1870 (Nr. 48 i Bilag til Ministerialtid. 1871).

[2] Kskr. 30 Juni 1835, Kmskr. 6 Maj 1856, Jmskr. 6 Juni 1856, Kmskr. 27 Nov. 1883 (G. S.), 31 Jan. 1885 (G. S.) og 2 Juni 1891 (Nr. 172).

[3] Jfr. Kskr. 4 Okt. 1828.

[4] Om en gratis Adgang til at antage sit sædvansmæssige Efternavn, der stod aaben indtil 1 Jan. 1906, jfr. L.s § 6, 2. Stk., L. Nr. 76, 1 April 1905 og Bekg. Nr. 77, 2 Maj 1905. L. 1904 bruger Udtrykket „Slægtnavn“.

[5] Jfr. Anordn. Nr. 169, 15. Juni 1906.

Navn, hvilket Navn man, med de i L.s § 2 jfr. §§ 3—4[6] gjorte Indskrænkninger (Bekg. Nr. 117, 22 Juni 1904), frit kan vælge. En saadan Navneforandring omfatter ogsaa Børn under 18 Aar, forsaavidt de er undergivne den paagældende Faders eller Moders Forældremagt, og Børn over 18 Aar naar de desuden selv samtykker[7]. I enkelte konfirmerede Erektionsbreve for Stamhuse findes det foreskrevet, at den tiltrædende Besidder skal antage og bære et vist Navn. Som foran bemærket, er det almindeligt at Kvinder ved deres Giftermaal antager Mandens Familienavn. Under Hensyn hertil har L. 1904 § 5 givet den fraskilte Hustru Ret til af Øvrigheden at faa udfærdiget Bevis for, at hun har genoptaget sit Pigenavn. Med Hensyn til, at Loven opfatter dette som en Navneforandring, se ovenfor S. 103—106; om Virkningen for Børnene gælder tilsvarende Regler som i L.s § 1, se ovenfor. Iøvrigt bemærkes, at heller ikke det Barnet af Forældrene givne Fornavn kan forandres uden Bevilling[8]. For Benyttelsen af et Familienavn, der ikke lovlig tilkommer en, fastsætter L. 1904 § 8[9] Straf af Bøder; desuden bestemmer L.s § 7, at Forandring af Familienavn ikke kan gøres gældende overfor den Tredjemand, der ikke havde bevislig Kundskab om Navneforandringen, med Hensyn til Retsforhold der er opstaaede forud for denne.

Forsaavidt Børnene ikke forinden døbes, skal Forældre, der tilhører et anerkendt kristeligt Trossamfund, ifølge L. 4 Marts 1857 (S. 117) under de i Fr. 30 Maj 1828 §§ 5 og 6 foreskrevne Tvangsmidler inden et Aar efter Barnets Fødsel for Sognets Præst og Kirkebetjent opgive det Navn, de vil have Barnet tillagt, til Indførelse i Kirkebogen. Naar Forældrene ikke tilhører noget her i Landet anerkendt Trossam-

[6] Jfr. Bekg. Nr. 170, 16 Juni 1906, Nr. 143, 4 Juni 1907, Nr. 225, 9 Nov. 1907, Nr. 86, 24 April 1908, Nr. 234, 12 Oktbr. 1908, Nr. 42, 19 Marts 1909 og Nr. 223, 30 Sept. 1909. Jfr. iøvrigt Min. Tid. A. for 1905 og følgende Aar under „Navn".

[7] Jfr. nærmere L.s § 1, 4. Stk. Om Ægtefællers Navneforandring, jfr. ovenfor . 103—106. Se ogsaa om et særligt Tilfælde Grevernes og Friherrernes Privilegier, 25 Maj 1671 § 6 (5).

[8] Jfr. Kmskr. 20 Febr. 1885 (G. S.).

[9] Denne § er traadt i Kraft d. 1 Juli 1907, jfr. Anordn. Nr. 169, 15 Juni 1906. Se iøvrigt til § 8 Fr. 30. Maj 1828 § 18.

fund og ikke ønsker deres Barn døbt, er Anmeldelsesfristen ifølge L. 13 Apr. 1851 § 10 kun otte Uger efter Barnets Fødsel; men efter L. 1857 vil dog næppe nogen Tvang mod Forældrene finde Sted, før et Aar efter Fødslen er forløbet[10].

I Forbindelse med det anførte kan bemærkes, at Forældrene inden to Dage eller paa Landet otte Dage under Bødetvang skal anmelde Barnets Fødsel for Kirkebetjenten til Indførelse i Kirkebogen, Fr. 30 Maj 1828 §§ 9 og 10, L. 13 Apr. 1851 § 10[11].

Pligten til at gøre de omtalte Anmeldelser om Fødslen og Navnet til Folkekirkens Embedsmænd paahviler alle Forældre uden Hensyn til Trosbekendelse[12], dog med Undtagelse af Jøder, for hvis Vedkommende der af dette Trossamfund selv føres særlige Protokoller, til hvilke Anmeldelse skal ske inden en vis Frist under Mulkt, Anordn. 29 Marts 1814 § 13, Pl. 2 Febr. 1849[13].

Faderens Adelskab forplantes paa samtlige hans ægte Børn, 1—2—11; og naar han beklæder eller har beklædt et Embede i en af de tre første Rangklasser, er hans ægte Børn „lige med Adelen privilegerede“, Bekg. 12 Aug. 1808. Lensgrevers yngre Sønner saavelsom deres Døtre bærer kun Titel af Friherrer og Friherreinder, Priv. 25 Maj 1671 § 2, medens alle Friherrers Børn nyder Faderens Titel, Priv. 1671 § 1. Hvis Moderen men ikke Faderen er adelig, bliver de ægte Børn ikke adelige, jfr. Resol. 29 Nov. 1815[14].

Efter den ældre Ret, ifølge hvilken Værnepligten kun hvilede paa visse Stænder, rettede ægte Børns Stand i denne Henseende sig væsentligt efter Faderens, Fr. 8 Maj 1829.

Forsaavidt Indfødsret beror paa Forældrenes Ret, kommer for det ægte Barns Vedkommende Faderens Stilling i Betragtning, se nedenfor S. 315.

I de Tilfælde, hvor Faderen paa Grund af visse person-

[10] Jfr. Scheel, Personret. 48, hvis Henvisning til, at Forældrene kan erklære „at ville betænke sig paa, om de ville lade deres Børn døbe“, dog ikke synes afg ørende.

[11] Kmskr. 2 Marts 1865 og Bentzon, Personret. 141.

[12] Kmskr. 20 Dec. 1858.

[13] Jfr. Kskr. 21 Juni 1814 og Kmskr. 14 Dec. 1870 (Nr. 51 i Bilag til Ministerialtid. 1871).

[14] Matzen, Statsret I. 202 og 207.

lige Omstændigheder hører til en egen Menighed indenfor Folkekirken, hører i Almindelighed ogsaa hans ægte Børn til denne, saalænge de opholder sig hos Forældrene, selv om de er over atten Aar, jfr. Regl. 8 Febr. 1724 § 2[15]. Ligeledes maa det antages at Faderens Løsning af Sognebaand ifølge L. 4 April 1855 gælder for alle hans hjemmeværende Børn[16]; dog kan de voksne Børn vistnok udtrykkeligt forbeholde sig det gamle Sognebaand eller paa egen Haand løse Sognebaand.

Forhen var Børnene i Reglen delagtige i Faderens personlige privilegerede Værnething, jfr. 1—2—6 og 7; men nu kan i denne Henseende kun nævnes Pl. 20 Maj 1814 § 2.

Efter Fattigl. 9 April 1891 § 22 og L. f. Fær. 10 April 1895 § 38 følger Børn (ugift Datter) under atten Aar Faderens Forsørgelseshjem, saalænge Ægteskabet bestaar, selv om Separation har fundet Sted. Efter Ægteskabets Ophør ved Døden følger de den Efterlevendes Forsørgelsessted og i Tilfælde af Skilsmisse den af Forældrenes, hos hvem de er.

Børnene har ingen Andelsret i Forældrenes Formue. De kan ikke fordre nogensomhelst pekuniær Hjælp, naar de efter opnaaet atten Aars Alder vil flytte fra Forældrene, ligesaalidt som Forældrene er pligtige at give Døtre over eller under den nævnte Alder Udstyr[17], naar de indgaar Ægteskab. Efter 5—4—5 tilkom der vel de andre Børn Fyldest, naar Faderen, medens Moderen levede, havde givet et Barn noget; men denne Bestemmelse, der nu maa anses som bortfaldet ved Arvel.s §§ 10—13[18], hjemlede dog ikke Børnene nogen Fordring mod Faderen, men kun Adgang til Godtgørelse paa Skiftet efter ham, jfr. 5—2—61[19].

[15] Kskr. 8 Jan. 1814, Reskr. 19 Juni 1816, 1 og 15 Sept. 1819, jfr. dog Resol. 26 Maj 1819.

[16] Kmskr. 12 Maj 1877 (G. S.).

[17] Jfr. B. G. B. §§ 1620—1625.

[18] Jfr. Bentzon, Arveret. 259 Note 3.

[19] Naar en Søn handler og vinder Penge i Fællig med Faderen, jfr. om Begrebet „Fællig“ Matzen. 84—89 og 89—92, kan han ifølge 5—2—57 efter Faderens Død beholde det saaledes vundne mod at give Afkald paa Arv. Dette maa efter Lovordene gælde ikke blot, naar det maa antages at have været Faderens Mening at Sønnen skulde beholde det erhvervede, i hvilket Tilfælde Reglen vilde stemme med 5—4—5 og 5—2—61, men ogsaa naar han skulde have afleveret det til Faderen (jfr. Scheel. 404).

Forældrene har ingen Andelsret i Børnenes Formue og kan kun raade over den ifølge de almindelige Værgemaalsregler og da i Børnenes Navn. Dog kan det bemærkes, at Forældrene, saalænge Børnene er deres Myndighed undergivne, maa kunne fratage dem selverhvervet eller til fri Raadighed skænket Gods, og efter Omstændighederne behandle det som andet Gods tilhørende en Umyndig[20].

Om Forældres og Børns gensidige Arveret, Succession i Familieejendomme m. v., Værgemaalsforholdet, Egenskaben af vildige Vidner, Retten til at paatale Æresfornærmelser efter Straffel.s § 223, Reglerne i Straffel.s §§ 109, 110, 191, 201 og 203 m. m. maa henvises til de vedkommende Steder i Systemet.

5—2—57 vil imidlertid ikke let kunne faa praktisk Betydning, da det efter de nuværende Forhold vil være højst sjældent, at der ikke findes en udtrykkelig eller stiltiende Overenskomst om Sønnens Ret til det vundne, og Artiklen i saa Fald maa være uanvendelig. Faderen er efter 5—1—13 ikke pligtig at svare til den Gæld eller Kontrakt, som Børn, der er i Fællig med ham, gør, medmindre det sker med hans „Vilje og Videnskab" eller til „fælles Nytte og uomgængelig Nødvendighed". Derhos udtaler 5—3—8, at de i Fællig med Faderen værende Børn ikke uden hans Vilje kan afhænde noget af hans Gods. Endvidere maa ifølge 1—23—10 den fuldmyndige Søn, der er i Fællig med Faderen, ikke være Forlover for Penge eller Borgen for noget, og dette maa nu sikkert ogsaa omfatte den fuldmyndige Datter. Derimod er der næppe Grund til at udvide Bestemmelsen til fuldmyndige Børn, der er i Fællig med Moderen (jfr. Scheel. 416). At Forældrene ikke skal svare til de Børns Gæld, som ikke er i Fællig med dem, er utvivlsomt, og Lovgiverens Tavshed herom beror sikkert alene paa, at det er anset for klart nok. — I vor nu bestaaende Ret maa Begrebet Fællig vistnok siges forlængst (jfr. Matzen. 84—89) at være bortfaldet ved desvetudo, se Bentzon, Retskilderne. 97; jfr. dog som en Undtagelse 5—1—13, men „Fællig" betyder her nu nærmest det rent faktiske: at bo hos og væsentligt at underholdes af Faderen, jfr. U. f. R. 1882. 949, 1887. 251 og 1003.

[20] Jfr. Bentzon, Personret. 70.

ANDET KAPITEL.

FORÆLDRE OG UÆGTE BØRN.

§ 40.

Indledende Bemærkninger.

For det uægte[1] Barns Retsstilling[2] er det den ledende Grundsætning, jfr. Fr. 8 Maj 1829 § 14 og L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 1, at det familieretligt er knyttet til Moderen og hendes Slægt paa tilsvarende Maade som et ægte Barn, medens det ikke som dette er lovligt Medlem af Faderens Familie, jfr. nedenfor i §§ 41 og 43. Denne Grundsætning finder navnlig sit Udtryk i den Regel, at uægte Børn normalt ikke arver eller arves af Fader og fædrene Slægt, 5—2—70, hvorimod de normalt arver og arves af Moder og mødrene Frænder, 5—2—72 og 73. Det antages derfor ogsaa, at forskellige Lovbud, der grunder sig paa Hensyn til Familiebaandets Styrke, f. Eks. 1—13—16[3] og Bestemmelserne om Dommerens Inhabilitet paa Grund af Slægtskab med Parten, i Almindelighed, naar der er Tale om det uægte Barn, kun anvendes i Forhold til Moderen og hendes Slægt[4]. Det naturlige Slægtskab mellem Fader og Barn bør derimod selvfølgelig hindre Ægteskab mellem dem i samme Omfang som ved ægte Slægtskab, jfr. ovenfor S. 49[5].

[1] Udtrykket „uægte“ er traditionelt i vort Retssprog, jfr. Fr. 14 Okt. 1763 og Pl. 6 Dec. 1839. Endnu i L. 3 Apr. 1900 §§ 3 og 9 bruges Udtrykket; men i Lovens Overskrift og i §§ 1, 2 og 4 tales der om „Børn avlede udenfor Ægteskab“. L. Nr. 130, 27 Maj 1908 undgaar Udtrykket helt og taler om „Barn (Fader, Moder) udenfor Ægteskab“, jfr. tysk B. G. B. der taler om „uneheliches Kind“, se §§ 1705 ff. Det er dog lidt urimeligt at ville fjerne det tilvante, korte Udtryk uægte Barn, der netop betyder „Barn avlet udenfor Ægteskab“, jfr. nedenfor i § 45.

[2] Jfr. Munch-Petersen, borgerlig Ret, Tillæg 1908. 9—16.

[3] Jfr. Munch-Petersen, Civilproces I. 337.

[4] Jfr. B. G. B. § 1705: „Das uneheliche Kind hat im Verhältnisse zu der Mutter und zu den Verwandten der Mutter die rechtliche Stellung eines ehelichen Kindes“. § 1589, 2. Stk.: „Ein uneheliches Kind und dessen Vater gelten nicht als verwandt“.

[5] Om den særlige Regel i D. L. 3—17—10, at Slegfredsøn ikke maa være Ægtekvindes Søns Værge, jfr. Bentzon, Personret. 97—98.

At der paa uægte Børn har hvilet en „Plet paa Agtelsen“, hvorved forstaas en paa deres Fødsel grundet og altsaa uforskyldt Vanære, kan ikke betvivles, forsaavidt der tænkes paa den almindelige Folkemening eller Fordom, og det er maaske endnu saaledes i visse Kredse. Heller ikke er der Grund til at bestride, at Lovgiveren er gaaet ud fra, hvad der faktisk var Tilfældet, at der hvilede en saadan „Plet“ paa uægte Børn. Det overses imidlertid sædvanligt[6], at dette i og for sig er retlig ligegyldigt, men at det kommer an paa, om der til Egenskaben af uægte Børn er knyttet Tab af eller Indskrænkning i de almindelige Ærerettigheder. I saa Henseende kan intet udledes af 3—16—16—8, der forudsætter at Bigamibørn som saadanne kan lide Skade paa Æren. Thi bortset fra, at man ikke uden videre kan anvende hvad der gælder om Bigamibørn paa andre uægte Børn, maa det bemærkes, at 3—16—16—8 ikke oplyser noget om hvilke Ærerettigheder Børnene mangler, og at det er meget muligt at Bestemmelsen blot sigter til Børnenes Stilling i det almindelige Omdømme, hvilket man paa Lovbogens Tid og endnu langt senere troede at kunne beherske ved Lovbud, jfr. Fr. 21 Marts 1685 og 31 Jan. 1794. Naar man endvidere har henvist til Slutningsordene i 5—2—70, hvorefter Ingen maa „vræge“ thinglyst Slegfredbarn, da er Betydningen heraf tvivlsom, jfr. nedenfor i § 45; men om man end vilde forstaa Bestemmelsen saaledes, at Thinglysningen bortfjerner en Slegfredbarnet forhen paahvilende Plet, opstaar det Spørgsmaal, om denne Plet var en retlig eller blot faktisk, hvilket ikke kan ses af 5—2—70. Hvad dernæst angaar 2—5—4, som forbyder at døbe uægte Børn sammen med ægte og at ofre med dem, synes dette fornuftigvis ikke at kunne betragtes som en mod de uægte Børn selv rettet Bestemmelse, men nærmest at sigte til Forældrene, jfr. Kilden den norske Kirkeordinans af 1607 Kap. 5, der angiver som Grund, at der skal være Skilsmisse mellem Ære og Vanære, mellem et ærligt og kristeligt og et uærligt og forargeligt Levnet, hvorhos det paalægges Fadderne at formane Forældrene til Bod og Bedring[7]. Man plejer

[6] Saaledes Scheel. 365 og de der citerede Forf., jfr. Ørsted. 2. 280—283 Noten.

[7] Jfr. dog Ørsted. 1. 514.

ogsaa her at anføre 6—21—6, hvorefter Udtrykket „Horesøn“ var et Ukvemsord, for hvilket dog ingen Oprejsning kunde faas, naar dets Sandhed bevistes. Af dette, der efter Artiklen gjaldt om alle mulige Ukvemsord, fremgaar imidlertid blot, at Horebørn maatte finde sig i at kaldes saaledes, fordi de virkelig var det, men ikke at det var en særlig Indskrænkning i deres Æreret, at de maatte taale dette forhaanende Udtryk. Forøvrigt angaar 6—21—6 vistnok ikke alle uægte Børn men kun Horebørn i egentlig Forstand. I enkelte Laugsartikler er det foreskrevet, at den der vil indtræde i Lauget skal bevise sin ægte Fødsel ved „Geburtsbrev“, jfr. saaledes Art. 19 Juni 1739 § 10; men dette angaar ikke Tab af Ærerettigheder og blev forøvrigt ophævet ved Fr. 21 Marts 1800 § 7 Nr. 5.

Ved Fr. 13 Juni 1771 bestemtes det, dels at 2—5—4 skulde bortfalde, dels at uægte Fødsel ikke maatte anses som en Plet eller i nogen Maade bebrejdes Børnene, og denne sidste Bestemmelse er gentaget i Fr. 27 Febr. 1772 som iøvrigt ophævede Fr. 1771. Heraf maatte følge, at Reglen i 6—21—6 om Straffrihed for Udtrykket Horesøn naar dets Sandhed bevistes maatte bortfalde[8] paa Grund af Forbudet mod at bebrejde Nogen hans uægte Fødsel. Da Bestemmelsen om Daab i 2—5—4 efter det foran anførte ikke er en Følge af Pletten, maatte den strængt taget endnu være gældende; men den staar dog i nær Forbindelse dermed og har vistnok altid været anset som ophævet ved det nævnte Lovbud[9].

Det uægte Barns familieretlige Stilling i Almindelighed og Raadigheden over Barnet.

§ 41.

At det er Moderen, hvem Forældremagten over det uægte Barn tilkommer, har altid været aner-

[8] Ørsted i Nyt jur. Ark. 8. 203 Noten. I Nutiden hjælper Sandhedsbeviset jo ikke ved rene Forhaanelser, jfr. Goos, Strf. Ret, spec. Del 1. 243 med Note 8 (jfr. U. f. R. 1883. 1170 og 1889. 242).

[9] Kskr. 11 Juli 1772, 22 Marts 1777, 7 Maj 1791 og 12 Aug. 1797 jfr. Bentzon, Retskilderne. 113, Ørsted. 2. 281 og Scheel. 367.

kendt[1] og er forudsat i Fr. 30 Maj 1794, hvorefter der ikke skal agtes paa Faderens Erklæring at ville modtage Barnet til Forsørgelse i Stedet for at udrede Underholdsbidrag til det. Fr. 1794 taler vel kun om „Paaskud“ eller „Udflugter“, men det er utvivlsomt, at Faderens Erklæring ikke kan komme i Betragtning, selv om den maa anses for alvorlig ment. Dette[2] er bestemt slaaet fast ved de senere Love om Underholdsbidrag af 20 April 1888 § 5, 12 Apr. 1892 § 6 og 3 Apr. 1900 § 9, og fremgaar nu af L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, jfr. ogsaa § 1, 2. Stk., der bestemmer, at det uægte Barns Forsørgelse bør ske i Overensstemmelse med Moderens Livsforhold, sammenholdt med Fattigl.s § 9 om at Bidragene til ægte Børn bør fastsættes „under Hensyn til den forpligtedes Kaar“ osv.

Moderens Forældremagt har vel samme Indhold som Forældremagten over ægte Børn, men hun er dog stillet noget mere under Tilsyn af det Offentlige end Tilfældet er med Forældrene til ægte Børn, jfr. L. 1908 § 1, 4. Stk. og § 9, L. Nr. 133, 1908 § 1 og Børnel. 1905 § 1 jfr. § 10. L. 1908 § 1, 4. Stk. bestemmer nemlig, at Faderen kan forlange beskikket Barnet en Værge til at modtage de ham paalagte Bidrag til Barnets Undervisning og Uddannelse, dog kan denne Værgebeskikkelse ikke iøvrigt medføre nogen Indskrænkning i Moderens Forældremagt. Endvidere kan efter L.s § 9, 1. Stk., Værgeraadet paa Barnets Opholdssted til enhver Tid bestemme, at der skal beskikkes Barnet en Værge[3], og denne Værge har ifølge §ens 3. Stk. Forældremagten over Barnet og kan gøre dets Ret gældende paa alle Omraader. Selvom Værgeraadet naturligvis ikke uden vægtig Grund bør gøre et saadant Skridt, er der dog utvivlsomt her tillagt det en Myndighed til at gribe ind udover de i Børnel.s § 1 jfr. § 10 omhandlede Tilfælde. Værgeraadet skal derhos begære Værge beskikket, § 9, 2. Stk., naar Moderen ikke anvender hele det modtagne Underholdsbidrag til Barnets Bedste eller ikke selv yder et passende Bidrag, samt naar hun uden en „efter Værge-

[1] Kmskr. 19 Juni 1868 (G.S.).

[2] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 194—195.

[3] Svend Bentzon, L. 27 Maj 1908 S. 25—26. Naar Moderen er under 18 Aar kan hun næppe udøve Forældremagt.

raadets Skøn tilstrækkelig Grund" vil fjerne Barnet fra et godt Plejehjem. Navnlig Forhold af sidstnævnte Art er det Offentlige ganske uvedkommende, hvor Talen er om Forældre og ægte Børn, og denne Bestemmelse viser derfor bedst at Moderens Forældremagt over det uægte Barn ikke er helt den samme som Forældres over ægte Børn. Til at beskikkes til Værge efter disse Bestemmelser har Moderens Slægt ikke engang nogen Fortrinsret, § 9, 1. Stk., 3. Pkt.; at ogsaa Kvinder kan beskikkes følger allerede af Lov af s. D. Nr. 133 § 2, 1. Stk., jfr. ogsaa Børnelovens § 10.

Iøvrigt har Moderen i samme Omfang som Forældre til ægte Børn de til Forældremagten knyttede Pligter og hun er pligtig[4] at forsørge Barnet paa samme Maade som ægte Børns Forældre er det, Fattigl. 1891 § 3. Hun maa altsaa sørge for at Barnet faar fornøden Undervisning, Opdragelse og Underhold, og der haves mod hende de samme Tvangsmidler som mod Forældre der forsømmer ægte Børn, Fattigl.s § 9 og L. 14 Apr. 1905 §§ 1 og 2. Ifølge Grundsætningen i L. 13 Apr. 1851 § 9, jfr. ovenfor S. 292, skal Barnet opdrages enten i Moderens Tro eller i Folkekirkens, og hun kan ikke lade det opdrage i en derfra forskellig Trosbekendelse f. Eks. Faderens, medmindre hun selv gaar over til sidstnævnte Tro[4a].

At Moderen bliver gift med en anden end Barnets Fader kan ikke antages at øve nogen Indflydelse paa hendes Ret til Barnet, jfr. L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 1, 2. Stk., der udtrykkelig udtaler, at hun vedbliver at være Barnets Værge selvom hun indgaar saadant Ægteskab, og L. Nr. 130 s. D. § 11, 1. Stk., der ogsaa synes at forudsætte, at Barnet normalt forbliver hos Moderen uanset at hun bliver gift med en anden end Faderen. Denne Paragraf giver nemlig Stedfaderen en Ret til, naar Moderen samtykker, at tillægge Barnet sit Navn blot ved en Anmeldelse til „vedkommende Ministerialbog"[5]. Har Barnet faaet Faderens Navn eller er denne

[4] Selv om hun ikke er fyldt 18 Aar.

[4a] Kskr. 8 Maj 1830, Imskr. 25 og 29 Apr. 1850, Jmskr. 8 Aug. 1856 og 29 Nov. 1862 (Departementstid. 1863. 947), Kmskr. 9 Dec. 1881 (G. S.).

[5] ɔ: den Ministerialbog, hvori Tilførsel om Barnets Navn har fundet Sted; dette kan være [1]) Fødestedets, [2]) Hjemmedaabsstedets og [3]) den kirkelige Daabs Sted, og man maa efter eget Valg kunne nøjes med ét af disse Steder; se Svend Bentzon, L. 1908 og Kmcirc. 27. Okt. 1908 (Nr. 323).

villig til at give det dette, kræves dog Faderens Samtykke til denne Navneforandring[6], jfr. nedenfor S. 420.

Forsaavidt et Barns Retsstilling afhænger af dets Forældres, følger det uægte Barn ikke Faderens men Moderens, jfr. Fr. 8 Maj 1829 § 14, saaledes i Henseende til Indfødsret, jfr. Statsretten[7], og Forsørgelsessted, jfr. L. 1891 § 22 og L. f. Fær. 10 Apr. 1895 § 38, og i Henseende til Kirkemenighed, naar det opholder sig hos Moderen (jfr. ovenfor S. 107). Adelsskab o. desl. erhverver det uægte Barn ikke gennem Moderen, lige saa lidt som dennes ægte Børn, jfr. D. L. 1—2—11 og ovenfor S. 307.

Det uægte Barn maa ikke uden Faderens Tilladelse bære[8] dennes Familienavn eller noget af hans Fornavn dannet[9] Efternavn, men faar efter Moderens Valg hendes eget Familienavn eller et passende[10] efter hendes Fornavn eller Barnets Fødested dannet Navn[11]. Er Barnet avlet i Hor, kræves tillige Ægtehustruens Samtykke[12]. Handles der herimod, skal der gives Barnet et andet Navn[13]. Det synes mindre natur-

[6] Se nærmere Kmcirc. 27. Okt. 1908 (Nr. 323) og Svend Bentzon, L. 1908. 27—29. Der kan næppe være Tvivl om, at de anførte Bestemmelser vilde udelukke Anvendelsen af Reglerne i 3—17—17 (jfr. ovenfor S. 294), hvis disse overhovedet bortset derfra havde været anvendelige. Dette kan imidlertid ikke antages, da der mangler den fornødne Aarsagernes Lighed til analogisk at overføre disse Regler paa Moderen og det uægte Barn, idet de Værger og Frænder, som Artiklerne omtaler, ved ægte Børn ofte vil være af Mandens Slægt, men denne overfor det uægte Barn hverken har Rettigheder eller Pligter.

[7] Jfr. Matzen, Statsret I. 78, hvor det omtales at L. 19 Marts 1898 §§ 1 og 9 gennemfører „den nyere europæiske Lovgivnings almindelige Grundsætninger om Afstamningens fortrinsvise Betydning for en Persons statsborgerlige Forhold derhen, at i Følge Fødsel erhverves dansk Indfødsret af ægte Barn, hvis Faderen har dansk Indfødsret. . . . Er det et uægte Barn, kommer det an paa, om Moderen har dansk Indfødsret."

[8] Jfr. herom i Almindelighed Svend Bentzon, Uægte Børn. 157 ff.

[9] Kmskr. 4 Aug. 1875 (G. S.). Paa Fødselsstiftelsen kan Reglen vanskelig overholdes.

[10] Kskr. 15 Aug. 1829 og Kmskr. 31 Okt. 1895.

[11] Kskr. 4 Okt. 1828, 22 Okt. 1829, 11 Jan. 1831, 23 Juli 1842, Kmskr. 28 Aug. 1849, Jmskr. 15 Marts 1888 (Nr. 102), Kmskr. 11 Febr. 1895 (G. S.) m. fl., jfr. om Horebørn Jmskr. 29 Jan. 1895 (Nr. 32) og Kmskr. 27 Aug. 1896, jfr. ogsaa L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 11, 2. Stk.

[12] Jfr. 29 Jan. 1895, Kmskr. 27 Aug. 1896 jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 198 Note 1. [13] Jmskr. 15 Marts 1888 og Kmskr. 20 Aug. 1887.

ligt at Faderen kan give Tilladelsen, da Forbudet ogsaa er motiveret ved Hensynet til hans Slægt, og da han kan kuldlyse Barnet[14].

Der synes efter vor nugældende Ret ikke at kunne være nogen Tvivl om[15], at det uægte Barn har et positivt Krav paa at kende sin Moders Navn, ligesom en saadan Ret naturligt maa tilkomme det ægte Barn overfor begge dets Forældre[16]. Denne (delvise) Ligestilling har fundet Udtryk i L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 12. Denne opretholder vel i Almindelighed „de særlige Regler om Hemmeligholdelse af Navnet paa Mødre, der føde paa den kgl. Fødselsstiftelse", jfr. Reskr. 13 Marts 1750 og 6 Jan. 1764[17]; men den bestemmer, at disse Regler „skulle ikke være til Hinder for, at Barnet eller dets Værge paa Forlangende faar Bevis meddelt fra Stiftelsen om, hvem Moderen er", og Beviset herom skal Stiftelsen paa Forhaand sikre sig overfor „enhver paa samme hemmelig fødende Kvinde[18].

[14] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn . 197 Note 5.

[15] Jfr. ogsåa U. f. R. 1909. 307.

[16] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 96 ff., særlig. 129—135, se ogsaa Goos. Straffer. spec. Del. 1. 473—475 med Noterne.

[17] Se herom Nellemann, Ord. civ. Procesmaade. 503, Munch-Petersen, Civilproces I. 329 og Svend Bentzon, Uægte Børn. 97—98. Munch-Petersen antager l. c., at disse Reglers Forbud mod Vidneførsel ikke gælder, hvor Kvinden af det Offentlige er indlagt som mistænkt for en Forbrydelse f. Eks. Fosterfordrivelse, eller naar hun samtykker i Vidneførselen, jfr. de tilsvarende Regler i Retspll.s § 160, 1. Stk. og Nr. 3.

[18] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn . 116—124 og 231—234 og sammes L. 1908 . 30—33. I det af Dansk Kvindesamfund i 1906 til Justitsministeriet indsendte Forslags § 6 var de særlige Regler i Reskr. 1750 og 1764 foreslaaet ophævede. Regeringen forelagde imidlertid (jfr. dets Forslags § 17, se Mot. 14—20, Rigsdagstid. 1906—07 Tillæg A. Sp. 3170—71) kun en Regel af samme Indhold som L.s § 12, 1. Stk.

De Hensyn, som brødes paa Rigsdagen, var til den ene Side Parternes og deres Slægts Interesse i den hemmelige Fødsel, og den nedarvede Forestilling om at Adgangen hertil modvirker Fosterfordrivelse og Barnemord, til den anden Side Barnets Interesse i at kende sin Afstamning, i at opnaa de dertil knyttede Arverettigheder og Underholdskrav og at undgaa Blodskam. Det synes, som om Udviklingen bærer henimod de sidste Hensyns Overvægt; baade Samfundets og Individets Interesse gaar imod den Ømhed overfor „Familieæren", der vil fastholde det uægte Barns ringere retlige og samfundsmæssige Stilling.

Medens Hovedreglen dog til alle Tider og i alle Lande har været den, at Moderen maatte vedkende sig sit uægte Barn og at dette hørte til hendes Slægt, hvad enten man anerkendte dets Arveret (som i dansk Ret) eller nægtede den (som hidtil i svensk eller i engelsk Ret[19]), har man med større eller mindre Konsekvens gennemført Sætningen om, at det intet familieretligt Forhold havde til Faderen og Faderens Slægt, og givet dette skarpt Udtryk deri, at Barnet ikke blot som foran fremstillet ingen Ret har til at bære Faderens Navn, men end ikke har noget Krav paa at faa at vide hvem dets Fader er[20]. Dette stemmer med den Maade, hvorpaa Straffel.s § 179 forbyder falskelig at udlægge urigtig Barnefader men lader det være tilladt at undlade at udlægge nogen[21]. I denne Retstilstand kan L. Nr. 130, 27 Maj 1908 ikke antages at ville gøre nogen Ændring[22]. Ganske vist paalægger § 14, 6. Stk. Moderen, naar der søges Hjælp til Barnets Underhold af det Offentlige, at afgive Forklaring under Vidnetvang om, hvem der er eller kan være Fader til Barnet. Og ganske vist er der herved sket en afgørende Fravigelse fra det tidligere Princip om, at Moderen havde Ret til at udvælge hvem af de flere mulige Fædre hun vilde udlægge. Men da Reglens Øjemed efter dens Indhold alene omfatter Interessen i Regreskravet mod Faderen, fordi Underholdshjælp søges hos det Offentlige, kan den ikke udvides til at omfatte Barnets ideelle Interesse i at kende sin Faders Navn. Noget andet er, at Reglen, der kan anvendes ikke blot af det regresinteresserede Fattigvæsen men ogsaa af Værgen eller Værgeraadet, kan bruges til Øjemed der ligger udenfor §'ens.

[19] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn . 157—159 og 167 ff. Jfr. fransk code civil Art. 341 „La recherche de la maternité est admise".

[20] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn . 157—159 om, at Barnet efter engelsk Ret var „filius nullius", og S. 159—163 om at efter fransk code civil Art. 340 „la recherche de la paternité est interdite".

[21] Jfr. herom nærmere Goos, Straffer. spec. Del 1. 473—485 og Svend Bentzon, Uægte Børn. 99—107.

[22] I det af Dansk Kvindesamfund indbragte Forslag (§ 6 jfr. § 7) var der hjemlet den samme Oplysningspligt med Hensyn til Faderens som til Moderens Navn. Regeringsforslaget havde ingen Bestemmelse i saa Henseende, jfr. Mot. 11 (Sp. 3163) og Svend Bentzon, L. 1908. 3—9. L. 1908 § 14 er indsat i Folkethinget. Se om denne § Svend Bentzon, L. 1908. 36—44; se ogsaa nedenfor S. 331 Note 40.

Men hvis Moderen eller Faderen sørger for, at der ikke kræves Hjælp af det Offentlige, kan de hindre dette[23].

De anførte Bemærkninger gælder i det Hele saavel om Horebørn som om Slegfredbørn. I Forhold til Moderen er Forskellen mellem dem væsentligst den, at de førstnævnte er udelukkede fra Arveret men ikke de sidstnævnte. Om den krænkede Ægtefælles og dennes Børns Stilling til Horebarnet jfr. i § 42 om L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 3 og i § 45 om Kuldlysning.

At Faderen med Hensyn til Forældremagten maa staa tilbage for Moderen er udviklet ovenfor. Skal han derfor, saalænge hun er i Stand til at udøve Magten, være berettiget til at have det uægte Barn hos sig og udøve Forældremagten over det, maa der en særlig Hjemmel til, enten Moderens udtrykkelige Samtykke, eller hendes stiltiende Indrømmelse navnlig at hun ikke rejser noget Krav paa at faa Barnet udleveret, eller en Bestemmelse af det Offentlige (Værgeraadsinstitutionen) der efter at have frataget Moderen Barnet overgiver det til Faderen efter dennes Ønske[24]. Faderen er i saa Henseende ikke stillet anderledes, end enhver Fremmed kan blive det.

Derimod er det et tvivlsomt Spørgsmaal, om ikke Faderen har en særlig om end subsidiær Forældremagt, der kan træde i Virksomhed naar Moderen er død eller af andre Grunde ikke kan eller vil udøve nogen Forældremagt. Efter D. L. kunde han ingen saadan Ret have[25] allerede fordi han ingen Pligt havde til at bidrage til Barnets Underhold; han stod retlig set fuldstændig fremmed overfor det. Men selv efter at i 1763 en Underholdspligt var paalagt ham, kunde man ikke slutte deraf, at der ogsaa maatte tilkomme ham en (subsidiær) Forældremagt over Barnet. Og ej heller de nyere Love af 20 Apr. 1888, 12 Apr. 1892 og 3 Apr. 1900,

[23] Jfr. Svend Bentzon L. 1908 . 43 og 18 om Reglen i L. Nr. 130 § 1, 10. Stk., hvorefter Overøvrighedsresolutionen om Bidrag, efter den Formulering Landstinget gav Reglen, kun skal oplyse Faderens Navn etc., hvor det gælder periodiske Bidrag men ikke en Affindelsessum. Ogsaa paa dette Punkt synes Udviklingen at burde føres henimod at højne Barnets sociale Stilling ved at tvinge Faderen til at vedkende sig sit Barn.

[24] Jmskr. Nr. 271, 7 Dec. 1897.

[25] Jfr. nærmere Deuntzer, Familieret. 304—305 og Scheel. 424—425.

jfr. den sidstes § 9, der i enkelte bestemte Tilfælde gav Faderen efter Moderens Død en Fordring paa Barnets „Udlevering til Forsørgelse“, har givet ham, selv i disse Tilfælde, et egentligt Krav paa at udøve Forældremagten, idet disse Ord vistnok maatte forstaas[26], og i alt Fald i Praksis forstodes[27] saaledes, at naar der ikke af Barnets Værge (i Reglen af Moderens Slægt) eller andre rejstes Krav mod Faderen paa Underholdsbidrag, kunde han aldrig fordre Barnet udleveret.

I den nugældende Ret findes de herhenhørende Regler i L. Nr. 130 § 10, 5. Stk. Det bestemmes her først, omtrent som tidligere, at Faderen kan fordre „Barnets Udlevering til Forsørgelse“, naar Moderen er død eller Forældremagten hende fratagen, naar der stilles Krav til ham med Hensyn til Barnets Forsørgelse, og naar vedkommende Værgeraad har fundet det foreneligt med Barnets Tarv at det overgives Faderen. Hvis Faderen har opfyldt disse Betingelser og har Barnet hos sig, er hans Stilling i Henseende til Forældremagt (og Opdragelsespligt) vel i det hele den samme som med Hensyn til et ægte Barn; men alligevel kan man kun da tale om at han herved har faaet en selvstændig Forældremagt, hvis han antages at kunne vægre sig ved at udlevere Barnet, naar man (Værgen, mødrene Slægt) maatte erklære, at der nu ikke mere stilles Krav til ham med Hensyn til Barnets Forsørgelse. Det maa her vistnok hævdes, at han kan fordre at beholde Barnet, naar han iøvrigt opfylder Betingelserne; men ganske vist har Værgeraadet frit Skøn over „Barnets Tarv“. Af den sidste Grund, og fordi man kan undlade at stille Krav til en Fader om Underhold, kan han aldrig siges at have en selvstændig Fordring paa at erholde Forældremagten efter Reglen i § 10, 5. Stk. 1. Pktum.

Ej heller kan man opfatte § 10, 5. Stk., 2. Pktum. som givende ham en saadan Stilling: „Dog kan Faderen, saafremt Barnet ikke ved Adoption[28] er blevet andres Forældremyndighed undergivet, uden særlige Betingelser fordre sig det overleveret efter Moderens Død, naar han kuldlyser det og Overøvrighe-

[26] Jfr. Deuntzer, Familieret. 305—306.

[27] Jfr. U. f. R. 1905 A. 529. Se om Faderens Horebarn Jmskr. Nr. 279, 1 Dec. 1900.

[28] Jfr. nedenfor i § 47.

den paa Barnets Opholdssted samtykker deri.“ Thi han er afhængig af dette Samtykke, hvis Meddelelse beror paa Skøn. Alligevel er hans Retsstilling bedre, dels fordi Overøvrigheden fornuftigvis bør give Samtykket, medmindre positive Grunde taler derimod[29], dels fordi det her sikkert maa antages, at naar Samtykket en Gang er givet, kan det ikke tages tilbage, men Faderen kan kun miste Forældremagten efter de almindelige Regler om dennes Fortabelse[30].

Den Adgang, som L. Nr. 130 § 10, 5. Stk. giver Faderen, maa han have, selvom Moderen, før hun døde eller mistede Forældremagten, ensidig havde erklæret, at Barnet ikke maatte komme til Faderen, men f. Eks. skulde forblive hos den mødrene Slægt[31].

Det udvikles nærmere i § 48, at Moderen ikke gyldigt kan opgive for bestandigt sin Forældremagt ved Kontrakt med en Fremmed, men at dette under visse Betingelser kan blive Tilfældet, naar Overdragelsen sker til nære Slægtninge. I Tilknytning til dette sidste har man med Rette antaget, at Moderen gyldigt kan[32] afstaa hele sin Forældremagt over det uægte Barn til Faderen, f. Eks. mod at han overtager hele Forsørgelsesbyrden. Forudsætningen for Gyldigheden maa være den, at det er konstateret eller anerkendt at han er (kan være) Fader til Barnet. Selvfølgelig har en saadan Kontrakt ingen Indflydelse paa Reglerne om det Offentliges særlige Tilsyn med de uægte Børn, jfr. f. Eks. L. Nr. 130 § 9.

[29] Jfr. Jmskr. Nr. 279, 1 Dec. 1900.

[30] Faderens bedre Retsstilling efter § 10, 5. Stk., 2. Pktum. er naturligt begrundet i, at han ved at kuldlyseBarnet giver dette en bedre Retsstilling og et nyt familieretligt Forhold (jfr. nedenfor i §§ 44 og 45). Iøvrigt skyldes Sondringen mellem § 10, 5. Stk. 1. og 2. Punktum utvivlsomt den Omstændighed, at der i det oprindelige Regeringsudkasts § 3 B var udsondret en særlig Klasse „Barnefædre“, hvor Barnet havde en vis Arveret efter den hvis Egenskab af Fader var fastslaaet paa særlig Maade, og hvor der til Gengæld gaves denne en særlig Adgang til at faa egentlig Forældremagt over Barnet, jfr. Forslagets § 10 og Mot. 14 (Sp. 3168—3169).

[31] Jfr. om ældre Praksis Kskr. 19 Aug. 1820 og 23 Marts 1822 og Jmskr. 9 Febr. 1853.

[32] Jfr. J. U. 1866. 98, Jmskr. 12 Jan. 1910 (utrykt) og Bentzon, Retskilderne. 171—172.

§ 42.

Det uægte Barns Underhold.

Som omtalt ovenfor i §§ 36 og 41 har Moderen til det uægte Barn ifølge Fattigl.s § 3 en Forsørgelsespligt, svarende til den som paahviler det ægte Barns Forældre; medens „Faderen er pligtig til i Overensstemmelse med de hidtil gældende Regler at yde Underholdsbidrag[1] til sine uægte[2] Børn".

Om Moderens Pligter, særlig om det Offentliges Krav paa hende, kan der derfor i det hele henvises til, hvad der i § 36 er udviklet om Pligterne for Forældrene til det ægte Barn. Det vil være Undtagelsen, at Faderen eller andre, f. Eks. Barnets Værge, har Krav paa at Moderen skal yde Bidrag til Barnets Underhold; thi som den der har Forældremagten over Barnet vil hun i Reglen have det hos sig, eller dog om end gennem Plejeforældre sørge for dets Underhold. Hvis Faderen efter Aftale med Moderen har taget Barnet til sig, og der intet er aftalt om, at hun skal yde ham Bidrag til dets Underhold, vil Forholdene ofte ligge saaledes, at den naturlige Formodning er for, at han efter Parternes Forudsætninger intet skal kunne kræve hos hende. Dog kan det modsatte selvfølgelig være at anse for aftalt, og her, saavel

[1] Jfr. B. G. B. § 1708, der lægger fuld Underholdspligt paa Barnefaderen.

[2] Herunder vil ogsaa være at henføre visse Børn, som man i Systemerne (jfr. nedenfor i §§ 45 og 46) henfører til de ægte Børn og giver disses Rettigheder, særlig en Arveret. Dette gælder navnlig de kuldlyste. Allerede fordi Faderen rent ensidigt kan foretage denne Akt, bør Kuldlysningen ikke ændre Barnets og Moderens Underholdskrav. Dette fremgaar ogsaa af de Betingelser, som L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, 5. Stk. opstiller for at give Faderen Forældremagten over det kuldlyste Barn, jfr. ovenfor. 319—20. Men ogsaa det ved Bevilling legitimerede Barn synes i disse Henseender at burde stilles paa samme Maade, uagtet vi ikke her kan anføre den nævnte § 10, 5. Stk., og uagtet ved denne Legitimation den højeste Pupilautoritet, Justitsministeriet, har overvejet Barnets Tarv ved Bevillingen, og det derfor ikke var saa urimeligt, om Barnet ogsaa kunde tabe noget ved at blive ægte. Hvis derimod Faderen og Moderen gifter sig, er det ganske naturligt, at alle Virkningerne af at Barnet har haft det uægte Barns Retsstilling ophører. Se iøvrigt nedenfor S. 353 Note 144 om Fortolkningen af Udtrykket „Ægtebarn" i L. Nr. 130, 1908 § 3.

som hvor Barnet er frataget Moderen eller hun vægrer sig ved at modtage Barnet, maa dets Værge eller Faderen kunne kræve et Bidrag af hende. Hvis da ikke det Offentlige vil lægge sig imellem og paalægge hende Bidrag efter Fattigl.s § 9, maa Vedkommende søge hende ved sædvanlig Rettergang[3]. Overfor Barnet selv (dets Værge) har Moderen fuld Underholdspligt, medens hendes Andel i Byrden, hvor Faderen har Krav paa hende, bestemmes efter L. Nr. 130, 1908 § 1, se herom S. 324—26.

I. I det sædvanlige Tilfælde, at det uægte Barn ikke opfostres hos Faderen, paahviler der ham[4] Pligt til at yde Bidrag (i Penge) til sit Barns Underhold. De nugældende Regler herom findes i Lov Nr. 130, 27 Maj 1908, jfr. § 1, 1. Stk. En saadan Pligt blev første Gang hjemlet ved Fr. 14 Oktbr. 1763[5]. Før den Tid kunde Faderen kun gennem den Barnet legitimerende Kuldlysning komme i familieretligt Forhold til Barnet. D. L.[6] kendte nemlig intet til Underholdsbidrag til Barnet. Kun naar en Mand dømtes til „Reparation“ for Besvangrelse af en uberygtet Kvinde, idet hun enten ikke paastod Ægteskab eller ikke kunde opnaa dette, f. Eks. fordi han var gift, paalagdes det ham undertiden særligt at yde et aarligt Underholdsbidrag til Barnet[7], og jevnlig toges der ved Fastsættelsen af Reparationens Størrelse Hensyn til de Udgifter, som Barnets Underhold vilde forvolde Moderen[8].

a. Ved Fr. 14 Oktbr. 1763 slog et nyt[9] — af Stampe hæv-

[3] Jfr. Scheel. 430—431. Se ogsaa Svend Bentzon, L. 1908. 25—26 om herhenhørende Spørgsmaal. Naar denne antager, at Moderen kan efterlyses i „Politiefterretninger“, er dette næppe rigtigt, saavel efter hidtidig Praksis som efter den bestemte Afgrænsning ved L. 1908, § 15, 1. Stk.

[4] Vor Lovgivning har intet udtalt om, hvorvidt Faderen er underholdspligtig, naar han er under 18 Aar. Men dette maa dog antages, allerede fordi Lovgivningen ingen modsat Regel indeholder, ligesom det gælder den ikke-attenaarige Moder til et uægte Barn, endskønt hun ifølge Fattigloven heller ikke er pligtig at underholde sig selv.

[5] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 20—23.

[6] Jfr. Svend Bentzon l. c. 17—19.

[7] H. R. D. 17 Juni 1720.

[8] Jfr. f. Eks. H. R. D. 1 Maj 1728. Herved var man i Virkeligheden paa Gled henimod Fr. 14 Oktbr. 1763; men Synspunktet var ogsaa her Reparation (Skadeserstatning) for det Moderen paaførte Tab.

[9] Om fremmed Ret og om de vekslende teoretiske Konstruktioner af

det[10] — Princip igennem. Man opgav Deliktssynspunktet og hævdede, at „naturlig Ret“ eller „naturlig Billighed“ tilsagde, at Forældrene i Forening underholdt det Barn de havde sat i Verden[11]. Vel skulde de — og særlig Faderen — ingen Pligt have til standsmæssig Opdragelse saaledes som ved Ægtebørn; thi denne videre Pligt beroede paa „de borgerlige Virkninger af Ægteskabet“. „Den naturlige Ret“ medførte kun Pligt til „Barnets nødtørftige Underholdning“; og Fr. 1763 bestemte derfor, at Faderen til det uægte Barn[12] „skal lige med Moderen bære Omsorg for dets Opdragelse og efter hans Vilkaar og Formue erlægge i det mindste Halvdelen af disse Omkostninger“.

Paa dette Grundlag er hele den følgende Lovgivning og Praksis bygget op; man har fastholdt og udviklet Moderens og Barnets familieretlige Krav paa den som bevislig er eller kan være Barnets Fader. Det følgende vil vise, at Tendensen i Lovgivningen stadig er gaaet i den Retning at sikre Moderen og Barnet Bidraget til dettes Underhold. Og i den Maade, hvorpaa i saa Henseende det Offentlige medvirker, navnlig ved den „forskudsvise“ Udbetaling af et „Normalbidrag“, lægger der sig et socialt Hensyn for Dagen ved Siden af det familieretlige, jfr. Mot. til L. Nr. 130 S. 10—11 Sp. (3162—3163)[13].

b. Medens Lovene af 20 Apr. 1888, 12 Apr. 1892 og 3 Apr. 1900, som det følgende vil belyse, i andre Retninger betegner store og principielle Forbedringer af Moderens og Barnets Retsstilling, er det først L. Nr. 130, 1908[14], der med Hensyn

et Underholdskrav paa Barnefaderen, jfr. Svend Bentzon l. c. 23—45, særlig 28—32.

[10] Jfr. Reskr. for Aggershus Stift 2 Nov. 1742 I § 4, Anordn. f. Bergens Stift 29 Aug. 1755 II § 3, Kskr. 17 Juli 1764 og Stampes Erklæringer 1. 407, 4. 188—190 og 313 jfr. 581 og 6. 21.

[11] Jfr. Motiveringen af Fr. 14 Oktbr. 1763.

[12] Være sig Slegfred- eller Horebarn, jfr. Kskr. 4 Aug. 1807.

[13] Mot. henviser til, at der af uægte Børn dør i den spæde Barnealder 20 à 30 %, af ægte Børn i samme Alder kun 10—11 %, og „at Personer, fødte udenfor Ægteskab, forekomme i uforholdsmæssig højt Tal baade blandt offentlige Fruentimmer og Straffefanger“. Jfr. „Kvinden og Samfundet“ 1906 Nr. 19 S. 154—155 og Aug. Goll i Det Ny Aarhundrede. 1906—07 S. 44 ff. og 121 ff. og 1907—08 S. 155 ff. og 211 ff.

[14] Om Lovgivningen fra 1888 til 1908 jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 203—09 og 225—237, og sammes L. 1908. 2—9.

til Maalestokken for, hvad der bør medgaa til det enkelte Barns Underhold, forlader Princippet i Fr. 1763 (om „det nødtørftige"). L.s § 1, 2. Stk. i Beg. bestemmer nemlig, at Underholdsbidraget bør fastsættes efter „Moderens Livsforhold", dog med den Grænse nedad, at Forsørgelsen skal være „forsvarlig og ikke ringere end i gode Plejehjem[15] paa den Egn, hvor Barnet forsørges", og den Grænse opad: „men heller ikke udover almindelige gode Middelkaar"[16]; om særlige Udgifter se nedenfor ved Omtalen af L. Nr. 130 § 1, 4. Stk. Bidraget bør i Almindelighed fastsættes højere for de første to Aar end for den senere Tid, jfr. L.s § 1, 5. Stk. i Beg.[17]

Den ældre Rets Regel om, at Faderens Andel i Udgifterne til Barnet skulde være „mindst Halvdelen", er dernæst ved § 1, 2. Stk., 2. Pktum ændret saaledes, at Faderens Bidrag i Almindelighed bør sættes til tre Femtedele af samtlige Udgifter ved Barnets Underhold, beregnede paa den ovenfor angivne Maade. Dette Forholdstal er naturligt, navnlig fordi det er et gennemsnitligt Udtryk for Faderens sædvanligvis større økonomiske Evne. Maaske har man ogsaa villet modvirke den Tendens der havde gjort sig gældende i ældre Praksis. Thi her havde Reglen om, at Faderen skulde betale mindst Halvdelen, altsaa efter Omstændighederne mere og lige op imod det hele, altid været praktiseret saaledes, at han betalte i det højeste eller knapt Halvdelen, f. Eks. lige Halvdelen af den Plejeløn Moderen maatte betale, men intet til yderligere Udgifter, f. Eks. til Barnets Beklædning og lign.

Efter § 1, 2. Stk. kan Bidraget dog sættes lavere hvor Omstændighederne taler derfor, og højere naar Moderen ikke godt kan bære sin Del af Forsørgelsesbyrden[18]. Der er herved givet Plads for et Skøn, der kan føre til, hvad Regerings-

[15] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 10.

[16] Jfr. herom Svend Bentzon, L. 1908. 11. Om Udgifter til Børn der opdrages i Udlandet, se Jmskr. Nr. 208, 19 Juni 1902.

[17] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 15: Det havde maaske været endnu bedre, om Bidragenes Størrelse ligesom i Norge havde været faldende gennem hele Bidragstiden, eftersom Barnet kræver mindre Pasning og selv kan gøre mere Gavn. Nu er Bidragene i de første Aar dog vel smaa, senere undertiden vel store.

[18] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 11—13.

forslagets § 1 udtalte, at „Forsørgelsesbyrden bør ramme Forældrene i Forhold til enhvers Evne[19]; jfr. herved ogsaa Reglen i L.s § 1, 6. Stk. om, at Overøvrigheden til enhver Tid „med fremtidig Virkning“ kan forandre det paalagte Bidrag, naar der fremkommer grundet Begæring derom. Den omtalte Forhøjelse er dog udelukket, naar Moderen „udenfor Ægteskab har Barn under 14 Aar med en anden Fader“, en vilkaarligt tilskaaret Regel med Straffetendens, der mod visse Mødre maaske kan virke retfærdigt, men som let bliver uretfærdig mod Barnet[20].

Fremdeles bestemmer § 1, 2. Stk., 4. Pktum, at naar Moderen er død, har forladt Landet eller ikke kan findes, kan der endog paalægges Faderen fuld Forsørgelsespligt, dog at Moderens her efterladte Midler naturligvis først skal anvendes til at fyldestgøre hendes Del af Forsørgelsespligten. Endelig siger § 1, 2. Stk., sidste Pktum, at hvor Barnet er Frugten af en ved Dom fastslaaet Kønsfrihedsforbrydelse, paahviler der Faderen fuld Forsørgelsespligt[21].

c. Foruden det almindelige Bidrag kan der efter § 1, 4. Stk.[22] paalægges Faderen „særlige Bidrag“ til Omkostninger dels ved Barnets Sygdom eller Begravelse inden dets 18de Aar, dels ved dets Daab og Konfirmation. Maalestokken for Bidragets Størrelse og for Faderens Part deraf maa efter Udtrykkene i § 1, 4. Stk., 1. og 2. Pktum være de ovenfor fremstillede Regler i § 1, 2. Stk. Desuden kan særligt Bidrag efter § 1, 4. Stk., 1. og 3. Pktum paalægges Faderen til Barnets Skoleundervisning og faglige Uddannelse. Her kommer ikke Reglen i § 1, 2. Stk. (men vel 3. Stk.[23]) til Anvendelse, idet „Maalestok“ og „Andel“ bestemmes efter, hvad Faderens økonomiske Forhold tillader og uden Hensyn til Moderens Livs-

[19] Dansk Kvindesamfunds Forslag § 1 sagde: „afpassede efter hans egne og Moderens økonomiske Kaar“.

[20] Se om denne Regel, der blev indsat i Landsthinget, Svend Bentzon L. 1908. 13. Jfr. den noget beslægtede Regel i L.s § 17, 3. Stk.

[21] Denne sidste Pligt kunde vel ogsaa støttes paa Reglerne om Skadeserstatning (Straffelovens § 300 jfr. § 303). At den er optaget i L. Nr. 130 faar da den Betydning, at de i denne Lov hjemlede Retsmidler kan anvendes for hele det paagældende Krav.

[22] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 14—15.

[23] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 14.

forhold. Der skal gives Faderen Lejlighed til at erklære sig om disse sidste Bidrag[24], og der skal, hvis han fordrer det, beskikkes Barnet en „Værge“, der har den særlige Opgave[25], at modtage Bidragene og at have Ansvaret for deres Anvendelse i det fastsatte Øjemed.

d. Paa forskellig Maade søger vor Lovgivning og ikke mindst nu L. 1908 ved særlige Midler at hjælpe Moderen og Barnet i den første, vanskeligste Tid. Ovenfor er nævnt det forhøjede Bidrag i Barnets to første Leveaar. Nedenfor S. 332 skal omtales den vigtige Regel om at Bidraget betales forud. Her skal omhandles Faderens Pligt til at deltage i de Udgifter, som Fødslen mere direkte forvolder Moderen[26]. Allerede § 2 i L. 20 April 1888 og de følgende Love af 1892 og 1900 opstillede den Regel, som nu findes i L. 1908 § 2, at Faderen skal bidrage til Udgifterne ved Moderens Barselfærd. Men der tilføjes nu i L. 1908 § 2 „og til hendes Underhold 1 Maaned før og 1 Maaned efter Fødslen“; thi hun vil i den Tid vanskelig kunne tjene noget selv. Hans Bidrag bestemmes efter Grundsætningerne i § 1 om „Maalestok“ og „Andel“; det fastsættes og inddrives ligesom Bidragene til det uægte Barn, navnlig er ogsaa § 13 om Fastsættelse før Barnets Fødsel anvendelig og særlig betydningsfuld ved Bidragene efter § 2, jfr. herom nærmere S. 369—70. Bidraget fastsættes af Overøvrigheden, naar Udgiften paa passende Maade er sandsynliggjort for denne, og det er uden Betydning, at Barselfærden og Moderens Underhold paa Grund af Privates Bistand ikke har voldt hende personlig nogen Udgift; har Fattigvæsenet afholdt Udgifterne, jfr. dog Fattigl.s § 44, indtræder dette i Moderens Ret. Bidragskravene kan gøres gældende, selvom Faderen dør før Barnets Fødsel (jfr. § 1, 7. Stk.), og selvom Barnet er dødfødt, men ikke hvis der kun foreligger en Abort[27].

[24] Jfr. ogsaa § 1, 6. Stk.

[25] Jfr. ovenfor i § 41 S. 313 og Bentzon, Personret §§ 21 og 22.

[26] Jfr. B. G. B. § 1715.

[27] De tidligere Love fortolkedes saaledes, at Barnet skulde være levende født, jfr. Deuntzer, Familieret. 316, men derimod vistnok U. f. R. 1894. 1006. Grænsen mellem en Fødsel, om end førtidig, og en Abort drages paa den i Bentzon, Personret. 7 angivne Maade, jfr. Pontoppidan I. 208. Se ogsaa Jmskr. Nr. 106, 25 Febr. 1909, der med Hensyn til de heromhandlede Bidrag udtaler, at et Barn, der er født uden Liv efter

e. Hvis der mellem Faderen og Moderen var truffet Aftale om hans Underholdspligt, var der efter tidligere Ret ingen Tvivl om, at Overenskomsten var bindende for begge Parter personlig, naar den var indgaaet i Overensstemmelse med de almindelige[28] Myndighedsregler, medens den ikke kunde være forbindende for Fattigvæsnet, jfr. Fattigl.s § 10, 2. Stk. Det antoges ogsaa[29], om end med tvivlsom Føje[30], at en saadan Overenskomt var bindende for de private Personer (derunder Værgen), der efter Moderens Død, Bortrejse eller lignende, jfr. L. 3 Apr. 1900 § 9, udøvede Opdragelsesmyndigheden over Barnet.

Nu har derimod L. 1908 § 1, 8. Stk.[31] bestemt, at „Forlig eller Overenskomst mellem Forældrene om Afgørelsen af fremtidig Underholdspligt ved periodiske Bidrag eller en Affindelsessum er kun med Øvrighedens Godkendelse bindende", en Godkendelse der ikke bør meddeles naar Grundsætningerne i § 1 (særlig 2.—5. Stk.) i væsentlig Grad er tilsidesatte[32]. Det ledende Princip for at give Godkendelsen maa være Hensynet til Barnets Tarv, jfr. S. 330 om § 1, 8. Stk., 3. Pktum og

Udløbet af den 28. Svangerskabsuge, maa betragtes som „dødfødt", medens det livløse Foster, der fødes inden den Tid, maa anses som en Abort.

[28] Jfr. U. f. R. 1880. 12, 1891. 1178, 1893. 1242, 1894. 440, 1898. 310, 1903 A. 112 og 457, 1904 A. 278 og 477 og 1905 A. 693, jfr. V. Bentzon i U. f. R. 1909 B. 95—96 og Personret. 72.

[29] U. f. R. 1886. 1244 og 1897. 1047—48, jfr. Deuntzer, Familieret. 317.

[30] Jfr. V. Bentzon i U. f. R. 1909 B. 96—99, L. 3 Apr. 1900 § 5 i Slutn. og Jmskr. Nr. 158, 21 Apr. 1906, se ogsaa K. K. Steincke i U. f. R. 1909 B. 137—141. Forlig under Overøvrighedens Medvirken er ej sjældent blevne afsluttede saaledes, at det forbeholdtes Overøvrigheden senere at kunne ændre det vedtagne Bidrag, jfr. U. f. R. 1909 B. 99 og Svend Bentzon, L. 1908. 17.

[31] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 15—18.

[32] Disse Regler kan ikke anvendes paa de før Ikrafttrædelsen af L. 1908 (1 Juli 1908 jfr. § 21) gyldigt indgaaede Overenskomster. For Anvendelsen kan ikke paaberaabes L.s § 21, 2. Pktum, der sikkert kun sigter til de nye legale Bidragsregler, medens det at give L.s § 1, 8. Stk. tilbagevirkende Kraft utvivlsomt vilde omfattes af hvad Mot. 15 ned. (Sp. 3171) kalder „tilbagevirkende Kraft i dette Ords forkastelige Betydning". Jfr. herom Jmsk. 4 Jan. 1909 (utrykt), Nr. 105, 24 Febr. 1909 og 7 Jan. 1910 (utrykt), se endvidere utrykt Kr. og Pol. R.s Dom 16 Febr. 1909, jfr. nærmere U. f. R. 1909 B. 94—96.

9. Stk.; og Hensynet til Moderen har kun Vægt, forsaavidt det falder sammen hermed[33].

Naar Godkendelsen er opnaaet, er Kontrakten bindende, hvis iøvrigt de almindelige Betingelser er opfyldte. Saaledes maa Kurator eller Værge optræde, naar nogen af Forældrene ikke er fuldmyndige. Dette maa ogsaa gælde Moderen, uagtet hun, hvor ung hun end er, kan raade over det enkelte forfaldne Bidrag, og uagtet hun kan anlægge Paternitetssag paa egen Haand i alt Fald naar hun er mindreaarig[34]; thi ifølge L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 1 er kun den fuldmyndige Moder til det uægte Barn dettes Værge.

Den godkendte Kontrakt er bindende ikke blot for Moderen personlig men ogsaa for Barnet ɔ: for alle dem, der siden maatte kunne gøre Bidragskravet gældende, derunder vistnok ogsaa Værgeraadene. Thi selvom man opfatter Retten til Bidraget som Barnets og ikke som Moderens, saa har hun dog aabenbart efter § 1, 8. Stk. Beføjelse til — i Forbindelse med Overøvrigheden — at disponere over dette Krav med bindende Virkning for den, som kan gøre det gældende. Dog kan Ovenskomsten næppe være bindende for Fattigvæsenet, da dets selvstændige Ret overfor Faderen er udtalt saa bestemt i Fattigl.s § 10, 2. Stk.

Hvis det ikke er mellem Forældrene selv, at Overenskomsten indgaas, men imellem den ene af Forældrene og en Tredjemand, indeholder § 1, 8. Stk. ingen Regler herom, og disse Overenskomsters „Godkendelse“ har derfor ingen særlig Retsvirkning[35]. Saadanne Overenskomster er bindende efter vor Rets almindelige Regler, jfr. § 10, 4. Stk. om Adoptivforældrene (Ordene „forsaavidt de ikke have givet Afkald derpaa“), og § 1, 9. Stk. hvis Ord „sidstnævnte Bestem-

[33] Jfr. U. f. R. 1909 B. 95 og 99 og Jmskr. Nr. 354, 3 Oktbr. 1908 om, at et Forlig tør stadfæstes, selvom det er væsentlig ugunstigere for Faderen end hjemlet ved Reglerne i L.s § 1; se derimod U. f. R. 1909 B. 23—24.

[34] Jfr. Bentzon, Personret. 72, Note 4 og Munch-Petersen, Civilproces. I. 59 med Note 4—6.

[35] Tilsyneladende gaar Jmskr. Nr. 422, 6 Nov. 1909 herimod ved at tillade Godkendelsen af en Kontrakt mellem en Barnemoder og en Tredjemand; men da den sidste var Barnefaderens Stedfader, og maatte antages at optræde paa Stedsønnens Vegne, er der maaske i Virkeligheden ingen Modstrid. Jfr. om Spørgsmaalet U. f. R. 1909 B. 23.

stemmelse“ efter Sprog og Mening alene kan sigte til 8. Stk., sidste Pktum. Da slige Kontrakter efter Sagens Natur maa hjemle en Ret enten imod eller for Tredjemanden overfor den af Forældrene med hvem han kontraherer, kunde de kun efter Reglerne om Tredjemands-Retshandler faa Betydning for den ene af Forældrenes Krav imod den anden, men maa ifølge § 1, 8. Stk. for saavidt — uden Godkendelse af Overøvrigheden — være lige saa betydningsløse for disse Krav som for Fattigvæsenets.

L.s § 1, 8. Stk. handler om Afgørelsen af fremtidig Underholdspligt ved periodiske Bidrag eller en Affindelsessum. Øjemedet er efter Motiverne (S. 12, jfr. Sp. 3165) at beskytte Moderen imod en Tendens hos Faderen til at „misbruge Magten over hende til at forlede hende til uforsvarlige Afslag paa egen og Barnets Ret“. Det er herefter klart, at Reglen ogsaa maa omfatte det uomtalte Tilfælde, at Moderen giver Afkald helt uden Vederlag, selvom Fristelsen for Moderen her er mindre, end naar der gennem en Affindelsessum gives hende en øjeblikkelig større Vinding[36].

Det nævnte Formaal tilsiger vel ikke, at der maa kræves Godkendelse for at en Kontrakt om Faderens Pligter skal være bindende for denne. Efter Affattelsen af § 1, 8. Stk. maa Reglen imidlertid virke for begge Parter, og maa da fyldestgøres selvom Aftalen er udelukkende til Gunst for Moderen; men Lovtanken medfører, at man som Regel uden Betænkelighed vil godkende saadanne Aftaler[37]. Selvom Kontrakten er saa gunstig for Moderen, at Faderen paatager sig fuld Forsørgelsespligt, maa Godkendelsen haves. Derimod falder Overens-

[36] Jfr. Jmskr. Nr. 281, 16 Juli 1909 om, at et rent Afkald ikke er bindende for Moderen uden Overøvrighedens Godkendelse, og at det ikke er egnet til at forsynes med en saadan Godkendelse. Jfr. ogsaa B. G. B. § 1714: En Aftale mellem Fader og Barn om Bidrag for Fremtiden eller om en Affindelsessum er kun gyldig, naar den er godkendt af Formynderretten. Et Afkald uden Vederlag for Fremtidens Krav er ugyldigt.

[37] Jfr. Jmskr. Nr. 354, 3 Okt. 1908 og Nr. 422, 6 Nov. 1909; jfr. dog det nedenfor Note 58 citerede. En Godkendelse af høje Beløb kan nægtes af det Hensyn til Faderen, at han ikke bør undergives de haarde Inddrivelsesmidler, særlig Afsoning, for saa stort et Beløb. Jfr. iøvrigt Note 33.

komster, der angaar andet end Underholdet f. Eks. Forældremagten eller Opdragelsen, udenfor § 1, 8. Stk.[38]

Dersom Overenskomsten gaar ud paa, at der skal betales en Affindelsessum, har § 1, 8. Stk., 3 Pktum yderligere sikret Barnet imod at Moderen lader sig friste til at misbruge Summen til egen Fordel, ved at bestemme at Summen normalt skal indsættes i Overformynderiet eller i et af Staten anerkendt Livsforsikringsselskab for at anvendes til en Livrente for Barnet indtil dettes fyldte 18de Aar.

Denne Regel gælder efter § 1, 9. Stk. ogsaa, naar Overenskomst sluttes med nogen anden om dennes Overtagelse af Forsorgen for Barnet mod Erlæggelse af et Vederlag en Gang for alle, selv om det sker ved Adoption[39]. Uagtet det her gælder en Kontrakt som kun er bindende i Forhold til denne Tredjemand, og Moderens Krav mod Faderen stadig bestaar uberørt af Overenskomsten, taler dog praktiske Grunde for, at det sikres Barnet, at det Beløb, som normalt er bragt til Veje fra Faderen eller Moderen eller begge, anvendes af Opdragerne til Barnets Bedste, for at ikke Adgangen til straks at faa Raadigheden over Beløbet skal friste til Ordninger, som ikke træffes med Barnets Tarv for Øje; jfr. § 9, 2. Stk. om en anden Bestemmelse med et tilsvarende Formaal.

Naar Beløbet saaledes indsættes i Overformynderiet, bør der normalt periodisk udbetales saa meget, at Kapitalen opbruges inden Barnet bliver 18 Aar, jfr. S. 404. Iøvrigt kan Overøvrigheden tillade andre Anbringelsesmaader (derunder endog at Beløbet betroes Opdragerne), naar efter „Overøvrighedens Skøn særlige Forhold ere til Stede“ (§ 1, 8. Stk., 3. Pktum); dette vil navnlig kunne blive praktisk overfor Adoptivforældre. Det

[38] Jfr. Jmskr. 12 Jan. 1910 (utrykt). I denne Skrivelse synes det dog med Urette antaget, at § 1, 8. Stk. er uanvendelig paa en Overenskomst om Underholdet, fordi Faderen fik Forældremagten samtidig med, at han paatog sig fuld Forsørgelsespligt. Da nu en saadan Overenskomst angaar „Afgørelsen af fremtidig Underholdspligt“ omend paa anden Maade end ved periodiske Bidrag eller en Affindelsessum, maa efter det ovenfor i Teksten anførte Godkendelsen ogsaa i saadanne Tilfælde være nødvendig for Gyldigheden.

[39] Om dette sidste Forhold jfr. nærmere nedenfor. 402—05 og de dér citerede Afhandlinger i U. f. R. 1909 B.

følger endvidere af sig selv, at der fra Overøvrigheden haves Rekurs til Justitsministeriet[40].

f. Faderens Bidragspligt skulde ifølge Fr. 1763 kun vedvare, indtil Barnet fyldte 10 Aar; efter Pl. 6 Decbr. 1839 kunde Fristen forlænges til dets 14. Aar. Lovene af 1888, 1892 og 1900 satte den principielle Grænse ved det 14. Aar, men Bidrag indtil dets 18. Aar kunde om paakrævet fastsættes ved ny Øvrighedsresolution. Nu er ved L. 1908 § 1, 3. Stk. den normale Grænse de 18 Aar (ligesom ved ægte Børn); medens Bidraget dog efter det 14. Aar kan nedsættes eller bortfalde (jfr. § 1, 6. Stk.) naar det oplyses, at det er blevet helt eller delvis ufornødent, „eller at Faderen har Ægtebørn, som han, om de vare i den Alder, ikke evnede at understøtte". Tanken med denne sidste noget besynderligt formulerede Bestemmelse[41] maa vistnok antages at være den, at da det i mindre bemidlede Kredse er sædvanligt, at Forældre faktisk ikke evner at understøtte deres ægte Børn udover det 14. Aar, vilde det være mindre naturligt, om der ubetinget skulde tilkomme uægte Børn Krav paa Understøttelse af Faderen til deres 18. Aar. Da nu dette vilde synes særlig uretfærdigt, naar Faderen selv havde ægte Børn som ikke vilde faa en saa langvarig Understøttelse, eftersom det uægte Barn her vilde kunne komme til at lukrere paa de ægtes Bekostning, har man valgt at nøjes med at begrænse Varigheden af det uægte Barns Bidragsret i de Tilfælde hvor Faderen virkelig har ægte Børn, i Stedet for i alle Tilfælde hvor hans Kaar er saadanne, at han ikke vilde kunne støtte eventuelle ægte Børn udover deres 14. Aar. Men idet Reglen saaledes er begrænset til at gælde, hvor Udstrækningen af det uægte Barns Underholdskrav vilde blive til Skade for ægte Barns Stilling, maa det utvivlsomt antages, at „Ægtebørn" i § 1, 3. Stk.

[40] Endelig bestemmer § 1, 10. Stk., at den Overøvrighedsresolution, ved hvilken det periodiske Bidrag fastsættes eller stadfæstes, skal indeholde Oplysning om Faderens Fødested, Fødselsdag etc. Denne Regel, der i Landsthinget fik indføjet Ordene „det periodiske Bidrag", er herefter uanvendelig hvor en Affindelsessum er betalt (jfr. Svend Bentzon, L. 1908 . 18). Dens Øjemed er derfor aabenbart at sikre og lette Kravet paa det periodiske Bidrag, derimod ikke at imødekomme Barnets ideelle Interesse i at kende sin Fader (jfr. ovenfor i § 41).

[41] Sætningen er indskudt ved Behandlingen i Folkethinget.

alene betyder „Ægtebørn overfor hvilke Faderen har Forsørgelsespligt“, saa at Indholdet af Bestemmelsen altsaa bliver, at Bidragspligten til det uægte Barn bortfalder, naar Faderen har ægte Børn under 18 Aar, og hans Kaar nu er saadanne at han ikke kan understøtte disse mellem deres 14. og 18. Aar.

g. Betalingsterminerne for Bidraget fastsættes af Overøvrigheden, jfr. L. 1908 § 1, 5. Stk. Medens det efter ældre Ret forfaldt bagud[42], er nu den vigtige Regel indført at Bidraget „erlægges forud for hvert Tidsafsnit“[43]. Dette maa ikke overstige $^1/_2$ Aar (jfr. S. 336, men bør af Hensyn til Reglen i § 4, 1. Pktum. normalt heller ikke gøres kortere[44]. § 1, 5. Stk. gør Bidragspligten helt uafhængig af, om Barnet dør i Perioden[45]. Yderligere Hjælp har Moderen af Reglen i § 13, hvorefter hun i visse Tilfælde (hvorom nærmere nedenfor S. 369) allerede efter den 6te Svangerskabsmaaneds (24 Ugers?) Udløb kan faa Paternitetsspørgsmaalet afgjort og Underholdsbidraget samt Barselsfærdshjælpen efter § 2 fastsat, saaledes at denne og det første Halvaars Underholdsbidrag straks forfalder. Beløbene tages i foreløbig Forvaring af Politimesteren paa Moderens Opholdssted[46], der saa en passende Tid før Fødslen udbetaler Moderen Barselsfærdsbidragene, og naar Barnet kommer levende til Verden tillige Underholdsbidraget. Bliver Barnet dødfødt, tilbagebetales dette sidste Bidrag.

h. At Kravet rejstes længere Tid efter Fødslen havde efter tidligere Ret næppe nogensinde den Virkning, at hele det sam-

[42] Man motiverede dette blandt andet med, at det var uvist om Barnet vilde leve Perioden ud, jfr. Deuntzer, Familieret. 309, Fr. 16 Novbr. 1836 § 5, Kskr. 23 Sept. 1834, Jmskr. 9 Aug. 1853 og Nr. 149, 7 Juni 1900. Denne Regel, i Forbindelse med Reglen om at forskudsvis Udbetaling fra det Offentlige eller Afsoning, ligesom nu, ikke kunde kræves for mindre end $^1/_2$ Aar ad Gangen, og at Sag først kunde rejses efter Barnets Fødsel, medførte, at Kvinden var særlig uheldigt stillet i den vanskeligste Tid ved og efter Fødslen.

[43] Se B. G. B. §§ 1710 og 1716, der har en lignende Regel.

[44] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 15. Derved at Bidraget for første Periode og Barselsfærdsbidraget efter L.s § 2 forfalder ved Fødslen, hjælpes Moderen væsentligt. I samme Retning virker Reglen om de forhøjede Bidrag for de første to Aar, jfr. ovenfor S. 324, Note 17.

[45] Jfr. Jmskr. Nr. 225, 2 Juni 1909.

[46] Jfr. Jmskr. Nr. 267, 22 Aug. 1908.

lede Bidrag, regnet fra Fødslen, ikke skulde kunne fordres[47], medmindre der kunde siges at foreligge et, udtrykkeligt eller stiltiende, Afkald derpaa[48]. Nu har L. 1908 § 20 indført visse hurtige Forældelsesfrister[49], sikkert ud fra den Betragtning, at disse Bidrag skal afhjælpe Trangen paa det foreliggende Tidspunkt, men ikke skal kunne summeres op ligesom almindelige Gældsforpligtelser. Kravet bør med Hensyn til Bidragene efter §§ 1 og 2 være rejst inden et Aar fra Fødslen[50], eller ved Bidragene efter § 1, 4. Stk. fra Udgiftens Afholdelse, med mindre Forhalingen er Moderen undskyldelig, se nærmere § 20[51]. Dog kan der ved det normale Bidrag efter § 1, 2. Stk. medtages indtil 3 Aars Bidrag[52].

Paa dette Sted kan ogsaa fremdrages Forældelsesreglerne i § 8, § 3 og § 15, 2. Stk.: Ifølge § 8 kan den offentlige Udbetaling (hvorom nærmere nedenfor) ikke ske for Bidrag, der er forfaldne til Betaling 1 Aar eller mere før Begæringen

[47] Jfr. U. f. R. 1906 A. 639 og maaske ogsaa 1894 A. 440. Jfr. hertil B. G. B. § 1711 og § 1715 i Slutn.

[48] Jfr. U. f. R. 1891. 1179 og 1894. 440.

[49] Jfr. Svend Bentzon. L. 1908. 51—52. L. Nr. 274, 22 Decbr. 1908 om Forældelse af visse Fordringer, § 1. Nr. 2 indføre iøvrigt ved disse Krav den kortere Forældelsesfrist paa 5 Aar, jfr. §§ 2 og 3.

[50] Jfr. Jmskr. Nr. 230, 19 Juni 1909.

[51] Efter L.s § 21, 2. Punktum er § 20 anvendelig ogsaa paa de inden L.s Ikrafttræden begrundede Bidragspligter, jfr. ogsaa § 21, 4. Pktum.

[52] Ordene i § 20, 2. Punktum „i et saadant Tilfælde“ kan vistnok sproglig forstaas saaledes, at de kun sigter til det i 1. Punktum beskrevne objektive Forhold, at Sag er rejst „over 1 Aar efter Barnets Fødsel.“ Dette giver den praktisk fornuftigste Forstaaelse af § 20, 2. Punktum, der uden nærmere Forklaring indsattes i Folkethinget; thi det gør 2. Punktum til en ubetinget Forældelsesregel ved Siden af den fakultative i 1. Punktum, For denne Fortolkning taler maaske ogsaa, at § 21, 4. Pktum. er formuleret saaledes, jfr. Ordene „de i § 20 ommeldte Tidsfrister“, at Moderens subjektive Forhold her er uden Betydning, hvilket vistnok er antaget i Praksis. Men hine Ord kan ogsaa, og sproglig korrektest, forstaas som sigtende til hele det i 1ste Punktum omhandlede Forhold, derunder at Omstændighederne maa tilregnes Moderen, og da har vi slet ingen Forældelse efter § 20, hvor Forhalingen er hende utilregnelig, jfr. herfor Jmskr. Nr. 393, 26 Okt. 1909, se iøvrigt L. 22 Decbr. 1908 § 3. Mærk, at 1ste Punktum synes at lægge Bevisbyrden for Tilregnelsen paa Faderen, medens § 20, 3. Pktum., og vistnok 2. Stk., hjemler en modsat Bevisbyrdefordeling.

fremsættes[53]. Denne Forældelse kommer let til noget uretfærdigt at ramme det første Aars Bidrag[54] og Bidraget efter § 2[55], fordi § 1 har indført Reglen om, at Bidragene forfalder forud, og Fristen efter § 8 derfor ofte er antaget udløbet inden Barnemoderen havde opnaaet at faa Faderen dømt og Bidraget fastsat[56]. Ifølge § 3, jfr. § 15, 2. Stk. i Slutningen, skal Krav paa Bidrag i en afdød Barnefaders Bo fremsættes inden 6 Maaneder efter Dødsfaldet eller, hvis Proklama er udstedt, inden dettes Udløb[57]. Efter § 15, 2. Stk. er det endelig en Betingelse for, at Paternitetsspørgsmaalet i saadanne Tilfælde kan afgøres ved Moderens Ed, at Sagen anlægges senest 6 Maaneder efter Barnets Fødsel.

II. Lov 1908 § 19 i Slutningen bestemmer, at med Hensyn til Moderens Retsmidler til Inddrivelse af Bidrag hos Faderen har det sit Forblivende ved den gældende Rets Regler med de af denne Lov flydende Lempelser. Medens Reglerne for Inddrivelsesmidlerne omtales S. 344 ff., og det følgende beskæftiger sig med Moderens Adgang til at erholde Bidrag udbetalt af det Offentlige, skal der her gøres opmærksom paa de i begge Retninger fælles Betingelser, at Bidraget ikke er betalt i rette Tid, og at det er fastsat ved en Overøvrighedsresolution eller ved en af Overøvrigheden (nu ifølge L. 1908 § 1, 8. Stk.) godkendt Overenskomst. Disse Betingelser fremgaar af L. 29 Marts 1873 § 1 Nr. 6 jfr. § 6, Fr. 14 Oktbr. 1763, jfr. Kskr. 5 Decbr. 1820, og Fr. 10 Dec. 1790[58] samt af L. 1908 § 4 i Beg.

1. Adgangen til Udbetaling af det Offentlige uden at det betragtes som en Moderen ydet Fattighjælp blev indført ved L. 20 April 1888 § 4; den er siden blevet videre udviklet

[53] Jfr. Imskr. Nr. 48, 27 Jan. 1902, Jmskr. Nr. 164, 12 Maj 1908 og Nr. 308, 10 Septbr. 1908.

[54] Jfr. Jmskr. 7 Aug. 1909 (utrykt).

[55] Jfr. Jmskr. 23 Novbr. 1909 (utrykt).

[56] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 51—52. Man burde dog vistnok fortolke § 8's Udtryk saaledes, at Bidraget ikke anses for „forfaldent" før Moderen har faaet Bidraget fastsat.

[57] Jfr. U. f. R. 1906 A. 869.

[58] Jfr. Jmskr. Nr. 173, 30 Oktbr. 1879, Nr. 202, 8 Decbr. 1879 og Nr. 47, 5 Febr. 1884. Om de materielle Betingelser for en Godkendelse efter L. 1908 jfr. ovenfor om § 1, 8. Stk. (S. 327 ff.)

gennem Lovene af 12 April 1892 §§ 4 og 5 og af 3 April 1900 §§ 4—8; og den har nu naaet sin videste Udformning ved L. Nr. 130, 27 Maj 1908 §§ 4—8[59].

Betingelserne for at faa Bidraget udbetalt af det Offentlige er ifølge L.s § 4, jfr. §§ 5 og 6, følgende[60]: at Moderen er berettiget til i Trangstilfælde vedblivende at forsørges her i Landet[61]; at hendes Formueforhold og Erhverv ikke tillader hende selv at sørge for Barnets forsvarlige Underhold og Opdragelse[62], og at Barnet lever[63].

Af det Faderen paahvilende Bidrag udbetales dog ikke

[59] Reglerne i L. Nr. 130 §§ 4—8 og 15—19 er i alt væsentligt uforandret gentagne i L. Nr. 131, 27 Maj 1908 §§ 4—13. Hvad der i det følgende udvikles om L. Nr. 130 er derfor anvendeligt ogsaa ved L. Nr. 131, hvor der ikke gøres opmærksom paa de Forskelle som dog undtagelsesvis forekommer, jfr. ovenfor S. 268—270. Jfr. Kritiken af L. Nr. 131 i Afhdl. af Steincke i U. f. R. 1909 B. 113—117.

[60] Se H. A. Jacobi, Bemærkninger om Børnelovene af 1908 . 23—25, hvor der fremsættes Forslag til yderligere og strengere Betingelser for Udbetalingen; herimod K. K. Steincke i U. f. R. 1910 B. 81—90; se fremdeles Svend Bentzon, L. 1908 . 21—24.

[61] Hertil kræves normalt Indfødsret, eller at dog Hjemsendelse til Udlandet til Forsørgelse ikke vil kunne finde Sted, jfr. Jmskr. Nr. 306, 31 Aug. og Nr. 307, 4 Septbr. 1908, jfr. Jmskr. Nr. 156, 31 Maj 1910 og Lov Nr. 117, 27 Maj 1908 § 1. Denne Betingelse har stor praktisk Betydning overfor fremmede her i Landet levende Kvinder. Det er et Spørgsmaal, om den ikke er vel haard, hvor Faderen er dansk og Barnet forbliver her i Landet (jfr. Jmskr. Nr. 173, 19 Maj 1892 og Nr. 167, 29 April 1901).

[62] Om hvad der skal forstaas ved Trang, se Jmskr. 22 Jan. 1910 (utrykt) hvor det udtales, at Indtægter, der svarer til selv de laveste Lønninger i Statens eller Kommunens Tjeneste, maa anses for tilstrækkelige til at ernære en Familie af almindelig Størrelse, og at Udbetaling af det Offentlige følgelig ikke bør finde Sted til Personer med Indtægter af denne Størrelse; se ogsaa Jmskr. 14 Juni og 1 Nov. 1909 og 1 April 1910 (utrykte). Om det Tilfælde at Barnemoderen er blevet gift med en anden end Barnefaderen, saaledes at Stedfaderens Formueforhold kan blive det afgørende, se Jmskr. Nr. 382, 7 Okt. 1909 og 22 Jan. 1910 (utrykt). — Det er meget vigtigt at man i Praksis hverken er for streng eller for mild med Betingelsen „forsvarlig". Den udbetalende Kommunes Tendens vil kunne blive forskellig, eftersom den selv eller en anden Kommune skal bære Udgiften.

[63] Da Bidraget ifølge § 1, 5. Stk. forfalder forud, er Barnets Død i Bidragsperioden uden Betydning, jfr. Jmskr. Nr. 225, 2 Juni 1909. Derimod vil Bidrag ifølge Resolutioner fra Tiden før L. 1908 kun kunne faas ud-

mere end det i § 8 nævnte „Normalbidrag“ (§ 5); og Bidraget til Barnet udbetales ikke for kortere Tid end $^1/_2$ Aar[64] (§ 4), medens det paa den anden Side selvfølgelig maa være forfaldent (jfr. Ordene „i rette Tid“ i § 4), se § 13 om en særlig tidlig Forfaldstid[65]. Det er efter disse Regler praktisk, at Faderens Bidrag ansættes netop for $^1/_2$ Aar ad Gangen. Som omtalt S. 333—34 kan Udbetalingen ifølge § 8 ikke omfatte Bidrag, der er forfaldne til Betaling et Aar eller mere før Begæringen fremsættes.

Udbetalingen foregaar saaledes, at Moderen[66], mundtlig eller skriftlig, henvender sig til Politimesteren i den Retskreds hvor hun opholder sig — i København til Magistraten (§ 4) —, der straks „forskudsvis“ (jfr. § 5) udbetaler Beløbet. Hendes Begæring maa være ledsaget af en Leveattest for Barnet[67], og udenfor København af en Attest om hendes Underholdsevne fra Kommunalbestyrelsen for hendes Opholdskommune[68], endvidere ledsaget af vedkommende Øvrighedsresolution eller dens Stadfæstelse af en Bidragsoverenskomst, saavidt muligt[69] i behørig forkyndt Stand. Endelig skal hun

betalte indtil Barnets Dødsdag, eftersom Bidragene den Gang forfaldt bagud, jfr. Jmskr. Nr. 423, 8 Novbr. 1909. — Hvor Barnet opfostres i Udlandet er det antaget, at man ikke kan kræve Udbetaling af det Offentlige, jfr. Jmskr. Nr. 136, 7 Maj 1889 og Nr. 167, 29 Apr. 1901. Dette fremgaar ogsaa af den Maade, hvorpaa L.s § 8, 2. og 3. Pktm. bestemmer Normalbidraget.

[64] Undtagelsesvis kan Bidrag dog udbetales for kortere Tid, jfr. Jmskr. Nr. 145, 26 Apr. 1902 og Nr. 212, 17 Maj 1909 angaaende et Bidrag til ægte Barn efter Lov Nr. 131, 27 Maj 1908, jfr. Note 63.

[65] Reglen om det halve Aar er vistnok givet for at skaane det Offentlige for Ulejlighed. Det havde dog for mange Forhold været bedre, om Overøvrigheden havde haft Ret til at fastsætte kortere Frister hvori Udbetalingen af det Offentlige skulde eller kunde ske, jfr. Jacobi, l. c. S. 16—19 og 24.

[66] Se Jmskr. Nr. 137, 20 Marts 1909.

[67] Jfr. Kmcirk. Nr. 414, 17 Maj 1901. Denne Attest skal (§ 4) indeholde Oplysning om, hvorvidt Barnet er anbragt i Pleje og i bekræftende Fald hos hvem.

[68] I København behøves sidstnævnte Attest ikke, da Udbetalingen foregaar gennem den samme Myndighed, Magistraten, som skulde udstede Attesten.

[69] Ordene „saavidt muligt“ er indskudte for at betone, at en Forkyndelse ej sjældent kan vise sig umulig, jfr. herom nærmere Jmskr. Nr. 241, 27 Aug. 1908, Nr. 269, 28 Aug. 1908 og Nr. 36, 12 Jan. 1910.

give alle til hendes Raadighed staaende Oplysninger om Faderens Opholds- og Forsørgelsessted[70].

Bidraget udbetales til Moderen[71]. Hvis hun har sat Barnet i Pleje, maa hun dog godtgøre, at den forfaldne Plejeløn er betalt eller at Plejeforældrene samtykker i Udbetalingen; i andet Fald kan Bidraget udbetales til den hos hvem Barnet er anbragt (§ 5, 2. Stk.)[72].

Vedkommende Myndigheder[73] afkræver Faderen det skyldige Beløb (§ 5) og foretager, naar han ikke betaler, Udpantning, hvis denne ikke paa Forhaand kan skønnes at være hensigtsløs[74].

Naar Udpantning forgæves er forsøgt eller er skønnet hensigtsløs, eller naar (jfr. §§ 6 og 7) Efterlysning har vist sig forgæves, betragtes det udbetalte (jfr. dog § 13, 3. Stk.

[70] Jfr. Jacobi (l. c. 7—11, 13—14 og 23—24) der hævder at der bør stilles yderligere Krav til Moderens Oplysninger, navnlig i Retning af at Barnefaderen virkelig er uvillig til at betale hende.

[71] Jfr. Jacobi l. c. 16—19.

[72] Jfr. om tidligere Ret, hvorefter Udbetaling altid skulde ske til Moderen, Jmskr. Nr. 58, 21 Febr. 1906, om nugældende Ret Jmskr. 17 Nov. 1909 (utrykt), se Svend Bentzon, L. 1908. 23—24. Reglen i § 5, 2. Stk. gælder ikke om Udbetaling af Bidrag, som Politimesteren frivillig modtager fra en Barnefader for at tilstille rette Vedkommende dem, jfr. Jmskr. 15 Marts 1910 (utrykt).

[73] Jfr. Jmskr. Nr. 392, 22 Septbr. 1902 og Jmcirk. Nr. 31, 21 Febr. 1906.

[74] Politiet maa desuden søge Oplysning om Faderens Forsørgelsessted (hvis dette ikke allerede kendes) særlig gennem en Afhøring af ham, og de tilvejebragte Oplysninger tilstilles den Myndighed som har udbetalt Beløbet. Denne indkræver derefter Beløbet hos den Kommune, som nærmest maa antages for hans Forsørgelseskommune. Kommunen maa enten betale eller henvise til en anden Kommune, og hvis heller ikke en saadan vil anerkende sin Betalingspligt, bliver Spørgsmaalet at forelægge vedkommende Amtmand, eventuelt Indenrigsministeriet til Afgørelse, jfr. § 5, 1. Stk. og Circ. Nr. 163, 24 Aug. 1895 og om Afdrag paa Bidrag Jmskr. Nr. 167, 29 Apr. 1905.

Haves der ingen Oplysning om Barnefaderens Opholdssted, maa han efterlyses, og findes han ikke, afgøres Refusionspligten paa den ovenfor angivne Maade. Hvis det ikke lader sig oplyse, hvor Faderen er forsørgelsesberettiget, eller hvis det viser sig, at han slet ikke har Forsørgelsesret her i Landet eller at han er død eller opholder sig i Udlandet (jfr. Indrm.skr. Nr. 338, 29 Okt. 1908), afholdes Udgifterne efter Reglerne i Fattigl.s § 27 (Amtskommunen). Om disse forskellige Forhold skal der gives Bidragsresolutionen Paategning. Jfr. § 6, se ogsaa § 7, 2. og 3. Punktum.

og § 17, 3. Stk.[75]) som en Faderen ydet Fattighjælp, se nærmere § 7.

Det Offentlige udbetaler aldrig et større Bidrag end det, som faktisk paahviler Faderen, jfr. §§ 4 og 8[76], men vel efter Omstændighederne et mindre, idet der for hver Overøvrighedskreds (Amt) skal normeres et Bidrag svarende til „tre Femtedele af samtlige de Udgifter, som et Barns Underhold i et godt Plejehjem i paagældende Egn gennemsnitlig medfører“ (§ 8). Det fastsættes for 5 Aar ad Gangen af Overøvrigheden[77].

Efter § 8 fastsættes Normalbidrag kun med Hensyn til de egentlige Underholdsbidrag efter § 1, 2. Stk. og de i § 2 omhandlede Bidrag. Uagtet de i § 1, 4. Stk. omtalte særlige Bidrag ikke i §§ 4—8 udtrykkeligt er undtagne fra Udbetaling af det Offentlige, maa det dog antages at de ikke kan fordres udbetalte[78], dels fordi § 5 henviser til § 8 („dog kun med de i § 8 nævnte Beløb“), dels fordi der vanskelig kan blive Spørgsmaal om saadanne Bidrag, hvor Udbetalingen gennem det Offentlige er nødvendig, da de kun paalægges Faderen „i det Omfang, hans økonomiske Forhold tillade“, dels endelig fordi disse Bidrag af sidstnævnte Grund kan blive saa store, at det er særlig betænkeligt at belaste det Offentlige dermed.

Som ovenfor (S. 334) omtalt, er Kravet paa det Offentlige selvfølgelig betinget af, at Bidraget fra Faderen ikke betales i

[75] Se U. f. R. 1909 B. 83—84.

[76] Dette har for Fremtiden mindre Betydning, jfr. Reglen i § 1, 8. Stk., 2. Pktum., se dog § 1, 2. Stk., 3. Pktum.; derimod kan det blive praktisk med Hensyn til ældre Overenskomster om Bidrag. § 19, 2. Stk. („hvor stor en Del af Bidraget han skønnes at kunne udrede“) antyder ogsaa, at Loven regner med at Bidraget for Fremtiden som oftest fastsættes mindst til Normalbidraget, jfr. ovenfor S. 267—268.

[77] Se om de fastsatte Normalbidrag Bekg. i Min. Tid. 1908 B. 609. Bidraget til Barnet er nu for de første 2 Aar i København 12 Kr. maanedlig, senere 10 Kr.; i de større Byer noget mindre; i Landkredse c. 6 Kr. maanedlig. — Har et Barn indenfor samme Bidragsperiode været anbragt i flere Overøvrighedskredse (Amter), lægges det Normalbidrag til Grund, der gælder for den Kreds hvortil den udbetalende Myndighed hører, jfr. § 8 og Jmskr. Nr. 105, 25 Marts 1906.

[78] Denne Opfattelse deles af Justitsministeriet, jfr. Jmskr. Nr. 357, 29 Oktbr. 1908 og Nr. 63, 19 Jan. 1909.

rette Tid, jfr. § 4; men ogsaa hvis Moderen senere modtager det, maa hun tilbagebetale det tilsvarende Beløb til det Offentlige[79]. Naar der derfor er flere Personer der, f. Eks. som Barnefader og Stedfader (jfr. Fattigl.s §§ 3 og 4), er tilpligtede at betale Bidrag til et bestemt Barns Underhold, maa den offentlige Udbetaling være udelukket naar blot en af dem betaler. Det modsatte vilde ogsaa komme i bestemt Strid med Forudsætningen i § 5 („dog kun med de i § 8 nævnte Beløb") om, at en Resolutions Indhold kan bevirke, at Moderen faar mindre end Normalbidraget, men aldrig mere[80]. Hvis Bidrag er paalagt flere Personer (in solidum) fordi hver kan være Fader til Barnet, kan Bidraget kræves refunderet af hver Persons Kommune, men under indbyrdes Regres mellem Kommunerne, og Moderen kan selvfølgelig kun én Gang erholde offentlig Udbetaling[81].

Efter L. 12 April 1892 § 4 var det Offentlige kun pligtigt at udbetale Bidrag, saafremt Faderen var i Live og opholdt sig her i Landet. Denne Regel opretholdt L. 3 April 1900 §§ 5 og 6 i Princippet; men Udbetalingen skete dog ikke blot, naar dette positivt efter alt foreliggende maatte antages, men ogsaa naar det Offentlige kun ikke skønnede, at Formodningen var for, at han var død eller havde forladt Landet. Saaledes som L. 1908 §§ 5 og 6 i Begyndelsen er formulerede, sammenholdte med de tilsvarende §§ i de ældre Love, kan der ingen Tvivl være om, at Udbetalingen nu skal ske, ogsaa hvor det bevises, at Faderen er død eller har forladt Landet[82]. Denne Regel er efter L.s § 21 ogsaa anvendelig, naar Faderen er død eller udvandret før 1. Juli 1908[83].

[79] Jfr. Jacobi l. c. 7—12 om den Mislighed, som selvfølgelig forekommer, at Moderen modtager og beholder dobbelt Betaling.

[80] Jfr. dog Jmskr. 30 Sept. 1909 (utrykt).

[81] Jfr. Jmskr. Nr. 282, 19 Juli 1909.

[82] Jfr. herfor Mot. 13 (Sp. 3167), Jmskr. Nr. 234, 31 Juli, Nr. 263, 13 Aug. og Nr. 264, 13 Aug. 1908, jfr. ogsaa S. Rytter i U. f. R. 1909 B. 33—34 og Svend Bentzon, L. 1908. 23.

[83] Jfr. de i forrige Note cit. Jmskr. Nr. 263 og 264, 1908 og 18 Decbr. 1909 (utrykt). Derimod har man, jfr. Jmskr. Nr. 64, 20 Jan. og Nr. 68, 27 Jan. 1909, antaget, at Udbetaling af det Offentlige til ægte Børn ikke kan finde Sted, naar Faderen er død før 1 Juli 1908, idet L. Nr. 131, 1908 ikke har nogen til L. Nr. 130 § 21 svarende Regel. Hvor Faderen

Ved denne Udvikling er man saaledes ganske kommet bort fra det oprindelige Princip, at Udbetalingen af det Offentlige var et blot Forskud[84] paa, hvad man ventede at faa af Faderen. Reglen tager nu delvis Forsørgelsesbyrden fra Forældrene og lægger den paa Samfundet[85]. Der rummes heri en vis Fare[86] for, at Forældrenes Følelse af deres Forsørgelsespligt skal svækkes.

2. Da nu ikke blot Moderen og Barnet, men ogsaa endnu mere end tidligere det Offentlige er interesserede i, at det forebygges at Fædrene unddrager sig deres Forpligtelser, har L. Nr. 130, 1908, navnlig i §§ 15—18, givet en Række Regler, der skal tjene til at lette den Bidragsberettigede at finde hvor Faderen er, og til at hindre denne i at forlade Landet uden forinden at fyldestgøre sine Forpligtelser.

Allerede §§ 4—6 indeholder, som ovenfor omtalt, Regler sigtende i denne Retning, og særlig § 6 i Begyndelsen bestemmer, at den Fader, hvis Bidragspligt er fastsat, skal efterlyses om fornødent. Ifølge § 15, 1. Stk. kan endog den, som endnu kun er sigtet[87] for at være Barnets Fader, af Moderen fordres eftersøgt med Politiets Bistand; dog maa Efterlysning i „Politiefterretninger“ kun finde Sted, naar Moderens Sigtelse findes tilstrækkeligt bekræftet ved hendes inden Retten afgivne Forklaring[88]. Er hans Pligt endelig konstateret, kan en saadan Eftersøgning forlanges af enhver Bidragsberettiget, jfr. nærmere § 15, 3. Stk.[89].

Ifølge § 16 skal den Fader, som er kendt bidragspligtig og ikke har betalt rettidigt, anmelde sin Flytning for Øvrig-

derimod er udvandret før den nævnte Dato, har man antaget, jfr. Jmskr. 7 Decbr. 1909 (utrykt) og 14 Juli 1910 (utrykt), at offentlig Udbetaling kan finde Sted, hvilken Forskel maa støttes paa, at naar Faderen lever efter Lovens Ikrafttræden, rammes han af de af Loven flydende Forpligtelser, hvorved den offentlige Udbetaling bliver mulig.

[84] Det er derfor ikke mere korrekt, naar L. 1908 § 5 taler om „forskudsvis at udbetale“.

[85] Ligesom de tilsvarende Regler i L. Nr. 131, 1908 §§ 4—8.

[86] Jfr. Jacobi l. c. Eksemplerne under A—F, navnlig under F.

[87] Om denne nye Regel jfr. Mot. 14 (Sp. 3169) til Forslagets § 11.

[88] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 44.

[89] L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 9 svarer til L. Nr. 130 § 15, 3. Stk., kun med den selvfølgelige Forskel, at Bidraget efter L. Nr. 131 kan omfatte flere Børn under ét.

heden[90]. Overtrædelse af Pligten straffes med Bøder, eller endog med Fængsel eller Tvangsarbejde hvis han har tilsigtet at unddrage sig Bidragspligten (§ 16, 3. Stk.). Anmeldelsespligten kan ogsaa, idet Følgen af Pligtens Tilsidesættelse foreholdes den Paagældende, paalægges den mod hvem Sag endnu kun er rejst (§ 16, 2. Stk.)[91].

Skarpere Forholdsregler hjemles[92] ved § 17, jfr. § 18, mod den Bidragspligtige der helt vil forlade Landet. § 17, 1. Stk.[93] bestemmer, at naar en Mand, der er Fader udenfor Ægteskab, vil „forlade Landet for længere eller ubestemt Tid“[94] uden forinden at have opfyldt hele sin Bidragspligt, er han forpligtet til, efter Overøvrighedens Bestemmelse og i det Omfang denne finder passende, enten at betale Bidragene eller at stille Sikkerhed herfor. Som Sikkerhed kan i Mangel af bedre modtages personlig Kaution af to Personer, hvis økonomiske Forhold ikke er ringere end Faderens og hvis Kaution godkendes af det kommunale Raad i Faderens Forsørgelseskommune. Mod disse Kautionister haves da de samme Tvangsmidler som ligeoverfor Faderen[95], jfr. nærmere § 17, 1. Stk.

[90] I København til Magistraten, i Købstæderne til Politiet og paa Landet til Sognefogden. jfr. Jmcirk. Nr. 36, 17 Apr. 1900. Flytter han fra en Kommune til en anden, skal Anmeldelse ske i begge. En Bemærkning om Reglen i § 16 skal paategnes hver Bidragsresolution.

[91] L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 10 svarer til L. Nr. 130 § 16, 1. og 3. Stk.

[92] Efter norsk Mønster, jfr. Mot. 14 (Sp. 3169) til Forslagets §§ 13 og 14. Se ogsaa Svend Bentzon, L. 1908. 47—50, der anser Reglerne i § 17 for at være paa én Gang for strenge, for skønsmæssige og for lette at omgaa, jfr. U. f. R. 1908 B. 120.

[93] L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 11 svarer til L. Nr. 130, § 17, 1. og 2. Stk.

[94] Dette uklare Begreb maa anvendes efter konkret Skøn; det kan kun fremhæves, at det maa betyde noget mindre end egentlig Udvandring, der jo betegner dette, at opgive definitivt sin Bopæl her i Landet, jfr. Matzen, Statsret I. 169—173 og Federspiel, Internat. Privatret. 251 og 336—42. Om naar Søfolk efter L. 12 April 1892 kunde siges at have „forladt Landet“, se Jmskr. Nr. 398, 30 Nov. 1893 og Nr. 327, 31 Decbr. 1895, og om deres Forhold efter L. 1908 Jmskr. Nr. 464, 3 Decbr. 1909. Se iøvrigt om Spørgsmaalet Svend Bentzon, L. 1908. 48.

[95] Det synes meget tvivlsomt, om Afsoning efter § 19 her bør indbefattes under „Tvangsmidler“; særlig grelt vilde det virke, om Kautio-

Hvis det vides, eller blot er sandsynligt, at en Barnefader vil forlade Landet paa den ovenangivne Maade, kan ifølge § 17, 2. Stk. Politiet efter „vedkommendes“, d. v. s. den Bidragsberettigedes[96] Begæring fremstille ham for Fogden, der saafremt Mistanken mod ham „findes grundet“[97] og Faderen ikke „retter for sig“ (jfr. § 17, 1. Stk.), „ved Kendelse beslutter hans Hensættelse i Gældsarrest“.

Betydningen af Udtrykket „kan Politiet“ synes at være, at dette har Skønnet over, om det, efter Begæringen, vil fremstille Faderen for Fogden; Udtrykket „ved Kendelse beslutter“ synes paa den anden Side at udtrykke, at Fogden, naar han finder §'ens Betingelser opfyldte, skal dekretere Gældsarresten, jfr. nærmere § 17, 2. Stk. i Slutn.

Arresten kan ikke udstrækkes over 9 Maaneder[98]. Derimod kan den bortfalde forinden, ikke blot, hvad der er selvfølgeligt, naar Faderen betaler eller stiller Sikkerhed, eller den der rejste Begæringen frafalder Arresten, men ogsaa naar Fogden skønner, at Formodningen for „den arresteredes Udvandringshensigt“ er bortfalden. Det samme gælder, naar „Beløbet er inddrevet“, „hvilket kan ske under ét ved Udpantning i hans herværende Gods“. Dette „under ét“ viser, at Udpantning kan anvendes ogsaa for Bidrag, som iøvrigt endnu ikke er forfaldne[99].

nisterne skulde afsone med Tvangsarbejde i Tilfælde, hvor dette nu var hjemlet overfor den bortrejste Fader.

[96] Dette omfatter enhver, som har et aktuelt, forfaldent eller dog fastsat (jfr. § 17, 4. Stk.) Krav, herunder de i § 10 nævnte, og vistnok ogsaa de i § 14, 4. Stk. nævnte regresberettigede, og Reglens Formaal taler for ogsaa at give Amtskommunen, hvor hun opholder sig, Retten jfr. L.s § 6, 2. Stk.

[97] Atter en vag Betingelse, jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 48.

[98] Virker denne Begrænsning kun, naar det er Kravet til samme Barn, der gøres gældende, eller ogsaa naar der er flere Børn eller flere Mødre? Det første maa vistnok antages, til Trods for Ordet „aldrig“, da § 17, 1. Stk., ligesom 3. Stk., aabenbart kun tænker paa Forholdet med Hensyn til det enkelte Barn. Løsningen synes dog tvivlsom.

[99] Dette stemmer med Reglerne i § 15, 1. og 3. Stk. i Slutn. om at „det samlede Bidrag kan .... straks inddrives i Gods“ etc. Det kan bemærkes, at fordi Udpantning her kan anvendes for visse iøvrigt uforfaldne Krav, kan man ikke i Analogi hermed nedlægge Forbud for dem efter Konkursl.s § 161 eller fordre Udbetaling af det Offentlige for saadanne Bidrag.

Da efter § 17, 1. Stk. Betaling eller Sikkerhedsstillelse kun skal finde Sted i det Omfang som Overøvrigheden finder passende, maa de kunne fastsættes til et mindre Beløb end samtlige Bidrags Sum (minus Mellemrente). Dette vil være berettiget, hvor Faderen kun vil forlade Landet for en vis bestemt omend længere Tid; og i al Almindelighed maa Overøvrigheden vistnok kunne blive staaende ved at fordre en Sikkerhedsstillelse, som skaber det fornødne Tryk paa Faderens formodede Hensigt at unddrage sig sin Pligt ved Udvandring.

Den stillede Sikkerhed maa antages at skulle opbevares hos Fogden og at maatte frigives, naar Udvandringshensigten godtgøres at være bortfalden[100]. Det Beløb, som betales, bliver ifølge § 17, sidste Stk. at behandle efter Reglerne i §§ 3 og 13, 1. Stk., forsaavidt det omfatter fremtidige Tidsrum. Eftersom Underholdspligten opfyldes, kan der ske en Tilbagebetaling af tiloversblevne Beløb til Faderen, hans Bo eller Arvinger, se § 17 i Slutn. Naar Udpantning har fundet Sted, og det udpantede Gods er solgt, synes de samme Regler at maatte gælde som ved Betaling[101].

§ 17, 1. Stk. nævner som omfattet af de ovenfor angivne Regler ganske i Almindelighed „en Mand, der er Fader udenfor Ægteskab“. Naar andre Bidragsberettigede end Moderen vil anvende §'en, maa Mandens Paternitet og Bidragspligt dog

[100] Jmskr. Nr. 481, 30 Decbr. 1909 har nægtet at tilbagegive en hidtil arresteret, der var frigivet efter Moderens Begæring, et beslaglagt Beløb. Denne Afgørelse strider ikke mod Teksten, allerede fordi Udpantning i Beløbet her havde fundet Sted.

[101] Tvivlsomt er det kun, om Faderen, naar han har opgivet at udvandre, kan kræve sit udpantede Gods udleveret, blot med Fradrag af de efter de almindelige Regler allerede forfaldne Bidrag. Dette Spørgsmaal har Jmskr. Nr. 481, 30 Decbr. 1909 besvaret benægtende, og det er nu ogsaa rigtigt, at Fogden i saa Fald ikke udenvidere kan udlevere Godset; men Faderen synes at kunne appellere Udpantningsdekretet og faa det omstødt. Thi Moderen har nu, da Betingelserne for § 17.s Anvendelse er bortfaldne, ikke sikkert Krav paa at beholde mere, end hvad hun kunde kræve førend Faderen truede med at udvandre, og en for Faderen saa haard Bestemmelse som § 17.s synes at burde fortolkes snævert, saaledes at Moderens Garanti søges deri, at man kræver ret meget, førend man stoler paa at Faderen virkelig har opgivet at udvandre.

være endeligt fastslaaet. Dette fremgaar modsætningsvis af § 17, 4. Stk., hvorefter kun Moderen kan[102] rejse Kravet i Tiden førend Bidragspligten er fastslaaet.

Hvor hverken Bidragspligten eller Paterniteten er konstateret, ja hvor Barnet endnu ikke er født, kan alene Moderen ifølge § 17, 3. Stk. bringe § 17, 1. og 2. Stk. til Anvendelse, i de to sidstnævnte Tilfælde dog kun naar hun under Eds Tilbud opgiver, at Manden har besvangret hende[103] og at hun ikke tidligere har været besvangret udenfor Ægteskab[104], hvorhos hun, forsaavidt Barnet ikke er født, tillige maa bevise sit Svangerskab. Iøvrigt kommer i dette Tilfælde Reglerne i § 13 til Anvendelse, se herom nedenfor S. 369—70.

For end yderligere at sikre sig mod Følgerne af, at det dog til Trods for § 17 skulde lykkes en Barnefader at udvandre, bestemmer § 18, at Udvandringsagenter eller andre, der vidende om Forholdene befordrer en Person ud af Landet i Strid med § 17, er „ansvarlige for det Beløb, som den bortrejste burde have udredet". Denne Bestemmelse vil ofte umuliggøre det for Foreninger eller Enkeltmand at hjælpe straffede eller benaadede Personer ud af Landet[105], selvom Udvandring endog maatte være et Vilkaar for Benaadningen.

3. Som omtalt ovenfor (S. 334) har der fra ældre Tid været givet Moderen en Række særlige „Retsmidler til Inddrivelse af Bidrag hos Faderen", der med de af L. Nr. 130 flydende Lempelser er opretholdt ved denne Lovs § 19 i Slutn. Det drejer sig her om Udpantning, om Nedlæggelse af Forbud og om Afsoning[106].

[102] Hvis hun ikke foretrækker at gaa frem efter § 15, 1. Stk., jfr. nedenfor og Svend Bentzon, L. 1908. 49.

[103] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 49—50. Det synes at maatte kræves, at hun positivt tør sigte ham som Faderen, idet hun hævder at ikke ogsaa en anden kan have besvangret hende.

[104] Denne vilkaarligt tilskaarne Regel synes at tilsigte at udelukke de mindre paalidelige og mere „usædelige" Kvinder. Men Reglen giver en uheldig Afgrænsning, idet Kvinder medtages, der bevisligt har levet som prostituerede, naar de blot aldrig har været besvangrede, jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 49—50.

[105] Jfr. Jmskr. Nr. 464, 3 Decbr. 1909.

[106] Jfr. Jmskr. Nr. 133, 16 Juni 1888 og Nr. 224, 27 Sept. 1888 om at Moderen selvfølgelig ikke er udelukket fra at begære Betaling af det

Bidraget kan fordres udpantet, L. 29 Marts 1873 § 1 Nr. 6 jfr. § 6[107].

For Bidraget kan der nedlægges „Forbud“ mod Udbetaling af Faderens endnu ikke forfaldne Løn hos Personer, hos hvem han er i Tjeneste, Fr. 14 Okt. 1763, 30 Maj 1794 og Konkursl.s § 161, jfr. Retsplejel. 26 Marts 1909 § 502, 4. Stk. Dette Forbud, som især anvendes overfor Tjenestekarle, nedlægges ved at Øvrighedens Bidragsresolution ved Stævningsmændene forkyndes for Faderens Husbond med Paalæg om ikke at udbetale Faderen noget af Lønnen, før Underholdsbidraget er erlagt[108]. Efter Omstændighederne maa der dog forbeholdes Faderen det fornødne Beløb til eget eller Families Underhold[109]. Uagtet dette Retsmiddel benævnes Forbud, kan det dog ikke sammenstilles med det almindelige processuelle Begreb om Forbud, og der fordres navnlig ikke Justifikation ved efterfølgende Søgsmaal. Bidraget behøver ikke at være forfaldent paa den Tid, Forbudet nedlægges; men naar Lønnen forfalder, kan den ikke holdes tilbage til Dækning af ikke forfaldne Bidrag[110]. Med Hensyn til Løn, som er undtaget fra Udlæg selv naar den er forfalden, kan det her omtalte Forbud ikke anvendes, da Bestemmelserne derom

Offentlige, fordi hun først selv forgæves har søgt at faa Bidraget hos Faderen.

Vor Lovgivning indeholder ingen positive Regler om, hvorvidt de i det følgende nævnte særlige Retsmidler kan anvendes af en udenlandsk Kvinde (jfr. ovenfor S. 335 om Reglen i L. 1908 § 4), der søger en her i Landet værende dansk eller fremmed Mand, som her i Landet eller andetsteds har besvangret hende. Naar hun efter vore almindelige Regler kunde faa Dom over ham (jfr. f. Eks. U. f. R. 1897. 1046), synes hun ogsaa at kunne faa Bidraget stadfæstet eller fastsat ved Overøvrighedens Resolution (jfr. om det Tilfælde, at Faderen var gaaet ind paa at være betalingspligtig, Jmskr. Nr. 309, 14 Septbr. 1908). Men kan hun faa Resolutionen (jfr. ovenfor. S. 334), synes hun ogsaa at maatte kunne anvende de særlige Inddrivelsesmidler.

[107] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 51 om Jmskr. Nr. 48, 27 Jan. 1902, Nr. 70, 14 Febr. 1903 og Nr. 164, 12 Maj 1908.

[108] Kskr. 5 Dec. 1820, 27 Okt. 1821, 2 Aug. 1823 og 7 Juni 1823, f.

[109] Kskr. 2 Juni 1827, Jmskr. 18 Apr. 1849 og Nr. 229, 26 Aug. 1873.

[110] Jmskr. Nr. 46, 19 Febr. 1872 og Nr. 145, 1 Maj 1891, se endvidere om det Tilfælde, at Faderen arbejder som Daglejer, J. T. XI. I. 137 og U. f. R. 1876. 827, 1903 A. 465.

alene gør Undtagelse fra den Regel, at fremtidig Løn ikke er Genstand for Eksekution[111].

Hvis den Husbond, for hvem Forbud er nedlagt, udbetaler Lønnen til Faderen, bliver han erstatningspligtig til Moderen, og for Erstatningsbeløbet kan der ske Udpantning hos ham, L. 29 Marts 1873 § 1 Nr. 6, hvorimod det ikke kan fordres afsonet[112]. Arbejdsherren kan dog, efter de almindelige Regler om Modregning, ikke ved Forbudet hindres fra først selv at gøre Fradrag i Lønnen for sine Krav paa Grund af Arbejderens Forsømmelse o. desl.

Bidraget kan fordres „afsonet“, dog først naar det ikke kan inddrives[113] ved Udpantning eller Forbud. Fr. 10 Dec. 1790 fastsatte, at Afsoningen skulde ske ved Arbejde i Tugt- og Forbedringshuset, jfr. allerede Reskr. f. Fyens Stift 25 Aug. 1769; men efter Fr. 12 Juni 1816 § 5 traadte Fængsel paa Vand og Brød i Almindelighed i Stedet derfor, og ifølge Fr. 16 Nov. 1836 § 5 og L. f. Fær. 28 Jan. 1856 § 3 skulde Afsoningen altid ske paa denne Maade, saa at Fængslingens Varighed fastsattes efter den i Fr. 1836 § 1 angivne Skala, jfr. Konkursl.s § 162. Endelig bestemmer nu[114] L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 19, at Afsoningen normalt skal ske ved Fængsel paa sædvanlig Fangekost[115] i den firedobbelte Tid af den, der efter Fr. 1836 krævedes til Afsoning paa Vand og Brød. Kun undtagelsesvis er der hjemlet Overøvrigheden Ret til at indrømme Afsoning paa den gamle Maade, „hvor den hurtigere Afsoning skønnes at have Betydning for den bidragspligtiges Velfærd“[116]. Paa den anden Side bestemmer § 19, 2. Pktum, at hvor Alimentanten, efter at have avlet et uægte Barn med en Kvinde, i dennes Levetid avler et uægte Barn

[111] Kskr. 7 Jan. 1823.

[112] Kskr. 2 Juni 1827.

[113] Kanccirk. 19 Okt. 1816, se Jmskr. Nr. 326, 18 Okt. 1901. Omkostningerne ved Afsoning afholdes paa samme Maade som Udgifterne til Straffesager, jfr. Kskr. 14 Aug. 1845.

[114] § 19 angaar kun Bidrag, forfaldne efter 1 Juli 1908, jfr. § 21, 5. Stk., se Jmskr. Nr. 62, 15 Jan. 1909.

[115] Jfr. Mot. 14 (Sp. 3170) der henviser til Straffelovstillæget 1 Apr. 1905 § 14.

[116] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 50 (f. Eks. en Familieforsørger der ellers vilde miste sin Plads).

med en anden Kvinde, sker Afsoningen af Bidragene til begge Kvinder og Børn ved Tvangsarbejde, saaledes at 6 Dages Tvangsarbejde regnes lig med en Dags Fængsel paa Vand og Brød[117].

Afsoning ved Tvangsarbejde, der er en Skærpelse i Forhold til den sædvanlige, maa opfattes som en Art Straf, der paalægges Barnefaderen for hans formentlig større Umoralitet. Som Strafferegel kan Bestemmelsen imidlertid ofte virke uretfærdig, allerede fordi den virker gennemsnitligt og som al Afsoning faktisk kun rammer den fattige[118], men ogsaa af følgende Grunde: Naar Vægten lægges paa, om Moderen til det første Barn endnu lever, er Tanken hermed aabenbart den, at Manden i saa Fald bør holde sig til hende (helst gifte sig med hende); men der er da ikke taget Hensyn til det ikke usædvanlige Tilfælde, at hun intet mere vil have med ham at gøre. Og den noget rimeligere Betragtning, at Faderen ved at forøge sin Alimentationsbyrde svækker sin Bidragsevne og derved bringer sit første Barn i en vanskeligere Stilling, synes ikke at have været anstillet. Thi dette Barns Stilling er ringest, hvis dets Moder er død; men i saa Fald gælder Strafferegelen netop ikke. Fremdeles er Bestemmelsen uanvendelig paa den Mand, der, efter at have avlet ægte Børn, medens han endnu er gift avler Børn udenfor Ægteskab, uagtet baade hans „Brøde“ her er større og det uægte Barns Stilling er ringere, jfr. § 19, 2. Stk. og § 3, 3. Pktum. Endelig staar Bestemmelsen i en underlig Modsætning til Reglen i § 14, 4. Stk. jfr. §§ 4—7[119], der giver den Kvinde, som har staaet i Forhold til flere Mænd under én Konceptionsperiode, en særlig fortrinlig Stilling, idet enhver af disse bliver ansvarlig for hele Bidraget, og efter § 2, 2. Stk., 2. Pkt. maa dette gælde ikke blot Underholdsbidraget til Barnet, men ogsaa det i § 2 omhandlede Bidrag til Moderen[120].

[117] Er Oplysning erhvervet om, at Faderen falder ind under denne Bestemmelse, meddeles der Resolutionen Paategning herom (§ 19, 1. Stk. i Slutn.).

[118] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 50.

[119] Jfr. Jmskr. Nr. 282, 19 Juli 1909.

[120] Naar man (Jmskr. Nr. 56, 4. Jan. 1909, jfr. Nr. 62, 15 Jan. 1909) endvidere har antaget, at Reglen i § 19, 1. Stk. kommer til Anvendelse ogsaa paa den Barnefader, der forinden Ikrafttrædelsen af L. 1908 (1 Juli

For at hindre hyppigt gentagen Afsoning af smaa Beløb, hvilket efter Skalaen i Fr. 1836 vilde være forholdsvis strængere for Faderen end samlet Afsoning for en større Sum, er det foreskrevet, at Afsoning ikke kan fordres for mindre end det, der staar tilbage for et halvt Aar, omend Betalingsterminerne indtræffer hyppigere end hvert halve Aar, Fr. 1836 § 5[121].

1908) har avlet Børn med forskellige Kvinder, saaledes at Bidragsresolutionen i Overensstemmelse med § 19, 1. Stk. 4. Pktum skal have Paategning herom, synes dette vel at være en nødvendig Følge af L.s § 21, 5. Pktum; men det staar i aabenbar Modstrid saavel med Motivernes Udtalelse (S. 15, Sp. 3171) om, at man har villet undgaa at give Lovens Regler tilbagevirkende Kraft i dette Ords forkastelige Betydning, som med den almindelige Retsgrundsætning, at en senere Lov ikke kan knytte Retsvirkninger af straffende Karakter til en før Lovens Ikrafttræden foretagen Handling. Vilde man henvise til, at Retsvirkningerne knyttes til den efter Lovens Ikrafttræden tilkomne Undladelse af at betale, maa det erindres, dels at denne kan være Faderen ganske utilregnelig og dog medføre Afsoning, jfr. straks nedenfor, dels at Pligtens Opstaaen dog ligger forud for Lovens Ikrafttræden. Ugyldig kan Bestemmelsen dog næppe antages at være.

[121] Jfr. Kskr. 9 Maj 1837 og Jmskr. Nr. 49, 24 Marts 1883. Idet nu Lovgivningen saaledes har begrænset Adgangen til Afsoning og desuden kun har tilladt dens Anvendelse for de i det sidste Aar forfaldne Bidrag, og ifølge Fr. 1836 § 5 kun for et Maksimumsbeløb af 800 Kr. der svarede til det højeste tilladte Kvantum Fængsel paa Vand og Brød (jfr. Straffel.s § 20), maa det vistnok antages, at der hermed er angivet det yderste Maal af det Beløb, der med Forfaldstid indenfor det sidste Aar kan fordres afsonet, men da ogsaa uden Hensyn til om det maatte hidrøre fra Forpligtelser overfor et eller flere Børn, med samme eller forskellig Moder. Thi selve den Omstændighed, at der i Fr. 1836 § 5 gaas op til saa højt et Maksimum som 800 Kr., tyder paa, at man ogsaa har villet sætte Grænse for Afsoningen af flere Bidragsforpligtelser indenfor samme Periode, idet det vilde være ganske upraktisk, at et enkelt Bidrag af dem, for hvilke der kunde blive Tale om Afsoning, i ét Aar skulde kunne naa op til et saa højt Beløb. Jfr. Jmskr. Nr. 49, 24 Marts 1883, men dog maaske herimod Jmskr. Nr. 358, 14 Nov. 1904 om Afsoning af Barselfærdsbidrag.

Naar Afsoningens Maksimalfrist var naaet, kunde der efter Fr. 1836 heller ikke anvendes Gældsfængsel for det overskydende Beløb, hvorimod Vedkommende helt kunde undlade at bruge Afsoning og da anvende Gældsfængsel efter de almindelige Regler; men dette sidste er bortfaldet ved Konksl.s § 162. L. 1908 § 19 maa antages at fastholde denne Grænse af 30 Dage for Fængsel paa Vand og Brød; og heraf synes man at burde slutte, at Fængslet paa sædvanlig Fangekost og Tvangsarbejdet ej heller

Man antog tidligere, at Kravet bortfaldt ved „Afsoningen“, efter dette Udtryks sædvanlige kriminalistiske Betydning. Nu har L. 1908 § 19, 3. Stk. indført den vigtige Forandring, at Afsoning ikke medfører Bidragspligtens Ophør eller Bortfald af de iøvrigt hjemlede Midler til Betalings Opnaaelse og Retsvirkninger af Betalings Udeblivelse. Afsoningen er da nu og med Rette kun at betragte som et Inddrivelsesmiddel, et Slags Gældsfængsel jfr. § 17, der skal paavirke den Bidragspligtige til at betale, og ikke som en Udvej denne kan gribe til for at afgøre sin Betalingspligt.

Tidligere maatte det antages, at naar Moderen efter at have iagttaget de herom gældende Regler begærede Barnefaderen hensat til Afsoning, maatte hendes Begæring ubetinget efterkommes uden Hensyn til, om Barnefaderen var ganske uden Skyld i sin manglende Betalingsevne; dog at man antog[122], at Afsoning ikke maatte foranstaltes, naar den vilde medføre Fare for den Paagældendes Helbred. I Modsætning hertil var det i § 15 i Forslaget til L. Nr. 130, 1908 foreslaaet, at Afsoning overhovedet ikke skulde finde Sted, „saafremt Overøvrigheden skønner, at uforskyldt Fattigdom er Aarsag til Betalingens Udeblivelse.“ I Rigsdagen[123] indsatte man den nu i L.s § 19, 2. Stk. indeholdte Bestemmelse, om at „dersom Faderen er Familieforsørger og det skønnes at han ikke, uden Familien lider Nød, kan udrede hele Bidraget“, „fastsætter Overøvrigheden, hvor stor en Del af Bidraget han skønnes at kunne udrede“, og da kan kun denne Del fordres afsonet. Herved er Undtagelsen altsaa begrænset til Tilfælde, hvor den tilsiges af Hensynet til Tredjemand (Familien), og kan ikke anvendes af Hensyn til en enligtstaaende Fader, hvor uforskyldt hans Fattigdom end maatte være, og selvom Afsoning begæres af andre end Moderen,

kan anvendes udover den tilsvarende Tid, 120 og 180 Dage. Spørgsmaalet er iøvrigt upraktisk, da der sjældent vil komme saa store Beløb til Afsoning, — bortset fra Tilfælde af Sammenstød af en Række Bidragsforpligtelser overfor en eller flere Mødre — nemlig kun hvis Overøvrigheden maatte have stadfæstet en Overenskomst om et særlig højt Bidrag. Paa Underofficerer og Menige er Afsoning uanvendelig, medens de ligger i Tjenesten, jfr. Kskr. 6 Juni 1822 og 4 Aug. 1846.

[122] Jmskr. 11 Marts 1907 (utrykt).

[123] Landsths.tid. 1907—08 Sp. 1410—11.

enten en af de i § 10 nævnte Personer og Institutioner, eller Fattigvæsenet, hvilket sidste er blevet det overvejende mest praktiske, eftersom Adgangen til at faa Normalbidraget er blevet saa vidtstrakt[124]. Da en ubegrænset Adgang til Nedsættelse i sig maa indbefatte fuldstændig Fritagelse, maa det antages, at Familieforsørgere helt kan fritages for Afsoning, naar de fyldestgør Betingelserne i § 19, 2. St.[125].

§ 19 angaar alle i Loven omhandlede Bidrag, altsaa ogsaa dem i § 2[126] og i § 1, 4. Stk.[127].

De ovenfor omtalte særlige Midler kan ifølge Pl. 28 Okt. 1805 og Udpantningsl. 29 Marts 1873 § 2 kun anvendes for det sidste Aars Bidrag. Det maa efter Ordene i Pl. 1805 i saa Henseende være tilstrækkeligt, at Øvrighedens Bistand til Inddrivelse er begæret af Moderen inden et Aar efter at Fordringen er forfaldet[128]; men ifølge L. 1873 § 2 synes dog Udpantning at maatte være begæret hos Fogden inden den nævnte Tid[129].

At Faderens Bo kommer under Konkurs hindrer ikke, at der for Underholdsbidraget søges Fyldestgørelse i hans Arbejdsfortjeneste jfr. Konkursl.s § 161 og §§ 1 og 5; hvorimod Udpantning i de under Boet inddragne Genstande ikke kan finde Sted. Det er ogsaa antaget, at Afsoning heller ikke

[124] Om Fattigvæsenets Brug af denne Beføjelse jfr. nedenfor S. 361.

[125] Jfr. Jmskr. Nr. 343, 21 Sept. 1909.

[126] Jfr. Jmskr. Nr. 358, 14 Nov. 1904.

[127] Jfr. Jmskr. Nr. 136, 17 Marts 1909. Med Hensyn til Afsoning af Bidrag til ægte Børn maa der i Medfør af L. Nr. 131, 27 Maj 1908 § 13, 2. Stk. (hvori Ordene „Dersom Faderen er Familieforsørger“ fornuftigvis er udeladte) tilkomme Øvrigheden en ubegrænset Adgang til i alle Tilfælde at nedsætte den Del af Bidraget der skal afsones, og derfor ogsaa til at bestemme, at Afsoning overhovedet ikke skal finde Sted (jfr. Jmskr. 2 Aug. 1909 i Slutn. (utrykt). Iøvrigt svarer L. Nr. 131 § 13 til L. Nr. 130 § 19, 1. Stk., 1. og 2. Pktum, 2. Stk. og 3. Stk.

[128] Om Forfaldsdagen, jfr. ovenfor S. 334 om § 8 og Jmskr. Nr. 70, 14 Febr. 1903, men herimod Svend Bentzon, L. 1908. 51—52.

[129] Kskr. 16 Nov. 1822, 19 Apr. og 30 Aug. 1834, men dog Jmskr. Nr. 204, 4 Sept. 1888, hvorefter L. 29 Marts 1873 § 2 kun skulde fordre, at Moderen inden Aarets Udgang har begæret Udpantningen hos sin Underdommer, selvom den først senere begæres hos Mandens Underdommer (Foged). Jfr. Retspll.s § 588, 2. Stk.

kan anvendes, førend Boet er sluttet uden at Bidraget er betalt [130].

4. Bidragskravet haves i første Linje imod Faderen personlig, eller, som det nedenfor nærmere skal omtales, imod flere Personer der hver kan være Fader til Barnet. Naar den ene eller de flere „Fædre“ er død, bliver der efter vor Ret ingen Tale om egentlig Arveret for Barnet [131], medmindre Barnet er kuldlyst. Tidligere antog man [132], at ogsaa Underholdskravet maatte bortfalde ved Faderens Død, da det havde en rent „personlig“ Karakter, uagtet det vel kunde være rimeligt om det opretholdtes, netop fordi det uægte Barn ingen Arveret havde, der, saaledes som det ægte Barns Tvangsarveret, naturligt absorberede det Underholdskrav det hidtil maatte have haft. For andre end Faderen kunde der efter hans Død kun opstaa en Forpligtelse, hvis Vedkommende overtog hans Gældsansvar [132], enten som Arving eller som hans i uskiftet Bo hensiddende Enke.

En positiv Ordning af disse Forhold blev truffet ved L. 20 Apr. 1888 § 3, idet §'en til en vis Grad anerkendte Underholdspligten som en Gældsforpligtelse, der kunde paalægges Enken der hensad i uskiftet Bo, eller som paahvilede Boet, dog først efter at den øvrige Gæld var betalt [133] og kun med visse Begrænsninger overfor den Afdødes Enke og ægte Børn. Det var desuden en Forudsætning for at Kravet kunde rejses mod Boet, at Paterniteten var fastslaaet og Underholdspligten afgjort. De følgende Love af 1892 og 1900 medførte ikke

[130] Jmskr. 24 Maj 1855. Denne Afgørelses Rigtighed er dog tvivlsom. Lovreglerne om Afsoning hjemler ikke en saadan Undtagelse, og Afsoningen sigter ofte til at fremtvinge en Betaling gennem personligt Arbejde, der jo ifølge Kkl.s § 5 er Konkursen uvedkommende.

[131] Jfr. Bentzon, Arveret S. 26—27 og 319. Se om Forslagene i saa Henseende Svend Bentzon, Uægte Børn. Kap. III. 157 ff., 228—230 og 235—237 og Munch-Petersen, Borgl. Ret, Tillæg . 10.

[132] Jfr. Ørsted 2. 324—327, hvorom henvises til Bentzon, Retskilderne. 175 og Scheel. 447. Kun naar Kravet var forfaldent, før Faderen døde, maatte det ogsaa efter tidligere Ret betales i hans Bo ligesom anden Gæld; og det samme kunde maaske antages ogsaa om fremtidige Bidrag, naar hele Kravet havde faaet en kontraktmæssig Karakter derved, at Faderen og Moderen havde indgaaet en Overenskomst om Bidragene.

[133] U. f. R. 1896. 397 (H. R. Td. 1895. 829).

væsentlige Forandringer i disse Forhold. Ogsaa L. 1908 § 3 staar i Hovedsagen paa samme Standpunkt[134]; men den har indført den betydningsfulde nye[135] Regel, at Paternitetssag kan rejses og Bidrag fastsættes ogsaa efter Faderens Død, idet L.s § 1, 7. Stk. jfr. § 15, 2. Stk. bestemmer, at Forpligtelsen da paahviler hans Bo eller hans Arvinger, hvis de har overtaget Gældsansvaret[136]. § 15, 2. Stk. aabner derhos Adgang til, at Sagen[137] under visse Betingelser afgøres ved Barnemoderens Ed[138] jfr. S. 375—76. Kravet om Bidrag skal fremsættes[139] inden Udløbet af Proklama eller, hvor et saadant ikke udstedes, inden 6 Maaneder fra Faderens Død, § 3, 1. Stk., 1. Pktum; men i § 3, 2. Stk. paalægges det Skifteretten eller Eksekutorerne at drage Omsorg for at Kravet gøres gældende, naar det kommer til deres Kundskab at det eksisterer, og i fornødent Fald at lade en Værge beskikke. Overøvrighedens Bestemmelse af Bidragets Størrelse efter Reglerne i § 1 kan indhentes af Barnets Stedfortræder eller af Boet (§ 3, 1. Stk., 2. Pktum). Det udtales nu udtrykkeligt i Loven, at Kravet kun haves mod solvente[140] Dødsboer.

Med Hensyn til Kravets Omfang sondrer L.s § 3 mellem, om Barnefaderens Enke sidder i uskiftet Bo eller ej.

Naar Hensidden i uskiftet Bo ikke finder Sted,

[134] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 18—21.

[135] Jfr. § 21 i Slutn.: „for Anvendelsen af § 15, 2. Stk. jfr. § 1, 7. Stk. er det Forudsætningen, at Dødsfaldet er indtraadt efter Lovens Ikrafttræden".

[136] Jfr. Jmskr. Nr. 138, 23 Marts 1909. Hertil svarende Regler findes ikke i L. Nr. 131, 1908, og uagtet de staar i nøje Sammenhæng med Reglerne i §§ 4—8 om offentlig Udbetaling ogsaa efter at Faderen er død, Regler der er væsentlig ens for L. Nr. 130 og Nr. 131, vil man ikke ved Analogi kunne udvide L. Nr. 131 for saavidt.

[137] En Politiretssag, jfr. Jmskr. Nr. 104, 12 Febr. 1909.

[138] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 46—47 om, at Edsbeneficiet er betinget af, at „Sagen anlægges senest 6 Maaneder efter Barnets Fødsel", fordi Moderens Modpart, naar Sagen anlagdes senere, vilde have for stor Vanskelighed ved at modbevise eller svække Betydningen af de Oplysninger hun skaffer tilveje.

[139] Jfr. U. f. R. 1906 A. 869 (Klagen skulde være forkyndt inden de 6 Maaneder).

[140] Dette stemmer ogsaa med hvad der tidligere antoges i Praksis, jfr. Deuntzer, Familieret. 315 og U. f. R. 1896. 397 (H. R. Td. 1895. 829, se U. f. R. 1895. 709).

skal det fornødne til Dækning af Underholdsbidragene udbetales af Boets Midler paa samme Maade som forfalden Gæld. Af Ligestillingen med forfalden Gæld følger, at Arvingerne ikke er berettigede til at nyde den Henstand, som Arveladeren vilde have haft, og maa betale en samlet Sum; men da dennes Størrelse ikke maa overskride hvad der er fornødent til Dækning af Bidragene i de forskellige Terminer, maa Mellemrenten fradrages [141].

En særlig Indskrænkning er dog fastsat for det Tilfælde, at Barnefaderen har efterladt sig Enke[142] eller ægte Børn. For det første skal der hvor der efterlades Enke kun ske Udbetaling af Boet til Fordel for dem af hans uægte Børn, der er avlede før hans sidste Ægteskab[143], og herved udelukkes altsaa de under Arveladerens sidste Ægteskab af ham avlede Horebørn, men ikke de af ham under et tidligere Ægteskab avlede Horebørn. Dernæst vil der, hvor der er Ægtebarn[144], ikke kunne ske Udbetaling til Fordel for saadanne uægte Børn, der er yngre end dette[145]. Det er imidlertid kun Udbetaling af Boet, der herved udelukkes, hvorimod Bestemmelsen ikke vil kunne være til Hinder for, at der, naar der i Medfør af L.s § 15, 2. Stk. anlægges Paternitetssag mod Boet (se S. 352 og 376), afsiges Dom der anerkender Underholdspligten,

[141] Jmskr. Nr. 309, 29 Okt. 1889.

[142] Med Hensyn til om en frasepareret Hustru kan anses for Enke, jfr. Skiftedecision i U. f. R. 1909. 333, der antager dette omend med tvivlsom Føje.

[143] Se Svend Bentzon L. 1908. 19.

[144] Ved „Ægtebarn" maa vistnok alene forstaas Barn, hvis Forældre var viede sammen, jfr. ovenfor S. 321, Note 2, men hverken kuldlyste Børn eller Børn legitimerede ved Bevilling. Det vilde saaledes være urimeligt om det, at en Fader havde kuldlyst et af sine uægte Børn, skulde udelukke de yngre uægte Børns Krav i Boet.

[145] Mot. S. 12 (Sp. 3166) begrunder dette ved, at „den naturlige Tanke skønnes at være den, at ældre ægte Børn ikke skulle se deres Arv formindskes ved yngre uægte Børns Tilkomst". Efter L. 1900 § 3 vilde Retten erhverves for yngre uægte Børn ved at Faderen senere indgik nyt Ægteskab, hvilket aabenbart var en urimelig Ordning. Den nye Regel er dog ogsaa noget vilkaarlig, idet der, hvor der findes to Kuld Ægtebørn, og der derimellem er født uægte Børn, kun ydes sidste Kuld Ægtebørn Beskyttelse, hvis nogen af 1ste Kuld overlever Faderen. Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 19—20.

selvom der findes ældre ægte Børn. Kun vil det ikke paa Grundlag af en saadan Dom kunne paalægges Boet at betale Bidrag; hvorimod Dommen har Betydning f. Eks. med Hensyn til Udbetaling af det Offentlige, der i saadanne Tilfælde maa kunne finde Sted, ligesom hvor Paterniteten var fastslaaet før Dødsfaldet, i hvilket Tilfælde der jo heller ikke paahviler Boet nogen Udbetalingspligt hvis der findes ældre ægte Børn[146]. Fremdeles skal det iagttages, at Beløbet som udredes til det uægte Barns Underhold, ikke overstiger hvad det som ægte Barn vilde have arvet. Beregningen heraf maa selvfølgelig ske saaledes, at man opstiller de uægte Børn som ægte og ved Opgørelsen af, hvad der bliver til Arvedeling, ikke regner Underholdsbidragene til Gælden[147].

Det til Dækning af Underholdsbidragene bestemte Beløb skal indbetales til Overformynderiet med Opgivelse af, i hvilke Terminer og til hvem det skal udbetales. Bortfalder eller nedsættes Beløbet, falder det ved Barnets Død eller fyldte

[146] Jfr. Jmskr. 17 Jan. 1910 (utrykt), der tillader at der udfærdiges Bidragsresolution over en afdød Barnefader — hvis Bo var frifundet i Paternitetssagen under Henvisning til den omtalte Bestemmelse i § 3 —, fordi det fremgik af Dommens Præmisser, at han kunde være Fader til Barnet. Det havde dog i dette Tilfælde formentlig været rettere, at Dommen havde fastslaaet Paterniteten, blot uden at paalægge Boet Underholdspligt. Afgørelsen er kun en af de mange Konsekvenser af, at L. 1908 har løsnet Moderens Bidragskrav fra Faderens Person og givet hende en næsten uafhængig Ret til Udbetaling af det Offentlige; jfr. om et tilsvarende Forhold ved L. Nr. 131, 27 Maj 1908 ovenfor S. 267—268.

[147] Et særligt Spørgsmaal bliver det endnu, om disse af Hensyn til Enken og de ægte Børn givne Regler ogsaa vil kunne gøres gældende af andre, f. Eks. af Udarvinger, navnlig i saadanne Tilfælde hvor Enken og Børnene ikke optræder paa Skiftet. Skønt § 3 nu ganske i Almindelighed udtaler, at Udbetaling kun finder Sted i visse nærmere angivne Tilfælde, kan det dog vistnok hermed kun have været Meningen at tillægge de Paagældende, i hvis Interesse Reglen er givet, en Ret, som kan gøres gældende af dem selv eller paa deres Vegne, men derimod ikke af andre Personer for at beskytte Interesser der er Enken og Børnene uvedkommende, f. Eks. Udarvingers. Og end mindre kan det paahvile Skifteretten ex officio at paase, at Udbetaling ikke finder Sted i de i § 3 undtagne Tilfælde. Se dog herimod Skiftedecision i U. f. R. 1909. 333, der støtter sin Afgørelse paa, at „det ligger nær at antage, at ogsaa andre Hensyn" ligger til Grund for Reglen i L. 1900 § 3 (hvis Regel paa dette Punkt ikke væsentlig adskiller sig fra L. 1908 § 3).

attende Aar uanvendte Beløb til Deling mellem Faderens Arvinger[148].

Hvis Barnefaderens Enke sidder i uskiftet Bo, paahviler det hende kun at fortsætte med Udbetalingen af Underholdsbidragene, hvis „hendes Formuesforhold efter Overøvrighedens Skøn tilstede, at hun, uden at hun og hendes uforsørgede Børn udsættes for at savne det nødvendige, er i Stand til at yde et passende Bidrag, der i saa Fald fastsættes af Overøvrigheden“ under Hensyn til de ovenfor angivne Regler (derunder § 3, 3. og 4. Pktum)[149]. Bidraget kan inddrives ved

[148] Ordene i § 3, 1. Stk. „at udbetale af Boet ... paa samme Maade som forfalden Gæld“ tyder nærmest paa, at Bidragenes kapitaliserede Beløb skal udredes af Ægtefællernes fælles Bo, saaledes at det rammer ligesaa vel Enkens Lod som Mandens. En saadan Ordning er imidlertid uretfærdig. Hvis der i Faderens Bo kun findes ham tilhørende Særeje, bør Beløbet selvfølgelig betales heraf. Men selvom der er Fælleseje ved Siden af Særeje eller alene er Fælleseje, drejer det sig dog om et Krav, der har hvilet paa Manden personlig og som qua Kapitalfordring først er opstaaet ved hans Død, jfr. en Parallel i Reglen i 5—2—24 om Omkostningerne til hans Begravelse. Hertil kommer som det afgørende, at § 3 ikke gør Alvor af Ordene „som forfalden Gæld“ men, idet Loven forudsætter at Boet er solvent, i Virkeligheden behandler Kravet som et Slags Arvekrav, jfr. Bentzon, Arveret. 26—27 og 319, se derimod maaske Jmskr. Nr. 258, 16 Aug. 1902. Herefter synes § 3 at burde fortolkes saaledes, at Faderens Lod i Fællesboet belastes med denne „Gæld“, og hermed stemmer det at § 3, 1. Stk. i Slutn. kun nævner „Faderens Arvinger“ (se U. f. R. 1896. 397), medens i modsat Fald „Boet“ eller „Enken og Faderens Arvinger“ burde været sagt. Jfr. hertil Svend Bentzon, L. 1908 S. 21, der fremhæver, at § 17 i Slutningen siger „Faderen eller hans Bo eller Arvinger“, hvor det drejer sig om Tilbagebetaling af Sikkerhedsstillelse foretagen af ham i levende Live. Denne Forskel mellem Udtrykkene i § 3 og i § 17 er dog ikke afgørende, da § 17 ogsaa angaar insolvente Boer, og paa den anden Side ikke særlig tænker, saaledes som § 3, paa det Forhold at Faderen er gift. Ej heller kan Reglen i L. 7 Apr. 1899 § 16, jfr. § 13, 2. Stk. anføres direkte, da den kun angaar „Erstatningskrav udenfor Kontraktsforhold“; og heller ikke kan der sluttes e contrario fra den, snarere maatte den kunne paaberaabes analogisk (jfr. dog Mot. til L. 1899. S. 37). Det maa vistnok erkendes, at Spørgsmaalet er tvivlsomt, idet § 3 næppe kan siges at have villet besvare det; men da Ordene er tvetydige, maa Løsningen gives efter de overvejende reale Betragtninger.

[149] Jfr. Svend Bentzon l. c. 21 og U. f. R. 1901. 234.

Udpantning, jfr. Udpantnl.s § 1 Nr. 6, men andre særlige Inddrivelsesmidler er ikke hjemlede[150.151].

III. I det foregaaende er omtalt Bidragspligten, dens Omfang og Fastsættelse, hvem den paahviler (Faderen, det Offentlige, Boet eller Enken), og hvorledes Bidraget kan skaffes til Veje; i det følgende skal det undersøges, hvem der kan gøre Retten gældende, hvem Rettigheden tilkommer. L. Nr. 130, 1908 indeholder kun en Række spredte Bestemmelser herom; det skal da først prøves, hvad der direkte og analogisk kan statueres herefter; derpaa behandles det mere principielle Spørgsmaal, hvem Rettigheden egentlig tilkommer; endelig undersøges det, i hvilken Rækkefølge Rettens forskellige Udøvere kan gøre deres Beføjelse gældende.

Ovenfor er det gentagne Gange omtalt, at det rent praktisk i første Linje er Moderen som udøver Rettigheden, men at dette ikke gælder undtagelsesfrit, jfr. S. 337 om Plejeforældrenes Ret til Normalbidraget ifølge L.s § 5, 2. Stk. Moderens primære Beføjelse er ogsaa tydeligt forudsat i L.s § 10, 1. Pktum („den Moderen efter denne Lovs §§ 4, 5 og 6 tillagte Ret til Underholdsbidrag til Barnet").

Hvad nu Andres Retsstilling angaar, handler § 10, 1-3. Stk. alene om Beføjelsen til at kræve Normalbidraget[151a] af det Offentlige. 1. Stk. siger, at Moderens Ret i saa Henseende „kan gøres gældende af Barnets Værge samt af den, som efter Moderens Død, Bortrejse fra Landet eller lignende[152] udøver den faktiske Opdragermyndighed over Barnet", altsaa den Person, der tager sig af Barnet i Egenskab af Værge eller Slægtning, som dets Plejeforældre efter Overenskomst, eller blot som den der i Øjeblikket rent faktisk opdrager Barnet. Begæringen rettes til vedkommende Myndighed paa

[150] Jfr. Fattigl.s §§ 9 og 12, se ogsaa Krieger. 226.

[151] De tidligere Loves § 3, ligesom L. 1908 § 3, taler i al Almindelighed om „det ham paahvilende Underholdsbidrag". Dette Udtryk omfattede efter de ældre Love ogsaa rent private Forlig, og dette faar endnu Betydning, ifølge § 21, for Forlig afsluttede før 1 Juli 1008; men iøvrigt medfører L. 1908 § 1, 8. Stk., at § 3 ikke mere rækker videre end til stadfæstede Forlig, jfr. S. 329 og 334.

[151a] Beføjelsen er tidligere antaget ikke at omfatte Barselsfærdsbidraget, jfr. U. f. R. 1898. 873; dette er nu ændret ved L. 1908 § 8.

[152] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 26—27.

den Begærendes Hjemsted. Hvis Barnet er overtaget af Værgeraadene, kan dets Forsørgelseskommune gøre en tilsvarende Ret gældende (§ 10, 2. Stk.); og en lignende Ret har endelig en efter Børneloven anerkendt Forening der har overtaget Barnets Forsørgelse (§ 10, 3. Stk.).

Der fordres efter § 10, 1. og 2. Stk., hvis Moderen er død eller er rejst ud af Landet eller hvis hendes Opholdssted er ubekendt, en Trangsattest for Barnet (dog efter § 10, 3. Stk. kun en Attest fra Foreningen om, at den af egne Midler helt eller delvis udreder Plejelønnen for Barnet). Det synes heraf med Sikkerhed at fremgaa, at den faktiske Opdragers Trang er ligegyldig. Det samme maa gælde dens Forsørgelsesret[153]. Moderens Trang i Øjeblikket, eller den Gang hun døde eller rejste bort, maa ligeledes være ligegyldig, da Barnets Trang er krævet positivt konstateret. Man kan nemlig ikke hævde, at det kun drejer sig om en Udøvelse af Moderens Ret, og at denne ifølge § 4 er betinget af hendes Trang; thi § 10, 1. Stk., 2. Pktum. viser modsætningsvis, at dette kun gælder, naar hendes Opholdssted her i Landet er bekendt og hun opdrager Barnet. Derimod kan der være god Føje til at fordre den anden Betingelse i § 4 fyldestgjort, at Moderen har den i § 4 omhandlede Forsørgelsesret, der da vel allerede af retlig-tekniske Grunde maa være fyldestgjort i det Øjeblik, hun forlod Landet, medens hendes senere Forhold ikke søges oplyste, — eller da hun døde[154]. Under Lovens Tavshed kan Spørgsmaalene dog ikke besvares med fuld Sikkerhed.

Hvad angaar Kravene imod Faderen selv og Anvendelsen af de særlige Inddrivelsesmidler, Udpantning, Forbud og Afsoning, indeholder § 10, 4. Stk. den Regel, at det uægte Barns Adoptivforældre „indtræder i Moderens Ret til at faa Underholdsbidrag fra Barnets Fader, forsaavidt de ikke har

[153] Efter ældre Ret maatte dette vistnok ogsaa antages, jfr. Jmskr. Nr. 105, 17 Apr. 1894 og Nr. 216, 5. Sept. 1900, men derimod tvivlende Deuntzer, Familieret. 318, se ogsaa Krieger. 232.

[154] Herved kommer man faktisk til den, som det synes, retfærdigste og mest praktiske Regel, at lade Barnets Forsørgelsesret være afgørende, jfr. Fattigl.s § 22, 4. Stk. Se om dette Spørgsmaal Steincke i U. f. R. 1909 B. 141.

givet Afkald derpaa". Det maa herefter antages, at naar de har faaet selve Bidragskravet, kan de ogsaa anvende de særlige Inddrivelsesmidler[155]. Derimod er det noget tvivlsomt, om Adoptivforældrene kan fordre Udbetalingen af det Offentlige. Da denne Ret indførtes i 1888, antoges det at den ikke tilkom Adoptivforældrene[156]; Rigtigheden heraf blev utvivlsom, da kort derefter Fattigl.s § 7 paalagde Adoptivforældre den principale Forsørgelsespligt, saaledes at „de virkelige Forældres" Pligt gjordes subsidiær; i 1903 udtalte Højesteret, at herefter heller ikke Barnefaderen havde nogen Pligt overfor Adoptivforældrene[157].

At man nu med § 10, 4. Stk., der indføjedes i Folkethinget, vilde ændre dette sidste, er klart[158]; derimod er det ganske usikkert, efter Ordene i § 10, hvad der skal gælde om den offentlige Udbetaling[159]. Man kan[160] nægte Retten hertil, idet man slutter modsætningsvis af Tavsheden i § 10, 4. Stk. og fra dens Modsætning til 1. Stk.; man kan henvise til, at der saaledes gøres den mindste Ændring i hidtilgældende Ret, til at Reglerne i L.s §§ 4—6 er saadanne som ikke bør fortolkes for vidt, og til at mange Adoptivforældre er saaledes stillede, at offentlig Udbetaling synes urimelig, medens man dog, om de skulde kunne kræve den, maatte lægge Vægten, efter § 4 og § 10, 1. Stk., paa Moderens eller Barnets Forsørgelsesret og Trang og ikke paa Adoptivforældrenes. Men paa den anden Side omfattes Adoptivforældrene utvivlsomt sproglig af selve Reglen i § 10, 1. Stk. (Ordene „den

[155] Jfr. Jmskr. Nr. 133, 15 Marts 1909 (hvorefter iøvrigt § 10, 4. Stk. med Rette anses for uanvendelig, naar Adoptionsbevillingen er udfærdiget før 1 Juli 1908) og navnlig Nr. 389, 23 Oktbr. 1909, der udtaler at Adoptivforældrene efter ret Fortolkning af § 10, 4. Stk. kan anvende de Moderen tilkommende Inddrivelsesmidler, naar det ikke af Barnefaderen oplyses, at de har givet Afkald derpaa; og at det er uden Betydning at der intet positivt fremgaar herom af Adoptionsbevillingens Indhold.

[156] Jmskr. Nr. 81, 5 Marts 1891.

[157] U. f. R. 1903 A. 10 (stadf. B. 298).

[158] Jfr. Folketh.s Forhdlr., Rigsdagstid. 1906—07. Sp. 6705—06 og Tillæg B. Sp. 2420, jfr. Steincke i U. f. R. 1909 B. 179 om, at Forhandlingerne intet nærmere oplyser om Hensigten med Indføjelsen.

[159] Jfr. til det følgende Steincke i U. f. R. 1909 B. 177—81.

[160] Denne Løsning er hævdet af Justitsministeriet, jfr. dets Skr. Nr. 139, 31 Marts 1909.

faktiske Opdragermyndighed")[161]. At give dem den offentlige Udbetaling vil være humant mod de uægte Børn; thi disse er gennemgaaende bedst tjente med en Adoption, men Valget heraf kan blive opgivet for et Plejeforhold, hvis kun Plejeforældrene kan kræve offentlig Udbetaling. Endelig kan efter hele Sproget og Formen i L. 1908 ingen videre Vægt lægges paa en Modsætningsslutning fra Udtrykkene i § 10, 4. Stk.[162. 163].

L.s § 10, 1.—3. Stk. besvarer ikke direkte det Spørgsmaal om andre „faktiske Opdragere" end Adoptivforældrene kan anvende Moderens Ret til Udpantning, Forbud eller Afsoning. En Slutning fra § 10, være sig analogisk eller modsætningsvis, er vel ikke sikker; men det er dog rettest, at den faar Inddrivelsesmidlerne som kan kræve Normalbidraget. Dette antoges ogsaa tidligere[164]. Det lægges desuden naturligt ind i Udtrykkene i Udpantnl.s § 1 Nr. 6 og Kkl.s § 161, 2. Stk., og det synes bestemt forudsat i L.s § 15, 3. Stk. sidste Pktum. Dog synes det tvivlsomt[165], om det er praktisk rigtigt at enhver faktisk Opdrager skal kunne begære Afsoning. Dette burde vistnok have været begrænset

[161] Ganske vist maatte de undtages herfra efter L. 3 Apr. 1900, fordi de den Gang ifølge Fattigl.s § 7 overhovedet intet Krav havde paa Underholdsbidraget; men Reglen i L. 1908 § 10, 4. Stk. medfører, at denne Undtagelse ikke mere maa underforstaas.

[162] Jfr. nærmere Steincke l. c., der ogsaa (S. 180) betoner, at hvis § 10 ikke — blandt andet — vil give Adoptivforældrene den offentlige Udbetaling, er Reglen i § 10, 4. Stk. aldeles ikke paa sin Plads i § 10, der iøvrigt alene handler herom, men burde have været formet som en Ændring til Fattigl.s § 7. Det kan endelig bemærkes, at det at Adoptivforforældrene selv har en Forsørgelsespligt, ikke taler afgørende for Justitsmin.s Opfattelse; thi vel har andre faktiske Opdragere ingen Forsørgelsespligt, men Adoptivforældrene er i saa Henseende overfor det Offentlige dog ikke anderledes stillede end Moderen.

[163] Hvor Forholdet er det, at Barnemoderen gifter sig med en anden end Barnets Fader, og Stedfaderen derefter adopterer Barnet, tilkommer efter enhver Fortolkning af § 10 Retten til Udbetaling af det Offentlige fremdeles Moderen, undtagen i det Tilfælde, at det først er ved Ægteskabet hun kommer til at opfylde Betingelserne efter § 4 (erhverver Indfødsret), jfr. herom Jmskr. Nr. 139, 31 Marts 1909 og 18 Decbr. 1909 (utrykt).

[164] J. U. 2. 678, U. f. R. 1867. 286 og 1868. 750, Jmskr. Nr. 72, 15 Apr. 1876.

[165] Jfr. Scheel. 444.

til Værgen og det Offentlige; men det antoges tidligere i Praksis, at de alle har denne Ret[166], og efter Lovens Udtryk, særlig i § 19, er denne Fortolkning vistnok ogsaa den rette.

Hvad angaar det Offentliges Stilling har det, uagtet Fr. 14 Oktbr. 1763 og Pl. 6 Dec. 1839 § 1 kun synes at omhandle Moderens Ret[167], vistnok altid været anset for en Selvfølge, at det Offentlige (Fattigvæsenet) havde en selvstændig Ret til at gøre de nævnte Lovbud gældende imod Barnefaderen[168], og i alt Fald har Fattigl.s § 3 jfr. § 10, 2. Stk. slaaet dette fast[169]. Fattigvæsenet kan ikke blot holde sig til Faderen, naar det har maattet tage Moderen og Barnet under Forsørgelse eller dog har maattet yde hende Hjælp til Barnets Underhold, men naar hun er død eller har opgivet sin Ret mod Barnefaderen, kan det selvstændigt holde sig til ham.

Lovene af 1888 til 1900 om Alimentation opretholdt dette Princip, jfr. f. Eks. L. 3 April 1900 § 2 om Fattigvæsenets Ret til Barselsfærdsbidraget[170], og dette gælder ogsaa efter L. 1908 § 2. Ligeledes havde endnu L. 3 April 1900 § 9 bestemt, at Fattigvæsenet ligesom de faktiske Opdragere kunde fordre den offentlige Udbetaling. Dette var ogsaa sagt i Forslaget til L. 1908; men Reglen derom blev fjernet[171] i Rigsdagen, saaledes at dette Krav kun tilkommer Forsørgelseskommunen, hvor Barnet er overtaget af Værgeraadene og Kommunen delvis afholder Omkostningerne ved Barnets Anbringelse.

Denne Begrænsning i Fattigvæsenets Ret gælder dog kun den offentlige Udbetaling; derimod maa det vedblivende kunne anvende Udpantning, Forbud og Afsoning. Hvad nu dette sidste angaar, har L. 1908 § 19 ladet de tidligere

[166] Jfr. Jmskr. Nr. 201, 7 Juni 1901 med Hensyn til Plejeforældre; se ogsaa Svend Bentzon, L. 1908. 50—51.

[167] Ørsted. 2. 322.

[168] Scheel. 445 og Pl. 16 Novbr. 1813.

[169] Jfr. U. f. R. 1896. 777.

[170] Jfr. U. f. R. 1894. 1006.

[171] Dette synes at have voldt Fattigvæsenet Vanskeligheder; men disse kan jo dog overvindes, naar Værgeraadene kan foranlediges til at overtage Barnet, jfr. Børnel.s § 1, eller til at faa en Værge beskikket for Barnet, L. 1908 § 9.

Regler for den rette Brug af de lovhjemlede Inddrivelsesmidler være urørte[172].

Angaaende Inddrivelsen af Bidragene er det i saa Henseende ved Resol. 14 Maj 1828[173] foreskrevet, at Fattigvæsenet bør paasé, at Bidragene ikke opdynger sig og henstaar uopkrævede i et længere Tidsrum, men derimod bør sørge for forud at sikre sig dem ved Forbud paa den Paagældendes Løn, Arbejdsfortjeneste eller desl. og kræve dem prompte til hver Forfaldstid samt i Udeblivelsestilfælde straks rekvirere dem inddrevne ved Udpantning. Naar de ikke saaledes kan skaffes, bør Fattigvæsenet overveje, om det ikke ved at skaffe den Paagældende Arbejdsfortjeneste kan erholde Bidraget, og derhos nøje undersøge, om det er af Uvilje, Dovenskab eller af virkelig uafhjælpelig Uformuenhed, at det ikke udredes, samt først, naar denne Undersøgelse er foregaaet, under nøje Forklaring af alle Omstændigheder begære Resolution om Afsoningen. Denne Resolution bliver udenfor København at afgive af Amtmanden, som efter nøje at have overvejet, eller om fornødent gøres nærmere at have ladet alle Omstændigheder undersøge, resolverer om Afsoning bør finde Sted eller ikke; men i intet Tilfælde bør denne dekreteres, naar den Paagældende uden egen Brøde, Dovenskab eller anden Forsømmelse fra sin Side ved virkelig positiv Fattigdom er sat ud af Stand til at udrede Bidraget. Derimod kan Faderen efter Resol. 1828 ikke som tidligere tvinges til at arbejde for at betale Bidraget[174].

Det Offentliges Krav paa Faderen har samme Omfang som Moderens og er undergivet de samme Betingelser, saaledes f. Eks. den, at Moderen er, eller da hun døde eller rejste bort, var forsørgelsesberettiget her i Landet, jfr. § 4[175].

[172] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 50.

[173] Findes i Kanccirk. 10 Juni s. A. jfr. Kskr. 4 Okt. 1844 og Jmskr. 31 Juli 1888 (Nr. 169).

[174] Jmskr. 15 Nov. 1849.

[175] Se Jmskr. Nr. 290, 15 Oktbr. 1891. — Tidligere hjemlede Pl 6 Decbr. 1839 § 3 det Offentlige en videregaaende Ret imod Faderen end den Moderen havde, jfr. herom nærmere Deuntzer, Familieret. 320—21. Uagtet denne § 3 ikke er ophævet ved L. 1908, er den dog nu faktisk betydningsløs, idet L. 1908 § 1, 2. og 4. Stk. giver en ligesaa vidtrækkende Ret, jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 13.

Efter at de positive Enkeltregler saaledes er gennemgaaede, rejser det almindelige Spørgsmaal sig: Kan Underholdsbidraget siges at tilkomme Barnet selv?

L. Nr. 130, 1908, har ikke villet tage principielt Standpunkt til dette Spørgsmaal. Efter vor ældre Ret har det selvfølgelig altid ligesom nu været anerkendt, at Barnet var „Formaalssubjektet“ [176] for Kravet. Allerede[177] Fr. 14 Oktbr. 1763 sagde: „findes nogen Barnefader herudi vægerlig, skal Øvrigheden forhjælpe Moderen, som har Barnet hos sig eller besørger dets Opdragelse, til at nyde af hans Løn“ osv. Heri ligger der en Begrænsning i Moderens Retsstilling; opdrages Barnet hos andre, har Moderen efter Ordene ikke Bidragskravet. For at give Moderen en til en vis Grad selvstændig Ret over Kravet taler paa den anden Side særlig det, at hun, som den der selv er underholdspligtig i første Linje (Fattigl.s § 3), har en personlig Interesse i Faderens Bidrag, som andre, der maatte udøve Retten for Barnet, ikke vilde have[177a]. Da man hidtil[178] aldrig har villet anerkende at Moderen kunde være Barnets Værge, men paa den anden Side gav hende Forældremagten over Barnet, var det naturligt at hun fik Dispositionsretten over Kravet. Dette sidste har L. 1908 som Regel fastholdt. Men alligevel er det den rigtigste juridiske „Konstruktion“ at opfatte Kravet som Barnets, hvis Ret i første Linje Moderen, i anden Linje en Række andre Personer eller Institutioner (§ 10) kan udøve efter Regler og Synspunkter analoge med Værgemaalsreglerne. Herpaa var man allerede tidligere kommet noget ind, jfr. L. 3 Apr. 1900 § 5 i Slutn. om Plejeforældres Ret til at Bidraget kommer Barnet til Gode, og Jmskr. Nr. 158, 21 Apr. 1906 om Værgeraadsinstitutionens Ret til mod Moderens Ønske at anlægge Alimentationssag for et Barn som er under Værgeraadsforsorg[179]. Og navnlig gjaldt dette de faktiske Opdragere (og Fattigvæsenet), som efter L. 1900 § 9 „udøvede“ „samme Ret, som L.s §§ 3—6 tillægger Moderen“. At nu L. Nr. 130

[176] Bentzon, Alm. Retslære. 56—57.

[177] Jfr. Bentzon i U. f. R. 1909 B. . 97 og K. K. Steincke smstds. 137—141.

[177a] Bortset fra Adoptivforældre.

[178] Jfr. Bentzon, Personret. 102—03.

[179] Jfr. nærmere U. f. R. 1909 B. 97.

1908 gaar videre ad denne Bane synes klart. Selve Lovens Udtryk siger ikke saa meget. Der tales nok om „Barnets Ret“ (§ 9, 3. Stk.) og om „Barnets Stedfortræder“ (§ 3); men § 19, 1. Stk. siger mere neutralt „Bidrag til disse Kvinder og Børn“ (omendskønt man ved „Kvinder“ naturligt kunde tilføje § 2 og ved „Børn“ § 1), og § 10 i Beg. siger endog „den Moderen ... tillagte Ret til Underholdsbidrag til Barnet“. Det ses imidlertid med Hensyn til det sidste Udtryk, der kunde paaberaabes for at de i § 10 nævnte Private og Institutioner udøver „Moderens Ret“ og ingen selvstændig „Barnets Ret“, at der ikke har været tilsigtet nogensomhelst Realitetsændring[180] overfor L. 1900 § 9 („samme Ret som Moderen har“). Og hertil kommer, som det afgørende, Lovens reale Indhold: § 5, 2. Stk. viser yderligere Bestræbelse for at sikre Barnet der er hos Plejeforældre; § 9, 2. Stk. gaar ud fra, at hele Bidraget skal anvendes til Barnets Bedste, jfr. L. Nr. 133, 1908 § 1, 2. Stk.; § 1, 4. Stk. sikrer ved den dér omtalte Værge, at et særligt Bidrag til Barnet, der alene er bestemt ved dets og Faderens Forhold, kommer dette til Gode. Endelig giver § 1, 8.—10. Stk. Regler, som i Modsætning til ældre Ret sikrer Barnet imod Kontrakter mellem Forældrene der kunde skade Barnet, idet Overøvrighedens Godkendelse kræves, idet denne kun skal gives naar Reglerne i § 1 til Barnets Gunst er respekterede, og idet Vederlagssummen sikres til Barnets Behov. Enhver, der kan kræve Bidraget (jfr. ogsaa § 10, 4. Stk.), optræder da som udøvende Barnets Ret; Moderens Særstilling er kun den at have denne Beføjelse i første Linje og at kunne afslutte de i § 1, 8. Stk. nævnte Kontrakter med almindeligt forbindende Virkning.

Men med det udviklede er det ikke sagt, at Loven har gjort Ret i at undgaa det principielle Svar, der havde været saa meget lettere at give, efter at L. Nr. 133, 1908 har gjort den fuldmyndige Moder til et uægte Barn (§ 1, 2. Stk.) til dettes fødte Værge. Tværtimod burde Loven have udtalt: Bidraget tilkommer Barnet; Værgen disponerer derover som Værge ɔ: som den der har Forældremagten[181].

[180] Jfr. Mot. S. 13 (Sp. 3168).

[181] Det havde da ogsaa været lettere at udtrykke Reglerne i § 1, 8. Stk.; jfr. § 1 i det af dansk Kvindesamfund udarbejdede Forslag, se U. f. R.

Det udviklede om Barnets principale Ret giver den rette Baggrund for Bestemmelsen af den indbyrdes Rangfølge for Beføjelserne til at udøve Barnets Ret. Klart er det, at den som har faaet Værgemaalsretten og Forældremagten over Barnet, har den principale Beføjelse; dette gælder efter § 10, 4. Stk. om Adoptivforældrene og efter § 9, 3. Stk. om den i Henhold til § 9[182] beskikkede Værge; thi det udtales udtrykkeligt begge Steder. Det samme maa selvfølgelig ogsaa gælde, hvor en Værge beskikkes med Forældremagt, fordi Moderen er død eller hendes Opholdssted ubekendt, og fordi Faderen ikke i Henhold til § 10, 5. Stk. har faaet Forældremagten, jfr. ovenfor i § 41 i Slutningen. Saalænge den fuldmyndige Moder i Henhold til L. Nr. 133 § 1, 2. Stk. er Barnets Værge, følger det allerede deraf, at hun har den principale Beføjelse; men ogsaa den ufuldmyndige Moder maa efter hidtidig Ret og Praksis og efter Udtrykkene i L. Nr. 130 have den samme Ret, saalænge ikke en Værge er beskikket efter § 9 eller Barnet er adopteret. De i § 10 nævnte faktiske Opdrageres Beføjelse er som saadan subsidiær[183].

IV. I det foregaaende er under I det materielle Indhold af Bidragspligten omhandlet; i Tilknytning dertil er under II skildret dels Udbetalingen gennem det Offentlige dels de særlige Inddrivelsesmidler og de administrative Foranstaltninger (§§ 15—18) der skal sikre de Bidragsberettigede, og under III er udviklet, hvem disse sidste er. I det følgende under IV undersøges det, hvorledes Bidragspligten i det enkelte Tilfælde slaas fast; der bliver Tale saavel om materielretlige som om processuelle Spørgsmaal, og Undersøgelsen

1909 B. 98: „Forlig med Faderen om Bidragets Størrelse ... binder ikke Barnet, medmindre“ etc. Jfr. B. G. B. § 1714, der har samme Vending. Dens §§ 1708 og 1709 giver Barnet Kravet. Hvis Moderen yder Barnet Underhold, „gaar Kravet over paa Moderen“; men „Overgangen kan ikke gøres gældende til Skade for Barnet“ (§ 1709, 2. Stk.).

[182] § 9 handler kun om den Værge, der faar Forældremagten som beskikket efter Værgeraadets Bestemmelse derom, jfr. L. Nr. 133 § 1, 2. Stk. Derimod kan det ikke antages, at den Værge, som efter L. Nr. 130 § 1, 4. Stk. beskikkes til at tage Vare paa de dernævnte særlige Bidrag, har nogen videregaaende Beføjelse; det samme gælder Tilsynsværgen efter Børnelovens § 10. Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 26.

[183] Jfr. ovenfor S. 327 med Noterne 29 og 30 og S. 328.

falder i tre Afsnit: 1) mod hvem kan Sagen rejses, 2) hvorledes bliver Sagen nærmere at behandle og 3) hvad skal der gøres, efter at Pligten er konstateret (Resolutionens Udfærdigelse).

1) L. Nr. 130, 1908 §§ 1, 2—4, 8 og 10—14, ligesom vor ældre Ret, se Fr. 14 Oktbr. 1763, Fattigl.s § 3 og L. 3 Apr. 1900 § 1, bruger det Udtryk, at Underholdspligten paahviler „Faderen". Det har dog altid været antaget, at man som materiel Betingelse for Pligten ikke burde fastholde det vel i og for sig naturlige[184] Udgangspunkt at Vedkommende er Faderen, men at det maa være nok at Vedkommende kan være Faderen, idet han har staaet i Forhold til Moderen paa en Tid, da Barnet kan være avlet, og han ikke bevislig er impotent. Man har ikke blot anvendt denne Regel som et Nødbevis for Faderskab i de mange Tilfælde, hvor kun ét saadant Forhold var oplyst, eller som et Udgangspunkt for Valget mellem flere Mænd, der bevislig opfyldte denne Betingelse; men man har dømt flere Personer, der opfyldte Betingelsen, til in solidum at hæfte for Underholdsbidraget[185].

Den reale Grund hertil har sikkert været den, at den enkelte Konkumbent intet Krav har paa Fritagelse, og at Hensynet til Barnet, der hvor der er flere Konkumbenter gennemsnitlig hører til de ringest stillede Børn, er det overvejende[186].

Reglen om „de flere Fædres" materielle Bidragspligt er

[184] Jfr. herom nærmere Deuntzer, Familieret. 323—324 og Svend Bentzon, Uægte Børn. 22—23 og 45 ff.

[185] Jfr. f. Eks. J. U. 1866. 14, U. f. R. 1874. 353, 1896. 1158, 1898, 408, 1907. 754 og 1908. 952. Naar for Praksis paaberaabtes Rskr. 30 Nov. 1759 om at Lejermaalstraf, skønt den var betinget af at Kvinden blev besvangret, skulde paalægges alle de Mandspersoner der ikke kunde værge sig imod Sigtelsen for at være Barnefader, maa det erkendes, jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 69—70, at denne Analogi er formel, og at den intet vejer, allerede fordi Reskr. 1759 ligger forud for 1763, hvor først Underholdspligten for Faderen blev indført. Jfr. derimod Ørsted, 2. 330 og Scheel, 438.

[186] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 23—45 om fremmed Ret. Kravet er anerkendt i svensk og norsk, men ikke i tysk Ret, jfr. B. G. B. § 1717: „Als Vater des unehelichen Kindes ... gilt, wer der Mutter innerhalb der Empfängnisszeit beigewohnt hat, es sei denn, dass auch ein anderer ihr innerhalb dieser Zeit beigewohnt hat".

opretholdt ved L. 1908 § 14, 2. Stk.: „Indklagede .... kan fordre, at enhver Person, som efter Moderens Forklaring eller efter det under Sagen oplyste kan være Barnets Fader, inddrages under Sagen som indklaget“, jfr. modsætningsvis § 14, 3. Stk. og afgørende § 14, 4. Stk.: „enhver bidragspligtig er ansvarlig for hele Bidraget“ [187].

Herfra gælder dog to Undtagelser. For det første udelukkes Kravet, hvor Moderen er gift, og Ægtemanden omfattes[188] af Bevisreglen „pater est quem nuptiæ demonstrant“ [189].

For det andet bestemmer § 14, 3. Stk., at „er der efter det oplyste overvejende Sandsynlighed for, at en af flere indklagede ikke er Faderen, idet han kun kan anses som saadan ved Fravigelse af de sædvanlige Tidsfrister, vil han ikke være at tilpligte at betale Underholdsbidrag“. Efter vor hidtilgældende Ret dømte man alle, som efter konkret sagkyndigt Skøn kunde være Faderen, uden Hensyn til om der var større

[187] Noget til § 14 svarende fandtes ikke i Regeringsforslaget, jfr. derimod § 7 i Dansk Kvindesamfunds Forslag, der indeholder tildels beslægtede Regler. Derved, at L. 1908 fjernede Regeringsforlagets § 3, B. om en begrænset Arveret for uægte Barn efter Faderen, er en Hovedgrund bortfaldet til at søge den enkelte Person bestemt, der virkelig kan antages at være Barnets Fader. Jfr. dog endnu § 13, 1. Stk. („haft Samleje med den som Fader sigtede og ikke ... med andre“), jfr. ogsaa § 17 3. Stk. („har besvangret hende“).

[188] Jfr. f. Eks. Jmskr. Nr. 209, 25 Aug. 1900.

[189] Jfr. herom ovenfor S. 262 med Noterne 32—37. Om Spørgsmaalets rette legislative Besvarelse se Svend Bentzon, Uægte Børn. 135—156 og Bentzon, Retskilderne. 170. Overfor vor faste Praksis (jfr. S. 262 Note 32) kan man vel anføre den Betragtning, at det kan være inhumant at berøve det Barn Underholdskravet, som ikke har det ringeste Udbytte af sine „Ægtebarnsrettigheder“, og at vor Ret jo netop anerkender at flere „mulige“ Fædre alimenterer til det samme Barn. Men vor Praksis' Holdning er dog vel forklarlig. At et Barn saaledes paa én Gang skulde regnes for ægte og uægte, vilde tage sig noget besynderligt ud, og enhver Fravigelse fra Sætningen „pater est etc.“ svækker denne Regels Værdi som Betryggelse for Familielivet. Jfr. hertil ogsaa Deuntzer, Familieret S. 325, hvor det endvidere med Rette fremhæves, at man dog ikke som gjort i vor Praksis (jfr. J. U. 1860. 404, 1869. 238, U. f. R. 1876. 819 og 1901. 107) kan anvende det Argument, at den gifte Moder er udelukket fra Edsbeneficiet i D. L. 6—13—5, thi dels er dette sidste tvivlsomt, jfr. nedenfor S. 382, dels kan Samlejet være indrømmet eller bevist paa anden Maade.

eller mindre Sandsynlighed for den enkeltes[190] Faderskab. § 14, 3. Stk. vil aabenbart gaa bort herfra, den vil til den ene Side vel ikke altid nøjes med den af Konkumbenterne, for hvis Faderskab der er størst Sandsynlighed, ej heller kun da tage flere hvor Sandsynligheden for dem alle er væsentligt den samme. Den vil aabenbart kun udelukke en Konkumbent, hvor Sandsynligheden er overvejende imod at han kan være Faderen, og hvor der er en eller flere andre hvem Bidraget kan paalægges. Men Loven følger atter her Tendensen henimod den vilkaarlige Afgrænsning[191], og begrænser Undtagelsen til Tilfælde, hvor Usandsynligheden beror paa at Tidsfristen maa sættes kortere eller længere end den sædvanlige.

Som omtalt er den materielle Bidragspligt bestemt i § 14, 4. Stk.: „enhver Bidragspligtig er ansvarlig for hele Bidraget." Deraf følger et solidarisk Ansvar; men medens man tidligere i Praksis antog at der hæftedes principalt pro rata og kun subsidiært in solidum[192], hvilken Ordning ogsaa vilde være forenelig med Ordene i § 14, 4. Stk., antages det nu i Praksis[193], at der hæftes principalt solidarisk, og dette stemmer vel ogsaa bedst med Ordene, kun at en Fader selvfølgelig aldrig kan komme til at betale mere end der er paalagt ham selv, jfr. ovenfor S. 324 om, at efter L.s § 1 kan der meget vel paalægges hver af „Fædrene" endog meget forskellige Beløb (jfr.

[190] Jfr. U. f. R. 1907. 754 (stadf. 1908. 567) og 1908. 952, se ogsaa Svend Bentzon, Uægte Børn. 81 i Noten og i det hele S. 50 ff. og 67 ff., samme, L. 1908. 41 og i U. f. R. 1907 B. 303—05, jfr. ogsaa Pontoppidan I. 110 ff. særlig 121—123. Se ovenfor S. 264. Retslægeraadet synes ikke gerne at ville udtale sig om „Sandsynligheden".

[191] Snævrere endnu er her B. G. B. § 1717, 2. Pktum: „Eine Beiwohnung bleibt jedoch ausser Betracht, wenn es den Umständen nach offenbar unmöglich ist, dass die Mutter das Kind aus dieser Beiwohnung empfangen hat." Bedst havde det været, om vor Regel om Tidsfristerne kun havde været nævnt som et Eksempel paa „overvejende Usandsynlighed".

[192] Saaledes Kskr. 19 Marts 1825. Ved Krim. & Pol. R. Dom i U. f. R. 1870. 657 dekreteredes umiddelbart solidarisk Ansvar; men dette Præcedens, der fulgtes mange Steder udenfor København, fraveges dog snart af Retten selv (i utrykte Domme). Man nøjedes nu med at dømme de flere „i Forening", saaledes at det overlodes til Overøvrigheden at fortolke Udtrykket, og denne paalagde kun et subsidiært solidarisk Ansvar. Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 46—48 og 87—95.

[193] Jfr. Jmskr. Nr. 353, 1 Okt. 1908, se iøvrigt Svend Bentzon, L. 1908. 37—39.

Ordet „forholdsmæssig“ i L.s § 14, 4. Stk.). Endvidere bestemmer § 14, 4. Stk., at den Bidragspligtige, der har betalt, har Regres til hver af de andre for en forholdsmæssig Andel, og at han til Gennemførelse af dette Krav kan benytte de samme Tvangsmidler, som tilkommer Moderen, deriblandt altsaa ogsaa Afsoning. Men medens efter tidligere Praksis enhver naturligt kun afsonede for sin Kvotapart, jfr. Jmskr. Nr. 283, 9 Aug. 1871, maa nu enhver afsone hele sit Bidrag.

Hidtil har det været Praksis, at Moderen selv raadede over, hvem hun vilde indstævne af dem der kunde være Barnets Fader, selvom hun øjensynlig valgte af Hensyn der var Barnet uvedkommende eller endog til Skade for dette, og selvom hun valgte den hvis Faderskab var det usandsynligste; den indstævnte kunde derfor heller ikke adcitere andre mulige Fædre[194]. Nu bestemmer § 14, 2. Stk., at baade indklagede og Fattigvæsenet, naar det har bidraget, kan fordre enhver her „mulig“ Fader inddraget under Sagen[195] som indklaget. Dette har jo Betydning for Regressen, og denne er særlig vigtig for det Offentlige, nu da den offentlige Udbetaling gives ogsaa for afdøde og bortrejste Barnefædre. Derfor kan Fattigvæsenet ogsaa, hvis det ikke under den første Sag bidrog til Barnet, men senere bidrager, nu fordre Sagen genoptaget[196], „saaledes at andre Personer efter foranstaaende Regel inddrages under Sagen som indklagede“. Til yderligere Støtte bestemmer § 14, 5. Stk., at til Sagens Oplysning, forsaavidt angaar indklagede Personer og Moderen, kan Retten

[194] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 50—69, 80—93 og L. 1908 S. 38, hvor det, til relativt Forsvar for denne Praksis (jfr. f. Eks. J. U. 1866. 14, U. f. R. 1874. 353, 1896. 1158 og 1898. 408), fremføres, at Moderen ofte egner sig til at udpege den sandsynligste, at hun bør værnes mod Skandale i de mange Tilfælde hvor Indsigelsen vilde være temerær, og at Domstolene bør skaanes for unødigt Besvær.

[195] Om det processuelle, se Svend Bentzon, L. 1908. 39; jfr. Jmskr. 23 Aug. 1910 (utrykt).

[196] D. v. s. selv anlægge ny Sag, jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 42. Derimod vil den som Barnefader dømte aldrig kunne begære Sagen genoptaget, fordi der senere viser sig at være andre som kunde være Fader til Barnet, jfr. modsætningsvis § 14, 2. Stk., 2. Pktum; og han vil heller ikke, hvor Dom er afsagt før 1 Juli 1908, kunne begære en saadan Genoptagelse i Henhold til L.s § 21, jfr. Jmskr. Nr. 60, 10 Febr. 1910 og U. f. R. 1910. 481.

anvende den offentlige Politiundersøgelses Midler[197]; ligesom § 14, 6. Stk. siger, at „naar der søges Hjælp til Barnets Underhold af det Offentlige, er Moderen pligtig til efter Værgens, Værgeraadets eller Fattigvæsenets Begæring at afgive Forklaring under Vidnetvang om, hvem der er eller kan være Fader til Barnet“[198]. Endelig bestemmer § 15, 2. Stk., (jfr. § 1, 7. Stk. og § 3), at Sagen kan anlægges mod en Bidragspligtigs Bo eller Arvinger ved den Afdødes sidste Værnething[199].

2) Hvad angaar den enkelte Sags Gennemførelse har det altid været antaget, at Sags Anlæg eller Doms Afsigelse kan undværes, naar Personen vedgaar at være eller kunne være Fader til Barnet, jfr. nærmere nedenfor under 3) om Bidragets Fastsættelse ved Overøvrigheden; denne Vedgaaelsens Betydning er forudsat i L.s § 13, 1. Stk., 2. Pktum („vedgaar denne for Retten at være Fader“).

I tidligere Tid var der ikke Mulighed for at rejse Sag før efter Barnets Fødsel, hvilket i Reglen medførte, at Moderen, naar Barnefaderen ikke betalte frivillig, maatte vente altfor længe paa det første Bidrag fra ham eller fra det Offentlige[200]. L. 1908 § 13 har da indført den Regel, at naar den 6te Svangerskabsmaaned efter Læge- eller Jordemoderattest er forløben, kan Moderen kræve Sag rejst mod den hun sigter som Fader. Sagen kan afgøres ved hans Ed, ved at han vedgaar Paterniteten eller naar direkte Bevis for denne foreligger, eller ved Ed af Moderen (jfr. herom nedenfor), der dog ikke blot skal paastaa Samleje med den sigtede i den af Retten fastsatte[201] Konceptionstid, men ogsaa at Samleje med andre ikke har fundet Sted i samme Tidsrum.

[197] Forsaavidt herunder er indbefattet Retten til at bruge Varetægtsarrest, maa det erindres, at dette vistnok er i Strid med Reglen i Grl.s § 80, 3. Stk. eller dog dens Aand.

[198] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 43 og 45.

[199] Jfr. nærmere ovenfor S. 353—354. Hvis Boet er udlagt for Begravelsesomkostningerne, rettes Sagen mod vedkommende Skifteret, jfr. Jmskr. Nr. 138, 23 Marts 1909.

[200] Jfr. ovenfor, særlig S. 326 og 332.

[201] Dommeren træffer Afgørelse herom paa Grundlag af Attesten, uden at Retslægeraadet behøver at spørges, jfr. Jmskr. Nr. 424, 13 Nov. 1909. Attesten kan være vanskelig at faa, fordi Skønnet over, hvor langt

Ifølge § 13, 2. Stk. skal disse Sager fremmes hurtigt. Ed aflægges under Sagen, og Appel er ikke suspenderende. Men den dømte Mand kan efter Barnets Fødsel ved samme Ret genrejse Sagen[202], og finder Retten den tidligere Afgørelse grundet paa „bristende Forudsætninger“[203], kan Manden nu frifindes og faa Tilbagebetaling. Har omvendt Moderen tabt den første Sag, kan hun nu anlægge almindelig Underholdssag mod Manden. Finder Retten da Grundlaget for den første Afgørelse holdbart, afvises Sagen.

Med Hensyn til Behandlingen af den egentlige Sag til Fastsættelse af Underholdspligten har Pl. 28 Maj 1825 bestemt, at „naar et udenfor Ægteskab besvangret Fruentimmer henvender sig til Øvrigheden om Opfostringshjælp af den udlagte Barnefader[204], uden at der forud haves Vished om at denne med Rette kan anses som saadan“, skal Sagen behandles ved Politiretten, hvor Manden har Værnething[205], som privat Politisag; og L. 1908 § 14, 1. Stk. udtaler, at Sager angaaende Underholdsbidrag til Børn udenfor Ægteskab behandles efter de hidtil gældende Regler, „dog med efternævnte Ændringer“ (i § 14), for hvilke der foran i det væsentlige er gjort Rede. Denne Behandlingsmaade kommer til Anvendelse, naar det er Moderen selv der gør Kravet gældende,

Kvinden er henne, egentlig kun kan bygges paa hendes Udsagn, jfr. Pontoppidan I. 110—112 og Svend Bentzon, L. 1908. 33—36; derfor maa ogsaa Tidsrummet sættes temmelig vidt.

[202] Efter Regeringsforslaget var der ifølge dets § 3 B endog Mulighed for en tredje Proces, nemlig hvor Arveret for Barnet skulde søges. Men ogsaa Forholdet mellem Lovens to Processer kan volde Vanskeligheder, især fordi det, før Barnet er født, er saa usikkert, hvornaar Barnet er undfanget. Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 33—36, der omtaler dansk Kvindesamfunds Forslag, hvorefter den første Proces blev undgaaet, idet det Offentlige skulde udbetale Normalbidrag blot efter hendes beedigede Sigtelse.

[203] Særlig en urigtig eller dog for vid „Undfangelsesperiode“, eller ogsaa f. Eks. at nu Mandens „Alibi“ godtgøres, jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 34—35, ogsaa om at Ed imod Ed saavidt muligt bør undgaas.

[204] Eller af hans Bo eller Arvinger, jfr. L. 1908 § 15, 2. Stk. og Jmskr. Nr. 104, 12 Febr. 1909, se Svend Bentzon, L. 1908. 46—47.

[205] Dette gælder nu ogsaa i Paternitetssager mod Værnepligtige, jfr. L. Nr. 135, 8 Maj 1908, efter hvilken Paternitetssager mod værnepligtige Indkaldte for Fremtiden skal høre under de borgerlige Domstole.

eller Barnets Værge[206] og vistnok i det hele taget nogen af de i L. 1908 § 10 omhandlede Personer eller Institutioner, eller endelig Fattigvæsenet[207]. Derimod kan den vistnok ikke bruges, naar Moderen paa den Tid, da Barnet blev avlet, levede sammen i Ægteskab med en anden end den som Barnefader sigtede[208]. Var det ægteskabelige Samliv men ikke selve Ægteskabet ophævet, bestemmer L. 1908 § 14, 7. Stk.[209] udtrykkeligt, at hun kan gaa frem efter de samme Regler som en ugift[210].

Ejendommelig for disse Sagers Behandling, der iøvrigt foregaar som sædvanligt ved Politisager[211], se dog S. 368—69 om § 14, 5. Stk., er den Afgørelsesmaade ved Parternes Ed,

[206] J. U. II. 678, jfr. U. f. R. 1868. 750.

[207] Jmskr. 6 Marts 1857. Derimod kan kun Moderen anlægge den i § 13 omhandlede Sag.

[208] U. f. R. 1910. 487.

[209] Se ovenfor S. 262 om, at i saa Tilfælde Sætningen „pater est etc." vistnok ikke gælder.

[210] U. f. R. 1884. 1072, 1891. 181 og 1909. 295. Man har ment, jfr. Munch-Petersen, Civilproces II. 40, at Pl. 28 Maj 1825 kun er anvendelig, naar det er uvist, hvem der er Barnefaderen, saaledes f. Eks. at et Underholdsbidrag fra en Fader, der har erkendt Faderskabet, maa indtales under ordinær Sag. For denne Lære kunde maaske paaberaabes nogle Udtryk i Dom i U. f. R. 1885. 1097; men imod den gaar Domme i U. f. R. 1903. A. 457 og 1907. 946. Den kan vistnok ej heller støttes paa Pl. 28 Maj 1825, der naturligst forstaas som alene forudsættende, at Sag er overflødig naar Faderen vedgaar, jfr. Jmskr. Nr. 269, 28 Aug. og Nr. 399, 24 Dec. 1908. Efter at L. 1908 § 14 har anordnet Sag imod de flere mulige Fædre, er det ogsaa det eneste praktiske, at Politiretssagen afgør alle „Fædrenes" Stilling til Moderen og derefter ogsaa indbyrdes jfr. § 14, 4. Stk., se herom Svend Bentzon, Uægte Børn. 70—73, 91 og 95, og samme i U. f. R. 1907 B. 306—308 og i L. 1908. 38—44. Derimod maa ordinær Sag vistnok anvendes, hvor man vil indtale et Bidrag der skyldes i Henhold til et ikke stadfæstet Forlig fra Tiden før 1 Juli 1908, jfr. L. 1908 § 1, 8. Stk. og U. f. R. 1894. 440 og 1903. 457. Og det samme gælder sikkert ogsaa for „Familiestandssager" med det almindeligere Formaal at faa Barnets familieretlige Stilling konstateret, jfr. herfor Munch-Petersen, Civilproces II. 40 med Note 8, men imod dette Svend Bentzon i U. f. R. 1907 B. 308.

[211] Se Munch-Petersen, Civilproces II. 31—38 og 40. Mærk dog, at efter Pl. 28 Maj 1825 er Øvrigheden forpligtet til paa Begæring at foranstalte Sagen anlagt. Om Eden se Nellemann, Den ord. civ. Procesmaade, 1892. 753—54 og Munch-Petersen, Civilproces I. 426.

som har udviklet sig gennem Praksis paa Grundlag af en Analogi fra 6—13—5 og Fr. 15 Apr. 1840 § 14, som endvidere er forudsat i L. 1908 §§ 13—15, og som er opretholdt ved Retsplejeloven af 26 Marts 1909 § 298, 2. Stk., der nærmest lovfæster den allerede bestaaende Retspraksis, men dog giver Domstolen frit Valg mellem Mandens og den sagsøgende Kvindes Ed.

Hvis den Sigtede indrømmer at have haft Samleje med Moderen til en vis Tid, men dog nægter at være Fader til Barnet, idet han paastaar at det ikke kan være Frugten af dette Samleje, maa han dømmes til at betale Bidrag, saafremt det maa anses for muligt (jfr. dog § 14, 3. Stk.), at Barnet kan være avlet ved dette Samleje, hvorom i fornødent Fald Lægens, Jordemoderens og Retslægeraadets Erklæring maa indhentes[212]. Kan Barnet ikke være avlet ved det af Manden indrømmede Samleje, men Kvinden paastaar at Samleje mellem dem alene, eller tillige, har fundet Sted paa en saadan Tid at Barnet kan være avlet derved, stiller Sagen sig paa samme Maade, som[213] naar Manden nægter nogensinde at have haft Samleje med Kvinden.

Efter 6—13—5 skal Manden med Ed bekræfte sin Benægtelse af at være Fader, naar Kvinden ikke kan føre tilstrækkeligt Bevis for sin Sigtelse eller endog er ude af Stand til at fremføre nogetsomhelst bestyrkende Datum for sin Paastand. 6—13—5 omtaler vel kun uberygtet Mø eller Enke, som søger Ægteskab (eller i visse Tilfælde Hjemgift), jfr. 6—13—4; men den forstaas almindeligt saaledes, at Uberygtetheden kun er en Betingelse for at Kvinden kan vinde Ægteskab, medens ogsaa den berygtede Kvinde kan benytte sig af Artiklens Bestemmelse om Partsed naar hun søger Underholdsbidrag, hvilken Forstaaelse er funden forudsat i Reskr. 30 Nov. 1759[214].

[212] U. f. R. 1874. 431, 1875. 181 og 828, 1888. 335, jfr. om det Tilfælde at Manden paastaar, at Samleje kun blev forsøgt men ikke fuldbyrdet, U. f. R. 1882. 22, 1888. 333 og 1893. 559.

[213] Dog mærkes det, at Indrømmelsen af eller Beviset for saadanne andre Samlejer kan faa Betydning for, hvem der skal aflægge Eden, jfr. U. f. R. 1882. 17, 1893. 814, 1895. 313, 1896. 1020, 1902 B. 34 og 1904 B. 210.

[214] Ørsted. 2. 327—30 og Svend Bentzon, Uægte Børn. 50—65, jfr f. Eks. J. U. 1849. 827, 1866. 14, U. f. R. 1874. 353.

Den i 6—13—5 omhandlede Ed kan naturligvis ikke paalægges, naar Manden fører Bevis for at han ikke kan være Barnets Fader f. Eks. paa Grund af Fraværelse. Endvidere antages det undertiden[215], at Eden ikke kan anvendes, naar der foreligger Omstændigheder som svækker Rigtigheden af Kvindens Sigtelse; men dette er i Strid med den ubetingede Forskrift i 6—13—5, jfr. ogsaa nu Retspll.s § 298, 2. Stk. Derimod er det kun Kvindens Sigtelse, som der tilkommer den i 6—13—5 hjemlede Kraft, og den omhandlede Ed kan derfor ikke paalægges Manden, naar andre end Moderen f. Eks. Fattigvæsenet optræder som Sagsøgere til Bidrags Udredelse, medmindre Moderen bestemt, omend uden-retligt, har sigtet ham for at være Barnefader[216].

I de Tilfælde, hvor Faderen ifølge Fr. 15 Apr. 1840 § 14 er udelukket fra at aflægge Ed, er Moderen beret-tiget til at bekræfte sin Sigtelse med sin Ed. Endvidere tilstedes denne Sigtelsesed i Praksis[217] ikke blot, hvor Manden bevislig har gjort sig skyldig i usandfærdig Procedure[218], men ogsaa hvor der ved ét Vidne eller paa anden Maade er tilvejebragt ret stærk Formodning for Rigtigheden af Moderens Paastand[219]. Det samme kan finde Sted, naar Manden erklærer ikke at kunne erindre til hvilken Tid han har haft Samleje med Kvinden; thi hvis denne hans Angivelse efter Omstændighederne ikke kan forkastes, kan han ikke dømmes pure men næppe heller tilpligtes at fri sig med Ed[220].

[215] J. U. 1865. 404.

[216] J. U. 2. 678, U. f. R. 1867. 286, 1868. 750, 1882. 17, 1895. 181, 1897. 1049, 1909. 290 og Imskr. 7 Juni 1859.

[217] Jfr. L. Nr. 130 § 13, 1. Stk., der lovfæster denne Praksis.

[218] Jfr. f. Eks. U. f. R. 1873. 47, 1890. 1191 (H. R. Td. 373), 1904 B. 244, 1905 B. 19 og 1910. 589. men herimod maaske 1869. 59, se ogsaa 1910. 586.

[219] Jfr. L. Nr. 130 § 13, 1. Stk. og Retspll.s § 298, 2. Stk., U. f. R. 1870. 157, 1882. 709 (H. R. Td. 205), 1891. 668 (H. R. Td. 109), 1895. 83 og 314 (H. R. Td. 1894. 652 og 815), 1902 B. 34, 1904 A. 501, B. 210; men derimod om Mandens Ed U. f. R. 1896. 1019, 1899. 676, 1907. 36 og 1909. 553.

[220] Hvis Manden hævder dette, eller at han overhovedet ikke kan huske at han har haft Samleje med denne Kvinde, burde man dog, hvor hendes Ed ikke kan anvendes, paalægge ham at bekræfte denne Paastand med sin Ed, thi ellers kunde Barnets Krav for let forspildes, jfr. ogsaa L. 1908 § 13, 1. Stk. Jfr. om Spørgsmaalene U. f. R. 1872. 629 og 721, 1900. 838 og Munch-Petersen, Civilproces I. 426.

Det, hvorpaa Manden skal aflægge Ed, formuleredes tidligere oftest saaledes, „at han ikke har haft legemlig Omgang med Moderen paa en saadan Tid, at han kan være Fader til det omspurgte Barn“; men denne Formulering er uheldig, idet Faderen da ofte skal tage Stilling til noget lægevidenskabeligt, som han ikke selv kan bedømme, nemlig, eftersom Barnet er mere eller mindre fuldbaarent, om de yderste Grænser for, at det givne Samleje kan have været det befrugtende, overskrides[221]. Man bør derfor følge den Vej, som L. 1908 § 13 angiver, at fastsætte, eventuelt efter indhentet Erklæring fra Retslægeraadet[222], „et af Retten nøjagtig bestemt Tidsrum“, indenfor hvilket Manden ved Ed skal benægte (eller Moderen paastaa) at Samleje har fundet Sted[223].

Tidligere havde det ingen Interesse at faa bekræftet med Ed, at ikke ogsaa andre kunde være Fader til Barnet; nu skal Moderen for at opnaa Dom efter § 13 aflægge en saadan Ed („og ikke indenfor det saaledes bestemte Tidsrum med andre“, jfr. ovenfor S. 369); og efter § 14, 6. Stk. har Moderen, naar Hjælp søges til Barnet af det Offentlige, en Vidnepligt under Ed med Hensyn til „hvem der er eller kan være Fader til Barnet“, ligesom Retten efter § 14, 5. Stk. overfor alle Indklagede og Moderen kan anvende den „offentlige Politiundersøgelses Midler“, hvilket maa betyde en Politiretsundersøgelses „kriminelle Forhør“, jfr. ovenfor. 369.

Som omtalt ovenfor S. 339—40 har Moderen, da det Offentlige ogsaa udbetaler hvor Faderen enten har forladt

[221] Jfr. ovenfor. 263—64.

[222] Jfr. Svend Bentzon i U. f. R. 1907 B. 303—05 og Troels Jørgensen i U. f. R. 1909 B. 81—82.

[223] Saaledes er det allerede sket gentagne Gange, se J. U. 7. 257, 1849. 859, Schlegel I. 231 og II. 659, J. U. 1866. 529, U. f. R. 1868. 695, 1902 B. 35, Ogsaa Proceduren har undertiden medført, at et saadant Edstema valgtes, jfr. f. Eks. U. f. R. 1894. 79 (H. R. Td. 1893. 680) og 1896. 1020 (H. R. Td. 362), se U. f. R. 1873. 50—54 (Note) se ogsaa 1907. 754 (stadf. 1908. 567). Men Formuleringen: ikke til en saadan Tid, at han kan være Fader til Barnet, har vel særlig udenfor København været den almindeligste, jfr. allerede gamle Domme, f. Eks. H. R. D. 18 Oktbr. 1712, og iøvrigt U. f. R. 1870. 157, 1874. 1053 (H. R. Td. 239), 1875. 827, 1880. 234. Disse Domme, jfr. ogsaa U. f. R. 1872. 630 og 721, 1874. 355, viser, at H.Ret har villet bort fra for vide Formuleringer som den, at den sigtede er eller ikke er Fader til Barnet, eller at han aldrig har haft Samleje med Moderen.

Landet eller er død, nu faaet Interesse i at opnaa Dom under saadanne Forhold.

Om det første Tilfælde[224] bestemmer § 15, 1. Stk., at naar den der sigtes for at være Barnefader er forsvunden, kan han, som omtalt ovenfor S. 340, først fordres eftersøgt af Politiet, og fremkommer der saaledes „ikke Oplysning om hans Opholdssted eller viser det sig at han har forladt Landet, kan Sagen efter offentlig Stævning . . . behandles ved hans sidste bekendte Værnething her i Landet". Som Ordene viser er det tilstrækkeligt til Anvendelsen af den offentlige Indstævning, at Faderens Opholdssted enten slet ikke oplyses, eller at det oplyses at han har forladt Landet, uden at det i sidstnævnte Tilfælde vil gøre nogen Forskel, om man kender hans Bopæl i Udlandet. Modsætningen mellem de to opstillede Tilfælde: „Fremkommer der ikke Oplysning" osv. „eller viser det sig" nødvendiggør denne Fortolkning, som sikkert ogsaa er den med Lovens Hensigt bedst stemmende, idet et Søgsmaal i Udlandet, efter saadanne Fædres og Mødres sædvanlige Forhold, i høj Grad vilde forringe hendes Udsigter til at faa Dom[225].

Naar Barnefaderen efter saaledes at være indstævnet ikke giver Møde, og Moderens Sigtelse væsentlig bestyrkes ved de af hende tilvejebragte Oplysninger, kan Sagen falde ud til hendes Ed om, hvem der kan[226] være Fader. Dette

[224] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 44—46.

[225] Jfr. nærmere om denne Fortolkning af § 15 S. Rytter i U. f. R. 1909 B. 33—39 og 99—101 men herimod Edm. Petersen i U. f. R. 70—74. Ved Krim. & P. R. D. 1 Dec. 1908 antoges det, at § 15 var uanvendelig, naar det var oplyst at Indklagede havde bekendt Bopæl i Udlandet; men denne Dom ændredes ved H. R. D. 3 Dec. 1909 i U. f. R. 1910. 146 (H. R. Td. 1909. 502), der hjemviste Sagen til fornyet Behandling i første Instans, idet Højesteret godkendte den ovenfor hævdede Forstaaelse af Ordene i § 15, 1. Stk.

At den som Fader sigtede er Udlænding er uden Betydning, naar det blot er oplyst, jfr. Jmskr. Nr. 71, 29 Jan. 1909, at han har haft Værnething her i Landet, jfr. U. f. R. 1910. 486; dog er det tvivlsomt, om han kan indstævnes efter § 15, hvis han ved Dom eller paa anden Maade er udvist af Riget, saaledes at han udsætter sig for ubehagelige Følger af paany at indfinde sig her, jfr. Jmskr. 27 Dec. 1909 (utrykt).

[226] Her kræves det altsaa ikke som ved § 13 særlig beediget, at kun denne kan være Fader, jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 44—45.

Krav om, at Sigtelsen skal bestyrkes væsentlig, er det nødvendige Korrektiv til den i sig selv noget betænkelige offentlige Indstævning, og Domstolen har i saa Henseende et frit Skøn[227] („kan . . . . ved Dommen tillades hende"). Hvis omvendt en saadan Bestyrkelse ikke kommer til at foreligge, vil Faderen ikke være at frifinde, og endnu mindre vil Sagen være at gøre afhængig af hans Ed, om man end ved at indrykke Dommen i Statstidende[228] kunde bringe Edsfristen til at løbe. Thi da det for Sagens Paadømmelse i Henhold til § 15 nødvendige Materiale i et saadant Tilfælde ikke foreligger, vil Sagen være at afvise[229].

Endelig kan som omtalt ovenfor[230] efter § 15, 2. Stk., i de Tilfælde hvor Sag anlægges mod Faderens Bo eller Arvinger, Sagen afgøres ved Moderens Ed, saafremt Sigtelsen væsentlig bestyrkes og Sagen er anlagt senest 6 Maaneder efter Barnets Fødsel.

3) Naar Dommen gaar Manden imod, fastslaar den blot at han er pligtig at yde Bidrag til det uægte Barns Underhold, men den fastsætter ikke Bidragets Størrelse, idet Dommen kun udtaler, at han skal betale et saadant Bidrag, som Overøvrigheden fastsætter, jfr. L. 1908 § 1, 1. Stk. Saa snart en saadan Dom er faldet, eller, hvis den alternativt gaar ud paa at Manden skal aflægge Ed, naar den dertil givne Frist er udløbet uden at Edsstævning er udtaget[231], eller

[227] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908. 45.

[228] Jfr. Jmskr. Nr. 88, 9 Marts 1910, der udtaler at en saadan Edsdom ikke bør forkyndes gennem Indrykkelse i Statstidende.

[229] Jfr. Jmskr. Nr. 88, 9 Marts 1910, der formentlig forudsætter, at Sagen enten bør afvises eller hæves, se ogsaa Svend Bentzon, L. 1908. 45—46 og Troels-Jørgensen i U. f. R. 1909 B. 82. Det maa være en Betingelse for at en Sag kan behandles efter denne Paragraf, enten at Faderen møder efter Stævningen, eller at Moderens Sigtelse væsentlig bestyrkes, saaledes at Dommen kan gøres afhængig af hendes Ed. At gøre Sagen afhængig af Faderens Ed vilde enten være ensbetydende med at frifinde ham, hvis Dommen skulde forkyndes for ham, eller at dømme ham, hvis en Forkyndelse gennem Statstidende skulde anses for tilstrækkelig til at bringe Edsfristen til at løbe, saaledes som det vistnok bør antages i de Tilfælde, hvor Barnefaderen var til Stede ved Sagens Anlæg, men siden inden Dommens Forkyndelse er forsvunden.

[230] S. 334 og 352 Note 138.

[231] Jmskr. 2 Apr. 1850.

naar Mandens Paternitet uden Retssag er oplyst f. Eks. ved hans egen Erkendelse [232], kan Moderen, eller den der iøvrigt kan fordre Underholdsbidraget [233], henvende sig til Øvrigheden for at faa Bidraget fastsat ved Resolution. Hvis der er anlagt Sag mod Faderen efter Øvrighedens Foranstaltning, skal Retten, naar efter Sagens Udfald Bidrag bliver at fastsætte, meddele Øvrigheden fornøden Underretning, Pl. 28 Maj 1825. Resolutionen afgives af den Øvrighed (Overpræsident, Amtmand, i Vestindien Guvernøren), hvorunder Faderen opholder sig [234].

[232] Og selvom Vedkommende derefter er forsvundet, jfr. Jmskr. Nr. 269, 28 Aug. 1908.

[233] Jfr. L. 1908 § 3, 1. Stk., 2. Pktum og 2. Stk., 1. Pktum.

[234] Kskr. 21 Sept. 1822. For Militæres Vedkommende er det den militære Øvrighed, jfr. Kskr. 5 Jan. 1833, med mindre Personen er udskreven Værnepligtig, da i saa Fald i Henhold til L. Nr. 135, 8 Maj 1908 Overøvrigheden paa Garnisonsstedet fastsætter Bidraget, jfr. Jm.cirk. Nr. 17, 3 Febr. 1909, medens hans militære Foresatte kun har at tage Bestemmelse om, hvorvidt noget af hans militære Indtægter kan indeholdes til Dækning af Bidraget, jfr. Kskr. 6 Juni 1822, 24 Apr. 1832 og Jmskr. 3 Jan. 1853. Om Bestemmelsen af „Opholdsstedet", jfr. Jmskr. Nr. 369, 19 Novbr. 1901.

Medens Bidragsresolution saaledes i Almindelighed bliver at udfærdige af Overøvrigheden paa Faderens Opholdssted, maa den i de Tilfælde, hvor Dom er erhvervet i Henhold til L. Nr. 130 § 15, 1. eller 2. Stk., udfærdiges af Overøvrigheden paa det Sted hvor Dommen er afsagt, jfr. ogsaa Jmskr. Nr. 269, 28 Aug. 1908. Da L. Nr. 131 s. D. ikke har nogen til L. Nr. 130 § 1, 7. Stk. og § 15, 1. og 2. Stk. svarende Regel, bliver Følgen den, at Bidrag til ægte Børn, selvom det ved Separations- eller Skilsmissebevilling er fastslaaet at Faderen skal svare Bidrag til Børnene efter Øvrighedens Bestemmelse, ikke kan fastsættes, naar Faderen forinden er død, forsvundet eller bortrejst fra Riget, jfr. Jmskr. 7 Dec. 1908 og 19 Maj 1909 (begge utrykte), der blot i Almindelighed udtaler at der i saadanne Tilfælde savnes Hjemmel til at fastsætte Bidrag. Dog antager man, at Resolution i sidste Tilfælde kan udfærdiges af en dansk Øvrighed, naar Faderens Samtykke hertil kan erholdes, jfr. Jmskr. 1 Marts 1910 (utrykt), der tillader Overpræsidenten at udfærdige Bidragsresolution — i Henhold til Separationsbevilling — over en Mand, som havde taget Ophold i Amerika men inden sin Afrejse med denne for Øje havde underkastet sig Overøvrighedens Bestemmelse. Da det paa Grund af den Moderen aabnede Adgang til Udbetaling af det Offentlige er af stor Interesse for hende at faa Bidraget fastsat ogsaa i disse Tilfælde, vil det være rigtigst, hvor Skilsmisse- (eller Separations-)bevilling meddeles en Hustru hvis Mand er forsvundet eller i Udlandet, at optage Bestemmelsen om

Som omtalt ovenfor kan Dom undværes, naar Faderen under Sagen vedgaar Paterniteten, idet en saadan Indenretstilstaaelse har sin sædvanlige bevisende Virkning; og Vedkommende anses da for bidragspligtig, medmindre dette er udelukket fordi Barnet maa anses for en andens ægte Barn[235]. Tvivlsommere er Sagen, naar Vedkendelsen er uden-retlig[236]. En blot privat Vedgaaelse kan ikke være tilstræk-lig[237] (og udenfor København plejer man derfor at optage Politiretsforhør om Paterniteten). En Vedgaaelse for Over-øvrigheden bør derimod anses for tilstrækkelig, overensstem-mende med hidtidig Praksis[238].

Overøvrigheden fastsætter Bidraget efter at Dom er faldet eller Bidragspligt er vedtaget, idet de ovenfor omhandlede Regler i L. 1908 § 1 bestemmer dens Skøn. Hvis Parterne vil indgaa Forlig om Bidragets Størrelse, kommer Reglerne i § 1, 8.—10. Stk. til Anvendelse.

Underholdsbidragets Størrelse i selve Bevillingen. I Tilfælde hvor Faderen til et uægte Barn for en Myndighed i Udlandet har vedgaaet Paterniteten, er det ikke nødvendigt for at erholde Resolution over ham at indstævne ham efter L. 130 § 15; men det vil sikkert være berettiget her at anvende denne § analogisk, saaledes at Bidragsresolution kan udfærdiges af Overøvrigheden paa Faderens sidste Opholdssted her i Riget (jfr. Jmskr. 7 Nov. 1908, Paterniteten var vedgaaet for en tysk Ret, utrykt), idet Paterniteten er tilstrækkelig konstateret. Det samme maa gælde, hvor Faderen ved en udenlandsk Dom er tilpligtet at svare Bidrag til Barnet, Jmskr. 17 Nov. 1909 (utrykt). Endelig kan en tilsvarende Fremgangsmaade anvendes, hvor det drejer sig om en Forlængelse af Bidragspligten eller lignende, Jmskr. Nr. 63, 19 Jan. 1909.

[235] Jfr. Jmskr. Nr. 340, 28 Aug. 1903.

[236] Eller afgivet af Faderens Værge, jfr. om dette Tilfælde Jmskr. Nr. 399, 24 Decbr. 1908, hvor Værgens Indenretstilstaaelse ansaas som tilstrækkeligt Grundlag for en Resolution (Faderen var sindssyg).

[237] Jfr. dog Kskr. 8 Juli 1826.

[238] Jfr. Jmskr. Nr. 230, 23 Juli 1908 om at Overpræsidiet som hidtil bør forhandle med Parterne, og først naar Enighed om Paterniteten viser sig uopnaaelig skal henvise Sagen til Retten, idet Udtrykket i L. 1908 § 13 „Vedgaar denne for Retten“ ikke har medført, at denne Virksomhed for Fremtiden er Overøvrigheden uvedkommende. Om Overøvrighedens Stadfæstelse af et Forlig indgaaet for en Forligskommission, jfr. Jmskr. Nr. 341, 3 Nov. 1902; se ogsaa Jmskr. Nr. 155, 17 Maj 1910.

Øvrighedens Bidragsresolution eller Stadfæstelse af Parternes Vedtagelse forkyndes for Faderen ved Stævningsmændene[239].

TREDJE KAPITEL.

LEGITIMATION.

§ 43.

Ved Legitimation, hvilket Udtryk i Lovgivningen findes brugt i Fr. 8 Maj 1829 § 14, forstaas en Akt, hvorved et uægte Barn gøres til ægte (legitimt). Ved et ægte Barn forstod man oprindeligt Barnet af en Ægtehustru, „Adelkonebarn“, jfr. herom nedenfor S. 394. Men i Nutiden betegner Ægtheden et ejendommeligt Retsforhold, navnlig et Indbegreb af Rettigheder, der vel i første Række tilkommer de i Ægteskabet fødte Børn, men som ogsaa kan erhverves ved en senere Akt, Legitimationen[1]. Kernen i Retsforholdet kan udtrykkes saaledes, at Barnet bliver lovligt Medlem af Faderens Familie; men iøvrigt giver de forskellige Legitimationsmaader et noget forskelligt Maal af Rettigheder, jfr. ovenfor S. 256—57 om, hvorvidt de Børn, der omfattes af Reglen i Arvel.s § 9, bør kaldes ægte eller uægte. Endelig er det, som udviklet ovenfor i § 42 S. 321 Note 2 og 353 Note 144, et særligt Spørgsmaal, om ikke visse legitimerede Børn bevarer enkelte Sider af den særlige Retsstilling de havde som uægte Børn[2].

Legitimation kan ske ved Forældrenes efterfølgende Ægteskab (§ 44), ved Kuldlysning (§ 45) eller ved Bevilling (§ 46)[3]; af disse har den første en ret stor, de sidste to en ringe praktisk Betydning.

[239] Kskr. 27 Okt. 1821. Se iøvrigt om Forkyndelsen ovenfor S. 336 Note 69 og om Paategninger paa Resolutionen S. 331 Note 40, 337 Note 74, 341 Note 90, 347 Note 117 og 348 Note 120; om Efterlysning af Faderen se ovenfor S. 337 og 340.

[1] Jfr. ovenfor. 254—257.

[2] Se iøvrigt Deuntzer, Familieret. 327—28, Scheel. 462, Gram. 250 og Hurtigkarl, Privatret I. 199.

[3] Jfr. ovenfor. 257.

A. Legitimation ved Forældrenes efterfølgende Ægteskab[1].

§ 44.

Det herhenhørende Hovedlovsted er 5—2—32[2], hvorefter de Børn, hvis Forældre er ægteviede med hinanden, er ægte, selvom de er fødte førend Forældrene var komne sammen i Ægteskab, og altsaa en Tid har været uægte. Legitimationen indtræder straks ved Ægteskabets Stiftelse, uden at nogen Udtalelse fra Forældrene derom behøves, og den kan ikke forhindres ved Forældrenes Erklæring.

At den ene eller begge Forældrene efter Barnets Fødsel har levet i andet Ægteskab, saa at de først efter dettes Opløsning har giftet sig med hinanden, forhindrer ikke Legitimationen.

Efter Lovens Regler vil kun Slegfredbørn kunne legitimeres paa den omtalte Maade, da den som har bedrevet Hor ikke maa ægte den med hvem han har forset sig jfr. 3—16—8; men naar Dispensation fra dette Forbud erholdes, er det klart at det derefter indgaaede Ægteskab virker legitimerende[3]. Endog naar Ægteskabet indgaas uden Dispensation, maa det, da det dog ikke derfor kan omstødes som ugyldigt, gøre Børnene ægte, idet de ligefrem indbefattes under 5—2—32[4].

Naar Forældrenes Ægteskab er en Nullitet paa Grund af Bigami eller Blodskam, bliver de tidligere fødte Børn ægte, forsaavidt noget efter Ægteskabet født Barn ifølge det foran S. 254—55 udviklede vilde være ægte, altsaa naar den ene eller begge Parter ved Ægteskabets Stiftelse har været i god Tro[5]. Ligeledes er de før Vielsen fødte Børn vedblivende

[1] Jfr. Platou, Arveret. 20—22 og B. G. B. §§ 1719—1722.

[2] Om ældre Ret jfr. Matzen. 83—84: Sk. Lov fordrede, at Barnet var ægte avlet; de sjæll. Love kom efterhaanden henimod Reglen i 5—2—32, dog ikke for det Tilfælde at der havde været et andet mellemkommende Ægteskab; J. Lov var som D. Lov.

[3] Jfr. Kmskr. 10 Maj 1898 (G. S.). Scheel (S. 463) mener dog, at Legitimationen kan være udelukket ved et i Dispensationen fra 3—16—8 taget Forbehold; men en saadan Indskrænkning til Skade for Børnene er næppe nogensinde sket og maatte sikkert betragtes som ugyldig (Grl.s § 27).

[4] Jfr. allerede Rosenvinges Gl. D. 2. 11.

[5] Jfr. B. G. B. § 1721.

ægte, om end Ægteskabet omstødes af en relativ Ugyldighedsgrund (§ 30). Det anførte følger af, at 5--2—32 netop indeholder den Grundsætning, at det ved Afgørelsen af om ægteviede Forældres Børn er ægte, er ligegyldigt om de er fødte før eller efter Vielsen.

En Forudsætning for Legitimationen er det, at Børnene er Hustruens og avlede af hende med Ægtemanden før Vielsen, idet naturligvis de af hende med en Anden avlede uægte Børn ikke ved Giftermaalet bliver ægte. Som foran S. 263 bemærket, vil Forældrenes Anerkendelse[6] af Barnet som deres her være af væsentlig Betydning og maa endog i Almindelighed anses som tilstrækkeligt Bevis[7]. Dette beror paa, dels at intet andet Bevis i Reglen vil være muligt, dels at det i sig selv er sandsynligt, at Forældrene ikke vilde vedkende sig et Barn som deres, naar det ikke virkeligt var det. Denne Sandsynlighed kan imidlertid ophæves eller svækkes ved de foreliggende Omstændigheder, f. Eks. naar Manden, da han ved Barnets Fødsel blev udlagt som Fader, har benægtet Paterniteten eller endog fralagt sig den med Ed, eller naar Anerkendelsen først afgives paa en Tid da den kan bringe Forældrene Fordel, saasom naar der er Spørgsmaal om at arve Barnet. Kan det oplyses, at Manden ikke har haft Samleje med Moderen paa et saadant Tidspunkt, at han kan være Barnets Fader, er hans Anerkendelse af det selvfølgelig betydningsløs. Hvad angaar det Tilfælde, at Moderen i Svangerskabsperioden bevislig har haft Samleje med flere og efter Barnets Fødsel er blevet gift med en af disse, kunde man spørge om ikke Konsekvensen af Sætningen, pater est quem nuptiæ demonstrant, maatte føre til, at Barnet ansaas for legitimeret. Dette vilde imidlertid ogsaa konsekvent lede til, at Barnet, naar Kvinden efterhaanden ægtede flere af Konkumbenterne, ansaas for legitimeret ved flere Ægteskaber[8]. Men den nævnte Sætning bør vistnok rettest opfattes som en Regel, der ikke kan anvendes i saa vidt et Omfang, jfr. oven-

[6] B. G. B. § 1720, jfr. § 1591.

[7] U. f. R. 1885. 610 (H. R. Td. 50), jfr. det ovenfor. 263 Note 40 cit.

[8] B. G. B. § 1720 og Planck. 474: Efter tysk Ret legitimerer her det første af Ægteskaberne og kun dette; dette synes at være en fornuftig Regel, men uden positiv Hjemmel kan den næppe opstilles.

for S. 261. Thi da det er ganske uvist, hvem der er Fader til Barnet i det her forudsatte Tilfælde, kan Ægteskabet næppe legitimere det, selv om Manden erkender Barnet for sit[9].

Hvis Moderen paastaar, at Manden er Barnets Fader, men han benægter dette, maa det vistnok antages, at han kan sagsøges til enten at erkende Barnet for sit eller fralægge sig Faderskabet ved Ed[10], idet 6—13—5 synes anvendelig, naar Kvinden har sigtet ham. Ligeledes maa Manden eller Barnet selv kunne optræde som Sagsøger; men om der er nogen særlig Adgang til Partsed, naar Kvinden ikke har sigtet Manden for at være Fader, er meget tvivlsomt[11], jfr. ovenfor i § 42 S. 373.

Virkningen af Legitimation ved efterfølgende Ægteskab er, at Børnene er ægte, og at derfor deres Forhold til Forældrene og deres Slægt er undergivet de samme Regler som gælder med Hensyn til ægtefødte Børn, forsaavidt ingen særlig Undtagelse er gjort, hvilket i den nu gældende Lovgivning ikke er Tilfældet[12]. Saaledes gaar f. Eks. Forældremagten over til Faderen fremfor Moderen; Barnet erhverver Adelskab[13] eller privilegeret Stand, hvis Faderen er adelig eller beklæder et Embede i de tre første Rangklasser; det er uden Bevilling berettiget til at bære Faderens Navn; det arver og arves af begge Forældre osv. Barnet er berettiget til at succedere i Len, da Priv. 25 Maj 1671 kun kræver at Successor skal være ægte Barn, men ikke at han skal være avlet i Ægteskab eller ægte født, hvilket imidlertid dog undertiden fordres i det paagældende Erektionsbrev[14].

Det Faktum at det legitimerede Barn en Tid har været uægte kan dog ikke omstødes, lige saa lidt som de Retsvirkninger dette allerede maatte have medført[15]. Saaledes

[9] Scheel. 357.

[10] Jur. Maanedstid. 1802, 1. 283 og Scheel. 465, men derimod U. f. R. 1901. 107, jfr. ovenfor S. 366 Note 189.

[11] Jfr. dog Scheel. 465.

[12] Jfr. Scheel. 466 om den nu ophævede Bestemmelse i Fr. 8 Maj 1829 § 14.

[13] U. f. R. 1895. 457.

[14] Jfr. Bentzon, Arveret. 40.

[15] Jfr. om Daabsattest Kmskr. 18 Maj 1861 men derimod Kmskr. 6 Juli og 24 Okt. 1881 (begge i G. S.), og nu to Km.cirk., 9 Sept. 1904 (Nr. 234 og 235).

er det utvivlsomt, at naar der spørges om det legitimerede Barns Alder som ægte Barn, kan denne kun regnes fra Ægteskabets Indgaaelse[16], og det er altsaa som ægte yngre end det Barn, som en af dets Forældre har avlet i et Ægteskab, der ligger mellem det legitimerede Barns Fødsel og det Ægteskab hvorved det er legitimeret. Dette vil dog kun sjældent være af Betydning[17].

Naar et uægte født Barn er død før Forældrenes Ægteskab, kan den efter Barnet faldne Arv ikke efter Ægteskabet behandles som Arv efter et ægte Barn. Derimod kan der næppe være Tvivl om, at den gennem Barnet stiftede Slægtskabsforbindelse navnlig til dets Børn fra nu af er ægte[18].

[16] Jfr. B. G. B. § 1719, se Planck. 375.

[17] Hvad navnlig angaar Lenssuccession, kræver Ordene i Priv. 25 Maj 1671 §§ 6 og 19 (5 og 17) ikke med Sikkerhed mere, end at den, der vil gøre Førstefødselsretten gældende, skal være ægte Barn og derhos den ældste af Aar, og begge disse Betingelser opfylder det legitimerede Barn i Forhold til dets i det omtalte mellemliggende Ægteskab fødte Halvsøskende. Man kunde vel forsvare at opfatte Udtrykkene i Priv. 1671 saaledes, at de sigtede til det Barn der er ældst som ægte Barn, hvis det kunde paavises, at man ellers kom til urimelige og besynderlige Resultater; men dette er ikke Tilfældet. Rigtignok har man bemærket, at man giver Legitimationen tilbagevirkende Kraft, naar man lader det i det første Ægteskab fødte Barn tabe sin Førstefødselsret ved det ældre uægte Barns senere Legitimation; men hertil maa erindres, at enhver Successionsberettiget kun har en betinget Ret, idet hans Adkomst forudsætter, at han, naar Vakance indtræder, er den nærmeste i Successionsordenen. Spørgsmaalet er altsaa netop, om det i Henseende til Lensfølgen blot kommer an paa at være ældst og ægte Barn. Antages dette, kan det ikke paastaas, at det ægtefødte Barn taber sin Førstefødselsret ved Legitimationen, idet denne kun bevirker at en af Betingelserne for det ægtefødte Barns Successionsret ikke er tilstede. Forholdet er et lignende, som naar en Lensbesidders ældste Datter taber sin Udsigt til at erhverve Lenet ved at der fødes yngre Brødre; thi Forskellen er i Virkeligheden kun, at denne Hindring for hendes Succession ikke saaledes som Hindringen i første Tilfælde fremtræder som en usædvanlig. Det kan endvidere bemærkes, at hvis Lenssuccessionen afhang af Alderen som ægte Barn, maatte man, naar der kun var uægte fødte men senere ved Ægteskab legitimerede Børn, vistnok lade Lodtrækning mellem Børnene af samme Køn gøre Udslaget, idet de da alle vilde være lige gamle som ægte Børn. Jfr. nærmere Scheel. 467 men dog Ørsted 2. 271 og 612.

[18] Jfr. B. G. B. § 1722.

B. Legitimation ved Kuldlysning[1].

§ 45.

Ifølge D. L. 5—2—70 kan en Fader legitimere sit uægte Barn ved at „kuldlyse“ det til Thinge[2].

I. I Henseende til Kuldlysningens Form foreskriver 5—2—70, at Faderen skal føre Slegfredbarnet til Thinge, og der lyse og forkynde at det er hans Barn[3]. I Praksis

[1] Matzen. 93—95, Bentzon, Arveret. 30—32 og 57—58, Svend Bentzon, Uægte Børn. 1—7, 15—18, 196—97 og B. G. B. §§ 1723—40 om „Ehelichkeitserklärung“.

[2] Da 5—2—70, hvor Legitimation ved Thinglysning omtales, dels bruger det Udtryk at Faderen „lyser og forkynder, at det er hans Barn“, dels at han „lyser det i Kuld og Køn“, har man tidligere — se Hesselberg Jur. Koll. 160 og Schlegels Anmærkninger til Kofod Anchers smlde Skr. 2. 215; jfr. ogsaa at Peder Lassen efter sit Udkast til en Arvelov synes have antaget, at der var to forskellige Lysningsmaader, jfr. Secher og Støchel I. 189, Art. 5 — antaget, at der her ikke er Tale om en men om to forskellige Legitimationsmaader, der skulde sondre sig fra hinanden deri, at det legitimerede Barn kun havde lovbestemt Arveret efter Fader og fædrene Frænder, naar det var lyst i Kuld og Køn, men ikke naar det blot var lyst og forkyndt at være Faderens Barn. At den ældre Ret, som man i saa Henseende har paaberaabt sig, navnlig J. L. 1—21 og Eriks sjæll. Lov 1—16, skulde hjemle de nævnte to Legitimationsmaader, er særdeles tvivlsomt, jfr. Stemann, Retshistorie. 387, men i alt Fald giver Chr. V.s Lov ikke nogen Støtte for den omtalte Opfattelse. Ordene „lyse og forkynde, at det er hans Barn“ og „lyse i Kuld og Køn“ betyder i og for sig det samme, nemlig Faderens Anerkendelse, og der er ikke mindste Antydning af, at Anvendelsen af den ene eller den anden Formel har forskellig retlig Betydning, navnlig kan man ikke uden aabenbar Vold mod Ordene i 5—2—70 gøre det thinglyste Barns Arveret afhængig af, om der er brugt Udtrykket „lyse i Kuld og Køn“. Alle nyere Forfattere erkender ogsaa, at 5—2—70 kun omhandler en eneste Legitimationsmaade, jfr. allerede Brorson, Fort. af Lovens 5te Bog, 1. 185 og Hurtigkarl, Privatr. 1. 202, Noten.

[3] Denne Bestemmelse har nogle (Ørsted. 2. 285) villet fortolke saaledes, at Faderens og Barnets personlige Nærværelse paa Thinge dog ikke er nødvendig, men at det er tilstrækkeligt, at der efter Faderens Begæring thinglæses et Dokument hvori han erklærer Barnet for sit. Dette støttes paa, „at Udtrykkene i 5—2—70 ikke bestemtere kræver en personlig Erklærings Afgivelse for Retten, end 5—3—28 kræver Skøders Udstedelse indenfor Retten, hvilket dog 1—25—26 viser at kunne erstattes derved, at det forud forfattede Dokument dér fremlægges til Læsning“.

synes man imidlertid at betragte et Kuldlysningsdokument som tilstrækkeligt[4]. Under alle Omstændigheder staar det dog Faderen frit for at møde personligt tillige med Barnet og lade sin mundtlige Erklæring tilføre Thingbogen[5].

Hertil maa bemærkes, at 5—3—28 ved sine Udtryk „Paa Thinge skal man Hus og Jord skøde" ingenlunde udtaler, at selve Skødet skal udstedes i Retten, og man vilde ikke have Grund til at anse dette for nødvendigt, selv om 1—25—16 ikke eksisterede. 5—3—28 omtaler netop udtrykkeligt Skøder, der er daterede flere Uger før de kommer til Thinge, og meddeler selv, at det blot er deres Læsning og Paaskrivning der skal ske til Thinge. Men selvom 5—3—28 indeholdt en bestemt Udtalelse om, at selve Udstedelsen af Skødet skulde foregaa til Thinge, saa vilde det ikke være rigtigt, fordi denne Udtalelse maatte fortolkes i Overensstemmelse med 1—25—16, ogsaa at fortolke 5—2—70, der angaar et Tilfælde af ganske anden Art, paa samme Maade. Jfr. ogsaa Scheel. 476. Hermed stemmer en utrykt Herredagsdom af 30 Maj 1651: „Efterdi Hans Pedersen Spormand ikke selv efter Loven haver ført sin Slegfredsøn til Thinge, medens paa sin Sotteseng givet Fuldmagt til at lyse ham i Kuld og Køn, er derpaa for Rette afsagt, at det Thingsvidne, som derom er udgivet, ikke kunde agtes saa kraftigt, at det bør nogen Magt at have, medens Borgemesters og Raads Dom, som det stadfæstet haver, at være som udømt". Det bemærkes, at den omtalte Fuldmagt var skriftlig, og at Faderen levede 8—9 Maaneder efter Thinglysningen. Men medens man saaledes ikke ved Fortolkning kan fjerne Nødvendigheden af Faderens og Sønnens personlige Nærværelse paa Thinge, kunde det snarere antages at der for saavidt er sket en Forandring i 5—2—70 navnlig ved den senere Udviklings Tendens til mere og mere at lade Dokumenters Indgivelse til Retten afløse de Vedkommendes personlige Møde og mundtlige Udtalelser i Retten; men dette er dog noget usikkert, navnlig fordi der vel kunde tænkes fornuftige Grunde til Lovens bestemte Fordring om personligt Møde.

[4] Kskr. 23 Jan. 1838, J. U. 8. 457 (Schl. 1. 175) og U. f. R. 1873. 76. Kuldlysning er i vort Retsliv stadig noget i Brug, jfr. f. Eks. U. f. R. 1905 A. 529 og B. 97, og kan maaske blive mere brugt efter at Reglen i L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, 5. Stk. i Slutn. er givet.

[5] Nogle har iøvrigt forment, at der nu slet ikke behøves nogen Akt paa Thinge, men at enhver bevislig Legitimationserklæring maatte være tilstrækkelig, idet 5—2—70 er givet med det nu forandrede Forhold for Øje, at Jurisdiktionens Beboere plejede at møde paa Thinge, jfr. Brorson, Fort. af 5te Bog, 1. 188. Men dette er aabenbart urigtigt, allerede fordi det nævnte forandrede Forhold ikke har berøvet Thinget dets Karakter som en offentlig Forsamling, og omend der ganske vist nu faktisk er mindre Kundskab hos Jurisdiktionens Beboere om, hvad der er foregaaet paa Thinge, end forhen, kan det forefaldne dog ikke saaledes

Det er ikke foreskrevet, hvor Thinglysningen skal ske; men efter Legitimationens Natur som en Optagelse af Barnet i Faderens Familie maa den antages at skulle finde Sted ved Faderens Værnething, jfr. ogsaa Analogien af Fr. 13 Maj 1769 § 5 der omend noget fjern dog synes nærmere end Analogien af de sædvanligt[6] anførte Lovbud Pl. 18 Jan. 1788 § 1, 10 Apr. 1841 § 1 m. fl. Ved Barnets Værnething behøves ikke Thinglysning. Stævning til de i Legitimationen muligvis Interesserede er unødvendig og vilde ofte være vanskelig eller umulig, da det kan være uvist, om der er saadanne Interesserede eller hvem de er, ligesom der efter Legitimationsakten kan fødes Interesserede[7]. Protest mod Legitimationen kan ikke hindre Thinglysningen, og Indsigelser mod denne afskæres ikke ved at den har fundet Sted.

II. Hvad angaar Betingelserne for en gyldig Kuldlysning bemærkes:

a. Legitimanten maa virkeligt være det kuldlyste Barns Fader, og dette maa godtgøres naar det benægtes. Efter det foran herom bemærkede vil dog Faderens Anerkendelse af Barnet som sit, der ligger i selve Kuldlysningen, i Almindelighed danne tilstrækkeligt Bevis, saalænge der ikke foreligger noget som taler derimod, f. Eks. en Protest fra Moderens Side.

b. Særlige Habilitetsbetingelser for Legitimanten er ikke foreskrevne. Kuldlysningen i og for sig, altsaa den blotte til Thinge udtalte Anerkendelse af Barnet, indeholder ikke nogen Forpligtelse for Faderen til en Formueydelse, og det kan derfor ikke fordres at han skal være fuldmyndig eller have Værges eller Kurators Samtykke. Heller ikke kan Reglerne om Habilitet til at oprette Testamente her være anvendelige, skønt Analogien ikke er fjern; thi det kuldlyste Barn arver dog ikke ifølge Testamente men ifølge Loven[8]. En Umyndiggjort kan altsaa kuldlyse sit Barn paa egen Haand, forudsat at

som en rent privat Erklæring hemmeligholdes, og enhver deri interesseret vil af Retsprotokollen kunne faa paalidelig Oplysning, jfr. Schl. 2. 308.

[6] Scheel. 478.

[7] Ørsted. 2. 282.

[8] Rentekskr. 17 Juli 1847.

han har sin Fornufts fulde Brug[9]. At det vilde være ganske vilkaarligt at kræve, at Legitimanten i Henseende til Alder, rette Vedkommendes Samtykke m. m. skal opfylde Ægteskabsbetingelserne, er aabenbart[10]. Det anførte kan imidlertid ikke gælde, naar Kuldlysningen gaar ud paa mere end den blotte Anerkendelse af Barnet, idet Faderen i Overensstemmelse med den ham i 5—2—70 dertil givne Adgang ved Thinglysningen tilkendegiver, hvormeget det skal tage i Arv eller som Dødsgave efter ham, eller giver Barnet en Livsgave hvormed det skal nøjes uden at faa nogen Arveret. Der skønnes ikke at være nogen Anledning til at betvivle, at de Habilitets- og Kompetenceregler, der nu gælder naar en saadan Viljeserklæring afgives alene, ogsaa gælder naar den afgives i Forbindelse med Anerkendelse af Barnet; thi de Grunde, hvorpaa disse Regler hviler, er lige saa anvendelige i det ene som i det andet Tilfælde[11]. Ogsaa Iagttagelsen af de særlige testamentariske Former synes at være nødvendig, dog er Spørgsmaalet tvivlsomt, jfr. Arveretten[12].

c. Man har spurgt, om Faderen for gyldigt at kunne kuldlyse behøver Barnets eget eller dets Moders eller andre Foresattes Samtykke. Loven nævner det ikke som nødvendigt, og efter Legitimationsaktens Indhold synes det ikke naturligt at kræve det[13]. Vel kan navnlig Moderens Interesse, især hendes Arveret efter Barnet jfr. 5—2—73, lide ved Kuldlysningen; men det samme kan efter de i 5—2—70 givne Regler gælde om Legitimantens ægte Børn og øvrige Slægt, hvis Samtykke dog Ingen har anset for nødvendigt. Derhos maa det erindres, at Faderens Adgang til at legitimere Barnet, der maa antages at skulle give ham Lejlighed til at tilfredsstille en sædelig Trang, ikke uden bestemt Hjemmel bør begrænses af Hensyn, der i Forhold til Legitimationens Øjemed maa betragtes som underordnede[14]. Efter den Maade hvorpaa Kuldlysningen ifølge 5—2—70 skal foregaa, nemlig ved Barnets personlige Nærværelse paa Thinge, kan det

[9] Saaledes J. U. 8. 457 (Schl. 1. 175).
[10] Kollskr. 10 Dec. 1785 og Kskr. 9 Juni 1832.
[11] Jfr. ogsaa Scheel. 480.
[12] Jfr. Bentzon, Arveret. 32.
[13] Jfr. derimod B. G. B. § 1726 og Platou, Arveret. 23. Note 11.
[14] Ørsted. 2. 286.

imidlertid være faktisk nødvendigt for Faderen at erholde det omtalte Samtykke. Naar Barnet er over atten Aar, kan det nemlig i Almindelighed ikke mod dets Vilje skaffes tilstede paa Thinge, og det tilsvarende gælder, naar det som umyndigt er undergivet Moderens eller Andres Forældremagt. Der er ikke paalagt Barnet eller Moderen nogen Pligt til at gøre det muligt for Faderen at foretage Legitimationen ved at Barnet kommer tilstede paa Thinge, og Faderen maa følgelig søge at bevæge dem dertil[15]. Men denne faktiske Nødvendighed er ikke ensbetydende med, at Barnets eller dets Foresattes Samtykke er nødvendigt til Legitimationens Gyldighed. Loven kræver blot, at Barnet har været tilstede paa Thinge; men om dette er bevirket paa lovlig Maade eller derved, at Barnet ved Tvang eller Svig er ført til Thinge eller fravendt Moderen, er ligegyldigt, ligesom det er uden Betydning at det mødende Barn protesterer mod Kuldlysningen. Naar man antager, at Thinglæsning af et Dokument er tilstrækkelig til Kuldlysning, bortfalder derved de faktiske Hindringer som Barnets eller Moderens Modstand kunde rejse mod Lovens Legitimationsmaade.

d. Hvis Faderens personlige Nærværelse anses for nødvendig, kan Kuldlysning selvfølgelig ikke ske efterat han er død. Naar det derimod antages at Læsning af et Kuldlysningsdokument er nok, kan det spørges om Kuldlysning gyldigt kan finde Sted efter Faderens Død. Nogle[16] besvarer dette Spørgsmaal bekræftende, forudsat at der haves Vished for, at det endnu da Faderen døde var hans Vilje at Thinglæsningen skulde ske. Det maa imidlertid erindres, at Thinglæsningen her er selve den retsstiftende Akt, og at derfor den til Kuldlysningen fornødne Vilje fra Faderens Side maa være tilstede i Thinglæsningens Øjeblik. Dette bliver ved Faderens Død umuligt; der kan kun være Tale om Thinglæsning af en Vilje, som han har haft og formodentlig vilde have endnu hvis han levede. En Anvendelse af Testamentsreglerne eller deres Analogi er ikke berettiget; thi Kuldlysningen, der gaar ud paa en Omdannelse af Slægtskabsforholdet ved Barnets Optagelse i Faderens Familie, er efter sit

[15] Scheel. 482.

[16] Ørsted. 2. 285, jfr. Scheel. 478 og Gram. 262.

Indhold udelukket, naar en af Parterne er død og det personlige Forhold mellem dem derfor ikke mere kan forandres[17]. Af den nysnævnte Grund er det ogsaa utvivlsomt, at et Slegfredbarn ikke kan legitimeres efter dets Død, og det maa i saa Henseende være uden Betydning, om Barnet levede da Legitimationsdokumentet blev udstedt, naar det dog er død da Thinglæsningen skete[18]. Efter Slegfredbarnets Død kan dets ægte Børn eller kuldlyste Slegfredbørn ikke legitimeres ved Kuldlysning af deres Bedstefader[19]. At et ægte Barns Slegfredbarn ikke efter dets Faders Død saa lidt som i hans levende Live kan kuldlyses af dets Bedstefader, har ikke været omtvistet, da det tydeligt nok er Tanken i 5—2—70 og dens Kilder, at det kun tilkommer Faderen selv at bestemme, om hans Slegfredbarn skal legitimeres.

e. 5—2—70 omtaler kun Kuldlysning af Slegfredbørn, og 5—2—71 maa antages at udelukke Horebørn fra at kunne legitimeres paa denne Maade[20]. Thi 5—2—71 synes

[17] H. R. D. 19 Nov. 1792 antog, at et Slegfredbarn ikke kan legitimeres ved Faderens Testamente.

[18] U. f. R. 1873. 76.

[19] Herimod er der dog indvendt, at „ligesom det er en Grundsætning i Loven, at Børnebørn træder i deres Forældres Sted og nyder disses Rettigheder, saaledes er intet hyppigere, end at Loven blot nævner Børn, hvor Reglen dog skal gælde om de øvrige Descendenter", jfr. Ørsted. 2. 315. Men at Udtrykket „Børn" i Lovsproget kan betegne Afkom i enhver Grad, er her uden Betydning, da 5—2—70 ikke bruger dette Ord men taler om „Slegfredbarn", og et Slegfredbarns ægte eller uægte Børn under ingen Omstændigheder kan kaldes deres Bedstefaders Slegfredbørn, jfr. Scheel. 480. Heller ikke Grundsætningen om, at Børnebørn træder i Børnenes Sted, kan her være af Vægt; thi her er der ikke Tale om en Oprykning af Børnebørnene i Børnenes Ret, men om at give de førstnævnte en Stilling ifølge Kuldlysningen som Børnene aldrig har haft; se Bentzon, Arveret 17—18. Det afgørende er, at Loven ikke hjemler en Kuldlysning som den her omtalte, der iøvrigt ikke vilde være unaturlig. Naar det ovenfor S. 383 antoges, at et Ægteskab gør Ægtefællernes Slægtskab med et afdød Barns Børn ægte, beror dette paa, at den legitimerende Akt, Ægteskabet, her kan ske efter Barnets Død.

[20] Imidlertid har dog en enkelt Forf. paastaaet, at ogsaa Faderens Horebørn kan kuldlyses, da 5—2—71 udtrykkeligt omtaler det. Artiklen udelukker dem ganske vist fra Arv efter Faderen, men afskærer iøvrigt ikke Kuldlysningens Virkninger, der med denne Indskrænkning maa være de samme som den 5—2—70 hjemler, og bl. a. omfatte Arveret efter fædrene Frænder, jfr. Normann, de legitimatione. 237. Denne Anskuelses Rigtig-

efter hele Sætningsforbindelsen netop at skulle tilkendegive, at om end et Horebarn bliver thinglyst, hvilket ikke kan forhindres, er dog dette uden nogen retlig Betydning[21]. Iøvrigt erindres, at det ikke hindrer Kuldlysning, at Barnet er Moderens Horebarn, naar det dog i Forhold til Faderen er Slegfredbarn[22].

hed maa dog i høj Grad have Formodningen imod sig, da det „vilde være høist synderligt, om Horebørn, der end ikke nyde Rettigheder i mødrene Familien, skulde kunne optages i fædrene Familien og der komme de ægte Børn i Veien med Hensyn til Arv", jfr. Ørsted. 2. 310, ligesom der efter Kilden J. L. 1—21, 22 og 25 ikke skønnes at kunne være nogen Tvivl om at Horebørn ikke kunde kuldlyses.

[21] I alt Fald viser Artiklen, at den nærmeste og naturlige Følge af at Horebarnet blev lovligt Medlem af Faderens Familie, nemlig at det fik Arveret efter ham, ubetinget er udelukket, og 5—2—71 antyder intet om at Kuldlysningen dog iøvrigt skulde have nogen Virkning, Det er navnlig ikke en Virkning af Kuldlysningen, at Faderen da, som 5—2—71 viser, gyldigt kan give Horebarnet en Gave i levende Live; thi dertil har Faderen Magt ogsaa uden Kuldlysning. Faderen maatte vel ifølge 5—4—5 ikke, medens Moderen levede, give et Barn noget uden at gøre de andre Børn Fyldest derimod; men denne Bestemmelse, der kun tilsigter at hindre ulige Fordeling af Forældrenes Formue mellem deres ægte Børn, udelukkede ikke Faderen fra at bortgive, saa meget han lystede, til Fremmede eller til sine uægte Børn, jfr. Scheel. 503. Af 5—2—71 kan saaledes ikke udledes, at Thinglysning af Horebarn har nogen Virkning, og dette er heller ikke andetsteds antydet, medens det tværtimod kan godtgøres, at de vigtigste af de Følger, som man har villet knytte til Horebørns Kuldlysning, ikke er begrundede. Navnlig kan der ikke tilkomme det thinglyste Horebarn Arv efter Faderens Slægt; thi en saadan Arveret tilkommer ifølge 5—2—70 ikke engang det kuldlyste Slegfredbarn, naar det, ligesom Horebarnet efter 5—2—71, ikke har Arveret efter Faderen, jfr. ogsaa Grundsætningen i 5—2—52, jfr. Ørsted. 2. 310. At Faderen og hans Slægt ikke arver det thinglyste Horebarn, synes at fremgaa af 5—2—73 der kun nævner thinglyst Slegfredbarn. At endelig Bestemmelsen i 5—2—70 om, at Ingen maa vræge det af Faderen thinglæste Barn, alene sigter til Slegfredbørn, fremgaar af Bestemmelsens Plads. I Udkastene til Lovbogen fandtes denne Bestemmelse oprindeligt ikke i 5—2—70, men en lignende Regel var indsat efter 5—2—73, og blev ved den sidste Lovrevision udslettet og ombyttet med den nuværende Slutning af 5—2—70.

[22] Det følger af sig selv, at Voldtægtsbørn og Bigamibørn kan legitimeres ved Kuldlysning naar de er Faderens Slegfredbørn. Derimod har man ytret Tvivl, om Blodskamsbørn nogensinde kan legitimeres paa denne Maade. At et saadant Barn ikke vil kunne legitimeres ved Forældrenes Ægteskab, hvilket forøvrigt dog ikke ubetinget er

III. Angaaende Kuldlysningens Virkninger viser 5—2—70, at det thinglyste Slegfredbarn har Arveret efter Fader og fædrene Frænder, naar Faderen ikke har bestemt at det ikke skal tage en saadan Arv, og at det er arveberettiget selv om Faderen tillige har ægte Børn, dog saaledes at det kun tager halv Lod mod dem. Endvidere udtaler 5—2—73, at Fader og fædrene Frænder arver det thinglyste Slegfredbarn, ligesom det var Ægtebarn[23]. Endelig foreskriver 5—2—70 i Slutningen, at Ingen maa vræge det thinglyste Barn, at det jo holdes for Ægtebarn.

I Henhold til denne sidste Bestemmelse har man ment, at der tilkommer kuldlyste Slegfredbørn alle de samme Rettigheder som ægte Børn, forsaavidt ikke særlig Indskrænkning er gjort, saasom i selve 5—2—70 med Hensyn til Arveret[24]. Denne Opfattelse bekæmpes imidlertid af de fleste af vore Forfattere[25]. Det fremhæves især, at Loven flere Steder sætter thinglyste Slegfredbørn i Modsætning til Ægtebørn, saaledes i selve 5—2—70 og i 5—2—72 og 73. Endvidere nævner 5—2—32 og 33, rigtignok nærmest med Hensyn til Arv, hvem der er eller skal holdes for Ægtebarn, og deriblandt findes ikke omtalt kuldlyste Slegfredbørn. Fremdeles sondrer 2—5—4 mellem „Ægtefolks Børn“ og Hore- eller Slegfredbørn, og da legitimerede Slegfredbørn dog ikke kan kaldes Ægtefolks Børn, maatte de altsaa ikke døbes sammen med ægte Børn. Ligeledes formenes Udtrykket „Slegfredsøn“ i 3—17—10 at være saa almindeligt, at derunder ogsaa maa

rigtigt jfr. foran S. 380, kan ikke være afgørende, da det Horebarn, der er Faderens Slegfredbarn, kan kuldlyses, uagtet Forældrene ifølge 3—16—8 ikke maa ægte hinanden, jfr. ogsaa Kskr. 9 Juni 1832. Heller ikke er det sikkert, at Grunden til, at Horebørn er udelukkede fra Legitimation ved Kuldlysning, blot er, at den Forbindelse, hvoraf Børnene er Frugten, er en kvalificeret ulovlig; thi det er muligt, at der er taget særligt Hensyn til den krænkede Ægtefælle og de ægte Børn, jfr. dog Ørsted. 2. 312, der forøvrigt betragter Sagen som meget tvivlsom. I alt Fald maa det erindres, at naar Faderen ved Samlejet var uvidende om det mellem ham og Moderen bestaaende Forhold, kan Børnene ikke i Forhold til ham behandles paa anden Maade end Slegfredbørn, jfr. Scheel. 505.

[23] U. f. R. 1873. 76, jfr. nærmere Bentzon, Arveret. 30—32.

[24] Normann, de legitimatione. 227.

[25] Ørsted. 2. 298, Larsen, Saml. Skr. II, 3. 113, Gram. 263, Scheel. 497.

henføres thinglyste Slegfredsønner. Slutningen af 5—2—70 antages blot at tilsigte Fjernelsen af den Plet, der efter Lovbogen hvilede paa uægte Børn. De nævnte Forf. mener derfor, at kuldlyste Slegfredbørn er uægte Børn og maa behandles efter Reglerne om disse, forsaavidt der ikke ved særlige Bestemmelser er foreskrevet Afvigelser, hvilket kun er Tilfældet med Hensyn til Arveret og „Pletten".

Denne de nyere Forfatteres Anskuelse kan dog ikke erkendes for rigtig. Den strider mod den ældre Ret[26], som ikke kan antages forladt i Chr. V.s Lov der i alt væsentligt har holdt sig til Kilden. Af J. L. navnlig dens 1—22 fremgaar det klart, at Kuldlysningen ikke blot havde Betydning i arveretlig Henseende, men grundede et legalt Familiebaand mellem Faderen og Barnet af samme Art som det der bestaar med Hensyn til ægte Børn[27]. At dette ogsaa er Meningen i Lovbogen, viser allerede Kuldlysningens eget Indhold, der gaar ud paa en Optagelse af Barnet i Faderens Familie[28]. 5—2—70 omtaler netop udtrykkeligt en Kuldlysning, der ikke giver Barnet Arveret, og antyder saaledes derved, at dens Hovedvirkning ikke beror herpaa. Det vigtigste Punkt er imidlertid, at 5—2—70 i sin Slutningsbestemmelse direkte udtaler, at det thinglyste Barn maa Ingen vræge, at det jo holdes for Ægtebarn.

Man plejer herom at bemærke, at i Kilden, J. L. 1—22, kan Meningen med Ordet „vræge" ganske vist ikke være anden, end at Ingen maa modsige at den Kuldlyste er Faderens Barn; men da der i Chr. V.s Lov er tilføjet „at det jo holdes for Ægtebarn", maa Lovbogens Mening være en anden. Det ses nemlig af 5—2—70, at det kuldlyste Barn ikke kan holdes for Ægtebarn, idet dets Arveret er en ganske anden end Ægtebørns, og det i Artiklen ikke sættes i Klasse med men netop i Modsætning til Ægtebørn. Ordet „vræge" maa derfor tages i den sprogligt meget vel mulige Betydning af

[26] Jfr. Svend Bentzon, Uægte Børn. 1—7.

[27] Denne Forstaaelse af Kilden modsiges vel af Mange men vistnok uden Grund. Jfr. bl. a. en Dom hos Rosenvinge 2. 31, hvor det flere Gange fremhæves, at Kuldlysningen gør Barnet til ægte Barn og rette Arving. Se ogsaa Matzen, Familieret. 92—95.

[28] Collett. 313.

„vrage“ eller „forkaste“, og Meningen maa være, at ingen maa betragte Barnets Ære anderledes end Ægtebørns, idet den paa uægte Børn hvilende Plet ved Kuldlysningen skal bortfalde[29].

Det Resultat, som denne Forstaaelse af 5—2—70 fører til, kan næppe nægtes at være i sig selv temmelig besynderlig; thi hvis Lovgiveren overhovedet finder, at der bør hvile en Plet paa uægte Børn, synes det uforklarligt, hvorfor den skal bortfalde ved Kuldlysning, naar Børnene desuagtet vedbliver at være uægte. Afgørende mod den nævnte Forstaaelse er det imidlertid, at den er uforenelig med Lovens Ord, der ganske almindeligt lyder paa at de kuldlyste Børn skal holdes for Ægtebørn, hvilket Lovgiveren fornuftigvis ikke kan paabyde, naar han vil at de skal være uægte. Den Strid mellem denne Bestemmelse og det foregaaende Indhold af 5—2—70, hvorpaa man vil grunde en indskrænkende Fortolkning af Slutningsreglen i 5—2—70, er i Virkeligheden aldeles ikke tilstede. Det er nemlig urigtigt at gaa ud fra, at kun de Børn er ægte, som har alle de Rettigheder der i Almindelighed tilkommer ægte Børn. Bortset fra, at Egenskaben som ægte Barn ikke blot medfører Rettigheder for Barnet men ogsaa for Andre, navnlig dets Forældre, maa det erindres, at der ikke kan være noget til Hinder for Tilværelsen af flere Klasser ægte Børn med i visse Henseender forskellige Rettigheder, ligesom der er flere saadanne Klasser af uægte Børn, jfr. ovenfor i § 34. Man vilde saaledes sikkert ikke nægte de ved efterfølgende Ægteskab legitimerede Børn Egenskaben af ægte, hvis de ved Lensprivilegierne var udelukkede fra Lenssuccession, saaledes som det ifølge flere Erektionsbreve er Tilfældet. I Lovgivningen findes der endog Forskel i Rettigheder mellem ægteavlede og blot ægtefødte Børn, se Tronfølgelov 31 Juli 1853. De omtalte nyere Forf. erkender netop selv, at der gives ægte Børn, nemlig de ved Bevilling legitimerede, hvis Rettigheder ikke behøver at være alle de samme som i Almindelighed tilkommer ægte Børn. At et Barn er eller skal holdes for ægte, betegner derimod, at det er et lovligt Medlem af Faderens Familie, idet de Retsvirkninger for Barnet og Andre, der er knyttede til dette Familieforhold, indtræder,

[29] Ørsted. 2. 280 Note 2, Scheel. 365.

forsaavidt ikke Undtagelse positivt er gjort eller tilsiges af særlige Grunde. Hvis alle disse Retsvirkninger var undtagne, vilde det være en Modsigelse, naar Lovgivningen dog foreskrev at Barnet var eller skulde holdes for ægte; men at en enkelt eller flere endog vigtige Rettigheder er berøvede Barnet, betager det ikke Egenskaben af ægte, naar det dog i de vigtigste og i alle ikke særligt undtagne Henseender deler Retsstilling med ægte Børn. Der er derfor ingenlunde Strid mellem Bestemmelsen i 5—2—70 om, at den Kuldlyste skal holdes for Ægtebarn, og de foregaaende Bestemmelser om Arveretten, der forøvrigt dog synes at vise, at Lovgiveren anser det for naturligt, at det thinglyste Slegfredbarn faar fuld Arveret efter Faderen og hans Slægt naar der ikke er ægte Børn.

Hvad angaar den formentlige Modsætning mellem Ægtebørn og kuldlyste Slegfredbørn i 5—2—70, 72 og 73, er det ikke en Modsætning mellem ægte og uægte Børn, men mellem Børn der er Ægtebørn, og Børn der holdes for Ægtebørn. Denne Sondring beror vistnok paa, at Ordet „Ægtebørn", der ikke findes i de ældre Love men er en senere Forkortelse af Ordet „Ægtekonebørn" eller „Adelkonebørn", ikke korrekt kunde bruges om andre Børn end dem som en Hustru havde avlet med sin Husbond, saalænge Bevidstheden om Ordets sproglige Oprindelse ikke var gaaet tabt; men dette var vistnok ikke Tilfældet paa Chr. V.s Lovs Tid, da der i Lovbogen findes Levninger af den ældre Udtryksmaade jfr. 3—17—10[30] og maaske 2—5—4. Af den anførte Grund kaldes de i 5—2—33 omhandlede Børn ikke for Ægtebørn, men det siges om dem ligesom om de kuldlyste Børn, at de skal holdes for Ægtebørn. I vore Dage er det derimod naturligt at kalde dem for Ægtebørn, idet vi derved forstaar en retlig Kvalitet, og ikke det faktiske at være Barn af en bestemt Klasse Kvinder.

Forsaavidt man særlig har paaberaabt sig 5—2—32 og 33, bemærkes, at de ikke giver nogen Antydning af udtømmende at ville afgøre, hvem der er eller skal holdes for Ægtebarn. Heller ikke 3—17—10 indeholder i sine Udtryk nogen afgørende Grund for at indbefatte kuldlyste Sønner

[30] Det er vistnok en Misforstaaelse af Sprogbrugen, naar det ved Fortolkningen af 3—17—10 undertiden bemærkes, at Ægtekvindes Søn ogsaa kan være et Horebarn jfr. f. Eks. Scheel. 367.

under „Slegfredsøn“. Men at henføre dem dertil er i Strid med 5—2—70 i Slutn. og kan derfor næppe anses for rigtigt, selvom Grunden til 3—17—10 passer paa den kuldlyste Søn, idet hans ringere Arveret vilde kunne motivere hans Udelukkelse fra Værgemaalet[31]. Naar det endelig fremhæves, at kuldlyste Børn ifølge 2—5—4 ikke maatte døbes sammen med ægte, da de ikke kunde henregnes under det i Artiklen brugte Udtryk „Ægtefolks Børn“, er dette næppe rigtigt og staar i en mærkelig Modsigelse til, at de omtalte nyere Forf. andetsteds selv udtrykkeligt erkender, at hvis 2—5—4 indeholder en Virkning af „Pletten“, er den bortfaldet med dennes Ophævelse[32]. Under denne Forudsætning, at 2—5—4 sigter til Pletten, maa nemlig de nævnte Forf. endog indbefatte de efter deres Anskuelse uægte Børn, hvis Plet ved Kuldlysning er bortfaldet ifølge 5—2—70 i Slutn., under „Ægtefolks Børn“ i 2—5—4.

Det maa saaledes fastholdes, at Kuldlysning virkelig er en Legitimationsmaade, der bevirker at det uægte Barn bliver eller skal holdes for ægte. Alle de for ægte Børns Rettigheder gældende Regler f. Eks. om Barnets Berettigelse til at bære Faderens Navn, om Faderens Underholdspligt efter Fattigl.s § 3, 1. Pk.tum., kommer til Anvendelse naar ikke særlig Hjemmel for andet foreligger. I saa Henseende kan der, bortset fra Arvereglerne, næppe blive Spørgsmaal om andre Punkter, end om hvorvidt de kuldlyste Børn erhverver Faderens Adelskab og kan succedere i Len:

Efter den ældre Ret kan der næppe være Tvivl om, at Faderens Adelskab ikke forplantedes paa hans kuldlyste Børn[33]. Det er ikke sandsynligt, at Lovbogen har villet forandre dette, og det er muligvis berettiget at forstaa 1—2—11 i Overensstemmelse hermed, saa at dens Ord „Ægtebørn“ ikke omfatter dem, der ikke er det men dog skal holdes derfor[34]. Herved kan iøvrigt erindres, at efter den før Chr. V.s

[31] Jfr. Bentzon, Personret. 98.

[32] Jfr. f. Eks. Scheel. 367.

[33] Kolderup Rosenvinge i Nyt jur. Ark. 8. 177 og Svend Bentzon, Uægte Børn. 7 og 15—16.

[34] Ørsted. 2. 298 og Scheel. 499 men dog Normann, de legitimatione. 227.

Lov gældende Ret var endog visse ægtefødte Børn, nemlig en Adelsmands Børn med en ufri Kvinde, ikke adelige, jfr. Fr. 19 Juni 1582, og at Børn, der ved Bevilling erklæres for Legitimantens ægte Børn, ikke derved erhverver Adelskab.

I Henseende til Lensfølgen kan det ikke betvivles, at kuldlyste Slegfredbørn, da Priv. 25 Maj 1671 udkom, var udelukkede fra Successionen som en i nær Forbindelse med de højeste Adelsværdigheder staaende Ret, uagtet Adelskab ikke er ubetinget nødvendigt for at kunne succedere i Len. Udtrykkene i Priv. 1671 §§ 6 og 19 (5 og 17), der blot i Almindelighed nævner „ægte Descendenter", maa forstaas i Overensstemmelse hermed; og selvom man vilde antage, at Lovbogen hjemler kuldlyste Børn adelige Rettigheder, er det meget tvivlsomt, om dette bør have nogen Indflydelse paa Privilegiernes Fortolkning[35].

Hvad angaar Kuldlysningens Betydning i andre Retninger end den at give Barnet Ægtebarns Rettigheder, kan det først fremhæves, at Kuldlysningen ikke giver Faderen nogen Ret til at fordre Barnet udleveret af Moderen, jfr. L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, 5. Stk.[36]. Det vilde savne tilstrækkelig Grund at lade Moderen tabe sin Ret til at opdrage Barnet ved Faderens ensidige maaske endog mod hendes Vilje foretagne Kuldlysning, og det følger ikke af at Barnet iøvrigt skal holdes for ægte. Naar derimod Moderen er død, tilkommer der Faderen en særlig Adgang til at opdrage Barnet, naar han kuldlyser det, jfr. L. 27 Maj 1908 § 10, 5. Stk. i Slutn. og ovenfor S. 319—320. Som det udvikles i § 42 S. 321 og 353 mister Barnet ikke ved at kuldlyses sit særlige Underholdskrav som uægte Barn, og det faar ikke de Retskrav som L.s § 3 giver det ægte Barn.

Endnu bemærkes, at en stedfunden Kuldlysning hverken af Faderen ensidigt eller med Barnets eller dets Foresattes Samtykke kan tilbagekaldes, hvorimod vel alle Vedkommende kan give Afkald paa eller undlade at udøve de dem ifølge Kuldlysningen tilkommende Rettigheder.

[35] Ørsted. 2. 299, Scheel. 499.
[36] Se U. f. R. 1905 A. 529.

C. Legitimation ved Bevilling.

§ 46.

Det maa ikke overses, saaledes som det undertiden sker, at Legitimation ved Bevilling i streng Forstand kun foreligger, naar den, der virkelig er en Persons uægte Barn, erklæres for at skulle være eller anses for hans ægte Barn[1], og at det derfor normalt er en Betingelse for, at en Legitimationsbevilling kan faa Virkning, at det i paakommende Tilfælde paa sædvanlig Maade kan bevises, at Barnet har været Legitimantens uægte Barn. Er Bevillingen derimod saaledes at forstaa, at den skal gælde, selvom det nævnte Bevis ikke kan føres eller endog det modsatte bevises, er den i Virkeligheden ikke en Legitimationsbevilling men en Art Adoptionsbevilling; thi retlig set forandrer den da ikke Slægtskabets Art fra ægte til uægte, men skaber et nyt kunstigt Slægtskab. At Bevillingen er motiveret ved et angivet Slægtskabsforhold er nemlig ikke nok til at betragte den som en egentlig Legitimationsbevilling, hvis det maa antages, at den dog skal gælde efter sit Indhold selvom Angivelsens Sandhed ikke kan bevises. Dette gælder saaledes om de forhen undertiden givne Bevillinger, hvorved Børn, som to Ægtefæller angav at have avlet med hinanden før Ægteskabet, blev erklærede for deres ægte Børn[2]. Thi da der ifølge 5—2—32 ikke er mindste Brug for deslige Bevillinger, naar det angivne Slægtskabsforhold er bevisligt[3], kan de kun tilsigte at afskære enhver Benægtelse af Slægtskabets Tilstedeværelse[4], og er altsaa ikke Legitimationsbevillinger men kun vidtgaaende Adoptionsbevillinger. De kan nu kun ventes meddelte med de nedenfor i § 47 omhandlede Virkninger[5].

[1] Jfr. B. G. B. § 1723—40 om „Ehelichkeitserklärung".

[2] Bev. 20 Aug. 1816 og 23 Jan. 1834, jvf. S. 400 Note 6.

[3] Her anses Faderens Anerkendelse jo i Reglen for tilstrækkeligt Bevis jfr. ovenfor S. 381.

[4] Jfr. dog Scheel. 465.

[5] Jmskr. 9 Jan. 1852 og 30 Nov. 1857, jfr. Hindenburg. 112. Hvis en saadan Bevilling med alle en Legitimationsbevillings Virkninger imidlertid endnu antages at kunne gives, hvilket maaske er hjemlet, jfr. Grls. § 27, er den noget fra en Adoptionsbevilling meget forskelligt, da

Legitimationsbevillinger har lige fra Lovbogens Tid ikke sjældent været givne[6]. Tidligere har Bevillingen ofte gaaet ud paa, at Vedkommende i Et og Alt skulde anses som Legitimantens ægte Barn og derfor nyde alle de Ægtebørn tilkommende Rettigheder navnlig Arveret[7]. Naar ingen Indskrænkning findes i Bevillingen, maa den ligesom Kuldlysning virke lige saa fuldt for Legitimantens og Barnets Slægt som for dem selv[8]. Der er imidlertid intet til Hinder for, at særlige Begrænsninger opstilles i Bevillingen, f. Eks. saaledes at den Legitimerede ikke derved erhverver Arveret[9] eller kun efter Legitimanten men ikke efter dennes Slægt, og det er et Spørgsmaal, om ikke Adelskab maa formodes at være undtaget fra de Rettigheder som Bevillingen giver den Legitimerede. Dette vilde stemme med den almindelige Opfattelse af kuldlyste Børns Stilling i denne Henseende[10]. Et nødvendigt Indhold af Bevillingen er det imidlertid, at Barnet erklæres for Legitimantens ægte Barn, og en Bevilling, hvorved der alene gaves Barnet Arveret som ægte Barn, vilde ikke være en Legitimationsbevilling[11]. Iøvrigt bemærkes, at Bevillingen ikke kan berøve Barnet de Rettigheder, der tilkommer det allerede som uægte Barn, f. Eks. Arveret efter mødrene Slægt, jfr. ogsaa ovenfor i § 42 S. 321 og 353. Bevilling til Legitimation af Horebørn mentes tidligere ikke at kunne gives[12], men i den seneste Tid haves der Eksempel

denne kun medfører langt snævrere Retsvirkninger, og det bliver i saa Fald nærmest en Formsag, om man vil benævne Bevillingen det ene eller det andet.

[6] Anordn. 4 Marts 1708 Nr. 31 (i Reskriptsaml.).

[7] Bev. 13 Okt. 1727 (i Registr. under „Arv B"), 12 Maj 1814, 7 Jan. 1817, 3 Maj 1825, som dog muligvis ikke alle er virkelige Legitimationsbevillinger.

[8] Bev. 12 Maj 1730 (i Registr. under „Arv B"), jfr. dog Scheel. 506, hvis Antagelse af, at Formodningen er herimod, vistnok grunder sig paa en Sammenblanding med Adoption, ligesom den af ham S. 507 Note 4 anførte Dom i J. U. 1854. 129 maaske angaar en Adoption.

[9] Bev. 4 Jan. 1833 og Resol. 4 Febr. 1875 (Nr. 33), jfr. ovenfor. 7 Note 5 og 8.

[10] Jfr. ogsaa e contrario Resol. 11 Febr. og 15 Marts 1823, der tilstod Børn, som tidligere var legitimerede ved Bevilling, adelige Rettigheder.

[11] Jfr. dog Scheel. 506, hvis Eksempel nemlig Bev. 13 Okt. 1727 (i Registr. under „Arv B") iøvrigt ikke passer.

[12] Kskr. 21 Nov. 1826.

paa, at en saadan Bevilling er meddelt[13], og den maa derfor antages at kunne erholdes i Fremtiden. I ældre Tid findes der jævnligt Bevillinger, som synes kun at gaa ud paa at borttage den i det almindelige Omdømme paa det uægte Barn hvilende Plet, saa at dets uægte Fødsel „ikke skal komme det eller Moderen til Forkleinelse“ eller det „skal for et Ægtebarn passere“[14].

I Nutiden er det det sædvanlige, at Legitimationen indskrænkes til, at Barnet erklæres for Legitimantens ægte Barn, og at der tillægges det en begrænset Arveret[15]. I saa Tilfælde meddeles Bevillingen uden Vanskelighed gennem Justitsministeriet ad mandatum. De videregaaende Legitimationer kan ogsaa gives; men særlig saadanne, hvorved Barnet faar Arveret lige med Ægtebarn eller endog adelige Rettigheder, gives kun under ganske særegne Omstændigheder og de er overhovedet meget sjældne; kongelig Resolution vil i Reglen være nødvendig[16].

FJERDE KAPITEL.

ADOPTION.

---

§ 47.

Adoption[1] kan kun finde Sted ifølge Bevilling[2]. Den stifter et kunstigt Slægtskab, forsaavidt som den sætter

[13] ad mandatum; se Bev. 2 Juni 1910 og Jmskr. 20 Apr. 1910 (utrykte).

[14] Jfr. f. Eks. Bev. 12 Maj 1686, 23 Jan 1692 og 15 Jan. 1701 (alle utrykte).

[15] Jfr. Bev. 14 Okt. 1908 og 2 Juni 1910 (utrykte). Arveret tillægges nu i Reglen Slegfredbarnet i Overensstemmelse med 5—2—70 og 73, medens Horebarn ikke faar videregaaende Arveret end det kunde faa ved Adoption.

[16] Jfr. Hindenburg. 112.

[1] Scheel. 515 benytter ogsaa Ordet Ætleding, der findes i de ældre norske Love, men forøvrigt betegnede et i væsentlige Punkter fra vor Adoption forskelligt Institut, jfr. Fr. Brandt, Forel. over den norske Retshistorie 1. 152. I Rothes Saml. af Chr. V.s norske Reskripter. 1143 findes en Konfirmation af 19 Juli 1692 af et Ætledingsbrev, men dette var ifølge Registranterne oprettet og thinglæst, før Chr. V.s norske Lov udkom. Jfr. Matzen, Personret. 9 og Familieret. 102—103, B. G. B. §§ 1741—72, jfr. Planck. 490 ff.

[2] D. L. indeholder intet derom, endskønt det var paa Tale under

den Adopterede i Forhold til Adoptanten som dennes Barn; men den opløser ikke Adoptivbarnets naturlige Slægtskabsforbindelser og bringer det ikke i Slægtskab med Adoptantens Slægt. Af Lovregler om Adoption haves der kun faa, og Bestemmelserne derom beror derfor nærmest paa Administrationens Praksis[3].

I. Ikke blot Personer der ikke er i Slægt med Adoptanten kan adopteres[4], men ogsaa Børn der angives at være hans uægte Børn[5]. Heller ikke er der noget til Hinder for at erholde Adoptionsbevilling med Hensyn til Børn, der angives at være Adoptantens ægte, f. Eks. som legitimerede ved efterfølgende Ægteskab[6]. Bevillingen er i de nævnte Tilfælde aldeles uafhængig af, om det angivne Slægtskab kan bevises, og den tjener derfor til Sikkerhed, hvis dette Bevis ikke kan føres. Kan Beviset føres, afskærer Adoptionen ikke fra at gøre alle af det naturlige Slægtskabsforhold flydende Virkninger gældende. Heller ikke kan Adoptionen udelukke Adoptanten fra senere at kuldlyse Barnet som sit uægte Barn eller legitimere det ved Ægteskab med Barnets Moder.

Adoptionsbevillingens Meddelelse forudsætter, at begge Barnets Forældre samtykker deri[7]. Det er klart, at et saadant Samtykke er nødvendigt, naar Adoptionen medfører Overgangen af Forældremagten fra de naturlige Forældre til Adoptanten; men selv om dette Hensyn ikke gør sig gældende, f. Eks. naar Forældrene har mistet Forældremagten ved at det Offentlige har frataget dem Børnene, synes der ikke uden deres Vilje at burde kunne stiftes et Forhold, der

Forarbejderne, jfr. Secher og Stöchel II. 119 og I. 188—189 om Peder Lassens interessante Forslag vedrørende „tiltagen Barn".

[3] Institutet er sikkert udviklet under Paavirkning fra fremmed Ret. Det stammer fra Romerrettens arrogatio og adoptio, jfr. Lassen, Lærebog i rom. Privatret 1904. 70—71.

[4] Om Udlændinge, se Hindenburg. 109 g.

[5] Tidligere gaves Bevilling ikke med Hensyn til Horebørn, jfr. Jmskr. Nr. 221, 13 Aug. 1872 og Kmskr. 25 Juli 1891 (G. S.), men denne Praksis er i den senere Tid fraveget.

[6] Jmskr. 30 Nov. 1857, se ogsaa Nr. 259, 18 Juli 1871 om ægte Børnebørn. Men den vil næppe kunne faas, hvor Beviset skønnes utvivlsomt. Dette gælder ogsaa, hvor en Moder vil adoptere sit uægte Barn. Jfr. Hindenburg. 108 og nedenfor S. 397 ved Note 2.

[7] Resol. 1 Juli 1865 med Note og Nr. 148, 8 Juli 1874 Nr. 3.

ved et nyt og uopløseligt Baand knytter Børnene til Fremmede[8]. Er Forældrene separerede eller fraskilte, maa begges Samtykke som Regel erhverves[9]. Hvis kun en af Forældrene lever, er Samtykke fra Vedkommende tilstrækkeligt, jfr. Analogien fra L. Nr. 133, 27 Maj 1908 §§ 4—6; dog at man maaske i Analogi med Reglerne i nævnte §§ 4 og 5 bør antage, at hvor der findes anden Værge end vedkommende efterlevende Moder, maa tillige Værgens Samtykke indhentes; thi Adoptionen griber dybt ind i hele Barnets retlige Stilling, ligesaavel som et Ægteskab.

Er Barnet uægte, følger det af hele Moderens Stilling til sit uægte Barn, jfr. navnlig L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 1, 2. Stk., at hendes Samtykke kræves til Adoptionen. L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 11, 3. Stk. viser derhos, at Faderens Samtykke som Regel ikke kan kræves[10], idet det efter denne Paragraf kun er nødvendigt, hvor det er oplyst hvem der er Barnets Fader[11], og denne enten har givet eller er villig[11a] til at give Barnet sit Navn. Ogsaa L.s § 10, 5. Stk., 2. Pktum kan siges at indeholde en Forudsætning om, at Moderen uden Faderens Samtykke kan bortadoptere Barnet. Naar Faderen paastaas at være forsvunden, maa det oplyses at han forgæves er eftersøgt. Hvis Barnet er forældreløst eller Forældrene forsvundne, synes Samtykke fra dets fødte Værge at burde indhentes[12], hvorimod dette ikke kan være nødvendigt for andre Værgers Vedkommende[13]. Disses Erklæring vil

[8] Scheel. 516.

[9] Jfr. Steenbuch-Jensen i U. f. R. 1908 B. 143—45 og Jmskr. 15 Apr. og 6 Juni 1908 (utrykte).

[10] Om ældre Opfattelse se Scheel. 516 (jfr. Deuntzer, Familieret .353), jfr. ogsaa Jmskr. Nr. 357, 30 Nov. 1905.

[11] Hvad der her skal kræves af „Oplysning“ er tvivlsomt. Det kan ikke være tilstrækkeligt, at Personen er dømt til at alimentere, med mindre han alene er dømt, jfr. L.s § 14; iøvrigt maa det være nok, at Moderen efter L.s § 13 har aflagt Ed paa at ingen anden kan være Faderen, eller at han og Moderen begge anerkender det og intet taler imod Sandheden deraf, jfr. om Spørgsmaalet Svend Bentzon, L. 1908. 27—29. Se ogsaa Hindenburg. 109.

[11a] Om Forstaaelsen af „villig“ se Kmcirc. Nr. 323, 27 Okt. 1908.

[12] Jfr. L. Nr. 133, 27 Maj 1908 § 1, 1. og 2. Stk.

[13] Jfr. dog maaske L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, 1. Stk. og Hindenburg. 108—109 f.

dog i Almindelighed blive indhentet, men deres Misbilligelse af Adoptionen vil ikke ubetinget hindre den. Er den Person, der skal adopteres, over atten Aar, maa hans eget Samtykke haves, og Andres Indvilligelse vil da næppe være nødvendig[14].

Saavel Kvinder som Mænd kan være Adoptanter[15]. Er Adoptanten gift og lever sammen med sin Ægtefælle, vil dennes Samtykke utvivlsomt blive fordret[16]. Ogsaa begge Ægtefællerne kan fremtræde som Adoptanter; men dette er ikke nødvendigt, og undertiden vil der heller ikke være Grund dertil, f. Eks. naar den ene ønsker at adoptere den andens i tidligere Ægteskab fødte Barn, eller Manden sin Hustrus før Ægteskabet fødte uægte Barn. At Adoptanten selv har Livsarvinger, hindrer ikke Adoption[17], men kan ytre sin Indflydelse paa dennes Virkninger jfr. nedenfor. Der kan ikke meddeles Adoptionsbevilling, efter at den, som har erklæret at ville adoptere, er død[18].

Det kan anses for en Selvfølge, at der vil blive nægtet Personer Adoptionsbevilling, hvem Barnet paa Grund af deres slette Sæder eller manglende Underholdsevne ikke kan betros[19]. Religionsforskel vil ikke hindre Adoption, medmindre Adoptanten ikke vil lade Barnet opdrage i dets hidtilværende Trosbekendelse[20].

II. Ofte vil det være Tilfældet, at der for Adoptionen ydes et Vederlag til Adoptivforældrene fra den Bortadopterendes Side (eller fra Tredjemands). Dette Vederlag, der naturligvis ydes for at godtgøre Adoptivforældrene (nogle af) de ved Barnets Pleje og Opdragelse foranledigede Udgifter, kunde i ældre Tid frit udbetales til de Paagældende og blev, naar ikke særlig Aftale eller Ordning var truffet eller Betingelser i saa Henseende var satte for Adoptionsbevillingens Meddelelse, Genstand for Modtagernes frie Dispositionsret. Det samme maa stadig gælde hvor Talen er om Adoption af ægte Børn[21].

[14] Jfr. Hindenburg. 108 f.
[15] Jfr. om Udlændinge Jmskr. Nr. 267, 16 Okt. 1895.
[16] Jfr. B. G. B. § 1746.
[17] Se en modsat Regel i B. G. B. § 1741 jfr. § 1744.
[18] Jmskr. Nr. 28, 16 Febr. 1883, se modsat Regel i B. G. B. § 1753.
[19] Attest, der afkræfter saadant, maa efter Omstændighederne skaffes.
[20] Kmskr. 9 Maj 1865.
[21] Faktisk vil dog Bevillingsmyndigheden vistnok ofte gøre det til

Med Hensyn til uægte Børn er der derimod ved L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 1, 9. Stk. jfr. 8. Stk. gjort visse Indskrænkninger i de frie Aftaler. I Tilslutning til de ovenfor i § 42 S. 327—331 omhandlede Regler om Overenskomster mellem Forældrene om Underholdspligtens Afgørelse, bestemmes det her, at hvor Overtagelse af Forsorgen for Barnet sker mod Vederlag én Gang for alle, selvom det sker ved Adoption, skal dette Vederlag indsættes i Overformynderiet eller i et af Staten anerkendt Livsforsikringsselskab for at anvendes til en Livrente for Barnet indtil dets fyldte 18de Aar, dog at Overøvrigheden, hvor særlige Forhold er til Stede, kan fritage herfor. Meningen med denne Bestemmelse, der indsattes af Folkethingsudvalget, var at beskytte Barnet mod Adoptivforældrenes mulige Spekulation i Vederlaget. Det fremgik end yderligere af Udvalgsforslaget, at Hensigten var at Vederlaget ved Barnets Død ikke skulde tilfalde Adoptanterne, idet Udvalgsforslaget indeholdt en Tilføjelse om, at Adoptivforældrene ikke havde Arveret efter Barnet til det saaledes deponerede Beløb. Det forudsattes saaledes, at Vederlaget tilhørte Adoptivbarnet. Denne Tilføjelse udgik vel som overflødig, da Adoptivforældre jo aldrig har Arveret efter Adoptivbarnet; men selve Tanken med Hovedbestemmelsen forandredes ikke derved. Om denne Folkethingsudvalgets Tanke imidlertid ogsaa er bleven Lovens Tanke og har fundet Udtryk i Lovens Ord er ganske vist et andet og tvivlsomt Spørgsmaal[22].

Det vilde i sig selv være unaturligt, om det Beløb, der erlægges som Vederlag for de Adoptivforældrene ved Adoptionen forvoldte Udgifter, skulde tilhøre Barnet; og Bestemmelsens Hensigt, at beskytte dette mod samvittighedsløse Adoptivforældres Spekulation, der oftest vil give sig Udtryk i Vanrøgt — om ikke i ligefrem Drab af Barnet — eller i egennyttig Bortødslen af Kapitalen, er allerede for en stor Del naaet derved, at Beløbet skal sættes fast, saa at det kun kommer til Udbetaling i mindre Rater gennem en

en Betingelse for Adoptionsbevillingens Meddelelse, at Vederlaget behandles paa samme Maade som for uægte Børn.

[22] Jfr. herom P. Skadhauge i U. f. R. 1909 B. 1—5 og 40—42, Egmond Andersen smstds. 17—24 og 59—61 og K. Magnussen smstds. 42—44.

Række Aar. Der vil desuden, hvor Talen er om Adoption, særlig ofte være Grund til at anvende Dispensationsbestemmelsen[23] og tillade, at hele Beløbet udbetales til Adoptivforældrene, og i saa Fald kan det næppe betvivles at det tilhører dem[24].

I Praksis har man dog stillet sig paa det Standpunkt, at man principielt behandler Vederlagssummen som tilhørende Barnet[25]. Men man dispenserer ved Adoptionsbevillingers Meddelelse i vidt Omfang herfra og tillader at Vederlaget skal tilhøre Adoptanten, saaledes at det hvis det er baandlagt udbetales denne i alt Fald ved Barnets Død eller fyldte 18de Aar[26]. Ligeledes er det udtalt som en almindelig Grundsætning med Hensyn til Dispositionen over de i Overformynderiet indsatte Vederlagssummer, at det maa anses for stemmende med Reglen i L. 1908 § 1, 9. Stk., at de i Overformynderiet indsatte Beløb periodevis udbetales Adoptivforældrene[27], jfr. Ordet „Livrente“ i § 1, 8. Stk.

[23] Jfr. Svend Bentzon, L. 1908 S. 17—18.

[24] Man har (jfr. Egmond Andersen l. c. 17—18) ogsaa henvist til, at L.s § 3, 1. Stk., sidste Pktum indeholder en udtrykkelig Bestemmelse om, at det deromhandlede Beløb efter Barnets Død falder til Deling mellem Faderens Arvinger, medens der savnes en Bestemmelse om, hvorledes der ved Barnets Død bliver at forholde med de i § 1, 8. og 9. Stk. omtalte Beløb. Men nogen afgørende Vægt kan der dog ikke lægges herpaa, dels af de ovenfor anførte historiske Grunde til at § 1 ikke kom til at indeholde en saadan Bestemmelse, dels fordi Reglen i § 3 netop gaar ud paa at Beløbet tilfalder Faderens og ikke Barnets Arvinger. Man kunde endogsaa i denne Bestemmelse snarere finde en Forudsætning om, at da Beløbet normalt vilde tilfalde Barnet, jfr. ovenfor S. 362 om at Barnet er Subjekt for Underholdskravet, maa det samme gælde Beløbet efter § 1, 9. Stk. der ofte netop er Faderens kapitaliserede Bidrag. Selve Sammenstillingen af Vederlaget med Affindelsessummen fra Faderen, der netop tilhører Barnet, peger ogsaa i denne Retning. At der i L.s § 10, 4. Stk. tillægges Adoptivforældrene Adgang til at indtræde i Moderens Ret, er i denne Forbindelse uden Betydning, da der efter den ovenfor hævdede Løsning af det principielle Spørgsmaal om Retten til Bidraget, ikke kan være Tvivl om, at Adoptivforældrene her kun udøver Barnets Ret.

[25] Jmskr. 26 Nov. 1908 (utrykt).

[26] Jmskr. 26 Nov. 1908 og 7 Febr. 1910 (utrykte); se ogsaa Svend Bentzon, L. 1908, S. 17—18.

[27] Jfr. ovenfor S. 330 og Jmskr. 8 Dec. 1908 (utrykt); se U. f. R. 1909 B S. 3 i Noten, men for en modsat Regel Egm. Andersen l. c. S. 20.

Herefter faar det kun mindre Betydning, at Vederlaget principielt ikke opfattes som et egentligt Vederlag til Adoptivforældrene, men som et Vederlag for Forældrenes Fritagelse for den principale Forsørgelsespligt overfor Barnet; ligesom det Brud, der faktisk er mellem L. 1908 § 1, 9. Stk. saaledes forstaaet og den hos os historisk overleverede Retstilstand paa dette Omraade, bliver mindre udtalt.

III. Hvad angaar Virkningen af Adoptionsbevillingen, maa denne efter sit Begreb altid indeholde, at den Adopterede skal anses for Adoptantens Barn forsaavidt angaar det personlige Forhold til denne; men iøvrigt kommer det an paa Bevillingens særlige Indhold, der atter væsentligt vil afhænge af Andragerens Ønske. I Reglen lyder Bevillingen paa, at den Adopterede skal bære Adoptantens Familienavn og tage Arv efter ham som ægte Barn. Der haves imidlertid Eksempler paa, at Adoption er sket uden at Navneforandring er foreskrevet, og der findes endog Adoptionsbevillinger, som hverken berettiger til Navneforandring eller giver Adoptivbarnet Arveret, men som blot indeholder at Barnet skal anses som Adoptantens eget Barn[28].

Naar Bevillingen uden nærmere Begrænsning tillægger Barnet Arveret, indtager det i saa Henseende den samme Stilling som et naturligt ægte Barn og er altsaa navnlig Tvangsarving[29]. Efter Adoptantens Ønske fastsættes der imidlertid ofte særlige Indskrænkninger i Barnets Arveret, saasom at det skal staa Adoptanten frit for at raade over hele sin Formue ved Testamente[30], eller at den længstlevende af Adoptivforældrene skal være berettiget til at hensidde i uskiftet Bo uden Hensyn til Adoptivbarnets Alder[31], eller at Børn, der senere maatte blive adopterede, skal gaa lige i Arv med de tidligere adopterede. Hvis Adoptanten har Livsarvinger, eller efter Omstændighederne for det Tilfælde at han kan faa saadanne, gives Bevillingen nu med den Indskrænkning af den

[28] Bev. 28 Maj 1877 (utrykt).

[29] Jmskr. 3 Dec. 1852 og 18 Maj 1858, J. U. 1859. 344, U. f. R. 1882 687. (H. R. Td. 144) og 1904 A. 254, jfr. Bentzon, Arveret. 109—10.

[30] Jfr. f. Eks. Bev. 9 Febr. 1827 og Jmskr. 18 Maj 1858, jfr. U. f. R. 1908. 135.

[31] Jfr. f. Eks. Bev. 30 Juli 1852 og Jmskr. Nr. 256, 15 Aug. 1902.

Adopteredes Arveret, at denne ikke maa overstige det Beløb, som Adoptanten i Medhold af den gældende Lovgivning gyldigt kunde tillægge Barnet ved en testamentarisk Disposition[32]. Dette er at forstaa saaledes, at Adoptivbarnet ikke kan faa større Arvelod end et naturligt ægte Barn men vel mindre, idet dets Lod ikke maa overstige hvad der ved Testamente kunde bortgives. Da Adoptivbarnet dog indenfor den angivne Grænse er Tvangsarving, bliver Adoptantens Testationsret indskrænket eller afskaaret, idet der fra det Beløb, som han efter Loven kan borttestere, maa drages saa meget, som behøves for at Adoptivbarnet kan faa lige saa meget som de naturlige Børn. Naar Adoptanten kun efterlader sig et eller to naturlige Børn, vil hans Testationsret altsaa være ganske udelukket, da den Tredjedel, som han efter Loven kunde borttestere, medgaar til Adoptivbarnets Tvangslod. Om der overhovedet kan meddeles Adoptionsbevillinger, som forringer de naturlige Livsarvingers Tvangsarveret, er tvivlsomt; men der haves dog Eksempler paa at det er sket før Grundloven[33]. Antages det endnu at kunne ske, maa en Bevilling, der uden Indskrænkning giver Adoptivbarnet samme Arveret som de ægte Børn, stille det lige med disse og kan næppe indskrænke Adoptantens lovbestemte Testationsret[34]. Anvendelse herfor kunde der tænkes at blive, naar det var ubekendt at Adoptanten havde Livsarvinger, eller naar saadanne først fødes efter Bevillingens Meddelelse[35].

Ligesom ved Kuldlysning og Legitimation ved Bevilling maa det vistnok antages, at en Adoptionsbevilling, der ikke særligt hjemler det, ikke giver Adoptivbarnet Adel eller de Standsrettigheder som paa Grund af Adoptantens Stilling vilde tilkomme hans naturlige ægte Børn[36]. Bevillingen kan imidlertid særligt hjemle Barnet de nævnte Rettigheder eller Adelskab[37]; men det er da ikke i Kraft af

[32] Jmskr. 18 Maj 1858 og Nr. 28, 16 Febr. 1883.
[33] Jfr. Bev. 9 Febr. 1827.
[34] Scheel. 519, men dog U. f. R. 1909. 750.
[35] Jfr. Om Arven Bentzon, Arveret S. 24—25 og 109—10.
[36] Bev. 30 Juli 1852 med Note, jfr. Jmskr. Nr. 259, 18 Juli 1871.
[37] Scheel. 520.

Faderens Stilling, at Barnet erhverver dem, hvilket iøvrigt praktisk er ligegyldigt.

Deraf at Barnet ifølge Bevilling bliver at anse som Adoptantens ægte Barn, følger naturligt[38] at de egentlige Forældres Forældremagt ophører. Derfor vil, naar intet Forbehold er taget, Barnet fremtidigt være Adoptantens Forældremagt undergivet, og de almindelige Regler om Forældres Rettigheder og Pligter kommer da i det hele til Anvendelse i Adoptionsforholdet. Dette er nu forudsat i Lov Nr. 133, 27 Maj 1908 § 6, dels ved, at Adoptivforældrene er dem der giver Samtykke til ufuldmyndigt Barns Ægteskab, dels og navnlig derved, at med Hensyn til Værgemaalet[39] „forholdes der, som om Barnet var Ægtefællernes Fællesbarn", thi Udtrykket Værgemaal omfatter naturligt Forældremagten, jfr. L.s § 1, 1. Stk.: „fraskilt eller fraseparereret Hustru, hvem Forældremyndigheden over Barnet er tillagt", er dets Værge, jfr. ogsaa L. Nr. 130, 1908 § 10, 4. Stk., idet Moderens Ret til at faa Underholdsbidraget, som omtalt ovenfor i § 42 S. 362 er knyttet snarere til Forældremagten end til det rent formueretlige Værgemaal. Der tilkommer ikke Adoptanten Arveret efter Adoptivbarnet; men der haves dog Eksempel[40] paa en særlig Bestemmelse i saa Henseende med Hensyn til den Formue, som Barnet har Adoptivforældrene at takke for. Endvidere kan det bemærkes, at Øvrigheden kan forlange det offentlige Tilsyn med Plejebørn udstrakt til Adoptivbørn, saafremt Adoptionen er sket mod Vederlag, L. 1 Marts 1895 § 7, jfr. nedenfor i § 48.

Adoptanten er i Kraft af det stiftede Slægtskabsforhold pligtig at underholde[41] Barnet paa samme Maade som virkelige Forældre, Fattigl. 9 Apr. 1891 § 7[42], jfr. om Forsørgelsesstedet § 22 og om Inddrivelsen § 9, 2. Stk.

Ægteskab mellem Adoptanten og den Adopterede kan vistnok ikke finde Sted, førend særlig Tilladelse dertil er ind-

[38] Se Resol. 1 Juli 1865 med Note.
[39] Jfr. Bentzon, Personret. 100.
[40] Bev. 30 Juli 1852, jfr. Hindenburg. 110—11.
[41] U. f. R. 1903 A. 10 (stadf. B. 298).
[42] Jfr. Jmskr. Nr. 81, 5 Marts 1891, men herimod L. Nr. 130, 1908 § 10, 4. Stk.

hentet, eller Forholdet mellem dem paa lovlig Maade er løst[43]; men er Ægteskabet desuagtet indgaaet, kan det ikke omstødes paa Grund af Adoptionsforholdet[44].

Derved at Adoptivbarnets naturlige Forældre i Almindelighed mister Forældremagten over Barnet og dermed de hertil knyttede Rettigheder og Pligter; følger ikke at deres Forsørgelsespligt ophører ved Adoptionen; men den kan dog hvor Talen er om ægte Børn ikke gøres gældende mod dem, saalænge Adoptanten er i Stand til at opfylde Forsørgelsespligten, L. 1891 § 7[45]. Naar det derimod gælder uægte Børn, indtræder Adoptivforældrene ifølge L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, 4. Stk. normalt i Moderens Ret overfor Barnefaderen, jfr. ovenfor i S. 357—58[46]; men overfor Moderen kan der ikke gøres nogen Ret gældende.

Bevillingen udtaler altid udtrykkeligt, at den Adopterede beholder sin Arveret efter de naturlige Forældre og deres Slægt[47]. Endvidere synes Barnet at maatte beholde de gennem disse erhvervede adelige eller andre Standsrettigheder.

Adoptionen bringer ikke den Adopterede i noget Familieforhold til Adoptantens Slægtninge, og det udtales altid udtrykkeligt i Bevillingen, at Barnet ikke har Arveret efter dem[47]. Allerede heraf er det en Følge, at Successionsret til Len, Stamhuse og Fideikommis'er ikke erhverves ved Adoptionen[48]. Heller ikke kommer Adoptanten i Familieforhold til den Adopteredes Slægt, vistnok ikke engang til hans Livsarvinger, for hvem Bevillingen dog i flere Henseender kan have Betydning f. Eks. med Hensyn til Familienavn[49].

Naar Bevillingen hjemler Navneforandring[50], foreskriver

[43] Jfr. dog Resol. 17 Marts 1819.

[44] Goos, Straffer. spec. Del, 1. 467.

[45] Jfr. U. f. R. 1903 A. 10 (stadf. B. 298) og Jmskr. Nr. 20, 11 Jan. 1907, se Krieger S. 19.

[46] Jfr. Jmskr. Nr. 389, 23 Okt. 1909 og om det Offentliges Udbetaling Jmskr. Nr. 139, 31 Marts 1909.

[47] Jfr. f. Eks. Bev. 30 Juli 1852.

[48] Jfr. Resol. 13 Dec. 1815 og J. U. 1854. 129.

[49] Jfr. Resol. 17 Marts 1819 og U. f. R. 1889. 479 (H. R. Td. 1890. 174), jfr. Bentzon, Arveret. 25.

[50] Jfr. L. om Navneforandring af 22 April 1904 § 6, der opretholder de hidtidige Navneforandringer ved kgl. Bevilling.

den, at den fornødne Tilførsel til Ministerialbogen skal ske, og saafremt den Adopterede er over atten Aar, desuden at Bevillingen skal thinglæses, hvilket vistnok maa ske ved den Adopteredes Værnething. Tillige udtales det i sidstnævnte Fald i Bevillingen, at det er en Selvfølge at Navneforandringen bliver uden nogensomhelst Følge for Adoptivbarnets Retsforhold til Tredjemand, saa at det hverken taber de Rettigheder eller fritages for de Forpligtelser, som det under sit tidligere Navn har erhvervet eller paadraget sig, jfr. L. 22 April 1904 § 7.

IV. Adoptionsbevillinger kan meddeles af Justitsministeriet ad mandatum, naar Adoptanten ikke har Livsarvinger, Resol. 13 Dec. 1815, og naar der er Livsarvinger med den ovenfor angivne Begrænsning i Henseende til Arveretten, Resol. 23 Dec. 1864 I Nr. 2. Skal Adelskab eller særlige Standsrettigheder meddeles i Bevillingen, maa kgl. Resolution søges[51].

Adoptionsforholdet kan utvivlsomt ikke ensidigt omstødes af Adoptanten[52] og vistnok ikke engang ved begge Parters Overenskomst. Derimod synes det at maatte kunne opløses ved en kgl. Resolution[53]. Det vilde desuden maaske være det rette, om den, der var adopteret som Barn, kunde fordre Adoptionen opløst efter at være bleven 18 Aar gammel.

FEMTE KAPITEL.

PLEJEFORÆLDRE OG PLEJEBØRN[1].

---

§ 48.

Forholdet mellen Plejeforældre og Plejebørn grunder sig paa en Overenskomst mellem de naturlige Forældre, eller dem hvem Forældremagten over Barnet tilkommer, og en Tredjemand, hvorved denne mod eller uden Vederlag paatager sig Barnets Opfostring.

[51] Jfr. Resol. 30 Juli 1852 med Note.
[52] Jfr. H. R. D. i J. T. 27. 179.
[53] Jfr. Resol. (Nr. 39) 15 Febr. 1882.
[1] Jfr. Axel Petersen, det off. Børnetilsyn. 41—44.

De nærmere Bestemmelser om de gensidige Rettigheder og Pligter, om Forholdets Varighed m. m. beror ganske paa Overenskomstens Indhold. Denne kan ikke stifte noget Slægtskab og ikke engang bevirke, at Barnet bliver berettiget til at bære Plejeforældrenes Navn, lige saa lidt som den befrier de naturlige Forældre fra nogen Pligt der paahviler dem overfor det Offentlige. De er f. Eks. pligtige til at underholde Barnet naar det lider Nød, uden Hensyn til om Plejeforældrene har overtaget enhver Pligt i denne Henseende; jfr. L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 10, 1. Stk., der ofte vil kunne anvendes af Plejeforældrene som de „faktiske Opdragere"; mærk ogsaa Plejeforældrenes Retsstilling med Hensyn til det Offentliges Normalbidrag til uægte Børn, se L. 1908 § 5, sidste Stk. Heller ikke kommer Barnets Retsstilling til at rette sig efter Plejeforældrenes, uden forsaavidt det er en Følge af Barnets faktiske Optagelse i Plejeforældrenes Husstand; og om lovbestemt Arveret mellem Plejeforældre og Plejebørn er der ikke Tale.

Den her omtalte Overenskomst staar egentlig kun derved i Forbindelse med Familieretten, at den udtrykkeligt eller stiltiende ikke indeholder en Overdragelse af Forældremagten, og det mest tvivlsomme Spørgsmaal, som den foranlediger, er, om Forældrene gyldigt kan ubetinget fraskrive[2] sig enhver Ret til at kræve Børnene tilbage eller gøre deres Forældremagt gældende. En saadan Fraskrivelse kan vistnok ikke have Formodningen for sig; men selv om det efter alt det foreliggende maa antages at have været Parternes Mening at Forældrene skal bindes saaledes, er det tvivlsomt om det som Regel kan være retsgyldigt[3], og en Forudsætning herom kan ikke udledes af, at L. 1 Marts 1895 § 7 taler om Børn der af Plejeforældre er antagne som deres egne[4]. Forældrene kan ganske vist ved Retshandel med Fremmede, f. Eks. naar Barnet anbringes som Tyende, afskære sig fra at fordre det

[2] L. Nr. 130, 1908 § 1, 8. Stk. har ingen Indflydelse paa dette Spørgsmaal, jfr. ogsaa Jmskr. 12 Jan. 1910 (utrykt).

[3] Jfr. dog en Forudsætning om en vis Retsgyldighed i J. U. 1864. 502, U. f. R. 1886 .1200 og navnlig 1899. 543.

[4] Jmskr. Nr. 280, 28 Febr. 1898, Jmskr. Nr. 285, 17 Dec. 1888 og Nr. 271, 7 Dec. 1897.

tilbage, og stifte et retligt Herredømme over det der fuldstændigt eller tildels kan udelukke dem fra at udøve Forældremagten saalænge Forholdet varer; men denne Udelukkelse er dog en betinget og begrænset, og her er der ikke Tale om en Overførelse af Forældremagten i hele dens Omfang. Endvidere kan der vel ikke indvendes noget mod, at den ene af Forældrene ubetinget overdrager hele Forældremagten til den anden, eller at den overdrages til en Adoptant; men det synes stridende mod det sædelige Grundlag, hvorpaa Forældremagten hviler, at den af Forældrene uigenkaldeligt skulde kunne overlades til Personer, der ikke staar i noget Familieforhold til Barnet, saa at de fremtidigt ganske efter eget Tykke kan træffe Bestemmelse om Barnets Opdragelse, Anbringelse i en Levevej m. m. I alt Fald synes det uforeneligt med Forældreforholdets Natur, at Forældre skulde kunne fraskrive sig Ret til at fordre Børnene tilbage, selv om de forsømmes eller mishandles af Plejeforældrene[5]. Denne Opfattelse stemmer ogsaa i det hele med Praksis. Vel er det antaget, mere i Almindelighed og forudsætningsvis, at Forældremyndigheden kan overdrages til andre, jfr. særlig L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 11, 3. Stk.[6]; men heri kan der ikke indlægges den Regel, at der ingen Grænser gælder for Overdragelsens ubetingede Uigenkaldelighed. Vor Domspraksis synes at gaa ud fra, at der herfor maa opstilles to Betingelser, dels at Overdragelsen er sket til en nær Slægtning, og dels at denne til Gengæld har paataget sig en Pligt til at opdrage og underholde Barnet som sit eget[7].

Det anførte gælder dog ikke, hvor Overdragelse af Forældremagten, særlig til en Forening eller Institution der tager sig af Børn, er foregaaet under det Offentliges, særlig Værgeraadsinstitutionens Medvirkning; thi det Offentlige vil som Regel udøve denne Medvirkning i Tilfælde, hvor det ellers vilde tage Forældremagten fra Forældrene. Forøvrigt vil det Offentlige kunne tage Barnet fra Plejeforældrene, naar

[5] Jfr. dog Scheel. 400.

[6] Se ogsaa J. U. 1864. 502 og Jmskr. Nr. 285, 17 Dec. 1888.

[7] Jfr. U. f. R. 1886. 1200, 1899. 546 (H. R. Td. 52) og 1905. 115. Se Bentzon, Retskilderne. 171—72 k.

de opdrager det slet[8], eller Barnet af andre Grunde ikke kan betros dem, og for Mishandling vil de i Straffel.s §§ 202 og 203 givne Bestemmelser kunne anvendes; se endvidere L. Nr. 43, 1 Marts 1895 om det Offentliges Tilsyn med Børn under 14 Aar, der modtages i Pleje for Betaling[9]. Om og under hvilke Betingelser Plejeforældrene kan ophæve Overenskomsten, maa afgøres efter dennes Indhold.

De Plejeforældre, hos hvem Børn anbringes af Fødsels- og Plejestiftelsen i København, har en i Forhold til de naturlige Forældre selvstændig Forældremagt over Børnene, der ikke kan fordres tilbage af de naturlige Forældre, ligesom Plejeforældrene ikke ved Overenskomst med disse kan hæve Forholdet, Anordn. 7 Dec. 1770 § 6, Pl. 7 Aug. 1792, Bekg. 23 Juni 1804 Litr. E og F, Resol. 8 Okt. 1824 § 4[10]. Det er endvidere en Selvfølge, at de Børn, som af det Offentlige hensættes til Opfostring hos Plejeforældre fordi de ikke kan betros de naturlige Forældre, ikke af disse kan fordres udleverede.

Sprogligt kan man vistnok til Plejeforældre ogsaa henregne dem, der uden Overenskomst tager et Barn til sig, som ingen anden gør Krav paa at opfostre; men dette Forhold er retligt uden synderlig Betydning, og det kan navnlig hæves naarsomhelst af Plejeforældrene. Dog har man, omend næppe med Føje, af Pl. 14 Dec. 1810 § 12, der forøvrigt er ophævet ved Fattigl.s § 67, villet udlede en Forud-

[8] Jfr. L. 14 April 1905 og ovenfor S. 300—304 om denne Lov.

[9] L.s § 2 viser, at Loven, til Trods for de vide Udtryk i § 1 „alle Plejebørn", normalt kun angaar Plejebørn anbragte mod Betaling. Efter § 7 kan dog Tilsynet udstrækkes til Børn, der er adopterede mod Vederlag, og til Plejebørn, som Plejeforældrene har „antaget som deres egne", selvom dette er sket uden Vederlag, jfr. Jmskr. Nr. 178, 13 Maj 1901 og Nr. 257, 15 Aug. 1902. At Børnene er antagne „som deres egne", vil ofte være at forstaa som betegnende., at Forældremagten er overdraget Plejeforældrene, jfr. ovenfor S. 410 Note 4. Se iøvrigt L.s §§ 3, 2. Stk., 4 og 6, Jmskr. Nr. 39, 23 Febr. og Nr. 123, 11 Apr. 1907. Om den historiske Udvikling jfr. Axel Petersen, „Samfundet og Børnene". 81—84 og om Forholdet til Børneloven, 14 Apr. 1905 sammes „det offentlige Børnetilsyn". 41—44. Om Vederlaget for at tage i Pleje, jfr. ovenfor i § 42 S. 337 og i § 47 S. 402.

[10] Jmskr. 10 Apr. 1860 og 8 Juli 1874 (Nr. 148) og ovenfor. 304.

sætning om, at den, der engang har antaget sig et Barn, ikke siden vilkaarligt kan frasige sig dets Opdragelse[11].

Fr. 5 Marts 1734 § 7 maa efter Ordene være anvendelig paa Plejebørn. Det Myndigheds- og Afhængighedsforhold, hvori Plejeforældre og Plejebørn staar til hinanden, vil iøvrigt i flere udenfor Familieretten faldende Forhold kunne faa retlig Betydning, jfr. f. Eks. Straffel.s §§ 56, 110 og 166.

SJETTE KAPITEL.

ANDRE SLÆGTSKABSFORHOLD.

§ 49.

Ogsaa udenfor Forholdet mellem Forældre og Børn tilkommer der Slægtskabsforbindelserne, navnlig de nærmere, retlig Indflydelse i mange forskellige Henseender; men Udviklingen heraf hører ikke til Familieretten med Undtagelse af Reglerne om Slægtskabs Betydning som Ægteskabshindring, hvorom er handlet foran. Iøvrigt kan nævnes Slægtens Ret til Værgemaal, dens Adgang til Arv jfr. Fr. 21 Maj 1845, Slægtskabs Indflydelse i processuel Henseende jfr. 1—9—14 og Bestemmelserne om Vidners, Dommeres m. fl. Inhabilitet i 1—13—16, Instr. 7 Dec. 1771 § 14, Fr. 25 Jan. 1805 § 8, Fr. 10 Juli 1795 § 47, L. 26 Maj 1868 § 9, Konkursl. 25 Marts 1872 §§ 53, 66, 106 og Retspll.s § 61, Slægtskabs Virkning i Strafferetten jfr. Straffel.s §§ 109, 110, 201 og 203, se endvidere Straffel.s § 223, 5—3—1, 6 og 7 o. m. fl.

Særligt mærkes, at der ikke paahviler andre Slægtninge end Forældre nogen retlig Underholdspligt; end ikke Bedsteforældrene er pligtige at forsørge deres Børnebørn[1]. Den Undtagelse, som ifølge 1—19—7 gjaldt naar en Slægtning blev afsindig, er hævet ved Pl. 19 Nov. 1828. Her kan

[11] Ørsted. 2. 333.

[1] Jmskr. Nr. 129, 8 Juni 1897; jfr. derimod B. G. B. § 1601: „Verwandte in gerader Linie sind verpflichtet, einander Unterhalt zu gewähren", en Regel, der maaske var værd at efterligne. Se iøvrigt ovenfor S. 271.

endnu bemærkes, at naar Bedsteforældre, hos hvem Børnebørnene opdrages, har skiftet med dem og givet dem Udlæg for deres Arvelod ved thinglæst Skifteekstrakt, kan det vistnok antages, at de, ligesom Forældrene under tilsvarende Omstændigheder, ikke er pligtige at svare Rente af Arvelodden [2].

I de fleste Tilfælde er der kun tillagt Slægtskab indenfor en vis Grænse Betydning; men undertiden er der ingen Begrænsning opstillet, jfr. f. Eks. 1—9—14, og det kommer da blot an paa om Slægtskabet kan bevises, idet man næppe er beføjet til at sætte Arveberettigelsens Grænse som Slægtskabets Grænse [3]. Vanskeligheden ved Beviset vil iøvrigt som oftest forhindre, at de fjernere Slægtskabsforhold faar Betydning; men kan Forholdets Eksistens godtgøres, vil den Omstændighed, at dette er muligt, ej sjældent netop vise, at den Slægtskabsfølelse er tilstede, hvortil vedkommende Bestemmelse vil have taget Hensyn [4].

[2] Scheel. 597, jfr. Jmskr. 3 Nov. 1851 og 31 Maj 1855 og Bentzon, Arveret. 284—86.

[3] Jfr. dog Collett. 5 og 16.

[4] Jfr. ogsaa om det Tilfælde, at alle en Persons „Slægtninge“ har Adgang til at nyde et Fideikommis eller optages i en Stiftelse eller desl., Norsk Retstid. 1873. 473.

TREDJE AFSNIT.

SVOGERSKAB.

§ 50.

Af Svogerskabsforholdene er det navnlig visse Arter af Svogerskab i den rette Linjes første Grad der har Betydning for Familieretten, nemlig Forholdet mellem Stedforældre og Stedbørn, hvorved sigtes til Forholdet mellem en Ægtefælle og den andens Særbørn, være sig ægte eller uægte.

Vor Lovgivning har særlig beskæftiget sig med Spørgsmaalet om Stedforældres Forsørgelsespligt[1], hvorom de nugældende Regler findes i Fattigl. 9 Apr. 1891 §§ 4—6, jfr. L. f. Fær. 10 Apr. 1895 §§ 20—22, der i det væsentlige stemmer med de ældre Forskrifter i Fr. 24 Jan. 1844 § 9.

Ifølge L. 1891 § 4 har saavel Stedfaderen som Stedmoderen, saalænge Ægteskabet bestaar, samme Pligt til at forsørge sin Ægtefælles ægte[2] eller uægte Børn af andre Forbindelser som denne Ægtefælle selv. Da denne Pligt efter Lovordene paahviler Stedforældre som en „af Ægteskabet flydende Forpligtelse", maa den være uafhængig af, om der er Formuefællig eller ej; og da den paahviler dem „saalænge Ægteskabet bestaar", forandres den ikke ved Adskillelse i Henseende til Bord og Seng. Der kan heller ikke være Tvivl om, at Pligten i sit fulde Omfang kan gøres gældende mod Stedforældrene, uden at man først behøver at søge at holde sig til de naturlige Forældre, jfr. § 4 i Modsætning til § 7. Hustruen er saaledes pligtig til at udrede de Alimentationsbidrag, som Manden skal svare til sine uægte Børn; ligesom

[1] Efter tysk Ret ses kun Slægtskab og Ægteskab ikke Svogerskab at medføre Underholdspligt, jfr. B. G. B. § 1360 og §§ 1601—15.

[2] Selvom Barnet er forblevet hos sin egen Fader jfr. Jmskr. Nr. 31, 28 Jan. 1907.

Manden, naar Hustruen begaar Hor, maa sørge for Horebørnenes Underhold, saalænge Ægteskabet bestaar. Paa den anden Side er det kun Ægtefællens lovhjemlede Pligt mod dens Børn der tillige paahviler Stedfaderen eller Stedmoderen, hvorimod L. 1891 § 4 ikke angaar f. Eks. det kontraktmæssigt bestemte større Bidrag, som en Mand har forpligtet sig til at betale til sine uægte Børns Underhold, jfr. § 4: en af Ægteskabet flydende Forpligtelse. Stedforældres Pligt i sidstnævnte Henseende beror paa de almindelige Følger af Formuefællesskab, og det samme gælder om Stedmoderens Forhold med Hensyn til Mandens legale Pligt til at udrede en Del af Udgifter til Barselfærd ifølge L. Nr. 130, 27 Maj 1908 § 2. Endnu bemærkes, at ifølge L. 1891 § 4, jfr. Ordene „eller overfor sine Stedbørn", vil ogsaa den, der ægter en Person som ifølge L. 1891 § 5 er pligtig at underholde sine Stedbørn, ved Ægteskabet og saalænge det bestaar paadrage sig Underholdspligt med Hensyn til disse Børn, til hvilke den staar i et Svogerskabsforhold af 2den Slags[3].

Medens Stedfaderens Pligt efter det anførte er ubetinget saalænge Ægteskabet bestaar, paahviler der ham kun Forpligtelse til at forsørge visse Klasser af Stedbørn efterat Ægteskabet er ophørt, men da uden Hensyn til om det er ophørt ved Døden eller ved Skilsmisse. L. 1891 § 5 foreskriver herom, at det paahviler „den Mand, som gifter sig med en Enke eller en fraskilt Hustru eller en hidtil ugift Kvinde, der har Børn, at forsørge hendes i Ægteskabet indbragte Børn i samme Omfang som hans egne, uagtet Ægteskabet med Børnenes Moder ophører". Denne Bestemmelse omfatter kun de Børn, som Hustruen havde ved Ægteskabets Stiftelse[4], jfr. især Udtrykket „hendes i Ægteskabet indbragte Børn", thi disse Ord vilde ellers staa overflødige; men det ligger ikke i Ordene og er ikke realt begrundet, at Manden kun skulde være forpligtet naar han har været vidende om disse Børns Eksistens. Derimod omfatter Bestemmelsen ikke Hustruens senere fødte Børn, altsaa Hore-

[3] Dette var ogsaa Meningen efter den ældre Ret, jfr. Kollegialtid. 1844. 138 og Roeskilde Stændertid. 1842, 350, 2426 o. fl. St.

[4] Roeskilde Stændertid. 1842. 350.

børn[5] eller Voldtægtsbørn, hvilket sandsynligvis beror paa, at deslige Børns Tilværelse er en Krænkelse af Mandens Ægteskabsret. Dette Hensyn kan ikke paaberaabes for ligeledes at undtage de af Hustruens Særbørn, som var avlede men endnu ikke fødte ved Ægteskabets Stiftelse; og da det efter det anførte heller ikke kan komme i Betragtning om Manden maatte have været uvidende om sin Bruds Svangerskab, og de nævnte Børn kan omfattes af Lovordene, synes Stedfaderens Forpligtelse at gælde ogsaa for deres Vedkommende[6].

Ordene „en Enke eller en fraskilt Hustru . . . der har Børn“ indbefatter selvfølgelig saavel Kvindens ægte som hendes uægte Børn; og Stedfaderens Forpligtelse er ganske uafhængig af, om der maatte være Andre som er forpligtede til at forsørge hans Hustrus Særbørn, L. 1891 § 6. Naar en Kvinde, der har uægte Børn, gifter sig med en Anden end Barnefaderen og derpaa, efter at være skilt fra sin Mand, indgaar nyt Ægteskab med en Tredje, er altsaa foruden Moderen saavel Barnefaderen som Barnets to Stedfædre pligtige at forsørge det[7].

Stedfaderen skal forsørge sine Stedbørn efter Ægteskabets Ophør „i samme Omfang som hans egne“, hvorved naturligvis menes hans egne ægte Børn[8]. Naar han bliver skilt fra Børnenes Moder, maa hun vistnok kunne gøre dette samme Synspunkt gældende overfor ham og altsaa kunne kræve Bidrag til de hos hende værende Børns Underhold.

At en Stedmoder, saalænge Ægteskabet bestaar, har samme Forpligtelse med Hensyn til Stedbørns Forsørgelse som en Stedfader, er foran omtalt. Derimod er hendes Forpligtelse efter Ægteskabets Ophør noget mindre omfattende, idet den kun vedvarer, naar Ægteskabet er opløst

[5] Imskr. 6 Dec. 1848.

[6] Scheel. 510, Imskr. 5 Febr. 1855, Jmskr. 20 Marts 1861. Problemet faar ogsaa ofte Betydning for Kommunerne, jfr. Fattigl.s § 22. Fr. 24 Jan. 1844 § 9 udtrykte sig klarere: „de saaledes i Ægteskabet indbragte Børn“, Ord, der viser, at man ikke blot vilde medtage de Børn, som ligefrem medbragtes i Samlivet.

[7] Ogsaa her er Moderen og Stedfaderen sidestillede med Hensyn til Forsørgelsespligten, men begge kan rejse Krav mod Faderen til det uægte Barn.

[8] Jmskr. 20 Marts 1861.

ved Døden, men ikke naar det er ophørt ved Skilsmisse, og desuden kun angaar de ægte Børn, Manden — som Enkemand eller fraskilt Mand — har indbragt i Ægteskabet, L. 1891 § 5. Ordene „hans i Ægteskabet indbragte ægte Børn“ kunde, da de ellers synes overflødige, lede til den Antagelse, at der alene sigtes til de Børn som befinder sig hos Manden og med ham drager ind i Ægtefællernes Hus; men dette er dog næppe Meningen og vilde være en betydelig og udenfor Lovens Hensigt liggende Formindskelse af Stedmoderens Forpligtelse efter den ældre Ret, jfr. Fr. 24 Jan. 1844 § 9 („sine Stedbørn“). Hvad Mandens uægte Børn angaar, ophører enhver Forpligtelse for Stedmoderen (efter § 4), naar Ægteskabet opløses, ligegyldigt om Børnene er født før eller efter Ægteskabets Stiftelse, jfr. dog L. Nr. 130 1908 § 3 om Enker der sidder i uskiftet Bo.

Med Hensyn til Fastsættelsen af Stedforældres Bidrag til deres Stedbørns Underhold gælder ifølge L. 1891 § 9 de samme Regler som om Fastsættelse af Forældres Bidrag til ægte Børn, og med Inddrivelsen og Afsoningen forholdes ligesom med Fædres Alimentationsbidrag til uægte Børn. Men Udbetaling af det Offentlige efter L. Nr. 131, 27 Maj 1908 kan ikke kræves, se ovenfor S. 269 med Note 5.

Stedforældrenes Underholdspligt er opfyldt, saalænge Barnet nyder forsvarligt Underhold i deres Hus; men heraf følger ikke, at Stedforældre altid kan paastaa kun at ville fyldestgøre deres Forsørgelsespligt paa denne Maade. Om de er berettigede dertil eller ej, beror paa om de har en Ret til Samliv med Stedbarnet, og dette hænger atter sammen med det mere almindelige Spørgsmaal, om de har Krav paa Forældremagt over Stedbarnet:

Med Hensyn til det sædvanlige Tilfælde, at Stedfaderen lever i ægteskabeligt Samliv med Moderen der har indbragt sit Særbarn i deres Hus, bemærkes, at naar der er Tale om Foranstaltninger til Særbarnets Opdragelse eller Forsørgelse der udkræver Omkostninger af Fællesboet, tilkommer det afgørende Ord Stedfaderen i det Omfang hvori han har Raadigheden over Fællesboet. Endvidere er det utvivlsomt, at Barnet, der opholder sig i Stedfaderens Hus, ligesom andre Medlemmer af Husstanden maa rette sig efter Husfaderens

Vilje, og at Stedfaderen faktisk vil deltage i Udøvelsen af Moderens Forældremagt[9]. Men udover dette giver vor Lovgivnings Grundsætninger ikke Hjemmel til at strække Stedfaderens Magt, og det kan (jfr. ovenfor S. 99) navnlig ikke erkendes, at hans Forhold til Moderen, selv om den historisk nedarvede Husbonderet kunde anses for at give ham en retlig Myndighed over hende, skulde have givet ham en selvstændig Forældremagt over Barnet[10], saa at han f. Eks. mod Moderens Vilje kunde fordre det udleveret fra de Personer, hos hvem hun havde anbragt det og af hvem det opdroges uden Bekostning for Stedfaderen. Tvertimod forudsætter 3—17—18 og 19 det modsatte; thi disse Artikler taler alene om at tage Børnene fra Moderen og om at give hende Fosterløn og Kostegæld, men de antyder intet om, at Stedfaderen har nogen Ret i saa Henseende. Ganske vist har den nyere Lovgivning, jfr. Fr. 24 Jan. 1844 § 9 og Fattigl. 9 Apr. 1891 §§ 4 og 5, paalagt Stedfaderen en Pligt til at forsørge sine Stedbørn; men selvom man kan slutte heraf, at han ogsaa har en Opdragelsesret eller Forældremagt, kan det i alt Fald ikke udledes deraf, at der tilkommer ham den samme Magt som Faderen over hans ægte Barn, saa at hans Vilje kan fortrænge Moderens Vilje. I hvert Fald vil der nu ikke kunne være Tale herom, efterat L. Nr. 133, 27 Maj 1908 §§ 1 og 4 har gjort Enker o. lign. til Værge for deres Børn, og udtrykkelig har bestemt at de bevarer denne Stilling ogsaa naar de indgaar Ægteskab. Naar Ægteskabet opløses ved Skilsmisse, maa det derfor antages, at Moderen ubetinget kan fordre at beholde alle sine Særbørn, uagtet Mandens Pligt til at forsørge dem ikke ophører ved Skilsmisse.

Overhovedet synes det utvivlsomt, at Stedfaderen ikke kan have Krav paa Forældremagt over Stedbarnet fremfor eller lige med dettes naturlige Forældre[11], saa at der kun kan være Spørgsmaal om at tillægge ham Forældremagten, forsaavidt dette ikke kommer i Strid med de naturlige Forældres Ret. 3—17—9, der i Almindelighed udelukker Stedfaderen fra

[9] Jfr. Ørsted i Jur. Ark. 26. 193 og F. Oldenborg i Nyt jur. Ark. 1. 1., se Jmskr. 24 Maj 1853.

[10] Scheel. 508.

[11] U. f. R. 1879. 420.

Værgemaal over Stedbørn, taler snarest for den benægtende Besvarelse; thi omend D. L. ved Værgemaal i første Linje har Bestyrelsen af den Umyndiges Formue for Øje, tænker den sig dog normalt Tilsynet med den Umyndiges personlige Forhold som forbundet med Værgemaalet. Hvad dernæst angaar Stedfaderens Underholdspligt, kan der næppe af den udledes noget Krav for ham paa Forældremagt, saa længe der ikke stilles nogen Fordring til Stedfaderen om at forsørge Barnet. Men i modsat Fald er Sagen noget tvivlsom. Det naturligste er maaske, at Stedfaderen, hvis der ikke er særlig Grund til at nægte at betro ham Barnets Opfostring, maa kunne opfylde sin Pligt i saa Henseende ved at tilbyde at modtage Barnet i sit Hus, og at man altsaa i saa Tilfælde maa indrømme ham en vis Opdragelsesret, naar man vil gøre hans Opdragelsespligt gældende[12].

Spørgsmaalet om Stedmoderens Forældremagt over Stedbarnet maa løses i Overensstemmelse med de anførte Betragtninger.

Endnu bemærkes, at naar Stedbørnene selv har Formue, maa Stedforældrene være berettigede til at fordre Godtgørelse for de Udgifter, som deres Underhold og Opdragelse medfører[13].

De om Forældre og Børn foreskrevne Regler gælder iøvrigt ikke om Stedforældre og Stedbørn. I dette Forhold finder saaledes ingen lovbestemt Arveret Sted; Navn, Adelskab og andre Standsrettigheder overføres ikke. Jfr. dog den særlige Adgang, som L. Nr. 130, 1908 § 11 har givet Stedfaderen til under visse nærmere Betingelser at tillægge sin Hustrus uægte Barn sit Navn; det kræves navnlig at Moderen samtykker, og at Faderen ikke alt har givet Barnet sit Navn eller vist sig villig til at gøre det eller ogsaa at han samtykker, se ovenfor S. 314—315 med Note 6. Hvor der i Lovgivningen alene bruges Udtrykkene Forældre eller Børn, kan man overhovedet ikke derunder indbefatte Stedforældre eller Stedbørn, jfr. f. Eks. Straffel.s § 223, naar ikke særlige Grunde taler derfor.

Om Forholdet mellem Stedforældre og Stedbørn som Ægte-

[12] Jmskr. 24 Maj 1853.

[13] Jmskr. 24 Maj 1853 og Nr. 227 7 Dec. 1882; se ovenfor S. 272—74, jfr. Bentzon, Retskilderne. 167 Note 2 og Arveret. 286.

skabshindring er der talt foran. I adskillige udenfor Familieretten liggende Retninger har dette Forhold Betydning, jfr. f. Eks. om Hensidden i uskiftet Bo Fr. 21 Maj 1845 § 18, om Arveudlæg ved thinglæst Skifteekstrakt Pl. 19 Aug. 1823, 13 Apr. 1824 og Skiftel. 30 Nov. 1874 § 63, i processuel Henseende 1—13—16 og Fr. 14 Maj 1845 § 17 samt Bestemmelserne om Dommeres m. fl. Inhabilitet i Instr. 7 Dec. 1771 § 14, Fr. 25 Jan. 1805 § 8 o. fl., i strafferetlig Henseende Straffel.s §§ 109, 110 og 162 osv.

Hvad angaar andre Svogerskabsforhold end de nævnte, er det foran angivet hvorvidt de danner en Ægteskabshindring; jfr. endvidere Fr. 5 Marts 1734 § 7. Flere af de ovenanførte Bestemmelser angaar ikke blot Stedforældre og Stedbørn men ogsaa andre Besvogrede i den rette Linje; og fremdeles kan det mærkes, at i de Tilfælde, hvor nært Famileforhold efter Lovgivningen anses for at kunne faa Indflydelse paa Upartiskheden, er i Almindelighed Svogerskab og Slægtskab stillet paa lige Fod, jfr. det ovenfor citerede.

Svogerskab kan ikke antages at ophøre med det Ægteskab, hvorved det er begrundet, selv ikke naar dette opløses ved Skilsmisse[14].

[14] Collett. 19, U. f. R. 1876. 151.

REAL-REGISTER.

Aandssvage, deres Ægteskab: 37.

Absolut forbudne Grader, Ægteskab heri: 47, 49.

Adel: Hustru 106, Separation 183, Skilsmisse 229, ægte Børn 307, uægte Børn 315, Legitimation, ved paafølgende Ægteskab 382, ved Kuldlysning 395, ved Bevilling 398, Adoption 406, Stedforældre 420.

Adoption: 399 ff., se Adel, Arveret, Familienavn, Kvinder, Trosbekendelse. Hertil kræves Bevilling 399; Samtykke fra ægte Børns naturlige Forældre 400, Samtykke fra uægte Barns Moder (og Fader?) 401, undertiden Samtykke fra Værge 401, Samtykke fra Barnet over 18 Aar 402; Vederlag til Adoptivforældrene særlig ved uægte Børn 402, hvem tilhører denne Vederlagssum 403—05; Virkning 405 ff., Navn, Arveret, Forældremagt 405—07, Underhold 407, Retsmidler til Inddrivelse af Bidrag til adopterede uægte Børn 356—59, 407—08, ikke Udbetaling af det Offentlige 358; Adoptivforældrenes Forhold til Barnets Slægt 407—08, Barnets Forhold til Adoptantens Slægt 408.

Afsindige (se ogsaa Betingelser for Ægteskab): Underhold 271, Forældremagt 288.

Afsoning ved Underholdsbidrag: 1) ægte Børn 267, Stedforældre 418. 2) uægte Børn 346—50, A. ved Fængsel eller Tvangsarbeide 346—47, Grænser derfor 348, 350, medfører ikke Pligtens Ophør 349, Modifikationer i Afsoningspligten 349, Barnefaderens Konkurs 350—51, Adoptivforældre og Værgen og vel endog „faktiske Opdragere" kan kræve Afsoning 351, Fattigvæsenet lader afsone 360, „flere Fædre" 368. 3) Ægtehustruer 110, fraseparerede Hustruer 182, fraskilte Hustruer 230, 252, Hustruens Pligt til at underholde Manden ej Gstd. for Afsoning 112—13, ej Afsoning af Husbond, der udbetaler trods „Forbud" 346.

Aftægt: udenfor Formuefællesskab 122, rammes ikke af Fledføringsreglen i L. 7/4 1899 § 11 146, Arvingerne ingen Del i Aftægt 190, derimod i Tilbagebetaling af Indfæstning smstds.

Agnater: 4.

Alder (Ægteskabs): 35 ff.

Arv: kan, selvom det er Tvangsarv, uden Konfirmation holdes udenfor Arvingens Formuefællig 121, dette kan ej ændres ved Ægtepagt 155, Arv som erhverves af forladt Ægtefælle kan efter Omstændighederne holdes ude fra Fællesboet 123.

Arveret: bortfalder ved Separation 183 og Skilsmisse 231, efter Legitimation 382, 391, 398, Adoption 405, Stedforældre ingen Arv 420.

Arvinger: kan de paaberaabe sig Opgørelsesreglen i L. 7. April 1899 §§ 13 og 16? 131—32, samme Spørgsmaal om L's § 24 134, med Hensyn til L's § 11 144.

Ascendent: 2.

Barnefader, se uægte Børn, Ed, Paternitet: urigtig Udlæggelse af Barnefader (Fr. 5/3 1734) 29, uægte Barn har ikke Ret til at kende B. eller bære hans Navn 317, 368—69.

Barnemoder, se uægte Børn.

Barselfærd: Hjælp til denne 326, det Offentliges Ret 360.

Begravelse: Udgift hertil 187, „Borgerlig Begravelse" kan Børn over 15 Aar forlange 289, om Ligbrænding 289[26a].

Begæring om at erholde en Kvinde tilægte: 18 ff., 23—25.

Beliggelse: 23 ff., efter Ægteskabsløfte 25 ff.

Benaadning (Spm. ved D. L. 3—16—2): 44.

Bestillingsmænd: skal ikke sikre evtl. Enker Overlevelsesrente som Betingelse for at indgaa Ægteskab 73.

Besvangrelse: som Forpligtelsesgrund til Ægteskab (Fr. 5/3 1734) *25 ff.*, Beviset 26—28, Betingelser 28—30, om Dom og Tvang i saadanne Tilfælde 31, om Forpligtelsens Bortfald 32.

Betingelser for Ægteskab, se Indholdsfortegnelsen §§ 10—13; Tilsidesættelse af Betingelserne, se Ugyldighed.

Betinget Ugyldighed: se Ægteskabs Opløsning i levende Live.

Bevilling: til at anses som Ægtehustru; 7; m. H. t. Ægteskabsbetingelser, Alder 35—36, Bevilling til Fuldmyndighed gør Andres Samtykke til Indg. af Ægteskab overflødigt 39, Slægt- og Svogerskab 45—47, 50, m. H. t. begaaet Hor 54, eller Bigami 60, efter Skilsmisse 63; m. H. t. Fritagelse for at stille Forlovere 77, Vielsebrev (kurant Bevilling) 79, kan ikke gives m. H. t. Kundgørelsen efter L. 13. April 1851 80, Vielse af uvedkommende Præst 86, Hjemmevielse 88; B. til Separation 176, Skilsmisse 243 ff. (se Skilsmisse ved Bevilling), Legitimation af Børn 397, Adoption 399 ff.

Bigami: Bigamen in mala fide 55 ff., Bigamen kan ikke fordre det bigamiske Ægteskab fortsat 56, Bigamens anden Ægtefælle heller ikke 56, B. som Ugyldighedsgrund ved Ægteskab 197, Bigamens nye Ægteskab 201, B. som Ægteskabsopløsningsgrund 203; Bigamen in bona fide 59, dennes Retsstilling 199—201; Bigami (dobbelt Ægteskab) som Skilsmissegrund 218, attenteret Bigami 227; om Underhold, naar Skilsmisse finder Sted 230. Se iøvrigt Forsørgelseshjem og Ægteskabs Opløsning i levende Live.

Bigamibørn: 254, Forhold til Horebørn 259—60, Forældremagten over dem 296, 299, Legitimation ved paafølgende Ægteskab 380, Kuldlysning 390[22].

Blinde: (Ægteskab) 37.

Blodskam, se Slægtskab som Ægteskabshindring.

Blodskamsbørn 254, D. L. 3—16—16—8 analogisk anvendelig herpaa 255, Legitimation ved paafølgende Ægteskab? 380, Kuldlysning? 390[22].

Bord og Seng, Adskillelse i Henseende til, se Separation.

Borgerlig Begravelse, se Begravelse.

Borgerligt Ægteskab: 89 ff., se ogsaa Trosbekendelse.

Borteblivelse: Skilsmissegrund 224—25, dens Betydning efter Fr. 11. Sept. 1839 § 16, 123 og § 7, 150.

Bosondring: 169—72. Paa Grund af ulovlig Ophævelse af Samlivet 169, naar Manden væsentlig formindsker Fællesboet og naar Fællesboet (Manden) kommer under Konkurs i Mandens levende Live 169, Fremgangsmaade 169—171, Konkursbehandling unødvendig for at opnaa „Afkræftelse" (L. 7/4 1899 § 5); Ophævelse af Bosondring bør ske ved Ægtepagt 172.

Bristende Forudsætninger, for Ægteskabs Indgaaelse: 208 ff.

Broders Enke, Ægteskab med hende, dispensabelt: 49.

Brugsrettigheder, uoverdragelige, udenfor Formuefællig: 122.

Børn Terminologi: 2, se ægte, uægte Børn, Bigamibørn, Blodskamsbørn, Horebørn.

Civil Beregningsmaade, af Slægtskab: 3.

Daab, ikke længere tvungen: 279.

Daabsattest, uægtefødte legitimerede Børns, 314, 382[15].

Descendenter: 2.

Desertio: 219—24, des. malitiosa, Begreb 219—22, Bevis 222—23; des. simplex 223—24.

desertio non localis, Ægteskabspligtens Ikkeopfyldelse: 94, 227.

Dispensable Grader: 47, 50, Faster, Moster og afdøde Hustrus Faster eller Moster 47—49, Broders Enke etc. 49.

Dissenter, se Trosbekendelse, Vielse.

Dobbeltægteskab (se Bigami) altid Skilsmissegrund: 218.

Døden, Ægteskabs Opløsning ved denne: 60, 184 ff.

Døve (Ægteskab): 37, 275[4].

Ed: i Paternitetssager 263, 369, *371—74*, 375, 376, angaaende ægte Barns Fader 382.

„Ehelichkeitserklärung“ (tysk Ret): 384[1], 397[1].

„Eingebrachtes Gut“ (tysk Ret): 119[9].

Embedsmand, den viendes Erstatningspligt overfor Fattigvæsenet, se dette.

Enkeforsørgelse: 72, Separation 183, Skilsmisse 232 med Note 9.

Enkekasse, Erstatning for Indskud i denne: 189.

Enker: kan ikke vinde Ægteskab, naar de lader sig beligge af anden end Lavværgen 29—30, om denne Regel er analogisk anvendelig paa fuldmyndige ugifte Kvinder, og paa fraskilte Hustruer 30, naar Enken beligges af Lavværgen, anvendes da D. L. 6—13—2 eller Frdg. 1734 § 5? 30, E. skal til at gifte sig have Samtykke af fast Lavværge 39, deres uægte Børn døbes med Moderens Pigenavn 104, 315, Enken beholder Mandens Rang og Stand 184, fraskilt Kone er efter Mandens Død ikke hans Enke 230, om Enkens Pligt overfor hendes Mands uægte Børn 351—56, og overfor Stedbørn 417—18.

Epilepsi, Skilsmissegrund?: 211.

„Fahrnisgemeinschaft“ (tysk Ret): 119[9].

„Faktiske Opdragere“: af uægte Barn, deres Retsstilling 356—59, om de kan forlange Afsoning 359.

Familienavn (se ogsaa Enker, Navneforandring): Hustruen har Ret, men ej Pligt til at antage Mandens Navn 103—06; fraskilte og fraseparerede Hustruers Ret til at antage deres Pigenavn 105, 229, fraseparerede Hustruers Ret til Mandens Navn 183; Enken har denne Ret 185, den i Bigami uskyldige Hustru 200, fraskilte Hustruer 229; ægte Børn 305, uægte Børn 315, Stedfader overfor Konens uægte Barn 314, 420, Legitimation, ved paafølgende Ægteskab 382, ved Kuldlysning 395, Adoption 405, Plejeforældre 410, Stedforældre 420.

Fast Ejendom, Ægtemandens Retshandler med Hensyn til fast Ejendom indført af Hustruen 141, Forh. til Kreditorerne 145.

Faster, Giftermaal med hende eller afd. Hustrus Faster: 48—50.

„Fattiges Kasse“: 302.

Fattighjælp: urefunderet F. (til Manden) er Ægteskabshindring 68,

ikke nok, at den eftergives 68; F. der ydes Hustruen, betragtes som ydet Manden 111; Hjælp til Blinde, Døvstumme etc. eller ved særlige Sygdomme (Vanførhed, Tuberkulose) ikke Fattighjælp 111; Underholdsbidrag udbetalt af det Offentlige er F. til Barnefaderen, 337—38 jfr. 334.

Fattigvæsenet: Spm. om Erstatning overfor Embedsmænd i Anledning af ulovlig Vielse. Manglende Samtykke fra rette Vedkommende 45, Overtrædelse af Fattiglovens § 42 70, 77; Fattigvæsenet kan tage Børn fra Forældrene, naar Børnene ikke behandles forsvarlig 304, dets Forældremagt over Barnet 304, det har uægte Barns Retsmidler, dog ikke Udbetaling af det Offentlige, 360—62.

Fideikommissariske Rettigheder: 122.

Fledføring (L. 7/4 1899 § 11), hertil kræves Hustruens Samtykke: 146.

„Flere Fædre“ til uægte Barn: 365—68, 374.

Folkekirken, se Præster, Trosbekendelse, Udtrædelse, Vielse.

Forbud: kan ikke hindre Lysning 78, Forbud mod Ægteskab 81, skal anmeldes for Præst eller Øvrighed 81; Forbud mod Udbetaling af Løn til Barnefader (uægte Børn) 345—46.

Forfatterrettigheder (udenfor Formuefællig): 122.

Forligskommission(Separation):176, Skilsmisse efter Separationsforening for Forligskom. 246.

Forlovelse, se (simpelt) Ægteskabsløfte 246, Besvangrelse efter Forlovelse 28.

Forlover: 75, kan være en Kvinde 76, ikke ansvarlig hvor urefunderet Fattigunderstøttelse 77, Fritagelse for at stille Forlovere 77.

Form: for Ægteskabsløfte (Frdg. 5. Marts 1734) 26—28, for Vielse §§ 16 og 17, for Ægtepagt 151.

Formuefællesskab mellem Ægtefæller: *115 ff.* Historisk Udvikling 115—119, Begreb 119, Indtægter 122; Undtagelser fra F. 122 ff., personlige Rettigheder 122, Arv efter Fr. 11/9 1839 § 16 123, Undtagelse ved Ægtepagt 151 ff.

Formynder, se Værge.

Fornuftens Brug, se Ægteskabsbetingelser.

Forpligtelse til at indgaa Ægteskab, se Besvangrelse, Lysning, Trolovelse, Vielsebrev.

Forsørgelseshjem: Hustru 107, bigamisk Ægteskab 107, 201, Separation 181, Ægteskabets Opløsning ved Død 185, Skilsmisse 230, ægte Børn 308, uægte Børn 315.

Forsørgelsespligt: overfor Hustru 108 ff., overfor Ægtemand 111, ved Separation 181, ved Skilsmisse 229, 250; ægte og uægte Børn, se disse.

Forsørgelsesret, uægte Barns Moders: 335, 357.

Forudbetaling af Bidrag, se ægte og uægte Børn.

Forældelse: efter Frdg. 5. Marts 1734 § 3 28; m. H. t. Fattighjælp 69 og 69 11, Indsigelser efter Lysning til Ægteskab 78—79, L. 1899 § 11 144, Gaveretshandler efter L. 1899, § 11, 2° 145, Bidrag til uægte Børn 333—34.

Forældre (Terminologi: 2), se Forældremagt og Ægteskabsbetingelser.

Forældremagt: 284 ff. (ægte Børn) *312 ff.* (uægte Børn), kan Forældrene fraskrive sig Forældremagten? 410—12.

1. Over ægte Børn. Ret til at bestemme Børnenes Livsstilling 284, dog normalt ikke bindende udover F.'s Varighed 285, Ret til at bestemme Børnenes Opholdssted 285, Revselsesret 286; Forældremagten ophører med Barnets 18 Aar, eller hvis Datter gifter sig 287, selv om Barnet bliver i Forældrenes Hus eller

er afsindigt 288, dog Lov 14. April 1905 §§ 29 og 36 for særlig vanskelige Børn 288; hvem tilkommer Forældremagten?, har Moderen en subsidiær Forældremagt? 290ff., gyldig Vedtagelse om, at Hustruen sættes paa mere lige Fod med Manden 292, naar Samlivet mellem Forældrene er ophævet 293—94, Ægteskabet opløst ved Døden 294, ved Separation 295, ved Skilsmisse 295, Fordeling af Børnene 297—99, Domstolene har Afgørelsen 298; Forældremagtens Overdragelse til andre 299—300, 410—12; Forældremagten kan berøves Forældrene *300ff.*, se Værge- og Over-Værgeraad, se ogsaa Fattigvæsenet.

2. Over uægte Børn. Moderens Ret 312, Moder under 18 Aar 313[3], om det Offentliges Tilsyn se Værgeraad; har Faderen en subsidiær Forældremagt? 318—20, Moderen kan overdrage Forældremagten til nære Slægtninge, navnlig Faderen 320, Legitimation ved paafølgende Ægteskab 382, Kuldlysning 396, Adoption 406, Plejeforældre 410—12, Stedforældre 418—20.

Fraseparerede Koner (jfr. Enker): 178, se Separation, Adel, Arveret, Fæste, Rang, Skilsmisse; om frasep. Kone falder ind under L. Nr. 130 $^{27}/_{5}$ 1908 § 15: 353[142].

Fraskilte Koner (jfr. Enker): se Skilsmisse, Adel, Arveret, Fæste, Livsforsikring, Livrenter, Næring, Rang, Skifte. Behøver ikke Samtykke af Forældre eller Værge til nyt Ægteskab 39, deres uægte Børn faar Moderens Pigenavn 104, Ret til at bære sit Pigenavn 105, Myndighed 229.

Fredløshed, se Landsforvisning.

Friseddel: 16—18, 74, om Børnene er ægte 17, 256.

Frænder: 4.

Fuldmægtig, Vielse ved en saadan utilstedelig: 88.

Fædrenefrænder: 4, se Legitimation.

Fællesformue: under Mandens Raadighed 134ff., se Raadighed; Forpligtelser mod denne 126.

Fængsel, Idømmelse heraf: Ugyldighedsgrund 211 eller Skilsmissegrund 226.

Fæstefolk: 23.

Fæstensgave: 188.

Fæsterettigheder (jfr. Arvefæste): Udenfor Formuefællesskab 122, udenfor Skifte 190, Skilsmisse 231.

Fødsel, Anmeldelse af denne: 307.

Fødselsstiftelsen: De tidligere Regler om hemmeligholdt Fødsel noget ændrede 263, 316.

Gaver: L. $^{7}/_{4}$ 1899 § 11, 2° 145; Dispositioner i Strid hermed medfører Erstatning imod Mandens Særeje eller ved Fællesboets Deling 145—46, Gaven kan ej omstødes 146; Gaver mellem Ægtefæller skal ske ved Ægtepagt 157, Undtagelse herfra 158 (se Livrenter).

Giftemandsret: 37—38.

Gildinger (Ægteskab): 37.

Grønland (Ægteskabsalder): 35[1].

„Guds Lov“: 45—46.

Gæld: Ægtefællers Gæld under Formuefællesskabet er fælles 119, se Gældsansvar.

Gældsansvar, personligt: Hovedreglerne 124ff. Deliktmæssige Krav 128, 136, Udligning i denne Anledning mellem Ægtefællerne 129—32, indført Gæld og Udligning i Anl. heraf 132—34; Vedtagelse om forandret Gældsansvar ved Ægtepagt 159, 166—68, se Fællesformue.

Gældsarrest: uægte Børn 342.

Gældsbreve: indførte i Ægteskabet af Hustruen, hvorvidt Manden er raadig over dem 141, Paategning paa G. om Ægtepagt 153.

Halvsøskende: 4.
Helsøskende: 4.
Hjemgift: Brud paa simpelt Ægteskabsløfte 19 ff., 31, særlig om Undtagelsen efter Fr. 5. Marts 1734 § 6 33.
Hjælpekassen: 302[82].
Hor: Ægteskabshindring 54, Skilsmissegrund 216, Tilfælde hvor Hor ej er Skilsmissegrund 217—18, Tilgivelse 218, egen Tilstaaelse ej tilstrækkeligt Bevis 216; Underhold, hvor Skilsmissegrund 229, 250; Forældremagt 295—96.
Horebørn: 259—61. Kan legitimeres ved paafølgende Ægteskab, selv om D. L. 3—16—8 er overtraadt 380, Spørgsmaal om de kan legitimeres ved Kuldlysning 389—90 og 389—90[20.21], kan vistnok legitimeres ved Bevilling 398, og adopteres 400.
Hospitalsforstanderes Ægteskab: 74.
Husbondret: overfor Hustruen 97 ff., med Hensyn til Børnene 290 ff.
Hustugt er Hustruen ikke undergivet: 98.

Impotentia: 208—09, 261.
Inddrivelse af Underholdsbidrag: uægte Børn 344 ff., Fattigvæsenet 360—61, „Flere Fædre" 367, ægte Børn 267, Adoption 407, Stedforældre 418, Ægtehustru 110, fraskilte Hustruer 230, 252, fraseparerede Hustruer 181, Udpantning for Konens Bidrag til Manden kan foretages af det Offentlige 112, men ikke af Manden 112.
Indfødsret: ægte Børn 307, uægte Børn 315, Barnemoderen 335[61].

Jaord: 15.
Justitsministeriet: Bosondring 170; meddeler Separationsbevillinger, naar Parterne ej er enige om Separationen eller dog uenige om Vilkaarene 177; kan meddele Skilsmissebevilling i en Række Tilfælde 246—48.

Jøder: ikke „skellig Grund" til at modsætte sig Datters Giftermaal med en Lutheraner (3—16—4) 41, Dispensation med Hensyn til de i „Loven" forbudte Grader 50, en Jøde kan nu uden Bevilling gifte sig med en Kristen 66, Lysning sker ogsaa naar begge Parter eller den ene er Jøde 78, er ikke pligtige at lade sig vie i Synagogen og behøver ikke Bevilling til Hjemmevielse 89.

Kanonisk Regnemaade (Slægtskab): 3.
Kapellaner: skal ikke sikre Hustruen Overlevelsesrente 73, kan de forrette Vielse? 86.
Katholiker: Dispensation til Ægteskab paa Grund af nært Slægtskab 50, katholske Præster, se Vielse.
Kaution: kan nu indgaas af gifte Koner 103, men ej for Mandens Gæld 102, 149.
Kautionister: for Barnefader 341 med Note 95.
Kognater: 4.
Konfirmation: 1) som kirkelig Handling, ej længer Betingelse for kirkeligt Ægteskab 67, Konf.stvang bortfalden? 279; 2) som administrativ Akt, se Ægtepagt, Konfirmation unødvendig for Vedtagelser i Tilfælde af Separation 179.
Konkurs: kan Konkursboet paaberaabe sig Opgørelsesreglen i L.[7]/4 1899 §§ 13 og 16? 131—32, Fællesboets Konkurs, Bosondring 169, Bidrag til Hustru 183, til uægte Børn 350, Forhold til L. 1899 § 5 167—68 og 171.
Konsuler, Ret til at vie: 92.
Konventionalstraf, for Brud paa simpelt Ægteskabsløfte: 23.
Kopulationséd: 77.
Kreditorer (se Gældsansvar): Kan Kreditorerne paaberaabe sig L. [7]/4 1899 §§ 13 og 16? 132, L.s § 11 hindrer ikke en Kreditor i at søge Fyldest-

gørelse 145, er Kreditorerne bundne ved en Ægtepagts Bestemmelse om Ændringer i de normale Regler om Gældsansvar? 159—60, Kreditorernes Ret til at anfægte Ægtepagt (se Ægtepagt) 166—68, eller Bosondring. 171, Retsstilling overfor Livsforsikringskontrakter o. l. 192—94; Skilsmisse 232—34 jfr. 181 om Separation, kan ikke holde sig til den uansvarlige Ægtefælle 233, Anvendelse af Konkurslovens Kap. IV. 234.

Kuldlysning, se Legitimation.

Kvinder: kan være Forlovere 76, Enke er født Værge for sine Børn 295, Hustru Værge for Manden 135, „Tilsynsværge" efter Børnelovens § 10 skal for Piger og Børn under 7 Aar i Reglen være en Kvinde 302, kan adoptere 401—02.

Kvindesamfund, Dansk: Forslag til Lov om uægte Børn 317[22], 325[19], 363[181], 366[187], 370[202].

Landsforvisning (Skilsmissegrund): D. L. 3—16—16—6 & 7 analogisk anvendelig? 225—26.

Lavværge: som beligger Enken 30, fast L.'s Samtykke til Enkes Giftermaal 39, han kan ikke benytte sig af D. L. 3—16—2 44.

Legitimation (se Adel, Len, Familienavn): 257, 379 ff. 1) ved efterfølgende Ægteskab 380 ff., Bevis for Forældreforholdet 381, Virkning 382, ikke tilbagevirkende 382—83, Forældremagt 382, Arveret, Successsion 382—83, Barnets Død før Ægteskabet 383.

2) ved Kuldlysning 384 ff., Form 384 ff., Kuldlysningsdokument eller personligt Møde paa Tinge? 385—86, Faders Værnething 386, Stævning ufornøden 386; nærmere Betingelser 386 ff., Bevis for Paterniteten 386, Habilitet 386—87, Moders eller andres Samtykke? 387, Kuldlysning kan ej ske, naar Faderen er død 388, efter Slegfredbarnets Død? 389, Slegfredbarnets Descendens 389, kan Barnets Ascendent kuldlyse 389 og Note [19], Horebørn 389 og Note [20.21]; Virkning: Er Barnet ægte? 391—95, K. kan ej tilbagekaldes 396.

3) ved Bevilling 397. Bevis for Forældreforholdet 397, Bevillingerne er af 2 Slags 397, Virkning 398, sædvanlige Indhold 399.

Len: 190; Legitimation ved Ægteskab 382, 383[17], ved Bevilling 398, Kuldlysning 396, Adoption 408.

Lige Sidelinje: 2.

Livrenter: udenfor Formuefællesskab 122, Livrente til Hustruen skal have Ægtepagts Form 158, Spm. om Erstatning for stiftede Livrenter 189, Skilsmisse 231.

Livsforsikring: Gave af Livsforsikring til Hustru behøver ikke at ske ved Ægtepagt 158, derimod til Manden smstds.; paa Skifte 190 (Omstødelsesret?), Arvingers Ret til Erstatning 192, Kreditorernes Ret 192—94, Skilsmisse 231.

Livsforsikring, Statsanstalten for: Enkeforsørgelsespligt for dens Embedsmænd 73.

Lysning: i Almindelighed 77 ff., skal ske i den Menighed, hvor Bruden opholder sig 78, Lysning kan ej hindres ved Forbud 78, Vielse inden 3 Maaneder 78, om Undladelse af at fremsætte Indsigelse efter Lysningen 79, om Undladelse af Lysning (Vielsebrev) 79; om Lysning som muligt Led i Forpligtelse til Ægteskab 12 ff.

Lærere ved Borger- og Almueskoler: Enkeforsørgelsespligt 73.

Militæres Ægteskaber (se ogsaa Friseddel): 73—74.

Mishandling af Ægtefælle 98, af Børn 282,

Morganatisk Ægteskab: 6.

Morgengave: 188.
Mose Lov: 45.
Moster: Ægteskab med Moster eller afdøde Hustrus Moster 48—50.
Mægling, gejstlig og verdslig: Separation 174—76, Skilsmisse 245, 249.
Mødrene Frænder: 4.

Nadverens Sakramente: ikke længere Ægteskabsbetingelse 67.
Navn, se Familienavn.
Navneforandring: 305—306, jfr. 105, Stedfaderens Navn 314, Adoption 409.
Normalbidrag: 336, 338.
„Normalt fælles Interesser": 119, 128.
Nullitetsgrunde, se Ægteskabets Opløsning i levende Live.
Nyt Ægteskab: a) efter Ægtefællens Død 60, Skifte 62, Indflydelse paa Forældremagten? 294.
b) efter Skilsmisse, (se Skifte), *α*) ved Dom 63—64, 238 ff., Domhaveren berettiget til nyt Ægteskab under Iagttagelse af Fr. $^{23}/_{5}$ 1827, 63—64, Den i Hor skyldige 238, Anden Brøde end Hor 239—40, Tilf., hvor Skilsmissen ikke er grundet i Sagsøgtes Brøde 241, Præstens Tilsyn 241—42, Fremgangsmaaden, hvis de skilte atter vil gifte sig indbyrdes 242—43; *β*) ved Beviling 243 ff., Bevillingens Indhold afgørende 64, 252, Attest for sædelig Vandel 249, naar de skilte atter vil forenes 253; *γ*) særlige Regler om Bigamens 2. Ægtefælle 201—02; til et 3. Ægteskab kræves ny Bevilling 253.
Nærhed (Slægtskabs): 3.
Næring: Ægtehustru kan ej faa Næringsbevis, medmindre hun er forladt 107, Ægteskabets Opløsning ved Døden 185, ved Skilsmisse 231, Næringsadkomst udenfor Formuefællesskabet 122.

Opdragelse, se ogsaa Trosbekendelse: Ægte Børn fra 7 Aars Alderen i offentlig Skole, medmindre paalidelig Hjemmeundervisning 275, ved alvorlige Skoleforsømmelser kan Barnet tages fra Forældrene i 6 Maaneder 276, Tilsyn med Børnenes Undervisning 276, Ophør ved det 18. Aar 283 ff., ikke ved Konfirmationen 289. Uægte Børn: Opdragelsen paahviler Moderen 314, om religiøs Undervisning se Trosbekendelse.
Opløsning af Ægteskab, se Ægteskab.
Overlevelsesrente: skal før Giftermaalet sikres den eventuelle Enke af Embedsmænd, der er pensionsberettigede 73, om O. er udenfor Formuefællesskab 122, Gave til Hustru i Form af O. kræver ikke Ægtepagt 158, O. gaar ej ind under Skiftet 190.
Overværgeraad: fører Overtilsyn med Børn 300, bestemmer om Forældremagten skal fratages Forældrene 302, se Værgeraad.
Overøvrighed, se Bevilling: Ret til, naar der er ansøgt om Separation, at tilholde Manden ej at forrykke Boet 177.

„Pater est, quem nuptiae demonstrant": 261 ff., Reglen gælder, omend Ægteskabet er opløst naar Barnet fødes 263, den modificerer Reglen om „flere Fædre" 366, om Anvendelse af Reglen ved Legitimation ved efterfølg. Ægteskab 381.
Paternitet (uægte Børn), se Ed, Politiundersøgelse, Vidne, Værnething. Mod hvem kan eller skal Sag rejses? 365 ff., „Flere Fædre" 365—67, Undtagelser L. $^{27}/_{5}$ 1908 § 14, 3° 366, de er solidarisk ansvarlige for Bidraget 367, deres indbyrdes Regres og Retsmidler 368; Betydningen af Barnefaderens „Vedgaaelse" 369, 378, Barnefaderen forsvunden 375, Søgsmaal mod Barnefaderens Bo og Arvinger

376; efter Dommen fastsættes Bidraget af Overøvrigheden 376 ff., om Fastsættelsen, naar „Vedgaaelse" foreligger 378; disse Sager kan anlægges før Barnets Fødsel 369 og efter Faders Død 352.

Pensioner: om udenfor Formuefællesskab 122, 190, den fraskilte Kone faar ikke Pension ved Mandens Død 231.

Personlige Brugsgenstande inddrages ikke under Skifte: 186.

Personlige Rettigheder: 122, 189—92.

Plejeforældre og Plejebørn: 409 ff. Retsforholdet beror paa Overenskomstens Indhold 409, stifter intet Slægtskab 409, Stilling til Normalbidrag for uægte Børn 410, faar Plejeforældre Forældremagten? 410—12, Tilsyn fra det Offentliges Side 412.

Politiret: herved behandles i Almindelighed Paternitetssager 370, om visse Undtagelser 371[10].

Politiundersøgelse, off. (uægte Børn): 369, 371, 374.

Premierlieutenanter (Ægteskab): 74[26].

Privilegier: udenfor Formuefællesskab 122.

Præskription, se Forældelse.

Præster, se Lysning, Vielse, deres Enkeforsørgelse, 73.

Raadighed, Ægtefællers over Boet: *134 ff.,* se Ægteskabets Opløsning ved Døden og Skilsmissedommens Virkning. Tilkommer som Regel Manden 134, han er intet Tilsyn undergivet fra Konen eller Pupilautoriteterne 137, slet Bestyrelse kan medføre Bosondring, Erstatning eller Omstødelse af Retshandlen 144—45; Undtagelser: 1) Hustruens Selverhverv 137—38; 2) fast Ejendom, Gældsbreve, Aktier, Sparekassebøger etc. indførte af Hustruen lydende paa hendes Navn 141 ff., Spm. om Adkomstpaategningen er det væsentlige 143, Forældelse 144; 3) Gaver efter L. 7/4 1899 § 11, 2° 145, Forældelse smstds, Hustruen kan ej omstøde Gaven 146; 4) se Fledføring, 5) „fælles Nytte og uomgængelig Fornødenhed" 147—150, Konen kan undertiden blive personlig ansvarlig 149; 6) Manden forsvunden, Konen ikke personlig forpligtet? 150.

Raadighed over Særeje, se dette.

Rang, morganatisk Ægteskab 6—7, Ægtehustru 106, frasepareret Kone 183, Enke 184, fraskilt Kone 229, Bigami 201, ægte Børn 256, 305—08, uægte Børn 315; Legitimation ved Ægteskab 382, Kuldlysning 395—96, Bevilling 398—99, Adoption 406, Stedforældre 420.

Register over Ægtepagter: 153.

Relative Ugyldighedsgrunde, se Ægteskabs Opløsning i lev. Live: Børnene ægte 255, Legitimation ved paafølgende Ægteskab 381.

Religion, se Trosbekendelse.

respectus parentelae: 3, 45, 49.

Rette Linje, se lige Linje.

Revselsesret: har Manden ej mod Hustruen 98; Børn 286, Spm. om Hustruen har Revselsesret 290[27].

Romersk Regnemaade (Slægtskab): 3.

Rømning, se desertio.

Samliv: Ret og Pligt hertil mellem Ægtefæller 95 ff., ikke direkte fremtvingeligt 96.

„*Sammengivning*" ved Ægteskab: 82.

Samtykke til Ægteskab: 37 ff., gaves tidligere af den der havde Forældremagten (historisk Udvikling) 37—39, nu efter L. Nr. 133 27/5 1908 §§ 4—6 i Reglen af Fader og Moder (Adoptivforældre), undertiden af Moder alene, efter Omstændighederne med Værge eller Kurator 40, Nægtelse af Sam-

ykke 41, herover kan klages til Øvrigheden 41, Reglen i 3—16—2, 42—45.

Samvittighedsægteskab: 6.

Sekondlieutenant i Søetaten, Tilladelse til Ægteskab: 74[27].

Selverhverv: Hustruens 127 og 137 ff., Retsstilling ved Skilsmisse, Mandens Stilling ved Hustruens Død 127, Hustruens Raadighed 137—38, omfatter ikke Arv 138, hendes Raadighed over S. er større end Mandens over Fællesboet 140, om Vedtagelser af Selverhverv i Ægtepagt 140, 168, S. deles med den førstafdødes Arvinger 194.

Separation 172 ff., se Ægtepagt i Slutn. Historisk Udvikling 172—74, Bevilling meddeles umiddelbart af Overøvrigheden 176, undertiden af Justitsministeriet smstds., gejstlig og verdslig Mægling 174—75, 176, Mægling ved Forligskommissionen 176, Overøvrighedens Tilsyn med, at Manden ikke forrykker Boets Stand 177, foreløbigt Underhold til Kone og Børn saalænge 177—78; Virkning 177 ff., fra hvilket Øjeblik 177, Hustruen myndig som Enke 178, Vedtagelse om Formueforholdene behøver ingen Konfirmation 179, Separationen medfører Formuefællesskabets Ophør, naar intet andet vedtages 180, Hustruen i Mangel af Vedtagelse ikke Krav paa Underhold, men det Off. kan holde sig til Manden 181—82, det Offentlige kan ikke tage Separationsbevillingen tilbage 184; Bortfald af Separationen 184; Forældremagten 295; Spm. om Reglerne om Sørgetid 61.

Sidelinje: 2—4.

Skifte, se Ægteskabets Opløsning ved Døden, Skilsmissebevilling, Skilsmissedom: I Anledning af nyt Ægteskab 62, Følgerne af at undlade Skifte 63, Reglerne gælder ikke, naar en Fraskilt indgaar nyt Ægteskab 64.

Skilsmisse, se Skilsmissebevilling, Skilsmissedom.

Skilsmisse ved Bevilling: 243 ff., (se Henvisningerne under næste Rubrum), Ugyldighedserklæring kræver altid kgl. Resolution 244, Opløsning ex officio, naar Ægteskabet var indgaaet i Udlandet i Strid med Fr. 20 Marts 1827 § 2 244, Ophævelse med Virkning kun for Fremtiden 245 ff., historisk Udvikling 245, nugældende Ret 1) efter 3 Aars Separation gennem Overøvrigheden 245—46, 2) i en Række enkelte Tilfælde gennem Justitsministeriet 246—48, men ellers 3) ved kgl. Resolution 248[21]. Virkninger: Lignende som ved Skilsmissedom (se denne) 249 ff., Underhold til Hustruen 250, Ret til nyt Ægteskab 252.

Skilsmisse ved Dom: 227 ff. se Ægteskabs Opløsning i lev. Live, Forsørgelse, Fæste, Ufuldmyndige, Næring, Pension, Rang og Underholdsbidrag. Virkningen regnes fra den endelige Doms Afsigelse 228, forinden kan Bosondring eller præventive Forholdsregler anvendes 228, Underholdspligt bortfalder 229, dog Lov Nr. 131, 27 Maj 1908 § 1 229—30, den fraskilte Kone er ikke Enke, naar Manden dør 230, Virkningerne indtræder i Almindelighed uden Hensyn til, hvem der er i Brøde 231, 237, jfr. dog med Hensyn til Forældremagten 295—97. Vedrørende Formuen: Offentligt Skifte 232, Skiftet intet Retsmiddel for Kreditorerne 233—35, Boet registreres og vurderes men tages ej i Besiddelse af Skifteretten 235, Mandens Raadighed smstds, privat Skifte, lignende Regler som ved off. Skifte 236, der kan træffes Ordninger f. Eks. om en aarlig Ydelse til Konen 236, Gælds-

ansvarets Fordeling 236 (se Nyt Ægteskab).

Skilsmissegrunde, se Ægteskabets Opløsning i levende Live.

Skolevæsen: Ordning i og udenfor København 275—76, Mulkter og Skolestraffe 276, 282.

Slægtskab: 2, dets Nærhed 3, som Ægteskabshindring 45 ff., hvorvidt opstaar det ved Adoption 399, 408, Grænse for dets Virkning 413—14 og Note 4.

Sognebaand (se Vielse): Hustruer 107, ægte Børn 308.

Sparekassebøger, indførte af Hustruen: 141, 143.

Spedalske: Ægteskab (Island) 37, 210.

sponsalia de praesenti og de futuro: 8—9.

Stamhus: 190, se Len.

Standsmæssigt Underhold: Hustru 109, ægte Børn 266—67, uægte Børn 321, 323, 324, Stedbørn 418.

Standsrettigheder: se Rang.

Stedforældre og Stedbørn: Forsørgelsespligt overfor Stedbørn 415 ff., Stedfaders Retstilling forskellig, medens Ægteskabet bestaar og efterat det er opløst 415—17, overfor uægte Børn 416, Stedfader kan give Hustruens uægte Barn sit Navn 314, 420, Tilf., hvor der er 2 underholdspligtige Stedfædre 417, Stedmoders Pligt 417—18, Fastsættelse af Bidrag 418 (se Inddrivelse og Afsoning), ikke Udbetaling hos det Offentlige 418, 269 med Note 5, Forældremagten 418—20.

Sterilitet: 209.

Stiftelse, Slægtninges Ret til Optagelse: 414[4].

Straf for Overtrædelse af Reglerne om Ægteskabsbetingelser. 1) strafbare Tilfælde: Ægteskab i de forbudne Grader 51, Ægteskab i de dispensable Grader uden Bevilling 53, Overtrædelse af D. L. 3—16—8 (Anal. af Strfl.s § 165) 55, Bigami 59, Enkeforsørgelse 73, Militære 74; 2) ikke strafbare Tilfælde: Alder 36, rette Vedk.s Samtykke 45, Ægteskab i forbudne Grader bona fide 51, bona fide Ægteskab i de dispensable Grader uden Bevilling 53, Undladelse af at skifte ved Indgaaelse af nyt Ægteskab 63, Fattigl.s § 42, kan Embedsmanden straffes? 68.

Straffefanger: 75, 211, 226.

Stumme: 37.

Svangerskabets Længde: 263—64, se ægte Børn.

Svogerskab: Ægteskabshindring 45 ff., 47, 415 ff., se Stedforældre og Stedbørn.

Syfilis: relativ Ugyldighedsgrund 211.

Særeje, se Arv, Ægtepagt: Vedtagelse om, hvad der skal være Særeje 151, 156, Indtægter af Særeje 156—57, Raadigheden over Særeje 161, Udelukkelse af Raadighed over Særeje 161 ff., det kan bestemmes ved Ægtepagt, at Hustruen, skønt fuldmyndig, skal have Samtykke fra Manden eller en Tilsynsværge for at raade over sit Særeje 162, Særeje udleveres den længstlevende paa Skifte efter den førstafdøde 194. Særeje uden Vedtagelse 121—124.

Sørgetid: 61 (indispensabel), gælder ikke for Fraskilte 64.

Søskende: 4, 49.

Thinglæsning: Ægtepagt 152, 166—67, denne Thinglæsning skal ikke gentages, fordi Manden faar et andet Værnething 152; Adoption 409.

Tilsynsværge, se Værge, Værgeraad.

Trolovelse: 8 ff., udelukkede fra andre Kønsforbindelser, Børnene var ægte 9, 256, kunde ikke ensidig hæves uden Grund 9, Ophævelse ved Dom

9, ved fælles Samtykke 10, T.s Afskaffelse ved Fr. 1799 (afskaffedes kun Trolovelsesakten eller Trolovelsesforholdet?) 12—14, hemmelig Trolovelse 12.

Trosbekendelse: Personer af forskellig T. kan gifte sig uden Bevilling 66, efter L. $^{13}/_{4}$ 1851 § 9 skal de afgive Erklæring om i hvilken Tro Børnene skal opdrages 67, 277, i hvilken Tro skal deres Børn opdrages 277--78, m. H. t. Personer udenfor Folkekirken, se Vielse; om ægte Børns Religionsundervisning 279 ff., om uægte Børns Religionsundervisning 314, Adoption 402.

Tuberkulose: er ingen Ægteskabshindring 211, Tuberkuløses Skolegang 275[3].

Tvangsarbejde: ved Afsoning af Alimentationsbidrag 346—47; som Straf efter L. Nr. 130, 1908 § 16 341.

Uberygtethed (Fr. 5. Marts 1734): 29.

Ubetingede Ugyldighedsgrunde, se Ugyldighed og Ægteskabs Opløsning.

Udlændinge: deres Ægteskab, naar de ikke har Forsørgelseshjem her, (undt. Norske, Svenske og Tyske) 70, kan ej ubetinget faa Vielsesbrev 79[23], kan ikke faa offentlig Udbetaling efter L. Nr. 130, 1908 § 4 335[61].

Udskrivning af Skolen: traadte ved borgerligt Ægteskab tidligere istedenfor Konfirmation, nu er dette ophævet 67.

Udstyr: Forældrene er ikke pligtige at give Datter Udstyr: 308.

Udtrædelse af Folkekirken: 91, om Attest herfor er nødvendig for Fritagelse for gejstlig Mægling ved Separation 175.

Ufuldmyndige: Samtykke til Ægteskab 37 ff.; Forældre 313[3], 322[4].

Ugyldighed af Ægteskab: (se Straf) se ogsaa Ægtesk.s Opl. i lev. Live. 1) Tilfælde, i hvilke Ægteskab er ugyldigt: Mangel af Fornuftens Brug 37, absolut forbudne Grader 52, 196, Bigami 55—59, 196 (men betinget ugyldigt Dobbeltægteskab indgaaet bona fide 59), ingen Vielse 196, manglende Samtykke ugyldigt?, dog Ratihabition 198—99, 205—06.

2) Tilfælde, i hvilke Ægteskabet ikke er ugyldigt trods Overtrædelsen af en Lovregel: Alder, undtagen i særlige Tilfælde 36, 207—08, Mangel af Forældres eller andre Vedkommendes Samtykke 42, Ægteskab i dispensable Grader uden Bevilling 52, 3—16—8 54, undladt Skifte i Anledning af nyt Ægteskab 63, Ægteskab indgaaet i Strid med en Pligt efter Frdg. 5. Marts 1734 65—66, i Strid med Fattiglovens § 42 70, Enkeforsørgelse 73, Forsømmelse af Lysning, Fejl mod Vielsesritualet 196.

Ulige Sidelinie: 3.

Ulovbestemte efterfølgende Skilsmissegrunde: 226—27.

Underholdsbidrag, se ægte og uægte Børn, standsmæssigt Underhold, Afsoning, Inddrivelse, Skilsmisse: 1) til Ægtehustru 108—110, kan ikke faas udbetalt af det Offentlige selv om Samlivet er ophævet 110, forladt Hustru kan ikke gøre de under Mandens Konkurs forfaldende Bidrag gældende i Konkursboet 183. 2) til Manden fra Hustruen: Pligt overfor Manden 112—13, overfor det Off. 111—12. 3) i Tilfælde af Separation: Foreløbigt Underhold til Hustruen 177, Manden er overfor det Off. pligtig at underholde Hustruen, men denne har, afsét fra særlig Vedtagelse, ingen Ret til Underholdsbidrag 180—81, ikke forskudsvis Udbetaling af det Offentlige 182, kan ikke gøres gældende i Mandens Dødsbo, men i hans Konkursbo

183. 4) Skilsmisse: Underholdspligten falder bort, dog L. Nr. 131 27. Mai 1908 § 1 229, 250. 5) til ægte Børn, se dette. 6) til uægte Børn, se dette.

Undervisning, se Opdragelse.

Uægte Børn: (se Adel, Afsoning, Forældremagt, Inddrivelse, Rang) *258 ff., 310 ff.*: Definition 5, 258, Klassifikation af disse Børn 258, er familieretlig knyttede til Moderen og hendes Slægt 310, den paa uægte Børn hvilende „Plet“ 311, 391 ff., Moderen har Ret til Barnet, selv om hun gifter sig med en anden end Barnets Fader 314, har Barnet Ret til at kende sin Faders og Moders Navn 315—18, Bevis for Forældreforholdet (se Paternitet), Undervisning og Opdragelse paahviler Moderen 314, religiøs Opdr. se Trosbekendelse.

Underhold: Moderen pligtig at forsørge Barnet 314, 321—22, selv om hun er under 18 Aar 322⁴. Faderens Bidrag *322 ff.* (se Forældelse), historisk Udvikl. 322—24, B. vedvarer til Barnets 18de Aar, Nedsættelse efter det 14de Aar i Konkurrence med Ægtebørn 331, Bidragets Størrelse (Maalestok og Andel) retter sig især efter Moderens Forhold 324—25, Normalbidrag fastsat af Overøvrigheden 336, 338, Bidraget højere de 2 første Aar end senere 324, sædvanligt Bidrag $^3/_5$ af samtlige Udgifter, kan efter Omstændighederne forhøjes og nedsættes 324—25, kan ikke forhøjes, naar Moderen har et uægte Barn under 14 Aar med en anden Fader 325; Faderen har *fuld* Forsørgelsespligt naar Moderen dør eller ej kan findes 325, og naar Barnet er Frugt af en ved Dom fastslaaet Kønsfrihedsforbrydelse 325; Særlige Bidrag: 1) Sygdom, Begravelse, Daab, Konfirmation, fastsættes efter samme Regler som sædv. Bidrag 325, 2) Undervisning og faglig Uddannelse, fastsættes efter Faderens økonomiske Forhold 325, 3) B. for Moderens Barselfærd og Tiden deromkring fastsættes efter samme Regler som sædv. Bidrag 326; Forudfastsættelse af Bidraget 326, 369; Forudbetaling af Bidraget 326, 332; Udbetaling af det Offentlige 334 ff., kun Normalbidraget 336, 338, ikke for kortere Tid end $^1/_2$ Aar 336, og kun for sidste Aar 333, om saadan Udbetaling naar Faderen er død eller forsvunden 339; Aftaler mellem Fader og Moder, hvorvidt uforbindende uden Øvrighedens Godkendelse? 327 ff., Affindelsessum eller periodiske Ydelser 329, Indsættelse af denne Sum i Overformynderiet saaledes at Kapitalen er forbrugt ved Barnets 18de Aar 330; Regler til at lette den til Bidraget berettigede at finde, hvor Faderen er: 1) Efterlysning 340, 2) Flytningsanmeldelse 340—41, Brud paa denne Pligt straffes med Fængsel eller Tvangsarbeide 341, 3) naar Faderen vil forlade Landet, Sikkerhedsstillelse, Kaution, Gældsarrest, L. Nr. 131, 27. Mai 1908 § 17 341—344, Udvandringsagenters Pligt (L.s § 18) 344; om Retsmidler, se Afsoning, Forbud, Inddrivelse, Konkurs; er Bidraget en Ret for Barnet? 362—64; er Bidraget en Gældsforpligtelse for Barnefaderens Enke, Bo og Arvinger? 351 ff.; Undersøgelse af, hvem der udøver Retten til Bidraget 356 ff., se ogsaa Adoption, faktiske Opdragere.

Uægte Slægtskab: 5, 49.

Uærlig Sag: 226.

Vaccination: 282.

Vanrygte (Fr. 5. Marts 1734): 29.

„Vedtagen Skilsmisse“: 222[29].

Venstre Haand, Ægteskab til: 6—7.

Ventetid, se Sørgetid.

Vidne, Barnemoderens Vidnepligt om, hvem der er Fader: 369, 374.

Vielse a) Kirkelig V. 82 ff., det centrale i denne (Løfte eller Præstens Erklæring?) 83, Vielse af saavel luthersk som katholsk Præst, Vielse af Lutheraner og Katholik ved katholsk eller luthersk Præst 84, om den til Vielse forpligtede eller dog berettigede Præst 85—87 (se Bevilling), Præsten skal forvisse sig om, at Ægteskabsbetingelserne er opfyldte 86, om Vielse af Personer udenfor Folkekirken 87, Parterne skal møde personlig ved Vielsen 88, denne skal foregaa i Kirken 88—89 (Bevilling).

b) Borgerlig Vielse, Betingelser 89—90, i Tilfælde, hvor borgerlig V. er tilladt, er kirkelig Vielse ej forbudt 90, Fremgangsmaaden 91 ff., Øvrigheden forvisser sig om at Betingelserne er opfyldte 91, om Vielsen kan ske i Hjemmet? 91—92.

c) Vielse ved Konsul 92.

Vielsebrev: Begrundede Ansøgning om V. tidligere Pligt til Ægteskab? 12 ff., V. nægtes aldrig, dog om Udlændinge (se dette Ord) 79, ikke brugeligt ved borgerlig Vielse 91.

Voldtægt: Om Straf herfor i Forh. mellem Ægtefæller 94, om Voldtægtsbørn 258, 260, særlig 325, se Legitimation, uægte Børn.

„Vorbehaltsgut“ (tysk Ret): 119⁹.

Vurdering: Udlæg derefter til længstl. Ægtefælle 194, ved Skilsmisse 235—36.

Værge: Enke er født Værge for sine ægte Børn 295, Moderens Slægt har ingen Fortrinsret til efter L. Nr. 130, 1908 § 9 at være Værge for hendes uægte Børn 314, Ægtemanden ingen Fortrinsret til at blive Værge for Hustruen 102, Hustruen kan beskikkes som Værge for Manden 135, Tilsynsværge for Hustru (Særeje) 162, Værge til at modtage Faderens Underholdsbidrag til uægte Børn 313, 326, om Værge for Boet ved Skilsmisse og Separation 235; om det Tilfælde, at Værgen beligger Myndlingen 30, Værgens Samtykke til Ægteskab (derunder supplerende Samtykke) 41, Værgens Ret til at „volde“ Myndlingens Gods efter D. L. 3—16—2 (se Benaadning) 42 ff., Værgen kan ikke uden Myndlingens Medvirkning oprette Ægtepagt 151, Værgens Samtykke til Adoption 401.

Værgeraad: Opgave m. H. t. Børnenes Opdragelse og Undervisning *300 ff.*, kan give Forældrene Advarsel 302, kan beskikke „Tilsynsværge“ og henlede „Hjælpekassens“ ell. Kommunalbestyrelsens Opmærksomhed paa Hjemmet 302, kan anbringe Børn udenfor Hjemmet 302, disse Beslutninger træffes foreløbig af Værgeraadet, ellers Godkend. af Overværgeraadet 302, kan tiltale Forældrene til Straf 303, Bidrag til Omkostninger paalignes Forældrene indtil Barnets 15de Aar, bæres derefter af Statskassen 303, se Overværgeraad; om Tilsyn med uægte Børn 313, V. kan fordre beskikket Værge 313, og skal undertiden gøre det 313—14.

Værnething: Ægtehustru 106, ægte Børn 308, Thinglæsning af Ægtepagt 152—53, Paternitet til uægte Børn (L. 1908 § 14, 2. Stk.) 368, Kuldlysning 386, Adoption 409.

Ægte Børn: 254 ff. Definition 254, ægte avlede Børn 254², Bigamibørn 254, Reglen i D. L. 3—16—16—8 analogisk anvendelig paa Blodskamsbørn 255, relativt ugyldigt Ægteskab 255, Børn efter D. L. 5—2—33 og Kr. Art. Brev 1756 (Friseddel) 256, Arvelovens § 9 256—57, legitimerede

Børn 257 (se Legitimation); Bevis for, at Nogen er ægte Barn (se pater est etc.) 261—63, Anerkendelse fra Forældrenes Side 263, 381, Svangerskabets Længde 263—64.

Om Forældremagten, se dette Ord, om Opdragelse se dette Ord. Forældrene skal holde Børnene til ærlige Tjenester 280, vaage over deres Sædelighed 281, og over deres legemlige Vel 281—82, Overtrædelse heraf kan belægges med Straf og Børnene kan fratages Forældrene 282, om Pligten paahviler begge Forældrene eller en af dem? 290.

Børnenes Underhold, se Afsoning, Inddrivelse, standsmæssigt Underhold, Værgeraad; Pligten bestaar saavel overfor Barnet (herunder kuldlyst Slegfredbarn 395) som overfor det Offentlige 266, den paahviler begge Forældre 266, se om naar Børnene fordeles 298, Forældre kan ej tvinges til at modtage Børnene hos sig 267, eventuelle Bidrag fastsættes af Overøvrigheden 267, forskudsvis Udbetaling af det Offentlige 268, naar Børnene er hos Moderen, Bidrag til Barn og Hustru bestemmes hvert for sig 269; Underholdspligten ophører med Barnets 18de Aar 270, dette gælder ogsaa om afsindige Børn 271, og selv om Børnene bliver hjemme efter det 18de Aar 271; om foreløbig Understøttelse i Tilfælde af Separation 177.

Børnene har ingen retlig Pligt til at underholde deres Forældre 271. Spm., om Forældre kan kræve Vederlag for Underholdet i Børnenes Formue 272—75, om det Off. er pligtigt at forsørge et Barn, der har Formue 273, om Barnets Kapital eller kun dets Rentepenge kan røres 274; ægte Børn ingen Andel i Forældrenes Formue, og Forældrene heller ikke i Børnenes 308—09.

Ægtehustru, se Familienavn, Fattighjælp, Forsørgelseshjem, Forsørgelsespligt, Næring, Rang, Sognebaand. Bevilling til at anses som Ægtehustru 7, Hustruen er personlig myndig 100, om Manden som „Værge“ kan paatale hendes personlige Rettigheder 101, hendes Myndighed i formueretlig Henseende 101—03, Indskrænkninger i hendes Myndighed (L. 7/4 1899 § 15) 102—03, hendes Gældsansvar 125, deliktmæssige Krav 126, 136, hendes Forældremagt 290 ff.

Ægtepagt: 151 ff. Skal oprettes skriftlig 151, kan ikke oprettes af Værgen uden Myndlingens Medvirkning 151, Konfirmation 151, Thinglæsning 152—53, Paategning paa Gældsbrev etc. 153, om Tiden for Gyldigheden i Forh. til Thinglæsningen 153, 164—68; Ægtepagtens Indhold 154 ff.: Kun om Formueforhold, ikke f. Eks. Opdragelse 154, om Ægtefællernes Aftalers „Refleksvirkning“ for 3md. 155 (se Arv), det kan ikke vedtages, at den ene Ægtefælles Særeje skal være den andens udelukkende Raadighed undergiven 162, det kan vedtages at Hustruen skønt fuldmyndig behøver Samtykke af Manden eller en Tilsynsværge for at raade over sit Særeje 162; om Gaver se dette og 157—58, Bestemmelser om Gældsansvar 159 ff., om Hustruens Selverhverv 140, 156, Hustruens Samtykke til at Mandens Gæld søges dækket af hendes Selverhverv behøver ikke at gives ved Ægtepagt 161; særlig om Ægtepagter oprettede før Ægteskabet 164, Fortolkning af L. 1899 § 5, 1° og 2° 165, 168. Virkning overfor 3md.: tinglige Rettigheder 165—66, Kreditorernes Krav 166 ff., Kreditorerne kan forlange, at deres Debitor ikke ved Retshandler med sin Ægtefælle gør sig insolvent 166—67, Kreditorer

ældre end Thinglæsningen 167, Ægtepagten kan først tilsidesættes, efter at Kreditor forgæves har søgt Fyldestgørelse i det Gods, som tilhører den Ægtefælle der er hans Skyldner 167, Eksekution kan ej gøres, naar Solvens før det kritiske Tidspunkt godtgøres 167, om den fra Konk.l.s forskellige Bevisbyrderegel 168, Kreditorerne kan ej holde sig til fremtidige Erhvervelser (f. Eks. ventende Arv) der omfattes af Ægtepagten 168; Ægtepagt nødvendig til Ophævelse af Bosondring 172, Reglerne om Ægtepagt gælder ikke Vedtagelser i Tilf. af Separation 179.

Ægteskabsbetingelser, se Straf og Indholdsfortegnelsen til §§ 10—13.

Ægteskabshindringer, se Æ.betingelser, Bigami, Hor, Slægtskab.

Ægteskabskontor, Salærbevis til et saadant: 23[17].

Ægteskabsløfte: 1) simpelt: hvorvidt bindende (fremtvingeligt eller forpligtende til Erstatning?) 18 ff., Forpligtelsen aldrig bortfaldet ved Lov 21, hævdedes af Praxis indtil 19. Aarh. 21—22, om England og Amerika 22[15], Erstatning for positivt Tab? 22, Konventionalstraf, Vedt. herom gyldig? 23. 2) i Forbindelse med Lysning (Historie) 12. 3) i Forb. med Vielsebrev eller Bestilling af Vielse (Historie) 12.

Ægteskabs Opløsning:

Ved Døden 184 ff.: Gældsansvaret 185, den efterlevende Ægtefælle, der er ansvarlig for Gælden, beholder Raadigheden over Fællesboet under Skiftebehandlingen 185, medmindre der er periculum 186, personlige Brugsgenstande inddrages ej under Skifte 186, Udgifter til den afdødes Begravelse udtages forlods 187, Fæstensgave og Morgengave 188, Erstatning (Udligning) efter L. 7/4 1899 §§ 11, 13, 16 og 24 (se ogsaa Gældsansvar) 188, Erstatning for Indskud i Enkekasse 189, for Livrente 189, personlige Rettigheder 189—90, Forældremagten 294.

I levende Live (se ogsaa Skilsmisse, Ugyldighed). Historie 195, Sondring mellem Ugyldigheds- og Skilsmissegrund 195—96, Kriteriet for Spørgsmaalet, om Ægteskabet er en ren Nullitet 196. Tilfælde?:

1) ingen kirkelig eller borgerlig Vielse, ipso jure nullum 196 (Lysning forsømt, Fejl mod Ritualet, ingen Virkning 196), 2) absolut forbudne Grader eller Bigami 196—97, til Opløsning kræves ingen Dom 197—98, 3) manglende Samtykke, ipso jure nullum? Ratihabition 198—99, 205—06; Dom i Tilf. 1, 2 og 3 retsanerkendende, ikke retsbegrundende 199, hvor Ægteskabet er en Nullitet, ingen Retsvirkning, dog D. L. 3—16—16—8 199 ff., Anal. m. H. t. Slægtskab 202, privat Overenskomst om Opløsning af Ægteskab ugyldig 203, 222, se „Vedtagen Skilsmisse", Omstødelsesakt nødvendig, dog D. L. 3—16—5—2 Nr. 5 og 6, 203 og Bigamens første Ægteskab 204.

Relative Ugyldighedsgrunde 205 ff. 1) manglende Samtykke, hvorvidt den anden Part kan fordre Opløsning 205—06, ung Alder 206—07; 2) Impotentia 208—09, Spedalskhed 210, Syfilis 211, Tuberkulose 211, Sindssyge 211, Straffefange 211—12, Vildfarelse og Svig 212—13, naar Hustruen før Ægteskabet har begaaet Lejermaal 213, Tvang 214; 3) 3mds. Ret til at forlange Opløsning 215.

Skilsmissegrunde, se Bigami, Borteblivelse, desertio, Fængsel, Hor, Landsforvisning, ulovbestemte Skilsmissegrunde, se ogsaa Skilsmisse (ved Dom) og Skilsmisse (ved Bevilling).

Ægteskabspligt: 94, 227.

Ægteskabs Retsvirkninger (se Forældremagt, Gældsansvar, Raadighed over Fællesbo, Ægtehustru): 93 ff. Om Virkningerne er preceptive eller deklaratoriske 114—15, Oversigt over de forskellige Retsvirkninger (fremtvingelige, forpligtende til Erstatning, Skilsmisse-begrundende) 94, om andre Virkninger, f. Eks. at uberett. Ophævelse af Samlivet kan berettige til Ophævelse af Formuefællesskabet 96, og influere paa Underholdspligten smstds.

Ægteskabs Stiftelse, se Lysning, Vielse.

LOVE, OMHANDLEDE I DENNE FREMSTILLING.

Jyske Lov, I—21: 384[2]; I—22: 392; I—24: 296; 1—33: 37, 42; II—82: 98, 288; III—44: 117.

Chr. IV's Store Reces, 2—5—3: 45; 2—8—3: 23.

Kirkeordinans 19. Juni 1582: 13, 38, 45, 55, 82, 195, 210.

Chr. V's Danske Lov:

1. Bog: 1—2—2: 258; 1—2—6 og 7: 308; 1—2—11: 307, 315, 395; 1—9—14: 414; 1—13—16: 310; 1—23—10 (bortfalden): 97, 101, 103, 134; 1—24—9: 281; 1—24—26: 234.

2. Bog: 2—5—4: 311, 312, 391 ff; 2—8—3: 76, 81; 2—8—5: 85; 2—9—8: 175; 2—19—1: 74.

3. Bog: 3—16—1: 35, 37, 290, 300; 3—16—2: 9, 34, 42, 45; 3—16—3: 20, 35, 37, 38; 3—16—4: 41; 3—16—5: 35, 36; 3—16—6: 12, 19 ff.; 3—16—8: 54, 238; 3—16—9—1: 45; 3—15—9—2: 45, 49: 3—16—9—3: 45; 3—16—9—4: 45; 3—16—9—5: 49, 50; 3—16—9—6: 45; 3—16—9—7: 34, 51—54; 3—16—10—11: 8, 13, 15, 78, 80, 81; 3—16—12: 18, 85; 3—16—14: 10, 32, 211; 3—16—14—1: 214; 3—16—14—2: 24, 213; 3—16—14—4: 56 ff.; 3—16—14—8: 213; 3—16—15—1: 201, 216 ff., 238, 251, 259, 262; 3—16—15—2 Nr. 1 & 2: 60, 219 ff., 223, 238, 239; Nr. 3 & 4: 219, 223; Nr. 5 & 6: 59—60, 203, 215, 217—18; 3—16—15—3: 208, 211, 212, 226; 3—16—16—2: 9, 34, 56, 65; 3—16—16—3: 212; 3—16—16—4: 210—11; 3—16—16—5: 211; 3—16—16—6: 10, 95, 225, 227, 238; 3—16—16—7: 95, 225; 3—16—16—8: 55 ff., 95, 199, 201, 202, 204, 215, 218, 254—55, 257—59, 296, 299, 311; 3—16—16—9: 114, 203, 223, 239; 3—17—1: 39; 3—17—9: 294, 419; 3—17—10: 391; 3—17—14: 272; 3—17—16 til 19: 272, 294—95, 297, 300, 315, 419; 3—17—38: 97, 101, 287; 3—17—42: 39; 3—18—7: 280, 284, 290, 300.

5. Bog: 5—1—2: 23; 5—1—4: 214; 5—1—13: 101, 134, 147—150; 5—2—11 & 44: 3; 5—2—12: 254, 261[29]; 5—2—14: 115, 126; 5—2—19: 115, 116, 126, 194; 5—2—20: 115—16; 5—2—21: 117; 5—2—23: 115; 5—2—24: 187; 5—2—25: 188; 5—2—26: 187—88; 5—2—32: 83, 254, 257, 380 ff., 391; 5—2—33: 9, 16, 83, 256; 5—2—52: 239, 296; 5—2—69: 63, 201; 5—2—70: 257, 310, 311, 384 ff.; 5—2—71: 259, 389—90; 5—2—72 & 73: 260, 310, 387, 391; 5—2—75: 259; 5—2—86: 125; 5—3—8: 97; 5—3—9: 101, 117; 5—3—16 & 17: 117; 5—3—33: 115, 117, 118; 5—4—3 & 4: 117, 192; 5—4—5: 308; 5—14—46, 2°: 117, 166, 192.

6. Bog: 6—2—5: 97; 6—5—4: 98, 116; 6—5—5: 98, 286, 288; 6—5—6

(jfr. Strfl.'s § 308): 290—292; 6—5—8 & 9: 94, 97; 6—9—4: 286, 288; 6—13—1: 6; 6—13—2: 24, 30; 6—13—4: 23 ff., 33; 6—13—5: 23 ff., 26. 372 ff.; 6—13—13 & 14: 46, 51 ff.; 6—13—23: 59; 6—21—6: 312.

Grevernes og Friherrernes Privilegier af *25. Maj 1671:* 106, 307, 382, 383[17], 396.

Kirkeritual 25. Juli 1685: 8, 37, 78.

Fdg. 6. Febr. 1694 (Jaord): 15.

Fdg. 20. Febr. 1717 (Dispensation, nært Slægtskab): 46.

Fdg. 5. Marts 1734 (Ægteskabsløfte og Besvangrelse): 14, 21, **25 ff.,** 65, 412, 421.

Fdg. 9. Jan. 1741 (Ret til at sætte Børn i Tugthuset, oph. ved Pl. 8/4 1771): 286.

Fdg. 13. Jan. 1741 (Mandens Myndighed til at forbyde Konen at gaa til gudelige Forsamlinger): 97.

Fdg. 6. Decbr. 1743 § 21 (fuldstændigt Formuefællesskab): 119.

Fdg. 14. Okt. 1746 (Bestilling, der medfører Rang): 106.

Reskr. 13. Marts 1750 og 6. Jan. 1764 (Fødselsstiftelsen): 316.

Fdg. 29. Maj 1750 (Skilsmissesager): 223.

Fdg. 18. Dec. 1750 (Fængsel paa Livstid): 211, 225, 226.

Krigsart. Brev 29. Juli 1756: Art. 399: 74; 400: 86; 401: 74; 403 & 406: 12, 16—18, 256.

Reskr. 30. Nov. 1759: 24, 365[185].

Fdg. 14. Okt. 1763 (uægte Børns Underhold): 298, 322—23, 331, 334, 345, 362, 365.

Fdg. 27. Dec. 1770 (Ægteskab mellem Beslægtede): 46.

Fdg. 3. April 1771 (Ægteskab mellem Beslægtede): 46.

Pl. 8. April 1771 (ophæver Fdg. 9. Jan. 1741): 286.

Fdg. 13. Juni 1771 (om Bortfald af 2—5—4 og „Pletten" paa uægte Børn): 312.

Fdg. 27. Febr. 1772 (ophæver tildels Fdg. 13. Juni 1771): 312.

Fundats 30. Aug. 1775 (Enkekasse): 231.

Fdg. 14. Decb. 1775 (Ægteskab mellem Beslægtede): 45—49.

Pl. 16. Sept. 1778 (Ægtefællers Vidnepligt i Bødesager): 126.

Fdg. 19. Febr. 1783 § 3 (Oph. af Trolovelse ved Ovenskomt): 10, 16.

Fdg. 7. Nov. 1788 (Erstatning til Manden for Indskud i Enkekassen): 189.

Pl. 7. Aug. 1792 (Fogedforretning med Hensyn til Børn): 286.

Reskr. 7. Febr. 1794 (Umyndiges Midler): 272, 274.

Fdg. 30. Maj 1794 (Beslag paa Løn, uægte Børn): 313, 345.

Fdg. 10. Juli 1795 (Forligsmægling): 176, 178.

Pl. 5. Juli 1796 (Manden kan ej tvinges til at modtage Hustruen): 96.

Fdg. 1. Decbr. 1797 (Tamperretternes Oph.): 197.

Fdg. 4. Jan. 1799 (som ophæver Trolovelse): 11, 12, 13, 17—18, 256.

Pl. 1. Juli 1799 (om Fattigvæsenet, der tager Børnene fra Forældrene): 304.

Fdg. 21. Marts 1800 (Lærlingeforhold): 285, 312.

Fdg. 23. Maj 1800: 46 ff., 61, 64, 80, 174, 264, 274.
Regl. 5. Juli 1803 (Børn berøves Forældrene af Fattigvæsenet): 300, 304.
Pl. 28. Okt. 1805 (særlige Inddrivelsesmidler for Bidrag til uægte Børn): 350.
Fdg. 18. Okt. 1811 (gejstlig Mægling): 175, 245.
Resol. 16. Nov. 1812 (Indkaldelse i Anl. af Ansøgning om Skilsmisse): 246, 247.
Resol. 22. Okt. 1813 (Skilsmisse ved Bevilling): 246.
Pl. 20. Maj 1814 (Værnething): 106, 308.
Adg. 29. Juli 1814 (Skole): 67, 276, 277, 279, 280, 282, 300, 307.
Resol. 20. Sept. 1815 (fraskilte Ægtefolk. der vil genforenes): 242, 253.
Pl. 11. April 1817 (Døvstumme): 275[4].
Pl. 10. Febr. 1818 (Mødetvang ved verdslig Mægling): 175.
Fdg. 30. April 1824: 34 ff., § 1: 88; § 2: 78, 80; § 3: 62, 78; Nr. 1: 35; Nr. 2: 67; Nr. 3: 18, 55, 64, 65, 241, 252; Nr. 5: 61—62; Nr. 6: 35, 38—41, 289; Nr. 7: 73; Nr. 8: 54; Nr. 9: 36; Nr. 10: 69; § 4: 75, 76; § 6: 76, 78; § 8: 81; § 9: 62; § 11: 73; § 13: 66; § 14: 81, 84, 85, 86; § 15: 88; § 16: 79, 88; § 17: 89; § 18: 175, 176, 245; § 19: 223, 249.
Resol. 8. Oktb. 1824 (Plejestiftelsen i Kbhvn.): 412.
Pl. 28. Maj 1825 (Paternitetssager): 370, 377.
Pl. 21. Dec. 1825 (Fattigvæsenets Ret til at tage Børnene fra Forældrene): 304.
Fdg. 23. Marts 1827 (Bevillinger): 246, 249, 252.
Fdg. 30. Marts 1827 § 2 (Oph. af ugyldigt Ægteskab): 34, 198, 244.
Fdg. 23. Maj 1827 (Appel af Skilsmissedom): 64, 215, 228, 241.
Resol. 14. Maj 1828 (Fattigvæsenets Ret og Pligt til at lade Underholdsbidrag afsone): 361.
Fdg. 30. Maj 1828 (Navn): 278, 305, 306, 307.
Fdg. 19. Nov. 1828 (Afsindiges Underhold): 266, 271.
Fdg. 8. Maj 1829 (Værnepligt): 264, 307, 310, 315.
Fdg. 16. Nov. 1836 (Afsoning): 346.
Fdg. 9. Marts 1838 (Fæste): 231.
Fdg. 11. Septb. 1839, § 7: 65, 150, 232; § 16: 60—61, 123, 215, 224—25, 236.
Pl. 6. Dec. 1839 (Forlængelse af Faderens Bidragspligt til uægte Børn): 331, 360, 361[175].
Fdg. 15. April 1840 § 14: 372, 373.
Pl. 22. Febr. 1841 (Hustruens Rang og Stand): 106.
Pl. 10. April 1841: 139, 186.
Fdg. 24. Jan. 1844 (Stedforældres Forsørgelsespligt): 418, 419.
Fdg. 20. Marts 1844 (Skole): 275, 276, 279, 282, 300.
Resol. 25. Maj 1844 (Skilsmisse): 9, 54, 238, 247.
Fdg. 28. Marts 1845 (Skøde- og Pantevæsenet) § 10: 121.
Arvelov 21. Maj 1845, § 3: 119, 296; § 9: 256, 258; §§ 10—13: 308; § 12: 134; § 16: 119, 188, 194; § 17: 183, 231; § 18: 2.
Grundlov 1849: § 32: 80, 91; §§ 81 og 84: 66; § 90: 276; § 97: 16, 80, 188.
L. om Overlevelsesrente 5. Jan. 1851: 231, 232.
L. om Pension 5. Jan. 1851: 37, 72, 230.

L. 13. April 1851, 89—92; § 1: 72; § 4: 80; § 5: 67, 75; § 8: 84, 87, 90; § 9: 67, **276 ff.**, 280, 292, 294, 314; § 10: 305, 307; § 11: 67, 278; § 12: 175.
Cirk. 20. Juni 1851 (Formular til borgerlig Vielse): 92.
Tronfølgelov 31. Juli 1853: 254², 393.
Tyendeloven 10. Maj 1854, § 1: 285, 287, 300; § 47: 100.
L. 4. April 1855 (Sognebaand): 85, 89, 107, 175, 308.
L. 2. Maj 1855 (Skole): 275, 277.
L. 8. Marts 1856 (Skole): 73, 276.
L. 4. Marts 1857 (Daab): 279, 305.
L. 29. Dec. 1857 (Kvindens Myndighed): 30, 39, 44, 178.
L. 29. Dec. 1857 (Næringslov): 107, 185, 231.
L. 3. Marts 1860: 281.
L. 19. Febr. 1861 (Fæste): 190.
L. 30. Sept. 1864 (Skole): 275, 277, 279, 280.
Resol. 23. Dec. 1864 (Skilsmisse): 246, 247.
Straffelov 10. Febr. 1866, § 16: 225; § 155: 76; § 159: 95, 183; § 160: 59, 183, 201; §§ 161—64: 52; § 165: 53—54, 55; § 178: 6, 71; § 179: 317; § 197: 282; § 200: 98; § 202: 98, 282, 286; § 223: 309; § 299: 226; § 308: 286, 290.
Grundlov 1866, § 27: 80, 91; §§ 76 og 79: 66, 278; § 85: 276; § 92: 16, 18, 188.
L. 15. Maj 1868 (Valgmenighed): 107.
L. 26. Maj 1868 (Umyndiges Midler): 274.
Politivedt. 18. Jan. 1869: 281, 282.
L. 18. Juni 1870 (Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten): 72.
L. 4. Febr. 1871 (Politi): 281.
L. 4. Febr. 1871 (Vaccination): 282.
Jagtlov 1. April 1871: 281.
Konkurslov 25 Marts 1872, § 1: 140, 187; § 26: 157, 158, 234; § 27: 191, 192 ff., 234; § 28: 166, 168, 180, 192, 234; § 31: 187; § 72: 140; § 145: 194, 232; § 160: 187; § 161: 112, 345—46, 350—51, 359.
L. om Mark- og Vejfred 25. Marts 1872: 281.
Udpantningslov 29. Marts 1873: 252, 334, 345, **346**, 350, 356, 359.
Fabrikslov 23. Maj 1873: 281.
L. 7. Juni 1873 (Valgmenigheder): 107.
Skiftelov 30. Nov. 1874, Kap. V: 63; Kap. VI: 232; Kap. VII: 63; § 58: 134, 140: 185; § 61: 185; § 62: 186; § 64: 134, 235; § 65: 235; § 67: 235; § 68: 125, 171, 233; § 69. 232—33, 235; § 81: 185, 236.
Fremmedlov 15. Maj 1875, §§ 2 og 13: 225.
Pensionslov 20. Nov. 1876: 230.
L. 7. Maj 1880 (Gift Kvindes Raadighed): 97, 100, 127, 137.
L. 20. April 1888 (Underholdsbidrag til uægte Børn): 313, 323, 331, 334, 351.
Lærlingelov 30. Marts 1889: 285, 300.
Fattiglov 9. April 1891, § 2: 108, 181, 229; § 3: 108, 266, 270, 271, 299, 314, 360, 365, 395; § 4: 111, 295, 415 ff.; § 5: 295, 415 ff.; § 6: 415 ff.; § 7: 271, 407, 408; § 8: 266, 272; § 9: 109, 182, 266—67, 299, 313, 407; § 10: 68, 110, 181, 266, 327, 360; § 12: 111, 112, 229; § 13: 112; § 22: 107, 181, 185, 230, 308, 315, 357 [154], 407;

§ 30: 287, 304; § 34: 68, 273; § 35: 69 og [11]; § 39: 271; § 40: 281, 304; § 42: 68, 69—72; § 44: 69; § 61: 111; § 67: 271, 412.

L. 19. Febr. 1892 (Konsuler): 92.

L. 12. April 1892 (Underholdsbidrag til uægte Børn): 313, 323, 331, 335, 339.

L. 1. April 1893 (Livsforsikrings- og Forsørgelsesanstalten): 72.

Resol. 16. Sept. 1893 (Skilsmisse): 54, 247.

L. 1. Marts 1895 (Plejebørn): 407, 410, 411—12.

Adg. 22. Marts 1897 (Udtrædelse af Folkekirken): 91, 175.

Bekg. 24. Marts 1897 (Vielsesformular): 88.

L. 19. Marts 1898 (Indfødsret) §§ 1 og 9: 315[7].

L. 24. Marte 1899 (Skole): 275, 276.

Lov 7. April 1899, § 1: 119, 151; § 2: 151; § 3: 151; § 4: 114, 140, 152, 154, 156, 163; § 5: 153, 160, 164 ff., 171, 233; § 6: 152; § 7: 153; § 8: 153; § 9: 153; § 10: 44, 102, 103, 135; § 11: 125, 126, 134, 141—47, 188, 228; § 12: 125, 159; § 13: 126, 128 ff., 136, 144, 147—150, 188, 201; § 14: 135; § 15: 102, 103, 125, 149, 150, 188; § 16: 128 ff., 188, 201, 208; § 18: 122, 138; § 19: 121, 154, 155; § 21: 135, 156, 161—62; § 22: 123, 156, 157; § 23: 112, 113; § 24: 132 ff., 159, 188; § 25: 157, 158, 191; § 26: 158, 189; § 27: 112, 126, 127, 137 ff., 161, 194; § 28: 169, 228; § 29: 169; § 30: 96, 169, 228; § 31: 169, 171; § 32: 168, 171—72; § 33: 152.

L. 3. April 1900 (Underholdsbidrag til uægte Børn): 313, 319, 323, 331, 335, 339, 351, 360, 362.

L. 20. Marts 1901 (Tuberkulose m. fl. Sygdomme): 111.

L. 11. April 1901 (Arbejde i Fabrikker): 282.

Jm. Bekg. 30. Maj 1903 (Navnebeviser): 105.

L. 29. Marts 1904 (Skole): 275, 276.

L. om Navneforandring 22. April 1904: 104—06, 185, 229, 305 ff., 409.

Bekg. (Nr. 117) *om do.* af *22. Juni 1904:* 306.

L. 1. April 1905 (Till. til Straffeloven): 98, 266, 303.

Børnelov 14. April 1905: 300—304; § 1: 267, 281, 284, 286, 301, 313; § 2: 276, 301, 314; § 3: 299, 300; § 4: 300; § 9: 299, 301, 303; § 10: 267, 301, 313, 314; § 11: 302; § 13: 302; § 16: 302; § 17: 302; § 18: 276, 301; § 22: 302; § 23: 302; § 24: 300, 302; § 29: 288; § 36: 288, 303; § 37: 303; § 40: 282, 303; § 41: 303; § 42: 303; § 43: 282; §§ 44—47: 303; § 48: 266; § 50: 281, 285, 300, 304.

L. 14. April 1905 (Tuberkulose): 275[3].

Bekg. 4. Aug. 1906 (Vielsens Tid): 89.

L. 14. Dec. 1906 (Diplomater og konsulære Embedsmænd): 92.

L. 19. April 1907 („borgerlig Begravelse"): 289.

L. Nr. 117 af 27. Maj 1908 (Ændring af Fattigl. 1891): 111, 335[61].

L. Nr. 130 af 27 Maj 1908 *(om Børn udenfor Ægteskab og disses Forældre)*, § 1: 182, 313, 322, 324 ff., 331, 334, 335[63], 376, 403 ff.; § 2: 326, 416; § 3: 318, 334, 352 ff.; § 4: 335 ff.; § 5: 335 ff., 320, 321[2], 339, 356, 363; § 6: 335 ff., 339; § 7: 335 ff.; § 8: 333, 236, 338; § 9: 304, 313, 320, 363; § 10: 313, 319, 328. 356 ff., 364, 396, 401, 408, 410; § 11: 314, 401, 411, 420; § 12: 263, 316; § 13: 326, 332, 334, 338, 369 ff., 374; § 14: 262, 317, 347, 366 ff., 370, 374; § 15: 333, 334, 350, 342[99], 352, 359, 369, 375 ff.; § 16: 340—41; § 17: 269, 338, 541—44, 355[148];

§ 18: 344; § 19: 334, 341[95], 346 ff.; § 20: 333 og 333[52]; § 21: 333[52], 339, 352[135], 356[151].

Lov Nr. 131 af 27 Maj 1908 *(om Hustruer og Ægtebørn)*, § 1: 172, 229, 232, 237, 250; § 2: 99, 108, 110, 266 ff.; § 3: 110, 112, 182, 252; §§ 4—8: 268—70, 335[59]; §§ 9—13: 335[55], 341[91.93]; § 14: 177, 180, 228, 235, 252; § 15: 230.

Lov Nr. 133 af 27 Maj 1908 *(om nogle Forandringer i Kvindens Retsstilling)*, § 1: 178, 295, 310, 314, 328, 364, 401; § 2: 135, 314; §§ 4 og 5: 39—40, 289, 401; § 6: 41, 401, 407; § 7: 76.

Lov Nr. 135 af 8 Maj 1908 *(om Værnepligtige)*: 370[205], 377[234].

Adg. 1 Febr. 1909 (Alterens Sakramente): 67.

Retsplejelov 26 Marts 1909, § 298,2[0]: 372—73; §§ 439—46: 197[11]; §§ 484—91: 31; § 502: 345.

Ligbrændingslov, 5 Marts 1910: 289[26 a].

FREMMED RET.

England: Spekulation i brudt Ægteskabsløfte: 22[15]. Borgerlig Vielse, fakultativ: 89. Uægte Barn har ikke Arveret: 317, er „filius nullius“: 317[20].

Frankrig: Borgerlig Vielse obligatorisk: 89. „La recherche de la maternité est admise“ code civil Art. 341: 317[19]. „La recherche de la paternité est interdite“ code civil Art. 340: 317[20].

Norge: N. L. 6—13—22: 227. Samme Regler som i dansk Ret m. H. t. dispensable Grader: 47[5]. Borgerlig Vielse er som i Danmark en Nødhjælp: 90. Arvelov 1854 (indeholder en fra D. L. 3—16—16—8 forsk. Regel): 254[5]. Lov 15 Juni 1881 § 1 (Lærekontrakter): 285. Lov om Formuefællesskab mellem Ægtefæller *29 Juni 1888* (væsentlig Kilde til dansk Lov 7 April 1899): 102[26] og 119[9]. Ensartet med dansk Ret, forsaavidt angaar Ægtepagter: 151[1], dog at L. 1888 §§ 21 og 22 paabyder ubetinget Specifikation ved Ægtepagter: 156. *Lov 20 Aug. 1909* om Adgang til at faa Ægteskab opløst: §§ 1 og 2 (Separation): 174[7]; §§ 3—7: 210[21]; § 4 (Hor): 216[2]; begaaede Forbrydelser: 227[44]; § 6 (desertio malitiosa — 2 Aar): 222[29]; § 8 (Bevilling til Skilsmisse): 245[12]; § 12,2[0] (Ret til nyt Ægteskab efter Skilsmisse): 240[32]; § 13 (Ophævelse af Formuefællesskab ved Separation): 180.

Sverige: „Ofullkomnade äktenskap“: 6[4]. Ægteskabsalder: 21 og 17 Aar: 35[2]. Loven kender ikke dispensable Grader; derved strængere end dansk Ret: 47[5]. Borgerlig Ægteskab er som i Danmark en Nødhjælp: 90. Fdg. 15 Juni 1858 og Lov 16 Nov. 1863 (Kvinder da fuldmyndige med 25 Aar): 39[22]. Den gifte Kvinde er myndig: 102[26]. Formueforholdet mellem Ægtefæller er ordnet omtrent som i Danmark før Chr. V's danske Lov: 119[9]. Epilepsi er Ægteskabshindring: 211[25]. Giftermålsbalk Kap. 13 §§ 4—6 (desertio): 219[15]. Efter § 4 er Fristen ved desertio malitiosa højest 1 Aar: 222[29]. Ægtepagter er kun gyldige, naar de er sluttede før Vielsen: 151[1]. Uægte Børn havde indtil Slutn. af 19. Aarh. ingen Arveret: 317.

Tyskland.

Bürgerliches Gesetzbuch.

§ 2 (Fuldmyndighed indtræder med 21 Aar): 35[2].

„ 1297 (Forlovelse forpligter ej til Ægteskab. Konventionalstraf, ugyldig Vedtagelse): 18[1].

„ 1298 (Ophævelse af Forlovelse uden skellig Grund — Erstatning): 20[8].

„ 1303 (Mandens Fuldmyndighed og Kvindens fyldte 16. Aar er Betingelse for Ægteskab): 35[2], 36[9].

„ 1304 } (Umyndige, Børn etc. skal have Vedk.s Samtykke til Ægte-
„ 1305 } skab): 37[16].

„ 1308 (Nægtelse af Samtykke til fuldm. Barns Ægteskab uden skellig Grund indankes for „Vormundschaftsgericht"): 37[16].

„ 1310 (Slægtskab og Svogerskab som Ægteskabshindring): 47[5], 49[12], jfr. §§ 1323 og 1327.

„ 1313 (Ventetid for Konen efter Opløsning af Ægteskab er 10 Maaneder, medm. hun føder forinden. Disp.): 61[12].

„ 1317 og 1318, jfr. 1324 (Vielsesakten): 83[5].

„ 1323 (Et Ægteskab kun ugyldigt efter §§ 1324—28): 83[5].

„ 1324 (ugyld. naar den foreskrevne Form ej er fulgt): } 83[5],
„ 1325 (ugyld. naar Fornuftens Brug har manglet): } 205[1].

„ 1327 (ugyld. naar det er i Strid med Art. 1310): 47[5], 49[12].

„ 1331 (Ægtesk. kan anfægtes i Tilf. af mangl. Tilregneligh.):
„ 1332 (Ligel. naar Vedk. ej har vidst, at det drejede sig om et Ægtesk.): } 205[1], 207[12],

„ 1333 (Ligel. i Tilf. af Svig eller bristende Foruds.):
„ 1334 (dog ikke bristende Foruds. om Formue):
„ 1335 (Tvang til Ægtesk, anfægteligt): } 213[33], 214[42].

„ 1343 (Anfægtelse virker ex tunc): 205[1].

„ 1350 (3mds. Ret til at omstøde Dobbeltægteskab): 215[44].

„ 1353—62 (Ægteskabets Virkninger i Almindelighed): 95.

„ 1354 (Manden har den afgørende Stemme, Misbrug heraf): 291[34].

„ 1357 (Hustruens Myndighed i huslige Anliggender, jfr. D. L. 5—1—13. „Schlüsselgewalt"): 147[24].

„ 1360 (Ægtefæller har gensidig Underholdspligt efter Mandens Vilkaar): 108[49], 415[1].

„ 1362 (De i Ægtefællernes Besiddelse værende Ting undtagen Hustruens Klæder, Smykker etc. formodes at tilhøre Manden): 139[12].

„ 1363—1563 (Formueforholdet mellem Ægtefæller): 119[9].

„ 1365—68 (Hustruens „Vorbehaltsgut"): 119[9].

„ 1410—12 („eingebrachtes Gut"): 119[9].

„ 1418—25 (Bosondring: Oph. af „Nutzniessung"): 169[1].

„ 1437—1518 (Almindeligt Formuefællesskab): 119[9].

„ 1519—48 („Errungenschaftsgemeinschaft" ɔ: Erhvervsfællig under Ægteskabet, ellers Særeje): 119[9].

§ 1549—57 („Fahrnisgemeinschaft“ ɔ: Errungenschaftsgemeinschaft men Fællesskab i Løsøre): 119[9].
„ 1565 (Skilsmisse paa Grund af Hor): 216[1].
„ 1566 (den, der stræbes efter Livet af sin Ægtefælle, kan forlange Skilsmisse): 227[42].
„ 1567 (desertio malitiosa — 1 Aar): 219[15].
„ 1558 (grov Krænkelse af Ægteskabets Pligter): 227[43].
„ 1570 (Virkning af Tilgivelse fra den krænkedes Side): 218[12a].
„ 1575 og 1576 (Istedenfor Skilsmisse kan Separation fordres): 174[7].
„ 1578—84 (Underholdspligten ved Skilsmisse:) 232[8].
„ 1583 (Underholdspligten ved Opløsning paa Grund af Sindssyge): 247[19].
„ 1586 og 1587 (Separationens Virkning): 174[7].
„ 1591 (Betingelser for et Barns Ægthed): 381[6] og [8].
„ 1592 („Svangerskabstiden“, 181—302 Dage): 263[42].
„ 1593 (Anfægtelse af Barns Ægthed): 263[38].
„ 1596, 2[0] og 1598 (Faders Anerkendelse af Barn): 263[40].
„ 1600 (Svangerskabets Længde, hvor to kan være Fader til ægte Barn): 263[38] og [42].
„ 1601—15 (Underholdspligt imellem Slægtninge): 415[1].
„ 1601 (Slægtninge i lige Linje skal underholde hinanden): 271[12] og 413[1].
„ 1602 (Underholdspligtens Betingelser og Indhold): 272[15] og 274[21].
„ 1610 (standsmæssigt Underhold): 108[49].
„ 1611 (nødtørftigt Underhold): 108[49].
„ 1617 (Barns Pligt til Hustjeneste): 287[19].
„ 1618 (Vederlag for Hustjeneste): 288[19a].
„ 1620—25 (Pligt til passende Udstyr): 308[17].
„ 1626 (Forældremagt, saalænge Barnet er mindreaarigt): 283[33], 284[2] og 287[17].
„ 1627—83 (Faderens Forældremagt): 284[2].
„ 1631 (Forældremagtens Indhold): 284[1], 286[10].
„ 1633 (en vis Forældremagt m. H. t. gift Datter): 288[22].
„ 1634 (Moderens Ret og Pligt til at sørge for Børnene): 291[34].
„ 1635 (Forh. til Børnene i Tilf. af Ægtesk.'s Opløsning): 298[64].
„ 1648 (Faders Ret til Erstatning hos Barnet): 272[15].
„ 1649 (Faders Ret til „Nutzniessung“ over Barnets Gods): 272[55].
„ 1661 (Faderens „Nutzniessung“ over Barnets Gods bortfalder ved dettes Ægteskab): 288[22].
„ 1676 } (Faderens Forældremagt „hvilende“): 292[39].
„ 1677 }
„ 1684—98 (Moderens Forældremagt): 284[2].
„ 1685 (Moderens Ret, naar Fader ej kan udøve sin Ret): 292[39].
„ 1686 (om Moderens Magt gælder samme Regler som om Faderens): 286[10].
„ 1699—1704 (Børn af ugyldige Ægteskaber): 254[4].
„ 1705 (uægte Børn og Moderen): 310[4].

§ 1710—16 (Faders Bidrag til uægte Børn): 332[43].
„ 1711 (Underhold for den foregaaende Tid): 333[47].
„ 1714 (Aftale mellem Fader og Barn): 329[36].
„ 1715 (Forældelse af Bidragskrav i 4 Aar): 333[47].
„ 1719 (Legitimation ved paafølg. Ægteskab): 383[16].
„ 1720 (Faders Erkendelse af Barnet): 381[6] og [8].
„ 1722 (Legit.s Virkning paa Barnets Descendens): 383[18].
„ 1723—40 („Ehelichkeitserklärung"): 397[1].
„ 1741 og 1744 (Adoption: barnløs, 50 Aar gammel og 18 Aar ældre end Barnet): 402[17].
„ 1746 (gift Person kan kun adoptere med Ægtef.s Samt.): 402[16].
„ 1753 (Adoption kan ej finde Sted efter Barnets Død): 402[18].

NOGLE I NÆRVÆRENDE FREMSTILLING BRUGTE FORKORTELSER

Aagesen, Singulærsucc. betegner A. Aagesen, Om Singulærsuccession. 1879.

Svend Bentzon, L. 1908 bet. Svend Bentzon, Lov af 27. Maj 1908, Særtryk af et Skrift udgivet af Foreningen af Amts- og Retsbetjentfuldmægtige i Danmark. 1908.

Svend Bentzon, Uægte Børn bet. Svend Bentzon, Uægte Børn, deres Ret i Nutid og Fremtid. 1906.

Bentzon, alm. Retslære bet. V. Bentzon, almindelig Retslære, 1. Hæfte, 1904.

Bentzon, Arveret bet. V. Bentzon, den danske Arveret, 1910.

Bentzon, Personret bet. V. Bentzon, den danske Personret, 3. Udg., 1904.

Bentzon, Retskilderne bet. V. Bentzon, Retskilderne til Brug ved Forelæsninger, 1.—3. Hæfte, 1900, 1905, 1907.

Bornemann, Arveret bet. F. C. Bornemann, samlede Skrifter, 2. Bd., Foredrag over den danske Arveret. 1864.

Collett bet. P. J. Collett, Forelæsninger over Familieretten efter den norske Lovgivning. 5. Udg. ved E. Hagerup Bull. 1885.

Deuntzer, Familieret eller blot Deuntzer bet. I. H. Deuntzer, den danske Familieret, 4. Udg. 1899.

Deuntzer, nordisk Familie- og Arveret eller nord. Retsencyklopædi bet. Nordisk Retsencyklopædi, II Privatretten, 1878, den nordiske Familie- og Arveret.

Deuntzer, Skifteretten eller, Skifteret 1885 bet. I. H. Deuntzer, den danske Skifteret. 1885.

Deuntzer, Skifteret 1897 bet. I. H. Deuntzer, den danske Skifteret, forkortet Fremstilling, 2. Udg. 1897.

Federspiel, Internat. Privatret bet. Holger Federspiel, den internationale Privatret i Danmark. Alm. Del. 1909.

Goos, alm. Retslære I og II bet. C. Goos, Forelæsninger over den almindelige Retslære, 1. Del 1885, 2. Del 1890.

Goos, Straffer. spec. Del, 1.—3. bet. C. Goos, den danske Strafferets specielle Del, 1.—3. Del 1895—96.

Gram bet. F. T. J. Gram, Forelæsninger over den danske Familieret. 1868.

Hindenburg bet. J. Hindenburg og V. Krarup, Juridisk Formularbog, 4. Udg. 1909.

Hurtigkarls Privatret 1. bet. Fr. Th. Hurtigkarl, Den Danske og Norske Private Rets første Grunde, 1. Del. 1813.

Krieger, Fattigl. eller blot Krieger bet. A. Krieger og V. Haarløv, Lov 9. April 1891 om det offentlige Fattigvæsen etc. 2. Udg. 1906.

Larsen, Saml. Skrifter bet. I. E. Larsen, samlede Skrifter 2. Afdel. 3. Bd.

Lassen I og II bet. Jul. Lassen, Haandbog i Obligationsretten, alm. Del 2. Udg. 1908 og spec. Del 1897.

Matzen og Timm, Kirkeret bet. H. Matzen og J. Timm, Haandbog i den danske Kirkeret, 1891.

Matzen eller Matzen (Retshistorie), Personret eller Familieret, bet. H. Matzen, Forelæsninger over den danske Retshistorie Privatret I, Personret, Familieret, Arveret,

Matzen, Statsret I, II eller III bet. H. Matzen, den danske Statsforfatningsret, 1. Del (4. Udg.), 2. Del (4. Udg.) eller 3. Del (4. Udg.).

Munch-Petersen, Borg. Ret bet. H. Munch-Petersen, den borgerlige Ret i Hovedtræk, 2. Udg. 1903 (Tillæg 1908).

Munch-Petersen, Civilproces I og II bet. H. Munch-Petersen, den danske Civilproces i Hovedtræk, 1. Del 1906 og 2. Del 1908.

Nellemann, Skilsm. v. Bev. eller Ægteskabsskilsmisse bet. J. Nellemann, Ægteskabsskilsmisse ved kgl. Bevilling. 1882.

Axel Petersen, det offentlige Børnetilsyn, bet. Axel Petersen, Det offentlige Børnetilsyn efter L. 1. og 14. April 1905. 1905.

Axel Petersen, Samfundet og Børnene, bet. Axel Petersen, Samfundet og Børnene, om Statens og Samfundets Stilling til den forsømte og forvildede Ungdom. 1904.

Planck bet. G. Planck med flere, Bürgerliches Gesetzbuch, 1. og 2. Aufl. IV Bd. Familienrecht. 1901.

Platou eller Platou, Ægteskabs Stift. bet. O. Platou, Forelæsninger over Ægteskabs Stiftelse og Skilsmisse. 1899.

Platou, Arveret bet. O. Platou, Forelæsninger over norsk Arveret. 1899 (2. Udg. udkommer snart).

Kn. Pontoppidan I bet. Knud Pontoppidan, Retsmedicinske Forelæsninger og Studier, 1. Række. 1907.

Rosenvinge, Gl. D. bet. J. L. A. Kolderup Rosenvinge, Udvalg af Gamle Danske Domme etc., 1.—4. Saml. 1842—48.

H. Scheel bet. Herman Scheel, Om Ægtefællers Formuesforhold efter norsk Ret. 1892.

Scheel eller Scheel, Familieret bet. A. W. Scheel, Familieretten fremstillet efter den danske Lovgivning. 2. Udg. 1877.

Secher og *Støchel* bet. V. A. Secher og Chr. Støchel (Støchel er flere Gange urigtigt bogstaveret Støckel), Forarbejderne til Chr. V. Danske Lov, I 1891—92, II 1893—94.

Stampes Erkl. 1—6 bet. H. Stampe, Erklæringer, Breve og Forestillinger, General-Prokureur-Embedet vedkommende I—VI Del, 1793—1807.

Torp, Strafferet bet. C. Torp, den danske Strafferets almindelige Del. 1905.

Winroth, Äktenskaps Ingående etc. bet. Winroth, Svensk Civilrätt I. Äktenskaps Ingående och Upplösning. 1898.

Winroth, Äktenskaps Rättsverkningar, bet. Winroth, Svensk Civilrätt II. Äktenskaps Rättsverkningar. 1900.

Ørsted 1.—6. bet. A. S. Ørsted, Haandbog over den danske og norske Lovkyndighed. 1. til 6. Bd.

B. G. B. bet. Den tyske borgerlige Lovbog af 1896, traadt i Kraft 1. Januar 1900.

G. S. bet. at den anførte Skrivelse findes (kun) i Samlingen af gejstlige Forordninger og Reskripter med senere Fortsættelser.

J. T. bet. Juridisk Tidsskrift.

J. U. bet. Juridisk Ugeskrift.

Imskr. bet. Skrivelse fra Indenrigsministeriet.

Jmskr. bet. Skrivelse fra Justitsministeriet.

Kskr. bet. Kancelliskrivelse.

Kmskr. bet. Skrivelse fra Ministeriet for Kirke- og Undervisningsvæsenet.

Schl. bet. Schlegels Samling af Højesteretsdomme.

T. f. R. Vid. bet. Tidsskrift for Retsvidenskab. 1888 ff.

TRYKFEJL OG RETTELSER

S. 67 Lin. 1 f. n. tilføjes: jfr. Jmskr. Nr. 240 12. Juli 1910.
S. 67, Note 3 1806 læs 1906.
S. 70, Note 14 Krieger 106 læs Krieger 108, jfr. nu den samme Regel i isl. Fattigl. 10. Novbr. 1905 § 2.
S. 79, Note 23 1901 læs 1891.
S. 95, Note 3 tilføjes: Jfr. Federspiel, Internat. Privatret 327—331 og 338 og Matzen, Statsret I 144—145, 151—153 og 175.
S. 103, Note 30 i Slutn. Ordene jfr. U. f. R. 1901. 992 udgaar.
S. 109, Note 50 stadf. H. R. D. i U. f. R. læs stadf. H. R. D. jfr. U. f. R.
S. 120 L. 18 f. o. 1 læs I.
S. 121, Note 5 1907. 271 læs 1907. 291.
S. 152, Note 5 1903 Nr. 19 læs 1903 Nr. 9.
S. 169 ved Note 2 tilføjes: jfr. Bentzon, Arveret 279, Note 2.
S. 172 L. 12 f. o. 1 læs 14.
S. 205 L. 16 f. o. 1 læs I.
S. 209 L. 23 f. o. tilføjes som Note: Jfr. Kn. Pontoppidan I. 47 ff. jfr. U. f. R. 1907 B. 229—230.
S. 216, Note 49 1375 læs 1575.
S. 221, Note 22 tilføjes: og U. f. R. 1907 B. 236—237.
S. 247, Note 19 tilføjes: Kn. Pontoppidan I. 41—42.
S. 249 L. 9 f. n. de læs i de.
S. 250, Note 26 L. 6 f. o. 381 læs 384.
S. 252, Note 31 Ordene jfr. U. f. R. 1868. 247 udgaar.

11 Sept 1839.